BIBLIOTECA NAZ. VITT. EMANUELE R
8
27 — A
36

M

Ex Bibliotheca
majori Coll. Rom.
Societ. Jesu

ENARRA-
TIONES EVANGELIO-
RVM, PER SACRVM QVADRAGE

ſimæ tempus occurrentium, authore fra-
tre Nicolao Herborn, ordinis Mino
rum, regularis obſeruantiæ Ge-
nerali Commiſſario Ciſ-
montano, apud Colo-
niam Agrippi-
nam decla-
matæ.

Adiunctus eſt elenchus, breuiſſimus quidem ille, ſed pau-
cis minimiſque verbis, in marginalibus perſtringens ſpa-
tus, quicquid in vniuerſo opere vel vtilius vel iucundius
eſſe, iudicatum eſt.

BIBLIOTECA NAZ.
ROMA
VITTORIO EMANUELE

PARISIIS.

Apud Ambroſium Girault.

Anno. M.D.XLIII

A

8 - 24 - A. 36

SPECTATISSIMO SIMVL ET PRVDENTISSMO DOMINO D. Roderico Feruando, Sereniſſimi, potentiſſimique regis Luſitaniæ, ac Portugaliæ negociatori fideliſſimo. Frater Nicolaus Herborn, ordinis Minorū regularis obſeruātiæ Cūmiſſariꝰ generalis Ciſmontanus .S.P.D.

EXiguū eſt quod mitto muruſculū ſpectatiſſime ſimul & ornatiſſime Roderice, quāquam ſi intus perſpicias nō minus exoſculaberis ſcio. quā Crœſi aut Darii diuitias. Siquidē pręſtātius cū ſit quibuſlibet rebus, quas admirari ſolet hic mūdus, non exiſtimo tibi ingratum futurū ſi aliquando vel per tranſcurſum hiſce in enarrationibus Euangeliorum animum oblecteris tuum. Noſti enim, animam pluris eſſe, quam corpus iam & corpus. Chriſto authore, multo eſt præſtantius, quibuſuis rebus externis, erit igitur non minor ſed multo maior opera circa illam, quam circa hoc nauanda, erit anima quoꝙ ſuis delicis, paſcenda. Atqui deliciæ animæ

ſapientia eſt, Dei verbum eſt, quo ſaginatur, quo augmentum roburq; accipit, vt durare vt ſubſiſtere non modo in ſeipſa, ſed etiamnum aduerſus hoſtes, quibus cum illi perdius atque pernox eſt confliĉtandum poſſit. Cibum hunc quouis melle dulciorem, quanquam Moſes, quanquam prophetæ ſuppeditare ſoleant, multo tamen maxime, Euangelium Chriſti ſuppeditabit, ſi modo intus ſuſcipiatur, ſi coquatur ſi exactius & digeratur, & ita demum in ſubſtantiam rei alitæ cõuertatur. Id quod ex Chriſti verbis licet animaduertere. Caro. inqt, mea vere eſt cibus, & ſanguis meus vere eſt potus. Carnis nomine, nõ modo corpus ſuum & ſanguinem verum, ſed etiamnum, omne verbum quod ex ore Dei, maxime vero, quod ex Euangelica hiſtoria proderit, ſignificans, Vere enim Dei verbum cibus eſt, quo dum viuimus anima ſubſiſtit. Nõ enim in ſolo pane, inquit Chriſtus, ſed in omni verbo, quod procedit de ore Dei viuit homo. Vixit Moſes, vixit Helias, durauit & Ioannes Baptiſta vſque ad diem oſtenſionis ſuæ in eremo hoc verbo, hocq; viuifico cibo. Ita Chriſtns, ſic Franciſcus vir ſacer, ita illi de quibus PAVLVS errauerũt in ſolitudine, circuierunt in melotis, non alio quam hoc ipſo cibo vitam tranſiere ſuam. Non ſecus Hilario, Paulus, Antonius, & alii item innumeri, qui eremi ſqualentis incoluere antra. Quorum ſi vitam, ſi viuendi modum introſpicias compe ries, nulla alia re vitam ſuſtentaſſe ſuam quam eis deliciis, quæ ſpiritum non corpus ſuffarcina

re ſolent.Itaque tuo nomine, imo tuis vſibus mitto harum deliciarum guſtum quendam & prælibationem,quo intelligas, quem ingens ſit harum copia,quam varia,quam iucunda ſi totas ſcripturas ſacras expenderimus, quando ſub tam paucis verbis euangelicis, tam multa myſteria abdita ſint.Solum enim euangelia ea tracto,quæ patrum placitis in Quadrageſimæ ſacro ſanctę tempus incidunt, interim ne attingens quidem reliqua Ita autem tracto , vt a me dum Colonię agrippinæ verbi diuini miniſtrū agerem,publicitus declamata ſunt. Confero enim ſcripturam ſcripturis,locos locis, id quod hactenus obſeruare ſtudui,vt inter conſciones raro doctorum nomen claturā citauerim,quos tamen pro virili mea imitatus ſum.Id quod facile deprehendet,quiſquis vel veteres,quos eccleſiaſticos vel recentiores & nuper natos, quos ſcholaſticos appellitāt,legerit.Non tamen malitia a citādo nomine abſtinui,ſed conſilio,quo videlicet & tempori ſeruirem prę ſenti,& auditoribus quoque ſatisfacerem,quibus aliud nihil gratius erat,quam ſcripturam ſcripturis interpretari Quāquam hac lege,vix Momos & impoſtores quoſdam euaſerim.Inuidere enim plæriq;,mordere clanculum,aliialia ſuſpicari Interim tamen pro me veritate ſententiam ferente.Vicit enim veritas adeo , vt pudore ſuffuſi, quotquot erant Sycophantæ ipſi ſibijpſis ſilentium iperauere,digitoq; mordacia labra compreſſere. Abeant igitur eæ noſtræ orationes in lucem,vt totus orbis reſciſcat quam pie,ſeu im-

pie,quam ſynceriter ſeu corrupte,quam fideliter,ſeu infideliter,hactenus & ſcripſerim & docuerim.Nam ſcio, quendam cuius nomen, ob familiæ gloriam & dignitatem prudens taceo, multas nugas,ſycophantias, calumnioſa quoque mendacia æditis libellis aduerſus. Nicolaum Herboneum iactaſſe , multiſque & principes,& illuſtres viros irritaſſe,inſtigaſſe, ne me ſinerent paſſim verbũ dei adminiſtrare. Quandoquidem impoſtor eſſem,refractarius veritatis,& omnino talis,qui inſcribẽdus eſſem Pſeudapoſtolorum albo,Nulla alia ratione permotus,id quod omnes auditores teſtãtur,teſtãtur & impii & ſpurciſſimi libri ab homine æditi,quã quod mihi probe cum eccleſia Chriſti, cũ verbo dei,cum ſacramentis eccleſiaſticis, cum diuorum inuocatione conueniebat, Illi vero improbe,& omnino peſſime.Id eſt ego Chriſtianus,Chriſtum in ſanctis defendi,ipſe Antichriſtianus omnia diſſipauit,omnia confudit,euertit,contaminauit,interim tum pius & religioſus, & ſtrenuus fidei & eccleſię propugnator videri voluit. Impoſuit autem homini, quod alienis vidit oculis. alienis inceſſit pedibus, & omnino nihil potuit,niſi aliena ope præſtare, Ne Latine enim ſapuit,& tamẽ interim & a Latinos,& Græcos,& iuris quoque placita citauit. Atqui ego ſatis me declaraui,veritate ſubnixũ, eaque & publicitus aggreſſus ſum hominis dogma ſubuertere,etiamſi nomen ſupreſſerim per modeſtiam Chriſtianã,Itaque vt ſemel finiam, nulla ratione adductus ſum vt has meas enar-

ratiões ,quas ſucciſſiuis horis hinc inde corra-
ſi,potiꝰ quam exacte digeſſi,ire in orbem per-
mitterem,vt non ſolum Germania, nec ſolum
Colonia agrippina,ſed etiam Gallia,ſed Hiſpa-
nia,ſed Luſitania potiſſimum agnoſceret, quã
prope ad veritatem dixerim Tuæ itaque prudẽ-
tię erit,hanc noſtram qualemcunque opellam ,
in tuum patrociniũ ſuſcipere· Scio enim quãti
te Antuerpienſes,ſcio quãti potentiſſimus Lu-
ſitaniæ rex, quanti Hiſpania tota faciat, quam
prudentiam tuam admirentur negotiatores o-
mnes, qui Europem totam inhabitant , apud
quos ita & authoritate, & opinione & æſtima-
tione vales, vt facile ſit tibi quiduis vel impe-
trare,vel efficere apud eoſdem . Proinde ego
aliud nihil abs tua præſtantia impetratum iri
cupio,quam vt officium meũ,negocia mea,fra-
tres quoque omnes,denique familiã totam Mi-
noritanam regię maieſtati Portugaleñ,quã
officioſiſſime commendes.Quem Deus
opt.max.ſeruet lõgum,incolumen,
teque verũ faciat ſua miſericor-
dia Euangelici theſauri ne-
gociatorem.Valeat pręſtãtia tua.Ex Ypren-
ſi Cœnobio.An-
no.1532.die
10,menſis
Octo-
bris.

.·.

ENARRA-

TIONES EVANGELIORVM, PER SACRVM QVADRA-
gesimæ tempus occurrentiũ authore fra
tre Nicolao Herborn. ordinis Mi-
norum, regularis obseruantiæ Ge-
nerali Commiſſario Ciſ-
montano, apud Co-
loniam Agrippi-
nam decla-
matæ.

❧ Feria quarta Cinerum, Euangeli.
MATTH. VI.

IN illo tempore. Dixit Ieſus diſcipulis ſuis. Cum ieiunatis Nolite fieri ſicut hypocrytæ triſtes, exterminant enim facies ſuas, vt appareant hominibus ieiunantes. Amen dico vobis, recæperunt, mercedem ſuam, &c.

Exordium ſacræ Quadrageſimæ celebraturi chariſſimi auditores, principio rationem huius diei, quam Maiores noſtri feriam cinerum æquiſſimo iure vocarunt, volo peruestigemus. Nequæ enim abs re factum eſt, vt hic dies toti ſequuturo tempori initium fecerit. Conſecrantur enim in eo

¶ Cur prima dies quadrageſimę dicta ſit dies cinerũ.

cineres, ſparguntur iis homines, interim lugubri voce chorus Eccleſiaſticus decantat. Immutemur habitu, in cinere & cilicio ieiunemus & ploremus ante dominum, quia multum miſericors eſt dimittere peccata noſtra. Et iterum: Emendemus in melius quæ ignoranter peccauimus, ne ſubito præoccupati die mortis, quæramus ſpatium pœnitentiæ, & inuenire non poſſumus. Dumque hæc ſacra carmina hoccinit chorus, is qui ſacris adſtat altaribꝰ ſacerdos, hiſce verbis noſtris capitibus ſacratos ac religioſos illos cineres imponit. Memento homo quia puluis es, & in puluerē reuerteris. Quæ vniuerſa, vt ſunt diuinis literis conſona, ita & myſtice nobis declarant, vt meminerimus quonam pacto pœnitentia illa ſacra, a nobis agenda ſit. Nimirum in cinere & cilicio, qui mox futuri ſumus cineres, cilicioque mortis induendi. Et vide quam hæc reſpondeant ad Adamu noſtri omnium parentis primi calamitoſum illum ſtatum, cui vt admiratum ſibi numē reconciliaret, non iam delinis affluendum erat, non otio malo torpendum, ſed ſupremi labores tolerandi. In ſudore vultus tui veſceris pane toto, donec reuertaris in terram de qua ſumptus es, quia puluis es, & in puluerem reuerteris. Geneſis tertio. Eadem ferre SYDRACH ille Eccleſiaſticus decimo. Quid ſuperbis terra & cinis? Hinc igitur ſumamus exordium Quadrageſimæ ſanctæ, vt meminerimus nos eſſe puluerem terræ abiectiſſimum, & ſi quid abiectius excogitari poteſt, id eſt nihili homines, & plane pedibus calcandi, vtpote, qui nos aduerſus dominum noſtrum ereximus, & malum in excelſo locuti ſumus. Quanto ſatius foret nos, è terra (quatenus ad corpus attinet) æditos, noſtram conditionem ob oculos poſuiſſe, noſque intus examinaſſe, idque præſtitiſſe quod tam ſedulo Eccleſia, (quæ eſt mater noſtra) inculcat. Memento homo quod puluis es & in puluerem reuerteris. Id meminiſſe oportuit, dum nos aliis præferimus, dum alios præ nobis contemnimus, dūq; nobis iuſtitiæ opera, perinde atq; ex nobis arrogantius deputamus, interim etiā dum per varias volupta tes noſtras volūtates expleamus, a tergo habentes cōditionē noſtram miſeriam noſtram ac caducam, fluxāq; huma-

Gene. 3.

næ fœlicitatis gloriam, mox ignominiæ exponendam, ac omnibus hominibus ridendam Igitur, ſi ſanctæ, ſi religioſe ieiuniis ſacris noſtra corpora macerare volumus, ſi iis diuinam placare iram, ſi deprecari impendentem vindictam, non tam hoc, quod mater noſtra Eccleſia quam merito audire conuenit hortatur, immutemur habitu in cinere (quando quidem iam cineres ſumus ventorum turbinibus obiecti) ſed etiam quod Iohel præcidit præſtare enitamur: Conuertimini ad me in toto corde veſtro. Quid enim aliud eſt conuerti ad dominum, quam animo, voluntate, affectuq; immutari rurſuſque adire eum deſideriis (a quo auerſus eſt animus) DEVM optimum maximum, omnis boni largitorem, vt videlicet tanto ſtudio ſe ab alienet, auertatque a peccatis, ad miſericordem illum & benignitatis pleniſſimum DEVM, quanto paulo ante peccatis erat addictus? Proinde vt perfecta ſit conuerſio. & quantum in deliciis fuit, tantum ſibi ipſi tribuat tormentorum & plagarum, non ſat fuerit corde fingere ſe conuerſum, Deoque reconciliatum, factis hanc ipſam ſuam pænitudinem reſipiſcentiamque teſtetur oportet, addit igitur Propheta in ieiunio, & planctu & fletu, & ſcindite corda veſtra, & non veſtimenta veſtra, pauloque inferius, Canite tuba in SION, ſanctificate ieiunium, vocate cœtum, congregate populum, ſanctificate Eccleſiam, coadunate ſenes, congregate paruulos, & ſugentes vbera: Egrediatur ſponſus de cubili ſuo, & ſponſa de thalamo ſuo. Inter veſtibulum & altare plorabunt ſacerdotes Miniſtri Domini & dicent: Parce domine, parce populo tuo, & ne des hæreditatem tuam in opprobrium, vt dominentur ei nationes. Audis faciendi dignos pœnitentiæ fructus, audis quo ad DEVM conuertaris modum. Iam ſi tibi DEVM propitium velis habere, non ſecus atque præcipit Propheta auſpicare tuum ieiunium. Canite inquit tuba in Sion, id eſt, perſonate, Euangelii voce, in Eccleſia, adeoque in cœtu fidelium, vt ſeſe omnes ad dominum precandum conferant. Hac enim ratione, adunare ſenes, congregari populum, ſanctificare Eccleſiam, ablegari lactentes a matrum vberibus voluit. Vides hic quanta cura, diligentiaque eni-

Iohel 2.

¶ Côuerti ad dñm quid.

tendum eſt, vt redeamus in gratiam eius, a quo peccatis noſtris ſceleribus que noſtra propria ſponte diuulſi ſumus Conuertimini, inquit, ad dominum deum veſtrum, qui benignus eſt, & miſericors, patiens, & multæ miſericordiæ: & præſtabilis ſuper malitia. Patitur enim nos diu diuina clæmentia, atque noſtram inertiam ſuſtinet, & ita ſuſtinet, vt malit nos reuerti ad ſe perpetuam vitam, quam æternum perire. Quoniam inquit, benignus eſt & miſericors. Hac ſua miſericordia viuificat nos, reducitque ab inferis, neque id ſolum, ſed præſtabilis ſuper malitia noſtra, id eſt nullo habito reſpectu ad offenſionem, præſtat ſua nobis dona, miſericordiam ſcilicet, & gratiam & culpæ condãnationem. Quid hoc patre clementius? Quid dici poteſt benignius? Nos huius iram, vindictam, animaduerſionem quoque ſeueriſſimum commeriti ſumus. Eſt, ſi reſipiſcamus, ſi errata corrigamus, ſi dignos pœnitentiæ fructus agamus. Age igitur vt digne ieiunes, egredere affectus turpitudinis, egredere thalamum peccati, funde preces, eiice ecordis arcellis latentes ac putridas criminum fœces, & ira demum, addito Euangelii bonum nuntium de ieiunio, de oratione, de eleemoſinarum largitione, deque corporis maceratione. Antea enim quam teipſum egrediaris, id eſt, affectus illos a te proſcribas, quibus hactenus in perniciem propriam obſequutus es, neque ieiunium, neque oratio, neque vllum opus bonum placebit, neque animo tuo arridebit. Et quidem quomodo ieiunandum ſit, quaque ratione & exercitatione placandus Deus, Euangelium huius diei paucis delineat verbis, & veluti ob oculos deſcribit. **Cum ieiunatis nolite fieri ſicut hypocritæ triſtes.** Totum hoc Euangelium circa duo verſatur. Alterum eſt, quo religioſi & ſancti ieiunii præſcribitur norma, haud procul ab initio. Altero vero inanis illa temporalium rerum ſolicitudo proſcinditur. Nolite inquit, theſaurizare vobis theſauros, & cætera. Quatenus ad primum attinet, obſerua, CHRISTVM hoc loci ieiunia minime damnare, vt homines luxui, gulæque dediti falſo autumant, ſed maxime roborare, certamque legem, vt erat legiſlator, qua reddenda eſſent, præſcribere.

¶ Ieiunii a xp̃o preſcriptio normaq;.

Ea autem eſt,ne ad oſtentationem perinde atque Phariſæi,qui hinc ſibi, opinionem eximiæ cuiuſdam ſanctimoniæ apud homines vendicabant,ieiunemus,ſed ita,vt noſtro ieiunio Deus placetur, Id fiet,ſiquidem ad hunc ipſum,id ipſum regeramus,Neque enim ſat eſt,opera multa præſtare, carnem maceratione, abſtinentia, vigiliiſque affligere ſed quo animo quaue intentione id agas,penſitandum Alioqui CHRISTVS non diceret,Cum ieiunatis nolite fieri ſicut hypocritæ triſtes.Hypocritæ,pſeudo CHRISTIANI ſunt,qui omnia opera ſua faciunt vt videantur ab hominibus,Matthei.viceſſimotertio Hypochriſis enim,a quo hypocrita,ſimulatio eſt,& falſa vel rerum vel verborum oſtentatio,vt pote,dum aliud in animo gerimus,aliud foris exhibemus.In animo gloriæ cupido,hominum applauſus,exterius aliud nihil quem ſplendida quædam & egregia opera relucent.Sic ſunt qui multa,eaque præclara facinora externis illis laruis exhibent,ieiunant, prædicant,illachrymãtur,ſuſpiria,ſingultus ædunt.Verum ſi interiora eorum ac cordis penetralia expendas, deum immortalem, qualia ſtercora hinc exhalant quam fœda omnia, quam abominanda omnia eructant, ſimiles enim ſunt ſepulchris dealbatis, quæ foris parent hominibus admodum magnifica, ſplendida, perpulchra, at vbi. Silenum (quod dici ſolet) explicueris intolerabilis inde reſultat & expromitur fœtor,fœtet enim quicquid eſt ſimulatum, id eſt,quicquid ſpeciem quidem præ ſe fert ſanctimoniæ,re autem ipſa, nihil minus eſt,quam ſanctitate ac iuſtitia præditum, Tales noluit nos eſſe CHRISTVS,talibus non oblectetur ieiuniis CHRISTVS. Itaque dicit: Cum ieiunatis, nolite fieri triſtes, vt phariſæi faciunt. Ad hoc triſtitiam & pallorem præ ſe ferunt,vt hoc fuco hominibus imponant,magis quæ contendant dici quam eſſe iuſti. Veram, nos qui CHRISTO in authoritati ſumus,omnem ſimulationem a nobis excutiamus, noſtraque ieiunia alacriter exoluamus, non quaſi neceſſitate acti ad ieiunandum,ſed virtutis amore, ſed libertatis ſpiritu. Nam qui filii dei ſunt, ii ſpiritu dei aguntur.Roma 8.Sic CHRISTVS actus eſt in deſertũ,ſe-

Matt.23
¶Hypocriſis quid

que ipſum, non neceſſitate, neque vt carnis reprimeret in-
Duplex ie cendium, ſed nobis noſtraque ſalute, macerauit. Eſt au-
iunium. tem duplex ieiunium. Alterum religioſum ac ſanctum, de
Pſal.34. quo pleraque multa in Prophetis, Pſalmis, & hyſtoriis. In-
quit enim DAVID: Humiliabam in ieiunio animam
Pſal.68. meam. Et item: Operui in ieiunio animam meam. Pſalmus. 68. Ad idem hortatur IOHEL. primo. Sanctificate ieiunium. Ad idem & CHRITVS præmonet ſuos, MATTHAEI nono, & Lucæ quinto. Auferetur ab eis ſponſus tunc ieiunabunt. Huius ieiunii modus hoc loci depingitur a CHRISTO. Cum ieiunatis nolite fieri, &c. Perinde atque diceret: Non tello ieiunium corporis caſtigandi cauſa ſanctum, ſed quo pacto ac lege præſtandum ſit, præſcribo.. Alterum ieiunium huic quaſi oppoſitum eſt.

Diuerſi ieiunatores. Nam irreligioſum eſt, ac minime ſanctum, quod caret intentione pia, affectuque ſyncero, Sunt enim qui ſuo ieiunio hominum gratiam captant, ſimulatores potius, quam ieiunatores, alii neceſſitate ac inedia cibi & potus ducti,
2.Co.9. ieiunant quidem, ſed inuiti, ſed nolentes. Verum, hilarem datorem diligit DEVS. Nonnulli, ad hoc abſtinent cibo ac potu, ne cenſus imminuatur, ne frumentum, oleum, vinum, & id genus alia, decreſcant. Item ieiunant plærique, ſed ita, vt interim nihilo ſecus infinitis peccatis implicentur, veteremque vitam minime corrigant. Qui, quanquam hoc præſtent quod præceptum eſt, non tamen ſatis faciunt legiſlatori CHRISTO. Quin videtur hos damnare & Eſaiæ.58. In die ieiunii veſtri inuenitur voluntas veſtra. Nunquid ad lites & contentiones ieiunatis, & reliqua, quæ principio corrigi vult, deinde corpus macerari ieiunio & fletu. Alioqui audient: Cum ieiunauerint non exaudiam preces eorum. Hieremiæ decimoquarto Cur ita? Nam manus eorum plenæ ſunt ſanguine, vt alibi teſtatur. Itaque quicquid ieiunio obeſſe poteſt, ſeu intentionis peruerſitas, ſeu vitæ perditæ perdita conſuetudo, id tollit hic Chriſtus, vno verbo, dum nos ſecus ieiunare vult, quam hypocritas.

Exterminant enim facies ſuas, vt pareant hominibus ieiunantes, id eſt, In hoc pallorum & ma-

ciem quandam oſtentant,quo vel corporis habitu conſpe-
ctum ſit omnibus eos ieiunare. Quo ſubinde colligimus,
eos data opera,ac malitia hypocritas eſſe. Nam duo gene-
nera hypocritarum ſunt, vt teſtis eſt Gregorius. Al-
terum,quod infirmatæ, vel certe negligentia peccat, id
quod multis non ſemel contingit. Sunt enim multi qui
neque viam corrigunt, neque affectus prauitatem ob
truncant,eoque hypocritarum in ordinem relegandi. Ta-
les ſunt hi, qui pſalmorum aliquot Chiliades ſine ſenſu
perſonant,aduerſus quos PAVLVS Epheſios quinto Can
tantes & pſallentes in cordibus veſtris. Eadem in maleie-
iunantes competere poſſim,id eſt, qui corpore quidem ie-
iunant,interim tamen ab aliis peccatis non abſtinent, il-
lecti videlicet,& abſtracti a ſeipſis. Alterum hypocritarum
genus plane phariſaicum eſt, quod non ignoratione,ſed
malicia tale eſt. Itaque,hoc deteſtatur CHRISTVS hoc loco
& MATHAEI viceſimo tertio. Ve vobis hypocritæ,quia
ſimiles eſtis ſepulchris dealbatis. Itemq; Qui comeditis do-
mos viduarum,orationes longas orantes,propter hoc am-
plius accipietis iudicium. Non quia orant, ſumpturi ſunt
pœnas ſeuerioris iudicii,ſed,quod peruerſo effectu,id quod
iuſtum eſt, non iuſte exequuntur. Igitur,quo pacto noſter affectus & corrigendus ſit & formandus,vt intelligas, huc perpetuo intendas animum,dum operis quippiam auſpicaturus es,ne videlicet alio ſpectet,quam ad vnicum illum ſcopũ CHRISTVM,huc ſe recolligat,omneſq; vires in ipſum reiicias. Quandoquidem ſi alio ſpectet, ſi ad hominum laudes ad commoda propria,adeoq; ad caduca illa & trãſeuntia mundi bona,audiet ſic aduerſus ſe pronunciantem CRISTVM, Amen dico vobis. receperunt mercedem ſuam, Id omnibus vſu venit qui a CHRISTO animum in agendo deflectunt. Nihil enim ex hoc pro benefactis mercedis, nihil præmii accepturi ſunt, qui ad hunc ſua ſtudia,conatuſq; non contulerunt. Sic & ſtultæ illæ virgines, quæ oleum in vaſis ſuis propriis non habuerunt,repulſam paſſæ ſunt. Amen dico vobis neſcio vos Mat.25. Ignorantur enim a CHRISTO ac neſciun-

Quo pacto affectũs ſit corrigẽd⁹ & formãdus.

¶ Oĩa noſtra ſtudia i Xp̃m ſine dirigenda.

Math.25

Gol.1.

tur,quicunque hominibus placere contendunt, ergo Paulus: Si adhuc hominibus placerem. Chriſti ſeruus non eſſem. Tantum abeſt,vt mercedem reportent. quandoquidem nec ſeruorum nomine cenſentur, adeo enim obeſt eis propria ipſorum conſcientia aliud ſpectans,quam Dei gloriam. Hac ratione dixit Iob octauo,& viceſimo: Spes hypocritæ peribit. Et item: Hoc neſcio a principio, ex quo poſitus eſt,homo ſuper terram,quod laus impiorum breuis ſit, & gaudium hypocritæ ad inſtar puncti. Recte quidem eorum laus,qui applauſum captant inertis vulgi,& gloria, & gaudium interibit,quandoquidem nihil æternum meditati ſunt,nihil aliud ſpectarunt,quam quod caducum eſt, quod fluxum eſt. Hoc eſt videri,laudari,admirari, ac ſuſpici ab hominibus,in hoc omne ſtudium eorum verſatum eſt, huc omnes animi viriculas intenderunt, vt ſibiipſis placerent, ſeque ipſos pro diis excolerent. Itaque raptores ſunt,idolatræ ſunt,quicunque ſint tandem,qui ſibi laudem arrogant, quam Deo tribuere ſatius fuiſſet. Ego gloriam meam alteri non dabo,inquit dominus. Et item: Non nobis domine non nobis,ſed nomini tuo da gloriam. Hoc eſt,quo miſeri Phariſæi & Scribæ deſtituti ſunt: in ſe tranſferre, videlicet,quod in deum oportuit relatum. Hinc a deo neſciuntur inter Dei miniſtros cenſentur,vtpote, qui præter ſpem ſanctitatis, nihil habuerunt cum deo commune,nihil quod CHRISTIANISSIMVM ſpiraret. Proinde multos tenet hæc peſtis occupatos, maxime vero, qui habitu, qui cuculla,qui raro vertice, qui abſtinentia cibi,ac potus gloriantur,ſi vero hos explices, Deum immortalem, quantus fœtor libidinis,quantus accidiæ torpor, quantus iræ ardor, denique quanta vitiorum omnium hinc portenta exhalant. Metiatur ſeipſum quiſque, animique ſui intentionem introſpiciat,in agendis potiſſimū, tum deinde pergat ieiunare,pergat orare,largiatur eleemoſynas. Atque hic obſeruandum,CHRISTVM non damnare ieiunium quo Eccleſia catholica vtitur,ſed magis præſcribere ſancti ieiunii modum,eoq; maxime indicare,ieiuniis carnem macerandam rebellem, id quod ſuo loco dicemus. Modus itaq; quo Chriſtiani ieiunare debent, his verbis exprimitur.

¶ Contra inanē vulgi applauſum

Eſa. 48.

Pſal. 113.

Eccl'ę ieiunium Xp̄s nō dānat. Imo ieiunādi modū ipſe p̄ſcribit.

Tu autem cum ieiunas vnge caput tuum, & faciem tuam laua, ne videaris hominibus ieiunans, ſed patri tuo, qui eſt in abſcondito,& pater tuus qui videt in abſcondito,reddet tibi.

Hic cardo eſt, a regula qua noſtrum ieiunium dirigere, atque formare debemus. Quemadmodum enim ſagittatores (vt ſimilitudine Ariſtotelis vtar) ſignum habent, quo ſpiculum, ſagittamque dirigunt, ita & nobis amuſſis quædam a CHRISTO ducta eſt ac linea, extra quam, animi intentionem ducere non oportet. Hæc autem eſt, Tu autem cum ieiunas, id eſt cum vel tua ſponte, vel eccleſiæ catholicæ (cui æquiſſimo iure parendum) iuſſu, tibi ieiunandum eſt, atque a carnibus vinoque, cæteriſque exquiſitioribus abſtinendum cibis, principio tibi caput vngendum eſt, dehinc facies lauanda, lætitiaque, & alacritas quædam, omnibus coram exhibenda, perinde atque belliſſimis ac electiſſimis cibis teipſum expleuiſſes. Saginatur enim animus noſter ſancto illo ieiunio, etiamſi corpus in macie & pallore ſit. Atqui dum animus ſanus eſt, dum is valet, qui interius latet interior homo, non ita magni refert, ſi exterior de die in diem, iuxta PAVLVM, deſtruatur. Quo enim magis maceratus fuerit, eo minus animæ faceſſet negotiorum, minuſque reluctabitur. Quo vero, obeſior fuerit, vino, meroque æſtuantior, eo robuſtior euadet, magiſque inſaniet, faciliuſque ſpiritum a ſuo imperio deiiciet. Frangatur igitur ieiunio, emaceretur inedia, vt diſcat cui obſequi debeat, Id quod commodius fiat, vngendum eſt caput noſtrum, id eſt mens noſtra, oleo lætitiæ ſpiritualis deliniendа eſt, atque tingenda. Pſalmo quadrageſimoquarto, Propterea vnxit te deus deus tuus, oleo lætitiæ præ conſortibus tuis. Et item, Impinguaſti in oleo caput meum. Et rurſus in alio, Vt exilaret faciem eius in oleo, & panis cor hominis confirmet. Hinc ſecundum Auguſtini ſententiam, oleo lætitiam puræ conſcientiæ, & directi in

Deum cordis vim ſignificari puto, Interius enim gaudium, ex puro affectu in Deum relato, oritur. Hic lenitur id quod in nobis eſt precipuum, id eſt mens, & ratio, hoc eſt quod PAVLVS dicit ſecundo Corinthios primo: Gloria noſtra hæc eſt teſtimonium conſcientiæ noſtræ, Ipſe enim ſpiritus reddit teſtimonium ſpiritui noſtro, quod ſumus filii Dei. Romanorum octauo: Iam ſi filii Dei ſumus, non aliud quã patris noſtri gloriam ſpectabimus. Cupiunt enim legitimi filii patris regnum eſſe Auguſtinum, ſicque patrem regnare, vt nihil huius imperio decreſcat, ſed accreſcant omnia q̃ ad regni magnificentiam pertinent. Hoc eſt oleum illud exultationis & lætitiæ quo Chriſtus ſic delibutus erat, vt omnia ſua merita omnem mundi gloriam, ipſi patri dedicaret.
Ioan. 8. Sed honorifico (inquit) patrem meum. Id ſi Chriſtus fecit, qui tamen vnus cum patre, perpetuo nobis collaudandus, maxime noſtrum eſt omnem animi intentionem, in hunc ipſum cœleſtem patrem referre. Nam ſecundum Auguſtinũ: Manifeſtum eſt iis præceptis omnem noſtram intentionem in interiora gaudia dirigi, ne foris quærentes mercedem huic ſæculo conformemur, & amittamus promiſſionem tanto ſolidioris, atque firmioris quanto interioris beatitudi-
Rom. 8. nis, qua nos elegit Deus conformes fieri imagini filii ſui. Eo tendit, quod Bernardus & aliorum compluſculi, hunc locum, vnge caput ſic interpretantur vt nomine capitis, CHRISTVM intelligant. Caput enim noſtrum Chriſtus eſt, primo Corinthio. vndecimo. Epheſios quinto. Coloſſences primo. Hoc vngit, quiſquis hoc ſpectat, in operando. Quemadmodum enim is non ſeipſum (quanquã æquiſſimo iure, vt filius Dei natura erat, id ipſum potuiſſet) glorificauit, ſed omnibus in factis ad patris gloriã ſpectauit. Ita & nos vt præfati ſumus, hunc cœleſtem patrem, omnis boni agnoſcamus verum authorem, & vt DIONISII verbis vtar, fontale principium. Igitur, vt omne bonum noſtrum aut Deus eſt, aut a Deo, ita conuenit omnia opera noſtra omnes cogitatus, actus, otia, & negotia in hunc referre, eumque authorem predicare, laudibuſque attollere, hinc geſtire gaudio, lætari, affici voluptate, Non vt hypo-

eritæ qui foris hominum laudes expetunt,eoque mire geſtiunt,gaudioque inani afficiuntur.Sed nos non ita,quin potius caput noſtrum & mentem noſtram vngamus Si gaudium interius ſit perpetua lætitia,qua animus,non mundus gloriari poſſit,tum proderunt nobis ieiunia, augentur & præmia, condonabuntur peccata . Secũdo eſt & facies lauanda,authore CHRISTO:facies exterior eſto conuerſatio noſtra multis aliquando lita mentis, multis inquinata ſordibus,contrahimus enim plerunque ſordes quaſdam,alias quidem incogitantia,alias naturæ corruptæ propenſione in malum nonnullas etiamnum malorum conſuetudine, adeo vt verum ſit quod Iob exclamat·Nemo mundus a ſorde,nec infans cuius eſt vnius diei vita ſuper terram,ſic enim Septuaginta legunt. Quanquam hypocritæ has ſordes,non intelligant neque expurgare, neque extergere deſiderent,eoq; turpiori facie apud DEVM,quem fallere nequeunt , parent . Prouerbiorum triceſimo. Generatio quæ ſibi munda videtur, tamen non eſt lota a ſordibus eius, id eſt,quæ ſe iuſtam , innocentem, & porro mundam exiſtimat,ea maxime fœda eſt generatio . Cuiuſmodi eſt eorum hominum:quorum & mens ,& conſcientia deinde & vita,multis eſt peccatis inquinata. Sordes eius inquit Hieremias Treñ .1.in pedibus eius.Talis fuit illa ,quæ ſe omnibus in vicis proſtituit,omnibus ad libidinem , adeoque ad omne flagitium perpetrandum expoſita. Hieremiæ tertio.Leua oculos tuos in directum,& vide proſtrata ſis,In viis ſedebas expectans eos,quaſi latro in ſolitudine,& polluiſti terram in fornicationibus & malitiis tuis.Ab iis igitur ſordibus lauamini mundi eſtote,auferte malum cogitationum veſtrarum.Ab iis Dauid petiit abſtergi,ac mundari,Pſalmiſta quinquageſimo. Lauabis me , & ſuper niuẽ dealbabor.Lauat ipſe nos ſanguine ſuo CHRISTVS adeoque abſtergit omnes conſcientiæ noſtræ labeculas.

¶ Quid facies ſignificet in ſcriptura

Neque tamẽ ſic lauat vt nos cooperari nolit, imo maxime exigit & a nobis noſtram operam,noſtrum ſtudium, ac liberi arbitrii conatum,ſiquidem mundi perfecte eſſe cupiamus. Id eſt,quod primo ad Timotheum præcipit Paulus ſecundo.Si quis emundauerit ſe ab iſtis , erit vas in hono-

rem ſanctificatum,& vtile domino, ad omne opus bonum paratum. Si igitur ieiunium tibi in ſalutem cedere debet, munda non tam intus eſt quanquam illud maxime,ſed etiam quod deforis eſt paropſidis. Laua inquam & cor,& vitam,& mores in vniuerſum omnes,a vitiorum mendis, tumque adito deum ieiunio carnis,Hoc enim eſt faciem lauare, hoc eſt manus, id eſt opera,& caput,id eſt mentem expurgare atque extergere eſt,Id vbi feceris,quid iam præmii,quid laudis reportaturus ſis,audi.(Ne videaris hominibus ieiunans,ſed patri tuo qui eſt in abſcondito,& pater tuus qui videt in abſcondito reddet tibi.) Quid eſt ne videaris hominibus,ſed in abſcondito patri,tua ieiunia reponas? Nonne paulo ante,eodem ſermone præcipit, Luceat lux veſtra coram hominibus,vt videant bona opera veſtra & glorificent patrem veſtrum,qui in cœlis eſt? Qui conſonant iſta,ne videaris,& videant opera veſtra? Verum non vetat,opera noſtra ne videantur palam omnibus,neue vllos ieiunii noſtri conſcios habeamus,ſed ne hoc animo ie-

2.Cor.1 iunemus vt nos admirentur, probent,collaudent homines. Videat deus ipſe animum, videat & ieiunantes, nos interim a nullis mortalibus videri deſideremus, ieiunaturi li-

Iob.15 benter, etiamſi iudex homo adſit. Teſtimonium ſufficiat

Rom.8 nobis conſcientiæ noſtræ,& quod Iob decimoquinto ait: in cœlo ſit teſtis noſter, Reddeat ſpiritus dei teſtimonium ſpiritui noſtro, quod noſtra in lumine facta ſunt, quod a lumine colluſtrata ſunt,quod luminis ardore ſuc-

Ephe 5 cenſa ſunt. Omnia enim in lumine manifeſtantur. Epheſios quinto.Igitur & ieiunium,& vigiliæ,& deuotio,pietaſq; in deum,iam ſi a lumine ſpiritus illuſtrantur,licebit ea palam agere,nec diuerticula, nec latebras quærere, ſed & palam orare & ieiunare,& quælibet alia agere,quæ honeſta ſunt & iuxta. Verum quid inde premii,quid mercedis reportabimus?Pater inquit qui videt in abſcondito reddet tibi,At vero,quid reddet?hoc ipſum,quod Abrahæ pollicitus eſt, Ego ero merces tua magna nimis. Geñ.15. Maxima retributio,exiguum laborem committatur,At nos miſeri totos dies deſideremus in otio malo,abhorremus abſtinentiæ acrimoniam,ſicq; nobis noſter hic aſinus curæ eſt,

vt nihil pendamus, quæ pater ille cœleſtis largiturus eſt præmia, viſibilia quædam apud homines præmiola venamur, ſed fruſtra, atq3 inaniter. Neq3 enim, quæ ſpectantur nobis, qui Dei imagine inſigniti ſumus, repoſita ſunt, ſed quæ a ſenſibus ſunt remotiſſima. Ea autem ſunt bona illa æterna quæ nec oculus vidit nec auris audiuit, neque in cor hominis aſcenderunt. Hæc ſi noſtris adhererent adfectibus ſi noſtros ab oculos poſita eſſent, iam neque ieiunia, neque preces vllæ, Charitas enim omnia ſuffert, omnia poteſt, non tā, illa, quæ dicta ſunt, quā alia quęiis ſunt multo grauiora.

Nolite theſaurizare vobis theſauros in terra, vbi ærugo & tinea demolitur, & vbi fures effodiunt & furantur. Aggreditur hic aliam peſtem CHRISTVS, inanem illam & auxiam, qua ſibi condunt & congerunt opes, eaſque ne perdant defodiunt in terra, ſolicitudinem, qua peſte quid poteſt eſſe nocentius? Vtpote eas res, defodere, quæ nec nobis, nec vllis hominibus vſui, ſed ſolis tineis & blatris, & furibus, eſſe poſſunt. Quid enim hinc ad nos redit nihil præter calamitoſam parandi ſeruandique curam. Quid vero abit ad alios vtilitatis? hoc ſolum quod auari prædicabimur oībus in angulis, Igitur CHRISTVS eximit hunc anxiæ ſolitudinis affectū penitus, dicēs Nolite theſaurizare vobis &c. Id eſt, ne inanis rerum temporaliū ſolicitudo veſtros aīos ſic occuper, ſicq3 mergat, vt cœleſtium non recordemini. Eadē eſt illa ſententia, quæ paulo poſt ſequitur: Nemo poteſt duobus dominis ſeruire Et: Nolite ſoliciti eſſe corpori veſtro, quo induamini, & animæ veſtræ quid manducetis. Eadem & Paulus præcipit, Diuitibus huius ſæculi præcipue nō ſublime ſapere nequæ ſperare in incerto diuitiarum, ſed in Deo viuo, qui præſtat nobis omnia abunde ad fruendum, bene agere, diuites fieri in operibus bonis, facile tribuere, communicare, theſaurizare ſibi fundamentum bonū in futurū, vt apprehendāt veram vitā, ob id ſubdit CHRISTVS: **Sed theſaurizate vobis theſauros in cœlo, vbi nec ærugo nec tinea demolitur, & vbi fures non effodiunt nec furantur.** Ecce chariſſimi ad quem locum reponere

¶ Solicitudo ſuperflua.

1. Tim. 6

atq; recondere debemus temporales illas diuitias & opes citoq; caſuras, id eſt ad pauperum manus, adeoq; omnem noſtram ſubſtantiam ad horum inopiam leuandam prodigere debemus, id vbi facimus, in tuto res noſtræ poſitæ ſunt eoq; loco repoſitæ, quo perpetuo erunt ſtabiles & firmæ, animaduertit hoc Dauid, quando teſtatur: Diſperſit, dedit pauperibus, iuſtitia eius manet in ſæculum ſæculi, cornu eius exaltabitur in gloria. Quem locum ad Corinthios Paulus in collationem eleemoſynarum accommodat, eoq; colligere intendit, noſtris operibus maxima præmia repoſita, neq; prorſus inania, vt impiorum opera quibus nihil laudis nihil premii debetur. Quanquam, ſi ad præcedentia referamus dogmata, quæ hoc loci de tinea, tureq; deq; fodiendo in terram theſauro, dicuntur. Tinea ærugoq; bona opera noſtra demoliens, peſtis eſt, quam obtrūcari iuſſit Chriſtus: hypocriſis ſcilicet, & fauor, lauſq; humana, quæ perinde atq; ærugo ferro, tineæq; veſtimentis adhærent, ſic præclare geſtis & bonis operibus laus humane inſidiatur, Sed quid Chriſtus? Attendite ne iuſtitiam veſtram faciatis coram hominibus, vt videamini ab eis. Matth. 6. Furile, obſeruator eſt itinerum noſtrorum, diabolus, quo incentore pleraq; agimus ad humano captandos, & aucupandos fauores. Verum huic fide reſiſtamus oportet, & ne qua parte domum conſcientiæ ingrediatur, ſedulo aduigilemus Si enim, inquit Chriſtus, paterfamilias ſciret, qua hora fur veniret, vigilaret vtique, & non ſineret perfodi domum ſuam. Matth. 24. Vigilandum igitur ne nos incautos ad inanem operum noſtrorum oſtentationem rapiat. Quin eo condendi ſunt operum theſauri, & merita, & præmia, vbi pater videt in abſcondito ſeruabit pater ille cœleſtis, depoſitas apud ſe opes, ſeruabit integras ſuo tempore redditurus cum fœnore, coronam videlicet iuſtitiæ, non noſtros adfectus, noſtraq; deſideria ad ipſum dirigamus, tunc concludit (Vbi eſt theſaurus tuus, ibi & cor tuum erit) Eo enim homines ſua ſtudia conferunt, vbi diligunt. Trahit enim amor ipſe, & propenſus affectus. vel ad ſublimia illa bona, ſi menti inſederint, vel ad caduca & quæ breui interitura ſunt, Iam qui diuitiis aceruandis

Pſal. 111.
1 Corin. 9

Laus humana.

inhiant,eo & viuunt & agunt,vbi eæ collatæ ſunt,ſin virgo has ſeu inutiles & ſuperuacaneas, longo interualo, atergo relinquant,vel iis ſic vtantur,quaſi non vtentes ſint,ſic poſ ſideant quaſi non poſſidentes,inq; pauperum vſus conuertant in tutiſſimo loco verſātur,nempe in eo loco,vbi quies & tranquilitas eſt cordis noſtri, Sit igitur ibi mens, & hic erit requies.In me inquit Chriſtus,habebitis, requiem in mundo preſſuram. (Feria quinta. Mathei octauo.

CVm introiſſet Ieſus Capharnaum acceſſit ad eum Centurio rogans eum & dicens Domine puer meus iacet in domo paralyticus & male torquetur. Totis ſcripturis receptum eſt, eos quibus raram quandam & ſupra humanam æſtimationem doctrinam,ac legem,præſcribere volumus, partim authoritate, partim beneficiis inducendos ad credendum. Et quidem vtrumq; adfuit Chriſto: authoritate equidem potuit iure multis perſuadere,vtpote eterni patris vnigenitus filius, ars ac imago expreſſiſſima, candor enim in lucis æternæ & ſpeculum ſine macula. Proinde & ſplendor gloriæ, & figura ſubſtantiæ eius, portanſq; omnia verbo virtutis ſuæ.Ea propter quod maior adhibeatur fides Chriſto, com probatur eius authoritas, & dignitas a patre. Hic eſt filius meus dilectus etc.Alterum quo ſibi hominum admirationem conciliauit, beneficiorum corporalium exhibitio fuit Erant enim beneficiis alliciendi ad ſtudium rerum cœleſtium qui hactenus in Dei amore frigerunt, hic debiles, claudos, cæcos, & quolibet ægrotos ſanitati priſtinæ reſtituit, Nec ſecus Moyſes fecit,dum legatione ad pharaonem, pro populi eductione, potiretur, Ex authoritate Dei dicentis. Ego ſum qui ſum. Et Deus Hebræorum miſit me, opinionem ſibi maximam conſciuit · Miraculorum vero portentis,fidem & amorem,Haud ſecus facere innumeri alii. Itaque vt pondus haberet Chriſti oratio, duobus præcipue ſtupendis miraculis hanc aſtruit, Mūdat leproſum, & Centurionis puerum ſanat,idq; poſt ſublimem illam in monte propoſitam doctrinam.Rurſuſque & hæc euangelii lectio fidem in altero commendat· nempe in Centurione ho-

Ioan. 6.

Duabus rebus ſibi Chriſtus authoritatem cōcili auit.

Matth. 5.

mine alioqui gentili, in alteris vero, id eſt Iudæis, incredulitatem damnat.

Principio quod omnibus conſtat ex Paulo, cum fides ſit
Hebr.11. ſubſtantia rerum ſperandarum, argumentum non apparentium, id eſt earum rerum quæ ſunt ſupra naturam ſupra rationem, ſupraq; hominum æſtimationem, oportuit hanc certis quibuſdam indiciis obſignari, ac aſſerere. Rara enim quædam docuit nouus hic legiſlator, ſeu potius enarrator CHRISTVS, & quæ a Moyſe videbatur auocare homines. Deinde & mundi ſtatum, prudentiam, adinuen-
Cur chriſtus miracula fecerit. tiones, deniq; ſtrepitus euellere Operæ precium igitur erat adhibere miranda quædam opera, quibus ſtupidi homines, adducerentur ad credendum verbis, tam ſublimibus. Erat enim Iudæorum genus miraculorum admodum auidum: erat aſſuetum vt Paulus dicit Iudæi ſigna petunt. Pri-
1.Cor.1. mo. Corinthios.1.& Greci ſapientiam, ſatiſfecit CHRISTVS vtriſq; Erat enim vir propheta, potēs in opere & ſermone, coram Deo & omni populo. Vt igitur in monte do-
Luc 14 ctrinæ & verbi potentia, ita in planicie miraculorum portanta declarent hunc eſſe, vere mundi ſeruatorem. Hinc adit eum Centurio homo gentilis: publicoq; officio præfectus. Adit autem non tam corpore quam animam, & fidei conſtantia, idq; in Caphernao. Id oppidum eſt teſte Hieronymo, non procul a ſtagno. Genezareth, in confinio Zabulon & Neptalim, Et quidem, quatenus ad hiſtoriam attinet, nihil eſt, quod nos moretur, omnia enim expoſita ſunt ſin vero allegoriam ſpectes, mira eſt in hoc facto vtilitas. Puer ille infirmitate ſatis moleſta laborabat, ita vt non facile cederet arti curæq; medicorum. Sic, ſiquidem ſenſetis te morbo diſcruciari in curabili, hoc eſt affectibus iræ, cupiditatis, voluptatis, aut certæ vanitatis, adeas medicum, qui medendi artem callet. Chriſtum. Habetis varia & ea quidem optima pharmaca, quibus animæ noſtræ languoribus mederi poteſt. Lucæ decimo. Samaritanus quidem iter faciens, venit circa eum, & videns eum, miſericordia motus eſt, & appropians alligauit vulnera eius, imponens vinum & oleum, Id eſt, iuſtitiæ ac pœnitentiæ acrimoniam oleo miſericordiæ miſcuit. At inquies, paratus eſt ne medi-

cus omnibus ex æquo? Eſt ſane omnibus expoſitus. Nam omnes homines ſaluos fieri vult & ad agnitionem veritatis venire. 1. Thimo. 2. Quanquam interim non omnes ſanitatem aſſequantur. Si enim a paraliſi liberari vis, ſi ſanitati priſtinæ reſtitui, id age, quod Centurio, Acceſſitis primo Chriſtum fide. Nam oportet accedentem credere quia eſt, id eſt quia eſt ſeruator, medicus, ſalus, ac redemptio noſtra. Oportet quidem adhibere arbitrium noſtrum, aſſentiri ablatæ gratiæ, Accedite inquit Dauid ad eum, & illum memini & facies veſtræ non confundentur. Et Iac. 1. Siquis veſtrum indiget ſapientia, poſtulet a Deo, poſtulet autem in fide nihil hæſitans, ſiquidem ſic acreſſeris, dabitur affluenter, ac abunde ſatis, non tam ſapientia, quam robur animi, vt integritati vires tuæ reſtituantur, vt nullus te morbus, nulla cupiditas, nulla deniq; paralyſis eneruet, demergat in profundum inferni. Secūdo, agnoſcendus tibi morbus eſt quo laboras. Sunt enim qui ſe vegetos exiſtimāt ſunt, qui medicum ſpernunt, ſunt qui omnem medicinam abiiciunt, homines videlicet iuſtitiarii illi, & Phariſæi & hypocritæ & quotquot tandem ſeipſos fallūt vanis ſalutis promiſſionibus, quales fuere Phariſæi, contra quos Chriſtus. non eſt opus valentibus medico, ſed male habentibus. Euntes autem diſcite, quid eſt miſericordiam volo, & non ſacrificiū, id eſt diſcite quam miſeri quam imbecilles ſitis, quam proni ad malum, & difficiles tardiq; ad bonum, Et vnde hæc pronitas prouitaſq; ad malum? ex carnis corrupta ſcaturrigine, quam qui ſentit, ſatis ſe infirmum intelligit. Agnoſcit Centurio idipſum dicens: Male torquetur, & iacet domi puer. Nulla poteſt eſſe maior tortura, nulla crudelior peſtis, quam dum animus peccatorum aculeis torquetur, dum in cœno peccatorum iacet. Sic & Dauid Pſalmus. 6. Miſerere mei domine. quoniam infirmus ſum, ſana me domine quoniam conturbata ſunt omnia oſſa mea & apertius. 37. exclamat. Non eſt ſanitas in carne mea, a facie iræ tuæ, nō eſt pax oſſibus meis a facie peccatorū meorū. Intellexit morbū, intellexit & animę cruciatū, & punctiones, quas inflixerāt precedētia peccata experitur, & animi inquietudinē & confuſionē, atq; ob id miam implorat, ob

Heb. 11.

Pſal. 33.

Infirmū oportet ſuum agnoſce re morbū

Matth. 9.

ad irā depcatur cupitq; ſe in priſtinū libertatis regnū reſti-
tui.Idem & Hie. Infirmata eſt virtus mea,qua hacten' ho-
ſtib' reſtiti carni & ſāguini,ac mūdi il lecebris,Dedit mihi
dominus ī r manū de qua nō potero ſurgere,id eſt permiſit
me labi in eū ſtatū,quo reſurgere erit difficile,niſi eius ad-
ſit gratia,erigens & ſuppetias ferens Sic. & Eezechies dū æ-
grotaret ad mortē vſq;,intelligens quidē morbū eſſe icura
bilē.exclamat,Obſecro domine memento quæſo , quomo-
do ambulauerim coram te in veritate & corde perfecto , &
Eſa 35. qđ bonū eſt in oculis tuis feci, Lachrymis obtinet,qđ pre-
catur,additq; ſunt anni quindecim ad dies vitæ ſuæ.Eſa.
38.agnouit quidē morbū & adiit medicū , plenaq; fiducia
obſecro dñe,inquit memēto &c,Et Cēturio:dñe puer meus
iacet in domo,& hoc erit.Tertiū in ordine quo inſtructum
oportet eū,qui ſanitate potiri velit, confitearis infirmitatē
aperi eādē medico,non tam Chriſto,qui hanc cognitā ha-
Prou, 28, bet,quā eccleſiæ,id eſt iis,q pro Chriſto legatione fūgūtur
Qui abſconderit ſcelera ſua,non dirigetur,qui vero ea cō-
feſſus fuerit mīam cōſequetur,Ita profecto Hieremias vul
nus ſuū ac infirmitatē aperuit.10. Væ mihi ſuper cōtritiōe
mea,peſſima plaga mea.Ego aūt dixi i.confeſſus ſum,& nō
Pſal.31: negaui,nec periſomatis abſcondi.Hæc plane infirmitas eſt
& portabo eam.Sic & Dauid: Dixi confiteor aduerſus me
iniuſtitiam meam domino.& tu remiſiſti iniquitatem pecca
ti mei.Aperi igitur vulnus,retege iniquitatis, ac ſcelera , ſi
quidem ſanari velis,audi quid hortatur Ioann . Si dixeri-
mus quoniam peccatum non habemus,ipſi nos ſeducimus,
& veritas in nobis non eſt. Si autem confiteamur peccata
noſtra , fidelis eſt & iuſtus , vt nobis remittat peccata
1.Ioan.1. noſtra Atqui de confeſſione ſacramentali opportuniore lo-
co dicemus,Iam quid ſupereſt? **Et ait illi Ieſus ego ve-
niam & curabo eum.** Pollicetur atque adeo ſe votis
annuere declarat petentis & morbum agnoſcentis, vt eti-
am ipſe venire paratus ſit inſignis fuit hominis genti-
lis fiducia,inſignis & CHRISTI beneuolentia.Ille fiden
ti ac humili animo adit CHRISTVM hic non
auerſatur quem Iudæi duplici nomine abominabantur vt-
pote quia incircunciſus a lege Moſi alienus, deinde quod

vitæ gen⁹ infame vulgo fuerit. Hic vides quã demitat ſeſe o-
ptim⁹ dñs, neminẽ nõ ſuſcipiẽs, q mõ plena fiducia acceſſe-
rit, Adeamus ergo cũ fiducia ad thronũ generæ ei⁹ vt mĩam
cõſequamur, & gratiã inueniamus in auxilio opportuno.
Hebr. 4. Offert ſe Xp̃s nobis tãquã optimus pater optimis Heb. 4
filiis, ſi mõ nos illi aĩm contrariũ & humiliatũ pie nũq; fi-
de offeramus i quod maxime Cẽturioni, ad Chriſti fauorẽ
conciliandum, parauit iter igitur reſpondens Centurio ait:
Domine non ſum dignus, vt intres ſub tectum
meum, ſed tãtũ dic verbo, & ſanabitur puer me⁹
Nam & ego homo ſum ſub poteſtate conſtitu-
tus, domin⁹ ſub me milites, & dico huic, vade, &
vadit, & alio veni, & venit, & ſeruo meo fac hoc
& facit. Perinde atq; diceret, Ego qui canis ſum Iudæis,
Cẽturio ſub hæc & publico officio deputatus, & ob id indi-
gn⁹ cõmercio tuo, ac familiari cõtubernio. Sed ĩtelligo ſatis
quã potẽs ſis ĩ verbo, quã valeas oratiõe, ac factis, quã oẽs
ad nutũ tuũ ſeu Angeli ſeu diſcipuli tui pẽdeãt. Nihil igitur
opus corporali pñtia, tñ præcipe, ac tuis id mũa is de mãda,
& factũ erit. Nam ſi meis iuſſis, qui alterius ſub ptãte cõſti-
tutus ſũ, ſic milites mei obtẽperẽt, vt impaſſe ſufficiat quãto
magis, tui morã geſturi ſũt, edictis tuos, q oĩm dñs es & pri
ceps & magiſter Deũ mortalẽ, q̃ hũilis aĩus acceſſit ſũmæ fi
dei. Acceſſit añ paulo fide, acceſſit iã hũilitate, ſe plenis ver-
bis ĩdignũ cõſortio, deĩn cõteſtãs, dñe inqt, nõ ſũ dign⁹. i.
ĩdign⁹ ſũ, te digniſſimũ dñm hoſpitio recipe Nõ tã ob hoc
ꝙ ex Iudæis regia ſtirpe nat⁹, ꝙ propheta tãt⁹, tã iuſt⁹ tãq;
omni ex perte abſolutiſſim⁹, quã ꝙ ego qdẽ ĩ gẽtilitate nat⁹
hacten⁹ gẽtilitios mores, religionẽq; ethnicã expreſſi. Hac
cõfeſſione ita meruit Chriſtũ hoſpitio nõ tã cæmãtario quã
cordis ſuſcipere. Neq; enim magnæ fœlicitatis eſſet intra
parietes ſolũ CHRSTVM recipere, ſi nõ etiam eius gratiã, Duo hoĩa
intus ſentiret p inhabitãtem ſpm ſctm Duo ĝña hominum generaſu-
ſuſcipiũt Chriſtũ. alterũ Phariſæũ illum Simonem imitatur, ſcipiunt
ꝙ præ ſe alios cõtamni, alios iudicat, dãna. ſed in hoc totis Chriſt
phalãgis a Chriſto alienum. Nihil eñ huic ĝñi cõe cũ pie-
tate, nihil cũ humilitate, totum arrogans eſt, glorioſum. Ad-

verſus hoc genus Paulus Ro.10. Volentes ſuam iuſtitiam conſtituere,iuſtitiæ DEI non ſunt ſubiecti. Non inuenit hic Chriſtus vbi caput reclinet,nemo eſt qui hunc in oculo charitatis ſuſcipiat,nemo qui pauperum pedes lauet,pietatis oleo vngat.In hos competit, quod in Apocal dicitur. Qui
Apo.22 in ſordibus eſt,ſordeſcat adhuic. Alterum genus imitatur Zacchæum,Matthæum,Martham,& hunc noſtrum Centurionem.Qui ad hoc pertinet,ſic ſegerit,vt omnibus inferior eſſe cupiat meminem non ſanctiorem,neminem non
Aumilitas. iuſtiorem ſe exiſtimat. Horum ſpeciem geſſit Cēturio:Domine non ſum dignus inquiens. Quo enim quiſq; indigniorā ſeſe DEI beneficio reputat,eo & gratior & dignior & acceptior Deo erit.Horum typum & PETRVS alicubi ex
Luc.5 preſſit dicens: Diſcedite a me domine,quia homo peccator
Pſal.37 ſum,Luc.5 Sic & DAVID: Afflictus ſum animo ſcilicet ob peccati aculeum,& humiliatus ſum nimis,Hunc animū in duas oportet,ſi quidem ſancte,ſi iuſte,ſi digne,calicē domini participare voles.Eſt enim vel ſola humilitate ad digniſſimum dominum accedendum,Excelſus enim dominus & humilia reſpicit, Meſtis eſt IACOBVS DEVS ſuperbis
Pſal.137 reſiſtit, humilibus autem dat gratiam.Exemplo didicit id
Iacob.4 MARIA Exaltauit humiles.Eſuriētes inquit,impleuit bo
Luc.1 nis.Eſurientes humiles,& abiectiſſimi quiq; ſunt,ſeſe prorſus inanes reputentes & vacuos gratia hos implet ſpiritus domini,horum in habitat corda & animas.Spiritus ſanctus enim diſciplinæ effugiet fictum. Transfigurat autem ſe in animas ſanctas inquis Sapiens,Sanctæ animæ certiſſimum indicium,ſui humiliatio eſt,Commeruit hic laudem præ omnibus Iudæis,hac ſua humili confeſſione,a CHRISTO,ergo infit Euangeliſta: **Audiens IESVS miratus eſt & ſequentibus ſe dixit Amen dico vobis nō inueni tantum fidem in Iſrael.** Cur ita Iſrael ſecundū
Matt.12 carnem in præſentiſſimum dominum credere noluit quin huius ſtupenda facta; calumniabatur, alia magicis artibus, alia demonum præſtigiis, deputabat. In beelzebub inquit:principe dæmoniorum eiicit dæmonia: Hic vero adeo in CHRISTVM credidit,vt etiā abſēti ſūderet

maieſtati, ac poteſtati, idque ſui ipſius exemplo colligẽs In trauit rurſus hic alius Iſrael. i. videns Deum ſecundum ſpiritum, in hæreditatem domini, tulit primogenita, particeps fit teſtamentorũ, & promiſſionũ, non illarum carnaliũ ſed ſpũalium Viderint qui ſe ſanctiores aliis iudicant, ex ſolis cæremoniis, ex raſo vertice aut dignitatis titulo, aut ſanctitatis cognomine. Neq; enim dignitas officii non honos ſæculi, neq; pompa mundi noſtro Deo nos coniungit, ſed humilitas, ſed aut bona merita, aut certe ardens in Deum zelus. Impletum eſt quod Eſa. ait: Cognouit bos poſſeſſorem ſuum, & aſinus præſæpe domini ſui. i. populus gentilis Iſrael aũt non cognouit me Ita fit plerũque vt publicani & meretrices præeãt nos, qui cæteris ſanctiores videri volumus, in regnum cœlorum Non quidem eo in ſtatu quo ſunt, ſed in quem reſipiſcunt, perguntq; viam mãdatorum Dei, quod ſequens ſententia plane confirmat. Dico aũt vobis ꝙ veniẽt ab oriẽte, & occidente, & recũbent cum Abraham, & Iſaac & Iacob in regno cælorum.

Officii neq; dignitas neque põpa nos Deo cõiũgit.

Eſa. 1.

Matth. 21.

Colligimus ex hoc loco auguſtiſſimũ regnũ Xp̄i, & eccleſiæ. Nã regni noĩe, eccleſia intelligitur, q̃ nõ iam id meridie ſolũ vt fingebant Donatiſtæ, requieſcit, nec mõ in oriente, ſed & occiduũ ſolẽ, adeoq; vſq; ad extremas partes terræ diffuſa eſt. Neq; etiã medio terræ ſolũ Iudææ, ſed in oĩbus gentibus, q̃ in eius noĩe credũt, operatur ſalutem ſuã Deus. Agnouit Xp̄m Aſia, & Aphrica ol im, agnoſcit in hæc vſq; ſæcula & Europa. Hoc eſt quod præſago ſpiritu teſtatur Dauid Oẽs gẽtes quaſcũq; feciſti, veniẽt & adorabũt corã te domine. Et iterum: Laudate dominũ oẽs gentes, & collaudate eũ oẽs populi. Gentes enim q̃ non ſectabantur iuſtitiã, apprehenderunt inſtitiã, iuſtitiã autẽ quæ eſt ex fide. Ro. 9. Et Eſa 15. Gentes autem ſuper miſericordia honorare Deum. Atqui hic eſt huius loci germanus ſenſus. Pertinet enim hic Centurio ad primitias gentium nouæ gratiæ & Euangelicæ legis Quem quiſquis ſequutus fuerit fide confeſſione, humilitate ſequatur oportet, id ſi preſtiterit recumbet cum Abraham, Iſaac, & Iacob, in regno cœlorum, id eſt in eccleſia militante, tandem tollendus & euehendus ad triumphan-

Pſal. 85.

Pſal 110.

tẽ. Quod vero eccl'ia regnũ dicitur, nõ vno colligi pt loco.
Mat. 5. Qui ſoluerit vno de mãdatis iſtis minimis, minim'
vocabitur i regno cælorũ. Quo noie eccl'ia ſignificari Diu'
teſtatur Gre. Regnat aũt per gratiã, per ſacramẽtorum perpe
tuã quãdã adminiſtrationẽ, pq; Dei verbũ, quod huius re
Pſal. 44. gni regula eſt, Virga directiõis inquit Dauid, virga regni
tui Deinde etiãnũ per miniſtrorũ curã, quorũ inter eſt, co-
hibere lupos, & latrones, ne huius regni pacẽ cõmunẽ inter
turbare admoliãtur. Sit ipſe dominus regũ rex, & dñs domi
nantiũ Sit rex illi gloriæ, cui portæ pateãt æternales In hac
ecclesia nobis pacatiſſime cõfidendũ eſt, nec vlla ratione ab
hac deficiendũ Deficere enim ab hac interire eſt: adhærere
Ab eccl'ia deficere in terire eſt. huic, viuere eſt, imo ipſiſſima vita, vtpote qui Xpm vitã ger
manã habẽt in ſuis ipſorum penetralibus. Regnũ enim Dei
.i. Xp̃s eſt intra vos: itelligendũ, ſi & nos intra eccl'iæ regnũ
perſtiterimus, imo erimus & ipſi reges, & ſacerdotiũ regale.
Apo. 1. Qui vero ab hoc fœliciſſimo regno exturbãdi ſint, qui eii-
ciendi, inſequẽtia cõmõſtrant. **Filij aũt regni eijcien-
tur in tenebras exteriores, ibi erit fletus & ſtri-
dor dẽtium.** Nolo hic exiſtimes veros eccleſiæ filios &
legitimas ſoboles tenebris mergẽdos exterioribus. Quãdo-
quidẽ, ſi filii & hæredes, hæredes quidẽ dei, cohæredes Xp̃i
Qui ſint fi Ro. 8. Igitur filiorũ noie nothi & illegitimi ac degeneres in
lii regni q telligẽdi ſunt, quales ſunt impii & deſertores legis Dei, de-
pronciun inde & viperea illa hæreticorũ germina, q matris aluũ rupe
tur in tene rũt, poſtremò vniuerſi, qui ab eccleſiæ vnitate ſũt alieni, a-
bras. deoq; a fideliũ cõſortio extorres Iudæi, Theucri, Turcica
gẽs, maxime vero, literã hic ſpectemus. Filiorũ noie Iudæi,
qui ſibi de regum põtificũq; gloria, dignitate, ac maieſtate
placebãt, ſignificãtur Patrẽ enim Deũ nõ venerati ſunt, ne-
q; huius filiũ ea qua oportuit fide ac reuerẽtia ſuſceperũt.
Sed potius eiiciẽtes extra vineã dixerũt grauis eſt nobis ad
Sap. 2. videndum. Et, hic eſt hæres, venite occidamus eũ, & habebi
Matth. 21. mus hæreditatẽ eius. Obprobrat iis filiis incredulitatem ac
Ibidem. 3 pertinaces mores Ioannes: Potens eſt autem Deus de lapi-
dibus iſtis ſuſcitare filios Abrahæ. Et iterum Chriſtus: Si
Ioan. 8. filii Abrahæ eſtis opera Abrahæ facite. Qui non imitan-
tur fide, rebuſque Abraham, Iſaac, & Iacob, nullam ha-

bituri ſunt hæreditatẽ cũ eiſdẽ, ſed poti⁹ detrudentur in te- Pſal.92
nebras exteriores vulpiũ partes futuri. Cõgruit in hos filios, quod Iob 5. dicitur: Lõge ficẽt filii eius a ſalute, & quod Eſa.1. obiicit. Filios enutriui, & exaltaui, ipſi autem ſperauerunt in me. Et iterũ. Væ filii deſertores dicit dominus, vt faceretis conſiliũ & non ex me, &c. Merito igitur qui legem dei deſerũt, qui matrẽ eccleſiã audire contẽnunt, qui indomita ceruice, aduerſus eccleſiæ decreta, ſeſe exigũt, in tenebras exteriores detrudẽtur. Externas tenebras experiẽtur reprobi, ac diffidẽtię filii, vt videlicet pœne culpa reſpõdeat. Qui enim lucẽ meridianã, dũ viuerent reſpectare noluerunt, qm̃ cor excæcatũ fuit, indigni ſunt, vt ſedibus pellucẽtibus cœleſtis regni inſerãtur, imo digni qui cũ ipſis tenebris perpetuo apud inferos liteſcãt: Digni quidẽ inquit Sapiẽtia. 18 carere luce, & pati carcerẽ tenebrarum, qui incluſos cuſtodiebãt filios tuos per quos incipiebat corruptũ legis lumẽ ſæculo dari. Rationẽ huius eiectionis atq; exhæredationis, a vera & æterna atq; iucũdiſſima hæreditate, alibi apud Ioã. 3. adnotat Xp̃s. Lux venit in mũdũ, & dilexerũt hoies magis tenebras quã lucẽ. Hac ratiõe, hocq; iure, eiiciẽdi ſunt oẽs in externas illas, & quaſi palpabiles tenebras, qui DEI gratiã nõ ſuſcipiũt, qui huic nõ adſunt, qui proinde de regno de filiorũ nomine, de vocatione ad precipuũ viuẽdi genus gloriantur, rebus autẽ ipſis, ſe adulteros, de generesq; oſtendunt. Faxit deus ne multi noſtrũ, qui euangeliũ ore, qui titulo tenus iactamus, cum iis Iudæis diuinæ legis deſertorib⁹, ad barathrũ detrudamur. **Et dixit IESVS. Cẽturioni, vade, & ſicut credidiſti fiat tibi. Et ſanat⁹ eſt puer in illa hora.** Antea dixi fide hunc Centurionem adductum ad CHRISTVM: commeruit igitur fides ſanitatem puero, commeruit & laudem & commendationem. Quanquam interim ſola non ſufficerit adfuit enim fidei, animus humilis, & confeſſio miſeriæ ſalutaris, hinc audit, vt pergat domum, experturus, quid ſibi ſua fides profuerit, adeo enim illi profuit, vt eodem fere tẽpore puer morbo liberatus ſit. Id quod neq; natura, neque medicorũ arte, fieri ſubito potuit, quo magis CHRISTI maieſtas ac diuinitas mundo innotuit. Quod vero hoc loci

Cur xp̄s nobis fidē cōmēdat. ſic commendat Centurionis fidē CHRISTVS, non iniuria exiſtimes eſſe factū, Nam vnum hoc erat, quod perſuaſum voluit eſſe mundo, vt in ſe tanquam verum & naturalem filium hominis crederent, ſeq; ſeruatorem agnoſcerent, non, Moyſen, nec Ioſue, nec ſimulachra gentium. Hac ratione ſic nobis fidē cōmendat, atq; non ſemel extolit, vt omnia in hāc regerere videātur, credenti enim omnia ſunt poſſibilia. Neq; tamē id cōtēdit, vt vel charitatē quæ oīa credit, oīa ſperat vel bona opera, aut merita ex hac prodeuntia excludat, alioqui nō diceret, Non oīs qui dicit dn̄e, dn̄e introibit in regnū cælorū, ſed facit voluntatē patris, facere autē longo interualo credere differt, ſi intus perpendas. Proinde alicubi etiam præcipit, Hoc eſt mandatum meum, vt diligatis vos inuicem. Audis hic dilectionis peculiare mandatum, iam conſtat aliud eſſe fidem, aliud dilectionem. Alterū enim perpetuum eſt donum, quod nunq̄ excidet, ſi ad beatitudinem referas aliud tēporale, & huius ſeculi ac temporis, nō futuri. Neq; enim commirabitur nobiſcum fides, ſed charitas, dū hinc diſcedimus: hæc vtinā lutherani obſeruaſſēt, neq; ita paſſim, oīa fidei, ſed etiā charitati, quæ ferax operū eſt, nō nihil imo primas tribuiſſent. Potens enim eſt fides, modo adſit illi moderatrix charitas, hoc eſt quod Paulus dicit: In Chriſto valere fidem, per charitatem operantem.

Mat. 9.

Mat 7

Ioan. 15

¶ Aliud fides ē, aliud charitas.

Galat. 5.

Feria ſexta. Mat. v. & vi.

Leui. 19

DIxit Ieſus diſcipulis ſuis. Audiſtis quia dictum eſt antiquis. Diliges proximum tuum, & odio habebis inimicum tuum. Euangeliū hoc circa duo verſatur, moderationē videlicet dilectionis & iuſtitiæ noſtræ. In primis dilectiōis præceptū interpretatur: dicens: Audiſtis quia dictū eſt antiquis: Diliges proximum tuū, & odio habebis inimicū tuū. Sunt qui nō legūt, antiquis, ſed vtcūq; ſe habeat, nō variat ſententiā etiāſi legas. Præceptū aūt habetur Leui. 16, quo oēs perſtriṅgūtur, vti de oībus bene mereri ſtudeamus, qui eiuſdē beatitudinis ſunt participes. Deiq; imagine inſigniti, id enim eſt, cur diligēdus ſit inimicus, quantumcunq; nocens ſit & ſubacerbus, Vna eſt ſententia Chriſti. Remittete & remittetur vobis.

Dilectio.

Lucæ.6.& Matth.6. Dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris. Condonat dilectio peccata, remittit iram & offenſam, & quicquid tandem exacerbare potuit animũ, atq; ab alienare ab officio charitatis. Fortis ei hic eſt vt mors dilectio. Can.8. Rũpit moras non moratur perſonas, non ſtatum, non diſcunt iniurias, nec re taliat. Hinc Dauid· Latum mandatum tuum nimis. Dilectionis mandatum latiſſimum eſt. Nam ſeſe ad omnes qui beatitudinis participes eſſe aliquando poſſunt, protendit: etiamſi nobis in dei itinere obſiſtant. Quanquam hic gradus quidam ſint in exequendo, vt in canticis profitetur ſpõſa, ordinauit im me charitatem. Expreſſit hos gradus 1. lib. de doctrina Chriſ Auguſt. Quatuor inquit ſunt diligenda, vnum quod eſt ſupra nos, DEVS: alterũ, quod nos ſumus, anima tertium, quod eſt iuxta nos proximum, & quartum, quod infra nos eſt, corpus ſcilicet noſtrum, quod diligendo odiſſe oportet. Io.12. Qui amat animam ſuam perdet eã. Iam certum eſt inimicos noſtros, ſeu perſonæ noſtræ, ſeu ſi dei inimici ſint, proximos noſtros eſſe, adeo que dum viuũt beatitudinis eiuſdem, & gratiæ participes eſſe poſſunt. Sic igitur diligendi ſunt, vt illis bene velimus, vt horum ſalutem, & fœlicitatem ex animo optemus. Id eſt quod Chriſtus ait diligite inimicos veſtros. Quod vero ex Iudæorum opinione adiecit. Et odio habebis inimicum, non eſt in lege, ſed ex Scribarum Phariſæorumq; commentis profectũ eſt Arguebant enim a contrario ſenſu inimicum eſſe odio proſequendum, ſi amicus diligendus. Hoc ſuum figmentũ hinc colligere ſe autumabant, quod in Exo.23. ſic ſcriptum eſſet. Quod ſi audieris vocẽ meã, & feceris omnia, quæ loquor, inimicus ero inimicis tuis, & affligam affligentes te. Et idem Leui. 26. Perſequimini inimicos veſtros & corruent coram vobis Et item: in Deut.7. aduerſus Gethæum, Euœũ, Gergeſæũ, & alias gentes ex promiſſionis terra eiectas, ſi pronuntiat, Non inibis cum eis fœdus, nec miſereberis earum, neq; ſociabis cum eis coniugia, Verum iis locis non hoc colligitur, quod falſo exiſtumabant Iudæi & Scribæ, nempe vt odio proſequendi eſſent inimici, ſed magis declaratur, quid maxime in hoſtibus fidei vitandum,

Pſal.118.

Cantic.2.

Quatuor ſunt dilectiõis gradus.

¶ Vnde Iudæi inimicos duxerit odio habendos

Quid maxime i hostib⁹ fidei vitādū, nēpe conſuetudo.

nempe conſortia, ac familiaris conſuetudo, qua multi corrumpuntur, Nolebat igitur eos malorum contagione contaminari, hinc vetuit coniugia, & conſuetudinem. Deinde quum omnes exgentes idolis eſſent dediti, mirifq; modis Iudæis obſiſterent, quominus diuinis iuſſis ſatiſfacerent, hinc extingui, expugnari, ac deuaſtari præcepit. Ex diuino igitur iuſſu tenebantur horum conſortia, vt nocentiſſimas peſtes vitare. Adde, quando Deus pollicetur, inimicus ero inimicis tuis, non exiſtimandus eſt deteſtari homines, quos ſuæ beatitudinis participes fecit, quibus redimēdis, ſeruatorem quoque miſit, ſed magis idolatriæ crimen, & id genus alia abominabatur in hoſtibus, eaque & durius vindicabit quo grauius deliquerint, maxime vero ſi Iudæi diuinis iuſſis obtemperant, ſi dictis pareant, tum omnibus euaſuri hoſtibus ſuperiores. Sic igitur vitia execranda ſunt, natura tamen, & conditio imaginis diuinæ, & ſpiritualis profectus mire eis fauendus eſt, & optandus. Sunt enim hac ratione & beneficiis, & amore afficiendi, vt ab improbitate auocentur ad pietatis ſtudium, etiam ſi ipſi efferati atq; indurati perſiſtant, pergantq; maledictis & malefactis inceſſere: hoc odio, Dauid exarſit in Dei, hominumq; hoſtes, dicens.

Pſal.13ꝫ. Perfecto odio oderam illos Et Paulus: Odientes malum, ad
Rom.12 hærentes bono. Hoc eſt quod in ſuis exigit Chriſtus.

Ego autem dico vobis, diligite inimicos veſtros: benefacite iis, qui oderunt vos, & orate pro perſequentibus, & calumniantibus vos.

Quo affectu oporteat nos inimicos proſequi.

Soluit hic Chriſtus quæſtionū illarum labyrithos, in quos quidam ſeipſos ſua ipſorum curioſitate detruſerunt. Num inquiunt affectu pari & effectu diligendi ſunt amici, ac inimici? Reſponſio Chriſti, quatenus ad affectum attinet, diligite inimicos veſtros. En hic habes qua animi propenſione inſtitutus eſſe debeas in hoſtes tuos, nimirum beneuola, ſiquidem eiuſdem patris filii cum ſint, ſi naturam ſpectes, quāquā procul ab hoc deflexerint, degenerarintq; eo tamē magis diligendi ſunt, quo magis indigeant. Optanda eſt omnibus ſalus, ſed maxime tamen ægrotis, & miſeris; & infirmis, & quibus medicus neceſſarius. Hoc igitur animo

in Turcas, in Iudæos, in hæreticos oportet nos eſſe propenſos, etiam ſi hoſtes ſint plusquam nocentiſſimi. Sed quo effectu, qua beneficentia, quove officio ac beneficio, erga inimicos eſſe debeamus, pergit exprimere. Bene, inquit, facite iis qui oderunt vos. Hoc perfectionis eſt Euangelicæ, de iis bene mereri, qui nobis male volunt, noſtriſque bonis auſpicis male dominantur, maleque precantur. Reſpondit huic ſententiæ in prouerbi. Salomonis viceſimoquarto. Cum ceciderit inimicus tuus, ne gaudeas, & in ruina eius ne exultet cor tuum, ne forte videat dominus, & diſpliceat ei, & auferat ab eo iram ſuam. Et viceſimoquinto. Si eſurierit inimicus tuus, ciba illum, ſi ſitierit, da ei aquam bibere, prunas enim congregabis ſuper caput eius, & dominus reddet tibi. Idem argumentum ad Roma. 12. tractat Paulus, concludens nulli malum pro malo retaliandum. Prouidentes (inquit) bona non tantum coram deo, ſed etiam coram omnibus hominibus. Hæc eſt vera euãgelica, & Chriſtiana perfectio, ſic eſſe in hoſtes propenſum, vt non vitia, ſed naturam, & diligamus, & beneficiis afficiamus, quibus affecti reſipiſcant, adeoq; de propria turpitudine, ac malitia pudeſcant, interiuſq; & doleant, & adficiantur mœrore. Atqui ii ſunt carbones in caput hoſtiũ congeſti, quibus adurantur nõ hoïes, ſed peccata, ſed improbi mores. Iam ſi his rationibus reſipiſcere nolũt, ſi iis carbonibus ac facibus ad diuinum amorẽ accendi nequeũt, ſi duriores euadũt, ſinendi ſunt, aut certe a fideliũ cõſortio arcendi, deinde etiã ſi Rempub. interturbant ſectis, ſeditionibus, per magiſtratus cohibendi. Non enim ſine cauſſa gladium portat, interim tamen noſtris precibus iuuãdi, vt ſe ſuumq; errorem & intelligãt & corrigãt. Ideo ſubdit Et orate pro calũniantibus vos, & perſequẽtibus. Hoc maxime debemus omnibus, maxime vero inimicis, qui calũniis & mẽdaciis noſtrã famã cõmaculare nituntur, qui afficiũt opprobriis, qui maledictis inceſſunt. Nã ſi omnibus optãda eſt beatitudo, orandus & deus, vt omnes in hanc dirigat, colluſtret, & incendat. Sic Paulus iubet, vt pro regibus, pro iis qui cæteris plati ſunt proq; omnibus hominibus preces, ſupplicationes ac interpellationes: cũ primis faciamus, vt quietam inquit. 1. ad Timo.

Quid effectus ac beneficentiæ impẽdendũ ſit inimicis.

Quã ſit p. inimicis orandum.

2.& tranquillam vitam agamus in omni pietate & caſtitate. Hoc enim bonum eſt & acceptum coram ſaluatore noſtro D E O, qui omnes homines ſaluos vult fieri, & ad agnitionem veritatis venire. D E I enim voluntati complacet, ſi omnibus bene preceris, ſi pro omnibus apud thronum miſericordiæ interpellas, vt reſipiſcant, vt redeant ad cor, vt D E I erga ſe beneuolentem voluntatem agnoſcant. Id igitur debes omnibus, etiam profanis, etiam pertinaciſſimis etiam homicidis & ſicariis, & patricidis & matricidis, &
Iob 21 omnino omnibus qui dicunt deo, recede a nobis, ſcientiam tuarum viarum nolumus: Inſuper qui tibi in faciem conuitiantur, qui expuunt, qui lacerant, qui etiamnum oderint: Sic CHRISTVS erga ſuos crucifixores affectus erat, Pater inquit, ignoſce illis, quia neſciunt quid faciunt. Atqui ob id ſic infit hoc loci. Vt ſitis filii patris veſtri qui in cælis eſt, qui ſolem ſuum oriri facit ſuper bonos & malos, & pluit ſuper iuſtos & iniuſtos.

Hoc eſt quod PETRVS in Apoſtolicis Actis conſtanti
Act.10. voce profitetur. In veritate comperi, quia apud D E V M non eſt perſonarum acceptio. Væ enim nobis, ſi hic perſonas hominumq; laruas reſpiciat, ſi noſtra ſolum opera penſet. Quales enim ſimus, quamlibet etiam boni, quamlibet mũdi, quamlibet innocentes appareamus, ſi ad iudicis æquiſſimam libram noſtra iuſtitia trutinata fuerit, ſi huc examinata, inueniemur minus habentes, iudicabimurque immundi, quaſi nocentiſſimi. Id eſt quod IOB plenis verbis teſtatur capite. 9. Non iuſtificatur homo compoſitus Deo. Si voluerit contendere cum eo, non poterit reſpondere vnum pro mille. Et paulopoſt: Si lotus fuero quaſi àquis niuis, & fulſerint quaſi mundiſſimæ manus meæ, tamen ſordibus intinges, & abominabuntur me veſtimenta mea. Vide Gregori. Hoc loci. Iam ſi pater ille cœleſtis ſua clementi bonitate, ſic nobis quantumuis immundis, àc contaminatis ſua dona impartit, tamq; beneficum erga nos miſeros, & omnium ingratiſſimos ſe exhibet, multo maxime conuenit, nos beneficii eos afficere, qui àd DEI imaginem effecti ſunt. Hoc enim dignoſcimur patris cœleſtis filii; ſiquidem bene meriti

fuerimus de iis,qui nos probris afficiunt.Allicit enim nos ad patris imitationem Chriſtus,qui meminit non benefacit & quod Dauid ait:Qui dat eſcam omni carni,aperis inquit Pſal:13 manũ tuam,& imples omne animal benedictione.Omne di- Pſa.44 cens,nihil excludit,imo & Iudæos&,impios Teucros ac Chriſtiani nominis inimicos includit .Igitur vt cum Iacobo Chriſti apoſtolo dicam· Nolite in perſonarum acceptio- Iacobi.2 ne habere fidem domini noſtri CHRISTI gloriæ.Si quidem fidẽ charitas,charitatẽ opera comitetur, oportet,opera,iis impẽdẽda ſunt,qui indigẽt,qui maxime egẽt Indigent maxime,qui ſuam ipſorũ impietatem cernere nequeunt.Tales ſunt qui nos cõuiuiis afficiũt. Sũt igitur beneuolẽtia ac officiis ab errore ſuo reuocãdi.Debemus enim nos firmiores, Rom.14 imbecillitates in firmorum ſuſtinere,& non nobis ipſis placere.Tũ infirmorũ toleramus imbecillitatem,ſi iis maxime benefaciamus,ſeu hoſtis ille ſit ſeu frater.hoc eſt eandem fidẽ profeſſus.Quãquam vt cætera ſint paria,erga fidei domeſticos maiorem & affectũ & officium exhibere debemus, teſte ad Gal.6.PAVLO.Dum tempus habemus operemur bonum ad omnes,maxime autem ad domeſticos fidei

Si diligitis eos qui vos diligunt, quam mercedem habebi tis?Nõne & publicani ho c faciunt?

id eſt,ſi in eos beneuoli fueritis,qui de vobis bene meriti ſunt,id naturæ eſt,imo & gratitudinis eſt,vt benefacienti benefaciamus, faciunt enim hoc & ethnici & publicani.Imo & latrones,& leones,& vrſi, & lupi, & priores his, ferotioresq;,ſuos catulos, filioſq; amant.Iam ſi amantibus vicem reddimus, ab iis beſtiis nihil hactenus diſtare videmur.Si quidem & ethnici & beſtiæ, amantes redamare ſolent,& benemeritis applaudunt, id quod in leone & catulis exploratiſſimum eſt. Verum vos, qui ſpiritum ſanctum moderatorem habetis, qui optimi patris filii eſtis,optimum patrem,& bonitatis ſpiritum imitari conuenit,qui ſolem ſuum oriri facit,id eſt,omnibus ex æquo offert agnitionem ſui,omnibus adeſt pluuiis doctrinæ cœleſtis,modo ſeſe accommodent:hunc ſequi oportet,non ſolum beſtias,nec modo a Deo alienos,Eo perti

net illiud quod ſequitur. Et ſi ſalutaueritis eos, &c. Perinde atq; diceret, vulgaria ſunt iſta, etiam apud incredulos, erga eos eſſe comem & affabilem, qui tibi cognatus eſt, qui familiaritate, vel officio deuinctus eſt, Proinde euangelica comitas nullo delectu omnibus ſui facit copiã. Notantur hoc loci, qui graui odio exuſti, familiaria colloquia denegant confratribus, & domeſticis fidei: declinant

Eccle.29 vicos & menſas, & conſuetudinem, quibus cum euangelica affabilitate nihil commune Faciles ſunt ad iram, pro-

Ibi.4 penſiſſimi ad ſeruandam inuidiam, difficiles ad reconſiliandam, auerſus quos ſapiens Homo homini reſeruat iram & a DEO quærit medelam. ſed quid idem. quarto. capite teſtatur. Ab inope ne auertas oculos tuos propter iram. Igitur ſi veri, euangelici viri, ſi CHRISTIANAE legis executores eſſe, & dici & haberi volumus, non tam eos, qui de nobis

Lucæ.14 bene merentur, amore & officio humanitatis afficiamus, quam eos, qui male precantur, maleque volunt Docet hoc & apud LVCAM CHRITVS: Cũ facis prandium aut cœnam, noli vocare amicos tuos, neque fratres tuos, neque cognatos, neque, vicinos, neque diuites, ne forte te ipſi remittent, & fiat tibi retributio ſed cum facis prandium voca pauperes & debiles, laudos & cæcos, & beatus eris Sic enim & pater cœleſtis facit. Ob id concludit CHRISTVS Eſtote ergo vos perfecti, ſicut & pater veſter cœleſtis perfectus eſt. Certum eſt hæc verba præcedentibus coherere, eoq; referri, quo argumentum precedentium tendit, id eſt beneficientiam inimicis exhibendam. Id enim omnes debemus omnibus indiſcriminatim, ſi CHRISTI diſcipuli veri perfecti patris imitatores eſſe volumus. Eſt enim pater ille cœleſtis in omnes beneficus, etiam in ingratiſſimos, etiam idolatris, & eos qui omnino deſperauerunt ſemetipſos. Huius exemplo & nos debemus proximis noſtris beneficentiam exibere, quanquam non importat canſummatam perfectionem, alioqui impoſſibile fuerit patrem cœleſtem imitari Noſtra enim qualiſcũque ſit beneficentia, quamlibet abſoluta in hoſtes ẽ, quoſ tamen imbecillis, eſt ægra, facileq; in deteriorem parte

flexibilis tum etiam fucis plærumq; plena. At illius omni ex parte beata imo ipſiſſima,perfectiſſimaq; beatitudo exiſtit,in quem omnes conatus ac ſtudia reiicere debemus, eoque erimus fœliciores ac beatiores. quo magis eum imitari pro virili noſtra contenderimus. Neque enim aliud a nobis,quam noſtram operam,noſtrum exigit,id quod Theologus verbis explicant,facere quod in ſe eſt,id eſt,vt nos gratiæ Dei accommodemus,quæ omnibus præſto eſt,maxime vero paratis animis. Noſtrum enim aperire eſt, noſtrum aſſentiri eſt,ſurgere,excipere donā dilectionis, quod de ſupernis in nos effundit pater,ſi nulla in nobis vitia,non liuor, non ambitio, nullus denique fucus diſſideat. Ob id pergit CHRISTVS, oſtendens quid ſit vitandum.

¶Conatus humanus ad ſalutem exigitur.

Attendite ne iuſtitiam veſtram faciatis coram hominibus,vt videamini ab eis, alioqui mercedem non habebitis apud patrē qui in cœlis eſt.

Moderatur hoc capite ſexto CHRISTVS iuſtitiā noſtram,quæ operum vocatur apud alios: Quam ſic præſtare cōuenit,vt abſit peſtis illæ quæ vere vitiat cīa benefacta,inanis gloria. Qua maximæ hypocritæ laborant. venantes auram populi potius, quam bonam coram Deo conſcientiam eoque fructantur eo bono, quod ſolum expetendum.

Videamus chariſſimi quam optimo ordine incedit Chriſti doctrina. Antea enim oſtendit,quibus in rebus excellere oportet ſcribas,phariſeos ac publicanos: oſtendit, quid per nos agendum, vt cœleſtis patris & filii, & imitatores ſimus, hoc eſt, primam indicauit iuſtitiæ partem. Iam alteram præſcribit, quæ eſt, vt quod iuſtum eſt, iuſte exequamur,vitemuſque mala, & quæ Deo opt. diſplicent, caueamus, Hoc eſt quod Dauid præcipit Declina a malo, & fac bonum, inquire pacem, & perſequere eam,id enim eſt verum iuſtum eſſe, ſi quidem non preces non precare vero,eſt legis præcepta ſeruare, præcepta legis duobus verbulis complectuntur,fac non facies:fac bonum ne feceris malum aut ne quod bonum eſt, æquumque, malefeceris,id eſt quod hoc loci decerint Chriſtus. Vbi ob ſeruabimus triplicem eſſe iuſtitiam. Dei hanc vocant plæri iuſtitia

Pſal. 33.

Triplex

q; omnes iuſticiam fidei,quæ dei donum eſt,de qua alias Noſtra quam vocant iuſtitiam operum ex Dei gratia pro manantium,& libero arbitrio.Phariſaica,hæc a libero pro ficiſcitur quidē arbitrio,ſed excluſa Dei gratia, De prima nolo quicquam proſequi.Nam alias vbi opportunitas & loci & argumēti ſeſe obtulerit, fuſius eam tractabimus.Ad hanc enim pertinet impii iuſtificatio,& animę ſanitas, quā ſine fide impoſſibile eſt præſtare aut etiam efficere. Iuſtus e-

¶Iuſtitia operum.

nim ex fide viuit Ro.1.Secunda eſt operum & talium operum,quæ elicita ſint ex charitate,ac Dei ſingulari dono, quo voluntas irigitur ac rapitur extra ſe, & extra omnem creaturam,ita videlicet,quod omnia,ſeu videant, ſeu non videant homines,imo ſi nullus omnino hominum eſſet, nihilo tamen ſecus in deum dirigit,illi placet,illi ſeſe probat, huc figit animi ſui anchoram,huic vni adheret,rectaq; tendit,neque ad dextram, neque ad ſiniſtram deflectens. Agit enim voluntas,atque DEI ſpiritu agitur, ſed non niſi in CHRISTVM,hunc ſolū reſpicit,etiamſi nemo ſit qui ſpectet Hanc iuſtitiam latiſſime deſcribunt ſacræ literæ.Reponit enim hæc meritum apud Deum,& laudem & gloriæ coronam immarceſſibilem.Pſal.17. Retribuet mihi dominus ſecundum iuſtitiam meam.Prouerb.11. Seminanti iuſtitiam,merces fidelis. Et item:Erit enim merces operi veſtro, ſic dixit, Azarias ad Aſa 2.Paralipo.15. Proinde hac iuſtitia,ſubleuamus aliorum inopiam,adminiſtramus Rempu. ſtrenue,ac religioſe decertamus aduerſus infamē illam triadem vitiorum, carnis,mundi & dæmonis.Eccleſi 4.Vſque ad mortem certa pro iuſtitia,& deus pro te expugnabit inimicos tuos Et ne quis hanc deliteſceret ſolum exiſtimet interius,nec ſe aliquando proripere in lucem, audi quid Eſa. dicit. Frange eſurienti panem tuum, & egenos, vagoſque induc in domum tuam,cum videris nudum operi eum, carnem tuam ne deſpexeris. Tunc erumpet quaſi mane lumen tuum,& anteibit faciem tuam iuſtitia tua & gloria domini colliget te Hæc manet perpetuo,durat-que æternum etiamſi opus tranſeat. Teſtator id poſt Da-

Corin.9.

uidem ingenue Paulus: Diſperſit dedit pauperibus, iuſtitia eius manet in ſæculum ſæculi.Manet inquam,premium

& merces magna nimis: Tertia eſt phariſæorum iuſtitia, quæ in eo communis eſt cum ſecunda, quod opera quidem eadem videtur habere, animus vero inani gloria, peſte nocētiſſima corruptus eſt, laudari ambit, eoq; agit quidem multa etiam num ſplendida ac egregia, ſed aliud nihil venatur, quam falſam apud homines laudem. Hac coram hominibus quidem ſplendidi Videbantur Iudæi plærique, cum tamen interim fœterent ac male olerent apud Deum, Omnia enim opera ſua faciunt vt videantur ab hominibus inquit CHRISTVS. Et item Eſa. 64. Omnes iuſtitiæ noſtræ quaſi pannus menſtruatæ. Menſtruo panno noſtra opera adſimilia ſunt, ſi inſpergantur inani gloria, ſi ſolum hominum laudem, non Dei gloriam ſpectemus. Hypocritæ ſumus, quanquam ſanctuli vel iuſti, vel religioſi videamur. Quiſquis enim hoc vult ſe videri, quod non eſt hypocrita eſt Igitur Ambro. Cauete fratres mendacium, quod non ſolum in falſis verbis, ſed etiam in ſimularis operibus conſiſtit, hos deſtruxit ac perdit, in nihilumq; redigit dominus Quoniam inquit per Dauidem qui hominibus placent cōfuſi ſunt, Deus ſpreuit eos. Et Pſal. 72. Velut ſomnum ſurgentum domine in ciuitate tua imaginem ipſorum ad nihilum rediges. Somniantium ſimiles ſunt qui ſolam hominum laudem quærunt. Vt enim in diuitias non ſemel putant ſeſe adeptos, eoq; deliciis affluunt cum interim ſua ſpe fruſtrentur, ſic & qui hominibus placere ſtudent ſe fruſtratos ac falſos ſentiēt, apud Deum Proinde hypocriſeos maculam non habere, aut paucorum, aut nullorum eſt, ergo dominus hic de corde mundando, præcipit. Mundatur vero cor noſtrum ſimplici ac pura in DEVM inentione dein de puro ſapientiæ amore quum ſeſe ſola dilecti contemplatione effundit: agit atq; ad opus extimulat. Neque enim, ſi laudem perpetuam apud Deum reportare volumus, mercenarius eſſe debet amor non aliud quam ipſiſſimum DEVM, omnium bonorum fontem, exemplar, & finem reſpicere. Metuo multos ab hac deficere puritate, non tam in externis quam in ipſis penetralibus, deliteſcentibus operibus Externa opera ſunt ieiunia, oratio, literarum ſtudium beneficentia, confeſſio, miſeratio in pauperes, quæ vniuer-

Tertia. Phariſæorum iuſtitia quæ

Hypocrita quis.

Pſal. 52.

Cordis purgatio

ſa & peccatores inquit Sanctus pater Franciſcus, præſtare poſſunt. Interna ſunt contemplatio, deploratio peccatorũ, dolor anguſtia, amor, & quicunq; tandem affectus, quibus ſua deorſumq; agitatur, modo in deum, modo in proximũ mens noſtra. Proinde hic vide ne teipſum fallas, ſi mercenaria ſit contemplatio, id eſt, ne philautia tibi imponat, vt ob tui ipſius commodum ſolum hæc agas, alioqui perdidiſti mercedem tuam. Quandoquidem eum finem non pſtituiſti operi euangelico, qui præſtituendus maxime eſſet. Tua enim commoda, tuum ipſius ſolatium, dulcedinem pacẽ gaudium, non Dei gloriam, ſpectaſti. Atque hic vide quã multi noſtrum nihil a Deo reportent, imo ne quid in Deo cogniti ſint. Perinde atque fatuæ virgines vna ſententia condemnandi, Neſcio vos, id eſt, non probo ſtudia veſtra, opera veſtra, quamlibet hominibus ſplendida videantur. Stat enim Chriſti ſententia contra nos: Receperunt mercedem ſuum. At inquies, nihil aliud præ oculis quam ſummum bonum, Deus ipſe, ponendum? Reſpondeo, multa alia, ſed hoc ipſum principe loco proponendum, Inclinaui inquit Dauid, cor meum ad faciendas iuſtificationes tuas

Pſal. 118. propter retributionem. Et item Chriſtus: Sic luceant opera

Matth. 5. veſtra coram hominibus vt videant opera veſtra bona & glorificent patrem veſtrum qui in cœlis eſt. Cauſſa igitur cur alio etiam oculum dirigere liceat, Dei glorificatio eſt, vt penes hunc ſumma laus, ſumma gloria reſideat, vt opus ſit in publico, intentio vero ad Deum primaria in occulto.

Cum ergo facis eleemoſynam, noli tuba canere ante te. &c. Amen dico vobis, receperunt mercedem ſuam. &c. Satis hæc præcedentibus inclareſcunt. Externum opus eſt beneficentia, & eleemoſinarum diſtributio, quod peſtis illa omnium nocentiſſima inanis gloria, qua hypocritæ turgent, commaculat ac inficit. Vrget hæc, vt ſeſe oſtentent, vt prodant in viciis hominum. vt laudem aucupentur. Neque enim illas permouet proximorum calamitas, ſed gloriæ auiditas, ob id perdunt benefacti ſui mercedem, vt cumq; etiamnum applauſerit illis vulgus. Simile eſt quod in Luca .21. teſta

cur Chriſtus, Viduam plus obtuliſſe in ærarium publicum quam omnes illi diuites, qui munera multa mittebant, Amen, inquit, dico vobis, quoniam vidua hæc pauper plus omnibus miſit, qui miſerunt in gazophilatium. Omnes enim ex eo quod abundabat illis miſerunt, hæc vero de penuria ſua omnia quę habuit, miſit totum victum ſuum. Cur hæc vidua omnibus præfertur diuitibus? Cur ſic laudatur ſic extolitur? Certe quod alii applauſum captabant & ſacerdotum, & vulgi, illa vero ſtudio pietatis adducta, ex ſua penuria dedit, totamque ſubſtantiam quam domi habebat miſit. Spectator cordium eſt Deus, non munerum, Antea enim cordis intentionem, antea pietatis affectum, & commiſerationis viſcera, quam victimas & munera exigit. Non enim quantum tribuas, ſed quo animo, qua fide, qua deuotione tribuas, perpendit. Perdiderũt Phariſæi mercedem, nã operi defuit intentionis ſynceritas. Iam modicũ fermentum totã maſſam corrũpit. 1. Cho. 5. Fermentũ vero hypocriſis eſt, Lu. 12. Cauere a fermẽto phariſæorũ, quod ę hypocriſis. Hypocriſis vero aliud intus eſt, aliud foris oſtentat. Intus ambitio, intus liuor, intus cupiditas humanæ æſtimationis eſt, foris ſimulata ſanctitas ſplendet, ac porro, nitet. Sed væ duplici corde, quod modo Deo, modo hominibus, eodem opere placere intendit. Te enim faciente eleemoſynã, neſciat ſiniſtra tua, quid faciat dextera tua,

Cordium, non munerũ ſpectator eſt de⁹.

&c Decernit debitum beneficentiæ modum. Non enim tollit opus piũ, ſed quo pacto fieri debeat, præſcribit Neſciat inquit, dextera tua, quid faciat ſiniſtra tua Dextra intendit Deum, hunc laudare in ſuis operibus conatur, hunc ſpectatorem habere & ſcrutatorem deſiderat. Siniſtra vero, aut vanitas eſt, aut curioſitas humanæ & opinionis & æſtimationis, hæc applaudit hominibus, hæc oſtentat ſeſe, hæc ſuam iuſtitiam ſtabilire nititur, reiecta interim ac repudiata iuſtitia Dei. Sed qui ad hæc Chriſtus? Neſciat ſiniſtra tua, neſciat mundus, id eſt, non ad hoc fiat, vt a Chriſto, qui eſt in dextris ad ſiniſtram excidaris, vt ſit eleemoſynam abſcondito, id eſt, intentio ſit directa in Deum.

Et pater tuus qui videt ĩ abſcõdito reddet tibi.

Ille ſcilicet qui eſt ſcrutator renum & cordium, reddet tibi iuſtitiæ coronam, ac perpetuam mercedem. Neque igitur ſegniter, inſudandum alienæ inopiæ lauandæ, ſed alacriter ſed grauiter, ſed ocyus. Et quidem deſcripſit hic Chriſtus modum deſcripſit & intentionis amuſſum & regulam, addit & præmium, indicat præterea & meritum, præſupponit opus, ac beneficentiam. Hæc omnia ex hoc Euangelio colligere facillimum eſt Primo ſit animus incorruptus, ſiquidem tua benefacta placere vis Deo deinde ſi adſit facultas, tribue, iuxta conſilium Thobiæ.4. Quomodo potueris ita eſto miſericors. Si multum tibi fuerit abundanter tribue: ſi exiguum, etiam exiguum libenter impartiri ſtude. Neque enim ſat fuerit animum eſſe promptum, ſi non adſit opus maxime ſi facultates ſuppetant.1. Ioan 3. Qui habuerit ſubſtantiam huius mundi, & viderit fratrem ſuum neceſſitatem habere, & clauſerit viſcera ſua ab eo, quomodo charitas Dei manet in eo? Neque igitur lingua, ſed opere & veritate diligere debemus. Tertio, præmium quod pater cœleſtis repoſuit operi Euangelico, mire enim fructificat opus ex charitate elicitum, potiſſimum vero eleemoſyna. Nam vt cætera ſileam, vnus eſt apud Lucam locus, & argumento & cauſſæ locupletiſſime ſatiſfaciens.

Tria neceſſaria ad bonū opus.

Eleemoſyna

Date inquit eleemoſynam, & omnia munda erunt vobis. Quid odio bone Ieſu, omnia munda erunt? Num igitur tua paſſio ſatis ſuperque mundauit nos? num aſperſit, num diluit labeculas noſtras? Vtique quod in te eſt feciſti, interim tamen & nobis, tuis afflictionibus communicandum eſt, inſudandumq; bonis operibus ac violatæ iuſtitiæ, qua in libertatē nos aſſeruiſti, olim ſatiſfaciendum. Id fiet, ſiquidem eleemoſynis noſtra redimamus peccata. Daniel.4. Peccatā tua eleemoſynis redime, & iniquitates tuas miſericordiis pauperum, forſitan ignoſcet Deus delictis tuis. O ingēs fructus, & incomparabilis cōmutatio. Tribue tua, & ignoſcit Deus, adeoq; omnia condonat peccata, omnia enim munda erunt vobis. Et beatus qui intelligit ſuper egenū & pauperē, in die mala liberabit eū dominus. Dominus conſeruet eum & viuificet eum, & beatum faciat eum in terra. Hanc vtilitatem agnoſcit & Thobias: Præmium inquit

Pſal.40.

bonũ tibi theſaurizas in die neceſſitatis, quoniam eleemoſyna ab omni peccato & a morte liberat, & non patietur animam ire in tenebras. Tribuendũ itaq; eſt alachriter, Hilarẽ enim datorem diligit Deus Proinde quæ reliqua ſunt, ſuo loco reſeruamus, mihi ſatis eſt cõmonſtraſſe, beneficentiam erga pauperes primo loco ponendam, adeoq; neceſſariam CHRISTIANO homini, vt ſine hac nomine quidem dign⁹ ſit. imo homicida ſit, ſi fame morientem non pauerit. 2. Corit 9

Sabbato poſt Cineres. Marci. 6.

CVm ſero eſſet factum, erat nauis in medio maris, & Ieſus ſolus in terra. In hoc Euangelio non pauca myſteria aperiuntur, quanquam ſub verborum inuolucris: omnia autem huic tempori ſacro accommodatiſſima ſunt. Audiuimus enim hactenus, quoniam pacto, quoue animo ieiũnandũ ſit, & eleemoſynæ largiendæ. Docemur hoc in loco, CHRISTI exemplo, quales nos gerere debeamus, dũ diuinã ĩplorare opem volumus, docemur & ſurere mundi gloriã, & ſpem omnem etiam in mediis fluctibus in CHRISTVM reiicere. Præſto enim eſt DEVS, & ſentiſſimus iis qui tribulationibus & anguſtiis afficiuntur. Proinde, quæ hic narrat Marcus. Matthæus habet. c. 14 & 10. 6. Quos ſi conferamus inuicem, non modicus nec exiguus ex hoc loco redum dabit fructus. Collatio enim ſcripturarum vtiliſſima, & propemodum neceſſaria diuini verbi concionatoribus eſt. Proinde itaque loco cauſſam diſquiramus oportet, cur in montem conſcenderit Chriſtus, Tum quod Iob ait: Nihil in terris ſine cauſa, cum etiam, quod tum quodlibet arbitramur ſcire, cum cauſſas eius dignoſcimus. Conceſſit itaq; in montem, locum diuinis contemplationibus aptũ, fugiens videlicet carnalis populi gloriam, ac applauſum, Id quod antea docuit: Attendite ne iuſtitiam veſtram faciatis coram hominibus, vt videamini ab eis, exemplo atteſtabatur ſui ipſius. Poſtquam enim quinq; miliũ hominũ turbam in ſolitudine ſatiauit dominus, qui paſti erant, vt rudes & craſſi adhuc conſultant inter ſeſe, vt Ieſum rapiant, ſibiq; regem cõſtituant. Exiſtimantes in id Meſſiã veniſſe, vt rerũ vbertatẽ, annonæ copiã, opes, libertatem

cæteraque huiuſmodi commoda, tribuant, Porro qui lõge à liud regnum ĩſtaurare v ẽerat IESVS, facto declarauit, vt opes, voluptates, mundi pompam, contemneremus Ad regnum igitur vocantibus ſubduxit ſe, ad crucem, qua trium phaturus factum ſæcnli, & huius mundi principem, erat, Ioan. 18 vltro occurrit Hoc eſt quod coram Pilato dixit Regnum meum non eſt de hoc mundo, id, eſt, non hoc ſpecto quod tu metuis, aliud ſpecto potius, quo perpetuo regnẽt mecum homines. Id fiet, ſiquidem crediderint me eſſe mundi ſeruatorem. Euidens exemplar exibuit his, qui vices ipſius eſſent geſturi. Raro enim qui terrena ambiunt, qui hominum, mundique gloriam amant, ſynceriter diſpenſabunt euangelicum ſermonem: Quod & apoſtoli agnoſcunt, ac animaduertunt PAVLVS & BARNABAS, dum iners populus hoc coronis ornare vellet, ſciſſis enim tunicis ſic inquiunt: Act. 14. Viri quid hæc facitis? & nos mortales ſum᷒ ſimiles vobis homines, annũciantes vobis ab his vanis cõuerti ad DEVM viuum, qui fecit, cœlum & terram, mare & oĩa quæ in eis ſunt. Vide quam ſuperiores omni gloria mũdi euaſerunt diſcipuli CHRISTI, & veri euangelii præcões, Cõtra miſeri hoĩes faciunt quũ euangeliũ quidã in ore ſonant, deinde & glorioſis titulis eccleſiaſtici, ſpirituales viri, ſanctiſſimi, religioſuli, tument quam procul tamen ſint ab hoc Chriſti exemplo, quã a diſtẽt diſcipulorũ facto, ipſa rerum facies declarat Adeo enim inuerſa ſunt oĩa, vt etiã ſæculi principes vel æquent vel ſuperent. Regnant quidẽ, ſed extra regnũ euangelii potentes ſunt, ſed a ſæculo fugit Chriſt᷒ regnũ, ii ambiunt, proq; virili ſua ſinguli certant, vt alterum altere regno, e principatu, porro e proprio domicilio pellat, extrudat, Hinc venit ſuper nos indignatio, & ſæua animaduerſio diuinæ vindictæ. Sedet ſola GERMANIA, olim domĩa gẽtiũ, facta eſt, quaſi vidua eccleſia, quæ tot regnis imperitabat. Minima enim portio Europæ illi relicta eſt, quãquã & hãc ipſam vix quiete poſſideat, & in habitet. Secũdo fugit Chriſt᷒, atq; ſe a turba abduxit ad ſolitudinẽ, vt ſuũ laborẽ, ſuũmq; officiũ patri cõmendaret, ac ſalutẽ quã Matt. 14 operatur᷒ venerat, nõ tam toleratione malorũ, quã oratione efficeret planeq; patri nũcuparet, quod præſtitit popul

Raro qui terrena ambiunt Dei verbũ ſyncere diſpenſant.

beneficium.Ita enim habet Matthæus. & dimiſſa turba aſcendit in montem ſolus orare.Orat frequentius in monte, Pſal.26.
docet vero in templo,ſignificans ſingula ſuis temporibus Loci ha-
& locis accommodanda & agenda. Quanquam enim Da- benda ra-
uid dicat.In omni loco dominationis eius benedic anima tio, ac tē-
mea dominum.eſt tamen magna loci habenda ratio, maxi- poris.
me iis qui necdum exercitatos habent effectus, qui facile Pſal 102.
rebus diſtenduntur futilibus. Fugiant ii turbam,diuertant
cum Petro ad ſuperiora,vt orare commodius queant. Act. Pſal.54.
10.idq; circa ſextam horam,Et Dauid Ecce elongaui fugi- Pſal.5.
ens,& manſi in ſolitudine.Et item. Quoniam ad te orabo
domine,mane exaudies vocem meam.Sic & Moſes in mon Pōtificis
te orat & vincit Iſrael.ſuperatque hoſtes ſuos Amalechitas. officium.
Quiſquis igitur vult eſſe pontifex,non tam vocabulo quā
merito imitetur Moſen,imitetur Aaron ,vt inquit Hieron.
ſicque imitetur,vt adeo diſcat legendas ſcripturas diuinas,
& ſæpius meditandas,tum etiam populum doceat quæ a
Deo ipſo didicerit,non ex proprio corde & humano ſenſu,
ſed quæ ſpiritus ſanctus docet Et item Oret igitur ſacerdos
eccleſiæ indeſinenter,vt vincat populos,qui ſub ipſo eſt,ho
ſtes inuiſibiles Amalechitas qui ſunt dæmones impugnantes eos qui volunt pie viuere in Chriſto. Orauit ſic Chriſtus,atque a turba ſe ſubduxit,vt populus quem imbuendū ſuſceperat,vinceret mundi pompam,vt intelligerent Dei ergo ſe beneficam volūtatem,qua omnibus ſua dona largiſſime impendit.Iam & illud potiſſimum intelligendum ex hoc CHRISTI facto, dum orare volumus,a turba affectuum nos ipſos diuellamus,atque ad interiora deſerti, & penetralia cordis noſtri adeamus. ibi oremus patrem in ab- Mat.6.
ſcondito,vt nihil aliud quam huius gloriam,aliorum ædificationem, & omnium ſalutem deſideremus. Intra inquit Magna
Chriſtus,intra cubiculum tuum.& clauſo oſtio, ora patrē orationis
tuū & pater tuus qui videt in abſcondito, ille reddet tibi. vis.
Magna eſt vis oratiōis,ſi modo ex intimis cordis latebris proficiſcatur,ſi intus concipiatur,interiuſq; radices ſuas figat,non exterius laudem cum phariſæis & ethnicis & applauſum quærit.Eſt enim oratio accenſus mētis in deum Aſcēdit Chriſtus in montē, re ipſa docēs quomodo nobis

orandum ſit, id eſt ab infernis ad ſuperna conſcendendum eſt, ſiquidē exaudiri volumus, ſi noſtras preces in aures domini ſabaoth ingredi, ſi obtinere quæ petimus, ſi impetrata cuſtodiri volumus. Tertio orat dum ſero noxq; eſſet Chriſtus, dumq; nauis adſultibus iactaretur. Quando ex hiſtoria rei geſtæ parum commodi ac vtilitatis conſequi poſſumus, tum conſulit Auguſt lib.3. de doctrina chriſtiana, vt ad allegoriam factorum literam exigamus. Chriſti enim facta, vt credi debent, ita & moribus noſtris, fideiq; accommoda ei neceſſum eſt, vt ſint videlicet proficua ac vtilia. Omnis enim doctrina diuinitus, inſpirata, vtilis eſt ad docendum & arguendum, ad corripiendum, & ad erudiendum in iuſtitia inquit Paulus. 2. Timot. 3. Euangelica vero doctrina cū & Chriſto authore tradita ſit, & euāgeliſtis ſcripta, ac poſteris quaſi per manus data, ad hoc maxime vtilis eſt, vt & fidem noſtram & vitæ inſtitutum, & eccleſiæ ſtatum graphice, modo aperte, modo tecte, & ſub inuolucris deliniat, Id quod hoc loci, ſatis in confeſſo eſt. Cum ſero inquit eſſet noxq; appeteret, periclitatur, ac turbatur, pelliturq; nauis. i. eccleſia, vt teſtis eſt Ambro. & id Prouer. 3. Salomon. Facta eſt quaſi nauis inſtitoris, de lōge portās panē ſuum. Eccleſia enim naui adſimilis, modo huc, modo illuc impellitur, ac periclitatur, potiſſimum hoc ſæculo, quod oīm eſt turbulētiſſimū. Foris enim interficit gladius. i. Turca toti⁹ Chriſtianæ reipub. hoſtis ferociſſim⁹, & domi mors ſimilis eſt, quo nomine hæretici, & ſciſmatici, ac tyranni ſignificantur. Conſpirauerunt ii, & quaſi iunctis copiis aggrediuntur eccleſiam. At quando inquies ſub noctem, & dum abeſt Ieſus, dū dormiunt & graui veterno paſtores Eccleſiæ ſtertunt, neq; aduigilant, neq; oues Chriſti a luporū morſibus tutantur. Conſonat huic quod Matt. 13. dicitur, dū homines dormirēt, venit inimic⁹ hō, & ſuperſeminauit zizania, dum vtramuis in aurem ſtertunt prelati, increſcit hæreſis, exoriturq; tempeſtas valida, cōfunduntur ſacra & profana, aliū enī rapit auri ſacra fames, alium excæcat ambitio, eſt quē illectat mundus, hic luxu. Venere, inertiaq; defluit, atqui interim oriuntur tragœdiæ, interim bella & ſeditiones, tēpeſtateſq; perturbēt pacē eccleſiæ, verū duo inter hos

Prælatorū negligētia taxatur

tumultus ſunt quæ nobis ſpem, fiduciāq; præſtant pericula euadendi, alterum eſt diſcipulorum inexhauſtus labor, & cura & ſolicitudo. Neq; enim, porro deſponderunt animū ſed in remigādo laborabāt, id quod debēt inter has tēpeſta tes, & eccleſiæ doctores, & veri diſcipulorū ſucceſſores, inſtēt oportune, importune, arguant, increpent, in omni patiētia & doctrina. 2. Tim. 4. & Eſa præcipitur. Clama ne ceſſes, quaſi tuba exalta vocē tuā, & annuncia populo meo ſcelera eorum, & domini Iacob peccata eorum. Neque enim ceſſandū eſt a labore euangelico, dū tanta vrget neceſſitas, tantaq; ſe offert vtilitas & opportunitas, ita vt Paulus, tū maxime obſtitit ac ſudauit, qñ maxime pſeudapoſtoli fideliū ſynceritati impendebant. inſtātia enim inquit quotidiana, ſolicitudo oīm eccleſiarū. 2. Cho. 11. Et itē. Neceſſitas mihi incumbit. Væ enim mihi eſt, ſi non euangelizauero. Hunc imitari oportet, veritatis doctorē, nec metuere homines nec veteri malorū tyrannidē, nec cedere e paleſtra. Neceſſitas enim illi incūbit ac debitū, etiā ſi totus inſaniat mūdus etiāſi ſæuiat Satanas, hic vigilē atq; diligentē, ac in perterritum ſeſe exhibeat. i. quod ad Ro. 12. præcipit. Qui præeſt in ſollicitudine, & ſolicitudine non pigri. O felix & ſaluberrima ſolicitudo, qua animabus nō corporib⁹ pro ſpicitur. Sed ꝓh dolor, multorū diligētia, ac ſolitudo, nō niſi coaceruādis agris, recōdendis theſauris cōquirēdis ſacerdotis inſudat hic ducūt inſomnes noctes, perq; enſes, perq; ignes, perq; mortē ire pergūt, quo ſuas & voluptates & cupiditates expleāt poſterior de ouibus Chriſti cura inſumitur, imo ne ſemel de ouiū ſalute cogitatur, ſed væ illis. Non ſic fecit Auguſtin. nō ita Chryſoſto Cyprianus. Gregor. & alii quotquot tādē verorū paſtorum officio defuncti ſunt, aduigilarūt & verbo, & ſcripto obſiſtentes hæreticis, ipſiſq; initiis hæreſeos obuiarunt, ſana doctrina. Alterum, quod eccleſiam ſolatur eſt Ieſus in litore aliquandiu obambulans, neque enim deſtruet ſuos in finem, quanquam interim ſpectatorem ſolum agere videatur, ſolet enim ad tempus ſubducere præſidium, vt nos rebus aduerſis exerceat, vt noſtra ſupercilia deiiciat, vtq; inſtruat nos quam nihil ſine hoc remige poſſumus. Niſi enī dñs cuſtodierit ciuitatē, fru

Duo quæ ſpē pſtant periclitantibus.

Iſa. 58.

Qñ potiſſimū pſena ctis ſudā

BIBLIOTECA ... ROMA ...

ſtra vigilat qui cuſtodit eam. Spem nobis faciũt hæc verba nõ deſpõdendũ eſſe animũ neq; deſperãdũ in rebus quãtũlibet cõmotis. ſed & cõmonent noſtræ imbecillitatis nos ipſos, ne nobis quaſi victoribus ipſi tribuamus victoriã, ſed ei q gubernacula tenet, teſtatur enĩ ſe nõ deſerturũ ſuos. nõ relinquã vos orphanos, hoc eſt quod hic facto cõprobauit dũ eĩ vndiq; fluctib' feri maris valerẽtur diſcipuli, nemoq; adeſſet qui auxiliũ opemq; ferret, adfuit illis xp̃s, aſtat in littore. Et vidit diſcipulos ſuos laborantes in remigando, erat enim ventus contrarius eis. audis quibus adeſt, nimirum laborantibus, & aduigilantibus. i. facientibus quod in ſe eſt, illis videlicet qui non deſunt gratiæ dei ſed omne ſtudium conuertunt in eccleſiæ negotia Labora inquit Paulus, ſicut bonus miles Chriſti. Vtcunq; enim vẽti reflantes remorentur ſucceſſus ac conatus noſtros, pergẽdum eſt, nec cœpto deſiſtendum, donec tranquillitas reddeat. Venti non perpetuo exagitabunt nauim noſtram, ſuo enim tempore imperabit iis, qui hos producit de theſauris ſuis. Matth. 8. Imperauit ventis & mari, & facta eſt tranquillitas magna. Deſcribit hãc eccleſiæ faciem Dauid in. 2. Pſal. qui totus huc accommodari poteſt. Domine inquit, quid multiplicati ſunt qui tribulant me, multi iuſurgunt aduerſum me. Intelligis afflictionem ex parte omni inſtructam, a quatuor videlicet ventis terræ exortam, ſed interim nõ deſperat. Tu autẽ domine ſuſceptor meus es, gloria mea: & exultãs caput meũ. Hoc certo futurũ eſt, ſi perſiſterimus in fidei vnitate, ſi noctes atq; dies exclamemus ad dominum Sic Hieremi. fert Thren. 1. Plorans plorauit in nocte, & lachrymæ eius in maxillis eius Et Paulus idem ille nulla iniuria fractus, nec maledictis ceſſit, nec periculis, quin perpetuo ſeſe fidei hoſtibus obiecit. In omnibus exhibeamus noſmetipſos ſicut dei miniſtros, in multa patientia, in ieiuniis multis, per arma iuſtitiæ a dextris & a ſiniſtris. Obſtitit illi Alexander & Hymenæus, obſtitere & alii complures verum non ceſſit, nec ad horam quidem. Et circa quartam vigilam noctis venit ad eos, ambulans ſuper mare, & volebat preterire eos. Milites noctem

Ioan. 14.
2. Tim. 2.
Pſal. 3.
2. Cor. 6. & 7.

in vigi'ias diſtribuere ſolent,ac excubias quibus aduigilāt, ne hoſtes ex inſidiis quieſcēte exercitu,ſubito irrumpant, incautoſq; iugulēt.Hunc vigilādi morē ſequūtur & ſanctæ ſcripturæ,eoq; nos monēt,ne vnquā obdormiamus.Beatus inquit Chriſtus ſeruus ille,quem cum venerit dominus,inuenerit vigilantem.Et item:Si in ſecūda vigilia venerit,& ſi in tertia vigilia venerit,beati ſunt ſerui illi, Vigilate itaq; quia neſcitis diē neq; horā.Nunquā enim exubiæ intermittendæ ſunt illis,quibus aſſidue cū hoſte cōflictādū eſt,qui peruigil circuit caſtra quærēs quē deuoret.Igitur in quarta noctis vigilia dum aliquādiu luctati fuiſſent aduerſus vndas & ventos huius mundi,dum iam prope defatigati in deſpectionem incidiſſent miſeri,ſub diluculum venit ad illos IESVS.Adſit oportet,iis qui in ſe confidunt CHRISTVS. In te domine inquit Dauid ſperaui,nō cōfundar in æternū. Quod vero ambulauit ſuper vndas,ſignificat hūc terræ mariſq; dñm eſſe Agnouerunt enim authore Greg. oīa elemēta CHRISTVM,& de cæteris quidē ſuo dicem⁹ loco,vt hoc vero hic & aperto teſtimoniū eſt.Pſal.88.Tu dñaris poteſtati maris,motū autē fluctuū eius tu mitigas:Et ponā in mari manum eius,& in fluminibus dexteram eius.Vt igitur ſolidius ſe præbuit atq; calcabile mare,ita & quæuis quantūlibet ſæua,inimicorū tēpeſtas,ad huius ingreſſum calcabitur.Neq; enim vlla eſt creatura,quæ illius potentiæ obſiſtere queat nec vllum vitium tam graue,ſi modo adſit,& inambulare cœperit CHRISTVS,quod non ſuccurrēdo ſanet & vīcat.Volebat enī præterire eos. Sic & in Emaus euntibus viſus eſt diſſimulare ingreſſum.Patitur enim ſuos aliquando hærere in malis, patitur affici anguſtiis,cōtriſtari ac angi,quaſi negligat alioq; reſpiciat,nunquā tamen illorum curam deponit.Ego inquit, dormio & cor meum vigilat,id eſt videor vobis dormire, & cauſſas veſtras negociaque,vt homines ſolent, negligere, nunquam tamen non ago curam veſtri,breuiq; adeo vobis,ſi quidem viri fueritis conſtantes. Expecta igitur dominum viriliter age,& confortetur cor tuum,& ſuſtine dominum. Paululū enim temporis operiendum eſt,certo aderit promiſſis ſuis, ſi ſubſtineas patiēter,ſi inſtes,ſi vrgeas.Nouit ipſe non tam

Luc.12

1.Pet.5

Pſal.30

Chriſtius ſinit ſuos eugie conſtantibus adeſt.

Can.5

& quid tibi expediat, quam ꝙ tẽpus maxime opportunũ ſit, id expectãdũ igitur, ꝙ ipſe decreuit, nõ ꝙ tu in votis geris. **At illi vt viderunt eum ambulantem ſuper mare, putauerunt fantaſma eſſe, & exclamauerunt.**

Spirituum apparitio. 1. Ioã. 4. Vides hic etiam apud veteres inoleuiſſe opinionem de ſpirituum apparitione, quanquam ſpiritus probandi ſint, iuxta Ioannem. Nolite inquit omni ſpiritui credere, ſed probate ſpiritus, an ex deo ſint. 2. Cor. 11. Ipſe autẽ angelus Satanę trãſfigurat ſe in angelum lucis. Cur ita? vt ſenſus fidelium corrumpat, & malis opinionibus dementer, ſiue autem hac ratione exclamauerint Apoſtoli, ſiue metu ducti ſpectri, quod liquidum elementum ferebat, certum eſt eos IESV ſpeciem vidiſſe, non tamen agnouiſſe per tenebras. Qui in tenebris ambulat, apertis oculis nihil cernere põt, ob id monuit CHRISTVS, Ioã. 12. ambulate dũ lucẽ habetis, ne tenebræ vos cõprehendant. Qui enim ambulat in tenebris, neſcit quo vad t Io. 12. & Paulus. Ephe. 5. Fuiſtis aliquando tenebræ, nunc autem lux in domino, vt filii lucis ãbulate. Tenebræ peccata ſunt carnis ac ſpiritus, quibus interior obfuſcatur oculus mentis, quo excæcato, iam neque CHRISTVM agnoſcimus, neque ſequimur. Igitur Paulus Romanorum decimotertio. Abiici amus opera tenebrarum, & induamur arma lucis, ſic vt in die honeſte ambulemus. Et Dauid. Pſal. 12. Illumĩa oculos meos ne vnquam obdormiam in morte, nequando dicat inimicus meus præualui aduerſus eum. Illuminari petiit, vt quo pergendum eſſet, cernere poſſet, cernit vero nemo, niſi ſole iuſtitiæ irradiante & ſplendeſcente in cordibus noſtris, Illuſtratur vero cor noſtrum. ſi appropiet CHRISTVS, ſi ſeſe accommodet nobis, accedet vero propius, ſi e peccatorum cœno ſurrexerimus. Ephe. 5. Surge inquit PAVLVS, qui dormis, & exurge a mortuis, & illumiabit te CHRISTVS. **Omnes enim eum viderunt & conturbati ſunt.**

Suſpicantes eſſe inane ſpectrum, quod oculos vana ſpecie deluderet, hinc etiam turbantur. Qui ſolo timore arcentur a vitiis, iis formidabilis eſt IESVS. Quiſquis enim ſolo metu vel ad virtutes contendit vel a vitiis abſtinet. Seruilis timor abiiciendus. IESVM vt inane ſpectrum formidat, idemque in tenebris eſt, neſciens quit agat, aut quo vadat. Perfecta e-

nim charitas foras mittit timorem igitur vt IESVM videas, amore iuſtitiæ ducaris. Eſto initium ſapientiæ eſſe 1.Ioan.4
poſſit timor ſeruilis, non tamen hic ſatis eſt ad videndum Ieſum, & promerendum coronam iuſtitiæ, introducat charitatē, quia IESVS vere& cernitur & exprimitur. O quod ſunt qui hactenus cum diſcipulis exturbantur, qui ſolum vltore non ſeruatorem agnoſcunt, parum vel nihil mercedis apud IESVM reportantes. **Et ſtatim loquutus eſt cum eis, & dixit illis. Confidite ego ſum: nolite timere.** Noluit enim diutius excruciari ſuos ſed protinus voce haud ignota compellauit eos dicens: Nolite excutire metum, ac animi perturbationem, quandoquidem ego ſeruator adſum.. ic ſolent & Duces exercitus, ſuis ſpē ingerere, dum congrediendum eſt cum hoſte, Sic & dominus ad Ioſue Noli metuere, & noli timere quoniam tecum eſt dominus Deus tuus, in omnibus ad quæcunq; perrexeris. Qui dominum habet propugnatorem, quem trepidabit? Dominus inquit Dauid: Illuminatio mea, & ſalus mea quem timebo? Dominus protector vitæ meæ, a quo trepidabo? Nolite igitur timere, nolite expaueſcere, ſeu Satanas ſeu mundus inſaniat. multo enim plures nobiſcum ſunt, Pſal.26.
quam cum illis Proinde nolite timere, eos qui corpus oc- 4.Reg.6
cidunt, qui famam laceſſunt, qui bona ext rna illa ac tem- Matth. 10
pora auferunt, qui teſtamenta ſupponunt, qui domo, qui ciuitate, qui patria pellunt. Quin potius timere eum, qui corpus & anim m perdet igni inextinguibili, quem veri diſcipuli CHRISTI vſq; adeo non timent, vt etiam ſi in hūc coniecti fuerint, nihil eis nocebit. Sunt inferno ipſo ſuperiores, qui excuſſo inani metu, amore aguntur in deum. Nolite inquit timere, puſillus grex, quia complacuit patri ve- Luc 12.
ſtro nobis dare regnum. Non eſt hic timendus, niſi malis & impiis, & ſceleratis hominibus, qui regnū æternum ſuis pollicetur. **Et aſcendit ad illos in nauim & ceſſauit vētus, & plu magis intra ſe ſtupebāt.** Carnales enim erāt, inquit Beda, ob id ſtupebāt virtutum magnitudinem, nec dū in eo veritatem diuinæ maieſtas agnoſcere valebant, quāquam interim mirarentur, quō poſſet humanū

corpus ſuperfluidum elementum meare. Tanta enim erat diſcipulorum ignauia, tanta obliuio, vt non veniret illis in mentem miraculum, de quinque panibus, & duobus piſcibus. Erat inquit, eorum cor excæcatum. Vides incredulitatem cæcitati anſam præbuiſſe. Ingens igitur malum incredulitas, & ſolis infernalibus expiandum flammis piaculum. Si enim non credideritis non intelligetis. Fide enim acceditur ad Deum, fide Dei arripiuntur promiſſiones, fide nemo deſpondet animum, quantumuis in anguſtiis conſtitutus ſit, Hac imbutus ſeſe fortem pugilem geſſit PAVLVS. Aperiamur & non deſtituimur, perſequutionem patimur & ſuſtinemus, blaſphemamur, & obſecramus, Nouerat enim fidelem eſſe Deum, qui non paſſurus ſit ſuos affligi, ſupra id quod ferre nequeunt, ſed faciet etiamnum cum tentatione prouentum. Igitur. 1. Io. 5. Hæc eſt victoria quæ vincit mūdum fides noſtra. Deerat huius fidei clipeus Apoſtolis, hinc extimeſcunt, hinc perturbantur, hinc pauori ſuccedit admiratio, omnium vero horum malorum cauſſa, aſſignatur incredulitas. Erat enim excæcatum cor illorum, nimirū perfidia, ignauia, & ruſticitate ac potius ruditate quadam quam, impediebantur, quo minus minores eſſent miraculi, recēs æditi. Cum longe prodigioſius videri poſſit, tantulo cibo tantam ſaturare multitudinem.

¶Incredulitas. — Eſa 7. — Heb. 11. — 2. Cor. 4. — 1. Cho 10

Et cum transfretaſſent, peruenerūt ad terram Geneſaret &c.

Id eſt, appulerunt ad portum deſtinatum, idque ſub diluculum, Hinc protinus agnoſcitur a multis ſaluator & medicus Chriſtus, nunciaturq; totam per regionem, adeſſe Ieſum. Quo rumore exciti plurimi cœperunt ægrotos grabatis circumferre, quos omnes non tam corpore, quam animo ſanabat, omnibus ex æquo ſanitatis conferēs beneficia.

Quotquot tangebant eum, & ſalui fiebant.

Hunc in locū multi impingūt pſeudochriſtiani, qui ſimul ac euāgeliū cōtingūt, exiſtimāt ſe cōtingere Chriſtum. Sic qui Pauli ſucarium, qui Petri vmbram, qui Chriſtophori baculum. qui Mariæ interulam, & id genus alia contingūt putāt ſe conſummatam fœlicitatem aſſequutos, cū interim longiſſime a fœlicitate vera ac pietate abſint. Non damno

Act. 15 — Act 19 — De ſctōrū reliquiis

ſancta loca, nec ſanctorum reliquias execro, hoc vnum expeto, vt ſic externe contingamus hæc ipſa, ſic manibus tractemus, vt maxime vitæ exempla ſequamur. Contactus ſine fide quæ per charitatem operatur, nihil eſt. Legunt multi euangelium, exoſculantur mortui hominis cadauer, interim tamen, quum non adſit fides ſyncera, quum nullus ſequitur fructus Euangelio dignus, non tangunt i. non adhærent, non diligunt CHRISTVM. Duo igitur requiruntur vt tibi proſit contactus Xpi Primum vt vrgeas, cogaſq; ipſum te ad Chriſtum.i.vt indoleas vicem tuam, ambias vero auxilium, ſalutem, & Chriſti gratiam, id quod contritione fit peccatorum, quem omnes ſcripturæ exigunt Iohel.2. Cóuertimini ad me in toto corde veſtro &c. Conuerti nemo ad dominum, niſi deteſtatione propriorum delictorum pót: deteſtari delicta nō ſolum reſipiſcentia, ſed etiam diſplicentia ac horrore ſeu contritione fit peccatorum. Id ſi preſtes iam tangere incipis Chriſtum. Alterum eſt conſequens ad precedens. Si enim adieris fide Chriſtum, ſi peccata deteſtatus fueris, ſi doleas, ſi anguaris ſi Dei implores opem, tangere quidem Chriſtum incipis, Verum hunc non contingis, niſi & ipſe te tangat, ducat, trahat, rapiat, condonetq; peccata, reddat atq; reſtituat quaſi poſtliminio ablata, id fit p gratię collationem, Neque enim ſine Dei fauore gratia condonantur peccata. Id quod mox indicat Marcus: Salui fiebant. Salus autem gratia cooperante efficitur gratia enim Dei vita æterna. Ro.6 Gratia enim ſalutem aſſequimur, non noſtris præcedentibus meritis, vt Paulus Roma.11. pleniſſime diſputat. Igitur vt paucis abſoluamus nos. Contactu expulſio fit criminum, ſaluatione vero, gratiæ collatio, Tangamus nos Chriſtum, affectu-contingamus opere & veritate, vt ſaltem conſequamur.

Chriſtum cõtingere quis dicatur.

Dominica prima Quadrageſimæ. Euangelium. Matth.4.

Dvctus eſt Ieſus in deſertum a ſpiritu vt tétaretur a diabolo. Indicat totum hoc Euangelium pœnitentiæ ſtatum, ac ſancti ieiunii demonſtrat regulam. Initiũ enī ſacræ Quadrageſimæ acturi ſumus hoc die,

¶ Ieiunii regula,

quod vt fœlicibus auſpiciis proſequamur, adeoq; ad finem vſq; deducamus, nobis exemplum Chriſtus ſui ipſius proponit. Simulatq; enī baptizatus fuit, deſertū ingreſſus eſt ac ſolitudinē, oraturus patrē, pugnaturus atq; expugnaturus hoſtes illos inuiſibiles, mōſtraturus ſubinde amuſſim, quā ſequamur oportet, ſi quidem veri ieiunatores eſſe volumus. Recte igitur Moyſes ait: Inſpice & fac ſecundum exemplar, quod tibi in mōte mōſtratū eſt. Introſpicere iuſſit éxēplar, imitari preclare factis, quod nobis in monte Chriſtus delineauit, quod præmōſtrauit quaſi diceret, factis docuit antea, quam verbis ſuam doctrinam mundo inſinuaret. Neq; id ſiluit Lucas Act. 1. Cœpit Ieſus facere & docere. Et item Paulus Caſtigo corpus meum, & in ſeruitutem redigo Hoc igitur exemplar, hæc norma, hæcq; regula ob oculos noſtros ponenda, ſi nos ieiuniis macerare volumus: Macerat ſe Chriſtus ieiuniis, macerat & ſuum corpus Paulus, ſed alia ratione hic, alia ille. Ille carnem habuit ſpiritui obſequentiſſimam, eoq; ieiuniis edomare hanc non oportuit, quod igitur ieiunauit, nobis, non ſibi profuit. Cæterum quod Paulus multis ieiuniis ſeſe affligit, vt carnis impetum reprimeret, fecit, cuius nos oportet ſequi exemplum. Imitatores (inquit) mei eſtote, ſicut & ego Chriſti. Proinde vt noſtra DEO grata ſint ieiunia, nobiſque proficiant ad ſalutem, diſpiciamus Euangelium. Ductus eſt Ieſus in deſertum, inquit Mattheus a ſpiritu. Tria hoc in Euangelio deſignantūr, Ieiunii forma deſcribitur primo, Secundo Satanæ congreſſio aperitur. Tertio Triumphus Chriſti declaratur. Ieiunii ſacri formam ex ſpiritu proficiſci neceſſum eſt alioqui ſi non adſit Dei ſpiritus, mane quid ac in forme eſt Id ſignificatur, quod in deſertum a ſpiritu ducitur nimirum a Dei ſpiritu. Qui enim filii Dei ſunt, ii ſpiritu Dei aguntur. Chriſtus vero, ipſiſſimus Dei filius cū ſit, a nullo alio quam Dei ſpiritu actus eſt in ſolitudinem, Habentes enim ſpiritum Dei (inquit Chryſoſto.) non ſedēt ociosi, ſed ipſe ſpiritus qui in eis eſt, vrget eos aliquit magni aggredi, quibus tamen infamis ille ſpiritus eo magis inſidiatur, quo fuerīt ad Deum procliuiores. Igitur Ecl. 2. Fili accedēs ad ſeruitutē Dei, ſta in timore, & prepara cor tuū

Exo. 25. & 35.

1. Co. 9.

Alia Xρs, alia Paul⁹ rōne ieiunauit.

Roma. 8.

ad tentationes. Exeamus igitur domũ, exeamus ciuitatẽ, ſi ieiunare volumus, id eſt affectus inanis gloriæ proſcindamus hominumq; applauſum, vt docuit ſupra Eccle. ex Mat. Pater tuus qui videt in abſcondito reddet tibi. Idem eſt abſconditum eſſe a vulgo, & deſerta petere, quod fugere hominum applauſum & vaniſſimas laudes. Alioqui ſi cum Ioanne in deſerto agas ætatem tuam omnem, locuſtis veſcaris, totoſq; dies ieiuniis te maceres, vt aliquando pareas hominibus ieiunans, perdidiſti mercedem tuã, id quod ſuperius declarauimus. Proinde qui ſpũ Dei agitur, hoc vitio vacat minimeq; huic obſequitur, quin potius liberrime ducitur & quaſi præcurrit id op' religioſum, pium ac ſanctum Vbi enim ſpũs domini ibi libertas. Nos autẽ inquit Paul' nõ ſpiritũ huius mũdi accepimus, ſed ſpiritũ Dei, & qui a Deo nobis obtigit, quo authore rapimur, ac trahimur volentes ad bonum. Vt tentaretur a diabolo. Simul ac te Dei ſpiritus ad pium opus incitauerit, conſequitur pugna cum hoſte noſtro pluſquam ſæuiſſima. Aduerſatur enĩ is virtuti, aduerſatur & pietatis exercitio, ſemperq; impendet actibus noſtris, & operibus quamlibet religioſis. Agnouit hoc Paulus. Non inquit eſt nobis colluctatio aduerſus carnem & ſanguinem, ſed aduerſus principes & poteſtates, aduerſus mundi rectores tenebrarum harum, contra ſpiritualia nequitiæ in cœleſtibus. Impendet enim noſtris humeris perpetuo hoſtis ille antiquus, vt ſenſus noſtros corrumpat, noſtrumque animum auocet, a ſimplicitate quæ eſt in Chriſto Ieſu. Quanquam in Chriſto ſecus tentatio exordita, atq; ſit in nobis. Greg. Duo partitur genera abſultuum Aliud in CHRISTVM, aliud in nos competit, Chriſti cum hoſte pugna omnis externa fuit. Nihil enim minus animo conſtans fuit, quam ſi nulla tentatione oppugnatus fuiſſet. Semper enim idem ſibiipſi conſtans perſtat, ſemper eodem animo, eademq; mente Ipſe enim fortior ille athleta fuit, qui abſtulit omnia ſpolia principi Tartareo. Proinde noſtra tẽtatio exorditur a ſenſibus ſenſibilibus obiectis, ſuſcipitur vel reſpuitur ab aĩo: deĩde probatur, vel reprobatur, poſtremo accedẽte cõſenſu, opere nefario exequitur, Id Gregorius ſic fere offert, noſtra tentatio, cogitatione de-

Math. 6.

2. Cor. 1. Cor 3.

Ephe. 6.

¶Duplex hoſtiũ aſſul.us.

lectatione ac conſenſu, quem opus ſequi poteſt, perficitur, probat vniuerſa hæc Iacob. 1. Vnuſquiſq; tentatur a cõcupiſciẽtia ſua abſtractus & illectus. deide cõcupiſcẽtia cũ cõcæperit, parit peccatũ, peccatũ vero, cũ cõſummatũ fuerit generat mortẽ. Hoc malũ alieniſſimũ fuit a Chriſto, qui non
Pſal. 23. tã initiis, quã mediis potuit pro ſuo arbitratu adſultibus ĩperitare. Secus multo nobiſcũ obtigit. Nos enim viſis nõ ſemel adblãdimur, trahimur, ac porro in ſeruitutem detrudimur. Ille vero malorũ incẽtorẽ mox primo cõflictu ſuperauit. Nos fores ianuãq; aperimus, ille apertis foribus, apertoq; hoſtio victor euaſit. Igitur Dauid, Tollite portas principes veſtras: & eleuamini porte eternales & introibit rex gloriæ. Deſtruendæ ſunt enĩ portæ illæ, quibus excubias obſeruãt dæmones, vt arcẽ animi occupẽt, ac deinde æternitatis
Cur chriſtus tentatus ſit. adit⁹ aperiẽdi, vt is ingrediatur, qui fortis ac potens eſt in prælio. At inquis cur igiturſe tentari permiſit, ſi illi nihil neq; obfuit, neque profuit? Reſpõſio, ſecundum eos qui ſacræ theologiæ initiati ſunt. Primũ, vt ſua tẽtatione noſtram ſuperaret, vt ait Greg. Sic ſua circũciſione noſtrã tulit e medio ſua morte nos viuificauit. Scđo, vt nos cautiores ac vigilãtiores redderet. Nã ſi auſus eſt aggredi Chriſtũ Satanas, quẽ tamẽ cõiectare potuit omniũ eſſe exercitatiſſimũ pugilẽ, maximeq; imperterritũ futurũ, ex ſacris literis, quid ni auderet nos miſeros ac fragiles aggredi, qui procliues ſumus ad caſum, fragiles ad reſiſtendum. & omnium maxime imbecilles ad reſurgendũ? Semper igitur nobis expugnandũ, Nã militia eſt vita noſtra ſuper terrã. Eſtque nobis non tantũ aduerſus illum qui deorſum cecidit, diabolũ, certandũ, ſed etiãnũ
Aduerſus quę nobis certamen ſit. aduerſus domeſticos illos hoſtes, voluptatẽ cupiditatẽ, libidinẽ. Caro enim & ſanguis noſter, nobis faceſſunt negociorũ vndas eoq; periculoſiores, quo magis adnata ac viciniora. Id eſt quod Paul⁹ ait Caro eĩ cõcupiſcit aduerſus ſpm̃
Gal. 5. ſpũs aduerſus carnẽ, hæc inuicẽ ſibi aduerſantur. Tertio deniq; tẽtatus eſt, vt ſuo excplo nos inſtrueret ad victoriã, nobiſq; certandi modum præfigeret, quẽ ſub certamine ſequeremur. Modus autem is mox indicabitur. Quarto hac ratione tentatus eſt, vt ſpem, fiduciamque vincendi præberet iis qui ſpem omnem reiiciunt in CHRISTVM qui ſuam

implorant miſericordiam,ne vincantur, neue ſuccumbant aut hoſtibus terga vertant.Ea ratione & cœpit pauere, tædere,& exhorreſcere mortem,vt nobis fiduciam in tentatione præberet ne deſponderemus animũ.Hebr 4 Non habemus pontificem qui nõn poſſit compati infirmitatibus noſtris, tẽtatũ aũt per oĩa pro ſimilitudine abſq; pĉtõ.Igiť fidelis Deus,qui non patietur vos tentari ſupra id quod poteſtis,ſed faciet cũ tentatione prouentum, vt poſſitis ſuſtinere Victoria enim Chriſti,promiſſioq; addit nobis animũ,ſpemq; vincendi præſtat· Vide etiam quod in ſolitudine tentat hoſtis,nũquam non vigilãtiſſimus,nec vſpiam locorũ nõ præſens.Omnes angulos,omnes latebras obſeruans.Væ nobis ſi in vtramuis dormitemus aurem,vbi tam vigilantem habemus hoſtem . Poſtremo colligenda illa ſummatim,vt ſi quod opus auſpicari velis,ſpiritum examines.Nolite inquit IOANNES omni ſpiritui credere,ſed probate ſpiritus,an ex DEO ſint. Deinde deſerti loca ſolitudinemq; petas,id eſt,ſi potes hominũ conſortia maxime vero vitia vitabis.Hoc enim eſt cum Moſe ad interiora deſerti minare gregem.Exod.3.Id eſt ſenſus noſtros, deſideria noſtra,votaq; redintegrare reuocareq; ad ſeipſũ·vbi id præſtiteris tibi dominus loquẽs in rubo, inflãmãſq; , ac adurens cordis tui ſiccitatẽ,vt vireſcere,florereq; poſſis. Hinc Eſa.35.Lætabitur deſerta & inuia , & exultabit ſolitudo & florebit quaſi liliũ.Aĩa enim q̃ a ſe mũdi tumultũ,delicias põpaſq; ablegat,ſolitudinẽq; q̃rit,nõ poteſt nõ lætari , & ſibi ipſi aggratulari,exultare,& flores producere iucũdiſſimos.Tertio ſi deſerti loca ingreſſus fueris,ſi mũdũ cõtẽnere,hoĩm praua cõſortia deuitare cœperis,mox cõciliabis tibi hoſtes quã inuiſiſſimos carnẽ vc; mũdũ & dæmonẽ,aduerſus quos Dei verbo animus roborãdus eſt,tũ etiã cõſtãtia in bono opere muniẽd',ne alio deflectat,ſed quod cœpit,pficere pergat.Atq; iis pficitur ieiunii norma ac regula.

1.Cor.10.

1.Ioan.4.

Et cũ ieiunaſſet quadragita diebus & quadragita noctibus poſtea eſuriit. Quadragenario dierum numero Chriſtus ieiunauit,eũdẽq; & nobis ſacrauit,ac proinde ſui exemplo(quod nemo nõ tenetur imitari)obſeruan-

dũ inſtituit, Neq; pluribus neq; paucioribus ieiunare volu it diebus vt veritas vmbræ reſponderet. Lex enim vmbram habuit futurorũ bonorũ. Quadraginta aũt annis in deſerto paſti ſunt Iudæi. Iuxta illud: Quadraginta annis offenſus

Pſal. 94. ſui generatiõi huic, & dixi ſemper ii erãt corde, Sic & Moy ſes legem deintus accepturus, diebus quadraginta in mõte obuerſatus eſt. Exod. 24. & paulo inferius. 34. ita habes fuit ergo ibi cũ domino 40. dies & 40. noctes, panẽ nõ come dit & aquam nõ bibit, & ſcripſit in tabulis verba fœderis decẽ, de Helia quoq; legitur in. 3. Reg. ca. 19. dũ impiiſſimã Iezabelẽ ſuggeret, multoq; mœrore cõfectus eſſet. Aſtat il li angelus domini, cõſolãs & tangens eũ, dixitq; illi. Surge comede grãdis enim tibi via reſtat. Qui ſurrexiſſet, comedit & bibit. Et ambulauit in fortitudine cibi illius. 40. diebus & 40. noctibus, vſque ad montem Dei Oreb. Animaduerte il luſtres hos viros diuinis non dignari illuſtrationibus niſi antea ſe orationibus, ac ieiuniis eo dierum numero paraſ ſent, gratiæque accommodaſſent. Alter enim accepturus e rat legẽ, alter reuelatione dignandus diuina, paratur vtriuſ q; & corpus & animus ieiuniis, paratur & aliis cæremõiis quo vterque ſit dignior, accommodatiorq; diuinis adflati bus Chriſtus vero legis ſumma, & plenitudo, id exempli nõ grauatus eſt imitari. Euangelicam enim legem hominum cordibus inſcripturus, antea ſe ieiuniis macerat, quam publicitus doceat, aut legem interpretetur: Ieiunauit autem non ſibi, ſed nobis, ſed vt nobis formam regulamq; celebrãdi ieiunii pſcribat, nẽpe 40. diebus & noctibus haud interpolatis. At inquies num & nobis ad eam normam por ro ieiunandum, vt perfecti ſimus CHRISTI imitatores? Reſpondeo. Quod per nos præſtari poteſt, id præſtandum eſt, per nos aũt, ſiquidẽ adſit nobis Chriſti ſpũs, & animus mandatis eccleſiæ obſequẽs, poteſt id præſtari quod præcc pit. Greg. Quadrageſima, ſũma obſeruatiõe ẽ obſeruãda, vt ieiuniũ in ea præter dies dominicos, qui de abſtinentia ſub tracti ſunt, (niſi quẽ infirmitas impedierit) nullatenus ſol uatur. quia ipſi dies decimæ ſunt anni. Pauciſq; interiectis ſic infert. Iubemur aũt ab omnipotenti Deo, omniũ bono rum noſtrorum decimas dare. Eadem & Auguſt. fere habet.

Ieiuniũ & orõ hoĩes diuis adflatibus di gnos red dit.

Xp̃s qua tenus i ie iunio qua drageſimę imitãdus.

ſ

Et Chryſoſ.ſuper Geneſim, & totius eccleſiæ receptiſſima conſuetudo,& authoritas obſeruat,nec modo Latina eccleſia ne quis exiſtimet, ad inuentū eſſe Romani pōtificis) ſed & Græca ſub Chryſoſto.tempus ac ætatē eandā ſacrā quadrageſimam multa cum deuotione & religione obſeruauit. Sunt enim Homiliæ ab eodē viuo ſub id tempus,ad populum habitæ,quibus Geneſis quoq; enarrauit hiſtoriam,pleræq; multæ,Nec eſt cur hic Paulū obiicias.Nam alius iudicat diē inter diē,alius aūt iudicat omnem diem.Nō hoc agit Paulus,vt Chriſtiano homini liberum faciat quolibet die, quibuſlibet veſci cibis,ſed quo Iudæos,gentiſq; arrogātiæ, ſuperſtitioniſq; euincat,maximevere,qui ex Iudaiſmo credi derant Chriſto,hos arguit arrogantiæ & pertinaciæ,qua mordicus ſuo Moſi eranti addicti,adeóq; huic dediti,vt ē e gētibus conuerſos,in Iudaiſmum trahere niterentur. Sed multo alia ratione Chriſtiani obſeruamus quadrageſimam, & certos aliquo ieiunio ſacros dies.Spectabant Iudæi.Moſi legē,ſpectamus nos Chriſti.de quo Moſes plæraque multa diſſeruit,exinde reueremur & eccleſiæ iuſſa, & pontificum decreta,& recæptam ſimul & laudatiſſimum conſuetudinem Vides ergo quanto interualo noſtra a Iudæorum diſſideant ieiunia,Qui ſi penitus introſpiciamus,eorum & ieiunia & abſtinentiæ,vmbræ erant ,imagines,ac ſigna futurorum,noſtra veritas ,reſq; exhibita.Neq; enim ſua ieiunatione cœlum aperire,quanquam interim remiſſionem & condonationem peccatorum promereri , potuerunt:nobis ieiunantibus cœleſtia regna patent.Et obſerua,quam parum eccleſia ſuis filiis impoſuerit, quam minime onerauerit, Inquit Chriſtus apud Matthæum.6. Nunquid poſſunt filii ſponſi lugere,quandiu eſt apud eos ſponſus Venient autem dies cum auferetur ab eis ſponſus, tunc ieiunabunt, Dies illi a ſponſo igitur inſinuati ſunt aliquando per ſponſam decernendi.Indixit hos dies ſponſa adeoq; prouulgauit , iam quid faciendum ſit . Audienda eſt eccleſia: Si enim eccleſiam non audierit,ſit tibi ſicut ethnicus & publicanus Hoc eſt enim iuſtum eſt,hoc æquum eſt,vt matrem audiamus, qui patrem nos iactamus habere in cœlis,qui ſponſo gratulamur Non enim qui matris iuſſa contemnit,

Rom.14.

Qua rōne Xpiano obſeruandū ieiuniū

Mar.18

Exo.21

patrem honorat, quin potius ſiquis vel patri vel matri maledixerit, morte moriatur. Alterum contemni ſine alterius ignominia & blaſphemia non poteſt Cum igitur conſtet Paulum eccleſiæ filium fuiſſe, non æſtimemus hunc huius decreta voluiſſe euertere, quam ſic honorat, ſicque veneratur, vt dicat, Obedite præpoſitis veſtris, & ſubiecti eſtote eis, ipſi enim reddituri ſunt rationem pro animabus veſtris. Qui autem nobis prælati ſunt, non tam literis ac ſcriptis quam verbis plæraque multa ſanciunt, que exequi iuſtiſſimum eſt. Igitur vbi multa de ciborum Iudæis probitorum delectu, præcepiſſet Paulus, tandem infert: Non eſt regnum Dei eſca & potus, ſed iuſtitia, & pax, & gaudium in ſpiritu ſancto. Si Dei regnum iuſtitia eſt, & iuſtitia reddit vnicuique quod ſuum eſt. Reddamus & nos eccleſiæ Decretis obedientiam, in re tam vtili, tãq; honeſtiſſima, maxime in tali re cuius exẽplũ præceſſit in Chriſto Indignum enim eſt filios non imitari patrẽ, non obſequi iuſtis & honeſtis mandatis. Quam hic offẽdunt ac impingant hæretici nemo eſt qui non videat oẽs enim in hanc Chriſti quadrageſimam impingũt veſcẽtes ſine vllo reſpectu vel tẽporis vel ſcandali, vel perſonarum quibuslibet cibis, cum tamen Paulus toties dicat Sed hoc iudicate potius ne ponatis offendiculum fratri, vel ſcandalũ. Et itẽ Si eſca ſcãdalizat fratrẽ meum, non manducabo carnes in æternum. Et rurſus: Sine offenſione eſtote Iudæo & Græco & eccleſiæ CHRISTI Eadẽ ratione & Chriſtus vetuit ne peruulos offẽdamus, alioqui digni ſumus, qui in mari pcipitemur. Hos tam manifeſtarios ſcripturæ locos vtinam ob oculos ponerent Lutherani, qui paſſim cibis quibuſlibet veſcũtur, nihil interim facientes eccleſiæ præcepta: nihil infirmiorũ, nihil propriam etiãnum conſciẽtiam inquam peccant omnifariam. Et quod ſceleſtis eſt, multi exiſtimant obſequiũ ſe præſtare Deo, ſi quãdo aduerſus, eccleſiæ decreta ſextis feriis profeſtis ſubinde diebus, atq; hac ſacra quadrageſima, cibis vetitis veſcuntur. Quando ſatius reputarent, Pauli verba. Eſca nos nõ commendat Deo, Verũ ſic malunt pergere, vt eorũ inſania, ac impudẽs pertinacia toti orbi innoteſcat. Malunt enim Epicuræi, quã Chriſtiani & Papiſtici dici. Qui hacte

Hebe. 3 — Rom. 17 — Scandalũ ſẽper vitãdum. — Rom. 14 — 1. Cor. 8. — 1. Cor. 10 — Mat. 18 — 1. Cor. 8

nus eccleſiæ præfuerunt ſancti,quiq; hanc gubernarunt in initio patres .Ieiuniis & orationibus, atq; vigiliis exorditi ſunt reformationem hominū.Contra,ii quē poſſūt licentiſ- Gal.5.
ſime viuūt,laxant frena libidini, excutiunt a ſe ſuperiorum mandata ſicq; inuertunt omnia vt non Chriſtiani(quorum intereſt carne crucifigere cū vitiis & cōcupiſcentiis)ſed au tichriſtiani merito dicendi ſiut. Quales Io.in ſua canonica rebelles & factioſos homines appellauit. Nūc autē antichri ſti multi ſunt,id eſt qui Chriſto aduerſantur, & ſuæ ſponſæ 1.Io.2.
quæ eſt eccleſia,matriq; noſtræ,plæriq; multi inueniuntur. Præcipit Chriſtus obedientiam eccleſiæ,ii cōtra. Dirumpa mus,inquiunt vincula eius,& iugum exactoris legis abiici amus Liberi enim ſumus,i.ſic libertate donati, vt quiduis nobis licitum velimus Atqui ha: ratione & canes, & ſues liberi erunt,& quotquot tandem perditiſſime viuunt· Verū nos in libertatem ſpiritus,non carni vocati ſumus.Non tol lit hæc libertas legem coercitiuam,quæ coercendis vitiis di cta eſt,ſed excelſo,& volēti animo exequitur, quantūuis ca ro hac pædagogiā excretur,Id enim eſt eſſe vere liberū & ingenuū hominē nō reluctari mandatis principū,non con- temnere eccleſiæ ieiunia.non cæremoniam peſſundare,ſed re bus factiſque præſtare,quod decretū eſt,quod ſalubre,quod q; & vtiliſſimū eſt Poſtea eſuriit Argumentū hoc eſt hu manæ naturæ in Chriſto quod ſitierit,.quod eſuriē, frigus, æſtum,caloréq; ſuſtinuerit Hoſce enim defectus citra ſui i- gnominiam aſſumpſit,quos ſubinde dolor,mœror,triſtitia comitabātur.Qui enī eſuriē patitur,āgitur animo, quo ex- hauſtis corporis viribus ſatiſfaciat.Sic qui ſitit,friget,calet Ergo in cruce dixit,Sitio,ne quis putaret hūc illata pænas nō experiri,neq; ſentire.Sed & ad fontē ſedens petiit a mu- liere potū.Da mihi bibere.Proinde ex hac eſurie ſumpſit oc Ioan.16.
caſionē Satanas ipſum aggrediendi,adit enim dæmō nos ſi vel vllā ſe nactū opportunitatē viderit,etiānū in illis q̄ na- Ioan.4.
turæ cōmoda ſunt,vt vel ſic incautos ſibi ineſcat,fallat.Pro inde ſciendū eſuriē hāc ſignificare,ſalutis noſtræ,(cui⁹ gra tia deſtinatus erat)deſiderium Vehementer enim optabat noſtram conuerſionem, qui ſaxorum inſtar, induruimus corda noſtra,id quod ſignificant lapides, quos illi neſcius

Quis vere liber dicendus.

huius myſterii Zabulon oſtendit.Iob.41.Cor eiusquaſi lapis indurabitur Sic & apud Matth.21.& Marc.11.cũ offendiſſet ficum arborem virentibus foliis pollicentem fructus aliquid, occurrit ad illam,famis moleſtiam leuare cupiens, verum lenocinio foliorum fruſtratus,maledixit ,excraruſq; eſt eam dicens: Nunquam naſcatur ex te fructus in æternũ. Ita & miſeris mortalibusobtingit,qui perpetuo ſteriles manent, nihilque boni frũctus nihil quo oblectetur deus noſter ſalutis ſitientiſſunus,ex ſeſe producunt. Qua ſterilitate nihil deploratius,nihil execrabilius , maxime cum totum noſtram ſalutem ambiat vt apud Ioannem teſtatur . 4. Meus cibus eſt vt faciam voluntatem eius qui miſit me patris.At quæ eſt volũtaspatris vt noſtra peccata edat Chriſtus,vt hæc ebibat,ꝓq; iis ſatiſfaciat.Nemo ſic auidus pecuniæ eſt,et Chriſtus noſtræ ſalutis ꝓuer.27 .Anima eſuriens etiã amarũ ꝓ dulci ſumet.i.acetũ,fel,& abſynthiũ,quã potauerũt eũ in cruce milites, **Et accedens tẽtator dixit.**

Quæ voluntas patris.

Ardua moliẽtibus potiſſimum ſolet veterator ille inſidias ſtruere,variiſq; adire arietibus . Habet enim mille nocendi cuniculos ,& modos,alios ambitione, alios inani gloria , nonnullos voluptate,libidine,ac luxu,plæroſq; incredulitate adit.Suut quos aperto marte , Sunt quos ex inſidiis aggreditur,Rurſus offendas , quos per domeſticum hoſtem quem circumferimus ſolicitat Aperto ariete aggreſſus eſt Iob militem longe & conſtantiſſimum,& exercitatiſſimum Ex inſidiis & ſimulata fictaq; ſpe aggreditur primos parentes.Cur inquit deus præcepit ne ederetis deligno ſcientiæ boni & mali.Ait mulier.Ne forte moriamur.Nequaquã ſederitis ſicut dii.En ſubdolam vocẽ,& malis artibus plenam ſuaſionem.Oſtentat falſam quandam ſciẽtiæ boni ac mali ſpeciem,vrget vbi dubitare cœpit mulier.Nequaquã, ſed dus ſimiles eritis.Eiſdẽ artibus accedit & nos dũ aliud pollicetur,aliud vero occultat,diſſimulat.Pollicetur longã vitam,ſiquidẽ nos in omnem libidinem expoſuerimus : cũ interim craſtinum præſtare nequeat. Ob id Paulus: Timeo ne ſicut ſerpens Euam ſeduxit ita ſenſus veſtri corrumpantur,& excidãt a ſimplicitate quæ eſt in Chriſto Ieſu.Promittit euangelium,cum interim ducat,præcipietque in hæ-

Diabolus quos habeat nocẽdi modos

Gene.3.

2. Cor.11.

ſeſim. Libertatem pollicetur, vt in captiuitatem detrudat. Tertio. quoſdam aggreditur per domeſticum hoſtem, carnem videlicet noſtram, cuius procliuitatem ſatis habet perſpectam. Senſus enim & cogitatio cordis humani in malum prona ſunt, ab adoleſcentia ſua Hanc in malum propenſationem animaduertens machinator ille malarum cupiditatum, ea in noſtri perniciem abutitur. Suggerit enim, faceſq; tadhibet, & quod perniciosius eſt, furioſo tyrãno enſem porrigit, quo in ſpiritum deſæuiat, eumque a ſuo regno ac ſtatu deturbet. i. quod apud Eſa. 54, ait dominus: Ecce ego creaui fabrũ ſufflantem in igne prunas, & proferentem vas in opus ſuum. Et ego creaui interfectorem ad diſpergendum: quo nomine diabolum intelligi diuus teſtatur Hieronym. Quum ipſe omnium malorum artifex & inuentor ſit, non neceſſitate naturæ, ſed mentis artificio & arbitrio Suggerit enim libidinis, iræ, vindictæ materiam, ac quaſi fumigãtes carbones in iuſtam libidinum flammam exufflat. Qui ſuſcitat incendia, & profert vaſa quædam iræ diuinæ quales (inquit Hieron.) fuerunt Simon & Elimas magi Petro & Paulo apoſtolis reſiſtentes, quales ſunt omnes hæretici, & veritatis refractarii. Quos enim ipſe non poteſt fallere, per ſubornatos pſeudoapoſtolos & impoſtores quoſdam fallit atq; adeo auocat. Iuxta illud. Dæmon quo non poterat, illuc legatos iubet adire ſuos. & Paulus fatetur, non tam Satanam quam eius miniſtros ſpeciem boni effingere angeli. Tali ſpecie. i. ficta, & hypocritica, acceſſit ad Ieſum, expiſcaturus num eſſet filius dei, de quo tam varia erant oracula prophetarũ prædicta. Neque enim mox hoc myſterium, ſed & paulatĩ innotuit mũdo, in accipiti hæreret callidus, ille veterator. Audierat ſiquidẽ multa olim de Meſſia vaticinata, perpẽdit & tẽporis adeſſe plenitudinem, patrũ in limbo gaudiũ indoluit, igitur hamũ proiicit periculũ facturus num purus homo, an deus & homo eſſet. Tentat autem de tribus ſiquidem interius rem ipſam & congreſſionem perpendamus. Primo crapula ac gulæ vitio. Secundo, Ambitione ac animi elatione. Tertio, rerum temporalium cupiditate, Quæ vitia arma fũt, quibus plæroſq; multos a virtutũ faſtigiis deiicit: Quanquã interim nihil poſſit aduerſus ſo-

Gc. 6. & 8.

2. Cor. 11.

Quæ ar ma diabo li.

Iacob 4 brios ac vigiles,& eos qui vndequaq; excubias obſeruant.
Ephe.6. Ergo Iaco.4.Reſiſtite diabolo & fugiet a vobis,Et Paulus,
Aſſumite armaturam dei,vt poſſitis reſiſtere in die malo,&
in oībus perfecti ſtare.Prima itaq; Satanæ tētatio eſt gulæ
vitiū,quod luxus,libido,voluptaſq; comitatur.Hinc dicit.

Si filius Dei es,dic vt lapides iſti panes fiant

ps. 148. Quaſi diceret,tuum dicere,Facere eſt,vt Dauid inquit.Ipſe
Iob.41. dixit & facta ſunt.Cur autem aggreſſus fuerit Chriſtū hac
arte,non eſt mirum.Ipſe enim Satanas induratus & prorſus
excæcatus eſt,vt Iob inquit.Indurabitur cor eius ſuper malleatorum incudem.Igitur lapides non ligna,neque virentes
herbas,neque id genus alia ob oculos poſuit,& monſtrauit
ſed lapides.Qui enim eo vitio merſi ſunt,ſaxei ſunt & pluſquam lapides,nihil aliud quam ſuffarcinare ventrem meditantes,Hoc vitio ſuperatus Eſau,vendidit primogenita ſua
Et vendidit inquit Moſes primogenita, & ſic accepto pane
Gene. 25. & lentis edulio comedit,& bibit,& abiit,paruipēdēs quod
primogenita vendidiſſet.Laborabat eodem morbo & populus iſraeliticus Exo.16.quando ſubmurmurans aiebat ad
Moſen: Vtinam mortui eſſemus per manum domini in terra Aegypti,quando ſedebamus ſuper ollas carnium & comedebamus panem in ſaturitate.Verum quid Deu.32,dicitur?Incraſſatus eſt dilectus & recalcitrauit, incraſſatus impinguatus, & dilatatus dereliquit deum factorem ſuum, & receſſit a deo ſalutari ſuo. Id enim hoc vitiū quaſi peculiariter comitatur,deſerere deū,negligere proximum, & pauperem illum Lazarum contemnere.Magna igitur nobis incūbit abſtinentiæ ratio,magna & ciborum frugalitas habenda,idq;,quod Chriſtus ait ſolliciti cogitandū.Nolite ſolicitos eſſe dicentes.Quid manducabimus aut quid bibemus aut quo operiemur.Scit enim pater veſter, quia iis omnibꝰ indigetis.Non igitur tentemus Chriſtum, ſicut quidam eorum tentauerunt,& a ſerpentibus perierunt.Itē,Non ſimus concupiſcentes malorum,ſicut & illi concupierunt, neque idolatræ efficiamini,ſicut quidā ex ipſis,ſicut ſcriptū eſt.Sedit populus māducare & bibere,& ſurrexit ludere.1.Cho.10 Eſca eni ventri,& venter eſcis,Deus aūt & hunc & hāc deſtruet,vt idē Paulus habet.Multo ergo interuallo a Chriſto

Gulæ vitiū vt omniū malorū ſemina vitandum

Mat,6.

1 Cor. 10.

i.Co.6.

diſſident, qui aliud nihil ructant, quam carnes, quam oppi paros cibos, & exquiſitiſſima ad diuerſa fercula, quaſi in hiſ ce rebus CHRISTIANA poſita ſit libertas. Delitiis inquit PETRVS affluẽtes, & in ſuis conuiuiis luxuriẽtes 2 Pe 2e
Quales ſunt omnes, qui contemptis Eccleſiæ mandatis, vitam Epicureorum malunt, & Sardanapali, quam CHRISTI, quam abſtinentiſſimi Pauli ducere. Aduerſus quos illud vere competit Ediſti ſatis, bibiti ſatis, tempus abeundi tibi eſt Cui & illud Pſalmiſtæ ſeptuageſimoſeptimo ſuccinit: Adhuc eſcæ eorum erant in ore ipſorum, & ira DEI Iob,21
aſcendit ſuper eos Et occidit pingues ipſorum, & electos Iſrael impediunt. Et illud Iob: Ducunt in bonis dies ſuos, & in puncto ad infernum deſcendunt. Accidit hic morbus iis quorum corpora in ſagina ſunt, anima in macie qui aliud nihil quam carnis blandimenta meditantur, nullam de cœleſti pabulo, deque DEI verbo, dulcedinem referunt. Hinc nauſeant ſuper DEI verbo, quaſi cibo aſpernando, & abominando. Quemadmodum enim qui petuita, aut febri infectum habet ſtomachum. male iudicant de exquiſitiſſimis, & multa arte paratis cibis: ita & qui ventris curam in deſideriis explẽt Quanto melius ii, quod CHRISTVS Satanæ, hoc ſuo ventri oblectarent. **Qui reſpondens dixit ei, Scriptum eſt, nõ in ſolo pane viuit homo, ſed in oĩ verbo quod procedit de ore dei.** deuteronomi octauo. Hanc reſponſionem. ſic temperauit CHRISTVS. vt nec nomen filii DEI negaret, nec ſe vinci famis moleſtia poſſe, vt hominem quemlibet demonſtraret, nobiſque quo maxime vita noſtra ſubſiſteret, hoc eſt, verbo DEI commonſtraret. Poteſt autem hic locus bifariam exponi: Semel vt verbi nomine filium incarnatum intelligas, qui nobis vitam præſtat, qui conſummatam fœlicitatem, de quo ad Hæbræos quarto PAVLVS: Viuus eſt ſermo dei, & efficax. & penetrantior omni gladio ancipit ſequitur. Omnia nuda & aperta ſunt oculis eius. Et illud. Miſit verbum ſuum & ſanauit eos, & eripuit eos de interioribus eorum, Hoc eſt Verbum vitæ, æterni patris æternus filius IOANNIS primo. Et Deus erat verbũ. Et mox. Et VERBVM caro factum eſt, & habitauit in nobis.

Verbũ dei quod modis recipiatur, quã q; habeat energirã. Hebr. 4 Pſa 1c

Sanat hoc,& de interitu perpetuæ mortis nos eripit,inque regnum adoptionis filiorum Dei transfert.Fide arripimus huius verbi influxum & amore,quo illud inescamus,& vt Pauli verbis vtar,incorporamus.Igitur 10.6.Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem,in me manet ,& ego in illo.In Christo manere, est viuere iucundiſſimum ac ſaluberrimum,hoc verbo viuimus, hoc ſumus & creati,& reſtaurati,& e mortis faucibus eruti ,atq; de hoc

1.Pe.1 vere dicitur, verbum domini manet in æternum. Siquidem filius dei,qui verbũ eſt patris, manet in æternum,vt plane teſtatur paulus Ieſus Chriſtus heri & hodie,ipſe in ſæcula.

Heb.13 Quanquam hæc expoſitio coactior videatur, tamen non abs re dicere poſſumus, hoc verbũ ẽẽ,quod ex ore altiſſimi ante omnem creaturam prodiit,quo paterna mens ſeſe nobis inſinuauit,atq; oĩno declarauit. Altero modo exponitur de verbo,quod voce promitur,literis excipitur,& cordi

Iacobi humano,digito dei viui inſcribitur.ad quod ſucipiendum nos Iacobus hortetur:In manſuetudine ſuſcipite inſitum verbum,quod poteſt ſaluare animas veſtras.Saluantur animæ hoc verbo,ſiquidem in ſtomachum traiecerint,ſi decoxerint mente,ſi operibus,ſignis,vita,innocentia, expreſſerint.Id quandiu præſtant,tam diu in deo viuũt:qui vero in ſe deum vitam habet,non moritur.Igitur Chriſtus 10.8 Si quis ſermonem meum ſeruauerit,mortem non guſtabit in æternum.Illuminãtur enim duæ partes vitæ noſtræ hoc ſaluberrimo verbo Altera qua ſpiritu viuimus,altera qua corpore ac inter homines conuerſamur. Teſtatur id Dauid

pſ.118. Pſal.118. Lucerna pedibus meis verbum tuum, & lumen ſemitis meis.Accenditur & affectus noſter,adeoq; in Deum corripitur,vt hunc ipſum omnibus rebus præferamus, toto corde,tota mente, totiſq; veribus illi adhærentes, & proximum propter Deum, beneficii proſequamur, Flagrare enim atq; incaleſcere cogit affectum noſtrum ſiquidem bene decoctum, atque digeſtum fuerit Hinc Dauid. Ignitum eloquium tuum vehementer,& ſeruus tuus dilexit

Pſal.54 illud Et iterum moliti ſunt ſermones eius ſuper oleum,

Eze 11 & ipſi ſunt iacula ſaxea enim corda ad huius verbi impe-

&.32. tum moleſcunt.Auferem inquit deus a vobis cor lapideum

& dabo vobis carnem Hoc eſt illud verbum, quo filii Iſrael in deſerto paſti ſunt, cœlitus demiſſum manna, quod qui religioſe, qui ſinceriter, qui deuote, ac puro corde ſuſcipiũt, viuunt more ſanctorum hoĩm. Vixit hoc verbo quadraginta diebus Moyſes in mõte. & Helias quoq; deinde Ioãnes Baptiſta, in antris ſqualidæ ſolitudinis Et Chriſtus item. Alioqui nõ obieciſſet diabolo nõ in ſolo pane, ſcilicet frumentario & corporali, quodq; e paleis excuſſum eſt, ſed ĩ omni Dei ſermone, mõ nõ ſit feruentatus hæreſi, erroreq; hominum impiorum, vitam agit Cauendum ne hoc verbum ſit corruptum, ne muſcidus ſit panis, alioqui non vitã, ſed mortem præſtabit. Quamuis enim panis abſconditus ſuauior ſit carnalibus & mollibus, non tamen ſanis, & ſynceris Abſcondunt hæretici, atq; ſub verborum inuolucris tegunt commenta falſitatis, ab hoc cauendum nobis maxime. Cauete inquit CHRISTVS a fermento Phariſæorũ, quo videlicet genuinum ſcripturæ ſenſum corrumpunt. Alioqui nihil proderit auribus inſtilare Dei aliquot verba ſi non adſit germanus & verus ſenſus: germanum ſenſum ſpũs CHRISTI aperit. Spũs vero hic, vni Eccleſiæ catholicæ in magiſtrum datus eſt. Qui igitur extra Eccleſiã hanc ſunt, collapſi ſunt, neq; dei verbum habent genuinum neque proinde eo viuunt. Vt igitur Dei verbum tibi proſit ad eccleſiam Xp̃i, adeoque ad matrem confugias oportet. Proue. Hæc enim vbera habet, hæc mel. & lac, & quicquid tandem vitæ noſtræ eſt commodum & neceſſarium.

Tunc aſſumpſit eum diabolus in ſanctam ciuitatem, & ſtatuit eum ſupra pinnaculum templi, & dixit. Si filius Dei es, mitte te deorſum, Scriptum eſt enim. Angelis ſuis mandauit de te, &c. Hic alio Chriſtum ariete, diabolus aggreditur, nimirum vana gloria, ac elatione quadam, vel ſi nauis temeritate, & præſumptione. (neq; enim moror hic quorundam moroſitatem, qui mire torquent ſeſe in ordine harum tentationum, quando nob's magis res ipſa diſcutienda eſt, quam curioſius id eſt inueſtigandum, quod cognitum pa-

rum vtilitatis confert,ignoratum vero nihil periculi.) Tĕtator itaq; permiſſione Dei,non ex impotentia (vt ait Chriſoſto.) aſſumit Chriſtum in ſanctam ciuitatem,& impoſitum ſummo templi perinnaculo,hortatur pręcipitium temerarium,abutens etiam ſcripturæ ſanctæ authoritate. Sic tĕtat multos,ſibi vt multa tribuant,multaque de ſe præſumăt iactent miracula ædita,quorum ė numero videntur fuiſſe qui dixerunt Matthæi.7. Domine nonne in nomine tuo dæmonia eiecimus,& in nomine tuo multas virtures fecimus? Hac curioſitate ducebantur Phariſæi. Magiſter,inquiunt,volumus a te ſignum videre. Laborant hoc morbo quotquot tandem induſtria humana,atq; opera, ac ſtudio poſthabitis,ſe ſolis diuinis præſidiis committunt quaſi vero vtrumq; non ſit præſtandum Sic enim,ingruentibus neceſſitatibus de diuino auxilio ſperandum eſt,vt non temere nos in precipitium domus,tum accerſenda Dei miracula, quum aliunde non patet ſuffugium. Proinde non apud quoslibet, nec quauis de cauſſa ſunt ædenda miracula. In hunc numerum rediguntur etiam illi, qui ſola fiducia in Deum freti,exiſtimant ſeſe adepturos certitudinem cœleſtem,nihil interim curantes, quis veſtiendus,quis hoſpitio colligendus. Imo ſe in omnia vitia præcipites dedŭt. Quot quot eiuſmodi ſunt tĕtatores Dei ſunt. Maxime vero condĕnandi,quod mediis gradibus virtutum poſthabitis ad altiora contendunt,quos inferne ruere neceſſum eſt. Quanto ſatius eſſet iis paulatim conſcendere,perque humilitatis,charitatis,& alio item virtutum gradus,modo ſurſum, modo deorſum ferri. Cæterŭ qui ſuadet diabolus? Mitte (inquit) te deorſum. Suadere poteſt,non præcipitare & (quod Chryſoſto.ait) ad deſcenſum,non aſcenſum ſuadet quia omnes ſecum cadere optat. Ipſe cœlo eiectus, inferne corruit, miſerque hoc molitur,vt vultus noſtros,ſtudiaque omnia & opera ad terram conuertamus,ſequentes impiam illam Pythagoræorum ſententiam Quæ ſupra nos nihil ad nos. Aduerſus eiuſmodi hominum impiam præſumptionem. Sapientiæ.3.dicitur. Sentite domino in bonitate, & ī ſimplicitate cordis quærite illum quoniam inuenitur ab iis qui non tentant eum. Non ſentiunt ſimpliciter de deo, qui ſine ope-

Matth 12.

Tentantes Deum qui ſint.

ribus,beatos ſe futuros præſumunt. Igitur inanes relin-quentur,& ſine honore in die iudicii conſtituentur. Aduer ſus quos PETRVS. Cui enim præſto non ſunt hæc(ſcilicet bona opera)cæcus eſt,& manu tentans,obliuionem accipiens veterum ſuorum delictorum. Quod vero diabolus ſcripturam citat,more ſuo facit, quo ſolet pauca vera multis falſis miſcere,ſeq; in angelum lucis,quo minus caueatur magiſq; ad fallendum inſtructus ſit,transformare. Abutitur ſcripturæ authoritate,fingens ſe CHRISTVM ſimulanſq; imitari. quando interim a CHRISTO totis phalangis diſſideat Qui enim non eſt mecum,contra me eſt. Imitatur hunc Satanam hæretici,qui plærosq; ſcripturæ locos,ad ſuum dogma ſtabiliendum rapiunt,torquent,arrodūt:ſi quos vero,qui eis aduerſentur,inciderint,aut abradunt, aut negant,aut falſis commentis deprauant,vel certe,porro intactos relinquunt,Sic diabolus horum magiſter: Scriptum eſt,Angelis ſuis DEVS mandauit de te,&c. Hoc verum dixit,ſed quod illi contrarium erat, quodque maxime pugnans,diſſimulauit. Super aſpidem & baſiliſcum ambulabis,& conculcabis leonem & draconem. Hunc locum horrebat per maxime, quandoquidem hoc iugulandus erat,& calcandus. Ipſe enim quouis ſerpente callidior exiſtit, nihilq; in eo quod nō dolum,fraudes,aliaſq; impoſturas ſpiret, quemadmodum & miniſtri eius hæretici, Quotus enim ex iis,Euangelium in ore non circunfert,quotus non perſonat verbum Dei,verbum Dei & os domini dixi? quā vero ad veritatis regulam accommodent ſcripturas,noſtro malo didicimus Germani,dum nuper quibuſdam in locis omnia confuſa ſunt, temerata ſacramenta Eccleſiæ, commutatæ cæremoniæ,diruta templa ſacra profanata deniq; omnia. Habent ſcripturas in ore vt diabolus,eaſq; in ſuum negotium cogunt,rebus vero ipſis factiſque nihil,quod diuinis ſcripturis conſonet,vel dicunt,vel agunt. Præſumunt ſine vllis operibus beatitudinem conſequi, quaſi nihil per nos præſtandum ſit. Quæ omnium malorum maximæ deploranda præſumptio,ſic quoſdam detrectauit, vt Turcis ſimiliores,quam Chriſtianis dixeris Quid vero illis reſpōdendum ſit CHRISTO authore didicimus. Ita enim inſit;

2.Petri.1

2.Cor.11.

¶ Diabolus abutitur ſcriptura.

Mat.12.

Præſumptio ianis

Scriptum eſt, Non tentabis dominũ Deũ tuum. Deut. 6. Viſus eſt diabolus id in animum induxiſſe: vt Chriſtus miraculo ſe DEI filium declararet, eoq; gloriæ quippiam venaretur: verum noluit Chriſtus experiri, noluit exerere virtutem ſuam citra neceſſitatem. Aliunde enim petebat deſcenſus, nempe per gradus. Quod docemur non antea miracula petenda, quam humanis deſtituamur auxiliis.

Miracula quãdo petenda.

Agendum enim ſemper quod per nos præſtari poteſt. Exercendum rus, vt fructus colligas, orationibus incumbendum, ac ieiuniis, cæteriſque religioſis ac piis inſudandum operibus, vt præmium, mercedemque aſſequare. Ergo Dauid. Labores manuum tuarum quia manducabis, beatus es & bene tibi erit. Et in Prouerb. 6. Salomon Diſcurre, feſtina, ſuſcita amicum tuum, vade ad formicam piger, & conſidera vias eius, & diſce ſapientiam, paucisque interiectis: Si vero impiger fueris, veniet vt fons meſſis tua, & egeſtas longe fugiet a te. Conatibus igitur omnibus huic tentationi reſiſtendum eſt, & ſi quando nos humana deſtituunt præſidia, tum non temere ſigna, neque curioſius miranda opera poſtulemus, ſed noſtram cauſſam deuotius cœleſti patri committamus, qui dabit quodcunque tãdem, vel neceſſarium, vel ſaluti commodum fuerit. Sic Apoſtolis obtigit, dum impremeditati rapiuntur ad tribunalia, dum aſtant iudicio. Ego inquit Chriſtus, dabo vobis os & ſapientiam, cui non poterunt reſiſtere, & contradicere omnes aduerſarii veſtri. Ex hoc loco colligimus probationem ferri candentis, & monachiæ prohibitam, id quod in Decretis canonicis relatum eſt. 2. q. 5. Igitur PAVLVS. Tentatio vos non apprehendat niſi humana, id eſt, non permittamus nos in id impietatis mergi barathrum, vt ſine bonis operibus, ſine preclaris geſtis, ſine pœnitentiæ fructibus, futuram vitam ſperemus. Quandoquidem nec præſentis vitæ pericula vitabimus, neque bonis temporariis dignabimur niſi inexhauſtis laboribus id impetremus. Nulla igitur alia tentatio nos appræhendat, niſi quæ ſanabilis eſt. Inſanabile vero eſt, & extremæ infœlicitatis, ſperare præmium, mercedemque ſine bonis operibus, Inſanabile eſt, præſumere eripi e periculis, ſi ipſum te periculis impellas.

Pſal. 127.

Prouer. 6

Luc. 21.

2. Cor. 10

Neq; mala, data opera accerſenda ſunt, ſed ſi quæ aliunde
acciderint, depellenda. Potiſſimum tamen imbecillibus nõ
ſunt pericula appetenda, ſed potius orandus eſt Deus. Et ne
nos inducas in tentationem, id eſt, ne ſi quando nos triſor Ma.t.26.
mis ille hoſtis aggreditur, patiaris nos rapi, vinci, ſupera
ri, ſed potius aſſiste, ferq; opem ne ſuccumbamus. Quin-
cum tentatione facias prouentum, vt ſuſtinere poſſimus.

**Tunc iterum aſſumpſit eum diabolus in mon-
tem excelſum valde, & oſtendit ei omnia regna
mundi, &c.** Lucas addit. Quod oſtenderit omnia regna
terræ in momento temporis, dicens: Tibi dabo poteſtatem
hanc vniuerſam & gloriam illorum, quia mihi tradita ſunt Luc 4
& cui volo, do illa. Ecce mendax eſt & pater mendacii:
Neq; enim, quæ in mundo hoc cæmentario ſunt condita
quæ ſubſiſtunt, ad Satanæ nutum, & renutum imperi- Io.;
umq; pendent. Domini enim eſt terra & plenitudo eius, non
dæmonis mali. Quanquam tamen, ſi nomen regnorum Pſal.23.
mundi, vitia quibus hic mundus plenus eſt intelligamus,
videbitur non vſquequaq; falſum dixiſſe. Ipſe enim e t rex
ſuper omnes filios ſuperbiæ, qui in malis ſuum poſſidet & Iob.
occupat dominium, & quatenus mali ſunt, ad diaboli prin-
cipatum pertinent, id quod Chriſtus teſtatur: Cum fortis
armatus cuſtodit atrium ſuum, in pace ſunt omnia quæ poſ
ſidet. Atrii nomine mundum illum ſignificans, quem de-
moliturus venit fortior ille Gigas Chriſtus. & mundum
& principem huius donans. Ioan. 2. Nunc iudicium eſt
mundi, nunc princeps huius mundi eiicietur foras. Proin
de diabolus ille improbus audet promittere, quod præſta- Lucæ.11.
re non poteſt. Sic enim fere perpetuo nos miſeros demen
tat, vanis videlicet promiſſis, modo ſapientiam, modo glo Diaboli
riam, modo delicias pollicens, cum in iis omnibus niſi in fraus.
Deum referantur, mera ſit ſtultitia, vanitas, & anxietas.
Præterit enim figura huius mundi, inquit Paulus. Et 1. Io
2. Nolite diligere mundum, neq; ea quæ in eo ſunt, quic- 1 Cor 7.
quid enim in mundo, concupiſcentia oculorum eſt &c. ſe-
quitur. Et mundus tranſit, & concupiſcentia eius. Neq; nos
impoſtor ille ſpiritus, mũdi gloria, a virtutũ faſtigiis deiici-
at. Alioqui ſi audierimus huius vocem, ſi eius adblandimẽ-

Pſal.48. tis aſſenſerimus, id eueniet quod primo noſtro parenti. Homo inquit Dauid cum in honore eſſet, non intellexit, comparatus eſt iumentis inſipientibus, & ſimilis factus eſt illis Sperabant ſe diis adſimiles olim futuros, & in iumenta trãſ formati ſunt, id eſt, in carnales, & animales, adeoque inimici Dei conſtituti ſunt Id omnibus futurum eſt, qui dæmonum ſuggeſtionibus aſſentiũtur, qui terrena cæleſtibus præ ferunt. Quales ſunt omnes auari & cupidi, & terrenis negotiis impliciti, qui maioris faciunt diuitias, rerum domi-

1. Tim. 6. nia, imperia aduerſus quos Paulus ad Timo. Qui volunt diuites fieri, incidunt in tentationem, & in laqueum diaboli, & deſideria multa & nociua, quæ mergunt homines in interitum, & perditionem. Hoc ſignificare voluit Chriſtus. Igitur poſt vnam atque alteram victoriam, vt inuictus ac inſuperabilis athleta, a ſe penitus pellit aduerſarium.

Vade Satana, Scriptum eſt enim. Dominum Deum tuum adorabis, & illi ſoli ſeruies. Aduertite chariſſimi, quanta ſit Magiſtri, & agonothetæ noſtri

Quo cultu deus colendus.

prudentia. Tentat diabolus vt homines in ſeruitutem redigat, vt Dei ſeruitutem in ſe rapiat, qui olim ſubeſſe noluit Si adoraueris, ĩquit me. Chriſtus pro ſua prudẽtia reſpõdet Deo eſſe ſeruiendũ, idq; rurſus ſcripturis cõprobat. Deu.6. Dominũ Deũ tuũ adorabis, & illi ſoli ſeruies. Hic enĩ ſolus latriæ cultu dignus eſt, atq; attollẽdus, vt ſummũ oĩm rerũ & plaſtes & dñs Cui⁹ eſt regnũ, & ĩperiũ, & dñium, id quod penes nullã creaturã agnoſcimus. Sunt enĩ & angeli, & ſancti homines colendi, ſunt obſeruandi, ſed duo cultu, ſed ea reuerentia, quæ ſit citra Dei ignominiã. Dei cultu in ſe diabol⁹ trãſferre voluit, vt hactenus oẽm fere mũdũ in ſeruitutẽ & idolatrię vitium detruſit, verũ fruſtrat⁹ ſpe ſua, abiit cõ fuſus, agnoſcens ſe nihil in Chriſto habere fatetur id Chri

Iohan.14. ſtus. Venit enim princeps huius mundi, & in me non habet quicquam. Nihil habuit in eo Satanas: nihil igitur per hũc efficere potuit: aggredi potuit, impellere minime. Adfuit enim Chriſto auxilium diuinum, quo omnia potuit & fecit, ſiue quæ in cœlo ſunt ſiue quæ in terris operatus eſt Ipſe enim eſt, qui expugnauit impoſtorem illum homi-

nunq; deũq; inimicum. Quod PAVLVS mul:is agit vocibus, ad Coloſſeñ. & Epheſ. ſcribens: Verum de hac re alias Iam quando audis, Ipſi ſoli ſeruies, volo exiſtimes, diuorum cultum e medio ſublatum. Non excluduntur ſancti, qui Deo ſunt coniunctiſſimi, a veneratione ſibi congruẽti Nempe ea, quam duliam ſeu hyperduliam vocant. Quanquam tamen fine ab eo cultu excludendi, qui ſoli Deo, vt ſu premo omnium domino debetur. Solus enim hic latria colendus eſt, non tam interne & inuiſibiliter ſpiritu, quam externe, & viſibilibus cerimonii. Interne, colitur ſpe, fide maxime tamen dilectione: externe, ſignis quibus proteſtamur internum erga Deum obſequium. Sic & ſanctos interno quodam cultu, quaſi Dei amicos, obſeruamus: quem externa cęrimonia ſubinde profitemur. Quanquam DEVM maxime in ipſis, ceu ſacris organis veneremur. Verũ de hac re fuſius plæraq; multa, aliasq; a nobis & ſcripta ſunt & dicta, Angeli accedunt & miniſtrant Chriſto, tanquam domino ſuo, & principi. Cui primus honos debetur, vt Deo & omnium rerum pimo principio.

Quo cultu ſancti colendi.

Feria ſecunda poſt primam dominicam quadrageſimæ, Matthæi. 25

CVm venerit filius hominis in maieſtate ſua &c. Hac Euangelii lectione percutiuntur miſeri, ac indurati homines, qui ſolã fidem, quaſi totius ſalutis vnicum præſidium, ſufficere ſibi putant: interim relinquẽtes, ac poſthabẽtes omnia bona opera. Quin & illud addunt bonis operibus nullum eſſe præmiũ repoſitũ, nullam mercedem. Quibus non tam hic locus, quam tota ſcriptura reclamat. & Dauid vno verſu horum falſam opinionem ſubuertit Pſal. 61. Semel locus eſt Deus, duo hæc audiui, quia poteſtas teſtas Dei eſt, & tibi domine miſericordia, quia tu redes vnicuiq; ſecundum opera ſu a. Duo Dauid prædicat de Deo nempe poteſtatem, iudicium, & iuſtitiam, quam excercet, non tam impios damnans, quam iuſtos coronans. Deinde & miſericordiam, quam impium iuſtificat, aduertentẽ ſeſe ab

impietate ſua. Vt igitur miſericordia miſeris & deploratis conſcientiis ſuccurrit, modo redeant ad ſeipſas, & quod Ezechiel ait, reuerantur a viis ſuis peſſimis: ita iuſtitiæ poteſtaté exeret in pertinaces & induratos homines, qui hinc multis malis onuſti abeunt. Quo colligimus duplex Chriſti iudiciũ ac tribunal. alterũ miſericordiæ ad quod confugimus dum viuimus, dumque reſipiſcimus, opemque Dei interpellamus. Conſtitutum eſt hoc iudicium in cruce. Crux enim miſericodiæ, ac tribunal eſt Clementiæ. Licebit nunc dum ſani ſumus, hanc iudiciariam adire ſedem: licebit a iuſtitia ad miſericordiæ prouocare tribunal, perinde atque ab inferiore ad ſuperiorem iudicem appellatio reo conceſſa eſt. Vbi vero fatali neceſſitudini ceſſimus, iam alterum tribunal, nos expectat, aliiq; iudicio ſiſtendi ſumus, nempe, Seueritatis & æquitatis. Reddet enim tunc vnicuiq; ſecundum opera ſua Chriſtus: non inquit, ſecundum fidem ſuã. ſed ſecundum opera ſua, quæ videlicet in corpore geſſit, ſiue bona ſint, ſiue mala, ita enim habet Paulus ad Corinth. oportet omnes nos manifeſtari ante tribunal Chriſti, vt referat vnuſquiſq; propria corporis prout geſſit, ſiue bonum ſiue malum. Hic audis nõ ſolam fidem ſufficere, quanquam hæc noſtræ ſalutis baſis ſit & fundamentum, ſola tamen nõ eſt ſufficiens. Imo niſi adſint opera Euangelio digna inanis eſt, hiſtorica eſt, & (quod Iacob⁹ ait) ſine operibus mortua eſt in ſeipſa. Proinde hoc eſt quod tota hæc lectio continet. Operarios enim vult habere Chriſtus diſcipulos, non otio torpentes, neq; ſegnes, neq; falſo Chriſtiani nominis titulo turgidos, ſed tales qui ſua profeſſioné reipſa teſtentur. Itaq; toto Euangelio deſcribit iudiciũ illud extremũ, cui ſiſtendi ſumus omnes, a quo minime licebit appellare. Neque enim vllum erit hoc ſuperius, aut poſterius, omnium hoc erit extremum & nouiſſimum: Quod nemo detrectare, neque declinare, nemo effugere poteſt. Stat enim firma ſententia Pauli. Oportet nos omnes manifeſtari ante tribunal Chriſti. Tria fere hoc loco exprimit Euangeliſta, Primum iudicis aduentus indicatur: Secundo ſegregatio bonorum a malis: Tertio vtriuſq; partis diuerſa merita, diuerſa item præmia. Nemo eſt qui hæc non animaduertat ex verbis CHRI-

Marginal notes: Duplex Chriſti tribunal. — 2. Cor. 5 — Iacob. 2 — 2 Cor. 5

ſti, primum apertum eſt: Cùm venerit filius hominis in maieſtate ſua,& cæ. Multo enim aliter veniet iudicaturus quam dum ante impios iudices ſtaret iniuſtam excepturus ſententiam. Stabat vt reus, cum eſſet innocentiſſimus: ſiſtebatur ante tribunal, vt omnium perditiſſimus homuntio: quum eſſet omnium vita ſalus, & Deo, hominibuſque probatus. Erat tum abiectus, erat humilis, as ab omnibus ludibrio affectus, vt vere dixit Zach. 9. Dicite filiæ Sion Ecce rex tuus venit tibi manſuetus & humilis. Porro ad iudicium, venturus, glorioſus apparebit in maieſtate ſua, ac poteſtate, quam tunc velimus, nolimus, trementes agnoſcemus. Videbunt, inquit Ioan. 19. in quem tranſfixerunt. Effigiauit huius celeberrimi aduentus imaginem quandam. Eſa. 6. Vidi dominum ſedentem ſuper ſolium excelſum & eleuatum, & plena erat domus, id eſt, Eccleſia quæ Dei domus eſt, maieſtate ſua, & ea quæ ſub ipſo erant replebãt templum. Et. Dauid parauit in iudicio thronum ſuum, & ipſe iudicabit orbem terræ in æquitate, iudicabit populos in iuſtitia. Nemo effugere poteſt hoc iudicium, ſed manent vnũquéq; ſua facta, opera enim illorum ſequũtur illos. Iudices ſæculi, ac principes corrumpere poſſumus, prece, precario, officio, munere, & multis aliis modis. Hunc iudicem vt nõ poſſumus declinare, ita neque fallere: imo prodit nos noſtra conſcientia, vt aliis teſtatur propheta. Daniel. 7. Iudicium ſedet, & libri aperti ſunt. Libri ſcilicet conſcientiarum accuſantium vel defendentium, teſtimonium (inquit Paulus) illis reddente propria ipſorum conſcientia. Fœlix in cuius conſcientia ſcripta eſt caſtitas: fœlix qui in ſecretioribus illis charrulis continentiam, humilitatem, fidem, dilectionem, cæteraſque dotes inſcriptas habuerit, quibus tuto adire iudicem tremendum conceditur. Miſer vero: cuius peccata ſtylo adamantino ſcripta ſunt, qui videlicet DEI imaginem fœdis operibus commaculauit, cupiditate, libidine, hæreſi. Nam libri aperti ſunt, & ſententia pronuncianda eſt ex propriis tabulis, non iam coram vno a que altero homine nobis ad ſimile mortali, & infirmo, ſed coram ſede maieſtatis DEI ſpectantibus & angelis & hominibus. Ob id ſubdit Propheta: Ecce in

Pſal. 9

Apoc. 14

Libri conſcientiarũ aperiendi.
Rom. 2.

nubibus cœli quaſi filius hominis veniebat,& vſq; ad antiquum dierum peruenit, & in conſpectu eius obtulerunt eum,& dedit ei poteſtatem,& honorem,& regnum, & omnes populi,tribus,& linguæ ipſi ſeruient. Poteſtas eius poteſtas æterna, quæ non auferetur, & regnum eius quod non corrumpetur. Quis non exterreatur atque e fœcibus peccatorum expergiſcatur ad hæc verba? Apparebit enim in poteſtate,qui antea in humilitate iudicatus eſt. Redigentur tunc in ſeruitutem etiam nolentes,& grunientes, qui iam rebelles ſũt, pugnareque aduerſus Deũ nõ verentur. Omnis enim tribus & linguæ ſeruient ei. Horruit hoc iudiciũ hũc q; ſupremum diem extimuit Dauid. Pſal.75. Tu terribilis es,& quis reſiſtet tibi,ex tunc ira tua,dum ſcilicet iudicare cœperis,& facta,operaque noſtra diſcutere,ex tunc ira tua deſæuiet in improbos,& flagitioſos homines. Addit autẽ De cœlo auditum feciſti iudicium, terra tremuit & quieuit. Cum exurgeret in iudicium Deus, vt ſaluos faceret oẽs manſuetos terræ,faciet enim tunc Dominus iudiciũ inopis & vindictã pauperũ. Et congregabuntur ante eum omnes gentes. Quod ait omnes accerſendas nationes ante iudicem,indicare voluit hoc iudicium non humanis legibus,neque artibus inſtituendum, neque humanis modis niti,ſed Dei poteſtate ac conſilio. Habent enim ſinguli quique iudices ſuas ſedes,habent & ſubiectos,& actores & reos,& accuſatores quoque: habẽt & leges,quas ſic plærumq; adminiſtrant,vt qui reus eſt abſoluatur,ac inſõte abeat,feratque ſentẽtiã,qui innocẽs eſt,cõdẽnetur. Id quod
Sapien.6. Sapiens teſtatur. Etenim cum eſſetis miniſtri regni illius, non recte iudicaſtis. Ipſe igitur interrogabit opera veſtra & cogitationes ſcrutabitur Et horrende & cito apparebit vobis,quoniam iudicium duriſſimum in eos qui præſunt, fiet. Verum quiſquis huic ſiſtendus eſt iudici iuſtam reportabit ſententiam Siſtendi autem ſumus omnes,etiam & reges,etiam & principes,& finiũ terræ iudices. Has enim lar-
Pſal.48. uas nõ reſpiciet Deus Neq; erit qui hoc euitare poſſit. Oẽs
Rom.2. enim accerſendi ſumus,& fideles & infideles. Et quod Dauid ait Simul in vnũ diues & pauper. Neq; enim eſt acceptio perſonarũ apud Deum,vt Paulus locupletiſſime teſta-

tur. Nullius igitur hanc iudiciariam ſedem, nullusꝫ ſententiam iudicis declinare poteſt. Omnes enim accerſendi ſumus, omnes pro bene, perperamue factis reddituri rationem. itemqꝫ & præmia, pœnaſue ſumpturi. Omnes, O viri Pariſiẽſes, ſiſti oportet añ tribunal Chriſti. Væ nobis, quos hoc tribunal, nõ territat, væ quos nõ expergefacit a mortis ſomno tuba illa vocaliſſima. Surgite mortui, venite ad iudicium. Non vnus atque alter, ſed omnes quotquot tandem mortui ſumus, inuitamur, & ad iudicium citamur. Iohelis 3. paſſere habetur. Erumpite, & venite omnes gentes de circuitu, & congregamini, ibi accumbere faciet dominus robuſtos tuos, Conſurgant & aſcendant gentes in vallem Ioſaphat, quia ibi ſedebo, vt iudicem omnes gentes in circuitu. Satis abunde declarat hæc verba, qui iudicãdi ſint, quis iudex, qui locus iudicio deſtinatus, & reliqua quæ ex ijs cõſequũtur. Quæ, ſi noſtris rebus conſultum volumus, perpetuo nobis ob oculos ponenda ſunt. Concutit autem maxime quod ſubdit Chriſtus. Et ſeparabit eos ab inuicem. ſicut paſtor ſeparat oues ab hircis. &c. Iudicium dei terrificum.

Hoc eſt ſecũdum, quod in iudicio obſeruari conſueuit etiã num forenſi. Solent enim partes vtrinqꝫ diuidi, ac ſegregari, qui controuerſiis forenſibus diſceptant, potiſſimũ tñ ad fœlicem parietem omnes inflectere conſuerunt. Nec ſecus agit Chriſtus hoc in Euangelio. Separat enĩ actorẽ a reo, & ſõtem ab innocẽte, bonos a malis. Quemadmodum enim paſtor oues, id eſt innoxios, ab hœdis, id eſt a nocentibus ac maleficis ſeparat, ita & Chriſtus, Res ipſa hæc declarat atqꝫ in conſpectu ponit ac ſubiicit. Qui enim hic diuerſi & vita, & religione, & operibus, meritiſqꝫ fuere, diuerſa ſortiẽtur & habitacula, diuerſaſqꝫ manſiones habituri ſunt, Cæterũ obſeruandũ, tũc ſeparandũ precioſum a vili, probum quemqꝫ ab improbo, viuimus enĩ nũc permixti in eccl'ia Iudas cum Petro, & Abel, & Cain, zizaniæ & triticum Atvbi ſupremus ille dies ſtaturus fuerit: Exibunt angeli, & ſeparabunt malos de medio iuſtorum, & mittent eos in caminum ignis. Et iterum. Tempore Meſſis, id eſt cõſummationis ſæculi, dicam meſſoribus inquit Chriſtus Mat. 13. Colligite primũ zizania, & alligate ea in faſciculos, ad comburẽdũ: Mat. 13.

triticum autem congregare in horreum. Quos igitur hic Christus hircos, hoc alibi zizania vocat. Hos etiam Ioannes immundos, veneficos, & canes appellat. Apoc. 21. Foris venefici & canes. Hactenus enim tolerat eccleſia malos. hactenus qui pertineant ad electionum numerum ignoratur. Tunc autem retegentur omnia. Tunc laus erit vnicuique a domino pro benefactis. Proinde fiet hæc ſeparatio, vt multis viſum eſt, in valle Ioſaphat, id quod ex Iohel pauloante teſtati ſumus, & ſuo tẽpore fuſius dicemus. Iam reliqua proſequamur. Et ſtatuet quidẽ hædos a ſiniſtris, oues vero a dextris. In duos ordines vniuerſos mortales diſtribuit. Eſt enim malorum confuſa collectio, qui hœdorũ nomine cenſentur. Eſt enim hædus laſciuum animal & petulcum, & feruens ſemper ad coitum, & (ſecundum Orige.) aſpera montium ſemper conſcendit, perque abrupta, & dura ſaxa anhelat. Ita & peccatores laſciuiunt, ac inſaniunt, vnuſquiſque in vxorem proximi ſui. Et quod Iohel 1. ait. Computruerunt iumenta in ſtercore ſuo. De huiuſcemodi hœdis Paulus teſtatur. Epheſ. 5. Hoc enim ſcitote intelligẽtes, q; omnis fornicator, aut immundus, aut auarus, quod eſt idolorum ſeruitus, non habet hæreditatem in regno dei. Si non habituri ſunt in regno dei hereditatem: ad ſiniſtram pertinent adeoq; eorum albo inſcribendi ſunt. qui terrenis cupiditatibus merſi, nihil quod Chriſtiani dignum erat geſſerunt. Alterum genus hominum eſt eorum quos dominus nouit, quorum facta probat, quos ingens manet gloria. Significantur ii ouium nomine. Sunt enim oues ſimplices, ſunt malorum patientes, ſequũtur & ducem, & paſtorem. Iohel. 10. Oues meæ vocem meam audiunt, & ſequuntur, & ego cognoſco eas, & vitam æternam do eis: Nemo poteſt eas rapere de manibus meis. In certo enim res ſuas conſtituerunt, dum viuerent ſequutæ ſunt dominum dicentem. Diſcite a me, quia mitis ſum, & humilis corde. His enim notis Chriſti oues diſcernuntur ab impiis, dilectione ſcilicet innocentia, ac ſynceritate animi, tum etiã honeſtate. Has cognoſcit a dextris, hac tutatur, defẽdit. Prouer. 4. Vias enim quæ ſunt a dextris nouit dñs. peruerſæ vero ſunt q̃ a ſiniſtris ſunt. Quæ enim a ſiniſtris ſunt, ſeparãtur a dño. i. execrati ſunt.

Qui hirci dicẽdi. Hie. 5.

Quibus notis oues Chriſti diſcernantur.

ǝtque a deo ſeparati. qui ſi fœdis operibus īquinarūt. Eoq; fit, vt proprio ſuo iudicio damnati ſint. Sicuti de hæreticis teſtatur Paulus. Iuſto, igitur Iudicio ad ſiniſtrā .i ad infœliciſſimo morum regādi ſunt ordinē, qui ſeepſos ab ecclſiæ corpore perfidis moribus, falſiſq; dogmatibus ſeparauerūt. Qui vero in dextris fortiter perſtiterunt, ad omnē hoſtiū ad ſultū infracti, ii ad fœlicitatis latus collocādi ſūt. Dextra eī domini fecit virtutē, dextra domini exaltauit me, nō moriar ſed viuā, Et Prouer. 3. Lōgitudo dierū in dextera illius, & ī ſiniſtra diuitiæ & gloria: quia nō dignātur mali & hœdi atq; peſſimi homines. Quippe qui ſua ipſorū culpa ſibi malum cōſciuerūt, cōmeruerūtq; promiſſa conata priuari. Potietur omnibus bonis, qui præclare omnia geſſerūt etiānum ea coronaquā mali perdiderunt. Igitur centic. 2. Leua eius ſub capite meo, & dextera illius amplexabitur me. Dextera enim ſua teget eos. Sapien. 5. Fœlices illæ animæ quæ tūc audent gloriari ſe Chriſtum paſtorem ſequutas, eiusq; voces, hortamenta, conſilia, præcepta expleuiſſe, patienter tolleraſſe omnia, & commoda & incommoda. In hoc enim gloriandum, ſi qua in re gloriandum eſt. Ita Dauid iactat ſe: Nos autem populus eius & oues paſcuæ eius. Has oues ſuo verbo recturus, ac directurus eſt Chriſtus ad paſcua virentiā. Ezech. 34. dicente: Ecce ego ipſe requiram oues meas, & viſitabo eas, Sequitur, Educam eas de populis, & cōgregabo eas de terris. & inducam eas in terram ſuam, & paſcam eas in mōtibus Iſrael in riuis, & in cūctis ſedibus terræ. Viſitauit nos Chriſtus qui paſtor eſt ouiū. Eduxit de egyptiaca ſeruitute, ac trāſtulit in adoptionis regnum, parauit quoq; verbo vitæ, & ſacramentis vberrimis, miris & iucūdiſſimis conſolationibus noſtrum animum impleuit. Quod & Dauid intellexit. Pſalm. 22. Dominus rigit me & nihil mihi deerit, in loco paſcuæ ibi me collocauit. Locus paſcuæ eccleſia eſt, quæ dei verbo paſcitur, deinde & ſacramētorū energia, & virtute pœnitiore fouetur, ſeruatur, & augetur donec ad cœleſtia paſcua (quæ omnes delitias ſuperant) nos apparauerit Erimus enim & tūc edētes & bibētes noſtra in terra, patrioq; ſolo, citra & ſatietatē, & nauſeationem. Quod, quā verū ſit Sapiens dicat. Qui edūt me, adhuc eſurient, &

Pſ. 117.

Pſ. 94.

Quæ in nos cōtulit Chriſt.

Pſal. 22.

Eccle. 24.

qui bibent me adhuc ſitient. Satis iam exiſtimo dictum de ſegregatione bonorum & malorum. Separantur enim tum locis, tũ gloria, quos hic claritas ſeparauit. Sola enim hæc eſt quæ inter filios perditionis & regni diuidit. Sola, quæ probos ab improbis diſcriminat. Sola hac dignoſcimur, diſtinguimur ab iniquis. Comitatur enim hæc ſuos poſſeſſores perpetuo. eſtque certiſſimum futuræ beatitudinis indicium. Et ego (inquit Chriſtus) cognoſco oues meas. Verum quib⁹ notis? Charitatis & obediẽtiæ, ac benefactis quoq;.

Tunc dicet rex iis qui a dextris ſunt. Venite benedicti patris mei, &c. Hoc eſt, quod tertio loco obſeruare licebit. Nempe diuerſa merita præmiaq; accitorũ. Cũ enim iuſtus ſit, & iuſtitiæ eſſe, quæ ſuum vnicuique reddat, omnes definiant, non poteſt non remunerare bene meritos. Quemadmodum & male agentibus, maleq; commeritis, iuxta ſua opera redditurus eſt. Venite, inquit ad eos qui ſe imitati ſunt, amici mei, quos mundus execrabiles ac deſpicatos habuit. Vos inquam appello amicos. qui executi eſtis ea quæ iuſſi, iuxta illud, Vos amici mei eſtis, ſi feceritis quę præcipio vobis, præſtiterũt hoc quod pcepit. i. veſtro officio, ac beneficio, pauperum miſerorũq; inopiã ſubleuaſtis. iam vicẽ laborum rependam, æterna præmia ſcilicet. Vides igitur quanta præmia exiguo operi repoſita ſint, quãta nos gloria expectet, ſi boni æmulatores fuerimus Mat. 18. Centuplũ accipietis, & vitã æternã poſſidebitis. Redditurus eſt hoc præmiũ pater quidẽ cæleſtis. Mat. 6. Pater tuus qui videt in abſcondito reddet tibi. Quanquam interim filius ſententiam pronũciaturus, & veluti è tabula recitaturus ſit. Iudex enim viuorum & mortuorum conſtitutus eſt, & dom⁹ domini procurator. Matth. 20. Veſpere autem facto, dixit dominus vineæ procuratori ſuo. Voca operarios, & redde illis mercedem. Audis hic mercedem, cogita & meritum, & benefacta præiſſe quibus tantam mercedem commeritus es, ſiquidem ſine benefactis mercedem exigas, audies ab æquiſſimo iudice. Diſcedite a me omnes operarii iniquitatis. Sic & Paulus Roman. 2. Reddet vnicuiq; iuxta opera ſua, iis quidem, qui ſecundum patientiam boni ope-

Ioan. 15.

Non mõ pater, ſed & Chriſt⁹ iuſtorũ remunerator.

Mat. 7.

ris gloriã & honorẽ,& incorruptionẽ,quærentibus vitam 1.Co.3
æternam. iis autem,qui ſunt ex contentione,& qui non acquieſcunt veritati,credunt autem iniquitati,ira & indignatio,tribulatio,anguſtia,in omnẽ animã operãtis malũ. Iudæi primum & græci. Sic &.1.Cor.2. vnuſquiſque propriã mercedem accipiet ſecundum ſuum laborem. Et ad Gal. 6. Quæ ſeminauerit homo,hæc & metet. Et prouerbiorum.11. Seminanti iuſtitiam,merces fidelis. Sapientiæ.10. Reddet enim dominus iuſtis mercedem. At quam mercedem? Eam nimirum de qua Gene.15. Ego ero merces tua magna nimis. In Apoc.22. quoq; dicitur. Ecce ego venio cito, & merces mea mecum eſt,reddere vnicuiq; iuxta opera ſua. Cum mercedem audieris,tecum reputa opera,repures,charitatis officia,aliaq; id generis merita quibus merces tam præcioſa cõ paratur. Ob id ſubdit Chriſtus. **Poſſidere regnũ,quod vobis paratum eſt a conſtitutione mundi.**

De hoc regno Sapien.5. dicitur. Accipient regnum decoris,& diadema ſpeciei de manu domini, quoniam dextera ſua teget eos Quod vero addit Chriſtus,quod vobis paratũ eſt,prædeſtinationem inſinuat æterni regni. Nemo enim non prædeſtinatus ac delectus,huius regni particeps fieri poteſt. Quos enim præſciuit,hos & prædeſtinauit, conformes fieri imagini filii ſui,Romanorum. 8. Et Ephe.1. Qui elegit nos ante mundi conſtitutionem,vt eſſemus ſancti & immaculati in conſpectu eius in charitate. At inquies,ſi paratum eſt nobis hoc regnum,nihil igitur per nos præſtandum erit,quin potius defluendum animo,ad inania quæq; & vt cum Paulo argumentemur facienda mala vt eueniant bona. Parauit enim ipſe vobis regnum,vt idẽ ipſe teſtatur: Vado parare vobis locum. Ioan.14. Ex iis colligere putant increduli & impii homines,nihil porro per hominem præſtari poſſe,quod illi iter ad futurã vitã expediat,errãtes ſcilicet,& in errorẽ mittẽtes incautiores quoſlibet. Nos autem chariſſimi ſic conciliabimus locos hos,vt cũ ab æterno qui feruidi ſunt,cœleſtibuſq; ſedibus inferendi deſignati ſint, paratum eis a patre fateamur quidem regnum,ſed certa ratione,nimirũ hac vt idipſum nobis,mediator dei & hominum ſua paſſione promeritus ſit,ſuaq; aſcenſione ape-

Prædeſtinatis nũ inſudãdũ bonis operibus.

Rom.3.

Miche.2. ruerit,teſte Michæa.Aſcendens iter pandens ante eos,eoque
Ioan.14. ſpectat,quod ait: Vado parare vobis locum. Ipſe eſt qui fecit vtraq; vnum,qui non tam monſtrauit,qua peregeremus quam gratiam ac virtutem contulit, deinde & præcepta, & leges,& ſaluberrima monita præſcripſit, quibus paremus nos ipſi viam domino.Paramus igitur nos regnum, ſi ita loqui fas eſt dum id quod præceptum eſt præſtamus.Si(in-
Matt.19 quit)vis ad vitam ingredi,ſerua mandata.Et item, Vos diſcipuli mei eritis,ſi feceritis quæ præcipio vobis. Neque i-
Tit.1. gitur diuina prædeſtinatio neceſſitatem nobis imponit, vt etiamnum illos delegiſſe Deus puteturqui rebelles ſuæ voluntati ſunt,qui ſeſe in omnem libidine reſoluunt, qui verbis quidem confitentur ſe noſce deum,factis autem negant. Quin exigit & merita ex libero arbitrio ac dei gratia elicita,exigit & charitatis officia.Id quod mox declarat de ſeipſo Chriſtus,ne quis mihi ſuccenſeat. Eſuriui enim, & dediſtis,&c. Multa hoc loci officia colliguntur Chriſtianæ charitatis,quæ ſecundum originem modo ad corp⁹ modo ad animam referri poſſunt.Et ad corpus quidem ſatis intelligimus quid ſibi velit Chriſtus Agit enim hoc vt meminerimus nos inuicem membra eſſe, iam iuxta PAV-
Gal.6 LVM.1.Corinthiorum.12.Sunt inuicem ſolicita membra. Et alter alterius onera portare, & ſic adimplebitis legem Chriſti.Et item. Lucæ.16. Facite vobis amicos de mam-
Luc.11. mona iniquitatis.Et iterum: Date eleemoſinam,& omnia munda erunt vobis.Audi igitur quibus modis tibi regnum parare debeas, audi qua lege ad æternam beatitudinem prædeſtinatus ſis.Nimirum hac,vt ſanctus ſis & immacu-
Dani.4. latus, vt iuxta Danielis conſilium. Peccata tua eleemoſinis redimas, & quod Chriſt⁹ præcepit,vt mandata omnia obſerues.Nam offendens in vno, factus eſt omnium reus.
Iaco.2. Nolo idcirco tibi ipſi imponas, falſa quadam & arroganti præſumptione,qua multi excæcati exiſtimāt ſic paratum a patre regnum, ſicque reſeratas cœleſtis gloriæ portas per Chriſtum,vt nihil per ipſos agendum ſit. Quia ambiendum eſt regnum,ſed præclaris operibus,ſed pietatis officiis
Matth.5. ſed precibus flagrātiſſimis.Id eſt quod precamur, Adueniat regnū tuū.Præterea hic operum examinator eſt Chriſtus

vt ſatis perſpicuum euadit,nõ ſolius fiduciæ,neq; ſolius fide modo,ſed Eſuriui (inquit) & dediſtis mihi manducare.Exigit igitur Euangelium opera, vbi adeſt faciendi facultas exigit fidem,ſed per charitatem operantem.Quæ vniuerſa ſi adſint tum nobis ſperandum eſt,tũ plena fiducia ad iudicium properandum.Hæc enim ſi adſint vobis:& ſuperẽt inquit Petrus,nõ vacuos,nec ſine fructu vos conſtituẽt in domini noſtri IESV Chriſti cognitione,ſequitur, paulo inferius.Si enim abundanter miniſtrabitur vobis introitus in æternum regnum domini & ſaluatoris noſtri Ieſu Chriſti.Quiſquis igitur ſuum tallentũ reddit,cum fœnore exactori ſe veriſſimo reddat, oportet Hic veſtiat nudum ille peregrinos hoſpitio colligat.Imo ſinguli perpendant,quid Deo quid proximo,quid ſibi ipſis debeant. omnibus enim debita reddenda ſunt.Id & iuſtitiæ & miſericordia eſt iudicium Miſericordiæ eſt,ignoſcere delinquẽti Luc .6. Eſtote miſericordes,& Dimitte i& dimittetur vobis .Date & dabitur vobis. Miſericordiæ eſt ſi ſoleris triſtem ac mœtem temfratrem . Fecit hoc Paulus . Quis(inquit) infirmatur & ego non infirmor? Quis ſcandalizatur,& ego non vror Er,Os noſtrum patet ad vos o Chorinthii cor noſtrũ dilatatum eſt Igitur vt ſummatim dicam,ſi ad ipſi ei regnum volumus ab origine mundi, id curremus,vt media (quod etiam philoſophis placet & ethnicæ philoſophiæ profeſſoribus) ordinem proportionemq; ad finem habeant. Nam qui vltimum finem conſtituit beatitudinem Deus,is idẽ & media quædam decreuit,quibus finis ipſe adipiſcitur.Media vero gratia Dei deinde & opera ex hac & bona merita elicita & inexhauſti pro Dei gloria labores vigiliæ,præces ieiunia, eleemoſynarum largitiones,& quicquid eiuſmodi eſt a Deo opti.nõ aliis quã nobis mortalibus pſcriptis & cõſultis.His igitur in cũbẽdũ dũ viuimus.Nã,lata ſẽtẽtia iudicis inanis erit appellatio dabũtur enim Apoſtoli ſed refutatorii,Neſcio inquit vos.Nã ianua eſt clauſa.adituſq; merẽdi præcluſus,nec cauſarũ merita,nec acta,nec teſtes,alio accerſẽdi,quã ad ſupremũ hoc iudiciũ,Hic ſiſti oportet,hiĉ reſpõdere ad obiecta,hic crimina depellere,hic teſtes conuincere.Et cetre omnia hoc loci abſoluenda ſunt.Alioqui

Chriſtus operũ examinator.

2.Pet.1.

Roma 11

2.Cor.11

2.Cor.6.

Media,q. homini neceſſaria. ad ſaluté.

Mat.25

non diceretur nouiſſima hora, ſi hanc ſequeretur poſterior.

Tunc reſpondebunt ei iuſti dicentes, Domine quando te vidimus, &c. Qui rurſus ait, Quod vni ex minimis meis feciſtis, mihi feciſtis. &c.

In ſe cenſet beneficium collatum Chriſtus, quod in huius membra referimus. Nemo igitur noſtrum, addubitet ſe, ſi hoſpites colligat, ſi nudũ veſtiat, ſi mœrore cõfectum ſole tur, ſi cætera deniq; charitatis officia exhibeat aliis, CHRISTVM ſuſcipere. Caput enim noſtrũ eſt atqui qui caput honorat, honorat & membra. Membra vero ſunt infirmi, debiles, cæci afflictiq; conſcientiæ. Quiſquis igitur hos ſuſcipit, quiſquis ſuppetias fert, CHRISTVM ſuſcipit. Matth. Ioan. Qui recipit vos, me recipit, & qui me recipit, recipit eum, qui me miſi. Qui recipit prophetam in nomine prophætæ mercedẽ prophetæ, accipiet & qui recipit iuſtũ in nomine iuſti, mercedem iuſti accipiet, & c. Quibus omnibus diligentius pen ſiculatis, quid ſupereſt, vt concludamus, quam eos maximo interuallo aberrare a veritate, qui autumant, idq; ſcriptis ſermonibus declarant, bonis operibus nullũ præmium repoſitum: cum manifeſte teſtetur Chriſtus mercedem accipiet. Merces autẽ præmium eſt, retributioq;, quæ bonis operibus præclareq; geſtis debetur. Hæc merces repoſita eſt apud Chriſtum, vſq; (inquit Paulus) in illũ diem, quo iudicaturus eſt viuos & mortuos, iuſtis præmia, coronas, immortalem lætitiam retributurus. In iuſtis vero, ignomiã ignem, & ſulphur, & innumera item tormenta. Quæ euitabunt ſi quidem minimos Chriſti fratres ſuſceperint, id eſt ſi humiles & abiectos iuxta ſæculi æſtimationem, ſuſpexerint. Adhæc Dauid. Beatus qui intelligit ſuper egenum & pauperem, in die mala liberabit eum dominus. Dominus conſeruet eum & viuificet eum & beatum faciet eum in terra. & relicta quæ ſequuntur. Quibus colligimus non inanem eſſe operam quam proximis noſtris impedimus, ſed ſtabilem operari mercedem, & immarceſſibilem vitæ corona. Imo quod omniũ maximũ eſt ſibi imputat CHRISTVS quod eius fratribus, quod minimis illis euãgeliis hoc eſt ſimplicibus exibuiſti. Nihil inquit feciſti mihi acceptum fero

Margin notes: Quæ mẽbra Chriſti — 2. Tim. 4 — Iuſtorũ impiorũq; retributio diuerſa — Pſal. 40

in me collatum probo,& laudo,& rependam olim. Nam ſer ui mei ſunt fratres quoque,ac domeſtici fidei, quos perinde atque meipſum,curatos volo. Si acceptum tulit beneficium quod Martinus cathecuminus inopi præſtitit,& Frãciſcus pauperi militi. Sunt ĩ ſanctorum in illuſtribus actis plæraq; exempla quæ huc accommodare poſſumus,atqui ſemel om nia dici nequeunt,vos ipſi perpendite, quid valeant opera bona,quibus vel ſolis ſiſtendi eſtis iudici. Securos enim vos reddent,& certos futuræ beatitudinis,ſi quidem ex charitate proficiſcantur. Tunc dicet rex ijs qui a ſiniſtris erunt, diſcedite a me maledicti in ignem æternum,qui paratus eſt diabolo & angelis ei⁹ Eſuriui enim &c. Hic pergit ſententiam pronuntiare aduerſus malos,a qua nemo,qui improbus hinc abiit, appellare poteſt Diſcedite(inquit maledicti) in ignem æternũ) Recte diſcedite inquit. Nam omnes qui hac ſententia condemnandi ſunt longe a Deo diſceſſerunt. Sunt nãq; in,quolibet peccato,duo mala iuxta illud Hiere. 2. Duo mala fecit populus meus,me dereliquerunt fontem aquæ viuæ, & foderunt ſibi ciſternas diſſipatas. Auerſia Deo, deſertatio eſt fontalis bonitatis,eſtq; primum omnium & maximũ malorum. Alterum ad creaturas eaſq; caducas conuerſio ac deflexio,quæ nunquam ſine dei contemptu fieri poteſt,vero videlicet aut interpretatio. Itaq; ii ſibi ciſternas putidas fodiunt qui æternis bonis tẽporarias voluptates præferunt eoq; magis abalienati a Deo,quo magis hiſce rebus diditi ſunt,magiſq; inuerſi. Iuſte igitur,qui dum viuerent lõgius abierint a Deo optimo maximo per peccata, nunc merentur adire, quam commeruerunt ſententiam a iuſto iudice Diſcedite a me. O vocẽ ſeueram, o irretractabilem ſententiam. Antea audire neglexerunt blanditer allicientem. Venite ad me omnes qui laboratis & onerati eſtis, & ego reficiam vos, nunc ſecus Diſcedite procul hinc execrati, adeoq; proſcripti,nihil mihi vobiſcum præter Chriſtianiſſimi nomen,cõmune,& id quidem inaniſſimum eſt. Certe horrendum tum erit incidere in manus Dei viuentis Hac enim aĩaduerſione percutitur peccator,vt moriens obliuiſ-

Sũt in quo libet pctõ mala duo.

Mat. 11.

catur ſui, inquit Auguſt. qui dum viueret oblitus eſt Dei. Finis hac ſententia ponitur omnium operum, omnium meritorum. Neq; enim, iis, qui hac percelluntur, poſſibile erit retractare, irreuocabile verbum. Stat firmum aduerſus improbos & deploratos homines Chriſti verbum. Neque iis proderunt propria, neq; aliena merita, vulgo dicitur. Qualem te inuenio, talem te iudico, quod dictum, & ſi apud multos iudices obtineat, a deo, vt etiam hoc ſuffulti, in eos qui ſacris initiati ſunt, ſi habitu, corrona, cæteriſq; id generis inſignibus, non ſint præmoniti, animaduertant: maximo tamen aduerſus miſerandam illam malorum hominum illuuien ſtabit. Iudicabuntur enim non ſecus neq; aliter, quam quales offendunt, adullti, ſcortatores, inuidi, malefici, hæreſi infecti, & innumeris alis vitiis contaminati, quoniã qui talia agunt digni ſunt morte non ſolum qui ea faciunt ſed qui conſentiunt facientibus. Nec eſt, quod cataſtis, quæſtionibusq; flagitia, crimina, compliceſq; extorqueantur Extorquet ei propria ipſorum conſcientia, aduerſus ſeipſã, omnia quæ geſſit in corpore etiamnum otioſum verbum, etiamnum leuiſſimum, deinde & inaniſſimos ac volubiles cogitatus. De omni verbo otioſo, inquit Chriſtus reddent homines rationem in die iudicii. Id quum verum ſit maxime omnium ratio exigetur de perperam factis, de talento abdito, de hæreſi, deq; id generis alus criminibus Dixit enim veritas, quæ non mentitur. Poſt longum temp⁹ venit dominus ſeruorum illorum, rationem exacturus, nimirum talenti concrediti, & importati lucri, ac fœnoris, vltra ſortem, quam mutuo in vſum ac domini commodum ſuſceperunt. Seruus enim ſciens voluntatem domini & non faciens plagis vapulabit multis. Omnium autem peſſimum vulnus, quo afficietur peccator eſt, a Deo receſſus, & proſcriptio, adeoq; exilium illud pluſquam ærunnoſum & deſperatiſſimum, quo perpetuo relegentur mali, Inquit enim, in ignem æternum, qui nunquam extinguetur, iuxta Dei intractabile decretum. Ignis (inquit Moyſes Deute. 32.) ſuccenſus eſt in furore meo, & ardebit vſque ad inferni nouiſſima, deuorabitq; terram cum germine ſuo, & montium fundamenta comburet. Ignis ille æternus ſuccé-

Roma. 1.

Matth. 12.

Matth 25.

Luce. 12.

¶ Ignis infernalis.

ſus eſt, quo ipſe noſtra crimina, nō quidē purgabit, ſed vindicabit, perpetuo vlſciſcens ſeſe de hoſtibus ſuis deus, ad inferni īquā nouiſſima, & vltimas partes vſq;. ne quis exiſtimet vllū eſſe vel locū vel tps quietis īterpollatæ, ſed & deuorabit terrā cū germine ſuo. i. improbos deuorabit, qui pabulum miniſtrabūt ſe pſos gehēnalibus flāmis. Hi enim ſterilia ſunt illa germina viperarū, & ſerpentū, & quadrupedū, qui repere ī terra maluerūt, quā erectos ad ſidera tollere vultus. De hoc igne adurēte & perpetuo flagrante in impios, & Eſa. 30. Ita habet. Præparata eſt enim ab heri Tophet a rege præparata profunda & dilatata. Nutrimenta eius ignis, & ligna multa: flatus domini, ſicut torrens ſulphuris ſuccendens eam Locum hunc totum Hiero. in tormenta malorum accommodat. Ligna enim homines ſunt, a fide & charitate ſicci, ac tabidi qui ſic vtuntur, vt tamen perpetuo non euadant puri. Erit enim ignis ille æternus. Si æternus ignis, æternum & cruciabuntur dæmones, & qui horum ſuggeſtionibus acquieuerunt, ſuntq; ſine pœnitentia mortui peccatores. Pœnitentia enim eſt ſecunda tabula naufragii, qua hunc ignem, hæcq; tormēto dū viuimus, dum vegeti ſumus, euadere poſſumus, Vbi ſemel in puteū inferni coniecti ſumus, tum reuocare gradus, ſuperaſq; redire ad auras, hoc opus, hic labor eſt. In inferno enim nulla erit redemptio, inquit Iob, horum myſteriorum periti ſſimus indagator. Quodcūq; igitur poteſt manus tua inſtanter operare, quia neq; opus, neq; labor, neq; ratio erit apud inferos, quo tu properas. Eccleſiaſtes ille omnium ſapientiſſimus. Ita habet: Si ceciderit lignū ad auſtrum, aut ad aquilonem, in quocunq; loco ceciderit ibi erit. Quem ſcripturæ locū de vltima ſententia intelligas, oportet, qua arida illa & ſterilia ligna excidentur, & in ignem mittentur, non iam expiationis, qui animas pias abluit, expurgatq; a contractis labeculis, pro peccatis, ſed in eū ignē qui par. tus eſt diabolo & angelis eius Qui inquit paratus eſt diabolo, ad alterius differētiā hoc adiecit Chriſtus, qui nō diabolo, ſed piis animabus, vt expurgatiſſime euadāt (de quo & Paulus Hic ſaluus erit, ſic tamē quaſi per ignē) paratus eſt, Qui in ferne coniicit in carcerē, nūquā expiare pōt crimina, qui ve-

Eccle. 9.

Purgatorium.

1. Co. 3.

ro in hunc ſemel coniectus, olim expurgat, euaſurus eſt Furus cœleſtibus ſedibus inferẽdis. Atqui de hoc alias. Certũ enim ex hoc loco argumentum colligimus, quendam eſſe ignem, qui non æternum exeret vim ſuam, dicens enim, ite in ignem æternũ ſubiudicare voluit quendam eſſe nõ æternũ alioqui fruſtra adieciſſet notã hãc æternũ. Id quod aduerſus ſcripturã manifeſtariũ eſſe cõuicitur. Nõ ei pteribũt

Mat. 5 verba Xpi vlla, imo ne apex quidẽ, nec iota myſterio vacat. Qui nõ æternũ cruciat, ſolis aĩabus expiãdis decretus eſt. Qui vero æternũ manet, is illis deſignatus eſt, qui vel ĩcreduli vel ĩpœnitẽtes mortui ſũt. Quibus nihil noſtra opera proderit, id quod alio ĩ loco teſtator Ecclia Sed iã ad rem proſequamur reliqua Addit enim Chriſtus rõnem, cur tam ſeueram pronunciet, mitiſſimus alioqui iudex ſententiam.

Eſuriui enim & non dediſtis mihi, & cætera.

Addit Xp̃s rationem ſentẽtiæ a ſe latæ, ne videatur iniuſta:

Pſal. 74. Deus ei iudex iuſtus eſt Amice (inquit) non facio tibi iniu-

Mat. 20. riã. Si nõ afficit amicos ſuos iniuria, multo minus iis iniurius, erit quos propria cõſciẽtia, vt exactor, accuſatorq; certiſſimus cõdẽnat. Vera eĩ tũc erit Dauidis pdictio Pſal. 111. Paratũ, inquit, cor eius ſperare in domino. Nempe ei qui miſertus eſt pauperis, qui ſua diſtribuit, aliena nõ rapuit ſuaq; forte cõtẽtus, is nõ timebit ab auditione mala nõ timebit domui ſuæ, quãdoquidem cornu eius exaltabitur in

Prouer. 11. gloria Peccator vero videbit & iraſcetur, dẽtibus ſuis fremet & tabeſcet, deſiderium peccatorũ peribit. Qui enim ob-

Sera pœnitentia. turat aurem ſuam ad clamorem pauperis, & ipſe clamabit, & non exaudietur. Nam Iaco. 2. dicit Iudicium enim ſine miſericordia illi, qui non facit miſericordiam. Exaudire nõ merentur, imo exprobrandi ſunt, qui neque inopũ miſerorũq; gemitus, neq; DEI ad pietatem inuitantis vocem audire voluerũt. Prouerbi. 1 Quia vocaui (inquit) & renuiſtis, extendi manũ meam, & nõ fuit qui aſpiceret, Deſpexiſti omne conſilium meum, & increpationes meas neglexiſtis. Ego quoq; in interitu veſtro ridebo, & ſubſannabo, cũ vobis id quod timebatis, aduenerit. Cũ irruerit repentina calamitas &c. ſequitur. Tunc inuocabũt me & non exaudiam. Erit enim tunc pœnitentia. ſed in fructu-

oſa,vt teſtatur Auguſti.erit ſine ſpe adipiſcendæ veniæ, erit pœnarũ metu magis extorte, quod Dei amore elicita,eoq; minime ſalubris & vtilis & uitæ æternæ digna. Videntes inquit Sapiens.turbabuntur timore horribili, ſequitur,dicẽtes intra ſe pœnitentia 'n agentes,& Præ anguſtia ſpiritus gementes.Atqui vbi hæc dixerunt,non eo loci,neque temporis, quo oportuit, quoue Deus noſtram pœnitudinem accepto ferre ſolet ſed talia dixerunt in inferno poſiti ii qui peccauerunt.quoniam ſpes impii tanquam lanugo eſt, quæ a vento tollitur. Nihil lanugine fugatius,nihil fragilius,ita & eorum hominum fœlicitate,nihil imbecilius,qui dum o tempus habuerũt,nõ ſunt operati bonum ſed ærumnoſum ac dubium tempus ſtolidiſſimi expectarunt, quando nemo ſalubriter operari poteſt. Venit enim nox quando nemo operari poteſt.Ioannis.9, Verum de hac re ſuo loco ſaltem hæc ſufficiat nunc commonſtraſſe, quo doceamus quam vecors fuerit horum atque ſtulta expoſtulatio cum CHRISTO,quam poſtulaturi pergunt. Sapi.5 Ibidem. Ioan.9

Domine quando te vidimus eſurientem. Eadem ſententia hinc,quæ colligi prius poteſt.Imputat enim ſibi Chriſtus,ſi quem beneficiis affeceris ob Dei amorem,imo ſi prophetam in nomine Prophetæ ſuſceperis.Ita & ſi ſua membra negligas,ſi conuitiis afficias,ſi probris,ſi morte inſecteris audies: Quod vni ex minimis meis feciſtis vel non feciſtis,mihi imputo,mihique fero acceptum. Sic & Paulum obiurgauit aliquãdo,Saule(inquit)Saule quid me perſequeris?Tum ille: Quis es domine?Ego ſum Ieſus Nazazenꝰ quẽ tu perſequeris.Negligẽs igitur pauperes,CHRISTVM negligit,veſtiẽs vero nudũ,Chriſto obſequiũ præſtat.Et no ta eadẽ charitatis officia ab Eſa.fere deſcribi.cap.58.Frange eſurienti panem tuũ,& egenos vagoſq; induc in domũ tuam cũ videris nudũ,operieũ, & carnẽ tuam ne deſpexeris. Tũc erũpet quaſi mane lumẽ tuũ,& ſanitas tua citius orietur,& anteibit faciẽ tuã iuſtitia tua,& gloria domini colliget te tũc clamabis,& dominus exaudiet,dicetq;,ecce ad ſũ. Si igitur ſecurꝰ iudicis tribũal ad ire voles,fac quod nõ tã Xp̃s quã hic Iudæꝰ ille Eſai.mõet,Præcedẽt opera officiaq; charitatis quaſi faces,colluſtrãtes viã tuã,& cõmoſtrãtes q̃ Act.9

Eccle.14 iturus ſis ſemitam. Ante morte enim (inquit Eccleſiaſti.) Para iuſtitiã: hæc enim proderit in die iræ magis quam malum conuerſatæ diuitiæ. Iuſtitia enim iuſti liberabit eũ, intellige quam antea præſtitit, quam ad iudicium accerſitus fuit.

Et ibunt ii in ſupplicium æternum, iuſti autem in vitam ęternam. Confirmatio ſequitur ſententiæ irreuocabilis. Ibũt (inquit) ii, qui faſcibus peccatorũ preſſi ſũt, in ſuppliciũ æternum, recepturi diuerſas pro criminum diuerſitate pœnas. Deutero.25. pro menſura peccati erit & plagarũ modus. Et quantum glorificauit ſe, & in delitiis fuit, tantũ date illi tormentũ. Id ſic intelligo. Non ex æquo omnes puniãdos impios, quatenus ad ſenſus pœnam attinet quãquã ſi priuationẽ diuinæ eſſentiæ, ſi perpetuitatẽ durtionis, ſi cõſortia cacodemonũ & id genus plæraque ſpectes, pares erunt in pœnis: ſin vero criminũ, quæ ſecũ importarunt, & grauitatem, & multitudinẽ, & ea quæ omnino nos peccatores faciũt, conſideres, ii grauius, acerbiuſq; vltrices experientur flammas, qui pluribus criminibus obnoxii fuerunt. Ita & de gloria iuſtorum dicendum, qui ibunt in vitã æternam accepturi ſinguli ſuos denarios. Nam in domo patris mei manſionis multæ ſunt, inquit Chriſtus, Et Paulus: Stella enĩ a ſtella differt. Sic & iniuſtorum præmiis, quæ ſecundum opera, benefacta, meritaq; diſtribuentur. Quanquam interim omnes eadem beatitudine dignabuntur, verum de hac latius alias.

Non ex æquo oẽs impios puniẽdos, neq; iuſtos coronãdos: Apocal.18

Ioan.14

1.Cor.15

Feria tertia poſt primam dominicam quadrageſimæ. Matthei.12

CVm intraſſet Ieſus Hieruſalem, & cætera. Toto hoc euangelio duo mihi videntur agi. Primum ignauæ plæbis concuſſio mox in initio. Secundum iuſta pontificum & Phariſæorum animaduerſio, quando eiecit vendentes & ementes e templo. Quatenus ad hiſtoriam attinet, dicitur quod ingreſſo Ieſu Hieroſolimam inſolito nimirum ſpectaculo, commota eſt vniuerſa ciuitas. Vectus enim erat aſello, & nouitate pompæ totius populi animos in ſe cõcitauit. Mirabãtur ſi quidem phariſæi & ſcribæ

mirabantur ac turbæ,Dicebant omnes: Quis eſt hic?Hiero. Mirantur frequentiam, ſed non intelligunt veritatem, eaque admiratio,populi fuit commotio, Fit autem admiratio euentu rei inſolitæ.Res inſolita erat, Benedictus qui venit in nomine domini. Etenim vt habet Chryſoſt. qui laudabant, non ſciebant quid laudabant, Verum ſpiritus ſubito lineos ingreſſus. veritatis verba promebat. Ita variant populi iudicia, modo laudibus attollunt,modo deprimunt. Nihil enim eſt inconſtantius populi & turbæ iudicio, alii enim aliud de Chriſto pronunciant.Proinde ad allegoriam ſi hæc referas, nihil erit incommodi,Nomine enim Hieruſalem anima ſignificatur ſpeculantis ac Deum videntis hominis, qnam ſi Chriſtus ingrediatur,primum perturbatio fit omnium,quæ interius videntur pacata vbi enim ingreſſus fuerit Ieſus omnia perturbantur. Fatetur id Dauid: Commouiſti terram.& conturbaſti eam, ſana cōtritiones eius: quia commota eſt. Commouet enim nos Deus ſua gratia, quatitque interiora ac penetralia noſtra, vt horreant,ac dei iudicium pertimeſcant. Verum vbi concuſſa ac miſera perturbata fuerit conſcientia, non procul abeſt,orphanorum ac miſerornm ſolator ſpiritus. Ideo ſubdit: Sana contritiones eius,quia commota eſt.Sanat poſteaquā occidit,ſanat enim contritos corde,& eliſos mente,affectuque ablienatos a Deo opti.max.refocillat,fouet,mollit. Sequitur. Quis eſt hic? Multa egit CHRISTVS quæ admiratione digna fuerunt.Hæc tamen maxime pompa ſtupenda quidem erat,non admiranda ſolum, quando is cum gloria ſuſcipitur.qui ſic inglorius vixit, qui tam ignobiles habuit milites. Videte,īquit Paul^{9},vocationē veſtrā,quoniam non multi nobiles ſecundū carnē,non multi ſapientes, ſed quæ infirma ſunt mundi elegit Deus,vt confundat fortia &c, Maxima igitur omnium admiratio hinc exorta eſt, quod tā ignobilis ſecundū faciem,formamq; humanā, tanto cum honore ſuſceptus eſt. Huc ſpectat,quod Dauid, dicit: Quis eſt iſte rex gloriæ? Dominus fortis & potens, dominus potens in prælio. Populi autem dicebāt, Hic eſt Ieſus propheta a Nazareh Gallilex. Quanquā

Pſal.59.

1. Cor 1.

Pſal.23.

vulgus iners hoc preclaro elogio dignaretur. Chriſtū, non tamen diuinā in eo naturam, quo dignus erat honore, venerabatur Suſpicabatur hunc prophetā eſſe, quales multos habuerūt Iudæi, forſan & eum de quo Moſes. Prophetam magnum ſuſcitabit ex fratribus veſtris Dñs Deus. Eiuſmodi quin & duo diſcipuli teſtabantur, de Ieſu inquiunt Nazareno, qui fuit vir propheta, potens in opere & ſermone cōram Deo & omni populo. Nā nec fratres ſui crediderunt in eum perfecta & integra fide, anteaquam deuicta morte e ſepulchro reſurgeret. Tunc enī aperuit illis ſcripturas, proinde nos ſi interius verba hoc loci decantata in gloriam Chriſti enarremus, recte hac Ieſum, id eſt, ſeruatorem nominabimus Matth. 1. Ipſe enim ſaluū faciet populū ſuum, a peccatis eorum, Iccirco etiam Oſanna acclamabant Benedictus qui venit in nomine domini, Quæ aggratulatio i neminem iuſtius, quam in IESVM hunc noſtrum qui ſaluat nos, ſanat ægrotationes ac morbos noſtros, competere poteſt, Vocatū eſt enim nomen eius IESVS, id eſt, ſaluator per Etymum, vt nomen rei conueniat. Eſt quoque propheta quandoquidem non tam futura prædixit, quam quæ ſub cordibus latitabant, præſentiſſime declarauit, aperuit, & retexit. Quid (inquit) cogitatis mala in cordibus veſtris? Proinde Prophetica viſio multo fuit in Ieſu excellior multo perſpicacior, multoque certior, quam in cæteris vatibus. adde & hunc vnum fuiſſe, in quem omnium omnino prophetarū oracula omnes prædictiones, omnia myſteria tendebant Ipſe complectebatur ceu ſumma, ac cardo, quæcunque tandem olim ſcripta ac predicta fuere, id quod ad Hebræos locupletiſſime agit Paulus. Tertio erat & a Nazareth. Nam Nazareus vocabitur, id eſt, flos, ſecundum Hieronymum. Et Eſa. 11 Et flos de radice eius aſcendet. Et item. Ego flos campi & lilium conuallium, in Canticis dicitur Igitur a Nazareth fuit flagrans ac ſpirans ſemper odorem bonæ & cœleſtis doctrinæ & laudatiſſimæ famæ. Quanquam energiā huius floris pauci admodum attingerent. Neque omnes credunt euangelio, neque naturali oliuæ inſeri per fidem, perq; ardentē & propenſum in Deum amorē pergunt neq; cupiunt.

Deute. 18. | Luc. 24. | Matth. 9. | Canti. 2. | Ro. 10. 11.

Et intrauit Ieſus in templum Dei, & eiiciebat

vendentes & ementes in tēplo, menſaſq; nūmulariorū, & cathedras vendētiū colūbas euertit. Vide quātum honoris, & reuerētiæ tribuit tēplo dei lapidibus extructo. Quandoquidē cernēs in hoc mercatus & fori ſpeciē, in dignitate rei permotus, facto e funiculis flagello oēs expulit. Et ſecūdū Hier. Phariſæi in tēplo colybiſtæ erunt, quæ vilia munuſcula vendebant, variaſq; accipiebāt pigmentariorū ſpecies, tragemata, vuas paſſas, poma diuerſi generis. Quid ne quid negligerent, quo eorū ſatiſfacerent cupiditati, poſuerunt nummularios, qui mutuo darēt, ſed nō gratis. Deinde ne quis nō offenderet, quod ad altare dei offerret, habuerunt, qui venditis columbis, & aliis id genus, in promptu collocabant, ſicq; ſuis conſultabāt commodis. Chriſtus vero ſua authoritate, eiecit quos ſic contaminare ſacra loca cernebat. Sacra enim loca, ſemel deo deuota, non ſunt paſſim per quoſlibet vſus profananda. Nec aliud in oratoriis (inquit Auguſt.) agendum, quam id ad quod inſtituta ſunt. Quale illuc ſic ex Eſa. probat CHRISTVS. Scriptū eſt. Dom⁹ mea dom⁹ oratiōis vocabitur. Eſa. 56. Et Dauid. Introibo in domū tuā, adorabo ad tēplū ſanctū tuū in timore tuo. Pſal. 5. Quæ vero in dei domo petēda ſint ex. 3. Reg. cap 8. diſcis. Exaudias (inquit Salomon inter reliqua quæ præcatur) deprecationem ſerui tui, & populi tui Iſrael quodcūq; orauerint in loco iſto, & exaudies in loco habitaculi tui in cœlo, & cū exaudieris, propitius eris. Deinde recenſet quaſlibet neceſſitates humeris noſtris impendentes, quas deprecari poſſumus. Si peccauerit homo in proximum ſuū, ſi fugerit populus Iſrael inimicos ſuos, ſi clauſū fuerit cœlū, ſi fames exorta, ſi peſtilētia, ſi corruptus aer, afflixerit populū, & reliqua latius proſequitur, quorum alia precanda, alia deprecanda ſunt. Porro ne fruſtra precari videamur, additur promiſſionis verbum. 9. cap. Exaudiui inquit dominus orationem, & deprecationē tuam, quā depcatus es coram me. Sanctificaui domū hanc quam ædificaſti, vt ponerem nomē meū ibi in ſempiternum, & erant oculi mei & cor meū ibi cūctis diebus. Hoc eſt igitur in dei domib⁹ Deoq; ſacris locis agendū. Orandus enim deus eſt, dei ver-

Quid ī lo cis deo ſa-cris agēdū

bum declarandum paruulis, & alia ſacramenta, quæ eccleſiaſtica vocant, tum adminiſtranda, tum reuerenti loco collocanda. Cuiusrei exemplum tabernaculum Moſi delineauit, in quo fuit candelabrum, menſa & panum propoſitio. Item aureum thuribulum, arca teſtamēti, in qua vrna aurea habens māna cœlitus demiſſum, & virga Aaron, quæ fronduerat, & tabulæ teſtamenti, ſuperque eam erant Cherubin gloriæ obumbrantia propitiatorium, de quibus non eſt modo dicendum per ſingula, inquit ad Hebræos nono etiam Paulus. Iam ſi ob hæc, (quæ huius temporis parabolæ fuerunt) tantus honos dei templo habitus eſt, multo magis ſanctitudo hanc noſtram domum decet, in qua virga Aaron, id eſt Chriſti crux, qua interiit Satan, propoſitio panum deinde & manna, hoc eſt cœleſte corp' Chriſti, & ſanguis quo paſcimur quotidie, itemque tabulæ vtriuſque teſtamenti variæq; ſanctorum reliquiæ reconditæ ſunt, atque repoſitæ q̄ religioſiſſime. Teſtatur enim Aggeus. 2 Magna erit gloria domus iſtius nouiſſimæ, pluſquam primæ dicit dominus exercituū. Et Paul'. 2. Corint. 3. Si miniſtratio damnationis fuit in gloria, multo magis abundat miniſterium iuſtitiæ in gloria. Si quod euacuatur per gloriam eſt multo magis quod manet in gloria eſt. Hic eſſe in gloria, non modo ad præſentem CHRISTVM, neq; ſolū ad verbi myſteriū, referri exiſtimes, ſed etiamnum ad omnes cæremonias, viſibilem cultum, quibus in ſacris deo locis ſumma Dei maieſtas colitur, deinde ſacramenta adminiſtrantur, & diſpenſantur. Viderint nunc, qui iiſce diebus dei templa pro ſanauerunt, qui omnem cultum externum deſtruerunt, quam minime imitentur ſequanturq; dei verbū, imo ſi quod verbum imitātur: eiuſmodi eſt, quale pro ſua impietate, vt exe- cranda perfidia habuit Sānacherib. Baltaſar. Antiochus, & quotquot tādem dei viſibilem cultum cōtaminauerint, qui altaria ſubuerterunt, & vaſa ſacra, in meretricios, profaniſſimoſq; abuſus conuerterunt: aduerſus quos dicitur Pſal. 78. Deus venerunt gentes in hæreditatem tuam, polluerunt templum ſanctum tuum, poſuerūt Hieruſalem in pomorum cuſtodiam: Comederunt Iacob & locum eius deſolauerunt. Satius fuiſſet hoc imitatos Iudam Machabæū

Agge. 2.

Cōtra eos q viſibilē dei cultū extermi- nant.

Pſal. 7. 8

Conſtantinum, Carolum, Valentem, & quotquot tandem dei cultum auxerunt. Contra, noſtri ſæculi multi principes & magiſtratus ſic tollunt abuſus quoſdã, ſocordia ſacerdotum eccleſiæ inuectos, & rem ipſam ſtirpitus eradicant. In quos CHRISTI verbum recte tendit & dirigitur.

Vos autem feciſtis eam ſpeluncam latronum.

Qui abutuntur locis ſacris, ſeu ſacri, ſeu profani ſint, faciunt ex dei domo ſpeluncam latronum. Contra quos Zach. vlti Non erit mercator in domo domini, & Hieremiæ. 7. Nunquid ſpelunca latronum facta eſt domus iſta, in qua inuocatum eſt nomen meum in oculis veſtris. Proinde hæc eſt abominatio illa, quam Daniel in loco ſancto vidit collocatum, qua funditus eſt religio Chriſtiana, de qua ſic habes in eodem capite. 10 Et in medio hebdomadis auferetur ſacrificium, & libamina, & in templo abominatio deſolationũ erit, vſque ad conſummationem temporis. Abominabile enim eſt, ſublato iugi ſacrificio altaris quo corpus CHRISTI ſanguis litari conſueuerunt CHRISTI ſacerdotes, ſolum ſignum conſtituere in locum & inaniſſimum quoddam ſpectrum. Id tamen & Lutherani, & Oecolampadiani auſi ſunt facere. Iam hoc, quod ſummo honore dignum erat deſtructo & profanato, quid ſupereſt, quid reliqui eſt deſtruendum? ſic ſubſtulerunt & baptiſma ſacrum, ſic oleum ſic vnctionem extremam, ſic cærimonias omnes redegerunt in nihilum. Num tibi hæc videntur execranda ſatis & deteſtanda fidelibus Proinde poteſt etiam hic locus per tropologiam in ſacerdotes & pontifices referri, qui ſacramentis in ſuum quæſtum abuſi ſunt, exigentes contra omne ius euangelicum, tum pontificium pro parentalibus, pro benedictione nubentium, pro diſpenſatione euchariſtiæ numos aliquot certos. Itemq; aduerſus eos maxime, qui ſacerdotia væno exponunt, qui penſationes diſpoſitionibus & largitionibus quibuſdam impetrant pontificum, quibus omne ſtudium impenditur, quo ſaum & linum, lac, & butyrum, ex ouibus emulgeant, quum interim nihili animas earum pendeant. Hoc eſt illud intolerabile malum, hæc peſtis capitalis eccleſiæ, ſub prætextu, videlicet religionis, ſpoliare populum dei. Atqui tales non tam delinquũt, quam

Zacha. vl.

Hiere. 7.

Aduerſum Simoniacos.

Lutherani, qui horum occaſione malorũ, dei templa profa-
narunt. Nihil enim ſyncerum ac ſanctum, nihil non conta-
Mar. 10. minatum poteſt eſſe, ſi hominum ſtudia ſpectes, vbi regnat
Mala. 1. auaritia ſacerdotum, pecuniæque ſtudium. Cæterum aduer-
ſus hos ſi pronunciat Chriſtus: Gratis accepiſtis, gratis da-
te. Et item Mala. 1. Non eſt mihi voluntas in vobis dicit do-
minus exercituum, & munus non ſuſcipiam de manu ve-
ſtra Itemque. Menſa domini contaminata eſt, & quod ſu-
perponitur contemptibile eſt, cum igne qui illud deuo-
rat. Nolo intelligas ſacramenta dei in ſe pollui, quæ eni ſan-
cta ſunt, inquinari non poſſunt abuſu, auaritiaque clerico-
rum. Verũ pollutis ac inceſtis manibus contrectant iis, qui
ad ſuum quæſtum collocant euangelium, qui ſemetipſos pa-
ſcunt, non gregem domini extorquent quidem penſiones
annuas, at non ſemel dei gregem inuiſum. Quorum dam
nata eſt olim inſatiabilis cupiditatis vorago. Lege .c. Cum
in Eccleſiæ corpore. &c. ad audientiam de Simo. Lege &
Hieronymum hoc loci, & præcipue Originem, tum com-
peries, qui epiſcopi, qui ſacerdotes ac diaconi, cum nũmu-
lariis, & colybiſtis pharifæorum è dei domo eiiciẽdi ſint.
Phil. 2. Omnes enim quærunt quæ ſua ſunt, non quæ IESV
CHRISTI. Si igitur rebus noſtris conſultum volumus
nos ipſos diiudicem*, ne a domino Nabuchodonoſor quiſ
piam, aut Anthiochus excitetur, expiaturus templum domi
ni. Neceſſe enim eſt, vt iudiciũ incipiat a domo dei. Viuere
tibi de altari conceditur, non luxuriari O Chriſti ſacerdos
& ſi quid ſupereſt, ſi quos theſauros recondis, pecuniam no-
ſcito eſſe pauperum, panis eſt eſurientium. quos niſi pauc-
ris, occidiſti. Poſtremo omnem hunc ſtrepitum CHRISTI
in templum cordis noſtri referre poſſumus. Neſcitis (inquit
Paulus) Quoniam corpora veſtra templum ſunt ſpiritus
1. Cor. 6. ſancti, & membra quoque, & habitacula? Iam ſi hoc tem-
plum vitiis contaminetur, libidine, ira, adulteriis, profane-
tur, ingrediente domino eiiciuntur omnia, pelluntur o-
mnia. Piaculum eſt contaminare templum manufactum:
magis autem execrandum eſt, ſi virginem deo deuotam in-
ceſtes, ſi falſis dogmatibus fideles corrũpas, ſi teipſum pra-
uis deſideriis & affectibus inquinaueris. Notauit hoc ma-

lum hancque abominandam indignitatem Paulus Corinthios obiurgans. Tollens igitur membra Chriſti faciam membra meretricis? Quin potius glorificate, & portate deum in cordibus veſtris. Poſſunt huc multa alia adduci, q̃ è deitemplis nundinationibus domos faciũt. Verum, hæc alteto loco reſeruamus, qui eſt apud Ioannem ſecũdo, vbi idẽ factumnarratur, quamuis alio forſan tempore perpetratum. Ibidem.

Acceſſerunt ad eum cęci, & claudi in templo, & ſanauit eos. Facto demonſtrans, quales eiiciẽdi eſſent ab Eccleſia, nimirum qui ſuam ipſorum cæcitatem non agnoſcunt, Qui vero illi ſint, etiam declarauit factis, dum antea flagello e funiculis facto eiecit vendentes & ementes. Omnes enim tales cæci ſunt, & duces cæcorum. Quãto ſalubrius ii facerent, adeuntes Ieſum, vt lucis beneficium conſequi mererentur. Accedite (inquit Dauid) ad eũ, & illũinamini, & facies veſtræ nõ cõfũdẽtur. Accedit ad deum deſideriis piis, & conatu liberi arbitrii. Quibus ſi nos in deum contulerimus, aderit nobis noſque illuminabit gratiæ ſuæ ſplendore. Proinde aperiendæ ſunt fores, aperienda eſt ianua, reſerendi aditus occulti, omniaque tollenda impedimenta, & repagula, quibus ſol ille iuſtitiæ Chriſtus impediri poſſit. Per nos igitur eſt, quod præſtandum ſit, id eſt vt accedamus fide, accedamus ſpe, ac ad Deum cum fiducia adeamus thronum gratiæ, tum quod per ipſum præſtandum eſt, aderit nobis præſentiſſime, id eſt ſanitas. Obſerua duo hoc loci genera hominum ſanitati reſtituta. Alterum quod claudum erat, quo in genere omnes referendi ſunt, quia dei mandatis claudicauerunt, qui per deuia quæque aberrantes, veritatis viam non inceſſerunt: quales fuerunt, qui dixerunt: Errauimus a via veritatis, & iuſtitiæ lumen non illuxit nobis. Et Pſalmiſta decimoſeptimo. Claudicauerũt a ſemitis ſuis, id eſt, deflexerunt, vel ad dexteram fœlicitatis temporalis, vel impacti ſunt ſiniſtræ infœlicitatis, contra illud. Neq; declines ad dexteram, neq; ad ſiniſtram. Alterum genus eſt eorũ, qui ignoratione veritatis excæcati ſunt, qui oculos quidem habent, ſed non vident. Quin impingunt in meridianam lucem, quales ſunt, de quibus Eſaias quinto. Væ qui di-

Mat. 15. Pſal. 33. Duo gñra hoim ſani tati reſtituta. Sap. 5.

ſunt bonum malum,& malum bonum, ponentes lucem tenebras, & tenebras lucem. Quorum e numero ſunt Phariſæi cæci,& horum imitatores hæretici, non intelligentes ſcripturas,& clauem quoq; auferentes veræ intelligentiæ. Iam ſi ſanitati priſtinæ reſtitui volunt,hoc curent neceſſum eſt,vt Chriſtum adeant,errorem agnoſcant, veniamq; precentur,tum aderit illis Chriſt9. **Videntes autem principes dixerunt,&c.** Perpendite chariſſimi quantū malū ſit inuidia. Oportebat enim hiſce præclare factis Chriſti, quibus ne auſi quidem ſunt reclamare,reſpicere Phariſæos & Scribas,verum illi odio,liuoreq; occæcati,nec populi applauſu,nec puerorū infantium aggratulatione, neq; beneficiis laborantibus impenſis,adducti, a concepta malitia reſpuūt. **Audis(inquiūt)quid iſti dicunt? IESVS autem dixit eis: Vtiq;. Nunquam legiſtis? Ex ore infantium,&c.** Confutat CHRISTVS Phariſaicū ſperciliū ſcripturæ teſtimonio,quod ex octauo pſalmo citatū eſt,qui totus in CHRISTVM competit. Quo ſignificari voluit,hos pueros non caſu, ſed Dei volūtate, ad laudandū ductos,idq; ad confutandos veritatis inimicos.Proinde relictis cū ſuo liuore illis, qui ſaxis etiam duriores erant,exceſſit vrbem. **Abijt in Bethania.** Concludūt ex hoc loco plærique viri ſancti,paupertatem CHRISTI,nēpe,quod in tanta vrbe,neminem habuit hoſpitem, ſed conſedere in Bethaniam ad Lazari, Martæq; hoſpitiū cogebatur,iuxta illud quod in Pſalmiſta triceſimooctauo teſtatur DAVID.Aduena ego ſum & peregrinus, ſicut omnes patres mei.Vide quorſum euaſit Iudæorū duritia Conſueuerūt eorū patres præ foribus operiri peregrinos, conſueuerūt vel inuitos cōpellere ad hoſpitiū,id quod ī Abraham, Loth,& plæriſq; aliis conſtat. Verū i omnes a ſe hoſpitalitatis, & commiſerationis gratiam abiecerant, & lapidibus duriores,non tam peregrinos,quam fratres, & incolas ſinebant inedia,fameq; perire. Quos tum ſequuntur Chriſtiani,quando non colligūt egenos,vagoſq; domi ſuæ quando ſanctorū pedes nō lauant, maxime vero ſi quando

Hoſpitalitas.

Geū 18. & 19.

diuini verbi miniſtris mercedem laboris non perdunt Contra id, quod præcipit Chriſtus: Dignus eſt operarius cibo ſuo. & Paulus. 1. Cor. 9. Quis militat ſuis ſtipendiis vnquã? Quis plantat vineam, & de fructu eius non edit? Quis paſcis gregem, & de lacte gregis non manducat? Et item: Non alligabis os boui trituranti. Et, ſi nos ſpiritualia vobis ſeminauimus, magnum eſt, ſi nos carnalia veſtra metamus? Eadẽ ſcribit ad Timotheũ. Nos igitur qui euangelici & dici & haberi volumus, Lazarum & Martham imitemur, tum Abraham, & Loth, & Tobiam, & quotquot tandem per hoſpitalitẽ placuerunt deo: Hoſpitales inuicem ſine murmuratione. ad Rom. 12. præcipuit Paulus. Hactenus de iis. Matt. 10

Feria quarta poſt primam dominicam quadrageſimæ. Matth. 12

Acceſſerunt ſcribæ & phariſæi ad Ieſum dicentes: Magiſter, volumus a te ſignum videre. Lectio huius Euangelii in initio nos monet, ne CHRSTVM ſimulato animo accedamus, alioqui ſubdola animi malitia, iuſta cum phariſæis animaduerſione percutietur. Eſt enim qui nequiter ſe humiliat. & interiora eius plena ſunt dolo id quod cernere licebit in phariſæis. Animi furorem non ponunt, ſed diſſimulant, ne qua poſſit illis calumniandi malitia obiici. Aggredientes quidem Chriſtum blandioribus verbis, veluti iam illi credituri, ſi in eorum gratiam æderet ſignum aliquod, quo teſtaretur ſe æterni patris filium, quem ſemper in ore habebat. Interim nihilo ſecus & hoc ipſum calumniaturi, præſertim cum facilius, quæ eminus e cœlo oſtenduntur, calumniari, quam quæ coram cernuntur audiuntur, tanguntur, poſſint. Imitantur hos phariſæos omnes qui proximis ſuis blandi loquentia imponere contendunt, adeunt quidem pacificis verbis, cum interiora plena ſint dolo, fraude & hypocriſi. Tales ſunt qui probas quaſq; virgines decipiunt, multis quidẽ promiſſis, vt ſuam iterum libidinem expleant. Quales item ſunt, qui fictis ſermonibus concionatorem aggredientes, periculũ facturi, ſi quid expiſcari valeant, quo hunc

¶ Simulatores.

Eccle. 19

ſubinde apud vulgus traducere queant Simulator enim ore decipit amicũ ſuum. Cuius rei periculum fecit Dauid Pſal. 27. Qui loquuntur pacem cũ proximo ſuo, mala aũt in cordib⁹ eorũ. Et item. 13. Sepulchrũ patẽs eſt guttur eorũ, linguis ſuis doloſe agebant, venenũ aſpidũ ſub labiis eorũ. Væ enĩ
Eccle. 2 duplici corde, & labiis ſceleſtis & manibus malefacientibus, & peccatori terram ingredienti duabus viis. Qui ſcilicet vno ore & flare & ſorbere volunt. Aliud in animo nimirum lætale venenũ, aliud in ore gerẽtes, pacẽ ſcilicet ac ſalutẽ. Imitantur & hos hæretici, qui verbũ domini in ore, adeoq; brachiis aſſuũt, intus vero melita propinant venena, fœlicitatẽ ſcilicet promittentes, ſine operibus fidem atteſtantibus
Eſa. 3 Aduerſus quos Eſa 3. Popule meus qui te beatum dicũt, ipſi te decipiũt, & viam greſſuũ tuorum diſſipant, fallunt enim omnes hæretici, ſplendidis quidẽ verbis, & arte compoſitis miſerũ popellum, eoq; greſſus recte viuendi diſſipant. Dicimus hoc ipſum, noſtro malo, ſub id temporis, quo ſepultæ hæreſes V Vickl. f, & Huſz reſuſcitatæ ſunt.

Magiſter volumus a te ſignum videre. Magiſtrũ appellant, cuius nolunt eſſe diſcipuli. Imo quem perdere malunt, quam imitari. Petunt autem ſigna e cœlo, rara &
Exo. 7. 8. 9. 10. & 11. inſolita, & talia forſitan, qualia Moſes in Aegypto ædidit, aut Heliæ in morem, cupiebant ignem e ſublimi deſcendere, ſecũdũ Hieroni. vel in ſimilitudinem Samuelis, tempore
4. Reg. 1 æſtiuo, contra naturã loci, mugiret tonitrua coruſcare fulgura, imbres ruere, quaſi non poſſint & illa calũniari & dicere ex occultis & variis aeris paſſionibus euenire. Nam ſiquidem ea quæ oculis vides calumniaris, manibus tenes vtilitate ſentis, quid factur⁹ es, de iis, qui de cœlo veniũt, vtiq; dices & magnos in Aegypto multa ſigna ædidiſſe. Exod. 7. Recte igitur & iuſtiſſime a xpõ hac reſponſione refellũtur.

Generatio mala & adultera ſignum quærit, & ſignum non dabitur ei, niſi ſignũ Ionæ prophetæ.

Adulteros ac nothos eos, qui ſe glorabantur Deum habere patrem deinde & abraham progenitorem, appellat, quod derelicto Deo, idola coluerũt, quod prophetas, prophetarũq; dominũ occiderũt, nihil min⁹ quã Abrahæ fidẽ moreſ

q; expreſſerũt Neq; ſolent qui natura filii dici volũt a patrũ pi[illegible] degenerare veſtigiis. Patrem enim imitantur proles quo ad poſſũt. Si imitari nolint degeneres ſunt ignobiles & obſcura loco, quamlibet patrũ ſtemmata iactent, natæ Senſit hoc Moſes qñ iis ſic opprobrat: Deũ qui te genuit, dereliqniſti, & oblitus es domini Dei creatoris tui. Itemq; dereliquit Deũ factorẽ ſuũ, & oblitus eſt domini dei creatoris ſui moxq; cuiuſmodi filii ſint dicendi, plena voce declara: Generatio peruerſa eſt, & infideles filii. Qui infideles ſunt erga Deũ factorem ſuũ, non legitimi, ſed nothi dicendi ſunt. Infideles vero ſunt, qui non modo Deũ, ſed & huius vnigenitũ, & electiſſimũ filiũ negant. Hinc .1. Io. 5. Omnis qui credit quoniam IESVS eſt Chriſtus, ex Deo natus eſt. Iam ſi conuertas hanc ſententiam, ita dicendũ erit. Quiſquis non credit quoniam IESVS eſt Chriſtus, ex Deo minime natus eſt, Is igitur infidelis eſt, quoniam non credit in nomine vnigeniti filii Dei, Quales non tam Iudæi, quam plæriq; hæreticorũ fuere: de quibus & Dauid Pſalm. 17. Filii alieni mentiti ſunt mihi filii alieni inueterati ſunt, Mentiũtur oẽs, qui de Chriſto nõ ſynceriter credũt, quiue aliud verbis, aliud factis ag it, omnes igitur tales alieni filii ſunt inueterati in ſuis erroribus, atq; ad inuẽtiõibus Tales ſũt, qui in ſacramẽto altaris nihil quam ſignũ agnoſcũt, nõ CHRISTVM, nõ carnem & ſanguinem re ipſa præſentiſſima de quibus eſt illud. Sap. 3. Filii enim adulterorũ in cõſumatione erũt, & ab iniquo thoro ſemẽ exterminabitur & ſiquidem longe erũt, in nihilũ computabitur, & ſine honore erit nouiſſima ſenectus eorum. Adulteri ſunt qui puriſſimum DEI verbum, ſuis fœdis commentis corrumpunt, alienum ac peregrinum ſenſum germaniæ intelligentiæ inuehentes. Adulterini ſunt ſenſus In Euchariſtia nõ eſt niſi ſignum, non res ipſa, quam ipſa etiam genua verborum ſignificantia præ ſe fert. Quicunque eiuſmodi dogmatis ſubſcribunt, qui amplectuntur, in conſumatione erunt, exterminabuntur, interibunt, quantumuis ætatem vixerint longæuam. Adulterinæ enim plantationes non dabunt radices ſuas altas, nec ſtabile firmamentum collocabunt. De talibus. Eſa. 1. Filios enutriui & exaltaui, ipſi autem ſpre-

¶ Degenerare.

Deute. 32

Sap. 4

uerunt me. Intellige in omnibus, quæ Deus inſtituit(qualis eſt Euchariſtia, qualis eſt baptiſmus, pœnitentia, & reliqua ab Eccleſia catholica ſacramenta recepta) contemni ac ſperni Deum, ſi id negantur eſſe, quod ſunt, quod efficiunt ac operantur in credentibus. Sunt autem ſigna efficacia gratiæ, quibus deus noſtram ſalutem operari pro ſua clementia in dies non ceſſat. Qui id inficiatur, falſiſq; gloſſematis aut corrumpit, aut alio torquet legitimum ſenſum Paulo teſte, adulter eſt, & ſpurius. Non enim ſumus, inquit ſicut quidam adulterantes verbum dei. Addã & illud quod

De ſanctis nuper dum publicitus in hac florentiſſima vrbe, adeoq; ex hoc proſcœnio declamarem, quoddam(vt audio)equeſtris ordinis viro male habuit, eos quoque eſſe adulteros, qui ſanctis ſuum honorem, ac pro nobis interpellationem detrectant, qui Eccleſiæ iuſtiſſimas conſtitutiones, ac receptas cæremonias a ſe reiiciunt, contemnunt, nauci non faciunt, Hos omnes ſeu principes quamlibet illuſtres, quamlibet glorioſos, Auguſtos, ſeu Comites, ſeu nobiles quibuſcunq; titulis inſignes, ac pollentes, ego ex ſanctis ſcripturis proba ui filios degeneres, adeoq; a communi Eccleſia catholica alienos, Credit enim Eccleſia ſanctorum communionem id quod inficias eunt omnes, qui negant ſanctos interpellare patrem pro nobis. Exoſculantur legitimi filii, non tã patris, quam matris præcepta vt in Prouerbiis Salomon præcipit. Conſerua fili præcepta patris tui, & ne dimittas

Pro.6. legem matris tuæ. Proinde & deus non modo patrem, ſed vtrumque iubet venerari parentem. Verum qui diebus prohibitis ſuaptete meritate, quolibet cibo veſcuntur, qui cærimonias Eccleſiæ (quæ eſt mater illa noſtra liberrima. Gala.

Gal.4. 4.) contemnunt, nec patrem venerari, neq; proinde veri filii dici aut haberi poſſunt. Adulteri ſunt, Nothi ſunt, de-

Pro.30. generes ſunt, omnes item a deo maledicti ſunt, atque exæredes futuri, niſi benedixerint, beneq; precati fuerint matri. Generatio inquit Solomon Prouerb.30. quæ patri ſuo maledicit, & quæ non bene dicit matri: adde, eſt execrabilis. Væ enim imprecantur filiis deſertoribus. Ab Eſa.30 & qui

Eſa.30 cõſiliũ faciũt, ſed non ex domino, qui ordiuntur telam, ſed non ex domini ſpiritu, addentes peccatum, peccato. Ob-

ſerua quod ait non ex domini ſpiritu. Spiritus enim domini, non aliis quam vnius Eccleſiæ filiis & promiſſus, & in arrabonem, ad doctorem perpetuò datus eſt. Iam qui ab Eccleſiaſticis ſacramentis cæteriſque piis obſeruationibus, ad Dei ſanctorumq; cultum inſtitutis, deficiunt, ſpiritum domini non habent, filii igitur ſunt deſertores & fornicationis. Quin ſi patrem requiras eorum, reſpondeat Chriſtus Ioan. 8. Vos ex patre diabolo eſtis. Sin matrem, loquatur Oſeas: Oſe. 2. Conſula eſt quæ concæpit eos. Et Ezechielis: Mater veſtra Eze 16 Cethæa, & pater veſter Amorræus, ſoror maior Samaria & item Sodoma tua Gomorra, Hanc Ioannes in Apocalypſi. 18. Meretricem magnam vocat, quæ de vino proſtitutionis ſuæ, id eſt hæreſos, aureum poculum multis & regibus & principibus, & nobilibus miſcuit. Quæ proinde ebria a ſanctorum ſanguine, & martyrum Ieſu dicitur. Qui volet facile hæc in huius ſæculi hæreticos & agiomaſtiges interpretabitur. Quanquam igitur ſibi illuſtria arrogãt noĩa quanquam Deum patrem ſe glorianrur habere niſi in Eucharistia Chriſtum adorent, niſi præcepta, matriſq; decretali libero exequantur animo, nothi ſunt, deſertores ſunt, & ſcortationum filii ſunt. Quis locis offenditur, ſuo errori, non meis concionibus imputet. Neque enim non licebit mihi imitari Chriſtum, qui idem crimen impingit phariſæis? Generatio (inquit) mala & adultera. Malis enim auſpicis nati ſunt, qui aduerſus matrem ſuam, Eccleſiam catholicam pugnant, ſed iam reliqua pertractemus.

Sicut enim fuit Ionas in ventre cœti: & cętera.

Iudæi & ſublimi ſignum petebant, verum Chriſtus, vt conuincantur ſigno e terra memorato, eos ad Ionæ, Prophetæ miraculum mittit, qui abſorptus a belua maris, poſt triduum redditus eſt viuus. Nam Ionæ. 2 ſic habes. Præparauit Deus piſcem grandem, vt deglutiret Ionam, & erat Ionas in ventre piſcis, tribus diebus, & tribus noctibus per Synecdochen, intellige. Videamus chariſſimi, quam bene conſonet figura rei exhibitæ, per Chriſtum. Si propter me (inquit Ionas) tempeſtas orta eſt, mittite in mare. Eadem propter æterni patris ſapientiam, filium qui æqualis patri fuit, orta eſt in cœlo, adeoque id paradiſo ipſo terre- Ion. 2.

ſtri tempeſtas. Iam vt habet BERNARDVS, qui dedit conſilium ferat & auxilium, Dedit conſiliũ CHRISTVS, vt innocens quiſpiam deſignaretur, qui inter vtrunque manum poneret, atq; nemo nocentior hominibus Adamo, nemo inter omnes nocentior Chriſto. Is igitur ſua ſe ſponte præcipitauit in hoc mare magnum & ſpatioſum. Oblatus enim eſt, quia voluit, inquit Eſaias. Fuit autem in corde terræ triduo, ac trinoctio tandem vbi multis periſſe viſus eſt, rediit cum maiore & gloria, & triumpho. Hoc igitur ſigno, horum Iudæorum peruerſitatem libuit conuellere, ſeu accommodatiſſimo ad Chriſti mortem, ac reſurrectionẽ, quæ duo maxime voluit omnibus eſſe teſtatiſſima DEVS. Altero enim victus eſt princeps huius mundi, belua plus quam cruentiſſima, altero noua vita palam declarata, quam nobis ſua reſurrectione auſpicatus eſt. Atque hæc eſt ſumma huius portentoſi facti Ionæ: Quo commonitos voluit Phariſæos, malitię, qua excandeſcebant, in CHRISTVM.

Niniuitæ ſurgent, & cætera. Vulgo dicitur comparationes eſſe odioſas, & tamen id odii non pertimuit CHRISTVS hac ſua collatione incurrere. Erat enim periculoſiſſima eorum ac pertinaciſſima per duellio aduerſus veritatem tot teſtimoniis commendatam. Qui enim gratiam oblatam non ſuſcipiunt iuſto DEI iudicio magis quã increduli ac extorres Turcæ punientur in ſupremo die. Viri igitur. Niniuitæ, a DEI cultu alieni, ſurgent & condemnabunt, comparatione (inquit Hieronymus.) non ſententiæ poteſtate, generationem illam peſſimam, quæ ſem per veritati pertinacius reſtitit. Quod eis STEPHANVS

Act. 7. exprobat. Act. 7. Dura ceruice & in circunciſis cordibus & auribus, vos ſemper ſpiritui ſancto reſtitiſtis, ſicut patres ve

Ionæ 3. ſtri, & ita vos. Quem enim prophetarum non ſunt perſecuti patres veſtri? Ideo & CHRISTVS: Et vos implete menſuram patrum veſtrorum. Serpentes, genimina viperarum, quomodo fugietis a iudicio gehennæ? ſcilicet qui Niniuitis deteriores eſtis? Hi nãmque pœnitudine veterum delictorum ducti, ad ignoti prophetæ verbum reſipuerunt. Et vidit Deus opera eorũ, quia cõuerſi ſunt de via ſua mala, &, & miſertus eſt Deus ſuper malitiam, quã loquutus fue

rat vt faceret eis. Cinere,ieiuniis & ciliciis igitur opus,ſiqui dem impendentem Dei vindictam euadere volum⁹,ſi Niniuitas iudices habere nolumus Væ nobis miſeris, quos Deus longa ſua benignitate ad hoc tolerat,vt reſipiſcamus: ad hoc percutit,vt doleamus.vt gratiæ oblatæ obuii eam⁹. Væ,miſeris mortalibus,potiſſimum vero illis,qui ſcientia, qui iudicio,ac dignitate ſuperiores cæteris videntur, cum interim ſint vita corruptiſſimi. Viliſſimus enim computendus eſt(inquit Symachus)niſi præcellat ſcientia, & ſanctitate,qui eſt honore præſtantior. Hæc ob oculos perpetuo chariſſimi ponam⁹ quib⁹ Dei Euangeliũ innotuit, quibus ſubinde totis Deus ignouit,quos itẽ toties monet toties vt reſipiſcant,cohortatur. Metuẽdũ maxime,qui faſtigiis epiſcopalis & ſacerdotalis dignitatis in authorati ſũt,ne plurimi(inquit Hieronim⁹)in populis Epiſcopos iudicẽ,ſubtrahẽtes ſe ab eccleſiaſtico gradu,& ea,quæ Epiſcopo conueniunt,non exercentes. Sic iudicandi ſunt omnes, qui cæteris prælati ſunt,niſi ſuo officio reſpondeant, ab inferioribus. Recte igitur dixit Chriſtus. Iuſtificata eſt ſapientia a filiis ſuis. Addit præterea & aliud exemplum. Regina Saba ſurget in iudicio. Hanc hiſtoriam 3. Regnum 10. habes, qua idem agitur,quod priori commonſtratum eſt collatione. Vt enim illi. Niniuitæ ſcilicet,ad Ionæ(qui multo inferior fuit Chriſto)prædicationem reſipuerunt,eoq; Dei fauorem commeruerunt,ſic & Regina Saba, quæ a finibus ſuis egreſſa auida erat Solomonis audire ſapientiam,hacq; ratione commendanda,& peſſimæ iudæorum genti præferenda, quæ præſentem CHRISTVM, verum illum pacificũ Regem Salomonẽ,repudiauit. Cum hic neq; Ionas,neq; Salomon quippiam ſimile geſſerit,quod omni ex parte ad CHRISTI præclara geſta reſpondere poſſit, ob id ait. Ecce plus quã Ionas hic. Et,Ecce pl⁹ quam Salomõ hic. Eadẽ cæcitate laborant Chriſtianorum plæriq;,qui e vicis & plateis vix adire volunt ſacras conciones,totos dies,nocteſq;,aut domi ſedent,& otio inani torpent, aut ſympoſiis conuiuiis que vacant, aut certe hiſtriones malunt, quam d n ni verbi prædicatores audire. Similes prodigo filio,qui ſtomachũ laborantem, de ſiliquis porcorum explere cupiebat. Quo

Contra eos,q verbum Dei Audire contẽnũt.

Luc.15

ſtri tempeſtas. Iam vt habet BERNARDVS, qui dedit conſilium ferat & auxilium, Dedit conſiliũ CHRISTVS, vt innocens quiſpiam deſignaretur, qui inter vtrunque manum poneret, atq; nemo nocentior hominibus Adamo, nemo inter omnes nocentior Chriſto. Is igitur ſua ſe ſponte præcipitauit in hoc mare magnum & ſpatioſum. Oblatus enim eſt, quia voluit, inquit Eſaias. Fuit autem in corde terræ triduo, ac trinoctio tandem vbi multis periſſe viſus eſt, rediit cum maiore & gloria, & triumpho. Hoc igitur ſigno, horum Iudæorum peruerſitatem libuit conuellere, ſeu accommodatiſſimo ad Chriſti mortem, ac reſurrectionẽ, quæ duo maxime voluit omnibus eſſe teſtatiſſima DEVS. Altero enim victus eſt princeps huius mundi, belua plus quam cruentiſſima, altero noua vita palam declarata, quam nobis ſua reſurrectione auſpicatus eſt. Atque hæc eſt ſumma huius portentoſi facti Ionæ: Quo commonitos voluit Phariſæos, malitię, qua excandeſcebant, in CHRISTVM.

Niniuitæ ſurgent, & cætera. Vulgo dicitur comparationes eſſe odioſas, & tamen id odii non pertimuit CHRISTVS hac ſua collatione incurrere. Erat enim periculoſiſſima eorum ac pertinaciſſima per duellio aduerſus veritatem tot teſtimoniis commendatam. Qui enim gratiam oblatam non ſuſcipiunt iuſto DEI iudicio magis quã increduli ac extorres Turcæ punientur in ſupremo die. Viri igitur. Niniuitæ, a DEI cultu alieni, ſurgent & condemnabunt, comparatione (inquit Hieronymus.) non ſententiæ poteſtate, generationem illam peſſimam, quæ ſem per veritati pertinacius reſtitit. Quod eis STEPHANVS

Act. 7. exprobat. Act. 7. Dura ceruice & in circuncìſis cordibus & auribus, vos ſemper ſpiritui ſancto reſtitiſtis, ſicut patres ve

Ionæ 3. ſtri, & ita vos. Quem enim prophetarum non ſunt perſecuti patres veſtri? Ideo & CHRISTVS: Et vos implete menſuram patrum veſtrorum. Serpentes, genimina viperarum, quomodo fugietis a iudicio gehennæ? ſcilicet qui Niniuitis deteriores eſtis? Hi namque pœnitudine veterum delictorum ducti, ad ignoti prophetæ verbum reſipuerunt. Et vidit Deus opera eorũ, quia cõuerſi ſunt de via ſua mala, &, & miſertus eſt Deus ſuper malitiam, quã loquutus ſue

rat vt faceret eis. Cinere, ieiuniis & ciliciis igitur opus, ſiqui dem impendentem Dei vindictam euadere volum⁹, ſi Niniuitas iudices habere nolumus Væ nobis miſeris, quos Deus longa ſua benignitate ad hoc tolerat, vt reſipiſcamus: ad hoc percutit, vt doleamus. vt gratiæ oblatæ obuii eam⁹. Væ, miſeris mortalibus, potiſſimum vero illis, qui ſcientia, qui iudicio, ac dignitate ſuperiores cæteris videntur, cum interim ſint vita corruptiſſimi. Viliſſimus enim computendus eſt (inquit Symachus) niſi præcellat ſcientia, & ſanctitate, qui eſt honore præſtantior. Hæc ob oculos perpetuo chariſſimi ponam⁹ quib⁹ Dei Euangeliũ innotuit, quibus ſubinde totis Deus ignouit, quos itẽ toties monet toties vt reſipiſcant, cohortatur. Metuẽdũ maxime, qui faſtigiis epiſcopalis & ſacerdotalis dignitatis in authorati ſũt, ne plurimi (inquit Hieronim⁹) in populis Epiſcopos iudicẽ, ſubtrahẽtes ſe ab eccleſiaſtico gradu, & ea, quæ Epiſcopo conueniunt, non exercentes. Sic iudicandi ſunt omnes, qui cæteris prælati ſunt, niſi ſuo officio reſpondeant, ab inferioribus. Recte igitur dixit Chriſtus. Iuſtificata eſt ſapientia a filiis ſuis. Addit præterea & aliud exemplum. Regina Saba ſurget in iudicio. Hanc hiſtoriam 3. Regnum 10. habes, qua idem agitur, quod priori commonſtratum eſt collatione. Vt enim illi. Niniuitæ ſcilicet, ad Ionæ (qui multo inferior fuit Chriſto) prædicationem reſipuerunt, eoq; Dei fauorem commeruerunt, ſic & Regina Saba, quæ a finibus ſuis egreſſa auida erat Solomonis audire ſapientiam, hacq; ratione commendanda, & peſſimæ iudæorum genti præferenda, quæ præſentem CHRISTVM, verum illum pacificũ Regem Salomonẽ, repudiauit. Cum hic neq; Ionas, neq; Salomon quippiam ſimile geſſerit, quod omni ex parte ad CHRISTI præclara geſta reſpondere poſſit, ob id ait. Ecce plus quã Ionas hic. Et, Ecce pl⁹ quam Salomõ hic. Eadẽ cæcitate laborant Chriſtianorum plæriq;, qui e vicis & plateis vix adire volunt ſacras conciones, totos dies, noctesq;, aut domi ſedent, & otio inani torpent, aut ſympoſiis conuiuiis que vacant, aut certe hiſtriones malunt, quam d n ni verbi prædicatores audire. Similes prodigo filio, qui ſtomachũ laborantem, de ſiliquis porcorum explere cupiebat. Quo-

Contra cos, q verbum Dei Audire contẽnũt.

Luc. 15

Pro.1. alicubi obiurgat. Sapiens. Sapientia foris prædicat, in plateis dat vocem ſuam. In capite turbarum clamitat, in foribus portarum vrbis profert verba ſua, dicens Vſquequo paruuli diligitis infantiam, & ſtulti ea quæ ſibi ſunt noxia cupient, & imprudentes odibunt ſcientiam? Conuertimini ad correptionem meam: en profero vobis ſpiritum meum, & oſtendem vobis verba mea. Igitur ne aduerſus nos, vel Niniuitæ, vel Sabæorum Regina in iudicio exurgat, comparationeque noſtri melior ſit, nos vero deteriores: Pſal 94 Hodie ſi vocem eius audieritis, nolite obdurare corda veſtra. Hodie reſipiſcamus, alioqui atrocior nos perpetim pœna manet. Id quod rurſus alia ſimilitudine nempe hominis dæmonio malo obnoxii, declarat Chriſtus: Cum immundus ſpiritus exierit ab homiue, &c. Sic erit generationi huic peſſimæ. Hac ſimilitudine notare volebat Ieſus, prodigioſam Iudæorum cæcitatem, ſubinde ad priſtinos mores relabentium. Seruiebant olim vitiis & cupiditatibus, quādo contra dominum murmurauerunt, peius vero quando vitulum adorauerunt: deinde quando immolauerunt dæmoniis, & non Deo, diis quos ignorabant, Deu. 32. & Pſal. 105. Et initiati ſunt Beelphegor, & comederunt ſacrificia mortuorum. Et iterum. Commixti ſunt inter gentes, & didicerunt opera eorum, & ſacrificarunt ſculptilibus eorum, & factum eſt illis in ſcandalum, immolauerunt filios ſuos, & filias dæmoniis Cum aliquandiu ſub hoc ſtatu miſere diuexarentur a cacedæmone, tandem per legem & prophetas liberati ſunt. Per le- Pſal. 118 gem enim cognitio peccati. Rom. 4. Per Prophetas quoque declaratio legis facta eſt, vt in Pſalmis teſtatur Dauid Declaratio ſermonum tuorum illuminat, Acceſſit igitur Iudæis lex, acceſſere & Prophetarum reſponſa, & diuina oracula, quibus immundus ille ſpiritus pulſus atq; eiectus eſt. Quanquam & ſub Prophetarum tempus, non ſemel Rom. 11. gentilitios mores ſequerentur, redibant enim ad idola, ſacrificabant in lucis, occidebant Prophetas: id quod Helias 3. Regū. 19. teſtatur Domine Prophetas tuos occiderunt, & derelictus ſum ego ſolus, & quærunt animam meā, vt auferant eam,

Ceſſit id mali Infœliciſſime quidem illis. Nam vexati ſunt ab hoſtibus. Emendati afflictionibus ſub Nabuchodono-ſor, ſub Sennacherib, Balthaſaro, & aliis item multis, qui eos in ſeruitutem redigerunt plus quam ærumnoſiſſimam Poſtremo omnium venit Meſſias, Chriſtus Ieſus, eiecit verbo ſuo dæmonium, libertate donare voluit immerentem populum, & eum populum, qui præter craſſas Moſaicæ legis cærimonias, quibus turgebat inaniſſime, nihil in ſe habuit veri cultus, nihil fidei. Purgatus quidem de foris intus vero vacuus pietate, vacuus veritate, non habuit hoſpitem, Chriſtum, qui per fidem habitat in cordibus noſtris. Verum quid ad hoc Chriſtus? Relinquetur vobis domus veſtra deſerta. Cur ita? quia a ſe abiecerunt hoſpitem, & verum hæredem Chriſtum, multis partibus Maiorum ſuorum impietatem ſperantes. Illi enim ſeruos, illos Dominum e vinea electum, ad crucem falſis criminibus adegerunt. Hinc ſextuplo miſerabilior cæcitas, quam fuerit maiorum, irrepſit, atrociuſque ſupplicium perpetuo calamitoſam gentem detinet, totum per orbem ſub Romano imperio exulem. Ad hunc fere modum Hiero hanc lectionem interpretatur, & facile huc textum accommodabis, modo & illud obſeruaueris. Interim quo legem obſeruant Iudæi, dæmonium, obambulaſſe per loca arida, id eſt, corda gentilium, in quibus ceu propriis domiciliis, antea quã fidem ſuſciperent, habitabat magnus ille Draco, Iob, 40 Sub vmbra dormit in ſecreto calami, in locis humeſcentibus. Vt enim calamis inanis eſt, ita & gentiles alienati a Chriſto, inanes & fide vacui, & pietate fueri. Verum, vbi ſe, indignos Iudæi reddiderunt verbo Dei. Ecce (inquit Paulus in Actis.) Conuertimur ad gentes, ſic enim præcepit nobis Dominus. Tractat idem fere argumentum Paulus ad Roman 11. Electio conſecuta eſt. Et propter incredulitatem fracti ſunt, tu autem fide ſtas, noli altum ſapere, ſed time. Si enim Deus naturalibus ramis non pepercit, forſan nec tibi parcat. Idem ad Hæbræ, fere in ſexto cap. Et apertiſſime. Huc reſpexiſſe videtur, qui dixit Petrus. Si enim refugientes coinquinationes mundi, in cognitione domini noſtri Ieſu CHRISTI, & ſaluatoris, iis 2 Pet. 2

Act. 13

2.Petri.2 rurſus implicati ſuperantur, facta ſunt eis poſteriora deteriora prioribus. Melius enim illis erat non cognoſcere viam iuſtitiæ, quam poſt agnitionem retrorſus conuerti, ab eo, quod illis traditum eſt, ſancto mandato. Contigit enim illis illud veri prouerbii. Canis reuerſus ad ſuum vomitum, & ſus lota in volutabro luti. Atqui ita conſtat hanc ſimilitudinem non tam in Iudæos, (quanquam in hos potiſſimum authore Hieronymo) quam in omnes Hæreticos & recidiuantes dictum a Chriſto. Timendus igitur hic locus eſt (inquit Beda) non exponendus, ne culpa, quam in nobis extinctam credebamus, per incuriam nos vocantes opprimat. Verum de hac re apud Magiſtrum Petrum Longobardum in commentariis theologicis, vigeſimaſecunda diſtinctione lib.4. **Adhuc eo loquente ecce mater eius & fratres, & cętera.** Docet hoc loci Ieſus quam parum affectibus tribuendũ ſit humanis: deinde quanto ſtudio Dei verbũ, opere exequẽdũ ſit, vt profit & fides, & verbi auditus. Cum enim præ foribus obſiſteret turba, quo minus Chriſtũ mater, comitata cõſobrinis aliquot illius, adire poſſet, atque audire, interpellauit per alium. En, inquit, mater tua, &c. Tum Chriſtus: Quæ eſt mater mea, &c. Quicunq; fecerit volũtatem patris mei qui in cœlis eſt, hic mihi mater, hic frater, hic ſoror eſt. Neq; enĩ deligo ſexũ, neque perſonas. Quãdoquidẽ non ex voluntate viri neq; ex volũtate carnis, aggregaui mihi & conciliaui fratres & ſorores ſed quotquot habeo, cœleſti ſemine, & Dei verbo sati ſunt. Q ď ſi non fruſtra ſuſcipiunt, ſi intus cordi inſcribũt, ſi opere exequantur, tum veri cognati mei exiſtunt. Audis hic opera exigi: Qui (inquit) fecerit voluntatẽ patris mei. Voluntas vero patris eſt vt non ſolũ fidem in Deũ habeamus, ſed vt maceremus carnẽ noſtram, vt mandata decalogi oĩbus quibus poſſumus modis exequamur. Et qđ Paulus ait: Hæc eſt volũtas Dei ſanctificatio veſtra, vt ſciat, vnuſquiſq; vas ſuũ poſſidere in honore & ſanctificatiõe, & nõ in paſſionibus carnis. Quæcũq; eĩ ſacris literis, aut præcepta ſunt, aut prohibita, ſub Dei volũtate cadunt. Non aũt ſola fides, ſed & charitas, & opera ex hac prodeũtia præcepta ſunt igitur

[Margin notes: Affectib' hũanis parũ tribuendum. — Ioan.1. — Fides ſola nõ ſufficit — 1.Teſſa.4.]

ſummopere pſtanda & ipſa. Nec ſola incredulitas peccatum quanquã interim ianuã aperiat peccatis, vt fides virtutibus aditũ reſerat, ſed & auaritia, & luxus, & ira, & liuor, & hæreſis, & reliqua id genus, ĩter opera carnis, quæ a regno dei excludũt peccata eſſe conſtat, etiã fide diſtinctiſſima. Quo circa & ad facta, operaq; nos mittit Xp̃s. Qui fecerit (ĩquit) Et diſcedite a me oẽs qui operamini iniquitatẽ, &c. Reſpõdeant facta verbis, verba fidei tũ digni erimus qui repottemus coronã iuſtitiæ quã reddet nobis ſuo tp̃e iuſtus iudex.

In eredulitas, nõ ſolũ peccatum eſt.

Math. 7.

Feria quarta poſt primam dominicam quadrageſimæ. Ezec xviii

FActus eſt ſermo domíni ad me dicẽs, Quid eſt quod inter vos. &c

Euangeliũ ad futuram dominicam iam inſtantem, reſeruamus exponendũ. Sola nobis lectio Ezechielis, quam ad ſacram miſſam recitauimus paucis abſoluẽda eſt verbis. Vn' hoc loci Hierony. mihi imitandus eſt, ne quis exiſtimet me ſolis meis ipſius ſomnii inniti, aut certe illud honoris aliis nolle tribuere, vt Hiero. alioſq; viros præclaros & ſanctos, meorum dictorum non auſus ſim fateri authores. Qnanquã ſi tacitis eorum nominibus, dicta, dogmataque præclara interea ſequar, nihil erit periculi, nihil etiam piaculi. Chriſtus eodem cœpit ſermone homines ad reſipiſcentiam, quo Ioannes Baptiſta reuocare: Pœnitentiam agite appropinquabit regnum cœlorum, Eodem & Apoſtoli vſi ſunt Proinde mihi ſat fuerit eos ſequi, qui intra vnius eccleſiæ ſepta & nati & educati ſunt. Nolo enim me nothis, nolo committere impoſtoribus, ac apoſtatis, habent ipſi ſuos catulos habẽt & ſuos aſſeclas, apud quos nemo niſi ĩprobus valet. Ego vnũ iis mõſtris, etiã ſi ſexcẽta ſint, pfero Hieronymũ. Idẽ authoritatis & fidei & honoris Auguſtino. Idem Chriſoſt. Idem tribuo cirillo, & cæteris denıq; qui multa poſt ſæcula, hos imitati ſunt. Gregor. Bern. Richard. Alber. Bonauen. & ſi qui alii ſint, quos obſeruat, quot colit eccleſia. Hi enim mihi pro patribus nati ſunt filii, Per hos didici Chriſtum, didici fidem, ſuſcepi religionem. Iam vero ad rem.

Authores imitandi.

pſ. 44.

Sapi.10. **Factus eſt ſermo.** Aduertendum, vnde ſibi propheta, & authoritatem & fidem captet, Nimirum quod a domino didicerit, ſitque miſſus ab eo, qui linguas infantium diſertas facit. Non habent domini verbum, neq; a domino mittuntur, qui ſecus quam dominus præcipit, dicent. Aut certe qui veniunt, quales ſunt omnes pſeudapoſtoli, impoſtores. & Chriſtiani populi ſeductores, hæretici, ac ſchiſmatici. Neq; enim os domini, ſed ſuum ſpiritum phanaticum conſultant. Dicentes: dixit dominus, quum minime miſſi ſint neque a deo docti, neque id munus deſignari. Væ prophe-

Hiere. 23 tis qui viſionem cordis ſui loquũtur, non de ore domini, quos vetat, dominus, ne audiamus. Nolite (inquit Hierem. 23.) audire verba prophetarum, qui prophetant vobis, & decipiunt vos. Viſionem cordis ſui loquũtur, dicuntque iis, qui blaſphemant dominũ in ſanctis ſuis, in ſacramẽtis, & ſacris cærimoniis, Neq; enim vnus eſt modus blaſphemandi dominum ſolum, ſed plures ſunt, Qui enim ſanctis ſuam poteſtatem, a domino collatã, aufert, is in dnm blaſphemat, vt ex Apocalypſi colligimus, verum alias de iis.

Duo pœnarũ gña. **Quid eſt quod inter vos, parabolã vertitis &c.** Tota hæc lectio eo tendit, vt intelligas neminem perpetua manere tormenta, niſi quem propria comitatur culpa, id quo fiat manifeſtius, noſtris præſtantiſſimi viri Coloniẽſes me non ſemel dixiſſe duo pœnarum genera eſſe. Sunt enim aliæ pœnæ temporariæ. Aliæ ſunt æternæ & perpetuæ. Quæ temporariæ ſunt non tam parentibus, quam filiis inferri poſſunt, ſiquidem deo id collibitum fuerit. Quæ vero perpetuæ, nemini, niſi paternorum & auorum ſcelerũ imitatoribus infligũtur. Porro hæc ſumma totius lectionis eſt,

Pœnæ tẽporariæ adeoque cardo huius loci vbi in Sacris literis occurrat, Quo res euadat explanatio. Tres hoc loci obſeruandos puto pœnarum ordines, Ordo primus, temporarias pœnas

Cur chriſt⁹ pœnis tẽporari-is fuerit ſubiectus complectitur, frigus, tamen, peſtem, & varia morborum genera, quibus paſſim afficimur mortales. Hoc genere & dei filius ſubiectus eſt, ſed alia atque nos ratione. Nos propriis delictis vindicem irã experimur. Ille externis, adeoq; noſtris. Nam vt Eſa. 53. Ipſe dolores noſtros portauit, & attritus eſt propter ſcelera noſtra, qui peccatum non fecit, nec

inuentus eſt dolus in ore eius. De hac plæraq; multa Paul'. Proprio (inquit Roma. octauo) filio non pepercit deus ſed pro nobis omnibus tradidit illum Et CHRISTVS. Ioannis tertio. Sic deus dilexit mundum, vt filium ſuum vnigenitum daret. Noſtra enim peccata, noſtra errata hunc emen darunt, hunc perturbarunt. Quin & noſtri ob cauſam corpus paſſionibus obnoxium aſſumpſit formā ſerui, & quod Paulus teſtatur factus eſt peccatum ipſum, & maledictum, vt in ſeipſo peccatum damnaret, & nos de maledicto abſolueret, cæterum, nos iis incommodis afficimur non ſemel, vt reſipiſcamus, vt errata quib' in deū Optimū maximū deliquimus corrigamus ipſi Si enim inquit Paulus, nos ipſos diiudicauerimus, non vtiq; iudicabimur, cum autem iudicamur, a domino corripimur, ne cum hoc ſæculo damnemur. Contingit iis pœnis alterum pro altero, ſeu cum altero, occulto Dei iudicio affici, nam iudicia dei abyſſus mul ta. Etenim ſi verum eſt quod in Iob dicitur. Nihil in terris ſine cauſa, & de humo non progreditur dolor, quo ſignificare voluit non aliunde, quam vel a nobis ipſis nos lædi, aut certe non caſu neque fortuna & fato accidere afflictiones, ſed deo diſponente, & occulto ſuo iudicio decernente quibuſlibet (quamlibet etiam piis & iuſtis) hominibus pœnas infligi, alios enim probat, alios commendatiores nobis redditi ſunt, quos purgationes. Siquidem noſtras afflictiones intus perpendamus, fere omnes commeriti ſumus Nam omnes peccatores & filii iræ naſcimur, & propter peccata, quæuis ſupplicia commeriti ſumus, quantumuis etiamnum ingentia. Quamuis qui CHRISTO inſititii facti ſunt ſi æquo animo omnia, ſeu commeriti, ſeu immerentes ſint, ferant, iis afflictiones in cumulū cedunt meritorū & gloriæ. flagellat enim deus omnem filium quē recipit flagellat proinde & in ſubditis, & in ſuperioribus citro vltroq;, quod vtriq; delinquerunt, vel alteri ſolum, neminem tamen iniuria afficit. Omnes enim hac lege, & quidem exactiſſima, ad eum pertinemus: poteſt itaq; ex nobis quiduis magis facere, qnam quod ſumus commeriti, nec eſt qui obiicere poſſit, cur ita facis? Dicturus enim eſt. Amice nō facio tibi iniuriam. Quanquam igitur nobis crudelis aut in-

Gal. 3.

Cur nos pœnis huius ſæculi afficiamur.

1. Cor. 11.

Iob. 5.

Rom. 9.

Mat.20. Iuſtus videatur, ipſe tamen interim eſt iuſtiſſimus, etiam ſi ita decretum ſit, neminē ſine propria, vel externa, alienave noxa, vindicaturum. Ita punit non ſemel deus iuſtum, vt impius reſipiſcat. Sic Iob animaduertere multis incommodis placuit, vt amicos ab errore, qui illos occupauerat, reuocaret, id eſt quod AEliphas neſcius quid diceret, ſic extulit, de humo non egredietur dolor, id eſt, non fortuitu accidunt mala. Quis hoc neſciat? Certe homines ignorant, nouit deus præſentiſſimam cauſſam. Igitur beatus homo, qui corripitur a domino, increpationē ergo domini ne reprobes, quia ipſe vulnerat & medetur, percutit, & manus eius ſeruabunt. Sic & ob Dauidis adulterium, & innocentis viri homicidium, comminatur deus per Nathan, Dauid, dicens Quamobrē non recedet gladius de domo tua vſq; in ſempiternum, eo quod deſpexeris me, & tuleris vxorem Vriæ Ethei, vt eſſet vxor tua. Sequitur paucis īterpoſitis quod ad confeſſionem Dauid dominus tranſtulit peccatum, filius tamen qui natus eſt, neq; precibus patris neq; vigiliis, neq; ieiuniis ſeruari potuit, mortuus enim eſt die ſeptimo. Ita & in Exodo viceſimo. Et Deuteronomi. quinto capitulo, teſtatur deus ſe reddere peccata patrum ſuper filios, vſq; ad tertiam & quartam generationem, quod manifeſtiſſimum eſt, non tam ex hoc, quam aliis ſcripturæ ſanctæ locis. Certum enim eſt regnare mortem etiam in eos, qui non peccauerunt in ſimilitudinē prioris Adæ, propagata eſt enī in nos afflictio, mors, & omnia deniq; incommoda. Nam filii nepoteſq;, ſeu ramuſculi parentum ſunt, adeoq; præciſcis etiamnum radicibus ſuperſtites Eccleſia. 20. Mortuus eſt pater eius, & quaſi non eſt mortuus, ſimilem enim reliquit ſibi poſt ſe, & item ibidem. Pro animabus filiorum colligabit vulnera ſua, & ſuper omnem vocem turbabuntur viſcera eius. Ita & Heli ob filiorum laſciuiam graui morte ac ſubita animaduerſus eſt. Demum hac temporaria pœna multi puniuntur, etiam poſtea quā porro pœnituerunt, veteremq; hominem a ſe eiecerunt, quales fuerunt patriarchæ, prophetæ, apoſtoli, martyres, ac alii innumeri, cum viri, tum mulieres. Tanquam aurum in fornace a deo examinati & probati. Id teſtatur poſt dauidem Paulus. Roman. 8. Propter te

Quod ob aliorū delicta interim tēporaliter puniamus.

Iob. 5.

2. Reg. 12.

Rom. 5.

mortificamur tota die, æſtimati ſumus ſicut oues occiſionis ſed in iis omnibus ſuperamus propter eum qui dilexit nos. Alter eſt pœnarum & afflictionum ordo, quo ſinguli ob propria delicta animaduertimur perpetuis ignibus obiecti, & impoſiti, ſi ſtudia noſtra non correxerimus, hoc eſt quod toties ſcriptura noſtra inculcat: Anima quæ peccauerit, ipſa morietur. Et in fine huius capitis: Vnumquemq; iuxta vias ſuas iudicabo domus iſrael, ait dominus deus. Cõuertimini & agite pœnitentiam ab omnibus iniquitatib⁹ veſtris, & non erit vobis in ruinam iniquitas. Si igitur tibi non vis imputari peccatum, reſpice, auerte oculos tuos ne videant vanitatem, prohibe greſſus, ne itinera peccatorum currant. Hoc afflictionũ ordine nemo cenſebitur, niſi quem propria delicta onerant. Vnuſquiſque enim onus ſuum portabit, & pro ſeipſo rationem redditurus eſt. Ignis ille æternus, & dæmonibus & perditis hominibus paratus eſt, & omnino illis, quos flagitiorũ nõ pœnituit quiq; hinc peccatis mortalibus onuſti abierunt. Scriptum eſt Prouerbiorum. 10. Sicut vua acerba dẽtibus noxia eſt, & fumus oculis, ſic iniquitas iis qui vtuntur ea. Ex quo perſpicuũ eſt (inquit Hiero.) non aliorum dolore flentes, ſed eorum qui vuam acerbam comederint. Atqui nec partes filiorum, nec filii parentum peccata ferent. ſed quęq; ſua ſarcina comitabitur. Tertius ordo, ſeu potius gradus, eſt earum afflictionum, quas æternũ, ſeu ad tempus ſuſtinebimus, imitatores paternorũ ſcelerum. Id enim fere vbique compertum eſt, ex iniquis ini quos naſci filios. Sic Chain peccauit irridẽs nuditatem: patris, & ſententiam nõ ipſe qui irriſit, ſed filius eius ſuſcepit Chanaan. Maledictus (ait Gene 9.) Chanaan erit ſeruus fratrũ ſuorũ. Erat enim impii patris, impi⁹ imitator. Si ad eum modũ Moſen legamus, nihil erit diuerſitatis inter ipſum & prophetã hũc noſtrũ, quin idẽ omnino ſenſus, Poſteaq̃ enĩ dñs in Exo. & Deute. comminatus eſt ſeſe in tertiã generationẽ ad quartã redditurũ pœnas, mox declarat, cur nepotes quoq; punierit. His inquit qui me oderint. Hic comminationis ſeu præcepti ſcandalum ſoluitur, ſignificans ideo nepotes puniri, qui imitatores & zelatores patrũ extiterũt quaſi ramuſculi e corrupta radice nati. Tales fuerunt & Iu-

Quiſque ob ſua ipſi⁹ delicta punietur æternaliter.

Filii cum parẽtibus puniũtur, qñ eorũ delicta imitantur.

Exo. 20.

Mat.3. dæi tempore Chriſti. Progenies viperarum (inquit Ioannes) quis vobis demonſtrabit fugere a ventura ira? Addit Chriſtus Math.12. Quomodo poteſtis bona loqui, cum ſitis mali? & 23. apertius. Itaque teſtimonio eſtis vobiſipſis quia filii eſtis eorum, qui prophetas occiderunt Et vos impletæ menſuram patrum veſtrorum. Serpentes genimina viperarum quomodo fugietis a iudicio gehennæ? Quaſi e matrum vberibus fugientes malitiam. Punit igitur deus in nepotibus auorum peccata, quando ii non tam naturam quã ſcelera quoque ab illis ſuxerunt. Hic opinor Eccleſia ſumpſit anſam puniendi filios præſbyterorum, deinde hæreticorum in quartam generationem, vt vtriuſque iuris abunde ſatis decreta legeſque commonſtrant. Iam ad textum reuertamur qui ſua ſponte obuius erit, ſi quæ præfati ſumus nobis non excidunt. **Quid eſt quod inter vos parabolam vertitis, &c.** Parabola aliud in verbis ſonat, aliud ſenſu tenet (inquit Hieronym.) & vt habet Diomedes. eſt rerum aut adminiſtrationum genere diſſimilium comparatio. Conſtat enim parabolis multis ſcripturæ arcanæ, de zizaniis ſemẽte, ſinape, itemque & hoc loci, Quid eſt quod inter vos parabolam vertitis, qua aliud tamen ſignificare vultis, quando dicitis. **Patres comederunt vuã acerbam.** Hac vtemur quoties filii luent, quod patres deliquerunt. Id vſu venit multis. Solent enim parentes plærunq; per fas & nefas multas ſibi coaceruare poſſeſſiones, multa hinc inde corradere, & in aceruum reponere. Verum ſuccedit filius impius, luxu, Veneri, inertiæque deditus, omnem patris ſubſtantiam, omnes ſudores, tamque anxiæ patrum patrimonium vno atq; altero anno prodigere ſtudet Sic quæ iniuſte parta ſunt. ſatis in filiorũ prodigatione vindicantur, neq; enim ſinit deus inultum iri peccata, aut hic, aut alibi ſuas oportet, ſi non reſipiſcas. Laborant hoc morbo negociatores multi etiam noſtra ætate. de quorum numero is eſt, de quo in Eccleſiaſte quinto. Eſt & alia infirmitas peſſima, quam vidi ſub ſole, diuitiæ congregatæ in

Iob.1. malum domini ſui, pereunt enim in afflictione peſſima.

Eccle.1. Generauit filium, qui in ſumma egeſtate erit, ſicut egreſſus

[Margin notes:]

Vũ ſumptũ ꝙ vtriuſq; iuris decreta phõrũ hæreticorum q; filios puniant.

¶ Parabola quid

Mat.13.

eſt nudus de vtero matris ſuæ, ſic reuertetur, & nihil aufert ſecum de laborę ſuo. Competit & hoc prouerbii in eos, qui ob parentū gloriam dignitatem, potentiam, diuitias, fauorem, & alios eiuſmodi titulos, ad multa quidem data opera conniuent filiorum parentumque peccata, ac vbi ii ſatis ceſſerit, mox Prīcipis iuſſu oīa diripiūtur bona euertūtur domus, expoliētur & dantur omnibus Hic dētes filiorū obſtupeſcūt, hic mærent, hic exclamant, Væ nobis miſeris de malis exortis progenitoribus. **Viuo ego dicit dominus.** Hieronimus. Sicuti omnia, ita & hanc locutionem belle, fideliter & pie. 16. Ezeh. interpretatur, Deum ob id viuere ſcripta teſtatur, quod ſuapte natura, ipſiſſimus viuat, non aliunde ſibi vita expectanda. Ita & Chriſtus: Ego ſum via, veritas & vita Ipſe enim ſolus vita eſt eſſentia, vt bonus eſſentia eſt, potens, miſericors. Nemo autem abſolute bonus niſi ſolus Deus. Imo comparatione. Dei ne angeli quidem vere viuūt. Nam & in angelis ſuis repperit prauitatem Et qui ſeruiunt ei, nō ſunt ſtabiles ait Iob Vbi vero inſtabilitas, vbi non eſt vitæ per ſe ſubſiſtendi ratio, ſed inconſtantia. Quod igitur angeli viuūt, aliunde, nimirum a Deo, habent. De hominibus vero, manifeſtum eſt ex Dauide. Quis eſt homo qui viuit, & non videbit mortē? Vnde & Paulus & primæ Timothe. ſexto Qui ſolus habet immortalitatem, & lucem habitat inacceſſam. Solus itaque vita dicere poteſt. Viuo ego dicit dominus. Id eſt a meipſo viuo, ac ſubſiſto. Sunt quidem alia, ſed ea tenus, quaten' a me & eſſe & viuere & operari participant. Eo pertinet, quod in Ioanne ait: Niſi credideritis quia ego ſum, moriemini in peccato veſtro. In omnibus rebus citra Deum productis, licet reperire fuit & non eſt, vt Auguſtinus habet, in ſolo Deo. Sum qui ſum, & qui eſt miſit me. Ergo Paulus: Ipſi peribunt, tu aūt idem ipſe es. & anni tui non deficient. Præterea. Viuo ego dicere Deus poteſt. Nam viuorum Deus eſt, non mortuorum. Ego inquit, ſum Deus Abraham, & Deus Iſaa, & Deus Iacob, non eſt deus mortuorum, ſed viuentium. Et alibi in Pſalmis: Placebo domino in regione viuorum. Viuorum regio ea eſt vbi Deus ſuam gloriam non iam pertranſeam, ſed perpetuo oſten-

Deū cur ſcriptura dicat viuere.

Ioan. 14

Iob. 4

Pſal. 88

Ioan. 8

Hebr. 1

Matt. 22

Pſal. 114

Dormire ac quieſce re in domino quid. tat. Quicunque in hac degunt, viuũt, etiam ſi mortui ſi dormientes dicantur. Dormire in domino quieſcere eſt. Quieſcere vero non eſt ſtertere, non ſudare, non ægrotum eſſe non eſſe ſitibundum, neque infirmum, neque ignarum, ſed id eſſe quod Deus eſt, id eſſe vero. vitam lætitiam perpetuam item in Deo requiem ſignificat, multoque aliud eſſe eſt, quam illud, quo miſeri mortales viuimus. Mortaliũ enim vita volubilis eſt, & pendula, nihil in hac integrum, nihil ſtabile. Ipſi peribunt, inquit, & alio in loco Paulus

1.Cor.7 Præterit enim figura huius mundi, Vmbras habet, non honorum, ſed malorum, ſed rerum inanium & caducarum, Neque igitur hæ vmbræ vere viuunt, neque in iis agentes ſubſiſtunt reipſa, ſed magis emoriuntur, ſimul atq; in lucem æditi fuerint. Nouerca nobis, non mater, quæ ſeruet natura, dicenda eſt. Vbi vero adepti erimus veram vitam, Tum

Apo.7.& 21. abſterget Deus omnem lachrymam, omnes ſingultus, fletum: omnem denique rerum permutationem ac viciſſitudinem agente, & id operante eo, qui eſt, qui erat & qui venturus eſt. Omnes animæ meæ ſunt. Quomodo anima patris. &c. Hoc intelligit Hiero. iuxta creaturam non iuxta meritum. Neq; enim vlla creatura ab alio, quam eo, qui vita eſt eſſentia, vitam habet, Scilicet hic meam pronunciare ſententiam, ita mihi Ezechiel videtur intelligendus. Omnes animæ etiam ſi ex æquo in manibus meis poſitæ ſint, vt interfici ac viuificari per me, pro arbitratu meo poſſint (nam quis eſt qui voluntati meæ reſiſtere poſſit) nolo tamen me ſic crudelem exiſtimetis, vt vllum citra demeritum interficere velim hominem. Nolo enim mortem peccatoris, ſed magis vt conuertatur & viuat Nolo igitur vt id mihi imputetis prouerbii, quod apud vos inuulgatum eſt. Patres veſtri comederunt vuam acerbam, noſtri dentes ſtupent. Quum vnum quanq; ſua comitabuntur peccata Sentiet enim quiſque ſuum onus & pondus, & damnationem Hoc eſt quod mox infert Anima quæ peccauerit ipſa morietur. Non abolitione ſubſtantiæ, ſed ex eius conſortio, qui dixit: Ego ſum vita. Moritur enim qui-

Ioan.14 cumq; non fecerit voluntatem domini, qui tranſgreſſus fue

rit diuina iuſſa. Sic mortuus eſt Adam ſimul atq; ex prohibito ligno edit. Quacũq; enim die comederis, morte morieris. Id eſt, orbatus eris gratia Dei ac fauore, donec reſipiſcas ac per me ad vitã redeas. Ego enĩ ſum vita, Qui ouibus meis abundantius vitam adminiſtro. Moritur autem aĩa, ſi ſeparauerit ſeipſam a deo, ſi ſibi ipſi mortem, prauis facinoribus conſciuerit, non quidem ſubſtãtia, nec reipſa, ſed voluptate, ſed iucũditate, ſed fœlicitate, ſed dei fauore. Omnibus enim iis ſeipſam priuat q̃ peccat anima. Huc ſpectat quod toties in Euãgelio repetit eos viuere, neq; mori qui in ſe credunt. Omnis qui viuit & credit in me non morietur in æternum. Et iterũ. Amẽ amen dico vobis qui ſermonẽ meũ ſeruauerit, mortẽ nõ guſtabit in æternũ. Eo pertinet & illud: Amẽ amen dico vobis, quia qui verbũ meũ audit & credit ei qui miſit me, habet, vitã æternã, & in iudiciũ nõ veniet ſcilicet cõdemnationis, ſed tranſiet a morte ad vitam. Et illud, Si quis mãducauerit ex hoc pane viuet in æternum. Hæc eſt illa vita, q̃ manifeſtata eſt nobis, qua ſi viuamus, noſtra vita abſcõdita eſt cũ Chriſto. Ad hanc anhelare, hãc expetere hanc deſiderare, hanc exquirere perq; noctes perq; dies debemus. Quærite, inquit DAVID dominũ, & viuet anima veſtra. Et vt vno verbo omnia dicam Qui hãc vitam habet, patrem habet filium habet ſpiritum ſanctum viuificatorem rerum omnium habet. Habet enim in ſemetipſo vitã, eam q̃ vera vita eſt. Qui vero ſecus egerit, quam iuſſit Deus qui Dei præcepta violauerit, quãquam viuat ſubſtãtia, req; ipſa ſubſiſtat, mortuus tamẽ & vita gloriæ. Sic vidua quæ in deliciis agit vitam, mortua dicitur in ſemetipſa id eſt morte ſecũda Eſt mors prĩa qua anima diuertit a corpore, cedẽs fatali neceſſitudine. Sic oĩbus ſtatutũ eſt ſemel mori. Eſt & ſecũda mors, quæ immortales animas, immortalia corpora perpetuo quidẽ afficit, vrget, punit nũquã tñ occidit, teſte Chriſto. Animam vero non poſſunt occidere. Qui enim non diligit, manet in morte homicida eſt. Et omnis homicida non habet vitam in ſeipſo manentem. Id eſt eã quæ iucũda eſt vita, non habet in ſeipſa manentẽ. In fœliciſſimus ille eſt, qualiſcũq; ſit etiã ſi in deliciis videatur trãſſigere vitã ſuã omnẽ. Mori igitur hoc loci, ſic accipi

Marginal notes: Gene. 3. | ¶ Anima quõ mori dicatur. | Ioan. 11. | 1 Ioan. 1. | Colo. 3. | 1. Timo. 5. | Heb 9 | Matt. 10 | 1. Ioan 3

as vt non deſinere ſubſtam,atque interire rem ipſam exiſtimes,ſed bene eſſe rei,adeoq; optimum eſſe. Bene eſſe & fœliciter nemo ſine peculiari DEI fauore poteſt. Male eſſe omnes etiam dæmones ſine Dei gratia peculiari & beneplacenti poſſunt, ſic hunc locum ſi intelligas,recte quidem & religioſe ſentis. Et vir ſi fuerit iuſtus, & cætera.

Totus hic cathalogus in multas partitur virtutes, pauloq; inferius in multa iis appoſita ſecernitur vitia. Quæ ſi viciſſim expandere cæperimus,ingens reſultabit liber. Ne igitur tædio qui adiutorio præſentes ſunt,afficiantur,vno atq; altero verbo Prophetæ ſenſum explicemus. Dauid ait

Pſal.33 Quis eſt homo,qui dies cupit videre, bonos,declinet a malo & faciet bonum. Facere bonum initio docet Ezechiel. Si fuerit(inquies)iuſtus,& fecerit iudicium & iuſtitiam, in montibus non comederit &c.is viuet,is iuſtus erit, is meritum coronamq; reportabit,Quo ad alterum, quod iuſtitia exigit,declinet a malo,id eſt a malo culpæ abſtineat non ſi mœchus,nō raptor, non ſtuprator virginum. Is quoq; vita viuet,nec perpetuo,etiamſi tēporarie,morietur , Hæc eſt ſumma eorum quæ hoc loci tractantur. Iam ad parabolam. vt intelligas,quid eam multa verba, tot vicibus repetita velint. Id accipias velim,nunquam perpetua tormenta manere filios,niſi æmulatores paternorum exiſtant criminum. Iungit enim culpa in pœnis,quos in opere iunxit viuentes. Intellige ergo ſi nō reſipuerunt,ſi in peccatis durauerint,ſi vſurā,a rapinis,furſum ſcortationem, & id genus reliqua crimina exercuerint,tum eadem tormenta vtroſque manſura. Sin vero reſipuerint, miſericordia Domini erit quod non ſunt conſumpti,vita enim viuent,& non morietur in æternum, quantumuis pater,vel mater,valeamus deliquerit,ob id addit Propheta. Filius non portabit iniquitatem patris,& pater nō portabit iniquitatem filii. Iuſtitia iuſti ſuper eū erit,& impietas impii ſuper eū erit. Si autem impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis ſuis, quæ operatus eſt,& cuſtodierit vniuerſa præcepta mea, & fecerit iuſtitiam & iudicium,vita viuet,& non morietur. Omnium iniquitatum eius quas operatus eſt,non recordabor, Hic habes,quibus miſericordia ſuppetat nimirum iis, qu

reſipiſcūt,qui dignos agūt fructus pœnitentiæ,ſeu filii ſint ſeu parētes, & filiorum progenitores,& aui & proaui. Quiſquis igitur non volet ſentire parentum pœnas perpetuo, is curet,oportet,vt malos parentes non æmuletur,aut certe ſi æmulatus fuerit,reſipiſcat. Si reſipuerit,nihil eſt quod auos metuat,quod progenitores pertimeſcat. Contingit eni non ſemel vt optimi filii,de corrupta maſſa generentur parentū. Contra quoq; ex optimis parentibus improbos naſci filios nemo eſt qui nō videat. Eſt enim,mater ſit hæretica eſto progenitores omnes a religione deflexerint(id quod in præſenti ſæculo cernimus,pleraq;)tu ſi in fide vnius eccleſiæ durraueris,nihil apud Deū pœnarū laturus es. Quid enim tibi oberit,ſi radix ſit inutilis,modo tu in fide infractus ſis,modo naturali oliuæ,id eſt Chriſto, inſitus ſis? Eris aūt perpetuo, Ephe.3. ſi hunc in te habeas hoſpitem,ſi vitā,ſi cibū adminiſtrantē ſentias. Hoc eſt enim: Vita viuet,& nō morietur. Vita autē noſtra Chriſtus eſt,qui per fidem inhabitat in cordibus noſtris,idq; perpetuo,ſi modo ipſi velimus,ſi noſtram vitā illi accommdemus, illiq; feramus acceptam,deniq; ſi veteris ī peccatis tranſactæ vitæ & pœniteat.

Feria ſexta poſt primam dominicam Quadrageſimę. Ioan. 5.

ERat dies feſtus Iudęorum, & aſcendit Ieſus Hieroſolymam,& cętera. Declaraturus eſt ſuam authoritatem Chriſtus miraculo inſolito,id quę ſub diem feſtum Pentecoſtes,quo frequentior erat populus Hieroſolymæ,atq; id primo loco,continet hæc lectio. Secundo vero loco,Iudæorum ſupercilium , maxime vero Phariſæorum,confutatur,falſa religionis ſpecie turgentium,idq; per eum,qui ſanitati reſtitutus eſt. Qui inquit me ſanum fecit & cætera. Primo itaq; temporis declaratur opportunitas,nam ſub diem feſtum Pentecoſtes , quo omne maſculinum tenebatur apparere coram domino. Ter enim in anno id decretum obſeruare cogebantur viri. Paſchæ Pentecoſte & Scenophegiæ,ſeq; ad templum omnium auguſtiſſimū,& celeberrimum conferre. Huc igitur ſeſe con-

tulit CHRISTVS, parum vt legem probaret veterem, partim vt ſuam in celebriore hominum conuentu authoritatē aſſeteret, iuxta illud: Annunciaui iuſtitiam tuam in eccleſia magna, id eſt, ſub celebri populi conuentu, Simulq; hoc loci docens, Dei verbum non angulis, nec crypticis hæreticorū proſtibulis, ſed palam omnibus coram prædicandum Quod enim in aure locuti eſtis, prædicabitur in tectis. Sic Petrus in plena hominū cōcione prędicat, arguitq; iudæos perfidiæ idem Paulus, idem cæteri Apoſtoli. Hoc eſt quod Pſal. 88. continet: Confitebuntur cœli mirabilia tua domine, etenim veritatem tuam in eccleſia ſanctorum: & item DEVS qui glorificatur in conſilio ſanctorum, magnus & terribilis ſuper omnes qui in circuitu eius ſunt. Cœlorum nomine Apoſtolos intellige & eccleſiæ doctores cum vita tum doctori fulgentes, qui dei miranda opera, adeoq; euāgelicæ legis potentiam tū cōſilio, & in ſanctorum conuentu elucidant. Secus agunt, quibus cum veritate pugna eſt. Hæretici, ii latebras quæritāt, in angulis latitāt, ſuaq; dogmata, nō oībus ī cōfeſſo, ſed ſuis catulis clāculario īculcāt.

Psal. 39 — Verbum Dei publicitus eſſe ꝑdicandū — Pſal. 88. — Ibidem.

Erat autem Hieroſolymis probat ca picina, &c.

Quæ Hebræis dicitur Bethſ da &c. quaſi dicas domū pecualē. Probatica locus eſt Hieroſolymis, ſic dicta authore Hierony. quod ſacerdotes hoſtias immolandas, illic abluere ſolebant. In eo lacu ſeu probatica, erat natatoriū ad lauandum ſeu lauacrum, vt ſcribit Cirillus, cuius aquā die Pētecoſtes angeli de cœlo deſcendentes mouebant, & huiuſmoti cnis ſonus, adeſſe ipſos ad ſanctificandū aquā ſignificabat. Nūquā enim deſtitit Deus præſto eſſe filus Iſrael ab eo tēpore quo ſemē pollicit⁹ erat Abrahā, vſq; ad id tēporis quo hoc fœliciſſimū ſemē exibitū eſt. Primū egredietibus de Aegypto, ſuā præſētiam variis ſignis teſtatus eſt Dein per Ioſue quod nō ꝑſtitit, pq; Moſen, & Aarō? Rurſus per Heliā & Heliſæū multa beneficia eaq; rara, & inſolita ꝑſtitit populo alioqui īgratiſſimo. Poſtremo die Pētecoſtes, ſub Chriſti tēpus angelum mittit, qui turbaret aquam, & ſanaret eum qui primus intraret, poſt aquæ motū. Quare ſi Chryſo. credimus, baptiſmi efficacia iā iā per Chriſtū deſignādi ſignificabatur. Verū hæc probaticæ piſcinæ aqua neq; ſuapte natu-

Deus nunquā Iſraelitis defuit — 3. Reg.

ra ſanabat omnes, alioqui non certo die neq; certo tempore, ſed ſemper & ex æquo oës deſcendentes ſanaſſet, ita etiã baptiſmi Sacramentum non alios ſanat, quam eo qui remoto obice, certa fide accedunt, neque paſſim quælibet aqua ſanat, ſed ea quæ ad vſum ſanctificata eſt, potiſſimum tamen ea, ad quam accedit verbum. Sic enim habes ex Aug. Accedit verbum ad elementum, & fit ſacramentum. Teſtatur id quoque Chriſtus: Niſi qui renatus fuerit ex aqua & ſpiritu ſancto, non poteſt introire regnum. Tres enim ſunt qui teſtimonium dant in terra, aqua, verbũ, & ſpiritus ſanctus. Et ii tres vnum efficiunt id eſt purgationem animæ a peccatorum ſordibus. Neque igitur aqua ſolum, neque verbum ſolum, ſacramento efficaciam præſtat ſed ſi adhibeantur ad vnum effectum producendum. Acceſſit enim angelus & mouit aquam, deinde ſanabatur vnus. Nam vnus eſt Deus, vna fides, vnus baptiſmus, non plures. Neque enim iterabile eſt hoc ſacramentum, vt cætera iterari poſſunt, ſemel legitime adhibitum perpetuo ſui characterem ac imaginem imprimit. Igitur vnus ſanatur Quo nomine vnitatem ſacramenti intelligas. De hac ſancticicationis ac expiationis aqua Ezechiel quoque teſtaturi, quod e latere dextero templi egrediebatur, & quotquot ad has venerunt ſanabãtur & viuebant E dextro enim latere Chriſti in cruce pendentis, exiuit ſanguis & aqua, in remiſſionem & ablutionem peccatorum noſtrorum. Hinc enim baptiſmus, ſuam efficatiam ſumpſit. Quod vero omnes ſanabantur & viuebant, ad quos inundabat torrens, intellige, deus, qui fide non ſimulata accedunt. Oportet enim accedentem credere verbis, oportet deponere obicem. alioqui parum illi ſacramentum externaq; larua profuerit, qui perpetuo languebit, & infirmabitur. Porro ſi allegoriã queras, quinque porticus legem adumbrant ſecũdũ Augu. quibus popul' ille cingebatur, iacebat in iis multitudo languentiũ Nam neminem ex integro ſanabat lex; imo lex occidebat, monſtrauit q; morbũ, ſed nõ contulit plenã, ſanitatẽ, ſanabatur vero vnus, adueniente Chriſto, qui medetur lãguores noſtros, qui ſanat contritos corde & alligat oës cõtriones eorũ. Euntes ĩquit, diſcite, quid eſt miam volo, & nõ ſacrificiũ. Nõ enim

Quæ ſacramentũ baptiſmi efficiant.

Ioan. 3

1. Ioan. 5

Ephe. 4

Eze. 47

Nemĩnẽ ſanabat lex.

Matth. 9

qui ſani ſunt opus habent medico: ſed qui male habent. Ipſe enim eſt ſeruator, qui ſaluum faciet populum a peccati eorum Tam diu igitur in iis porticibus iacebant miſeri donec Deus opt. max. ſua pro clementia, ſeruatorem mitteret CHRISTVM, verum illum Samaritanũ qui, & vinũ & oleum vulneribus noſtris infunderet, noſtroſq; languores ipſe ferret, ipſe curaret. Hoc abſente, claudi ſumus adfectibus, cæci ſumus ignoratione veri & optimi boni, aridi quoque, & ad omne opus bonum reprobi. At vbi ſe noſtris accommodat imbecillitatibus, vbi noſtras inuiſere porticus ſtudet, iam prope eſt verbum, quo ſanamur omnes. Hoc autem eſt verbum fidei. Ore enim confeſſio fit ad ſalutem. Id enim exigit Chriſtus, vt te infirmum, te claudumteque confitearis ad omne opus bonum, reprobum, cum etiam, vt reſipiſcas, vt erigas tollaſq; te in pedes, quibus mandatorum Dei viam incedere poſſis. Qui prior deſcendiſſet. &c. Vt allegoriam obſeruemus, aqua, Pentecoſtes feſto mota, gratiam diximus ſignificari ſpiritus ſancti, qua cordium noſtrorum immunditiæ abſtergendæ erant. Effundam, inquit Deus, ſuper vos, aquam mundam, & mũdabimini ab omnibus inquinamentis veſtris. Quod vero prior poſt turbationem aquæ deſcendens ſanatur, ad rationem reſpicit primogenitorum, quandoquidem in Nu 3. dicitur Meum eſt omne primogenitum, & Exo. 13. Sanctificamini omne primogenitum, quo inſtruimus omnia primogenita iure æquiſſimo ad Chriſtum pertinere, non tam quia ante omnem creaturam primogenitus & vnigenitus æterni patris filius, iuxta illud Ego primogenita ante omnẽ creaturam, quam quod ſuapte potentia, primitiæ fuit reſurgentium. Igitur Dauid: Ego primogenitum ponam illum, excellum præ regibus terræ. Et Roman. 8. Et ad Col. 1. Et ipſe eſt caput corporis eccleſiæ, qui eſt principium primogenitus ex mortuis, vt ſit ipſe in omnibus primatum tenens. Porro vt ad rem noſtram hæc referamus, Turbationem aquæ, angelorum virtute factam, baptiſmi gratiam diximus ſignificare. Atqui vt omnia myſteria veteris teſtamenti, in vnum Chriſtum referenda erant, ita & huius aquæ effe-

[Margin notes: Chriſto abſẽti, qui qualeſq; ſimus. — Rom. 10 — Ezec. 36 — Exo. 13. — Primogenita Xpo debentur. — Pſal. 88 — Rom. 8 — Col. 1.]

ctiua illa vis cum ſanans qui prius ingrediebatur. Chriſtus enim plenitudo legis, ſumma myſteriorum, ſumma totius Euangelii ac omnium noui inſtrumenti ſacramentorum. Iure igitur optimo, huic primogenita debentur, quando ex hoc ſolo ſalus omnium expetenda ſit. **Erat autem quidem homo ibi. 30. & octo annos habẽs, & c.** Diuturnitas morbi ſimul & patientis conſtantia ſignificatur, tamen etiam docemur hunc non caſu neque fortuna, tot annis morbo affectum, ac ægritudinem dilatã, ſed Dei voluntate ſic diſpenſante, vt nobis innoteſceret & Dei ſeueritas in languendo homine ſeſe vlciſcens, & nihilominus animi conſtantia qua omnia vt potuit patienter tulit. Iam cum omnia ad noſtram doctrinam ſcripta ſint. Rom. 15. conſequens erit, & huius languidi infauſtum valetudinem eſſe noſtrum exemplar, quo noſtras cruces & omnes item afflictiones non iam vno anno, ſed toto æuo feramus, Id ſi preſtiterimus, nõ deerit olim Chriſtus, noſtris excitus ſingultibus, non aberit præſidium cœlitus, ſi toleremus. Sicut inquit Paul. abundant paſſiones Chriſti in nobis, ita & per Chriſtum conſolatio abundabit. Et ſicut ſocii ſumus paſſionum, ita erimus & conſolationis. Hoc eſt quod ſubdit Euangeliſta. **Hunc cum vidiſſet Ieſus & c. Vis ſanus fieri?** 2. Cor. 1 Recte inquit Dauid. Miſericordia eius præueniet me. Præuenit enim vt velimus, ſubſequitur vt poſſimus inquit Aug. Qua re ſua immenſa miſericordia declaratur ſic omnibus obuia, ſic omnium vota & preces preoccupãs, teſtatur ſua ipſius per Eſai. 65. voce. Erit antequam clament ego exaudiam, adhuc illis loquentibus, ego audiam. Igitur hoc verbum, conſolationis plenum, æternum ob oculos ponamus, quo Abacuck. 2. dicitur. Adhuc viſus procul, & apparebit in finem, & non mentietur, ſi moram fecerit expecta illum, quia veniens veniet & non tardabit. Expecta igitur dominum, viriliter age & ſuſtine labores, patere incommoda, patere & rerum, & corporum, & famæ quoque diſpendium, ſi emendare nequiueris. Videbis auxilium domini, breui ſuper te. Interim exclama, & dicito: Veni domine liberare populum tuũ placere domine, & fac.

[Margin notes: Pſ. 58 · Mia Dei. · Eſa. 65 · Abacuck. 2. · Præſtolatio.]

Quod vero Chriſtus interrogat,nō ignorantiæ eſt, ſed ſti-
multus quidam nos excitās.noſq; inflammans,ad Dei fauo
Pſal 45. rem precandū,fatetur id Dauid. Molliti ſunt ſermones e-
Cantic.5 ius,& ipſi ſunt iacula.Et item in Canticis,Sponſa.Anima
mea liquefacta eſt,vt dilectus loquutus eſt Vox dilecti mei
pulſantis,aperi mihi ſoror mea ſponſa Quem non concu-
terent,quē non mouerent hæc ardentiſſima deſideria? Vis
ſanus eſſe?potiſſimum ſi miſeriam ſpecies propriam,ſi tuā,
ipſius imbecillitatem perpendas. Quis enim non deſiderat
magis corporis ad totius hominis ſanitatem,quam totos
vitæ annos in miſeriis degere,variiſq; morbis affici,& in
terdiu affligi modo huc modo illuc ob ægritudinis acerbi-
tatem agi,impelli? Nemo eſt quem non emolliat, vis ſanus
eſſe niſi qui propriæ imbecillitatis ignorans, ſeipſum non
inhabitat. Mollitur cor noſtrum atque ſauciatur porro, vt
ad priſtinam ſanitatē redeat. Domine hominem non
habeo &c. Dum enim venio alius ante me deſcē
dit &c. Perinde atque diceret: Equidem velle adiacet mihi,
ſed perficere non inuenio. Non deeſt quidem voluntas,
nec deeſt ſpes recuperandæ ſanitatis,etiam ſi tot annis tam
miſere lecto affixus ſim, tamque graui morbo affectus.
Semper enim hoc optaui, hoc omnibus meis votis ante
poſui,quanquam ſpe hactenus fruſtratus, humanum mihi
ſolum defuit præſidium,quod præſtolor miſer. Atqui hic
duo obſeruabis Principio infirmam egeni hominis fidem,
Infirma pa quam conceperat ex compellatione Chriſti tam blanda,
ralytici fi- tamq; benigna,quamq; neſcierit eſſe ſeruatorem Chriſtum.
des eiuſq; Solet enim quaſi ignotus aliquando ſe Chriſtus infirmis
charitas inſinuare,vt fidem augeat & deſiderium accendat, id v-
ſu venit duobus illis diſcipulis in Emaus euntibus. Te-
ſtantur hoc ipſum plenis vocibus Nonne cor noſtrum ar-
dens erat,&c. Secundo: Charitatem quæ patiens eſt malo-
rum,neq; irritatur,neq; inuidet,vt habet Paulus. Langui-
dus enim,non accuſat,alios neq; conuitiatur,neq; maledi-
Luc.24 d citiis,qui ſeſe præueniunt,ſed mœrens,atq; candide tamē,
1.Cor.13 & citra contumeliam aliorum narrat,quod præueniatur,
ab aliis,ſuam imbecillitatem confitens. Fœlix hæc confeſ-

ſio,& vtiliſſima quidem,qua commeruit auxiliũ deitus ſibi impendi Domine hominem non habeo,miſer totus ſum,& omni humano deſtitutus præſidio ſi tu quicquã vel cõſil'i, vel auxilii habes,mihi ter miſero ſuccurras.E quæſtiõe tua ſubodorari licet,nõ vanũ eſſe hãc cõpellationẽ tam amicã. tãq; blãdã Surge tolle grabatũ tuum, & ambula. Hoc eſt chariſſimi,quod toties dixi,toties ſacris literis probaui,neminem videlicet,ſine aſſenſu liberi arbitrii conſequi ſalutem.Surge,inquit chriſtus,Id eſt erige aures,manus,pedeſq;,deſerto infœliciſſimo,in quo hactenus laboraſti, ſtatu.Id tu vero facis,ſi quãdo te gratiæ tam liberaliter oblatæ accommodes,ſi e cœno porcorũ ſurgas.Audis enim quam te compellat Chriſtus ad ſurgendum miſericorditer:Pulſat vt aperias,vt fores.repagulaq; reſeras Ego ſto ad oſtiũ, & pulſo dicit in Apocalypſi,Sic & Paulus.Surge qui dormis, exurge a mortuis,& illuminabit te Chriſtus Nemo eſt, qui ſe excuſare poſſit,qui dicere audeat.Surgere nequeo, nam pedes manuſq; cõſtrictæ ſunt.Qui igitur ſurgam? Cũ hoc prætexis,longo interuallo a ſcopo aberras. Si enim porro impoſſibilis eſſet e peccatis ad gratiam reditus, nunquam ſic compellaret te Chriſtus.Neq; enim vel ſtultus eſt vel tyrannus,aut certe tam ſtupidus vt ignoret,quid poſſis,vel id exigat.,quod nequeas,Offert gratiã vt poſſis, quod monet, præuenit miſericordia domini voluntatem vt exequaris:Igitur perditio tua ex te erit niſi e veſtigio ſurgas.Grabatum, ſtatus eſt peccati,cui ſi incumbere malis,nõ deo monitori, ſed inertiæ tuæ imputãdũ,Verũ deſerendus eſt hic miſerrimus ſtatus vt ambulare queas,vt opera exercere valeas vitalia id eſt,vitæ æternæ digna.Ad hoc enim nos vocat Chriſtus,ad hoc in ſortem domini delecti ſumus.Ego, inquit,elegi vos de mundo,vt eatis,& fructũ afferatis,& fructus veſter maneat Idem fere Romano.decimotertio, monet Paulus,vbi noctis tenebras,nempe comeſſationes, cubilia, ebrietas, & id genus alia primum abiicienda eſſe docet,deinde vt in die honeſte ãbulemus.Neque enim ante honeſte ambulare,niſi prius omnem turpitudinem abieceri mus,poſſumus. Vides vbiq; locorũ,penes te eſſe nõnihil,quod a te deus exigat id

Nemo ſine aſſenſu liberi ſui arbitrii ſaluatur.

Apoc 3.

Ephe.5.

Deponenda eſt peccatorũ ſarcina.

Io 15.

Rom.13

eſt,cooperationem gratiæ ſeu aſſenſum. Si enim aſſentire non poſſis momenti, nunquam ſi blande cohorteretur te Chriſtus. Surge,ſcilicet per voluntatis conatū, tolle grabatum,id eſt.deſere peccati ſtatū,in quo ſeu grabato incubuiſti, ambula viam domini & mandatorum. Hæc enim eſt via,inquit Eſaias, ambulate in ea.Hoc & alibi præcipit

Eſa.30. Paulus,Spiritu ambulate,& deſideria carnis ne perfeceritis.

Gal.5. Humo qui non ſurgit,ambulare,nemo incedere poteſt ſurge igitur,vt dei viam,quæ virtutis eſt,incedere poſſis.

Et ſtatim ſanus factus eſt. Hoc mandato Chriſtus miraculum celebrius reddit. Primum enim præcipit ferre grabatum,vt omnibus manifeſtum fiat, eum vere ſanatum Nam niſi membra firma & robuſta facta fuiſſent,non tuliſſet lectum, declarat vero potentiam ſuæ diuinitatis,quæ neq; temporum interualla,neq; mortales obſeruat,ſtatim inqt

Allegoria hoc medicorum arte non poteſt fieri,vt omnibus membris deſtitutus in priſtinæ vitæ ſtatum ad vocem iubentis, reſtituatur. Mora indigent medici.Cæterum ſi allegoriam ſpectemus,dicamus: tunc nos ſanitati reſtitutos, ſi e peccatis ſurgamus,ſi ambulemus de virtute in virtutem,ſi opera vitæ exerceamus. **Erat autem ſabbatum,** Hinc ſibi inſaniendi in Chriſtum anſam arripuere Iudæi.

Sabbatum inquiunt.eſt.Non licet tibi tollere grabatū.

Quid ſabbati noie ſignificetur & qd in eo vel licitū vel non licitū ſit operari

Hoc eſt.quo excerbati ſunt, adeoq; indignati aduerſus veritatem.Proinde,ſi intus ſpectaſſent,quid ſabbati nomine deus ſignificare voluit,multo maxime probaſſent miraculum ferias perpetuo vult nos agere deus, perpetuóque ſabbatiſſare,vt ita dicam,a peccatis.Hinc tam ſolenne ædidit de ſeptimo die mandatum,toties repetitū. Exodi viceſimo. Sex diebus operaberis & facies opera tua. Septimo autem die ſabbatum domini dei tui eſt, non facies omne opus in

Hier.17. eo.Et Hierem.17.Hæc dicit dominus,cuſtodite animas ve-

Exo.31. ſtras,& nolite portare pondera die ſabbati.Exod.31. Videte vt ſabbatum meum cuſtodiatis, quia ſignum eſt inter me & vos in generationibus veſtris. Quo colligimus. Sabbatum perinde atque reliquas veteris teſtamenti cærimonias vmbram eſſe ſignum rerum verarum, quibus præſentibus

id maxime curandum, quod potiſſimum intendit legiſlator. Sabbatum vero, quatenus vmbra eſt, vetuit externnm, ac manuarium opus, quatenus veritas, nullum peccatum (quod vere ſeruile opus eſt) permittit facere Ideo hunc diem ceu peculiarem deus conſecrauit, eoque requieuit, ſignificans nobis perpetuo quieſcendum eſſe, & feriandum a peccatis, vt videlicet a ſabbato in ſabbatum transferri poſſimus. A ſabbato gratiæ, quo omnia peccata mortua ſunt, in ſabbatum gloriæ filii dei. Eſaias ſexageſimo ſexto. Erit neomenia ex neomenia, ſabbatum ex ſabbato. Ex hoc perpendiſſent Iudæi, alterum quendam Sabbatiſmum, multo celebriorem & ſacratiorem a nobis agendum, quam nunquam CHRISTVS profanauit. Neque enim peccatum fecit, nec inuentus eſt dolus in ore eius. Sed homines cæci, nec fidē nec charitatē habuerunt, fide erga CHRISTVM deſtituti erant, charitate erga proximum. Eſa. 66.

Sabbatū eſt, non licet tibi tollere grabatū, &c.

Mentiebantur, nam ea quæ in dei gloriam cedebant, qualia fuerunt holocauſta, victimæ, quibus etiam ſabbato ſacerdotes diuinam reconciliabant fauorē licuit facere, multo magis tollere lectū, nō erit prohibitū. Vides hic impios ex dei mirabilib⁹ obſtinatiores reddi, vt in Pharaone patet Exo. multis ī locis

Reſpondit eis, qui me ſanū fecit, is mihi dixit.

Id eſt, debeo illi obedientiam, quia tanta potentia vſus eſt, vt me integrum reſtitueret, ſolo verbo. Cui parendum mihi eſt qualis, qualis ſit Quod vero hunc ignorarit, quis eſſet, nemo miretur. Valetudinarius enim erat, nec fama apud hunc increbuit multa de Chriſto. Quo ingentem Dei erga nos miſericordiam perpendimus, vt verum ſit quod ait Eſa. 65. Inuenerunt me qui non quæſierunt me. Dei enim beneficentiā noſtrā cognitionem præuenit, id quod in hoc paralytico claret: præuenit & dilectionem noſtram, vt Ioannes teſtatur: non quaſi nos dilexerimus Deum, ſed ipſe prior dilexit nos. Poſtremo noſtrum officium atque obſequiū præoccupat, id qnod Paulus teſtatur Non ex operibus iuſtitiæ quæ fecimus nos ſed ſecūdum magnā mīam ſuā &c. Eſa. 65. Deus nos cognitiōe & dilectione pueniт. I Ioan. 4. ad Tit. 3.

IESVS declinauit a turba. Cur ita? quia (vt ait Pro. 27.

Salomon) Grauis eſt lapis & ponderoſa arena, vtroq; grauior & ira ſtulti. Quanquam igitur Chriſtus omnes aduerſarios verbo perdere potuiſſet, exinaniuit tamen ſed ad extremam ĩpotẽtiam, ac ſubduxit clãculum a turba. nõ quod timeret, ſed vt exemplo eius diſcamus non tentare DEVM, & declinare impiorum inſaniam, donec aliquantulum ita deferueſcat Sed quo declinauerit, mox indicat. Inuenit enim ſanatum in templo. Cocedendum igitur eſt in templum orationis, & contemplationis gratia, declinanda turba, & malorum hominum conſortia, ſiquidem conditoris gratiam cognoſcere ſi animum ad diuina corripere volumus: Vnde tam Chriſtus, quam curatus ille vterq; in templum ſeceſſit, non ad nundinas (inquit Chryſoſt. neq; voluntati, aut negligentiæ ſe dedit, ſed in templo diuerſabatur, quod maxime religionis & pietatis eſt ſignum Contra plæriq; agimus, qui frequentiores ad ſpectacula ad forum, ad diuerſoria confugimus, quam ad ædes ſacras. Quo fit vt neq; ſani neque integri ſimus. Si allegoriam petas habes, & aliud templum, in quo obambulãdum tibi cũ Ieſu. Nempe cordis. Neſcitis quoniam corpora veſtra templum ſunt ſpiritus ſancti? & Dauid Perambulabam in innocentia cordis mei, in medio domus meæ. Hoc ingreditur Chriſtus ſi quidã te intus domiq; non foris offenderit Conſiſte apud te, quæue recta, aut perperam ædibus tuis aguntur, diligenter perpendito. Tibi enim de te ratio reddẽda eſt, deque cuſtodia propriæ, non alienæ conſcientiæ, niſi & aliis prælatus ſis. Ecce ſanus factus es. &c. Ex hac domini ſententia diſcimus, afflictiones ſæpius propter peccata oriri. Vbi ſcias duos eſſe genera hominum, qui affliguntur non ſemel præſentibus malis. Primum eorum eſt qui innocentes ſunt, qualis fuit Abel, Ioſeph, Iob, His afflictio omnis, purgatio eſt reliquiarum, aut certe probatio dei, qua declarat ſe charitate affici erga tales. Quem enim diligit deus corripit, & flagellat omnem filium, quem recipit. Et Sapiens: Vaſa figuli probat fornax, & homines iuſtos tentatio tribulationis. Ex hoc numero fuerunt illi, de quibus Hebre. 11. Tentati ſunt, ſecti ſunt, in occiſione gladii mortui ſunt. Et illi, de quibus. Sap 3. Et ſi coram homi-

Iratos docet eſſe declinãdos.
Chriſoſt.
Notãtur diſſacrarũ æ-diũ cõtẽptores.
Allegoria
2. Cor. 3.
ps. 119.
Bonis & malis cur mala inferantur.
Gene. 4.
Gene. 39.
Iob. 2.
Prouer. 3
Heb 12.
Heb. 11.
Sap. 3.

nibus tormenta paſſi ſunt: ſpes illorum immortalitate ple-na eſt. Tanquam in fornace probauit illos, tales fuerunt & martyres omnes, & multi viri euangelici, multis incommodis & afflictionibus expoſiti. Quos imitamur, ſi propter iuſtitiam patiamur, vt inquit Petrus, id eſt, ſi iuſti, ſi pii, ſi obedientes Eccleſiæ filii fuerimus. Tunc enim ſi quid patiamini beati. Alterum genus, eos cōplectitur homines, qui flagitioſam deducūt vita, qui hæreſi, qui cæteris portētuoſis vitiis diuinā in ſe vindictā exigūt. Quo ex numero, hic videtur fuiſſe curatus. alioqui non dixiſſet CHRISTVS **Vade, amplius noli peccare, ne deterius tibi cō tingat.** Quaſi diceret: Sanitati priſtinæ reſtitutus es, depulſo corporis morbo, quem tibi ex animi labeculis contraxiſti: ſuſtuli vtrunque malum, quandoquidem dei perfecta ſunt opera: ob id inferius paulo dicitur: Totum hominem in ſabbato ſanum feci. Caue igitur poſthac, ne recidens in priſtina peccata, grauius aliquod malum tibi acceſſas. Solent enim iterata peccata hominem reddere ad reſiſtendum imbeciliorem exaggerare culpam, Deum reddere implacabiliorem, addere proinde diabolo calcar, quo manis impetat nos, & quod quidam ait: Peccatorum frequens iteratio inducit peccandi conſuetudinem, quæ fert in naturam conuertitur, niſi mox abolita fuerit. Minuit & concupiſcentiæ vermiculum, cuius eſt reluctari, reclamare vitiis. Poſtremo afficit, & erga omne bonum nauſeationem Deſipit enim omnis virtus, & honeſtas, & integritas hominis vitiis aſſueto, vt licet in Iudæis cernere. Anima, inquiunt, noſtra nauſeat ſuper cibo iſto leuiſſimo. Hoc eſt, ingratiſſimum omnium genus, quod dei beneficia neque agnoſcit, neque veneratur. Quin quo maioribus afficitur, eo magis inſolens redditur. Hinc diuina ira deſæuit plærunque in homines vſque adeo vt ſimul cum impiis & iuſti periclitentur, Sic dauid: Multa (inquit) flagella peccatoris. Et Moſes: Quod ſi non audieris vocem domini dei tui vt cuſtodias & facias omnia mandata eius, &c. ſequitur Percutiat te dominus egeſtate, fame, peſtilentia, hulcere Aegypti, amentia, cæcitate, &c. Eo modo pharao percuſſus, ſic Antiochus, ſic Herodes, & plærique omnes, qui ſuis

1. Pe. 2.

Iterata peccata quæ mala faciunt.

Num. 21.

Pſal. 31.

Deut. 28.

exo. 9. 10.

1 Mac. 6.

Act. 12.

futuræ gloriæ dignitatē,excellentiam . Teſtatur & paterna vox,hunc eſſe filium,qui merito audiendus ſit,adſunt tum Moſes,tum Helias familiarius cū CHRISTO conferentes, Auxerunt hæc vniuerſa,fidem in apoſtolis , roborarunt & nutantes alioqui conſcientias Quo factū eſt,vt conſolari, ac firmiores apoſtoli e vertice montis deſcenderint, quanquam hactenus carnales fuerunt , minimeq; altioribus & abſtruſioribus rebus aſſueti diſcipuli.Proinde non admodū abhorrent hæc ab iis,quæ ab hoc ipſo quoq; die a Moſe decantata ſunt.Quanquam non in Moſen,ſed in CHRISTVM , inq; patrē illū cæleſtē iuſti',quæ ſequūtur,dici poſſūt Dixit(inquit moſes,Deu.11.)filiis Iſrael Si cuſtodieritis mandata,quæ ego præcipio vobis,& feceritis ea,vt diligatis dominū Deū veſtrū,& ambuletis in omnib' viis ei', adhærentes ei,diſperdet domin' De' oēs gētes antefaciē veſtram,& poſſidebitis eas,quæ maiores & fortiores vobis ſunt Nō hic exiſtimes craſſum illum Moſen loqui,ſed eū qui hōc multo præſtantior eſt CHRISTVM.Is enim loquitur Iſraelitico populo,id eſt,fideli,oēm ſpem in ſe collocantis, Si cuſtodieritis mandata mea,qui videlicet nō tā in monte Synai,quā in vertice mōtis Tabor,vobis dedi,vobiſq; præſcripſi,ſi quidē hæc vniuerſa præſtiteritis,veri diſcipuli mei eritis,adero tū etiam vobis aduerſus quaſlibet gentes,auxiliatricesq; copias feram vobis.ſicq; veſtrō nomine pugnabo.vt olim omnibus ſuperiores ſitis euaſuri.Iuſti' igitur in Chriſtū(quē vt audiamus præcipit cœleſtis ille pater)hæc conuenit, quā Moſen,vox.Si cuſtodieritis mandata mea. Itemq; vt diligatis Deum,id eſt,non verbo ſolum oſtendatis vos diligere Deū,ſed opere,& veritate,vt Ioannes præcipit.Si igitur(inquit Chriſtus)diligitis me,mandata mea ſeruate,Et iterum:Qui diligit me,ſermones meos ſeruat.Tum enim diligimus Deum recteq; ac pie affecti ſumus ad eum, ſi quæ iuſſet,rebus factiſq; declaremus, Ferax enim eſt dilectio operum proinde niſi rebus , factiſq; declaretur,ficta eſt,ſimulata eſt ac hypocritica eſt,Adiecit ob id Moſes,vt ambuletis in viis eius,adhærentes ei.Neque igitur qui per deuia quæq; aderrant,qui ambulant vias difficiles,qui poſt concupiſcentias ſuas habeunt,qui in omnem libidinem ſe-

Deu.11

1.Ioau.3

Ioan 14

Dilectio Dei vera ferax eſt bonorum operum.

ſe effundunt, diligũt Deum, neq; venerantur Quo ſequitur neceſſum eſt, quotquot eiuſmodi ſunt poſſeſſionem terræ promiſſæ minime aſſequuturos Nam non extente conditione (inquiunt iuriſperiti) inualidus eſt contractus, ac pollicitatio conditionalis. Præmiſit autem dominus manifeſtariam conditionis notam. Si (inquit) cuſtodieritis. Et, Si vis ad vitam ingredi, ſerua mandata. Iam niſi mandata præſtes, neq; vitã neq; gloriam ſpectabilis in monte eminus commonſtratam, ſed neque hoc futurum erit quod ſubdit Moſes omnis locus quem calcauerit pes veſter, veſter erit. Id enim ſolum præmii manet eos, qui fide, ſpe, charitateque operoſa adhærent Chriſto. Quorum poſſeſſio non in vnum locum relegabitur, ſed in Orbem terrarum omnium, adeoq; ſupra omnem terræ, mundiq; huius habentis ac inconſtantis globum, vt verum ſit quod dixit Moſes. A deſerto & libano, & flu mine magno Eufrate, vſque ad occidum mare, erunt termini veſtri, nullusque ſtabit contra vos. Qua ſententia iudicatur magnificentia & auguſtiſſimum futuri illius ſæculi & regni, & imperii, dominium, quo regnabunt, & imtrepide perſtabunt aduerſus impiorum tyrannydẽ iuſti. Sap 5. Stabũt iuſti in magna conſtãtia aduerſus eos qui ſe auguſtiauerunt, & qui abſtulerũt labores eorum. Hac ſua ſtatione incutient omnibus hoſtibus, quos aliquando in Dei itinere aduerſarios habuere, terrorem ac formidinem Hinc ſequitur, Terrorem veſtrum & formidinem dabit dominus DEVS veſter, ſuper omnem terram quam calcaturi eſtis. Sunt enim omnibus nefariis hominibus formidini iuſti, ſtupent ad horum fœlicitatem mirenturque ſubitam rerum fortunæque viciſſitudinem. Verum quibus meritis his tam præclaris ac magnificis dignabimur promiſſis? Nullis aliis, quam ſi cuſtodieritis mãdata mea, & cærimonias, & concilia, quæ ob tui commodum dedi. Atqui hæc præloquutus eſt Moſes, nec dum radiante Euangelio. Quid igitur hoc locatur, audiamus.

Sap:3

Poſt dies ſex aſſumpſit Ieſus petr. & Ia. & cæte.

Poſt ſex dies, ſubaudi, circumactis ſex diebus, vel id quod Lucas habet. 9. c. fere octo, poſteaquam dixit. Amen dico vobis, ſunt quidã de hic ſtantibus, qui non guſtabunt mor-

tem, donec videant filium hominis venientem in regno ſuo tum ſubduxit hos tres diſcipulos, ceu familiares, & ſecretorum conſcios, ſeorſum a turba, in ædítiorem monté, neue porro animum deſponderent metu mortis, quam iam prædixit futuram, aperuit illis futuræ gloriæ, quam ſpectarent, fores, ſeq; in aliam formam, vt inquit Hiero. non perdens interim priſtinam, multo excellentiorem transfigurauit in eam videlicet, qua venturus eſt iudicare mundum.

Miſcuit hic CHRISTVS gaudium mœrori, antea enim hortatus erat crucem, quam ne horrerent, pertimeſcerentq; diſcipuli, ſic mitigat, vt oſtendat, quanta gloria hanc ſequatur, ſi modo ob CHRISTVM patiatur. Hinc Paul. Roma. 8. Non ſunt condignæ paſſiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis. Et item Si compatimur, & conregnabimus Obſerua, quod in montem, adeoq; ab hominum conſortio remotum abduxerat Chriſtus diſcipulos, quos volebat eſſe ſecretorum participes, vt declarat ſiquidem nos futuri ſæculi dulcedinem experiri, ſi a veteri vita reſpicere, ſi gratiæ & diuini fauoris participes eſſe volumus, fugiamus turbam, & tumultuantem mundum. Ita DAVID Ecce elongaui fugiens, & manſi in ſolitudine Quid aliud fugiebat, quam pauorem hominum mores, conſuetudinem? manſit vero in ſolitudine. Quia, ſi Hieremiæ credimus. Thren. 3. Sedebit ſolitarius, & leuabit ſe ſupra ſe. Sic Moſes ſe, dum legem accepturus eſſet, a vulgi conſuetudine ſubduxit. Exo. 19. Et Chriſtus noctu ſolus erat in monte, inque diſertis locis. Ita & Franciſcus, ſolitarius frequenter oberrabat, per ſyluas atq; nemora, quo eſſet, diuinis adflatibus idoneor. Tum igitur erit aſcendere in montem Domini, ſed mundo corde, ſed impollutis & caſtis deſideriis. Quis enim (inquit DAVID) aſcendet in montem Domini, aut quis ſtabit in loco ſancto eius? Innocens manibus, & mundo corde. Atqui quos comites habebis? Petrum, qui a fidei firmitate laudé cognomenq; commeruit, & Iacobum, qui ſupplantans vitia interpretatur, ac Ioannem. In quo gratia eſt Dei peculiaris. His tribus comitatus, conſcende montem Domini, ac diuinæ contemplationis verticem tranſuola id eſt, vt in fide vnius Eccleſiæ ſies firmus, conſtans, ac infractus,

Rom. 8.
2. Tim. 3.
Fauor diuinus i ſolitudine acquiritur
Pſal 54.
Thren. 3
Mat. 14.
Quos oporteat ſuæ ſolitudinis habere comites

aduerſus omnes hæreſeos adſultus: dicente Petro: Aduer-
1.Pet.5. ſarius veſter diabolus tanquã leo rugiens: circuit, quærens
quem deuoret, cui reſiſtite fortes in fide. Acceſſe ſubinde
Iacobum, vt teipſo ſemper ſuperior ac robuſtior euadas,
nec vnquã vitiis cedas. Genere. 4. Sub te erit appetitus tu-
us, & tu dominaberis illius. Et Dauid: Beatus qui tenebit,
Gene.4. & allidet paruulos ſuos ad petram, id eſt, qui primos lubri-
Pſal.136 citatis, & turpitudinis, & cupiditatis obtruncat cogitatus
frangit ac peſſundat, alliditq; ad petram, quæ Chriſtus eſt.
1.Cor.10. Adhibendus eſt & tertius comes Ioannes, id eſt
gratia diuina, cui acceptum ferre debemus, & fidem noſtrã
1.Co.15. & victoriam ac triumphum. Sic Paulus. 1. Cor. 15. Non ego
ſed gratia Dei mecum. Et gratia Dei ſum id quod ſum. Hos
iunge in vnum diſcipulos, iiſq; comitibus facile cõſcendes
ad videndum, quam ſuauis eſt dominus, quam mendaces
homines, quam fallaces mali illi dæmones. Coniunctos
vero oportet, ac ſociatos eſſe, ſi vincere cupis. Nam vbi ſunt
duo vel tres congregati in nomine meo, de omni re quam
Mat.18. petierint patrem fiet eis. Matthæi. 18. Sunt igitur Petrus &
Ioannes concordes. Interſit & Iacobus vitiorum & obiur-
gator, & ſuppreſſor: tũ petant in nomine Chriſti, & factum
ſi quidem ſalubre fuerit, exiſtiment. Secundo loco, quate-
nus ad transfiguratum Chriſtum attinet, paucis obſerua-
bimus hanc gloriam, deliberationem quandam futuræ glo-
riæ fuiſſe: neq; enim perpetua fuit, neq; diuturna, ſed tem-
poralis, ſed euaneſcens. Erat tamen interim gaudij & læ-
Pſal 88. titiæ, & fauſti omnis pleniſſima. Inclaruit enim nomen
Chriſti in monte Thabor, de quo Dauid: Thabor & Her
mon in nomine tuo exultabunt. Quod factum hoc loci,
nemo eſt, qui ambigat. Auxit hæc gaudia, ſpectatus ibi Mo
ſes & Helias, & maieſtas patris. **Apparuerunt enim
illis Moſes & Helias, cum eo loquentes, &c.**

Taxantur Cõfutatur hic eorũ temeritas, qui dicere præſumunt. Nemi-
q neminẽ nẽ e mortuis redire ad ſuperos. Quin facilis deſcenſus a-
e mortuis uerni, ſed reuocare gradum hoc opus eſt, hic labor eſt. Ve-
redire aſſe rum hic habes certis teſtimoniis etiam noui teſtamenti, nõ
runt. tam reſurrectionem probatam carnis, quam immortalita-
tem animæ, & ſpirituum (ſi quando deo collibitum fuerit)

viſiones,& apparentiam.Sic & Lazarus reſuſcitatur, & alii Nō debe-
item innumeri in Euangelica hiſtoria,& Apoſtolicis Actis mus ab iis
exciſcari leguntur.Quin & Chriſtus hos blaterones ſic ob- qui extra
tundit,ſicque confutat ſua ipſius reſurrectione,vt nemo ro Eccleſiam
tundius poſſit.Viſus enim eſt vndecim,teſtatus teſtamētū, ſunt,chri-
quod antea cōdiderat,æquiſſimo a ſe iure æditū.Itaq; ſuffi ſtū quære.
ciāt nobis nō tā illa ſpectatiſſima exēpla,quā alia,quæ tem
poris progreſſu ad fidelium conſolationem in Eccleſia æ-
dita a ſanctis ſunt viris.Habent, inquit Chriſtus, ad diui-
tem epulonem,Moſen & prophetas,audiant illos.Habem'
& nos Chriſtiani Chriſtū,habemus Petrū, habemus Pau-
lum:maxime vero omnium,Eccleſiā matremq; noſtram, in
qua & nati & educati ſumus,huic fidem habeamus. Alio-
qui ſi priſtinam fidem nouis miraculis obfirmari petimus,
metuendum ne nobis obprobret Chriſtus. Generatio pra-
ua & adultera ſignum quærit,& nullū aliud ei ſignū quā Io
næ prophetæ dabitur.Roborata eſt fides noſtra cum mira-
culis, tum illuſtribus viris, tum martyrum ſanguine.His
obfirmemus aduerſus hæreticos oblatrantes, fluctuantes
conſcientias noſtras. Proinde,quod MOSES cum Heliæ
apparuere, nec myſteriis vacat. Quandoquidem adfuit
plenitudo legis. Romā.10.Chriſtus,quæ per Moſen data
eſt Io.1.Impleta fuere & prophetarum oracula, quod præ-
ſentia Heliæ teſtabatur.Igitur Chriſtus,vt medius inter le- Io.1.
gem & prophetas,vt verus legiſlator,hos fecit, curauitq;
diuina ſua virtute eſſe præſentes, duos præſtantiſſimos vi-
ros. Et legem videlicet perficiens,& prophetarum oracu-
la adimplens.Deinde & hac ratione,vt vtriuſq; vaticinia,fi
dem,conſtantiamq; ac zelum,ſuis factis verbiſq; compro-
baret.Vterque enim zelatus eſt ſuper populi errata, vterq;
delinquentes grauiter obiurgatus eſt,Moſes in vituli cultu
Exodi.32. Helias deſtructione diuini cultus .3. Regum.9. Exo 32.
Altaria inquit,domine tua deſtruxerunt,Prophetas occide- 3 Reg. 19
runt,& relictus ſum ego ſolus. Vtrunque vero,in ſe perfe-
ctiſſime expreſſit Chriſtus,obiurgans Phariſaicam perfi-
diam,eiicienſque vendentes & ementes de templo,Ioannis Ioan.2.
ſecundo. Tertio,ſpectata ea gloria,quæ tum in Chriſti fa-
cie,tum in habitu, & ornatu reſplenduit,ſic orditur Petrus

(Dñe bonũ eſt nos hic eſſe ſi vis faciam⁹ hic tria tabernacula, tibi vnũ, Moſi vnum, & Heliæ vnũ)

Secundum Origenem hæc vox ex carnali affectu prodiit. Necdum enim Apoſtoli recæperunt illuſtrantem illum ſpiritum veritatis, quandoquidem nec Chriſtus glorificatus per reſurrectionis potentiam fuit, nec triumphatus mundus, neque principatus alieni traducti & explanati, alieno igitur ſpiritu, hoc eſt carnis loquutus eſt PETRVS, id eſt eodem quo dixit: Abſit a te domine. Maluit enim in taber-

Per crucẽ ĩt ad gloriam. naculis Chriſtum tranſquillam agere vitam, quam ire Hieruſalem, capi, ligari, flagellari, crucifigi. Sic enim caro ſemper aduerſatur ſpiritui. Gal. 5. niſi igitur tantis ſit qui hanc in ſeruitutem redigat, facile ſuccum. bit, labiturq; in pecca-

Mat. 6 torum fœdiſſimorum cœnum. Sic miſere aſpernamur crucem, qua vel ſola itur ad gloriam. Si (inquit PAVLVS) compatimur, & conregnabimus. Antea igitur præſtandum quod iuſſit Chriſtus. Qui vult venire poſt me, abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam & ſequatur me. Hoc itinere nobis eundem eſt, ſi in gloria Chriſtum fidenti, ac alacri animo ſpectare volumus. Ita enim oportuit pati Chri-

Luc. 24. ſtum & ſit intrare in gloriam ſuam. Luc. 24. Neque nobis ſecus, neque aliter incedendum Gloriandum primum ĩ cruce, in toleratione malorum, in miſeriis, porro in afflictionibus multis, & ita demum regnandum & in tabernaculis fiduciæ, in opulenta requie, & in pulchritudine pacis con-

Eſa. 32 quieſcendum, vt habet Eſaias. Cæterum eſt tamen cur Petrus audeat iactare, Bonum eſt nos hic eſſe. Nempe quod illuſtrior reddebatur ac firmior, in miſteriorum cognitione. Hinc bonum, imo optimum illi erat, eo loci fuiſſe, arcanaq; colloquia illa audiuiſſe illuſtrium virorum id eſt

2. Pe. 1 quod in. 1 c. epiſtolæ ſecundę fatetur. Non indoctas fabulas ſequuti, notam fecimus nobis Domini noſtri Ieſu Chriſti virtutem & præſentiam, ſed ſpeculatores facti illius magnitudinis. Sequitur: Et habemus firmiorem propheticum ſermonem, cui benefacitis attendentes, quaſi lucernæ lucenti in caliginoſo loco, donec dies illuceſcat, & lucifer oriatur in cordibus veſtris. Vides ergo hac oratione bonum fuiſſe

Petro, in montem conceſsiſſe cum Chriſto. Eo enim didiciſſe ſe iactat, quæ poſt, tam conſtãter aliis inculcabat, quæ omnium philoſphorum inanem philoſophiam ſuperabant. Verum ibi figere tabernacula non debuit, ibi extruere tentoria. exædificare ædes, nondum redempto genere humano: nec ſalubre fuit, nec tutum. Facile enim has ædes irruiſſent venti, ſubuertiſſentque e fundamentis extructa ædificia. Oportuit primum ſternere fundamentum, quod CHRISTVS eſt. 1 Corinth. 3. ſpiritualis ædificii, tum ædificandi muri, parietes, tecta, denique domus tota. 1. Cor. 3.

Adhuc eo loquẽte, ecce nubes lucida obũbrauit eos, & vox de nube dicẽs, Hic eſt filius meus dilect⁹, in quo mihi bene cõplacui, ipſum audite.

Quod in nube paruit paterna vox, ſignificat apoſtolorum mẽtes, diuinis rebus contemplandis, nec dũ idoneas. Sic & Moſi, & Salomoni per nebulã atq; caliginẽ loquut⁹. & ob id Pau. 1 Co 10. Patres noſtri oẽs ſub nube fuerunt. Accommodauit ſe eorũ imbecillitati pater in nube, quemadmodũ Chriſtus in aliena forma ſpectatus eſt duobus diſcipulis in via. Luc 24. Intonat per nubem pater, ſed multo blandius, quam fecit olim legem ſtatuens Iudæis. Neque enim acceſſimus ad inacceſsibilem ignẽ, & turbinẽ, & caliginem, & procellã, & tubæ ſonũ, & vocẽ verborũ, ſed ad ciuitatẽ Dei viuentis ad Eccleſiã primitiuorum, & mediatorẽ Chriſtũ. Adblandientis igitur vox eſt illa. Hic eſt filius meus dilectus, in quo mihi bene complacuit. In hoc vnico placuit paterræ voluntati, cæteri degenerauimus fere omnes: hic ſolus innocens, ſolus quod iuſſum erat, ſeipſo exequutus eſt. De gentibus, inquit, non eſt vir mecum. Eſa. Igitur recte in proprio ſuo & naturali, adeoque obſequenti filio cõplacuit patri, id eſt, quod totus ille Pſalmus. 88. teſtatur. Quia domini, inquit, eſt aſſumptio noſtra, & ſancti Iſrael regis noſtri. Tunc loquutus es in viſione, & dixiſti. Poſui adiutorium in potente, & exaltaui electum de plebe mea, Inueni Dauid ſeruum meũ. oleo ſancto vnxi eum. Manus enim mea auxiliabitur ei, & brachiũ meũ confortabit illũ. Quæ verba ſi quis expendat, in Chriſtũ competere veriſsi-

Exo. 20. Luc. 24. Heb. 12. Eſa. 63. Pſal. 88.

me dixerit. Ipſe enim eſt, qui in montē ſuſtulit ſuos, ipſeque oleo lætitiæ vnctus eſt, ipſe brachiū dñi, quo victus ac proſtratus eſt acerrimus ille hoſtis humani generis Leuiathā. Quin ipſe qui prorſus ad patris nutum ac renutū pēdebat, eoque magis nobis ſuſpiciendus, & audiendus, & imitandus quoque Ipſum inquit pater, audite. Hoc dignitatis, hoc excellentiæ nulli tribuo, neq; etiam non moſi, neque Heliæ, neq; vllis deniq; quālibet ſpectatæ vitæ mortalibus, niſi qui huius legatione funguntur, qui ab hoc edocti fuerint: vnigenitus enim, qui eſt in ſinu patris, ipſe enarrauit. Audiendus igitur is maxime vobis eſt, audiēdi ſunt & diſcipuli, Lu. 10. Qui vos audit, me audit, & qui vos ſpernit, me ſpernit. Qui autē me ſpernit, ſpernit eū q miſit me. Audienda & Eccleſia catholica. Mat. 18. Si Eccleſiā non audierit, ſit tibi ſicut ethnicus & publican', ſed & apoſtolorū ſucceſſores, pōtifices & præpoſiti, iuxta Paulū audiendi ſunt. Pro patrib' enim tuis nati ſunt tibi filii, cōſtitues eos principes ſuper omnem terrā In locū prophetarū ſurrogati ſunt apoſtoli, apoſtolis ſucceſſerūt Epiſcopi, doctores, Euāgeliſtæ, paſtores, vt locupletiſſime teſtatur Paulus ad Corinthios & Epheſios. Quiſquis igitur horū decreta cōtēnit, Chriſtū non audit, adeoque neque patrem cœleſtem veneratur, ſed ſpernit, ſed contemnit. In fine addit, Chriſtus. Viſionem nemini dixeritis, donec filius hominis a mortuis reſurgat. Quo præcepto inanem gloriā ex apoſtolorū animis excutere volebat, tum etiam inuidiæ tollere in aliis, qui hac viſione non ſunt dignati, occaſionem. Needum perfecti erant apoſtoli, vt æquo animo ferrent, tres illos diſcipulos aliis præferri, quin indigne tulerunt morem cum eiſdem in monte. Proinde, colligere poſſumus & hoc loco illud documenti, ne quibuſuis viſionibus mox fidē adhibeam': ſed probādas eſſe, & examinādas antea, quā illis credatur. Nolite (inquit Ioannes) omni ſpiritui credere, ſed probate ſpiritus, an ex Deo ſint. Id vtinā multi hac tēpeſtate feciſſent, neq; ſic miſere permiſiſſent ſibi imponi a pſeudoprophetis & hæreticis: Aduerſus quorū inaniſſima figmēta ſic intonat Hiere. 14. Viſionem men

Quos debeam' habere doctores.

Luc 10.

Matt. 17.

1. Cor 12
Ephe. 4.

Examinādas eſſe viſiones. 1. Io. 4.

Hie. 14.

dacē & diuinationē fraudulētā, & ſeductionē cordis ſui prophætant nobis. Mendax vaticinatio eſt, quam multi verbi diuini temeratores, dixerim potius quā enarratores aliquot iam annis auribus hominū inſtillare conati ſunt, aduerſus Sacrificiū Miſſæ, aduerſus purgatoriū aduerſum Pōtificū decreta, adeoq; aduerſus receptiſſimas & probatiſſimas Eccleſiæ Catolicæ conſuetudines. Quarto ſatius fuiſſet horum dogmatum authores tacuiſſe, ac ſui capitis ſpectra, viſiones, ſomniaque ſiluiſſe. Nemini, inquit Chriſtus, dixeritis, id eſt, nolo vos nouarum rerum eſſe vel renarratores, vel proditores. Quin bonum eſt ſacramentum regis abſcondere, & meminiſſe, quod alius dixit. Secretum meum mihi. Eſa. 24. Eſa. 24.

Dominica ſecunda quadrageſimæ, Euangelium. Matth. 15.

EGreſſus inde, ſeceſſit in partes Tyri, & Sidonis., Matth. 15. In hoc Euang energia deſcribitur conſtantis ac fidentis animi. Quem inde colligamus, quo, gentilis mulier Syrophœniſſa, ad ſolam Chriſti famam, quam nimirum vt Marcus refert, & bonam & plauſibilem audierat, ſimulque intellexerat, Chriſtum virum eſſe benignum, pium, & mire ad iuuandum quoſlibet propenſum, Eo factum eſt, vt hac via illi potentia verbi innotuerit, vis que Euangelius & gratiæ patefacta ſit, vnde coalita eſt fides illa Neque enim hunc ſequuta fuiſſet, neque tam conſtāti voce exclamaſſet, Miſerere mei fili Dauid, niſi illi credidiſſet, ſeque participem fieri poſſe eius clementiæ ſperauiſſet. Traxit enim hanc ad Ieſum non ſua propria voluptas, ſed miſerentis propenſiſſima in miſeros voluntas. Offecerat eminus quod iandudum, in Canticis ſponſa decantat dilectico Oleum effuſum nomen tuum, Excurremus in odorem vnguentorum tuorum, Vnguenta Chriſti, clementia, pietas, miſericordia, deinde blandis illa ac comis omnibus que expoſita conſuetudo, nulli intractabilis, nulli ſeuerus, ſed omnibus ex æquo obuius. Venite, inquit, ad me omnes, qui laboratis, & onerati eſtis, & ego reficiam vos. Matth. 11

Canti. 1

Vnguēta xpi q̄ ſint.

Hæc fama increbuit mulieris auribus. Nam fides eſt ex au-
Rom.10 ditu Auditus autem per verbum Dei Romano.decimo.er-
go Samaritanum quæſiuit, pulſauit & precibus & lachry-
mis,donec,quod voluit, obtinuit. Itaque Euangelium ita
habet. Egreſſus illinc Ieſus,ſeceſſit in partes
Tyri & Sidonis. Hic ſeceſſus a Iudæis audaciam ade-
undi Chriſtum præbuit gentibus ſecundum Chryſoſtomũ
Act.13 Quemadmodum & in actis teſtatur Paulus. Vobis opor-
Regnum tebat primum loqui regnum Dei, ſed quoniam indignos
Dei quid vos feciſtis, ecce conuertimur ad gentes, decimotertio,&
Matthæi vigeſimoprimo, Chriſtus. Ideo auferetur a vobis
regnum Dei, id eſt, gratia & peccatorum remiſſio, veraque
ſpiritus libertas quam repudiatis, malentes ſeruire pecca-
tis, quam in libertatem aſſeri. Verum cui cedet huius regni
dignitas? In quos merito transferetur Dabitur, inquit. gen-
ti facienti fructum eius. De huius gentis albo, fuit hæc Sy-
Ingratis ro phœniſſa mulier. Proſpiciendũ nobis, ne noſtris erratí-
ſe ſubſtra- bus extrudatur a regno animæ Chriſtus, ſeq; ad exteras na-
hit gratia tiones conferat. Tene, inquit Ioannes in Apoca.3. quod ha-
Dei. bes, ne alius accipiat coronã tuã. Tene oblatã gratiã adeoq;
omnibus expoſitam, vt nemo tergiuerſari queat. Stat enim
Bpoca.3 & clamat, venite ad me. Væ nobis, ſi aliter quiſpiã prçripiat
hãc coronã, hocq; dono dignetur, q nobis exhibitũ erat.
Inciderunt obſtinati Iudæi ſuo malo in hũc infœliciſſimũ
ſtatum Cadunt & multi iiſce temporibus ſua propria ma-
litia in idipſum in fœlicitatis barathrũ Sed væ vobis miſeris
væ ſi duriores permãſerimus, væ ſi a nobis abeat Chriſtus,
ſi alio cõmigret, queritur hanc commigrationẽ a ſe ſponſa
Canti.5: Canti.5 Peſſulum meũ aperui dilecto, at ille declinauerat
atq; trãſierat. Anima mea liquefacta eſt, vbi dilectus loquu-
tus eſt, quæſiui & non inueni illũ, Væ nobis, ve noſtræ mali
tiæ, qui & oſtiũ dilecto claudimus, & hoſtibus ferociſſimis
referamus, Aperuit ſponſa peſſulũ, & tamen declinauit dile
ctus Contra nos omnibus viribus ac neruis, plenoq; Marte
reſiſtimus gratiæ, nõ molleſcit anima noſtra ad vocẽ ſponſi
non reſipiſcit, non reconſiliat ſeſe dulciſſimo ſponſa cui tã
chara eſt tam adamata, vt ſeipſũ, pro hac reddimẽdi in pre-

cium dederit. Meritò igitur ſi alio ſe conferr, ſi nos deſerit. ſi ſeu orphanos relinquit, noſtræ id & inertiæ & malitiæ, de putemus Perditio, inquit Oſeæ. 13. ex te eſt Iſrael, tantum ex me ſalus tua. id eſt tibi ipſi malorum omnium eſt cauſſa, tu confuſionis tuæ, atque deſertionis, & ignominiæ quoq; anſam ipſe præbuiſti Ego, qua, potui te benignitate ac pietate allicere, curaui, ſanare vulnera volui, pharmaca ſalubria adhibere ſingulis quidem ſtatui morbi, verum noluiſti ſed abiiſti poſt amatores tuos. Quo factum eſt, vt inde te deſeruerim, inque hoſtium manus & cuneos tradiderim, eaque ratione Iudæos iam deſerto, & ad gentium populū me conuerto. Oſeæ 13.

Et ecce mulier Cananæa a finibus illis egreſſa clamauit dicēs ei: Miſerere mei domine, fili Dauid, filia mea a dæmōio male vexatur.

alii legunt agitatur, ſed eadem ſententia. Vide quantum ſiebat hæc mulier Cananæa iuſtitiā fidei. Ecce, inquit mulier a finibus illis egreſſa eſt. Stupet Euangeliſta, id quod admirationis nota indicat, & recte quidē ſtupet & admiratur mulieris audaciam, vt pote alienigenæ, idolis deditæ, a Deo alienæ, adeoq; a Iudæorum cōmertio oblegatæ, vt canibus eas gentes (e quibus hæc prodiit mulier) ſimiles exiſtimarēt. Sed fœliciſſimi canes qui Euangelii participes facti ſunt. Hinc verū eſt quod ait Paulus· Cæcitas ex parte cōtigit in Iſrael, donec plenitudo gētiū intraret, vſu id venire cū ſemel exploratū eſt, etiānū hoc tēpore publicanos videlicet & meretrices iuſtitiarios quoſdā præire, in regnum cœlorum, ac gratiæ dei irrumpere vt quadā, & affectu ardētiſſimo. Quid clamat vero mulier? Miſerere mei domine fili Dauid. Agnoſcit mulier hæc, duo, quæ neceſſaria ſunt, ei qui filiam ſuam. i. animam a dæmonio agitatam, cupit liberari. Alterum ſuam illi miſeriam exponit, agnoſcēs ſe porro miſeriam, & omni humano auxilio deſtitutā, pariter & in nihilum redactam. Quid enim miſerius, quid crudelius? quam rationis participem hominem, a dæmone vexari? Siquidem tot dæmoniorum ſeruus eſt homo, quot vitiorum A quo enim qui ſuperatus eſt, huius & ſeruus eſt Hierem. 8. & 2. Petri. 2. Num hic miſerandus eſt? Num omnibus Rom. 11. Hiere 8. 2. Pe. 2.

modis humiliatus ſpretus? Agnouit hanc ſuam infœlicitatem David Pſalmo triceſimoſeptimo. Miſer factus ſum, & curuatus nimis Et item filia Babylonis miſera. Recte quidem ea miſera eſſe aſſeritur, quæ in Babylonicam captiuitatem detruſa eſt Itaque teipſum demittas, ſi miſerandum ſtatum tuum, vicemque tuam conſideres, eoque magis indoleas, ingemiſcas, quo fœlicior es factus iam cum muliere exclama. Miſerere mei. Id facit & Pſalmiſta. Miſerere mei, quoniam tribulor. Quid eſt quoniam tribulor? Id eſt, anxius ſum, & afflictus, & peccatis preſſus, porroq; in cœnum demerſus. Neque enim tuta eſt conſcientia, vbi tot dæmones, tot vitiorum ſtimuli exagitãt. Alterum quod hæc Cananæa oculos poſuit, miſericordia eſt dei, & benignitas & fauor obuius, quo præſtabilis eſt ſuper malitiam noſtram, multoque paratior ad cõdonãdam noxam, quam ad inferandam vindictam Miſericordia enim eius, ſuper omnia opera eius, erigitur enim hæc ſententia, miſera, & alioqui deſperata conſcientia, & fiduciã cõcipit, properatque anhelanti animo ad medicum. Eſurire enim & ſitire oportet iuſtitiam gratiæ, & ita demum ſaturabitur. Eſurientes impleuit bonis, & diuites dimiſit inanes. Lucæ primo. Traxit hæc miſericordia Dauidem e barathro inferni, quo ob adulterium, homicidiumque merſus erat. Miſerere (inquit) mei deus ſecundum magnam miſericordiam tuam. Et Pſalmiſta nonageſimo tertio, agnoſcens calamitoſum ſuum ſtatum, diuinæ miſericordiæ aggratulatur dicẽs. Niſi dominus adiuuit me, paulo minus habitaſſet in Inferno anima mea Si dicebam: motus eſt pes meus, idem ſi confeſſus fuero affectu, me a deo defeciſſe, meque ipſum reprehendero, miſericordia tua domine adiuuabit me. Et ſecundum multitudinem dolorum meorum in corde meo, conſolationes tuæ lætificauerunt animam meam. Anxietatem enim cordis ſequitur ſolatio mentis Fidelis enim deus inquit Paulus, ſeipſum miſeris negare non poteſt. Verum inquies, Cur mulier hæc Chriſtum Dauidis & non Abrahæ, Iſaac, Iacob, vel hominis filium appellat? Hac opinor ratione, quod DAVID peccatorum formam, & pœnitentiam appoſitiſſimam geſſerit, & proinde ĩ pauperes & de-

Pſal. 37 Pſal. 37 Pſ. 144. Lucæ. 1. Pſal. 50. 2. Tim. 2. Pſ. 17.

linquentes mesericordiſſimus fuit. Meměto, inquit, Dauid 2 reg. 12.
& omnis mãſuetudinis eius, Sic vbi deliquit, obiurgatuſq;
a propheta eſſet, mox agnouit culpam. Peccaui, inquit, domino, Et dixi: Confitebor aduerſum me iniuſtitiam meam,
& tu remiſiſti iniquitatem peccati mei. Sed vide vt vrget, vt
inflammat CHRISTVS, vt extimulat ad ſui dilectionem, quo ſcilicet euadat anima roboratior, & robuſtior, ac
ad rogandum conſtantior duret. Neque enim mox exaudiet mulierculam hanc vndique deſertam & deploratam,
ſed differt, quo gratius ſit futurum beneficiũ. Inſtat, vrget
ipſa, cum interim CHRISTVS ſic ſe illi exhibet, quaſi fruſtrari vellet omnem eius fiduciam, falſamq; ſuam famã efficere, incidere potuit animo mulieris ſic contemptæ.
Num hic ille eſt tam expoſitus, tam benignus omnibus?
Hoccine laudatiſſimæ ſuæ famæ exemplum? Tacet perinde atq; ſtipes foret, nec me ope ſua vel verbo dignatur. Hic
ſane grauem plagam animæ mulieris inflixit CHRISTVS, vt fere in deſperationem incidiſſet. Sed vrgebat
inter hæc mulier, quanquam inexorabilem ſeſe CHRISTVS diſſimulet, perſtat in fiducia dei, de qua audierat
& quam animo conceperat, Deus donet nobis pcipuæ in
morte tam immotum animum, & fidem tam firmam.

Qui non reſpondit ei vllum verbum. Spes inquit Prou. 13
Salomon, quæ differtur, affligit animum, & deſideria dilatione creſcunt. Hac ratione non reſpõdit ei vllum verbum
Chriſtus, nouerat enim ante mœrorem, nouerat & cõſtantiam, & ardorem, adeoq; bonam de ſe opinionem mulieris
exploratam & cognitam habuit, interim tamen differt. moraturque exhibere beneficium, imo adirato homini ſimilem
ſe foris exhibet, ſed non ceſſat illa, nec moras patitur, ſed
rumpit, aditq; diſcipulos, quorum interpellatione, ſperat ſe
aſſecuturam, quod poſtulat. Sic & ille de quo Luc 11. Amice accommoda mihi tres panes, ſequitur, propter importunitatem eius ſurgit, & dat illi quotquot ſunt neceſſarii. Noluit tamen Chriſtus hactenus reſpõdere mulieri, ne a ſe æditæ doctrinæ authoritatem immineret, & calumniatoribus obtrectãdi anſam præberet Antea enim prohibet diſcipulis In viam gẽtium ne abieritis, & in ciuitates Sama-

ſtianorum intraueritis,ſed potius ite, ad oues quæ perie-
Mat. 10. runt domus Iſrael Math.10. Hac ratione ſilet,etiamſi ſcan-
dalo,ſuum illud ſilentium eſſe potuit, quippe quod non
dignabatur vel non reſpondere, pro filia flagitanti matri.
Quanquã hic taciturnitate,fœminea audacia,nõ quieſceret
petẽdo,inſtat eni,opportune,& importune,aditq; diſcipu-
los quaſi familiares Chriſto,narrant diſcipuli importunita
tem,vt vult Chriſ.mulieris. Quanquam me iudice, non tam
pudore ob improbum pudorem,quã miſericordia ob chari
tatis vinculum moti,interpellant Ieſum, rogantes, vt miſe
memor,iniuriæ immemor eſſe velit. Hoc eſt quod ſubdit,

Accedentes diſcipuli eius rogabant eum dicentes,Dimitte eam quia clamat poſt nos.

Accedũt diſcipuli,vt viciniores & familiares magis, magiſ
q; aſſueti cõſuetudinis magiſtri Dimitte inquiunt eam,i.ſi
ne,vt libere abeat,vt liberetur filia, vt in priſtinam redeat
ſpiritus,& ſenſuũ libertatẽ. Tam ſolicite curarunt proximi
1.Cor.12 ſalutem.1.Corinth 12 Sunt enim inuicem ſolicita membra
Gal.6. Et.Gal 6. Alter alterius onera portate, & ſic adimplebitis
legem Chriſti. Frater enim qui adiuuatur a fratre, quaſi ci-
uitas firma,ſum⁹ inuicẽ mẽbra. Mẽbrorũ vero eſt, vt infir-
miorib⁹ ſuppetias ferãt. Infirmũ in fide(inquit Paulus Ro,
14.)ſuſcipite. Hic igitur rationibus,partim adducti diſcipu
li,partim moleſtis & importunis clamoribus, vt homines
erãt,offenſi interpellãt,dimitte eam, quia clamat poſt nos,
perſiſte & tu & exclama, Miſerere mei fili Dauid Perge
Pſal.9. in clamando,& adderit tibi is qui pollicitus eſt. Clamauit
ad me,& ego exaudiã eũ,cũ ipſo ſum in tribulatione, eripi-
am eum,& glorificabo eũ. Adhibe vnũ atq; alterũ, vt verũ
ſit,quod ait Chriſtus. Si duo ex vobis cõſenſerint ſuper ter
Mat.18 ram,de omni re quacũq; petierint,fiet illis a patre meo. Itẽ
Quicquid petieritis credite quia accipietis: iis precib⁹,iiſq;
Mat.6. ſic adunatis.ſic conſentientibus,aderit Chriſtus, modo ea
Mat.26 precentur,quæ ſalubria ſunt. Verum num ſalubre erat a dæ
mone liberare filiam? Erat vtique, ſed tempore definito a
patre, Id enim omnibus noſtris precibus anteponendum
eſt,vt ad Dei voluntatem regeramus noſtra deſideria & vo
ta,& omnes dicamus Fiat voluntas tua ſicut in cœlo & in

terra,& non mea,ſed tua voluntas fiat.Id cum needum adueniſſet tempus,merito vota morantur precantis mulierculæ Quanquam hæc interim non concidat, nec deſperet omnino,fidit enim verbis CHRISTI, vtcunque diſſimulet vtcunque eam abiiciat. Verum quid interpellatoribus diſcipulis reſpondet Chriſtus. Nempe hoc quod ſequitur,

Ipſe autem reſpondens ait,Non ſum miſſus niſi ad oues quæ perierant domus Iſrael,& cętera,

Illis enim præcipue miſſus fuit,qui ex iſrael ſecundum carnem,prodierunt,illis & promiſſus,illis & prædictus,& multis figuris præmonſtratus.Deuterono.18 Prophetam ſuſcitabo de medio fratrum tuorum ſimilem tui, & ponam verba mea in ore eius,loqueturq; omnia quæ præcepero,Et itē Ezech.34. Ecce ego ipſe requiram oues meas, & viſitabo eas. Eſa 40. Sicut paſtor gregem ſuum paſcet in brachio ſuo.i.in filio,quo vici & ſtrauit hoſtem,congregabit agnos & in ſinu ſuo leuabit,fœtas ipſe portabit.i.debiles,& infirmas conſcientias ipſe corroborabit,vt pondus diei & æſtus ferre queant.Ipſe enim eſt qui tollit & fert peccata ouium qui congregat diſperſas oues qui dirigit & ducit ad vberrima paſcua.Igitur oportuit has oues,a quibus ſecūdū carnē prodiit,paſcere primū.iiſq; pabula adminiſtrare & verba vitæ Deinde ſi repudiarent oblatū beneficiū,alias adducere oues,quæ veri paſtoris vocem audituræ & ſequuturæ eſſent Alias(inquit)oues habeo,quæ non ſunt ex ouili hoc, & illas oportet me adducere,& fiet vnum ouile, & vnus paſtor Id dum eſt futurum,audiam omnes, paſcam omnes, quotquot tandem in me credituri ſunt Sequitur hæc mulier,inſtat rurſus,procidit ante Chriſtum,repetit alia quidem verba,ſed non alium exprimit affectum, idem enim affectus eadem ratio poſtulandi,eadem & neceſſitas.

Deu 18

Eze.34

Cur iudæis pri⁹ pdicatū ſit euangeliū.

Ioan.12.

Domine inquit,adiuua me O conſtantem animum fœmineum,ac plane modo non fœmineum,ſed vtilem fœmineo inſertum, CHRISTVS alloquio non dignatur mulierem,ipſa vero pergit nihilo ſecus, Domine adiuua me.Tu enim adiutor in tribulationibus,tu ſolus es qui fortem illum alligare vales, qui filiam meam exagitat.

Pſal.45

Id equidem apud nos inſonuit,id nobis fama tam plauſibilis,tanq; illicibilis perſuaſit. Quid vero Chriſtus.

Qui reſpondens ait: Non eſt bonum panem ſumere filiorum,& mittere canibus. Hic refert lætalem & attrocem plagam mulier, obiiciente illi domino in faciem,ipſam carnem eſſe,& talem quæ indigna ſit panem filiorum particeps fieri Relegare videtur Chriſtus iis verbis mulierem,in eorum numerum de quibus dicitur, Foris venefica & canes,& impudici, & homicide. De quibus & Dauid: Famem patientur vt cane, & circuibunt ciuitatem. Palmiſta quinquageſimooctauo. Famem ſcilicet patiuntur omnes proſcripti,& perditi homines nō cibi & potus,ſed verbi dei,quo viuit homo in ciuitate dei,quæ eſt ecclesia catholica. Quotquot enim extra hanc ſunt, ſeu incre-duli ſint,ſeu hæretici, ſeu ſchiſmatici, fame, ac inedia torquentur. Quanquam interim non ſemel ſeſe iactent,dei verbum poſſidere,eoque viuere. Verum ſiliquæ ſunt, & ſtercora,& excrementa putida Neque enim adeſt illis ſpiritus viuificans,ac corroborans corda hominum Reſpondet itaq; Chriſtus,non eſſe auferendum panem filiis, & iis quidem qui eccleſiæ decretis obſequūtur,qui patrem cœleſtem, qui filium,qui huius legatos, pontifices, Apoſtolos, ac euāgeliſtas (qui panis cœleſtis digni ſunt diſpenſatores) audiūt, obſeruant,venerantur, dandumque canibus, qui omnium ingratiſſimi ſunt. Præſtitit hic CHRISTVS verbis,quod alibi præcipit diſcipulis: Nolite ſanctū dare canibus. Quorum videlicet ſtomachus aliis aſſuetus eſt cibi,nempe immundis: communibus,& putidis. Iam quæ communicatio ſancto homini ad canem? Quæ pars bona diuiti homini ad pauperem. Quandoquidem ſanctis & Deo dignis, cibus cœleſtis debetur, indignis vero, ne panis quotidiani ac frumentarii quadra danda eſt. Quæ enim communicatio Chriſti ad Belial? Quæ pars fideli cum infideli? inquit, ad Corinth. Paulus. Sed nec ſic deſpondet animum mulier, nec precari deſtitit, qui nimire philoſophatur, ex vulgarium dominorū conſuetudine: concludēs. Siquidē cum canis ſit, anthore Chriſto, illi vel micas, vel reliquias, ac fragmenta

Apoc 21

Pſal. 58

quotquot extra eccleſiā ſunt magnam verbi dei famen patiuntur.

Matt 7

Eccle. 13

2. Cor. 6

panis dãda, que ĩ meſis dñorũ elabũtur. Quo aĩo qđ poteſt eſſe ſuperius? quod præſtantius? Fatetur enim vltro ſe canẽ eſſe fatetur ne hominũ cibo quidẽ ſe dignã, quãquã ĩterim cupiat, ea ſibi dari, quæ etiam brutis nõ negarentur, niſi im probe ac malignius, Chriſtũ illaqueat propriis verbis, ipſe eã cani ſimilẽ fecit, id agnoſcit, id fatetur, ac orat, vt ſinat canẽ eſſe ſecundum, ſuã ſententiã. Fateamur & nos noſtrã imbecillitatem, fateamur brutales mores, & caninam vitam interpellemus iudicem Chriſtum, adoriamur eiſdẽ Cananitidis verbis. **Etiam domine, & catelli edunt de micis, quæ cadunt de menſa dominorum ſuorum.** Edere nos conuenit de micis, quæ decidunt e mẽſis dominorum noſtrorum, Antea iudæi, titulo filiorũ gloriabantur oꝺturgebant, Cananeoſque ceu abhominandos aſpernabantur, At vide, quã inuniuerſa ſunt omnia. Sũt Iudæi canes, ſunt a Deo alieni. Sunt & cananei pleriq́ue tales, quales tum Iudæi erant, Cecidit in gẽtes, & a Deo alienas ſors Euangelicæ gratiæ quæ panis nomine ſignificatur Panem (inquit Sapiens) angelorum manducauit homo Et item Dauid. Educas panem de terra & vinum lætificet cor hominis. Deſtribuitur hic panis per Chriſtum in cruce, deſtribuitur & per Apoſtolos. per electos denique omnes, ſeu per organa nobis adminiſtratur. Adeamus igitur eam menſam, etiam nos qui canũ nomine cenſemur, quam parauit ac miniſtrauit Chriſtus, Ego inquit, Vado parare vobis menſam, vt ſedeatis, & edatis in regno meo, & cæte. Erunt Apoſtoli huius menſæ aſſeſſores, erunt & conuiuæ tam diuini ac religioſi cõuiuii. Iam noſtrum eſt ex hac mẽſa, micas panem poſtulare, noſtrum ad hãc aduigilare, colligereq; fragmenta, ne pereant. Quæ vera ſunt illa inquies Preces opera merita, preclare geſta, & omnia proinde, quæ ad noſtrum commodum ſpectare poſſunt. Item Dei gratia, quã in nobis efficit pater familias, dona, operationes, & id genus alia quæ etiam per amicos non ſemel præſtat fidelibus. Erimus autẽ participes horum, ſiquidẽ nos indignos iudicemus, Sic Paul. Ego ſum minimus Apoſtolorum & non dignus vocari Apoſtolus, Tu quoque exclama

Sap. 16. Pſal. 77. Luc. 22. Fragmẽta colligẽda quæ ſint. 1. Cor. 15.

canis ſum vermis ſum & nõ homo, ſperma quoq; fœtidũ, & putredo vermium Inſta ſubinde, ac perſta in orando, terque quaterq; obſecra, vrge, vt tibi auxilio eſſe velit clemẽs ille pater teque a malo eripere dæmone, cuius hactenus nutu actus es in peccata, tum audies **O mulier magna eſt fides tua, fiat tibi ſicut vis, & ſanata eſt filia eius ex illa hora.** Hinc cõcludim⁹ edıcaciã fidẽtis, ac conſtãtis animi, qui ſic impetrat, ſicq; obtinet ſubitam laborantis filiæ ſanitatem, & ſenſum, & rationis integritatem, vt ſimulatq; diceret Chriſtus, Fiat tibi ſicut vis, id eſt, pro arbitratu tuo, filiam tuam integritati reſtituo, mox liberrima euaſerit filia. Non opinor hanc fidem inanem fuiſſe, ac mortuam, qualem multi proh dolor mortales videntur habere, ſed efficacem, ſed feracem operum Et omnino talem, quæ ſeruare ac iuuare poterat a dæmone vexatam filiã, de qua Paulus: Iuſtus ex fide viuit, Et iterum ad Galatas, Fides quæ per charitatẽ operatur, hæc eſt illa iuſtificatrix peccatoris, hæc ſalutis baſis eſt, & eſt, lapis & tot⁹ ædificij ſpiritualis fũdamentum. Colligimus loco ſecũdo, ſi quidem allegoriam interius ac diligentius ſpectemus, alienam fidem ſic inſtructam, maximi eſſe meriti, vt pote quæ in libertatẽ aſſeruit captiuam filiam. Talis fuit & illorum fides. De quibus, videns Ieſus fidem illorum dixit. Cõfide fili, remittuntur tibi peccata tua. Tale quid & per Stephanum effecit Deus in Paulo, vt acta pleniſſime teſtantur, Sic & Eccleſiæ matris noſtræ fides, non parum multũ prodeſt recens baptizatis infantibus, quanquam non ſolum illa ſed & Chriſti ſanguis, & Dei gratia, Sacramentum abluens, proſit maxime. Sanata eſt filia, ſine vlla ſua ipſius interpellatione, ſola enim mater adit Chriſtum, adit eccleſiam primitiuorum, id eſt Apoſtolos, declarat ſe miſeram, interpellat auxilium, obſecrat, vrget, obtinet demum pro ſuo arbitratu quidlibet. Sanantur & infantes, modo per baptiſmum Chriſto inſerantur, parentum, eccleſiæque intercedente merito. Fidelis autem deus, qui ſponſam ſuam exaudire non grauatur.

Rom. 1. Gal. 5.

Quid fides aliena aliis proſit.

Matth. 9

Act. 7.

Feria ſecunda poſt ſecundam Dominicam

Quadrageſimę. Ioan. 8.

DIxit Ieſ9 turbis Iudęorũ, Ego vado & quę retis me, & in pc̃ō veſtro moriemini, & quo ego vado, vos non poteſtis venire. Duo hæc Euangelii lectio obiicit oculis noſtris. Alterum Iudæorum, percipue vero Phariſæorum, pertinacem incredulitatem. Alterum crucis efficaciam. Et primo quidem dicit Ego vado, hoc eſt, ego per crucem ad patrem eo, paraturus omnibus credentibus iuſtitiam, ſalutem, fœlicitatem & redemptionem. Conſcendam enim cœlos, mittam veritatis doctorem, effundam & in credulos bona, quibus iuſtificentur, ſeruentur, totumq; mundum mihi ſubiiciant. Itaq; ii ſunt greſſus mei, iis pergam ad patrem, vos autem quæretis me, neque tamen inuenietis, quin & in peccatis veſtris moriemini. Tria ſunt hominũ genera qui Chriſtum, id eſt bona Chriſti, ſed non quibus debent modum, quærunt, verum non inueniunt, neque eum aſſequuntur. Primum Iudęi quærunt iuſtitiam, quæ eſt Chriſti bonum, quærunt & ſalutem, ſed non per fidem Ieſu Chriſti, ſine qua impoſſibile eſt placere Deo. Heb. 11. Neq; enim ex operibus legis, ſed per Chriſtum obtigit nobis ſalus & redemptio, vt abunde ſatis declarat Paulus ad Ro. & Gal. Atqui concluſi ſunt oẽs Iudæi ſub incredulitatem, quæ illis magno exitio fuit, & vſq; in æternum miſit prædem. Et expectabant Iudæi ſuũ Meſſiam, quem magno ſtudio ac deſiderio quærebant, ſed non in ſcripturis, nõ verbo, nec fide, ſed carnali opinione & põpa. At Meſſias iã aderat, non põpa, nõ exercitu regio ſtipatus, ſed abiecto homine, forma ſerui, & crucis ſcandalo tectus. Hunc Iudæi exhæredẽ fecerũt, hunc e regno ſuo eiecerunt, Dicentes. Nolumus hunc regnare ſuper nos. Et item, Tolle tolle crucifige eũ. Quærũt igitur ii Chriſtũ, ſed vt interficiant, eũ quo authore ſeruãdi eſſent. Sic Herodes. Mat. 2. recens natu quærere puerũ ſeſe iactabat. Sed cõfundantur & reuertantur oẽs retrorſum, inquit Dauid, qui ſic quærũt animarũ meam. Et. 7c. Operiãtur pudore & confuſione qui quærũt mala mihi. Mala illi qrũt, qui mactare, qui perdere nõ ſeruare volunt animã Chriſti. Verũ bona illa hæredita-

Tria gña hominum quærunt. Chriſtum

Heb. 11

Mat. 21.

Luc. 19.

Mat. 2.

Pſal. 39.

Pſal. 70.

ria Chriſti non aſſequuntur. Oportet enim accedere fide, quærere fiducia, ac perueſtigare ardenti deſiderio, deinde ambire præclaris facinoribus. Secundũ genus eorũ eſt, qui Chriſtũ quidē quærũt, ſed ob ſua cōmoda, ſuã enim propriam vtilitatem, non domini gloriã, neque animarum fructũ ſpectãt. Omnes inquit Paulus, quærũt quæ ſua ſunt, nõ qui Ieſu Chriſti Ex hoc genere ſunt hypocritæ, qui in faciē parant hominibus ieiunãtes, ſplendideq; ac religioſe omnia
Matt. 6. & 26. oſtētãtes, intus vero ſunt, dealbatis ſepulchris adſimiliores quam Chriſto Gloriantur quidem, non in Chriſto, neque in puritate conſcientiæ, ſed in ſuis adinuentionibus, repudiato Chriſto, vel ſaltem neglecto. Referuntur ad hoc genus hominum, omnes pſeudochriſtiani, adulteri, homicidæ ſcortatores, & quotquot tandem ſpecieterus, multis vel paucis malis miſcent aliqua bona. Sed quid ad eos Chriſtus? Vado & quæretis me, & non inuenietis. Nempe quod non perinde quæretis vt decet. Arcta enim eſt via, Matth.
Mat. 7 ſeptimo qua Chriſtus inuenitur, & aſpera & paucis cognita, paucioribus comperta, & inuenta, a pauciſſimis potrita.
Eſa. 58 Ad hoc genꝰ pertinet quod dixit Eſaias. Me etenim de die in diem quærunt, & ſcire vias meas volunt, quaſi gens quæ iuſtitiam fecerit, & quæ iudicium Dei ſui non dereliquerit. Quam vero hypocriſi laborarint, quam indigne quæſierint, ea quæ ſequuntur, indicant eodem 58. capit. Omnes debitores veſtros repetitis, & in die ieiunii veſtri, quo ſimulatis vos Deum quærere, inuenitur voluntas veſtra, & percutitis pugno Ipie Solue igitur, antea quã quærēdo inſimules Deum iniuſtitiæ, colligationes impietatis, ſolue faſciculos deprimentes, remitte eos qui fracti ſunt, tum demum accedas ad Dominum. Eadem fere Hiero. 50. Verum, horum nullus reperire poteſt Chriſtum, id eſt, ſalutem, con-
Hie. 50. ſcientiæ gaudium, fœlicitatem perpetuam. Tranſeunt enim
Sap. 5 omnia eorum fucata opera, inſtar vmbræ, & lanuginis in modum diſperguntur, vt habet Sapiens. 5. Spes impii tanquam lanugo eſt, quæ a vento tollitur, & tanquã ſpuma gracilis, quæ a procella diſpergitur, & tãquã fumus qui a vento diffuſus eſt, & tanquã hoſpes vnius diei. Cur vero eorum ſpes fiduciaque interiit? Id eſt in cauſa, quia non ſequuntur

Chriſtum,nō pergunt per crucem ad Chriſti gloriam, eo - Nō debe-
q; nec eius gloriã,ſed ſuã ipſorũ laudẽ q̃rũt.Tertiũ gen⁹ eo qui mus ab iis
rum eſt,qui extra eccleſiam quærunt,id eſt hæreticorum, exura
ac ſciſmaticorum & omnino eorum qui agnitæ veritati re- Eccleſiam
pugnant,vel certe,agnoſcere nolunt ac negligunt,quærũt ſũt Xp̃m q̃
hoc ſæculo multi Chriſtũ,a pſeudoprophetis,quærũt a ma- rere.
leficis,ab præſtigiatoribus. Amos.5.Nolite quærere Bethel,
i.ab iis nolite perſcrutari Chriſtũ,quia Chriſtũ corpore ex-
ciderunt. Nolite inquam,exiſtimare penes hos, vos reper-
turos Chriſtũ,qui huius ſponſam non agnoſcunt. Foris
enim ſunt venefici, & canes itaque ſi Chriſtum, id eſt veri-
tatem,iuſtitiam,fidem ſcire volueris,noli apud eos requi-
rere,qui impii ſunt,qui in fide naufragiũ fecerunt,qui data 1.Ioan.
opera veritatem ſacramentorum, ſacras cærimonias,diuo-
rum cultum,expugnant.Neque apud hos veritatis notionē
agnoſces,neque ex iis dices,quum ipſi expertes ſunt,quum
proprio iudicio condemnati ſunt.Id præcipit tibi Ioannes. 1.Ioan.5
Ne aue ei dixeritis.Et Paulus: Videte canes, videte malos
operarios.Proinde ii ſunt,qui in ſuis peccatis obire mor-
tem,perpeti ſupplicia,enſes,ignes experiri non detrectant,
id quod pertinaciæ proprium eſt,maxime omniũ irremiſſi-
bile peccatum. Iam, qui ſic ſatis cedunt,qui hoc pertinaci
animo hinc abeũt,nihil habẽt,quod illis ſuppeditare poſ-
ſit opem,ſuis enim ipſorum criminibus,& impiis dogma-
tis perditi ſunt.Hoc eſt illud peccatum de quo.1.Ioan.5. Eſt Titum.3
peccatum ad mortem,pro eo non dico vt roget quis.i. pro
iis minime precandum eſt,qui ſuo ipſorum iudicio dam-
nati ſunt ad Titum.3.Neq; enim digni ſunt, vt materna vi-
ſcera iis aperiantur,qui hanc dũ viuerent, variis & diuerſis
dogmatis corrũpere admitebantur. Non igitur orat Eccle- Io.3.
ſia pro iis,qui ab hac defecerunt,neq; ſic ſe geſſerunt,vt eis
preces,ſuffragiaq; viuorũ prodeſſent. Linquendi ſunt igi-
tur ii & horũ adſimiles. Qui enim non credit, iam iudica-
tus eſt,proſcriptus ſcilicet,& cũ vulpibus in inferna detru-
ſus. Quartũ poſſit addi genus pro ædificatione fideliũ,eo-
rũ qui fideles ſunt,ſoliciteq; dñm,ac digne quærũt inſtant, Luc.11
vrgent,pulſant ianuã illã,non patentẽ.Petite,inquit Chri- Eſa.55.
ſtus, & accipietis, quærite & inuenietis,&c. Et Eſa. 55.

Quæritæ dominum dum inueniri poteſt, inuocate eum dum prope eſt. id eſt, dum reſipiſcendi tempus vobis conceſſum eſt, quum nec dum animam exufflaſtis, dum viuitis, dum ſani eſtis. Quærite autem, ſed in ſimplicitate cordis veſtri. Sap. 1. Id præſtabitis, ſi quod Eſaias adiecit, egeritis. Dere-

Eſa. 55. linquat impius viam ſuam, & vir iniquus cogitationes ſuas, & conuertatur ad dominum, hoc eſt igitur quærere dominum, reſipiſcere, adeoq; ad dominum conuerti, veterem executere vitæ conſuetudinem, id ſi diligenter, ſi grauiter fecerimus, non moriemur in peccatis noſtris. Creduli videlicet verbis Dei, quibus hortatur, vt tum eum quæramus, dum temporis opportunitas ſeſe offert. Quærite igitur dominum, & viuet anima veſtra, quærite faciem eius ſemper. Pſal. 68. Sequitur: Dicebant ergo Iudęi, Nunquid interficiet ſemetipſum, quia dicit quo ego vado vos non poteſtis venire? Inſana hæc plebs, ſic inſanire exiſtimabat Ieſum: vt ſeipſum neci daret, atq; inſania ac furore ductus ſeipſum in deſperationē precipitaret. Verum abſit a prudentiſſimo ſimul & conſtantiſſimo domino, vt ipſe ſibi mortem conſciſcat, qui hoc ſcelus vt impium, & irremiſſibile iam olim deteſtatus eſt. Proinde liberat eos & ab hoc impudenti errore, dicens: Vos de deorſum eſtis, ego de ſupernis ſum, vos de hoc mundo eſtis, ego non ſum de hoc mundo, dixi ergo vobis quia moriemini in peccatis veſtris. Si enim non credideritis, quia ego ſum, moriemini in peccatis veſtris id dixi. Vos veſtris in peccatis obituros, neq; id iniuria, neq; abſq; ratione. Nam eſtis ab infernis, eſtis de hoc mundo, homines eſtis carnales, mendaces ſtupidi, veritatis oſores. Atqui eiuſmodi homines, non capiunt, quæ per me pater pronunciat. Animalis enim homo non percipit quæ ſunt ſpūs DEI. Spūalis autem omnia diiudicat.

1. Cor 2. Spūalibus ſpūalia comparans. 1. Cor. 2 Vos autem carnales

Duplex viuendi genus. eſtis, & ſecūdū carnem ambulatis metientes omnia ex vobiſipſis, quæ vel ago, vel doceo, vel operor. Notandū hoc loci, duplicē viuēdi modū deſcribi, aut certe vt apertius dicā,

duplex eſſe. Alterum eorum hominũ complectitur naturam qui carnẽ ſequũtur quaſi vitam ac vitæ ducẽ, Alterũ qui ſpiritũ, ſpiritualiq; vitæ ſubſiſtũt. Sũt aũt in viuẽdi modi diſcd apalõ diuerſi Nã caro cõcupiſcit aduerſ⁹ ſpiritũ, & ſpirit⁹ aduerſ⁹ carnẽ. Hæc enim ſibinuicẽ aduerſatur. Gal. 5. Eſſe Gal. 5.
carnis, ex mũdo, & in mũdo hoc commentario, eſt vt teſtatur Ioan. Quicquid eſt in mũdo, aut eſt concupiſcentia carnis 1 Ioan. 2
cõcupiſcentia oculorũ, aut ſuperbia vitæ, de quo & Ioan. 1. Ioan 1
Et mũdus eum nõ cognouit. Qui hoc, mundo hoc quemodo viuũ, non credunt Chriſto. Non enim per ſapientiam in carnis cognouit mundus Chriſtũ, ſed per crucis ſtultitiã ac infirmitatem. Qui igitur mũdi ſunt, qui mundo viuunt, neque agnoſcũt neq; ſequũtur Chriſtũ eoq; ĩ pc̃tis ſuis moriũtur. Alterũ genus vitæ eſt, quo ſpũ menteq; viuimus. Nã Ioan 8
Ioan. 3. Quod ex carne, caro eſt, quod ex ſpũ, ſpũs eſt. Enim hoc genus porro ſpirituale, & cœleſte & vltra mundanum Quo viuũt ac degunt ii, qui de mundo quidem ſunt, verũ vicerunt mundum, & concupiſcentias eius. Ioan. 2. Scribo, inquit, vobis adoleſcentes, quoniã viciſtis mundum, id eſt, vos quide ſupernis eſtis, viciſtis malignũ, quoniam maior eſt qui vobis eſt, quam qui in mundo. 1. Ioan. 4. Igitur qui de ſupernis ſunt nouerũt deum, nouerunt proximum, eoq; & ibunt quo Chriſtus, ſequenturq; veſtigia eius. Vadunt per afflictiones varias in regnum cœlorũ. Vt enim affectus carnis, non ſpectat nec ambit, niſi ea quæ ſunt carnis, ita etiam & multo abundantius affectus ſpiritus, ea quæ ad ſpiritum attinent, fidẽ charitatem, bona opera exigit, id autem non eſt eſſe de hoc mundo, non eſt ſequi mundum quin potius eſt ire poſt Chriſtum, ire quo ipſe monſtrat, quo ipſe præceſſit, Aſcendit enim iter pandens ante eos, qui tales ſunt, iis mundus crucifixus eſt Galat. 6. Proinde ii neque moriuntur in peccatis ſuis, ſed in Chriſto adeoque in gratia Dei, de quibus Apoca. 14. Beati mortui Galat. 6
qui in domino moriũtur. Neque enim male mori poteſt, qui de ſupernis eſt, ſuperaſq; contendit ad auras. Apoc. 14
Dicebant ergo ei, Tu quis es? Dixit ergo eis Ieſus, Principium qui & loquor vobis. Calumnioſa eſt hæc interrogatio, ac plane imprudens, Vt pote hoc rurſus in du-

Principiũ qui & loquor vobis, pulchre huius dfficultatis enodatio.

bium mouere, quod iam pridem ſolutum eſt, quod omnibus teſtatiſſimum eſt. Oraculis videlicet Prophetarũ prædictum nũciatum ab angelis, creditum (inquit Paulus) in mundo. Deinde non ſemel ſed ſæpius per CHRITVM declaratũ atq; expoſitum. Hac ratione ad priora dicta, mittit eos Chriſtus, diſcens, Principium qui & loquor vobis, quod alii ita intepretantur, vt in CHRISTVM etiam nomen principi, eodem ipſo authore CHRISTO, conuenire putẽt, quẽadmodum alias dicitur. Primogenita ante omnem creaturam ſapientia. Et. Dominus poſſedit me in initio viarum ſuarum. Prouerbi. 14. Ante omnem, inquit, creaturam, ego parturiebar. Verum magis cohærenter ſic interpretatur vt dicamus, Principium, aduerbii loco ſumi. q d Imprimis quod & locor vobis, id eſt, a principio dixi vobis, me eſſe verbum patris, pauloque poſt: anteaquam hanc obiiceretis quæſtionem, dixi, me eſſe lucem, vitam, ſeruatorem mundi Hoc igitur ipſum ſum, quod tunc me eſſe confeſſus ſum. Ego inquam ſum lux mundi, qui ſequitur me, non ambulat in tenebris. Et, Caro mea vere eſt cibus, itemque & forte accommodatius. Imprimis quod & loquor, vobis, hoc eſt, omnino hoc ipſum verbum ſum, quod loquor vobiſcum Et enim Chriſtus verbum patris, quod in plenitudine temporis declaratum eſt ſæculo, per ſpiritum (inquit Paulus Roman. 1.) ſanctificationis ex reſurrectione mortuorum, quod, caro factum eſt, & habitauit in nobis, & vidim⁹ gloriam eius, gloriam quaſi vnigeniti a patre.

Prouer 8

Ioan 8

Ioan. 6.

Roma. 1.

Ioan. 1

Cõminatio aduerſus irriſores agnitæ veritatis huiuſq; cõtẽptores

Multa habeo de vobis loqui & iudicare, ſed qui miſit me verax eſt, & ego quæ audiui ab eo hæc loquor in mundo. Comminatio, aduerſus contemptores & irriſores veritatis agnitæ, eſt qua percutiũtur etiam hæretici, & quotquot tandem reſiſtunt verbo Dei, & miniſtris eius. Multis enim nominibus accuſandi & damnandi ſunt, qui videlicet credere noluerũt in CHRISTVM qui ſalutis author eſt. deinde quod veterem vitam, perditoſque mores, quos non ſemel reprehendit, corrigere neglexerunt. poſtremo quod iudicium CHRISTI, perinde ac vanum quoddam ſomnium, irridebant Hoc enim eſt, multa

habeo de vobis loqui & iudicare: addendum eſt, ſed diffe-
ro in opportunum tempus, quando ſcilicet iudicium con
uertetur in iuſtitiam. Nam lento gradu ad vindictam di-
uina procedit ira, tarditatéque ſupplicii grauitate compen-
ſat. Tales ſunt omnes qui Dei benignitate & diſſimulatio-
ne abutuntur, Aduerſus quos dicitur, quia non profertur
cito contra malos ſententia, abſque timore vllo filii homi-
num perpetrant mala. Eccleſiaſt. octauo capitulo. Verum
quid adiecit? Attēde peccator ex eo, quod centies fecit ma-
lum, & per patientiam ſuſtentatur, ego cognoui quod erit Eccle. 8.
bonum timentibus Deum, qui verentur faciem eius. Ergo
Eccleſia. 5. Altiſſimus patiens redditor eſt. De propiciato
peccato noli eſſe ſine metu, neque adiicias peccatum ſuper
peccatum, id eſt, peccato incredulitatis non adiicias, vt fu- Eccle. 5
niculos texas, non modo triplices ſed multiplices, peccatū
contemptus, arrogantiæ, luxuriæ, libidinis, ſcortationis, Seipſa vi-
ebrietas. Pariunt enim ſeipſa vitia, & quod Gregorius, tia pariūt.
ait, peccatum quod pœnitentia non diluit, mox ſuo pōde
re ad aliud trahit. Id quod tum in Iudæis, tum in Hæreti-
cis videmus. Videmus enim quantis ſcateant vitiis Luthe
rani, quā fœteant peccatis, propter vnum naufragiū fidei.
Qui enim ſemel naufragium in fide vnius Eccleſiæ fecerunt
ad omnia vitia precipites ruunt, ac merguntur, adeo, vt e-
tiam veritatis doctorem rideant. Sed quid ad hos Samari-
tanos Chriſtus? Qui miſit me verax eſt, & ego quæ audiui
ab eo, hæc loquor. Hoc eſt Vos quidem nunc ridetis verbū
meum, ridetis apoſtolos, ridetis Eccleſiæ doctores, ac naſo
ſuſpenditis Eccleſiæ decreta. Hanc tamen veſtram impie-
tatem ac blaſphemam irriſionem non impune feretis. Vin-
dex enim eſt Deus de omnibus. 1. Theſſa. quarto. Sperni- 1. Theſſ. 4
tis enim non me ſolum, nec modo diſcipulos meos, ſed ip-
ſum patrē, cuius nomine gloriamini, id q̄d vobis in maius
cedet iudiciū. Qui enim vos ſpernit (id eſt apoſtolos, ho-
rumq; ſucceſſores) me ſpernit, & qui me ſpernit, ſpernit
eum qui miſit me. Luc. 10. Iam intelligitis quis vindex ſit
temeritatis veſtræ. Verbum enim patris contemnitis, hanc Roma. 2
iniuriam ipſe pater vleiſcetur, niſi reſipueritis. Recte igitur
terret nos Paulus. Ignoras quod benignitas Dei ad pœni-

tentiam te vocat? ſecundum duritiam tuam & cor impœnitens, theſauriſas tibi iram in die iræ & iuſti iudicii Dei.

Et non cognouerunt quia patrem eius dicebat Deum Dixit ergo eis Ieſus Cum exaltau eritis filium hominis, tunc cognoſcetis quia ego ſum, & a me ipſo facio nihil, ſed ſicut docuit me pater hæc loquor. Tam obcæcati erant Iudæi, non intelligentes Chriſti verba. Qui miſit me verax eſt Si enim miſſus ab alio eſt Nempe á patre Iam ſi pater verax eſt, & filius patris legatus, non poſſunt non eſſe veriſſima quæ loqui-
Sapien.2 tur filius. Verum excæcauit eos malitia eorum. Sapien.
Pſal.35 ſecundo Et Dauid. Noluit intelligere vt bene ageret. Quid vero Chriſtus ad hanc incredulitatem cōuincendam adducit? Reſurrectionis ac crucis potentiam, quo ſeipſum declarauit mundo. Cum inquit, exaltaueris filium hominis, cum me crucifixeritis, & ego reſurrexero a mortuis, tunc apparebit verbi mei veritas Dixi eī vobis me eſſe ſontē vitæ, panē viuum, lucē mundi, filiū Dei, adeoq; a Deo in ſalutē hominum deſtinatū. Huius verbi veritas declarabitur per crucem
Roma.1. & ſequentē reſurrectionem. Rom.1. declaratus eſt eſſe filius Dei in virtute, &c. Agnouerūt vim crucis alii obeunte dn̄o,
Luc.23. vt Centurio, Vere filius Dei erat iſte. Et latro, & ex vulgaribus complures, qui percutiebant pectora ſua. Alii poſt
Act.2. miſſum ſpiritum ſanctum, quando vna die quatuor milia additi ſunt credentibus. Agnouerūt & multi tum Chriſti, tum patris verbum, reſurgente dn̄o, id quod ſacris Euangelus teſtatiſſimum eſt. **Et qui miſit me mecum eſt, & non reliquit me ſolum, quia ego quæ placita ſunt ei, facio ſemper.** Semper enim pater adfuit filio. Quin & ipſa diuinitas nūquam animum reliquit, nunquā deſtituit. Sed triumphare fecit carnem in cruce, animā in limbo, corpus in ſepulchro. Id intellexit Dauid. Clamat ad me in cruce, exaudiam eum. Cum ipſo ſum in tribulatione, eripiam eū & glorificabo eū. Cur ita? Quia quæ pla-
Pſal.60. cita ſunt ei, facio ſemper. Hinc pater ad eū Math.17 Hic eſt
Mat.17. filius meus dilectus, ī quo mihi bene cōplacui, ipſū audite.

Exequutus eſt filius patris æternam voluntatem, eoque vel maxime placuit patri. Sequamur & nos filii patriſque voluntatem, vt & nos, omniaque noſtra illi placeant. At, quæ eſt dei voluntas? Si vis ad vitam ingredi, ſerua mandata. Audis dei voluntatem. Item: Si eccleſiam non audit, ſit tibi ſicut ethnicus & publicanus, rurſus ſuam nobis aperuit pater in filio voluntatem. Sed & Paulus. Hæc eſt voluntas dei ſanctificatio veſtra. vt abſtineatis vos a ſcortatione, vt ſciat vnuſquiſque vas ſuum poſſidere in ſanctificatione & honore, non in paſſione deſiderii. Itemque. Et ne quis ſupergrediatur fratrem ſuum in vllo negotio · primæ Theſſalonicen. quarto Hæc fac, & voluntatem dei exequutus es. Sed & aliqua quæ diuinis ſcripturis continetur quæve relata ſunt eccleſiæ filiis, diuinæ voluntatis ſimulachra quædam ſunt. Quæ ſi rebus factiſq; præſtemus, non iniuria in nos conuenit, quod de ſe caput noſtrum teſtatur Quia ergo quæ placita ſunt ei, facio ſemper, Perpetuo enim bene agendum eſt, bene merendum de omnibus, recteq; viuendum, & dei voluntati ac iuſſui obtemperandum. Sic & Dauid. Benedicā dominum in omni tempore. Semper laus eius in ore meo. Id faxit deus perpetuo, vt præſtemus.

Quæ ſit voluntas patris. Mat. 19. Mat. 18. 1. Theſ. 4. Pſal. 33.

Feria tertia poſt dominicam ſecundam, Euangelium. Mat. xxiii.

LOquutus eſt Ieſus ad turbas, & ad diſcipulos ſuos. Super cathedram Moſi ſederūt ſcribę & phariſęi. Omnia ergo quęcūq; dixerit vobis ſeruate & facite, ſecundum vero opera eorum nolite facere.

Hæc euangelii lectio in duo partiri poteſt circa quæ verſatur, quanquam huiuſmodi partitiones non admodum moror, verum quo luculentius quæque pars pateat Principio. authoritatem ſuperiorum obfirmat Chriſtus. Deinde ambitionis vitium quo ſcatebant, ac turgidi erant phariſæi, aggreditur. Quatenus ad primum, vt ex Hierony. & Chryſoſtomo colligere poſſumus, ne quis dogmata negligat & in ſacerdotes inſurgat, præceptaq; bene viuendi ab iis in-

Superiorũ uulgata contemnat. ſiquidẽ hos negligentiores viderit, præ
author ita cipit hos audiẽdos eſſe, eorumq; iuſſa opere exequẽda, ob
te Chriſt⁹ id Hilarius iubet legis mandatis omnibus obediri, ſed a fa-
cõfirmat. ctis eorum atq; operibus abſtineri, vt mores hominũ atque
infidelitas non legis doctrina vitetur. Cõfirmat igitur prin-
cipatum Chriſtus, non euertit, vt falſo calumnientur Hære
Triplex tici. Stant enim aduerſus eos, verba Chriſti, Omnia quecum
Cathedra que dixerint vobis ſeruate, & facite. Proinde vt ordine di-
geramus omnia, obſeruandum cathedram eſſe triplicem.
1 Peſtilentiæ, hanc occupant hæretici, qui ſeipſos mittunt, ſe-
2 ipſos intrudunt, Iuſtitiæ. In hac ſedent reges, principes, &
3 legumlatores, magiſtratuſq; ſæculi, legis, & doctrinæ, hanc
moderari debent epiſcopi, doctores, & verbi enarratores.
Primã cathedrã occupant phariſæi, hæretici, & ſciſmatici
& quotquot tandẽ moderandis plæbibus, ſine legitima au-
thoritate præfecti ſunt, de qua ſede Pſalm. ait: Beatus vir
qui non abiit in cõſilio impiorũ, & in via peccatorum non
ſtetit, & in cathedra peſtilẽtiæ nõ ſedit. Sedes hæreticorum
letifero veneno oblita eſt, ac infecta, quẽ ſimulatq; inſidie-
ris, peſtis te inuadit longe diriſſima, totũq; per corpus ſeſe
diffundit, ac ſpargit, Indicat hanc labẽ, hocq; letiferũ vene
num Paulus, ſub cancri ſimilitudine. Profana autem, & va-
niloquia deuita, multũ enim proficiũt ad impietatẽ. Et ſer-
mo eorum vt cancer ſerpit ex quibus hymeneus, & phile-
2. Tim 2. tus, qui a veritate exciderũt. 2 Tim. 2. Hi audiẽdi nõ ſunt,
ſed vitandi, neq; enim ſinceriter tractant veritatis verbum.
ſed iuxta ſui capitis ſomnia, fingunt ac refingũt, falſa quæ
dam dogmata, quibus ſimplicibus, ac vulgaribus, incau-
tiſq; imponant, Altera ſedes eſt eorum, qui gladii vſum ha-
bent, qui ad hoc deputati ſunt, ac deſignati, vt iuſtitiã admi
Sapien. 6. niſtrant in ſubditos, nõ quod poteſtatis eſt, ſed quod æqui
tatis, exerceant, de iis dicitur Sapien. 6. Si ergo delectamini
ſedibus & ſceptris o reges populi, diligite ſapientiam, vt in
perpetuũ regnetis, diligite lumẽ ſapiẽtiæ oẽs. qui peſtis po
Eccle. 10. pulis. Alioqui audiẽt. Sedes ſuperborũ ducũ deſtruxit deus,
& ſedere fecit mites pro eis. Eccle. 10. Audiẽdi ſunt ii, atque
ſequendi, niſi porro ea præcipiant, quæ vel bonis moribus,
Act. 5. vel diuinæ legi aduerſentur Nunc enim melius eſt obedi-

re deo,quã hominibus. Vbi vero pcipiũt,quæ ad cõmunẽ vel priuatã reip.vtilitatẽ pertinẽt meminerit ſubditi eorum quæ præcipit Paulus Omnis,inquit,aīa ſublimioribus po- Rom.13.
teſtatibus ſubdita ſit.Nõ enim eſt poteſtas niſi a deo.Et qui poteſtati reſiſtunt,dei ordinationi reſiſtũt.Sic addit quoq;: Cui tributũ,tributũ:cui vectigal vectigal.Itemq;,omnibus redddite debita.Tertia eſt cathedra doctrinæ & legis quib' hoīm mentes,moreſq; formantur,de qua ſede Pſal 106 Ex- Pſal,106
altauit eum in eccleſia plebis,& in cathedra ſeniorum laudent enm.In hac ſederunt Petrus,Paulus ,Mathias, & reliqui qui in horum locum ſurrogati ſunt epiſcopi,& ſacerdotes.Nam pro patribus tuis nati ſunt tibi filii,conſtitues eos Pſa.44
principes ſuper omnem terram Dedit enim dominus quoſdam quidẽ apoſtolos,alios autem doctores & paſtores ad conſummationem ſanctorum in opus miniſterii in ædificationem corporis Chriſti. Epheſiorum 4. Et ad Corinthios. Ephe.4.
Data eſt nobis poteſtas in ædificationem corporis Chriſti,& non in deſtructionem.Iam ſi quid horum authoritate præceptum fuerit , quod vel ad vtilitatem Eccleſiæ vel ad vitiorum euerſionem, vel ad temporis neceſſitatem pertinet.Id iubemur exequi,id rebus factiſq; perficere præcipimur. Omnia quæcunque dixerint vobis ſeruate & facite.Sic & Paulus alicubi teſtatur. Obedite præpoſitis veſtris,& ſubiacete eis,ipſi enim peruigilant quaſi ratiouem Heb.13.
reddituri pro animabus veſtris,vt cum gladio hoc faciant, & non gementes.Hebræ.13.Gaudium enim patris eſt filius ſapiens.Magnam certe gaudii,ac lætitiæ occaſionẽ habẽt pu.10.15
veri paſtores ſiquidem obtemperantes viderint oues, ſi dicto parentes,ſi non ſecus atq; debent,viuant. Id eſt quod indicat Chriſtus apud Iohãnem,Qui intrat per oſtium,paſtor eſt ouium.Huic hoſtiarius aperit, & oues vocem eius audiunt, & ſequuntur illum.Nec deſpiciũt.neq; diſcutiũt oues qui præceptum ſit.aut cur ita, ſecuſve mandetur, ſed ſimpliciſ ex animo,vt aliquando præcipit Paulus,obediunt ſeruantes præceptorum enim ſunt,non examinatores . Niſi aut in pharaiſmum,aut gẽtilitatem nos ducere velint,tum non in Moſi ſede,neq; Petri,vel CHRISTI loco , ſed pſeudapoſtolorum poſiti cum ſint,vno verbo eſt eis ſatiſfa

Vetus ſuditus ſupioris ſui pcepta nõ diſcutit.

ciendum. Melius eſt obedire deo, quam hominib⁹. Verum tales necdum fuere noſtri vel Epiſcopi, vel ſacerdotes, qui de ieiunando, de pſallendo, deq; aliis cæremoniis præclara multa ſanxerunt, neq; igitur horũ hæc mãdata a nobis excutienda ſunt, ſed veneranda, ſed exequenda, iuxta Chriſti verbum ſeruate & facite. Si enim tanti fecit Chriſtus veteris teſtamenti decreta, vt per Moſen ingenue teſtetur

Deu. 17. Deut. 17. Qui ſuperbierit, nolens obedire ſacerdotis imperio, qui eo tẽpore miniſtrat dño deo tuo, ex decreto iudicis moriatur homo ille, & auferes malum de Iſrael, multo maxime hanc reuerentiam atque obedientiam noſtrorum pontificum decretis, & iuſtiſſimis conſtitutionibus debemus. Et ne quid tergiuerſemur perinde atque multi tergiuerſantur, atque ſeſe paſtorum erratis excuſare contendunt Adiecit CHRISTVS. (Secundum opera nolite facere) Audi quid vitare, quid ad te executere debes, opera videlicet mala, non legem, non decreta, non denique laudatiſſimas conſuetudines. Decernunt enim & mali miniſtri, bonas quandoq; leges, & optima queq; decreta, non quia homines, ſed quia de legatione funguntur. Pro CHRISTO enim legatione fungimur. Qui hæc ergo ſpernit nõ hominẽ ſpernit, ſed

2. Cor. 5, ſpiritum ſanctum. 1. ad Theſſalonicenſes quarto, & Lucæ

1. Theſ. 1. decimo. Qui vos ſpernit, me ſpernit. Neque enim vos eſtis

Lucæ. 10 qui loquimini, ſed ſpiritus patris veſtri, qui loquitur in vobis. Matthæi decimo. Viderint ipſi qui male, qui perperam viuunt, ſecuſque agunt domi, quam in ſcholis docent, quid ſuo iudici reſpondere poſſint. Stat enim verbum dei aduerſus eorum perditos mores. Qui ſoluerit vnum de mandaris iſtis minimis, minimus vocabitur in regno cœlorũ. Et potentes potenter tormenta patientur, exiguo autem conceditur miſericordia. Ipſi reſpondeant ſuo iudici, a quo conſtituti ſunt, in cuius manus ſi inciderint, duriſſimas daturi ſunt pœnas, quod Sapiẽs teſtatur, Sapien. ſexto. Vnum igi

Sap. 6. tur tibi in præſentiarũ ob oculos poſitum volo, quod Nicolaus papa reliquit, &ce. Canonicis decretis inſertum prim. quæſtione prima. Non quales ſacerdotes domini ſunt, ſed quid de domino loquantur, eſt vobis magnopere prouidẽdum. Nec in vicariis beati Petri apoſtoli, vobis eſt atten-

dendum, quid ſint, ſed quid pro correctione Eccleſiarum, quid pro ſalute veſtrā ſatagant Proinde ſi aliorum maxime præpoſitorum vitam nimio plus excutere volunt ſubditi, quid eis futurum ſit. Gregorius ita fere indicat: Multi ſæcularium hominum, cum plus ſacerdotis vitam, quā ſuā diſcutiunt, in magnum contemptionis diuinorum ſacramentorum crimen incurrunt: magna enim trahæ vulneratos habentes oculos, eamq; negligentes, feſtucam tamen in aliorum conſpiciunt oculis, quam dum incaute feſtinant euellere, erroris in foueam dilabūtur. Quæ verba ſi in turbulentiſſimum hoc ſæculum referas, optimo iure feceris, Quid enim malorum nobis non inuexit temeraritas hæc, qua nos diiudicare volumus, quorum iuſtis legibus obtemperare debuimus. Confuſa enim ſunt omnia, ac permiſta ſacra profanis, contaminata ſacramenta eccleſiæ, euerſa tēpla ſacra, deo dicatæ virginis ſtupratæ, & quicquid tandem eſt legis, quicquid eſt religiōis quicquid ordinis inuerſum eſt apud quoſdam Germaniæ principes. Cur ita? Inuenti ſunt in eorum prouinciis lupi rapaces, fures, ac latrones, qui ad ſe dominicam gregem dum colligere contendunt, a CHRISTO, adeoque ab vnitate Eccleſiæ diſpergunt diſturbant. Hi enim ſunt magiſtri illi mendaces, qui ſectas perditionis introduxerunt, & quod Petrus ſecundo capitulo ſecundæ epiſtolæ ait: qui pro carnem in concupiſcentia immunditiæ ambulant, dominationem contemnunt, audaces ſibi placentes, ſectas non metuunt introducere, blaſphemantes, libertatem quidem promittentes, cum ſint ſerui corruptionis. Neque enim ii in Petri Cathed a ſedent, neque ſynceriter CHRISTVM docent, ſed id magis enitun tur, vt reſpublica CHRISTIANA, in miſeram recidat (ſublatis iuſtis legibus, quib⁹ ceu pædagogo ducimur) Babylonicam captiuitatem. Teſtatur hæc facta, teſtantur & libri editi, teſtatur & tota GERMANIA noſtra, ſuoque malo didicit. Vtile fuerit hactenus obſequi mandatis maiorum, quam periculoſum, quam impium, non obſequi. Sequitur. Alligant onera grauia, & importabilia, & imponunt ea in humeros hominum, digito autem ſuo nolunt ea mouere.

Temerariū iudiciū ſubditorū ī plā tos quid malorum induxerit Eccleſiæ.

2. Petri 1.

Vellem hanc ſententiam noſtri Epiſcopi ab oculos ponerent,neq; ſic paſſim,ac indiſcriminatim,ſine vllo fructu, ac neceſſitate onerarét miſeras ſubditorū conſcientias. Manda,inquit quidam,remanda, expecta, reexpecta modicum ibi,&c.mandant,remandant,ſanciunt, decernunt, pro arbitratu ſuo plæraq; multa,quam vero ipſi nō præſtent quæ a ſubditi exigunt,nemo non cernit.Prohibetur eſus carnium ſubditis,atqui qui licentius viuūt,quam legumlatores? Diſpenſatur cum iis,qui aliquot nummos in ærarium publicum conferunt,cur non cum famelicis, & mendicis, & laborantibus,atq; egentibus? Quanquam tamen mira de iis rebus moderatiſſime decernunt, porro multa remittunt nec ex æquo ab omnibus exigunt omnia Sed iam ad rem, Imponunt onera phariſæi Iudæi imponuntur & Chriſtianis,adeo vt Auguſti quæri audeat, in Epiſtola ad inquiſitiones Ianuarii,ipſam religionem noſtram,quam dominus noſter Ieſus Chriſtus pauciſſimis ſacramentorum celebrationibus voluit eſſe liberam,quidam ſeruilibus præmunt oneribus,adeo vt tolerabilior Iudæorum conditio, qui non humanis præſumptionibus,ſed diuinis ſubiiciuntur inſtitutis. Eadem fere & Chryſoſt,teſtatur,quando dicit ſacerdotes quoſdam, omnem iuſtitiam mandare quidam populo, cum ipſi interim nec modicam præſtent. Tales ſunt etiam, inquit,qui graue pondus venientibus ad pœnitentiam imponunt,quia dicunt,& non faciunt,& ſic dum pœna præſentis pœnitentiæ fugitur,conténitur pœna peccati futura Quanto ſatius ii in animum reuocarent quod Pau. præcipit.

Ro.15. Debemus enim nos firmiores imbecillitatem īfirmorū ferre,& non nobis ipſis placere,Et ſi peccauerit quis in vobis,vos qui ſpirituales eſtis,in ſpiritu lenitatis inſtruite hu

Gal.6. iuſmodi,conſiderās temetipſum.Ga.6. Proinde obſerua diligēter,quā prudēter,& circūſpecte tāgat Chriſtus phariſæorum tranſgreſſiones,neq; enim contemnéda dixit eorum præcepta,neq; abiiciédam authoritaté,ac poteſtatem quo cæteris prælati erant,ſed multo maxime hanc corroborauit paulo ante:dehinc monſtrans,quam grauia ipſos manerent tormenta,qui ea ipſa non ſeruarent, quæ aliis præſcribunt. Igitur Pau. volebat Epiſcopum eſſe irrepræhenſibilem in

omnib'(inquit ad Tit.2.)Teipſum prebe exẽplum bonorũ operum in doctrina, in integritate, in grauitate verbum ſanum, irrepræhenſibile, vt iis, qui ex aduerſo eſt, vereatur, nihil habens malum dicere de nobis·nihil poteſt hac ſententia expreſſius, nihil ad rem accommodatius dici. Siquidem ſe exhiberent verbi miniſtri irreprehenſibiles, ſi grauiter omnia agerent, nulla daretur calumniandi occaſio infirmis. Omnia Vero opera ſua faciunt vt videantur ab omnibus. Hypocriſim animumq; corruptum nõ bona opera, q̃ optime ad iuſte fieri põt, damnat Chriſt' in phariſæis Eſt enim maxima cæcitas, ſolum huc ſpectare, vt aucuperis inanes hominum laudes, cum fatuis virginibus, nec alio mentis oculum dirigere, quam ad has ipſas. Laborabat totus mundus ſub id temporis fere hoc morbo, laborant eodem & plæriq; noſtrum hoc ferreo ſæculo Qui volet bene operari meminerit quod Moſes in Deu.16. præcipit: Quod iuſtum eſt, iuſte exequere. Iuſtum eſt orare Deum præcari veniam deprecari Dei impendentem iram ſed iuſte exequendũ.i. in Deũ potiſſimum, animus, vox mẽs ſpiritus, ſigna denique omnia referenda. Secus factitabant Iudæi. In foro enim orabant, vt hinc hominibus probi & religioſi haberentur, non deo. Tu igitur ſi quæ operefacere inſtituiſti, eo animo fac, quo ſuperius teſtati ſumus. i. vt interius gaudium, non externam laudem quæras, id quum curauerint phariſæi minime. male audiunt apud Chriſtum. Dilatant philacteria ſua, & magnificant, & cæ. Animis inſcrib, i oportuit, vita exprimi, non latis phylacterii circumferre in fimbriis id ſi præſtarent, placerent oculis Dei, opera, ædificarentur & iis infirmis & miſeri homines. Verum hoc ſpectatore contempto, viliſſimam eandem affectabant apud inertem multitudinem, maluntq; vt hiſtriones & ceu perſonati falſa religionis imagine, fabulam agere, quã reuera iuſti eſſe, & ſcti. Obrepſit hic mos phariſæis, ex falſo ſcripturæ intellectu, æditis enim legis præceptis. Deu.6. ſic inſit Moſes Eruntq; verba hæc (Scilicet diliges dominum deum tuum ex toto corde tuo) quæ ego præcipio tibi hodie in corde tuo, & narrabis ea filiis tuis,

Deu.16

Deute.6

& meditaberis ſedens in domo tua, ambulans in itinere, dormiens atq; conſurgens. Et ligabis ea quaſi ſignum in manu tua, eruntq; & mouebuntur ante oculos tuos, ſcribeſq; in limine & oſtio domus tuæ. Illud nimirum ſentiens, non oportere obliuiſci vnquam pcæptorũ Dei, ſed ad horũ regulam componẽdas eſſe omes vitæ actiones, omnia ſtudia, moreſq;, illi vero ſolum perſonati in verborum foliis gloriabantur, non in medulla. Sed væ nobis miſeris (inquit Hiero.) ad quos vitia phariſæorum tranſierunt. Præcepta enim Dei in manu id eſt in opere compleantur ſint perpetuo ante oculos vt die ac nocte mediteris in eis. adde etiam, vt ſint in pedibus, quibus mandatorum viam incedas, in auribus ſuper perſonent, in lingua, facieq; tota externa Sequuntur phariſæos noſtra ætate multi, qui præter Euangelium nihil in ore videntur habere, intus autem & in cute ſunt lupi rapaces, fures & latrones, &. quod Paulus teſtatur. Confitentur ſe noſſe Deum, factis autem negant, circunſerunt Euangelium manibus Lutherani, re autem ipſa, non hoc præſtant, quod Euangelio præcipitur. Quin ex diametro in Euangelium peccant. Tales apud nos etiam, vt teſtis eſt Hiero. ſunt ſuperſtitioſæ quædam mulieres, in paruulis Euangelus & crucis ſigno, & iſtiuſmodi rebus, quæ habent quidem zelum Dei, ſed non ſecundum ſcientiam factitant. Tu ſi ab hac phariſæorum infamia abeſſe deſideres, id cura quod Ioannes præcipit. Non diligamus nos
1.Io,3 ſolum verbo, ſed tempore & veritate. Rebus enim apud Deũ, non ſolum laruatis nominibus agendum eſt, id quod mox ſubdit Chriſtus. Amant primos recubitus in cœnis. primas Cathedra in ſynagogis & cætera. &
Lu.14 vocari ab hominibus rabbi. Deprimit chriſtas rurſus phariſaicas, quas domi foriſq; erigunt ambitioſi homines Aduerſus hoc vitium aliquando intonat Chriſtus, Luc.14. Cum inuitatus fueris ad nuptias, non accumbas primo loco, ne forte honoratior te ſit inuitatus ab illo, ſequitur. Da huic locum. Quo notantur, omnes, qui honoratiora loca ambiunt, ac ſalutari gaudẽt honorifice. Secũdũ Origenẽ, & quotquot tandẽ hũc locũ tractauerũt, pcidit dñs huiuſmo-

di cõcupiſcentias ſcilicet velle vocari rabbi, velle ſalutari ab anima noſtra, & hortatur magis zelare humilitatem, quæ eſt prima exaltatiõis occaſio apud deum. Quanquam hic mor bus multos hactenus occupet, multosq; detineat, qui ĩ ſcho lis primas deſiderant, tamen interim vix rationem latinam reddere queant, Quos vere odiſſe deum, teſtatur DAVID, Odiſti obſeruantes vanitatem ſuperuacue. Vanitatis ple- num eſt monſtrum, Rabbinum illud & magiſtri nomen, ni- ſi adſint literæ, niſi tuæ profeſſioni reſpõdere queas. Sunt enim qui e ſcholis titulis glorioſis onerari domum redeũt, ſed ſcientia & eruditione vacui, nihil ſecum præter titulum ff. de iu. & fact. igno reportantes, interim tamen turgent, ſi- biq; mire placent Sic & qui ambiunt dignitates Eccleſiæ, qui ſacerdotia prece, precatio ære, obſequio, adulatione ob tinent, primum quidem diaconi, deinde presbyteri, tum e- tiam Epiſcopi vt fiant, inſtant oportune, importune infla- ti. ſ. (inquit Orige) & per inflationem incidunt in laqueum diaboli. Aduerſus quos in decretis Canonicis ita pronũci- at Leo Epiſcopus. Principatus quã aut ſeditio, aut ambitus occupauit, etiãſi moribus aut actibus non offendit, ipſius tñ initii ſui ẽ pernicioſ⁹ exẽplo. & difficile eſt, vt bono pera gãtur exitu, q̃ malo ſunt inchoata principio. Multis nunc ſacerdotia ĩpoſuerunt non ob ſalutem animarum, ſed ob quæſtum, & propria commoda. Sed quid Grego. Nos in- quit qui præſumus non ex locorum vel generis dignitate, ſed morum nobilitate innoteſcere, debemus nec vrbium cla ritate ſed fidei puritate. Noli igitur vrgere, noli ipſe tibi ho norem arripere alioqui audies Chriſtum. Vos autem no lite vocari rabbi, vn⁹ enim eſt magiſter veſter, omnes autem vos fratres eſtis. Id eſt, nolite am- bitione ad dignitates quaſlibet conſcendere vnus eſt ma- giſter veſter Chriſtus Io. 13. Vos vocatis me magiſter & domine, & benedicitis, ſum etenĩ, Is igitur nobis ob oculos ponendus, huius exemplum imitandum. Exemplum, inquit dedi vobis, nimirum humilitatis, & charitatis, & benigni- tatis, ac comitatis, hoc imitari oportuit, hoc amplecti, hoc zelare debetis, non ambitioſos ac faſtuoſos Phariſæos.

Contra ineptos prælatos.

1. q. I. c. Principatus.

Io. 13

Nõ eſſe cõ tra ſcripturã raræ eruditiõis viros, doctores appellitari: Cæterum ſi, cui ob ſanctimoniæ ac raræ eruditionis inſigne, hic titulus obtigit, ad Dei gloriam referat, exequaturq; in Ecclesiæ ædificationem. Dedit enim Deus quoſdam quidem Apoſtolos, alios autem doctores, &c. Et Paulus ſe doctorem vocat. Veritatem, inquit, dico, non mentior, doctor gentium in fide & veritate. Igitur quanquam vnus & is quidem præſtentiſſimus, & omnium ſupremus ſit magiſter ac doctor noſter Chriſtus, patitur tamen & alios eiuſmodi honeſtari nominibus, modo quicquid eſt honoris, quicquid eſt laudis, & dignitatis in hunc referant, nec in alios ſint turgidi & ſeueri, ſed meminerint, quod Sapiens ait. Quanto maiores, humilia te in omnibus. Sic & quod ſequitur interpretandum eſt. Et patrem nolite vocare vobis ſuper terram, vnus eſt enim pater veſter qui in cælis eſt. Id eſt, non eo animo patres vocemini, quo corruptiſſimi Phariſæi, qui ob hoc patres ſe dici ſuſtinuerunt, ac ambiuerunt, quo cæteris ſanctiores & honorabiliores haberētur, ſed toto cœlo (quod dici ſolet) errarũt. Hunc errorem porro euertit Chriſtus. Et patrem non vocemini in terris, ſemel profeſſi patrem cœleſtem, a quo omnis paternitas quæ in cœlo & in terris nominatur vt ad Ephe. 3. teſtatur Paulus. Huius cœleſtis patris collatione nemo vere patris nomine dignus eſt, ſiquidem ipſe eſt qui pauit nos, qui condidit, qui ſeruat, qui delinquentes blandæ corripit. Ipſe, qui omnium primas tenet, qui omnibus iure æquiſſimo præferendus eſt, Hoc honoris nulli dandum, ſi qui alii patris nomine cenſentur, vt qui nos genuerunt, ſeu bonis diſciplinis inſtruxerunt, ab hoc id ipſum ſortiti ſunt. hunc igitur agnoſcant authorem Inquit enim Deus, quod & Chriſtus, & Paulus confirmat. Honora patrē tuum, & matrem tuã, vt ſis longæuus ſuper terram Et qui patri vel matri maledixerit, moriatur. Itaq; ſubſtinet nos patres vocari Chriſtus, modo cœleſtem patrem, huiuſq; ſelectum filium non deſeramus. Laudetur ille, vindicet ille quod ſuum eſt, nos interim humiliemur ſub potenti manu Dei, vt nos exaltet in tempore tribulationis, omnem ſolicitudinem in ipſum proiicientes, quoniam ipſi eſt

Marginal references: 1. Cor. 12. & Ephe. 4. 1. Tim. 2 — Eccle. 3. — Ephe. 1. — Exo. 2 — Ephe. 6. — 1. Pe. 5.

cura de nobis, ita habet Petrus .i. ca. 5 hoc eſt quod ſubdit. 1. Pe. 5
Chriſtus. Qui maior eſt veſtrū erit miniſter qui autem ſe exaltauerit, humiliabitur: & qui ſe humiliat exaltabitur. Id eſt, quo quiſq; maior eſt dignitate, hoc ſit demiſſior. Alioqui viliſſimus dicēdus erit niſi virtute & humilitate vincat alios, qui dignitate præſtat. Neq; enī ob præclaras dotes arrogantiorem, ſed humiliorem, ſed abiectiorem, ſed ſolicitiorem conuenit eſſe, ne perdat arrogantia, quod gratis ac Dei benignitate largitū eſt. Nam vt habet Salomon, in Prouerb. 5. Ne glorioſus appareas coram rege, & ī loco magnorū neſteteris. Melius eſt enī, vt dicatur tibi. Aſcende huc, quam vt humilieris coram prīcipe. Hac vnica ſententia, eliditur oīm factuoſorum hoīm arrogantia, nō tam Phariſæorum quam Magiſtrorū, Patrum, Prīcipū, ac quorūlibet diuitū, qui ſe cæteris præferunt, adeoq; anhelant ad magiſtratus. Gloriam enī præcedit humilitas, non ſequitur vt habes. 15. Prouer. Et ſedes ſuperborum euertit dñs ac ſedere fecit mites pro eis. Radices gentium ſuperbarum arefecit Deus & plantauit humiles ex ipſis gentibus. Vide Eccle. 10. Et Sap. 6. Altiſſimus enī interrogabit opera veſtra & cogitationes ſcrutabitur. Percutiuntur hoc loco, non tā Eccleſiaſticis officiis præfecti, quam omnes qui magiſtratum, vel præturam gerunt. Semper enī meminerīt ſe eſſe Dei miniſtros, adeo ī regnum, præfecturam aut magiſtratum ſuffectos. Itaque illi rōnem reddituri ſunt, non ſubditis, ipſe enī ſcrutabitur horum opera, iudicia, onera, quibus miſerum vulgus diuexarunt. Competit & CHRISTI verbum, in quemlibet hoīem, qui DEI gloriam ambit & gratiā, quā ſi īdipiſci voluerit, ſeipſum demittat, ſe vermē, & oīm peripſema iudicet. Sic Paul. Ego ſum minimus Apoſtolorum, & non ſum dignus vocari Apoſtolus. Sic & Cēturio de quo paulo ante diximus.

humilitas

Pro. 25

Pro. 15

Eccle. 10

Sap. 6.

Feria. 4. poſt ſecundam dominicam Quadrageſimę. Euang. Matth. 20.

Scendens Ieſus Hieroſolymam, aſſumpſit duodecim diſcipulos ſuos & ait illis, Ecce aſcendimus Hieroſolymam, & cæ.

Hoc Euangelium duo ob oculos nobis admodum graphice depingit crucem Chriſti, & carnem. Hæc enim inuicem perpetuum indixerunt bellum. Crux delicias peſſundat, pompam ſæculi execratur, ſpernit gloriam & hominum applauſum. Contra deliciari vult caro, gaudet pompis, oblectatur vanis hominum laudibus. Verum qui Chriſti ſunt carnem ſuam crucifixerunt cum vitiis & concupiſcentiis, neq; ſinunt regnare rurſus in ſe, quæ per crucem demolita ſunt. Ita enim eis crux, ita ſui mortificatio, īpoſuit vt æternum confligerent cum carne. Hac ratione toties monet tolerandæ crucis Chriſtus, toties ſuos præmunit, vt eo paratiores ſint ad bellum, dum cum hoſte in acie pugnandum eſt. Hinc in hoc Euangelio reperit, quæ ſupra. c. 16. Quaſi per tranſcurſum monſtrauit, ac indicauit. Filius (inquit) hominis tradetur gentibus, id eſt, Pilati ac Herodis ſiſtendus eſt iudicio, perinde atque perditiſſimus quiſpiam latro. Sic enim traditus eſt, quaſi reus, cum interim omnium eſſet innocentiſſimus. Proinde imitatores ſui voluit nos eſſe Chriſtus, ergo, quod tum iculcauit apoſtolis, idem per ſponſam ſuam Eccleſiam, loquitur nobis, vt inquit Petrus: ſequamini veſtigia eius, qui peccatum non fecit nec inuentus eſt dolus in ore eius. Hunc imitabimur crucis & incommodorum toleratione: Qui enim vult venire poſt me, abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam, & ſequatur me. Recte dixit. Tollat crucem ſuam, nam Chriſti ferre impoſſibile nobis, impoſſibile & legi, & humanis viribus prorſus: noſtram vero ferre, gratia cooperante, & factu facile, & iucundum etiam ſi caro reluctetur. Tollere vero crucem, eſt abnegare ſeipſum, veteres exuere mores, affligere ac macerare carnem ieiuniis, orationibus, vigilus. Sic Paulus: Caſtigo corpus meum, & inſeruitutem redigo, ne dum aliis prædicauero ipſe reprobus efficiar. Caſtigare ſe eſt præſcindere concupiſcentias, frenare gulam, arcere ardentem libidinis flammam, cæteraq; vitia ſtirpitus euellere. Id quanquam horreat caro, mire tamen probat ſpiritus, mire pla

[Margin notes: Crucis & carnis duellum. — Gal. 5. — 1. Pet. 2. — Mat. 16. — Crucē tollere quid. — 1. Cor. 9.]

cet & Chriſto. Sic enim euades ſuperior teipſo, ſi per crucē a victoria tui ipſius inceperit. Qui enim amat animam ſuam is perdat & mactet concupiſcentias, vt quod reliquū eſt tē- 1. Pet. 4
poris, inquit, volūtate Dei, non carni viuat. Atqui de cruce plæraq; multa alias, & a quibus, & pro pacto toleranda ſit, nunc proſequamur reliqua. **Tunc acceſſit ad eum mater filiorum Zebedæi, adorans & petens aliquid ab eo, &c.** Cōſtat ex Marco. 10. hanc matrē a filiis ſubornatam, Nam quod Matthæus in matrē, hoc Marcus porro reicit in filios. Accedunt ad eum, inquit, Iacobus & Ioannes filii Zebedæi, dicentes: Magiſter volumus vt quodcūq; petierimus, facias nobis. exiſtimabant hi, reſurgente Chriſto mox exoriturum regnū illud, quod toties promiſerat. Nondū enī penitus exuerant ambitionis affectum, nōdū erat ſpiritus humilitatis datus, quo duce diſcerēt, quid petendum eſſet. Petunt ergo hoc quod minime congruebat, id eſt, tolli in regnum, ſine meritis, ſine præclaris facinoribus. Id verò peruerſiſſimum eſt, ac plane temerariū claret, vel ex ipſa petitione, vel maxime ex petitionis confutatione. **Quid vis? Ait illi: Dic vt ſedeant hi duo filii mei, vnus ad dexteram tuā, alius ad ſiniſtrā tuā in regno tuo.** Iaco. 4
Audis petitionis ſtultā ac imprudētē propoſitionē. Quid enī imprudētiꝰ, quā id petere quod adipſci, nō ſine multis ærūnis & laboribus poteſt? Petitis, inquid Iacobus & nō accipitis, eo quod male petatis. Male petit, q̄ nō ordinē, neq; decorū obſeruare ſtuduit, neq; enim vt oportuit interpellauit, pro filiis. Siquidē quietē filiorū viſa eſt ambire, ante cer- 2. Tim. 2
tamen, & coronā ante victoriā. Verū Pauli ſententia eſt. Nemo coronabitur, niſi qui legitime certauerit. Antea igitur militādū fortiter: quā regni coronā vel petas vel optineas. Quī & illud execrādū ī muliere, quod ad aliud nihil reſpexit, quā terrenæ, dignitatis īperiū. Hic ſuos voluit eſſe glorioſos, hic primas tenere, hic ab oībus honorari. Sic eſt ferre vbiq; cōpertū, vt alii filiis ſuis militiā prouideāt (vt inqt Chriſoſt.) alii honores, nemo iis Deum prouidet, perditioēm illorum magno prçcio cōparant, ſalutem autem ne dono accipere volunt. Siquidem pauperes eos viderint, triſtātur, ſin delinque-

re, Deſiq; offendere, nemo eſt qui mœrore conficiatur. Neq; igitur hæc mater, ordinē, neq; intētationē, neq; iuſtā ob oculos poſuit materiam, deſtituta ſiquidē eſt ordine, quod præmium ambiit ſine lab ore, adeoque ſine vllo merito.

1.Cor.3. Quanquam enim gratia non ſit ex præcedentibus meritis, eſt tamē ipſius beatitudinis vltima poſſeſſio, non ſine meritis, & maximis laboribus indipiſcenda. Vnuſquiſque e-

1.Cor.15 nim recipiet ſecundum ſuum laborem, mercedem. Quoties id Chriſtus inculcat, quoties iterat Paulus? deinde, neque intentio ac animus ſatis erat integer, & ſyncerus Dic, inquit, vt ſedeāt hi duo filii mei tibi & amicitia, & ſanguine iuncti. Sed caro & ſanguis regnum Dei nō poſſidebūt. Neque enim ex voluntate carnis, ſed ex ſanctificante ſpiritu filii Dei ſumus. Ioan. 1. ſed, inquit, ex Deo nati ſunt. Vide ergo quid hic ambiat caro: vide quam aduerſus crucem (quæ regna, gloriam, pompas confundit, euincit, deſtruit) inſaniat, ſeſeque erigat. Hi, inquit, filii mei, non tam mihi quam tibi chariſſimi. Tertio, in materia etiam defecerunt, quod vtile, quod ſaluberrimū erat, non poſtulantes Neque enim regni terreni gloria, ſed cœleſtis petenda eſt hoc enim

Ioan.18 docuit Chriſtus, Adueniat regnum tuū, dicens, hoc, teſtatur coram Pilato non eſſe de hoc mundo. Ioan 18. Neq; igitur huius regni dextra, neq; læua poſtulēda, ſed illius quod futurum eſt, quod omnium; & pacatiſſimum & tutiſſimum eſt. His itaq; auribus quibus hæc voluit ſuos proximos eſſe Chriſto, nō peruenitur ad regnū Chriſti. Sed quibus inquies? audi Chriſtum. Neſcitis quid petatis. Quid terrena ambiunt neſciunt quid petunt. Hoc enim petunt, quod

Eccle 10 caducum eſt, quod vaniſſimū eſt. Omnis enim potentatus

1.Cor.7. breuis vita, inquit Sapiens Et iterum: præterit figura huius mūdi. quicquid ſplendidū atq; egregiū videtur in ſæculo, tranſit, nec eſt durabile ſemper. Poteſtis bibere calicē quem ego bibiturus ſum id eſt, experiri crucē eā quā ego, veſtri cauſa ſubiturus ſum? Calicis enim nomine crux, mors, pœnarū abyſſus intelligitur. Et quidē de Chriſti calice aperte teſtantur Euāgliſtæ. Pater, ſi nō poteſt hic calix

Calix Chriſti qualis ſit. tranſire, niſi bibā illū, fiat voluntas tua, Calix Chriſti fellens. & ſi quid amarius dici poteſt, erat miſtus noſtris ſpur-

citiis ac peccatis,ebibit hūc totū, ſine vllis humanis præſi diis Chriſtus,fiat,īquit voluntas tua,malo enī tuæ, quam meæ volūtati obſequi. Hūc calicē apoſtoli neq; bibere potuerūt,neq; porro īmitari. Qūquidē is ī ſolū mediatorem recidit,huic ſolum paratus erat,atque propinatus. Proīde, biberunt ii duo,quiſque ſuum calicem,alter re; mortem obiens,alter voluntatem promptam exhibens, eoque imitati ſunt Chriſtū. Ob id Xp̄s,ſciſcitatur,poteſtis bibere calicem quem ego bibiturus ſum. **Dicunt ei, Poſſumus.** Reſpōſio hæc nō tā ex ſua fiducia,quā ignoratione ꝓpriæ ībecillitatis proceſſit. Veriſsimum eī eſt adagiū. Dulce bellum inexpertis. Inexperti erāt apoſtoli quis futurus eſſet euentus,ac belli finis,audaciter magis quam cōſtāter reſpondent,neſcii quam ībecilles eſſent,ad ferendum martyrium. Sic & Petrus. Dn̄e tecum paratus ſum & in carcerem & in mortem ire. Quā vero īncōſtanter ſe habuerit,ancilla hoſtiaria interrogata dicat. Audēt quidem Apoſtoli, audet & Petrus,cōſtanterq; aſſerūt,ſe bibituros mortis calicem,ſed ſine cōſtantia mētis, Nūquā eī animus noſter fortiter & īperturbate feret oīa,niſi adſit ſp̄us robur, quo cum īgenue ac vere reſpōdere & diceret poſſumus,ecce dn̄e adſum p̄ſto ſum ad bibendū calicem mihi paratum alacriter. Et quod Paulus ait. Omnia poſſum ī eo qui me confortat Chriſtus Id eſt,quod mox ſubiungit. **Calicem quidem meū bibetis,ſedete aūt ad dexteram meā,vel ſiniſtram non eſt meum dare vobis,ſed quibus paratum eſt a patre meo** His verbis primum declarat Xp̄s qua via pergendum ad patriā. Nempe per malorum tolerantiam per tribulationes,per enſes,per ignes,perq; omnium malorū maximū,mortē ipſam. Quemadmodum enī oportuit pati Chriſtum,& ita intrare in gloriam ſuā,vt habet Lucas, ſic & nos ſi cōpatimur,& conregnabimus,& ſi ſocii fuerimus paſſionis erimus & cōſolationis. Atq; is eſt calix quem nobis hoc loci imponit Chriſt⁹,de quo David Pſal. 115. Quid retribuam domino pro oībus quæ retribuit mihi. Calicē ſalutaris accipiam,& nomē dn̄i īuocabo Quod vero per calicem mors ſignificetur,declarat mox ſubſequutus propheta.

Luc. 22.

Phili. 4.

Qua ad patri. via pergendū.

Luc. 24.

Roma. 8

2. cor. 1.

Pſal. 115.

Vota mea reddam dño coram omni populo eius, præcioſa
in conſpectu domini, mors ſanctorum eius. Idem igitur
eſt calix, quod mors iuxta Origenis ſententiam, quam &
per alias ſcripturas roborat. Pſalm.22. Calix meus inebri
ans quam præclarus eſt Ebrii charitate fuere martires, to-
lerandis pro Chriſto malis. Hic ergo calix velim' nolimus
epotandus eſt. ſiquidem potiri dextra læuaqne Chriſti vo
lumus, Et nota. Chriſtum dextris patris aſſiduere, id eſt po-
tioribus bonis frui, iuxta illud Stephani. Actu. 7. Ecce vi-
deo cœlos apertos, & filium hominis ſtantem a dextris vir
tutis Dei. Et Heb.1. Ad quem angelorum dixit aliquando
ſede a dextris meis. Quo conſequitur, nullius hominis,
neque angeli etiam merita, id efficere, vt in dextris patris
colloceтur Eſt enim illi hoc vnum tribuendũ, quod omni-
bus ſuperior eſt, quæ in cœlis ſiue in terris, Proinde. vt nos
Matt.25. conſortes fecit regni ſui, ſic dextra ſua læuaque dignabitur
Chriſtus, modo ad id conemur bonis operibus contende-
re, quod pollicitus eſt, vt tandem & nos audire mereamur.
Venite benedicti patris mei percipite regnum. Quod in-
quit, non eſt meum dare vobis, ſed quibus paratum eſt, bi-
fariam hic locus intelligi poteſt. Primo, vt ſenſus ſit, non
eſſe Chriſti ſecundum ſerui formam dare regnum cæleſte
ſed patris, inquam omnia quamlibet egregia reiicio, etiam
Ioan.10. gloriam, meam ſalutem, & vitam verum ſi eandẽ cũ patre
voluntatem, ad poteſtatem diſpiciamus, cum Chriſtus di-
Pſal.83. cat, Ego & pater vnum ſumus. Et omnia mea tua ſunt, &
tua mea, eſt & ipſius Chriſti regnum dare & gloriã. Gra-
tiam enim & gloriam dabit dominus Alter ſeuſus eſt, quem
Iacob.1. aduotauit Chryſ Non eſt meum dare vobis, qui turgidi
Ad gloriã eſtis, & inflati, ac omnium arrogãtiſſimi Iam Deus ſuper-
hũilitat vi bis reſiſtit & humilibus dat gratiam. Gratiam enim & glo-
am ſternit riam præcedit humilitas, ceu diſpoſitiuæ operationes ad for
Prouer.15, mam introducendam, parat humilitas viam, ad vtrunque
Lucæ.1. Prouerb.15. Gloriam præcedit humilitas. Humilibus
igitur paratum eſt regnum, & ſibi ipſis diſplicentibus. Id
quod & Maria agnouit. Depoſuit. inquit, potentes de ſede
& exaltauit humiles. Deiecit fortem illum. Leuiathan Dia-
bolum. ad inferna, qui ſedem ſuam in aquilonem ponere,

ſimiliſque altiſſimo fieri contendebat. Videbã inquit Chriſtus ſatanam tanquam fulgur de Coelo cadentem. Et Eſa. Lucæ. 10. Quomodo cecidiſti lucifer, qui mane oriebaris? Quiſquis Eſa. 14. ab imis ad faſtigia conſcẽdere velit gloriæ, id curet oportet vt medios, iferioreſq; grad⁹ principio nõ negligat, alioqui antea labetur, quã cõſcẽdere ducat. Id mox declarat xpus.

Audiẽtes decẽ idignati ſũt, de duobus fratrib⁹.

Permiſſi ſunt diſcipuli, non ſemel, vel labi, vel ſecus quam oportuit & agere & dicere, vt hac occaſione, veritatis, & pietatis documẽta recidiant. Neque enim eſt periculoſus error magiſtro præſentes, vt habet Chryſoſtomus. Sic alicubi & ſomno correptus eſt CHRISTVS, vt eo inſtarent diligentius, ſeque ipſos, quam imbeciles ſine CHRISTO eſſent, agnoſcerent, adeoque ad diuinum præſidium confugerent. Ita & hoc loci indignari, atque ambitionis affectibus concuti permiſit decem fratres, quo penitus, ſubinde eximeret, non tam ex horum, quam ex eorum animis qui in Apoſtolorum vices eſſent ſucceſſuri, omnes ambitionis, & cupiditatis, & inuidiæ, ac liuoris affectus. Cur interi apoſtoli permiſſi ſunt labi.

IESVS autem vocauit eos ad ſe. Scitis quod principes gentium dominantur eorum & qui maiores ſunt poteſtatem exercent.

Hic Chriſtus aperuit longe diuerſam eſſe rationem regni mundani, & regni euangelici, in regno mundi qui primas gerunt dominatũ, ac tyrãnidẽ exercent in illos quibus imperãt, ſicq; ſubiectos tractant, quaſi pecora ac beſtiæ eſſent nihil eſt hic humanitatis, nihil cõmiſerationis, nihil pietatis ſpectare, dominãtur enim ac veluti poteſtatem exercent, perinde ac ſubditi omnes malefici, periuri, proſcripti eſſent Quid enĩ aliud eſt, poteſtatẽ exercẽre, quã nõ ſecus in ſubditos deſeruire, quum ſi omnes in vniuerſum cõmeriti eſſent? Quanquã tamẽ, nec veræ executiones ſint iuſtitiæ. Rapere enim iugulare, vectigal iniuſtum ſimul & immoderatum imponere popello, non eſt agere principem, ſed tyrannidem Aduerſus hoc regnum, huiuſq; imperii principes, ſic intonat. Eſaias. 1. Principes tui infideles, ſocii furum, omnes diligunt munera, ſequuntur retributiones, Pupillo non iudi- Aduerſus tyrannos Eſa. 1.

Ezec 22. cant & cauſſa viduæ non ingreditur ad eos. Et Ezech. 22.
Principes eius in medio eius quaſi lupi rapiẽtes prædã, ad
effundendum ſanguinem,& ad perdendas animas, & aua-
re ſectando lucra. Hi regnãt,ſed nõ ex Deo,id eſt eorum re-
gnum non probat Deus,ſed arguit, ſed confundit ac abii-
Oſeæ.8. cit. Ipſi,inquit Oſe.8. regnauerunt & non ex me,principes
extiterunt & non cognoui. Aurum ſuum & argentum fece-
runt ſibi idola. Gloriantur enim ſe regnare, & non regnare
modo,quum id veri principis ſit,qui non ſibi,ſed reipubli-
cæ natus eſt,ſed etiamnum excoriare miſeras, oues, quod
Mich 3. Micheas quoq; queritur, Principes Iacob & duces Iſrael
audite vos ſcilicet qui odio habetis bonum, & diligitis ma
lũ,qui violẽter tollitis pelles eorũ deſuper eis,& carnes eo-
rum deſuper oſſibus eorum,qui comederunt carnẽ populi
mei,& pellem,& oſſa,& medullam, vt aliquid addamus ex
nobis. Tales ſunt vrſi,leones,& omnino ferociſſimi homi-
nes,illi,de quibus non ſemel quæruntur prophetæ. Quales
Quod ſit vtinam non multos habere eccleſia Chriſti. Principes, du-
verum re- ces,& magiſtratus ſæculi Verum ſuo domino ſtabunt aut
gnum. cadent,viderint ipſi,quo exactori Chriſto reſpondeãt Eſt &
alterum regnũ huic ex diametro pugnans,in quo, quiſquis
Quis vere ſauctior,is & dignior,& deo vicinior is vero vicinior qui
humilis ſubmiſſior, qui ſibi quicquid eſt vitiorum. Deo quicquid
eſt laudis ac gloriæ,tribuit,ſe que omnibus inferiorem exi-
ſtimat,neminem contemnit,nemini ſe præfert. Totum enĩ
Math.5 hoc regnum in ſui ipſius poſſeſſione & plena abdicatione
Lucæ. 17. potiſſimum conſiſtit. Teſtatur id Chriſtus Matth.5. Beati
pauperes ſpiritu,quoniam ipſorum eſt regnum cœlorũ. Et
iterum. Regnum Dei eſt intra vos,id eſt in vobis ipſis conſi
2. Corin.3 ſtit,vera ſpiritus libertas,qua Deus in nobis pacatiſſime re
gnat. Vbi enim ſpiritus domini,ibi libertas.2.Corin.3. Vbi
libertas a peccato, ibi & regnũ Chriſti,& omnis boni poſ
ſeſſio Iam cum carni dum viuimus, obnoxii ſimus,hacte-
nuſq; pugnam,adeoque inteſtinum ac domeſticum bellum
experiamur.conuenit pædagogiam adhibere, ac coerciti-
uam legem carnalibus hominibus praſcribere, ne e regno
ſuo expellatur Chriſtus. Huius legis miniſtri,ſunt paſtores
& doctores.& gubernatores, vt Paulus locupletiſſime ad

Corith & Ephe.declarat. Miniſtrorum autem eſt meminiſ-
ſe,qua illis formam gubernandi præſcripſit CHRISTVS
quodve exemplum exhibuit,ac præmonſtrauit. Exemplum
inquit,dedi vobis,vt quemadmodum ego feci vobis, ita &
vos faciatis Ioan.13. Et item. Diſcite a me quia mitis ſum
& humilis corde. Mat.11. Ita & Paulus ſegregans in Euan-
gelium Dei ſibi poteſtatē dici datam in ædificationem non
in deſtructionem. Erit itaq; pcipua cura legiſlatoribus (dū
quid præſcribere volunt ſubditis) vt iuſtitiam colant, & æ-
quitatem qua in nobis regnat Deus. Nam ſummum in re-
bus bonum eſt, iuſtitiam colere, ac ſua cuique iura ſeruare,
& in ſubiectos, nō ſinere quod poteſtatis eſt fieri, ſed quod
æquum eſt, quod commodum ac vtile reipublicæ. Eſt enim
magiſtratus reipub. nomine conſtitutus, non vt ſua, ſed ali-
orum cōmoda ſpectet, idq; agat, vt magis diligatur quā ti-
meatur, vt liber omnibus pateat aditus, id eſt, quod Chriſt⁹
indicat dicens. Non ita erit inter vos. Id eſt, non per-
inde adminiſtrabitis rempu. vt principes gentium, vt tyran
ni ſed quā ratione? Si quis voluerit inter vos ma-
ior fieri ſit veſter miniſter, & qui voluerit inter
vos primus eſſe, ſit veſter ſeruus. Non hic tollit
migiſtratum Eccleſiæ Chriſtus, ſed graphice depingit, qua
ve amuſſi adminiſtrare debeat ſubiectā ſibi plebem. Erit in-
quit, veſter ſeruus & miniſter, ad hoc ſcilicet deputatus,
vt noſtris vtilitatibus proſpiciat magis quā propriis veſtris
conſulat rebus, veſtræ intendat ſaluti, Sic Paulus Cum eſ-
ſem liber, me omnium ſeruum feci, vt multos lucrifacerem.
Omnibus omnia factus ſum. Et apertius Apoſtolorū prin-
ceps Petrus Paſcite qui in vobis eſt gregem Dei, prouiden-
tes non coacte, ſed ſpontanee, ſecundum Deum, neque tur-
pis lucri gratia, ſed voluntarie, neque vt dominantes in cle-
ris ſed forma facti gregis ex animo. O præclaram regu-
lam, & tanto Apoſtolo dignam. Paſcite (inquit) Dei gre-
gem non deuorate, non deglutite, idque ſpontaneo & libe-
ro adeoq; ab omnibus affectibus abſoluto animo, propter
Deum, hunc ſolum ſpectantes, cuius legatione fungimini,
non vt domini, ſed vt ſerui, vt forma, & exemplar, ad quod

Qua ſubiectam ſibi plebem regula primates gubernare debeant.

1.Pet.5.

ſuā vitā mores, ſideq; cōponāt. Oīs enī pōtifex ex hoībus
Heb. 5. aſſumptus pro hoīb' cōſtituitur in iis quæ ſunt ad deū, inquit Paul' ad Heb 5. Et mox qui cōdolere poſſit iis, qui errāt & ignorāt, qm̄ & ipſe circūdat' eſt īfirmitate. Ita & Gal.
Gal. 6. 6. Si pǒccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos qui ſpirituales eſtis, inſtruite eiuſmodi ī ſpiritu lenitatis, cōſiderās teipſum, ne & tu tenteris. Inſtruendi ac ſanandi ſunt miſeri hoīes, nō vi, neq; tyrānidæ ex carnificādi, quod ſolēt lupi & latrōes. Sed nō ita erit inter vos. Vos miniſtros ſcitote eſſe regni eius, non dn̄os, hac ratiōe toties eos ſeruos vocat Mat. 10. 24. & in Luc. 11. Hac ratione & Paul' ſe ſeruū Ieſu Chriſti in omnibus appellat epiſtolis. Noluit enim ſe dominum, neque principem, neque ducem arrogātius vocare, ne ambitionis argueretur. Arguūtur etiā hoc loco omnes qui ambitioſius dignitates, atq; officia eccleſiaſtica deſiderāt, q̄ precio, preceq; obtinēt, qui proinde pauperes cōtemnūt ac a ſe abiiciunt, nec alloquio quidā dignātur. Vide Origenē. hinc etiam Chriſoſto. Quicunq; deſiderat primatum in terra, inueniet confuſionem in cœlo, nec inter filios computabitur, qui de primatu tractauerit, nec vnuſquiſq; eorum feſtinet quomodo aliis maior appareat, ſed quomodo omnibus inferior videatur, quoniam nō qui maior fuerit in honore, ille iuſtior eſt, ſed qui iuſtior, ille maior eſt. Totā hic Chriſoſto. expreſſit Chriſti ſententiam, ac mentem, hoc enī eſt, quod voluit, hoc quod inter ſuos prohibuit ne quiſquā contendat, quomodo aliis, faſtigiis tituliſq; præſtet, ſed quomodo dignior, ſanctior, ac humilior ſit. Quemadmodum & mox ſuo ipſius exemplo id comprobat dicens.

Sicut filius homīs nō venit miniſtrari, ſed miniſtrare, & dare aīam ſuā ī redēptionē ꝓ multis.

Vides quale exemplum præſcribat, quod ſequātur animarum præpoſiti? nimirum quod Chriſtus ſeipſum exinaniuit, formam ſerui accipiens, multiſque modis noſtram ſalutem procurauit. Nec ſecus debent ſucceſſores. Non enim habemus pontificem, qui non poſſit compati in infirmitatibus noſtris tentatum autem per omnia pro ſimilitudine
Heb. 4. abſq; peccato. Hebræorum quarto. Et ideo apud Ioannem

decimo dicit. Bonus paſtor animam ſuam dat pro ouibus Iob.10.
ſuis, quemadmodum filius hominis, qui cum ſit, & dominus & magiſter, & verbum quo cuncta ſubſiſtunt, non tamen ſua abuſus eſt poteſtate, non eſt venatus gloriam apud homines, ſed omnium commodis inſeruiunt, quamuis interim non omnes id aſſequantur, ob id dicit, dare animam ſuam in redemptionem pro multis, Id eſt pro iis, qui hūc ipſum imitari quanta maxima opera poſſunt, ſtudent, qui fide arripiūt, charitate flagrant, operibus exequuntur. Satiſfecit ipſe quidem, & quod per ſe fieri debuit, belle præſtitit, factus pro nobis ſanctificatio, ſapientia, & redemptio, vt habet Paulus. 1 Corinth. 1. Noſtrum interim eſt etiam ſatiſfacere iuſtitiæ violatæ noſtrum eſt ſequi magiſtri veſtigia, noſtrū eſt eleemoſynis peccata redimere, lachrimis abſtergere, ita enim paſſionis Chriſti meritum redundabit in nos abunde ſatis.

Feria quinta poſt ſecundam dominicam quadrageſimæ. Lucæ xvi.

HOmo quidam erat diues, &c. Horrendum profecto exemplum in hac lectione chariſſimi præponitur, quodque vel ſaxea corda ad beneficentiam erga egenos amollire poſſit. Quem enim non concurreret ea vox: Fili recepiſti bona in vita tua. Et, tu modo cruciaris in inferno ſepultus Grandis permutatio, & rerum viciſſitudo miſeranda, quem pauloante ſplendide veſcentem vide- Pſal. 33.
res eum iam ſitientem, nudum, omnibuſque bonis ſpoliatum ſpectare. Recte quidem Dauid: Diuites egeruńt, & eſurierunt, inquirentes autem dominum, non minuentur omni bono, Duo hic genera hominum ſubindicat Pſalmographus. Primum glorioſum quidem, & locupletiſſimum, quatenus ad extremam rerum faciem attinet, Cuius vide- Pſal. 143
licet vxor proles, familia, adaucta plurimum eſt, conſcientia vero peccatorum noxiarum cupiditatem, ac libidinum miſere aduſta, quo in genere illi fuerunt de quib⁹ Dauid Pſalmo. 143. Quorum filii ſicut nouellæ plantationes in iuuentute ſua. Filii eorum compoſitæ, circumornatæ vt ſimilitudo templi, Promptuaria eorum plena, Oues

Iob.21 fœtoſæ,& reliqua quę fuſius in horũ laudẽ enarrat. De iis & Iob.Semen eorum permanet corã eis, propinquorũ turba ac nepotum in conſpectu eorum. Domus eorum ſecuræ & paratæ,& non eſt virga dei ſuper illos. Hi ſunt qui lu

Pauper es. xuriantur in conuiuiis ſuis, & vt Iudas Thadæus dicit, In epulis ſuis maculæ conuiuantes, ſinetimore ſemetipſos paſcentes,nubes ſine aqua,quæ a turbinibus exagitantur. Secũdum genus,eſt eorũ quibus omnia infœliciter cedunt, ſi huius mundi ſtatum gloriam, dignitatem, & ambitionem

Pſal.33. ſpectes,interim tamen virtutibus & animi dotibus prædiuites ſunt,Inquirentes autem dominnm,inquit Dauid, nõ minuentur omni bono.i.nunq̃ ignotus & obſcurus videa-

Prouer.19 tur,qui fide,qui bonis operibns pollet,ſi tamen domini cõſultor fuerit,ſi huius legem ſeruarit,locupletiſſimus quibuſ

Iob.12.a liber locupletior eſt.Teſtatur id in Prouer. 16. Salomon: Melior eſt pauper qui ambulat ĩ ſimplicitate ſua, quã diues torquens labia ſua,& inſipiens Et item. 28. Melior eſt pauper ambulans in ſimplicitate ſua quã diues in prauis itineribus.Et Iob 12. Qui deridetur ab amico ſuo, ſicut ego, inuocabit Deum & exaudiet eum Deridetur enim iuſti ſimplicitas.Lampas contempta apud cogitationes diuitum, parata ad tempus ſtatutum. Qui diuitiis abundant pauperes multis conuitiis afficere ſolent, coutemnere ſolent, & execrari,vixque dignãtur alloquio, Torquent enim labia, nec patiuntur egenos etiamnum ea præſtari, quæ ſuperflua ſunt: nec vllis vſibus commoda.Si vero excelſo animo hæc

Eccle.30. ferant pauperes ſuis hoſtibus, perpetuo euadent ſuperiores, id eſt, quod Prouerb. 30. Melior eſt pauper fortis & ſanus quã diues imbecillis & flagelatus malitia Fortem eum intellige,qui ſuam inopiam Deo acceptam fert,qui non deſpondet animum Imbecillem vero & flagellatum eum exiſtimes. qui cum animo tum corpore, moleſtiis innumeris (quæ diuitias comitari ſolent) afficitur. Proinde vtriuſque exemplum graphice hac lectione depingitur. Homo inquit,quidam erat diues,cui nihil deeſſe videbatur ab abſolutam huius mundi fœlicitatem,magni quidem nominis apud homines,verum Ignotus Deo,ob id eius nomen minime exprimitur,indignus eum videbatur, quem euange-

lica hiſtoria ex nomine deſignaret. Solent enim homines diuites huius mundi admirari, ſolent eorum gloriam & famam, per omnes ciuitatis vicos traducere, intentiſq; auribus aduertere, ſi qua in re eis placere queant. Eccleſ. 13. Diues loquutus eſt, & omnes tacuerunt Et item, Diues commotus, confirmatur ab amicis ſuis, humilis vero cũ ceciderit, expelletur & a notis. Loquutus eſt ſuperbus, & iuſtificauerũt illum, loquutus eſt, & verbum eius vſq; ad nubes perducent. Pauper loquutus eſt, & dicunt, quis eſt hic? qui igitur fœlices ab hominibus prædicantur, indigni ſunt, quos diuinæ litteræ commendent ex nomine, quanquam non ſemel & ſceleratorum hominum nomina exprimantur. Verum, id alia ratione, quam hoc loci tacitum eſt prædiuitis Epulonis nomen, fieri, nemo eſt qui ambigat, indignis hic traducitur laudibus, ob id ſiletur nomen. Hinc Dauid: Periit nomen eorum cum ſonitu. Quorum? Eorum nimirum qui vocauerunt nomina ſua in terris ſuis, qui ceu monſtra quædam venerari ambiuerunt, & exoſculari atq; admirari ab omnibus. Quales item fuerunt illi de quibus Gene. 11. Venite ædificemus turrim, & celebremus nomen noſtrum proíde, hic diues, in malũ congregauit ſibi diuitias. Quédoquidem non perpendit ſe diſpenſatorem poſitum, ſuper familiam veri domini, id eſt dei, qui diuitias in hoc præſtat non vt ſeruentur, ſed vt diſtribuant, vt aliorum inopialis ſubleuetur. Quomodo Abraham, Iſaac. Loth, Iacob, Dauid, Iob, & alii item innumeri diuitiis vſi ſunt. de quib9 Eccle. 31. Beatus diues qui inuentus fuerit ſine macula, & qui poſt aurum non abiit, nec ſperauit in pecuniæ theſauris Quis eſt hic laudabimus eum. Nam admodum rara auis eſt in terris, nigroq; ſimillima cygno. Et tales oportet eſſe, ſiquidem bene, ſi iuſte diuitiis vti volunt, id eſt, Diuitiæ ſi affluant, nolite cor apponere. Et Paulus præcipit. diuitibus huius ſæculi præcipe non altum ſapere, nec ſperare in incerto diuitiarum ſed bene agere, diuites fieri in bonis operibus, facile tribuere, communicare, theſaurizare ſibi fundamentum in futurum. Id non fecit hic homo diues, ſed magis rebus ipſis abutebatur, ſibiq; ſoli ſeruabat.

Eccle. 13.

Pſal. 9

Gen. 11

Diuites

Eccle. 31

Pſal 41.

1. Tim. 6

Et induebatur purpura & byſſo, & epulaba-

tur quotidie ſplendide, Hic vides in quo peccauerit. Nimirũ ambitione & luxu, ac voluptate, is enim vitii cor ruptus abutebatur ad frugalem vſum conceſſis diuitiis, in
Matth.11 duebatur, inquit, purpura & holoſericis, non minus molli- terquam ſplendide, Qui enim mollibus veſtiuntur, in domibus regum ſunt. Colligit hinc Grego. Si veſtrum cultus ſuperfluus ac ſumptuoſus peccatum non eſſet, nequaquam ſermo diuinus, ſignantius exprimeret, diuitem purpura & byſſo indutum, iam apud inferos torqueri. Contra, Ioannem alibi, quod hirſuta veſte indutus erat: & camelorum pilis, commendari legimus. Igitur Sapiens: In veſtitu ne glorieris vnquam. Quis enim iure hinc gloriari poteſt, quod durabile non eſt, deinde quod multis occaſio
Iacob.5 ruinæ eſt. Cæterum, qui in veſtitu gloriantur, ſic a Iacobo refelluntur. 5 Agite nunc diuites, plorate vlulantes, in miſeriis veſtris, que aduenient, vobis diuitiæ veſtræ putrefactæ ſunt, & veſtimenta veſtra a tineis comeſta ſunt, Aduerſus quos Ezech. 23. dicitur. Et denudabunt te veſtimentis
Ezech.33 tuis & tolent vaſa gloriæ tuæ. Ecclefia. 4. ſubdit, trudam
Cõtra veſtimentorũ luxum. te in manus eorum, quos odiſti, in manus quibus ſatiata eſt anima tua. Mixta enim ſunt hæc veſtimenta ſanguine innocentum ex horum ſanguine conſuta ſunt, id quod cernere licet, multis principibus, Prætoribus & vrbium Prouinciarumq; præfectis, qui monilia quoque ex pauperũ ſub ſtantiis corradunt, hos ex hauriunt, excoriant de ſuper carnes & oſſa eorum vt inquit Propheta, vt ſuis cupiditatibus ac voluptatibus conſulant. Pelles enim eorum, pelles terræ Madian & cooperimenta pauperum, quæ auferunt, adeoq; expilant, vt & medullas oſſium extenuent. Proinde arguit hoc factum diuitiis, & eos qui ſpicturatis vtuntur veſtibus præcioſis, & multa arte & ſtudio comparatis, quales ſunt nobiles matronæ, virgines multæ non tam præclaro, quam obſcuro loco natæ. Neq; enim vllus eſt reſpectus, neq; delectus ſtatus, dignitatis, aut perſonarum. Quotquot enim ſunt, etiam obſcuriſſimi quinq;, holoſericis vti pro ſua libi-
Eſa.3 dine volunt, breui tamẽ nudandi & iis omnibus ſpoliandi. Lege Eſaiam. 3 ca. Pro eo quod eleuatæ ſunt filiæ Siõ & ambulauerunt extento collo, & nutibus oculorum ibant, &c.

ſequitur,decaluabit dominus verticē filiarū Siō,& dñs car nē earū nudabit In die illa,auferet dñs ornamentū,vt.ſ.earū turpitudo videatur ornamentū nēpe auferre calceamentorū, & lunulas,& torques,& mirtas,& reliqua quibus ad luxū abuſæ ſunt.Et epulabatur homo iſte quotidie ſplendide nihil non parās,quo oblectare poſſit ſuam ingluuiem,multa arte comparās & exquirēs cibos,miſcens pigmentis obſonia,& vina quoq; Cretica cōuiuiis īſtaurās,neq; vna vice ſed quotidie id factitabat.Cōceditur eī aliquoties remittere abſtinentiæ leges,vel certe intermittere,nō tamen fas eſt indies epulari,comeſſari & licētiſſime viuere.Id enim Epicurus vixdū ſuis permitteret affeclis.Cōuiuia,eī quę ex charitate procedūt,inquit Greg. qñ vc; in eis nulla abſentiū vita mordetur,nullus ex irriſione reprehenditur,nec in eis inanes ſecularium negotiorum fabulæ,ſed verba ſacræ lectionis audiūtur,cum nō plus quā neceſſe ſit ſeruitur corpori, ſed ſola eius infirmitas reficitur,vt ad vſus exercendæ virtutis habeatur.Eiuſcemodi cōuiuia Iob filii celebrarūt,talib⁹ & Chriſtus ad fuit nō ſemel,& ſancti quilibet ſancte & religioſe vti poſſunt. Porro ea ſunt religioſa cōuiuia.Et Euangelicis viri digna,ad quæ claudi,debiles,peregrini,aliiſque id generis miſerandi homines acerſiuntur, vt in Luca teſtatur Chriſtus. Quæ vero præconibus abūdāt, quæ luxus Venerisq; cauſſa īſtituta ſūt,ea porro talia ſūt,q̄ toties prohibēt diuina oracula.Noli,īquit,Salomō,ēe ī cōuiuiis potatorū,nec ī comeſſatiōib⁹ eorū,qui carnes ad veſcēdū cōferūt,quia vacātes potib⁹& dātes ſymbola cōſumēt,& veſtiet pānis dormitatio.Tales ducūt ī bonis dies ſuos,& ī pūcto ad īferna deſcēdūt Horū cōuiuia per Oſeā,ceu abominabilia,ſeparata dūr,& ſcortatiōib⁹ īquinata Dānat eodē & xps vno apud Lu verbo.Videte ne corda veſtra grauētur crapula & ebrietate.Ebrietas eī īcētiuum libidinis,ac mētis īducit hebetudinē,id quod ī hoc viuite cernere licet,ſi reliqua expēdam⁹ q̄ ſupſūt. Et erat qdā mēdic⁹ noīe Lazar⁹ Hic ad ſcd; genus pergit Chri.qp cōplectitur eos,qui re ipſa aīoq; ac ſpū pauperes,egeniq; ſunt,de quibus bñmerēdū eſt perpetuo.Semper īquit Chriſt.pauperes habetis vobiſcum, & cum volueritis,poteſtis benefacere: Tales hoſpitio col-

Cōtra gulam

Conuiuia celebrari qui permittantur.

Iob.1.

Luc.14.

Prouer.23

Iob.21

Oſeæ.4.

Luc.21.

Io.12

Mat.14.

ligendi ſunt,vt ſupra docuimus,veſtiendi ſunt, cibandi, & aliis item charitatis & pietatis officiis officiendi. Talium & Paulus ſuſcæpit in ſe curam, adeo vt fere in omnibus epiſtolis fideles cohortetur ad beneficentiam. Hoc hominum genus priori admodum eſt diſſimile eſt,mendicum quidem & obſcurum, atque apud homines ignotum,ſed clarum & nobile apud Deum,id quod,nomen ipſum Lazarus indicat, re enim ipſa omnibus mundi præſidiis deſtitutus erat,Dei ſolus auxilio adnixus. Quandoquidem huic Lazaro,& domus deerat, & veſtis & cibus, & corporis quoque proſpera valetudo, erat enim vlceribus plenus,qualis inuictus,ille Athleta Iob legitur fuiſſe. Talium

Io.1.&.2 eſt regnum cœlorum,tales nutriendi ſunt beneficentia pauperes,validi aũt mendici,ne otio inertiaq; torpeant,& ad-

Mediciva lidi ad labore cogendi. inania,noxiaque defluant,cogendi ſunt ad labores,ni peregrini ſint,quibus vel ſpicæ metentium relinquendæ ſunt, vt inde vitam tranſigant,victum ſibi comparent. Peregrini autem veri ſunt, qui propter Chriſtum,domo, patria,

Veri peregrini qui ſunt. poſſeſſionibus,rebuſq; omnibus nunciauerunt. Quales cõplures ſub ex ordio naſcẽtis fuiſſe Eccleſiæ Lucas in Apoſtolicis actis teſtatur,& Paulus horum nomine non ſemel apud alios ſtipem emendicabat,vt Hieroſolymam trausmitteret. Quorum exemplum,ſi qui religioſi ex eorum ordine quos mendicantes vocant,ſequuntur,quum & ipſi & peregrini,& aduenæ ſint propter Chriſtum, merito a fidelibus alendi ſunt. Verum de iis alias Iam ad eum mendicum redeamus,qui & rebus,& membris deſtitutus fuit, & nihi-

1.Cor.1. lominus probus & ſanctus,& adeo cognitus atq; probatus Erat ignotus hoĩbus, notiſſimus vero deo. Infirma enim mundi elegit deus,inquit Paulus,vt confundat fortia,& i-

Hier.9. gnobilia atq; contemptibilia elegit deus,& ea quæ nõ ſunt vt ea quæ ſunt deſtruant,vt non glorietur omnis caro ĩ cõſpectu eius. Id eſt,vt non glorietur diues in diuitiis ſuis,

Eſa.40. ſed in hoc glorietur,qui gloriatur,ſcire & noſſe me. Carnis nomine diuitias,gloriam,ambitionem, luxum, libidinem,& quicquid tandem miſeri mortales admirantur, ſignificans. Omnia enim ipſo vſu intereunt. Quandoquidẽ omnis caro fœnũ,& omnis gloria eius ſicut flos fœni Ex

ortum eſt enim fœnum,& aruit. Idem futurum iis,qui ĩ incerto diuitiarum ſuam ſpem collocant. Si enim ait Iacobus 1. Exortus eſt enim ſol cum ardore,& areſcit fœnum,& flos eius decidit,& cor vultus eius deperiit. Ita & diues in itineribus ſuis marceſſit,de quibus idem 5 cap. Epulati eſtis ſuper terram,& in luxuriis enutriſtis corea veſtra In die occiſionis adduxiſtis & occidiſtis iuſtum,& non reſtitit vobis. Occidere iuſtum,quamuis in Chriſtum maxime, tamen & in eos qui inopia rerum laborant,competere poteſt. Quos ii occidũt qui non paſcunt,qui panem,victumq; ſurripiũt aut certe ſuppetias ferre,vel grauantur,vel porro negligunt Paſce inquit Amb fame pereuntem,ſi non paviſti,occidiſti.

Cupiebat ſaturari de micis quæ cadebãt de menſa diuitis,& nemo illi dabat,& cætera.

Audis quanta erga pereuntẽ proximum negligẽtia, quanta parſimonia vtebatͬ,vt ne micæ quidẽ darẽtur rogitanti, cũ canes quos forſan magnatum more ad mẽſam nutriebat, quod inhumanitate hominum neglectum eſt, ipſi vtcunq; reſarcire volebãt. Veniebant enim & lingebant vlcera eius, ita videmus nos beſtias,aliquãdo humanitate ſupare,multoq; ad beneficiẽdum propenſiores,quam homines rationis,gratiæq; participes Hic maxime peccatum eſt non tam a patre familias,quam a familia tota. Quales enim ſunt domini tales & illi,qui ab is gubernantur. Prouerb. 29. teſtatur id Solo. Princeps qui libenter audit verba mẽdacii omnes miniſtros habet impios: id vſu euenit in hoc damnatiſſimo diuite. Siquidẽ, nemo ex tot paraſitis, nemo ex ſenibus,nemo ex tota familia,illi panis micas (quas canibus dari certum eſt.Ex Euang. Matthæi.) adminiſtrabat. Qui familiam habent viderint qualibus eis honeſtatis & humanitatis exẽplis præcedant,neq; enim de ipſis ſolum, ſed & de minimis rationẽ reddituri ſunt exactori Chriſto Poterãt enim oẽs infœliciſſimũ hunc Lazarũ,ſecundum ſæculi iudiciũ etiã nũ obſoniis & viliſſimis iuribus ſuſtẽtaſſe. poterãt tuliſſe ſuppetias,ſed immitiores oẽs brutis ipſis fuere. Auis inquit Amb. ſe ſociat auibus,piſcis piſcibus,pecus pecoribus,ſolus tu hõ conſortẽ excludis,& feras includas,

Prou. 29

Mat 15.

parietē veſtis auro,& pauperē nudas veſtimēto:pauper pa nē petit & nō accipit,æquus tuus ſub dētibus aurū mādit. Auxit ſibi vno facto diues pœnā tolerās vero incōmodorū Lazarus meritū,vt īquit Gre. Quāto ſatius cōmouiſſet eū
10.12 brutorū erga miſerādū hoīem viſcera. Interroga, inquit Io. 12. Iumēta & docebūt te,ingenia naturæ indole docēt bruta erga afflictos mīam,ſi modo aduertamus,Canes cōmiſerētur,leo humilitatis compatitur,& alia plæraq; eodē naturæ ductu ferūtur,ſiquidē indigētiā perpēdam. Solus hō qui mīæ operibus natus eſt,mīę claudit viſcera,vt verū ſi quod dicitur Homo homini lupus eſt,nō homo. Id verum eſſe,paradigma huius diuitis,& calamitoſi Lazari docet.

Sed & canes veniebant,& lingebant v l.& cęte.

O crudeliſſimi hoīes,qui ſinitis canes,quod vobis incūbit, officium pietatis exequi,pudeat nos miſeros infandæ crudelitatis Canum eſt latrare,peregrinos mordere,abigere hoſpitales,non recipere hoſpitio vagabundos. Atqui vincit feralis natura hominum duriciem, dum miſeret languentis hominis humi conſidentis.

Factum eſt autem vt moreretur mendicus,& c.

Aīa a pctō expiata recta cælum petit

Probatur hoc loco,aīas a pctis expiatas,ſimulatq; hic exceſſerint,ad cœlū euolare. Nā Lazarus quē diuturnus languor,quē vlcera purgauerāt ſæua,ad ſinū Abrahæ angelorū miniſterio defertur Nihil enim habuit quo remorari poſſit,nō æs alienū,nō culpæ reatū,neq; quippiā,qd expiandū eſſet,euolat igitur fœliciter hic quē neq; ꝓpria neq; aliena debita remorātur. Proīde ſi ſinū Abrahæ intelligas libū vt vocāt)patrū,is Chriſto aſcēdēte euacuatus eſt, teſte Apo.
Eph. 4 Aſcēdēs ī altū captiuā duxit captiuitatē. Et Oſeas Ero mor
Oſeæ. 3. ſus tuus īferne,Symachus trāſtulit,plaga,& bene quidē,nā

xps libū patrū euacuauit

totū infernū nō deſtruxit Chriſtus,ſed plagā illi ītulit grauiſſimā,dū quos apud ſe iuſtos detinuit,cū triūpho eripuit expoliās principes tenebrarū harū. Trāſtulit itaq; ex hoc libo patres in regnū gloriæ filii Dei vt rurſus teſtatur Paul⁹. Nō igitur alio,quā ī cœlū,vbi regnū glīæ cōſūmatæ eſt, eos trāſtulit,nō vagis ſedib⁹ īiecit,vt miſere hallucināt hæ
Mat. 24 retici,ſed vbicūq; fuerit corp⁹,illic cōgregabuntur & aquilæ. Et iterū xps. Vbi enim ſum illic erit & miniſter meus,

Vbi vero eſt Chriſt⁹ Sedet a dextris Dei inquit Mar⁹,ſũt Ioan.12.
igitur a dextris Chriſti,ſancti. Alioqui,niſi id cõceſſeris, Mar.vlt.
nihil interierit,īter ſtatũ piorũ hoīm,qui mortē xpi,aſcen
ſionēq; pceſſerũt,& eorũ q ſubſequuti ſunt,id ſi cõceſſeris
cõſequetur & aliud magis īcõueniēs,magiſq; abſurdũ,ni-
hil intereſſe,īter eos qui ſub lege,& qui ſub Euãgelio mor Mich.2.
tui ſunt,id quã falſum ſit,nemo eſt qui ignoret. Aperuit e- Pſal.23.
nim nobis cœli fores xps,ſi Prophetæ credimus, Aſcēdit
iter pandēs ante eos. Et iterũ Tollite portas principes ve-
ſtras,&c. Et eleuamini portæ æternales Quī & xps palã pro-
nunciat: Vado parare vobis locũ. Et ſi abiero & præpara-
uero vobis locũ,iterũ veniã,& accipiã vos ad meipſũ,& v- Io. 14.
bi ego ſum,& vos ſitis. Ob id ſic anhelat Paul⁹. Cupio diſ-
ſolui, & eſſe cũ Chriſto. Obſerua,quod ait,eſſe cũ Chriſto:
nõ,īquit,eſſe in paradiſo terreſtri,aut in ſpecu ſubterraneo,
vel certe incertas obãbulare ſedes,vt fingebãt Platõici, ſed
cũ Chriſto,adeoque cũ capite iã gloria & honore decora-
to At,inquies,cur igitur in ſinu Abrahæ quieſcere, cur dor Cur ſãcti
mire dicũtur ſãcti? Qui enī dormit,mortuo adſimilis eſt,nõ dormire
ſentit,etiã ſi intellect⁹,ſenſuſque ſit pticeps. Reſpõdeo. So- dicantur.
lēt iis inſulſis ac ineptiſsimis quæſtionib⁹ nobis Lutherani
obſtrepere,neq; ſcripturas,neq; Dei virtutem,neq; anima-
rũ ſtatũ perpendentes Siquidē,qui dormiũt vt hoīes, ī cor
pore mortali id factitãt: corpus vero quod corrũpitur,ag-
grauat aīam, & deprimit ſenſũ multa cogitentē eoq; ſit vt
ſenſus,ītellectuſq; vſu careat Que vero in Chriſto dormi-
unt,quæ in ſinũ Abrahæ deportatæ ſunt aīæ,ob hoc dormi
re dicũtur,quod iã requieſcũt a laboribus ſuis,quod blanda
quiete æternæ fœlicitatis pfruãtur,quod adeptæ ſunt repro
miſsiões,factæ cõſortes diuinę naturę,quatenus ad animũ Canti.5.
attinet. Iã qeſcere ī Deo nõ ſic ſtertere eſt, vt hoīes morta-
les ſtertũt,ſed tale eſt,quale ī Cãticis dicitur Ego dormio,
& cor meũ vigilat Quieſcũt corpora ī puluere, vigilãt ſan
cti ī cœlo ēpyreo,vidētes Deũ ſicuti ēſt,multo igitur pſpi-
cacius vidēt,multo ſolicitı⁹ excubãt,multo pro nobis ardē
tı⁹ precãtur faciē patris,quã dũ ī corpore viuerēt Impedi-
ente ſarcina corporis,& ſenſum & intellectum, & alio plæ-
rumque etiãnũ flectente carne affectũ pietatis, quo nobis

bene volebant Quæ ceu obſtacula, morte intercidente, ſublata ſunt. Impium eſt igitur commentum, & agio maſtige dignum, dicere diuos incertis vagare ſedibus, ſicque dormiſe, vt ne intelligant quidem quid inferne agatur. Secundo, alterum hinc decerpimus documentum, quod Lazarus ab angelis delatus eſt, cœleſtibuſque choris inſertus quo angelos intelligimus ſemper adeſſe obiturus mortem, quo videlicet ſuo defungantur officio, in quod deſignati ſunt. Pſal.

Pſal 90. 90. Angelis ſuis mandauit de te, vt cuſtodiant te in omni-

Heb.1. bus viis tuis. Et Paulus: Nonne omnes ſunt adminiſtratores ſpiritus, in miniſterium miſſi, propter eos, qui hæreditatem capient ſalutis? Adſunt igitur morituris vt in ſinũ Abrahæ, id eſt, æternæ ac perpetue quietis, eas deducant, quæ dignæ ſunt, quæ perpurgatæ ſunt, quæ nihil lignorum, nihil fœni, nihil ſtipularum ſecum ferunt.

Iob.21. **Mortuus eſt & diues, & ſepultus eſt &c.**

Subita rerũ inuerſio, qui ſe hactenus perinde geſsit, tanquã

1.Theſ.1. perpetuo victurus, rapitur e mediis deliciis, iuxta illud Iob. 21. Ducunt in bonis dies ſuos, & in puncto ad inferna deſcendunt. Idem euenit iis de quibus Paulus ad Theſſalo. Cũ enim dixerint pax & ſecuritas, tunc repentinus eis ſuperueniet interitus. ſicut dolor in vtero habentis, & non effugiẽt.

Sap.2. Simile quid contigit & illis, qui dixerunt, venite fruamur bonis quæ ſunt, & vtamur creatura tanquam in iuuentute celeriter, vino & præcioſo vnguento nos impleamus. Verũ quid ſequitur? Illos autem dominus irridebit, & erunt poſt hæc decidentes ſine honore, & in cõtumelia inter mortuos imperpetuum. Venient in cogitatione peccatorum ſuorũ timidi, & traducent illos ex aduerſo iniquitates ipſorum. Digni igitur ſunt qui cum beſtiis ſepulturam ſortiẽtur, qui in inferioris terræ partes detrudantur cum vulpibus, quos pauperum ac inopum clamor ad miſericordiã flectere nõ potuit Non enim comitantur ſuos amatores diuitiæ, quæ caducæ ſunt, multo minus, quæ ipſo vſu intereunt, deliciæ carnis. Simul enim vna, & ea quidem ſæuiſsima, ſolet ſecũ rapere omnia mors, nulli hæc parcit, neminem non inuadit, demolitur. Statutum enim eſt omnibus hominibus ſemel mori. Atque vtinam hanc domini ineuitabilem legem

ſugiter ob oculos poneremus,ſed ait Euãgeliſta, Sepultus eſt,haud dubium multa cum pompa,id quod ſolẽt ii,quos diuitiæ in die vltionis deſtituunt. Sepultus, ĩquã eſt,ſed vbi? in lacu inferiore,in inferno. Nam vtcunq; diſtinguamus,& periodũ faciamus,multis tamẽ modis probatur,hũc in damnatorũ baratrũ detruſum,igitur dicitur
In inferno eleuans oculos,ſuos.&c. Hic loc⁹ proprius eſt damnatis,& adeo proſcriptis,in quem delatus diues,pro malefactis recipit mercedem. Nempe eam de qua Dauid Pluet ſuper peccatores laqueus,ignis,& ſulphur,& ſpiritus procellarum,pars calicis eorum. Ratio, quoniam iuſtus dominus & iuſtitias dilexit,æquitatem vidit vultus eius. Iuſtus cum ſit, vnicuique reddet ſecundum operũ differentiam, aliis quidem gloriam & honorem,aliis vero pœnam & ignominiam, vt ad Rom 2.teſtatur Paulus, Iam cũ diues multis malis operib⁹ comitatus iterierit,viſceraq; pietatis ad pauperis clamorẽ clauſerit,dignus erat qui ĩ eũ locũ detruderetur,vbi nulla eſt redẽptionis· is vero eſt ĩfern⁹,Iob teſte:In ĩferno nulla eſt redẽptio. Hic loc⁹ iis cõpetit.qui ĩ oẽm libidinẽ ſeſe reſoluũt,quibus nulla eſt cura de vitæ correctiõe,nulla in miſerabiles cõmiſeratio,nullus omnino reſpectus, nec temporis, nec perſonarum,nec feriarũ ſacrarum. Viuunt enim vt volunt, & viuunt quã licẽtiſſime quotidie,ideo digni infernalib⁹ flammis,hoc eſt quod ait Dauid Conuertantur peccatores in infernũ,oẽs gẽtes,obliuiſcũtur Deũ Quoniã non in finẽ obliuio erit pauperis.Et itẽ Erubeſcant impii,& deducãtur in infernum. Qui enim inferna hæc & caduca bona, omnibuſque rebus inferiora,maximo loco poſuerunt. digni ſunt,qui cum iis mergantur in profundum abyſſi.
Eleuans oculos ſuos vidit Lazarum a longe &c. Quemadmodum inquit Theophylact. Adam e paradiſo eiectus,haud procul ab eo poſit⁹ eſt,vt eo maior hũc mœror & anguſtia occuparet,quo vicinius cerner & iucũdiſſimam habitationem,qua ſuapte culpa priuatus erat,ſic & hic diues ad diem vſq; extremum, gloriam quidem Lazari ſpectabit,vt eo magis ex carnificetur & torqueatur. Peccator enim videbit & iraſcetur, dentibus ſuis tremet,

Pſ 10
Ro.2
Pſ.9
Pſ.111

et tabeſcet, deſiderium peccatorum peribit. Nam infœlix qui ſuam fiduciam in diuitiis collocat, infœlicior qui iis non abutitur in proximi neceſſitatẽ, infœliciſſimus omnium, quem ſuæ turpitudinis non pœnitet, qui dum valet, dum ſanus eſt, non reſipiſcit, maxime qui non parat de mammona iniquitatis, amicos. Igitur Salomon: Diuitiæ reſeruatæ in malum domini ſui. Vidit, inquit, a longe, nã procul eſſe maluit in vita, quam cominus, ſed vidit ad doloris augmentum, ad maius tormentum. Iam aperuit pœna oculos, ſecundum Grego. quos antea culpa clauſerat. Hoc eſt quod ait Sapiens. Videntes turbabuntur timore horribili, & mirabũtur in ſubitatione inſperatæ ſalutis, dicentes intra ſe: pœnitentiam agentes, & præ anguſtia ſpiritus gementes, ſequitur: Talia dixerũt in inferno hi q pec cauerũt, qm ſpes ipſis tã q̃ lanugo eſt, quæ a vẽto tollitur.

Eccle.5

Sapien. 5.

Pater Abraham miſerere mei, & mitte, &c.

Quod Abraham patrẽ vocat, non imitatiõe, ſed ſimulatione facit. Si eñi hoſpitalis ſi in peregrinos & pauperes miſericors fuiſſet, vere Abrahæ fili⁹ eſſet. Nã i Ioãne, & Chriſtus obprobrat Iudæis Si filii Abrahæ eſtis, opera Abrahę facite. Proĩde nõ imitat⁹ eſt hic Abrahã virũ alioqui hoſpitalem, & in pauperes & afflictos miſericordẽ, neq; igitur patrẽ hunc, niſi ficte, & pœnarum metu appellare potuit. Extorſit hãc cõfeſſionẽ nõ pietas, ſed cruciatus, indign⁹ igitur qui exaudiatur. Qui eñi obturat aurẽ ſuã ad clamorẽ pauperis, & ipſe clamabit & nõ exaudietur. Erat ex numero illorũ filiorũ, de quib⁹ Thren 1. Facti ſunt filii mei perditi. Et Eſa. 1 Filios enutriui, ipſi aũt ſpreuerũt me Secundo. Colligim⁹ hoc loco, aĩas defunctorũ neq; memoria rerum præteritarũ, neq; affectu pietatis in ſuos deſtitui. Certum eĩ eſt, Huic Diuitẽ ſibi bene voluiſſe, beneq; optaſſe, ſi cõmodũ propriũ ſpectes. certũ etiã. Lazari notitiam habuiſſe, quem antea in ſæculo præſenti nõ tã nouerat, quam cõtempſerat. Mitte, iquit, Lazarũ. Adde quod Paulo inferi⁹ dicitur. Habeo quinq; frẽs in domo patris mei, Meminerat eñi fratrũ ſuorũ, quos moriẽs domi reliquerat, p̃catur eis etiamnũ rẽ haud inutilem, ſed bonã, quanquam in eo aĩo quo, debuit, id eſt, vere pio & libero, ſed, coacto, & ſeruili, eaq; ratione

Io.8.

Proue.21.

Thren. 1.

Eſaiæ.1.

Damnati Præterito-rũ tenent memoriã.

indignus qui exaudiretur. Spectare enim pœnam non ſatis erat, quin hãc maxime oportuit, ſed potius diuinam miſericordiam, & elementiam, deinde eo tempore quo oportuit .i. dum in præſenti degebat ſæculo Aliud enim ſæculum paſſionis eſt, non lucri, neque meriti per ſe. Igitur Paulus. Dum tempus habemus operemur bonum ad omnes maxime autẽ ad domeſticos ſidei. Venit enim hora quãdo nemo operari poteſt. Id eſt, quando in infernum coniecti ſumus, manus & pedes ne mouere quidem poſſumus. Ob id monet nos ſapiens. Quodcunq; poteſt manus tua, inſtãter operare quia apud inferos nec ratio, nec ſcientia, nec opus eſt, &cæ. Quæ oĩa ad eas animas, quæ in infernum detruſæ ſunt, referas. Nam ſi ad eas quæ expiationis loco aliquãto tẽpore purgandæ poſitæ ſunt, referas, hallucinaberis prorſus verũ de iis ſuo loco. Loquimur enim de damnatis, quibus nulla ſpes ſupereſt veniæ. Proĩde ex iis colligimus, ſi interius diſpiciamus. Si licuit homini damnato in animum reuocare ſuos, ſi licuit interpellare, ſi horum, quos terris reliquerat, memoriam tenuit, multo maxime illos hoc conuenit facere, qui in ſinũ abrahæ delati ſunt, qui faciã patris vidẽt, qui in corpore miſtico noſtra cõmoda & in commoda ſentiũt. Sunt enim inuicem ſolicita membra. Aut igitur pro nobis erunt ſolicita, aut mẽbra nõ erũt. At inquies repulſam paſſus eſt diues. Fateor, ſed in corpore myſtico non erat, membrum nõ erat, indignus igitur quẽ exaudiret deus, teſte Iacobo Judicium ſine miſericordia fiet ei, qui non fecerit miſericordiam nõ enim commeruit exaudiri, qui dum potuit in vita, pauperibus opem nõ tulit debuiſſet antea buccellã panis & micas canum porrexiſſet ei, cuius iam opem implorat, eoq; enim commeauiſſet recipi in æterna tabernacula.

Gal. 6.

Eccle. 9

Iaco 2

Intingat extremum digiti, &c. quia crucior in hac flãma. Nõ ẽ quod nos torqueam', qui ſint digiti Lazari, q̃ ligua, q̃ alia mẽbra vtriſq;. Oportuit enim iis pœnarũ & meritorũ exprimere naturam & qualitatẽ, quo ſignificaret, oẽs nos pro meritis recipere, ſeu pœnã ſeu, gloriam & aliũ alio pl' pati, ac ẽt lætari, in eoq; maxime pati mẽbro vbi magis deliquit. Igitur in Apoc. Ioãnes teſtatur. Quantũ glorificauit ſe, & in deliciis fuit, tantũ date illi tormen-

Per que q̃ peccauit per hæc & punietur.

Apoc. 18

Sapi.11 tam & luctum. Et iterum. Sap.11. Quidam errātes colebant
multos ſerpentos & beſtias ſuperuacuas; immiſiſti illis mul-
titudinem mutorum animalium in vindictam, vt ſcirent, per
quæ quis peccauit, per hæc & punietur. Ita enim dei proui-
dentia, omnia diſpoſita ſunt; vt qui oculis deliquit, iis ſen
tiat tenebras exteriores, ſic qui auribus dæmonium ſtrepi-
tus, qui tactu, cæteriſq; corporis orgāis abuſus eſt; per hæc
ipſa, adeoq; in iis ipſi ſeſe diuina ira vindicabit. Hinc ali-
cubi legimus ſtridorem dentium & fletum, alicubi vermen
intolerabilem conſcientiæ, in quam omnium ſenſum reci-
Iac 5. dunt tormenta, ceu ſentinam quandam ac lernam malorum.
Sæuit hic vermis perpetuo damnatis, mordet, angit, ro-
dit, Didicit hoc ſuo malo diues, hinc vociferatur. Crucior
in hac: flamma. Recte ob id monet nos Iacobus. Agite nūc
diuites, plorare, vlulate in miſeriis veſtris, que aduenient vo
Lu:6. bis Theſauriſaſtis vobis iram in nouiſſimis diebus, hoc
eſt, quod eis īprecatur væ Chriſtus in Luca. Væ vobis qui
ridetis nunc, quia plorabitis & flebitis. Hoc eſt enim flere,
quod eſt in gemiſcere, quod angi, quod deſpondere porro
animum, atqui hic eſt ille interior infernus, quem velint, no
lint, experientur crudeliſſimi homines. Exterior vero etiam-
num eſt intollerabilis flamma, ardor, tenebræ, teterrimus
carcer, impoſſibilitas euadendi, pœnarum varietas, quibus
omnibus viciſſim exurentur mali homines. Succedunt enim
Deu.25 inuicem pœnæ quemadmodum hic ſucceſſerūt vitia vitiis,
Iob.24 viſit æquabilitas quædā in pœnis, & ſtet firma ſentētia Mo
ſi, pro menſura delicti, erit & plagarum modus. Senſit hoc
ipſum miles ille exercitatiſſimus Iob: dum inter reliqua dā-
natorum tormenta & illud infert, ad nimium calorem trāſi
eat ab aquis niuium, & vſq; ad inferos peccatum illius. O-
bliuiſcatur eius miſericordia, dulcedo illius vermis, non ſit
in recordatione, ſed conteretur quaſi lignum infructuoſum.
O nos induratos homines, quos hæc verborum fulgura nō
commouent. Ad nimiū, inquit, calorem. i. ad extremū ma-
lorū ignis, ardoris, & combuſtionis, trāſferādus eſt impius
ſed ea lege, vt perpetuo ardeat. Ignis enim inextinguibilis,
dicitur is, quo animaduertēdi ſunt impii nec erit vlla quies
nec alternæ vices, niſi ad pœnas grauiores, & inexhauſtas:

Eo pertinet quod Eſa. 47. dicitur. Ecce facti ſunt quaſi ſtipula ignis combuſſit eos. Non liberabunt animam ſuam de manu flāmæ, nō ſunt prunæ quibus calefiant, nec focus vt ſedeant ad eum. Id eſt, quanquam ignis ſuapte natura corporibus humanis proſit ſitq; (quod dici ſolet) amicus naturæ, recreat aīos, pellat ſuo lumīe tenebros tamē apud īfēros nihil cōmodi, nihil vtilitatis, nihil voluptatis, aut iucūditatis adfert īpſis, exuret eos, ſed nō cōſumet, nec aliquādo deſinet torquere, incēderet. Id ſenſit animus diuitii. Igitur, Crucior, inquit, in hac flamma, non refocilior, nō recreor. Eſa. 47.

Dixit illi Abraham: Fili, recordare quia recepiſti bona in vita tua, & Lazarus ſimiliter mala

Augetur hac repulſione animi angor, & nouatur. reuocat enim priſtinæ vitæ voluptates in animum, memineris, inquit, quam fœliciter tibi omnia, & ex animi ſententia ceſſerint vniuerſa, nihil incommodi ſenſeras in corpore, multo minus diſpendiorum in bonis, arridebat æternum fortunæ facies. Atque vtinam tūc in animum induxiſſes, quod alibi dicitur. In die bonorum, ne immemor ſis malorum. Sunt duo genera hominum, qui in vita ſua bona recipiūt. Primum, hypocritarum, de quibus dicitur Matth. 6. Amen dico vobis, receperunt mercedem ſuam, id eſt laudis humanæ encomio dignati ſunt, dum viuerent, pro præclaris facinoribus, quibus multa ſtrenue gerere coram hominibus videbatur. Faxit deus, ne multi prædicatores, multi deinde & religioſi viri, & alii promiſcui ſexus Chriſtiani, idem laturi ſint præmii, Recæperūt mercedem ſuam. Qui ſcilicet hominum laudibus adducti, geſſerunt multa. Alterum genus eorum eſt, quę male agunt, qui perdite viuunt, qui rebus ſibi ad vſum conceſſis, abutuntur ad luxum, ad pompas, ad delicias carnis. Quales ſunt principes. Epiſcoporum vulgus, negociatores, ſacerdotum etiamnum compluſculi, qui ſolis pauperum victitant laboribus, quum interim illi ipſi, qui has pingues. Samariæ vaccas nutriunt, panis quadram vix habeāt, aduerſus quos ſic intonat Amos. Audite verbum vaccæ pingues, quæ eſtis in monte Samariæ quæ calumniam facitis egenis, & confringitis pauperes, quæ di

Duo generationū in vita bona recipiunt. Matth. 6.

Amos 4

citiis dominis veſtris, afferte, & bibemus. Sequitur. Venient dies ſuper vos & leuabunt vos in contis, & reliquias veſtras in ollis feruentibus. Cur ita? Quia recepiſtis bona in vita veſtra. Certiſſimum enim iudiciū eſt æternæ damnationis, ſiquidem male viuas, ſi improbus ſis, ſi in omnem luxum te reſoluas, & nihil interim in commodi ſentias. Hoc enim eſt eſſe abiectum a deo, hoc ſuæ ipſius permitti voluntati, id quod huic diuiti euenit. Omnia enim ex animi ſententia acciderunt illi, ſi externam rerum faciem ſpectemus recepit igitur bona, adeoque mercedem in vita ſua. Lazarus interim malis omnibus expoſitus eſt, abiectus quidem apud homines, ſed non ita apud dei iudicium Sic plærique multi humano quidem iudicio abiecti, infirmi ſunt, & ſimiles leproſis, quos ciuitate pellimus vt abominabiles deo vero ſunt chariſſimi. Quod enim ſtultum eſt hominibus, ſapientius eſt deo, & quod infirmum eſt hoībus, fortius eſt deo. Nunc vero hic conſolatur.

Certū dānatiōis ſuturæ ſignū

Hoc eſt quod Matthæi quinto promittit CHRISTVS Beati qui lugent, quoniam ipſi conſolabuntur. Si ſolari vis a deo, fac vt omne mundi, carniſque ſolatium ſpernas. Impoſſibile enim eſt, & præſentibus & futuris deliciis impleri, niſi ſpirituales ſint. Solatur CHRISTVS Lazarum. Sed qui hic abiectus fuit, punitur vero diues, ſed ſuo malo. Noluit enim intelligere vocem pauperis igitur reſeruatus non ad gloriam, ſed ad pœnam. Iob: In diem perditionis ſeruatur malus, & ad diem furoris ducetur.

1. Cor. 1. Matth. 5

Iob. 21.

Et in his omnibus inter nos & vos cahos magnum, &c. Cahos nomine ſignificatur impoſſibilitas citra vltro remigrandi, inuiſendique, id quod melius authore Eraſmo, & Budæo in Pandectis ſignificatur Græce chaſma, quam vocem ſi reddamus latine idem eſt, quod hiatus, ſeu vorago interiacēs, qua fit, vt illi ſuccurri nō poſſint merita citro vltroque impenſa Quo ſimul amatur Origeniſtarum error, ſi Theophilo credimus, firmatum enim aſſerit chaſma, vt nequeant tranſmeare, etiam ſi velint. Sic in Exodo. Ego dominus, quia ponam diuiſionem inter populum meum & populum tuum. Tale quid & in Eſa.

Eſa. 2.

dicitur: Introibunt in ſpeluncas petrarum, & in voragines terræ, à facie formidinis domini, & a gloria maieſtatis eius cum ſurrexerint percutere terram. Percutit enim dominus terram cordis noſtri tremendo iudicio, quo vnicuique reddet ſecūdum opera ſua, tum detrudentur in voragines, qui impie geſſerunt, qui ſeſe omnibus vitiis iquinauerunt, ſinguli ad ſuam cohortem, relegentur. auari auaris, ſuperbi ſuperbis, & item alii aliis iungentur. Sic demerſus fuit epulo ille, non in cahos, ſed in kaſma. Quo factū eſt, vt fruſtra officium iudicis implorauerit, cui' ſentētiā irreuocabili iam damnatus fuit. Qui enim deſcenderit ad inferos non aſcendet inquit Iob. Et paulopoſt, eo loco, in perſona damnati. Vadam, & non reuertar ad terram tenebroſam. & opertam mortis caligine, vbi nulllus ordo ſed ſempiternus horror inhabitat. Si igitur prodeſſe vis ſuffragia piorum, caue ne differas in id temp', vbi nulla merita proderunt, vbi nec Noe, nec Iob, nec Daniel intercedere poſſunt, ſed quēq; ſua ſarcina comitabitur. Proderunt enī eccleſiæ ſuffragia, ſed iis, qui promeruerūt vt ad eos merita fructuſq; bonorum operum propagari, ac tranſfundi poſſint. Quales ſunt, qui in expiationis receptaculis æs alienum pendunt. Quorum e numero ſi diues fuiſſet, non tam ſeueram inclementemque repulſam ſuſtinuiſſet. Recepiſti bona in vita tua, & chaſma firmatam eſt, voragoque interiacens. Igitur in deſperationem verſus ad alia confugit dicens. Rogo igitur te pater Abraham, & cæte. Iob. 7.

Certum eſt hanc precationem non amore iuſtitiæ ſed pœnæ timore elatam. Nouerat enim ſe multos reliquiſſe ex familiaribus, qui haud diſſimilem victitabant vitam, qualem ipſe geſſerat. Quos coniectabat, in eoſdem hiatus ob ſimilia flagitia demergendos. Hinc ſibi augeri tormenta ſuſpicabatur, quæ deprecari magis viſus eſt, quā aliit optare bona Quāquam ſciem quoſdam hūc locum ſic interpretari, vt diues ille optare videatur ſuis bonum, id eſt vitæ emendationem, Neq; enim affectus eiuſmodi prorſus interiit, quo natura duce in eos, qui nobis carnis propinquitate iuncti ſunt, propenſi ſimus, ſed durat etiamnum in impro his. quamuis ſit multo imbecillior in damnatis, quam in

Sētiūt qui dē natura lē cōſāguinitatis affectū manere apud inferos.

porro deſtituunt, tũ ad miracula cõfugiẽdũ. Alioqui adſi- 1. Cor. 1.
miles ſumus Iudæis, de quib' dicitur. Iudæi ſigna q̃rũt, &c.
Ait illi, Si Moſen & prophetas non aud.
Id eſſe verum, manifeſtarium eſt in Iudæis, quos nõ ſemel
admiranda opera, miſit Chriſtus. Si, inquit, mihi non credi-
ditis, operibus credite. Verum hæc dæmonum præſtigiis 10. 10.
deputabant, tantum abfuit vt crederent. Quin etiam, re-
ſuſcitato Lazaro, credere noluerunt, ſed magis, vt refert
Ioannes, cogitabant quomodo & hunc occiderent. Sic ne- 10. 11.
que Chriſto, qui ex inferris rediit viũ, fidem habere volue
runt, ſed magis malos milites pecunia corrumpere ſtuduerunt.
Ideo Chriſtus refutat ad eum modum huius preces.
Si moſen & prophetas non audierint, &c. Sic & nos me-
rito reuincendi ſumus, hoc temporis non audiamus Chri-
ſtum, ſi Eccleſiæ decretis non obſequundemus, quæ nobis,
quid agendum, quid credendum abunde ſatis declarauit,
neque igitur nouis miraculis fides noſtra roboranda eſt,
quæ tot teſtimoniis ad nos vſque propagata eſt, itaque fi-
deliſſimis, vt vere dicere poſſimus. Teſtimonia tua credi-
bilia facta ſunt nimis. At inquies. Quænam illa ſunt? di-
cam paucis. Primum, verbum Dei genuinum a nobis eſt no- Pſal. 92.
ſtræque parti ſuffragatur, ſi modo a communi ſenſu non
recedamus, neque id quod frequentiſsimum hæreticis eſt.
adulteremus verbum Dei Facile quidem id probatu fuerit, Quibus te
ſi omnes articulos, in quibus hiſce temporibus controuer- ſtimoniis
timus, in animum reuocemus Secundum teſtimonium, fides Eccle
infracta Eccleſiæ authoritas, qua ſic nitendum, vt ea o- ſiæ corro-
mnibus euangeliis, & per homines ſcriptis, præferenda borata ſit.
ſit. Si, inquit Chriſtus. eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut
ethnicus & publicanus. Eccleſiæ enim authoritate inno-
tuit quod Euangelium Matthei, quod Thomæ, quod Pe-
tri, quod Pauli, denique quæ apocrypha, quæ agio grapha
Audi igitur Eccleſiam orthodoxam, ſi Chriſtum audies.
Hæc enim eſt quæ tibi lactis vbera, id eſt, verbum Dei ve-
rum, abunde ſatis adminiſtrabit. Tertium teſtimonium,
eſt concors ſcriptorum conſenſus, qui nobis argumen-
to eſſe debet, nihil in eorum ſcriptis eſſe, quod non proba-
uerit Chriſtus. Vbi enim duo vel tres congregati ſunt, in Matt. 18.

medio eorum ſum, inquit Chriſtus Iam cū conſtet & veteres Eccleſiæ doctores, & recentiores in vnum conſpirare eadem chorda ſemper incedere (in eis quæ fidei & ſacramentorum ſunt) nnlli eſſe dubium debet eoſdem per ſpiritū ſanctum moderatos. Maxime quum tanto interuallo locorum diſiecti fuerint. Eodem modo colligit Auguſt noſtrorum dogmatum certitudinem, deinde & Euangeliſtarū con ſenſum, ſimile quid de ſeptuaginta interpretibus nonnulli teſtatur, quamuis id vt ſomnium, quemadmodum plæraque alia, rideat Hieronymus. Verum, vtcunque illi diſiecti locis & cellis fuerint. Stat noſtra pro nobis ſententia, qua diximus hinc certitudinem poſſe colligi fidei noſtræ, quod tanto diſtantes interuallo, ſcriptores & tractatores ſacrarum literarum idipſum ſentiunt de fidei ſacramentis., de votis monaſticis, de cærimoniis, & aliis id genus piis obſeruantis. quas noſtrates hæretici explodere conituntur Quartum argumentum hinc colligitur, quod Chriſtus pollicitus eſt ſuam doctrinam ſignis ac portentis, quæ æditui eſſent in ſe credentes, roboraturum. Id vero eſſe factum, hactenus eſſe receptum, & toto orbe terrarum atteſtatum Signā enim qui in me credunt hæc, inquit, ſequuntur. Legant aduerſari. noſtri patrum hiſtorias. verſentur martyrum geſta, legant annales, diſpeream, ſi non vbique hæc obuia ſint. Sileo quæ ab

Mat. vlti.

iis ædita ſunt, qui monaſticæ vitæ fuerunt inſtitutores, quāquā ſilere ſeſe nequeant ipſa. Adde quod nemo eſt ex omnibus qui in eorum dogmata conſentiunt, quæ noſtris ad uerſantur Lutheranorum, qui ſuam doctrinam miraculis roborauerit, nemo qui e mediis flammis ereptus ſit, nemo cuius cineres inter reliquias venerentur, neque igitur raræ fidei columina fuere. Si quando igitur nos rurſus ad miracula ædenda cogere volunt hæretici, ingenue ac cōſtanter reſpondendum eſt, habent. Moſen & prophetas, habent doctores. Eccleſiæ, adeoque ipſam Eccleſiam, quam omnib^9 ſcriptoribus prætulit Chriſtus.

Feria ſexta poſt ſecundam dominicam quadrageſimæ, Euang Mat. 21

HOmo quidam erat paterfamilias,qui plantauit vineam,&c. Parabola hæc partim per Chriſtum tacitis verbis exponitur, partim ſcripturis declaratur,ad hanc declarandam exhibitis.Cohæret enim ſermo dominicus,vt alicubi teſtatur Hier.In duo igitur tota hæc lectio partitur.Primum ænigma proponitur plãtatæ vineæ Secundo,ſcripturis certioribus aperitur & retegitur. Cum primis ſic inſit Chriſtus: Homo quidam erat paterfamilias, patrem intelligit cœleſtem,qui ſic ſeſe demittit, noſtræq; imbecilitati accommodat,ſinitque appellari ſe hominem quanquam interim ſit hominibus omnibus multo præſtantior, multoq; dignior & diuinior. Verum, voluit animi ſui propenſionem hac denominatione declarare, ne quid vereamur hunc accedere,qui ſe etiamnum hominem vocare permittit. Si alicubi ſe patrem,ac etiam matrem non dedignatur vocari. Teſtamur id quotidiana illa præce. Pater noſter qui es in cœlis,ſanctificetur nomen tuum. Etenim homo animal ſociale,ac maxime domeſticum, ſi quidem ſe ad rationis recte moderetur imperium, neque ſecus eſt pater ille familias, omnium Dominus, & Auguſtiſſimus princeps Deus. Homo enim eſt(id eſt) comis eſt humanitate erga nos miſeros per maxima,quaſi pater vtitur,diu tolerans noſtra errata, totq; modis reuocans, a temerariis auſibus, & (quod Paulus teſtatur ſe Teſſalonicenſibus impendiſſe)quaſi nutrix & pater,nos fouet,nos amat, nobiſq; proſpicit.Eoq; paterfamilias dicitur,nam habet familiam multo maximam, ampliſſimam, ex angelis videlicet & hominibus lectam. Quotquot enim ab hoc pendent, quotquot reguntur,quotquot & vitam,& gratiam ab hoc ſuſcipiunt,vt generatim loquamur,ad huius familiam pertinent.Quanquam interſit, ſi merita ſpectemus. Nam alia ratione ad huius ſpectent familiam, mali, alia electi: mali nolentes ſubſunt hinc patri. boni ac virtutum cultores, libero animo,ac dedita opera. Qui plantauit vineam.

Dei clementia.

Mat. 6.

1. Theſſ. 2.

Diuus Hiero.ingenue teſtatur hanc illam eſſe vineã, de qua Eſa. Vinea domini Sabaoth domus iſrael eſt Et Pſal.79. Vineam de Aegypto tranſtuliſti,eiecisti gentes & plãtaſti eam,

Et item alibi in Hier.2. Ego autem plantaui te vineam electam, omne ſemen verum. Quomodo ergo conuerſa es in paruum vinea aliena? miratur dominus quod contra naturam, & genuinam propenſionem conuerſa ſit in amaritudinem, labruſcaq; fecerit, & immaturos botros. Totum caput 5. Eſa. huc accommodatur, hucq; ſpectat, Vinea, inquit, facta eſt dilecto meo, ĩ cornu filio olei, id eſt ĩ loco vberi & pingui. Et reuera, inquit Hier. nihil terra promiſſionis pinguius, ſi nõ montana quæq; atq; deſerta, ſed oẽm illius latitudinem conſideres, ariuo Aegypti, vſq; ad flumen magnum Euphraten, contra orientem. Cornu autem ſignificare regnum ſæpius legimus, vt in Euangelio. Erexit cornu ſalutis noſtræ, in domo Dauid pueri ſui. Et Dauid: In te inimicos noſtros, vẽtilabimus cornu Chriſtus vero dilect' ille eſt filius, in quo bene complacuit patri, eſtq; filius olei, nam eius nomen tam miſericordiæ, quam clementiæ eſt ſignificatiuum Oleum (inquit ſponſa) effuſum nomen tuum. Nota hanc vineam ſoleck dici, quod Hebræi autem genus eſſe vitis optime, quod vberes fructus faciat, & pulcherrimos, & lectiſſimos, ne videlicet, quid deſit ad eius cultum decorem, & vtilitatem, ac etiam iucunditatem. Proinde, vt allegoriam tranſeamus vinea eſt Eccleſia, eſt & quælibet fidelium hominum congregatio, quæ ex Aegypto tenebrarum in regnum adoptionis tranſlata eſt, radicata & fundata in charitate, iuxta illud Pauli. in charitate radicati & fundati. Sunt in hac vinea conſtituti ſepes, Euangelium ſcilicet, & doctorum ſanctorum interpretamenta. Epheſi.4. Dedit enim quoſdam quidem doctores, alios autem paſtores, &c. & Act.20. Attendite vobis & vniuerſo gregi, ĩ quo vos ſpiritus ſanctus poſuit Epiſcopos, regere Eccleſiã Dei. Hi ſunt agricolæ, quibus hæc vinea hoc loci dicitur eſſe cõcredita, vt ſuo tempore fructus quam plurimos ferant, inq; horrea domini importent. Sed proh dolor, dę multis dici poteſt, id quod in Canticis dicitur. Poſuerunt me cuſtodẽ vineis, vineam meam non cuſtodiui, & illud Hier.12 Paſtores multi demoliti ſunt vineam meam, conculcauerunt partem meam. Audiant hæc (inquit Hieron.) qui principes eſſe volunt populorum, quod non ſolum pro ſe, ſed & pro

Eſa.5 | ps.79. | Hie.2. | Lu.1. | ps.43 | Can.1 | Eph.3 | Eph.4 | Act.20 | Can.1 | Hiere.12 | Qui populentur vineam dñi.

commiſſis ſibi gregibus reddituri ſunt rationem in die iudicii, propter illos enim, imo (vt & nos aliquid addamus) pars domini conculcatur, atq; polluitur per illorum tyrannidem, ac etiam inertiam. Sunt enim plæriq; & ſacri, & pro fani principes, qui non magnopere pendunt, ſi vinea domini Sabaoth demoliatur, per hæreticos, per ꝗ ſciſmaticos. Hi enim ſunt demolitores Eccleſiæ, hi legum, ſæpiumq; diſſipatores, hoc maxime miſerando ſæculo, quibus quum nó obſiſtant, neq; ſe murum pro domo Dei opponant, tacitus eorum temerariis & impiis conatibus ſuſcribunt, qui recte dicere poſſunt, Vineam meam non cuſtodiui. Proinde hæreticos demolitores eſſe vineæ domini, & Dauid teſtatur. Exterminauit eam aper de ſylua, & ſingularis ferus depaſtus eſt eam Et iterum in Canticis Salomon. Capite nobis vulpes paruulas, quæ demoliuntur vineas. Capiendi etenim eſſent hæretici, ac a fidelium conſortio arcendi, ne ſic paſſim omnes ſuis falſis dogmatibus corrumperent, neue incautos fallerent, falſiſq; & impiis opinionibus inquinarent. Atqui dormitant in vtramuis aurem vineæ cuſtodes, nemo eſt qui corde percipiat, nemo qui ſemper commiſſum gregem aduigilet, Niſi hoc ſit vigilare, quod vulgus ſolet prælatorum, deglubere gregem, excoriare adeoq; ad oſſa vſq; expilare, de quibus Hiere. paſtores multi demoliti ſunt vineam meam. Sunt enim qui ad manifeſta flagitia, adeoq; ad impia dogmata diſſimulant, proq; ſuo arbitratu Eccleſiis moderandis, non tam inertes, quam canes ſpurciſſimos, ac vulpeculas intrudunt. Sunt proinde qui facile rebus ad interitum vergentibus, ſuppetias ferre poſſent, ad qui vel amore, vel metu ducti, in multorum perniciem ſilent: quos Innocentius ſic taxat. Error cui non reſiſtitur, approbatur, & veritas, cum minime defenſatur, opprimitur negligere quippe cum poſſis perturbare peruerſos, nihil aliud eſt, quam fouere. Neq; enim grandis eſt differentia an letum inferas, inquit, Symachus, vel admittas: mortem enim languentibus probatur in fligere, qui hanc, cum poſſit, non excludit. Cæterum, omnia quæ de vinea di cuntur, poſſunt & ad animæ humanæ ſtatum referri ſecundum Hiero. quæ a Deo plantata, & radicata in hoc, vt fru

Pſal. 79.
Can 2.
Hiere. 2.

ctus adferret bonos,& optimos. Verũ ipſa,non vuas attulit ſed labruſcas,eoq; tradita eſt beſtiis,id eſt variis vitiis con culcanda, nec imbrem diuinæ gratiæ ſuſcæpit, quandoquidem præterita dona contempſit, de qua dicitur. Expectauit vt faceret vuas,fecit autem labruſcas,ſequitur: Auferam ſpem eius,id eſt, angelorum cuſtodiam, & erit in direptionem,diruam maceriam eius, & erit in conculcationem,& reliqua quæ fuſius Eſa.5 proſequitur. Quæ in miſeram animam recta tendunt,ſiquidem huc expenderis, id quod facilimus erit. Quod vero ſequitur. Spem circundedit ei, fodit in ea torcular, &c. Per ſepem legem,per torcular altare intelligas. Lege enim coercebantur a vetitis Iudæi,deide etiamnum ſeparabantur a prophanis gentibus,quæ idolatriæ erant deditæ: quarum religionem, ritus,moreſq; ne imitarentur, adhibita eſt lex angelorum miniſterio,vt ait Paulus. Adeo enim erant deo chari,adeo dilecti,ſicq; præ cæteris adamati,vt audeat Moſes iactare Non eſt aliqua natio tam inclyta,quæ habeat Deos,appropinquantes ſibi,ſicut Deus noſter adeſt, nobis. Per ſepem igitur, & legem, & angelum præſidium, quod perpetuo illis ad fuit,vt idem vir ſanctus teſtatur,intelligas. Per torcular vero, altare plærique omnes putant ſignificari,in eo hominum hoſtiæ & victimæ,& ſacrificia variaq; holocau ſtomata in Dei gloriam,litabantur, & quaſi exprimebantur,perinde atque e torculari vinum exprimitur, purũque ab impuro ſeparatur. Erant enim alia munda, alia immunda,atq; illa immolanda,hæc vero minime ſicq; ſeparanda ab inuicem,ne quæ prohibita eſſent, Deo dicarent: quæ vero permiſſa,vt dignum erat,& iuſtũ,& religioſum, immolarentur, Iam & turrim in ea extruxit, nimirum regiam ciuitatem, montem illum inclytum Sion, in quo & templum illud omnium anguſtiſſimum,& toti orbi celeberrimum,ædificatum erat, de hoc templo,turris nomine ſignificato,ita habet Micheas. Et tu turris gregis nebuloſa filia. Sion,vſq; ad te veniet,& veniet poteſtas prima regnũ filiæ Hieruſalem. Ad hanc vſq; munitiſſimam turrim,venit Chriſtus,qui eſt a & o, principiũ & finis,primus & nouiſ-

Deu.4. (margin, beside "gem,per torcular altare")

Mat.4. (margin, beside "filia. Sion")

Apoc 1. (margin, beside "Chriſtus,qui eſt")

ſimus,princeps regum terræ.In iis turribus aliquando exoratus eſt Deus,deditq; reſponſa,præſtitit innumera beneficia.Fiat(ait Dauid)pax in virtute tua,& abundantia in turribus tuis.Et alibi.Suſcæpimus deus miſericordiam tuã.in medio templi tui.Hoc eſt quod Micheas.3 ait:Erit in nouiſſimo dierum,mons domus domini præparatus in vertice montium,& ſublimis ſuper colles, & fluent ad eum populi,ſequitur.Et dicent:Venite,aſcendamus ad montem domini,& ad domum Dei Iacob,& docebit nos de viis ſuis.& ibimus in ſemitis eius,quia de Sion egredietur lex.& verbum domini de Hieruſalem. Et locauit eam agricolis. Pſal.121. Pſal.47 Miche.3

Scribis & phariſæis, cæteriſq; le is diuinæ peritis.Siquidem ſcripturarum doctores, agricolarum nomine, recte cenſentur.Vt enim agrorum cultores eradicare zizania,irrigare, plantare, ſementem facere,putare vites, palmiteſque infrugiferos debent,ſic & quibus legis diuinæ natitia tradita eſt,quiq; ad id muneris deſignati ſunt, vt alios verbo imbuant,virtutes in ſerere debent,ſerere Dei verbũ, euellere errores.Diſſipare male adunatos,conciliare diſcordes,ſtirpituſq; eradicare hæreſum dogmata.Sicut ad Hiere.ait dominus·Conſtituit te ſuper gentes & regna,vt euellas & deſtruas,& ædifices & plantes in noĩe meo. Hoc neglexerunt phariſæi & ſcribæ,id quod palã eis Chriſtus in Mat.opprobrat.Væ vobis ſcribæ & phariſæi,qui clauditis regnum cœlorum ante homines id eſt verum & germanum ſenſum nõ exponitis, neque fidem firmatis in hominum conſciẽtiis, itaq; nec vos veri ac digni agricolæ eſtis.Ad ex colendum enim vineam domini ſuſcæpiſtis,non deuaſtandũ .Colitur doctrina veritatis , colitur religione, viſibili, inuiſibilique cultu , cultus is in ſpiritu & veritate fit . Vos cõtra fucis quibuſdã,& craſſiſſimis cæremoniis imponitis hominibus neque igitur veri cultores eſtis,id quod inſequẽtia probãt, Hiere.1. Matt.23 Quibu rationib vinea dñi excolatur.

Peregre profectus eſt. Non mutatione loci, cum vbique ſit præſentiſſimus. Deus.Ego,inquit,Deus , appropinquans & non de longinquo.Adeſt enim interius omni rei,ac creaturæ.magiſque ĩtima noſtra inhabitat, quam ipſi noſipſos inhabitamus . Proficiſci igitur peregre ſecundum Hiero. more humano dictum eſt, perinde atque diceret. Hiere.23.

Liberum arbitriū: abiit a vinea dominus, vt vinitoribus liberum operandi arbitrium derelinquat. Sic herus, vbi ſeruo, quæ agenda ſunt præſcripſit, non perpetuo adeſt ſeruo, vt vrgeat extimulet que ad opus: ſed ſinit hunc propria induſtria agere, dominique voluntatem exequi. Hoc indicat Sydrach ille Eccleſiaſticus. 15 c. Deus ab initio conſtituit hominem & reli-
Eccle. 5 quit eum in manu arbitrii ſui, appoſuit aquam & ignem ad quodcunque voluerit, extendat manum ſuam. Neque enim adigit nos nolentes ad bonum, ſed proponit leges præcepta deſcribit, promiſſis allicit, mulcet, ac emolit cor, noſtrum variis, & is quidem magnificiis beneficiis. tam noſtrum erit obſequi ſanctis iuſſis, ſequi, ac noſtros conatur
Deu. 30 diuinis accommadare præceptionibus, hoc eſt, quod in Deu, 30. dicitur: Conſidera quod hodie in conſpectu tuo popoſuerim vitam & bonum, & econtrario mortem & malum, vt diligas dominum Deum tuum, & ambules in viis eius, ſequitur. Elige ergo vitam, vt & tu viuas & ſemem tuum, & diligas dominum Deum tuum, atque obedias voci eius, & illi ad hæreas. Hæc igitur eſt illa peregrinatio domini, qua nos permittit agere, non quidlibet, ſed quod debemus, ſed quod iuſtum eſt, hoc eſt colere quenque viream domini, exercere rus, euellere ſentes & ſpinas, rigare terram cordis noſtri lachrymis, paſtinare vitem, puto-
1. Cor 3. re aridos palmites Operarii enim ſumus conſtituti, non otioſi laboratores, nam vnuſquiſque ſecundum ſuum labotem recipiet mercedem, & alius quidem decūplam, alius trigecuplā, alius item aliā, ſecūdū merita ſinguli propria.

Quum autem tempus fructum appropin.

De fructibus bonorū operū. Vides hoc loco, quid lex, quid templum, quid denique vinea proferre debeat, nimirum fructus boni operis. Fructus vltimum eſt in arbore, & merita ex Dei gratia, arbitrioque noſtro promanantia, extreme debentur operibus bonis. Hos fructus & lex & prophetæ, & Euāgelia exigunt. Hinc
Matt. 3. Ioan baptiſt. Matth. 3. Facite dignos fructus pœnitentiæ.
Ioan 15 Et Chriſtus, Ioan. 15. Ego vos elegi de mundo, vt eatis, & fructum afferatis, & fructus veſter maneat Proinde & Pau-
Galat. 5 lus fructificare nos præcipit Deo. Hos fructus apud Galatas vocat charitatem, gaudium, pacem, fidem, modeſtiam,

continentiam,& reliqua.De quibus & Ephe.5.Fructus autem locis eſt in omni bonitate & iuſtitia,& veritate. Cæterum omnes alii fructus ad hos tres,quaſi ad cardinem quēdam reducuntur,in quo voluuntur & reuoluuntur. Ephe.5.

Miſit ſeruos ſuos Miſit quidem Moſen,& Aaron,quaſi legiſlatores,ſeu potius promulgatores,miſit & alios itē poſt hos innumeros prophetas,& viros ſanctos,ad Ioannem vſq; Baptiſtam.i.quod Chriſtus Mat.11.teſtatur.Omnis enim lex &prophetæ , vſq; ad Ioannē prophetauerunt. Verum ad quid miſit? **Vt acciperent fructus.** Id eſt pro truderent ex lege fructus dignos DEO,dignoſque pœnitentiæ,quos & Ioannes exegit ab eiſdem agricolis Et Chriſtus:Facite arborem bonam,& fructus eius bonos.Et item, Ex fructibus cognoſcetis eos.Potiſſimus vero fructus que adferre oportuit,quemve accipere ſerui debebant,erat fides in CHRISTVM,lege,&prophetis promiſſum.Verum diu expectata vinea vt fructum proferret ſalubrem,protulit labruſcas.hoc eſt quod Moſes queritur,Deute.32. De vinea Sodomorum,vinea eorum, & de ſuburbanis Gomorræ. Vua eorum vua fellis,& botrus amariſſimus,fel draconū , vinum eorum,& venenum aſpidum inſanabile. Graphice hic depinguntur infrugiferi ac inſalubres Iudæorum fructus,& opera,quos non ex lege, neque ad legis normam protulerunt,ſed ex corruptiſſima voluntate,omnium malorum,quibus obnoxii erant,radice. Siquidem pleni erant rapina,odio,auaritia,ambitione,hypocriſi,& omnibus malitiæ fructibus,de quibus Sap 4 fructus eorum inutiles, & acerbi ad manducandum,& ad nihilum apti Hoc eſt quod dicitur in ſequentibus. **Et agricolæ apprehenſis ſeruis eius alium ceciderunt, & cætera.** Serui Prophetæ ſunt,& quidem primi,quales fuere Moſes & Aaron qui multis cōuitiis affecti ſunt ī eremo,ac ſolitudine , modo carnes,modo panes,modo alia id genus edibilia multa importunitate expoſtulantes Vexatus enim eſt Moſes propter eos,deo vt diceret : Incraſſatus eſt dilectus,& recalcitrauit.Et item Generatio quæ non direxit cor ſuum,& non eſt creditus cum Deo ſpiritus eius,Cur ita? Quia tentaue-

Mat.12.& 7.

Deu.32.

Sap.4

crudelitas Iudęorum aduerſum Prophetas

runt Deũ cordibus ſuis,vt peterent eſcas animabus ſuis. Et male loquuti ſunt de Deo. Cædũt igitur hos ſeruos. Iudæi linguis,cædũt obtrectationibus,conuitiis,ſannis, obprobriis. Linguas,inquit,ſuas exacuerũt vt ſerpentes, aduerſus MOSEN & AARON,non tam plebei,quam ſeniores populi,quod multis locis in Exod.& Nume. teſtatur idem MOSES. Porro alios cædũt reipſa,vt Hieremiam,alios,vt Eſa.occidũt,lapidibus obruũt alios, quorũ e numero fuit Zacharias. Igitur in Luca ſic hanc crudelitatem, Chriſtus exprobrat Iudæis. Hieruſalem,Hieruſalẽ, q̃ occidis prophetas,& lapidas qui ad te miſſi ſunt-&c. Quod addit.

Pſal.139

Luc.& Mat.23.

Iterum miſit alios ſeruos,&c. Significat ſe nunquam nõ præſentem eſſe nobis,ſi modo velimus DEI in nos virtutem & operationem agnoſcere,mẽteq; amplecti. Semper enĩ ſolicitus ſuam nobis impertire mĩam ſemper in Euangelii,legiſq; functionem, ſuos deſtinat miniſtros, nec ſuam Eccleſiam ĩ hæc vſq; ſæcula deſtituit,verũ Iudæi induxerũt facies ſuas,pluſquã dici poteſt,porròq; ĩ lapides non ſolũ ſed etiam feras verſi,lacerãt,iugulant, occidũt eos,qui horũ ſalutẽ efficere contẽdebant. Mittit DEVS alios .i.nõ ceſſat mittere ſeruos ſuos prophetas, quanquam interim oẽs fere ſine fructu redeãt ad mittẽtem. Hier.7. Miſi ad vos oẽs ſeruos meos prophetas per diem,cõſurgẽs diluculo & mittẽs & non audierũt me, nec inclinauerũt aurem ſuam, & peius operati ſunt,quam patres eorũ. Obiicitur hoc ipſũ flagitiũ, vt impiũ & execrabile a STEPHANO Iudæis. Quem inquit, Act.7. prophetarũ non ſunt perſequuti patres veſtri,& occiderũt eos, qui prænũciabant de aduentu iuſti.i.id eſt CHRISTI, qui iuſtus & iuſtificans vocatur a Paulo. Sequũtur horũ Iudæorũ pertinaciam quotquot tãdem veritati agnitæ reluctantur,quotquot aſpernantur, reclamittant,ac ſegnius etiamnũ exequũtur. Iudæi enim corpora,ii verorum concionatorũ verba, vitamque rodunt, exibilant,ac nauci ducunt. Hinc nos mala obruũt infinita, hinc miſeranda Babyloniorum captiuitas,& ſeruitus non ferenda, & alia innumera mala, quæ Rempub.occuparunt aliquot annis. Teſtatur hoc ipſũ Daniel. Nõ obœdiuimus ſeruis tuis prophetis,qui loquuti ſunt in nomine

Hier.7.

Act.2.

Daniel.9

tuo,regibus noſtris, principibus noſtris,patribus noſtris eoq; alibi teſtatur,ſuper eos effuſam dei iram, indignatio- Math.23 nem,ac vindictam:Idem.Chriſtus. Ecce relinquetur vobis domus veſtra deſerta,tranſlato ſcilicet regno in Romanos tranſlato & ſacerdotio,quod erat ſecundum^9 Aaronis ordinem,in eum quieſt ſecundum ordinẽ Melchiſedech. Metuendum idipſum malũ nobis ianuam impendere, niſi reſipiſcamus,niſi redeamus ad eccleſiæ gremium ortodoxæ.

Nouiſſime vero miſit ad eos filium ſuum. Ideſt quãdo venit plenitudo temporis, miſit filium ſuum ex muliere,factum ſub lege filium inquam, quo nihil fuit charius,nihil gratius,nihilque præſtantius,nam forma ſubſtantiæ eius eſt,& candor lucis æternæ.Hunc miſit in mundum per carnis humanæ aſſumptionem, idq; in noſtrum ceſſit commodum.Sic enim deus dilexit mundum.inquit Chriſtus,vt filium ſuum vnigenitum daret. Et Paulus. Proprio filio ſuo non pepercit deus, ſed pro nobis omnibus tradidit illum.Et iterum ad Hebræos teſtatur. Nouiſſimis dieb^9 nobis per filium loquutus eſt deus, perq; hũc ipſum inſtauraſſe vniuerſa,& quæ inferne,& quæ ſupernæ conſtat.

Dicens Forſitan verebuntur filium meum. Non ex ignorantia hæc vox dei proficiſcitur, ſed magis libeat arbitrii indifferentiam. atque libertatem quandam, & (vt ita dicam) neutralitatẽ hæc nota indicat.Ex æquo enim relictum erat iudæis vereri & non vereri, ſequi,& non ſequi Elige,ĩquit Moſes,& optio tibi datur, quod amplecti magis collibeat,bonum,vel malum. Neminem enim adigit in uitum,quanquam interim ad verendum magis ex ſcripturis & ſignis,& benefactis dei promoueri poſſet. Magis enim auxilium arbitrio noſtro ad bonum,quam ad malum datur Mauult dominus vitam noſtram,ſalutem noſtrã,quã mortem. Nolo,inquit.mortem peccatoris,ſed magis vt conuertatur,& viuat.Idcirco toties nos ad reſipiſcentiam extimulat,toties terret cõcutiq; conſcientias noſtras,toties etiamnum adblanditur ceu mater,accõmodans ſeſe noſtræ imbecillitate Verum quam ingrati,quamue ad reſipiſcendum difficiles ſimus,ſubſequentia indicant. Agricolæ autem videntes filium, dixerunt. Hic eſt hæres &c.

Liberum arbitrium.

Deu 30.

Ezech. 33.

Gene.37. Aſſentiuntur omnes ac conſpirant in Chriſti necem Iudæi dicentes, venite occidamus eum. Sic in Gene 37. Fratres Ioſeph cogitauerũt eum occidere, & mutuo loquebantur. Ecce ſomniator venit, venite occidamus eum. Eadẽ fere Sap. 2. Circumueniamus virum iuſtum, quoniã inutilis eſt nobis, & contrarius eſt operibus noſtris, & improperiat nobis peccata legis. Sequitur. Grauis eſt nobis ad videndum Item Contumelia & tormenta interrogemus eum, vt ſciamus reuerentiam eius, & probemus patientiam illius, morte turpiſſima condemnemus eum. Eadẽ apud Hiere. Venite mittamus lignum in panem, id eſt in corpus, quod eſt panis vitæ æternæ. Io 6. Caro mea vere eſt cibus, & eradamus eum de terra viuentiũ, & nomen eius non memoretur amplius Declaratur his locis pertinax Iudæorum cõſenſus in mortem Chriſti, aderat enim eis occidẽdi voluntas, aderat & hæreditatis occupandæ cruentum deſiderium, quanquam non occidendo, ſed credendo, ſed bene operando, nanciſcitur Chriſti hæreditas, ſed imitando filium, qui hæres vniuerſorum conſtitutus eſt, per quem fecit & ſæcula Heb. 1. Iam ſi huius filii hæreditatem adipiſci voles, mores, vitãq; ſuam ad huius exemplar exprimas, oportet, imitari oportet doctrinam, mortem denique, quã noſtri cauſa tulit probroſiſſimam. Hoc eſt quod Rom. 8. teſtatur Paulus. Si autem filii & hæredes, hæredes quidem dei, cohæredes autem Chriſti Hunc, igitur hæredem vbi viderunt agricolæ, dixerunt. Hic eſt hæres, venite occidamus eum, & habebimus hæreditatem eius, Qui perdiderunt hæreditatem, & regnum & imperium, adeo non aſſequuti, quod ambierunt,

Sap.2.

Hiere.11.

Io.6.

Hæreditatẽ Chriſti acqrere q oporteat.

Heb.1.

Ro.8.

Eiecerunt autem eum extra vineam. Quaſi leproſum & abominabilem omnibus, ſic eiecerũt foras. Leproſi enim ſeparabantur extra caſtra, & a communi hominum cõſortio ſeu execrati, & noxii arcebantur Atqui Chriſtus leproſis adſimilis fuit. Eſaias. 53. Nos putauimus eum quaſi leproſum, & percuſſum a deo, & humiliatum, ſeparãdus igitur, malorum hominum iudicio, & eiiciẽdus e vinea. Hæb. 13. Ieſus vt ſanctificaret per ſanguinem ſuum populum, extra portam paſſus eſt. Exeamus igitur ad eum extra portam improperiũ eius portãtes. Re ipſa declaratum

Eſa.53.

Heb.13.

eſt Iudęos eiiciēdos,ac ſeparādos,tanꝙ oīm abiectiſſimos Sic futurū eſt & iis,qui a ſcablegant diuini verbi legitimos miniſtros,intrudentes interim ſeditioſos quoſdam, & ſectatores prauorum dogmatum,hæreticos, ſciſmaticos, id quod mox ſcripturis ſubaperit. CHRISTVS, hinc addit. **Dum ergo venerit dominus ſeruorum , & cæt.** ſcilicet ad iudicium peculiare agendum,atq; exercendum cum Iudæis, qui ipſi iuſte oīm ſententia, damnati ſunt, & reprobati.Hoc eſt quod ipſi iidem ſuo ipſōrum ore pronunciant,quanquam neſcii interim,& extorres veritatis.

Malos male perdet,& vineam ſuam locabit aliis agricolis. Vt Cayphas non ex ſe, ita & iſti contra ſe prophetant,iuxta Originem. Veritas enim eis violentiam fecit,& ad pronunciandum aduerſus ſeipſos ſententiā impulit.Sunt enim miſeri homines perditi , primum quidem per Romanos qui & regnum,& populum,& omnem denique dignitatem regiam eis abſtulerunt ,deinde, quod omnium eſt perditiſſimum , perpetuo interierunt, quum non crediderunt Chriſto,neq; hunc ſeruatorem,vt dignum erat excæperunt Igitur Hierem.17. Duplici contritione contere eos domine deus noſter. Cernis hic hominem conteri, ac perdi a deo,ſed non alias,niſi ſeipſum antea per peccatum perdiderit homo.Præceſſit ingratitudinis peccatū, præceſſit & cruenta conſpiratio,& veritatis odium,dei exterminium Oderant enim filium,& ceu improbum hoſtem extra vineam eiecerant,hinc ira dei hinc comitata eſt vindicta in improbos.Nūquā enim deus vaſis iræ,inquit Aug pararet incendium niſi homo inueniretur habere ſpontaneum peccatum,id eſt quod Pſalmographus teſtatur. Perdes omnes qui loquuntur mendacium præceſſit enim mendacium dei interitum.Neque enim ſimul iuſtum cum impio damnabit perderq; dominus,vt in Gene. Abraham teſtatus eſt.18.Sed eos perdet,qui male agunt.Prouerb.2. Impii vero de terra perdentur.Et proſperitas ſtultorum perdet illos. Et qui in vno peccauit,multa bona perdet.Eccleſi.9. Sic ſuapte culpa interiit Iudas.10.17.Nemo ex eis periit, niſi filius perditionis. Sic & Iſrael, Oſeæ.13.Perditio tua ex te Iſrael eſt,tan-

Hiere 17

De⁹ nemi nē pdit,q p ſpōtare um pctm̄ ſeipſum prius non pdiderit

Pſalm.5

Gene.18

Prouer.2. &.i.

Eccle.9.

Io.17.

Oſeæ.13.

Gene.37. Aſſentiuntur omnes ac conſpirant in Chriſti necem Iudæi
dicentes, venite occidamus eum. Sic in Gene 37. Fratres Io-
ſeph cogitauerūt eum occidere, & mutuo loquebantur. Ec-
Sap.2. ce ſomniator venit, venite occidamus eum. Eadē fere Sap.
2. Circumueniamus virum iuſtum, quoniā inutilis eſt no-
bis, & contrarius eſt operibus noſtris, & improperiat nobis
peccata legis. Sequitur. Grauis eſt nobis ad videndum Item
Hiere.11. Contumelia & tormenta interrogemus eum, vt ſciamus re-
uerentiam eius, & probemus patientiam illius, morte tur-
Io.6. piſſima condemnemus eum. Eadē apud Hiere. Venite mit-
tamus lignum in panem, id eſt in corpus, quod eſt panis vi
tæ æternæ. Io 6. Caro mea vere eſt cibus, & eradamus eum
de terra viuentiū, & nomen eius non memoretur amplius
Hæredita Declaratur his locis pertinax Iudæorum cōſenſus in mor-
tē Chriſti tem Chriſti, aderat enim eis occidēdi voluntas, aderat &
acqrere q hæreditatis occupandæ cruentum deſiderium, quanquam
oporteat. non occidendo, ſed credendo, ſed bene operando, nanciſci-
Heb.1. tur Chriſti hæreditas, ſed imitando filium, qui hæres vni-
uerſorum conſtitutus eſt, per quem fecit & ſæcula Heb. 1.
Iam ſi huius filii hæreditatem adipiſci voles, mores, vitāq;
Ro.8. ſuam ad huius exemplar exprimas, oportet, imitari opor-
tet doctrinam, mortem denique, quā noſtri cauſa tulit pro-
broſiſſimam. Hoc eſt quod Rom. 8. teſtatur Paulus. Si au
tem filii & hæredes, hæredes quidem dei, cohæredes autem
Chriſti Hunc, igitur hæredem vbi viderunt agricolæ, dixe
runt. Hic eſt hæres, venite occidamus eum, & habebimus
hæreditatem eius, Qui perdiderunt hæreditatem, & re-
gnum & imperium, adeo non aſſequuti, quod ambierunt,
Eiecerunt autem eum extra vineam. Quaſi le-
Eſa.53. proſum & abominabilem omnibus, ſic eiecerūt foras. Le
proſi enim ſeparabantur extra caſtra, & a communi homi-
Heb.13. num cōſortio ſeu execrati, & noxii arcebantur Atqui Chri-
ſtus leproſis adſimilis fuit. Eſaias. 53. Nos putauimus
eum quaſi leproſum, & percuſſum a deo, & humiliatum,
ſeparādus igitur, malorum hominum iudicio, & eiiciēdus
e vinea. Hæb. 13. Ieſus vt ſanctificaret per ſanguinem ſuum
populum, extra portam paſſus eſt. Exeamus igitur ad eum
extra portam improperiū eius portātes. Re ipſa declaratum

eſt Iudęos eiiciẽdos,ac ſeparãdos,tanq̃ oĩm abiectiſſimos Sic futurũ eſt & iis,qui a ſe ablegant diuini verbi legitimos miniſtros,intrudentes interim ſeditioſos quoſdam, & ſectatores prauorum dogmatum,hæreticos, ſciſmaticos, id quod mox ſcripturis ſubaperit. CHRISTVS, hinc addit. Dum ergo venerit dominus ſeruorum , & cæt. ſcilicet ad iudicium peculiare agendum,atq; exercendum cum Iudæis, qui ipſi iuſte oĩm ſententia, damnati ſunt, & reprobati.Hoc eſt quod ipſi iidem ſuo ipſorum ore pronun tiant,quanquam neſcii interim,& extorres veritatis.

Malos male perdet,& vineam ſuam locabit ali is agricolis. Vt Cayphas non ex ſe, ita & iſti contra ſe prophetant,iuxta Originem. Veritas enim eis violentiam fecit,& ad pronunciandum aduerſus ſeipſos ſententiã impulit.Sunt enim miſeri homines perditi , primum quidem per Romanos qui & regnum,& populum,& omnem denique dignitatem regiam eis abſtulerunt ,deinde, quod omnium eſt perditiſſimum , perpetuo interierunt, quum non crediderunt Chriſto,neq; hunc ſeruatorem,vt dignum erat exceperunt Igitur Hierem.17. Duplici contritione contere eos domine deus noſter. Cernis hic hominem conteri, ac perdi a deo,ſed non alias,niſi ſeipſum antea per peccatum perdiderit homo.Præceſſit ingratitudinis peccatũ, præceſſit & cruenta conſpiratio,& veritatis odium,dei exterminium Oderant enim filium,& ceu improbum hoſtem extra vineam eiecerant,hinc ira dei hinc comitata eſt vindicta in improbos.Nũquã enim deus vaſis iræ,inquit Aug pararet incendium niſi homo inueniretur habere ſpontaneum peccatum,id eſt quod Pſalmographus teſtatur. Perdes omnes qui loquuntur mendacium præceſſit enim mendacium dei interitum.Neque enim ſimul iuſtum cum impio damnabit perdetq; dominus,vt in Gene. Abraham teſtatus eſt.18.Sed eos perdet,qui male agunt.Prouerb.2. Impii vero de terra perdentur.Et proſperitas ſtultorum perdet illos. Et qui in vno peccauit,multa bona perdet.Eccleſi.9. Sic ſuapte culpa interiit Iudas.10.17.Nemo ex eis periit, niſi filius perditionis. Sic & Iſrael. Oſeæ.13.Perditio tua ex te Iſrael eſt,tan-

Hiere 17
Deᵘ nemi nẽ pdit,q p ſpõtare um pctm ſei pſum prius non pdiderit
Pſalm.5
Gene.18
Prouer.2.
&.1.
Eccle.9.
Io.17.
Oſeæ.13.

tummodo in me auxilium tuum. Perdet deus nos, ob noſtram, vel inertiam, vel pertinaciā, niſi redeamus ac cor, niſi aures diuinis iuſſis accōmodemus noſtras, & primū quidē ſubtrahendo gratiam, noſq; ſinēdo, ſine timore dei in omnem ferri turpitudinem & impietatē. Deinde, ſiquidē nos ſic perditos in fine vitæ depræhenderit, perpetuis cruciatib⁹
Miche. 6. deputabit. id quod notauit micheas ſexto. Ambulaſti in voluptatibus eorū, vt darem te in perditionē. **Et vineā ſuā locabit aliis agricolis, qui reddent illi fructum.** Alii agricolæ ſunt. Eccleſiæ ex gentibus coactæ, doctores & moderatores, qui in Iudæorum locū ſurrogati ſunt. Cæcitas enim ex parte in iſrael contigit, vt plenitudo gentium
Ro. 11. intraret. Et item Paulus fatetur ſe apoſtolum & doctorem gentiū, & in actis apoſtolicis poſtquā dixit. Iudæis primū quidem lætū illud gratiæ nunciū delatum, ſeu quoniam illud repulerunt, eoque indignos ſeſe gratiæ dei fecerunt Ecce, inquit cōuertimur ad gentes, Sic enim præcepit nobis dominus. Poſui te in lucem gentibus, vt ſis in ſalutē vſq; ad extremū terræ. Tales ſunt omnes quotquot eccleſiæ dei præ ſunt, quotquot in ſortē apoſtolicæ functiōis deſignati ſunt
Ephe. 4. Dedit enī quoſdā quidē apoſtolos, alios ūt doctores, alios
Pſal. 125. vero euangeliſtas, & paſtores, vt eſt apud Epheſios. Horum intereſt, fructus multiplices, areæ dñicæ inferre. Hinc Pſal.
Can. 2. Euntes ibāt & flebāt mittētes ſemina ſua. Venietes aūt ve-
Pſal. 71. niēt cū exultatione, portantes manipulos ſuos. Fructus ii, fideles ſunt, & qui digne deo ambulāt, de quibus in Canticis. Fructus eius dulcis gutturi meo. Et item Pſal. Superextolletur, ſuper libanum fructus eius, mire in iis fructibus complacet ſibi deus, mire in iis oblectatur, adeoq; hos charos & adamatores habet vt ſeipſum pro iis impenderit cōparandis, ac in horrea domini importandis. Eadem cenſura plærią; multi digni ſunt, ex eorum numero, qui vineam domini non exercent, qui non præſunt ſuis vt proſint, ſed magis imperioſe diuexant, examinant, excarnificant, quorū fructus amari ſunt & inutiles. Ad quorum cariem ſpectant non tam hæretici, quam tyranni, & mali prælati, qui quæſtus gratia ſolum præſunt, a quibus vinea ſuo tempore auferēda eſt, & locanda iuſtis agricolis, & cooperatoribus dei.

Quo audito dixerũt illi: abſit, Quod intelligas, ore ſcilicet, eos experiri diuinã iuſtitiã noluiſſe, corde vero coacti ſunt ſubire, teſtimonium illis reddẽte propria ipſorũ cõſciẽtia Haud ſecus faciũt qui manifeſta flagitia tergiuerſari cupiũt, & abdere ſeſe malũt, quã prodere, id quod in Eua, Adamo, & Caino cernimus, verũ conſcientia mille teſtes, accuſatrix & proditrix, ſui pſius eſt, vtcũq; reclamitet lĩgua Stat vero ſententia Chriſti. Et ore tuo te iudicio, ſerue nequam. Et Eccle. 7. Scit enim cõſciẽtia tua, quia & tu crebro maledixiſti aliis, Fert enim ſecum etiam nolens ſuos aculeos improba conſciẽtia. Iuxta illud. Vermis eorũ nũquã moritur. Cæterum audet tamen temeritas humana non ſemel periſſomata quærere, audet innocẽtiã prætexere, ſed iuxta illud, ad excuſandas excuſationes in peccatis. Eccle 7.

Dixit illis IESVS. Nunquã legiſtis in ſcripturis, lapidem quem reprobauerunt. Hic ſcripturam accommodat ad parabolæ intellegentiã, quaſi diceret, ſecundum Chriſo. Si parabolã meã nõ intelligitis, ſcripturam cur nõ videtis, quæ dicit. Lapidem quẽ rebrobauerunt ædificãtes? Locus hic eſt in Pſal. 117. & apud Eſa. 28 Quanquã Eſa. teſtatur hunc lapidẽ poſitũ in fũdamẽtis, ceu angularẽ, precioſum, probatum: quo nomine Chriſtum ſignificari certo certius eſt. Ipſe enĩ eſt lapis abſciſus de mõte ſine manibus. Dañ. 2. Id quod Paulus expreſſit, quãdo optat nos huic lapidi innoxos, adeoque iſitiĩos factos, vt dicat. Ipſo ſommo angulari lapidi Chriſto Ieſu, in quo oĩs ædificatio cõſtructa, creſcit in templum ſanctũ in domino, Et. 1. Petri. 2. Ad quẽ accedẽtes lapidẽ viuũ, ab hominibus quidem reprobatum, a deo autem electum & honorificatũ. Lapis hic primarius eſt, & totius ædificii ſpiritualis baſis, quo populi diuerſiſſimi olim iampridem nexi ſunt. Ipſe enim eſt qui fecit vtraque vnum, id eſt in ſeipſum, ceu corpus quoddam, nectens & copulans gentes & Iudæos. Græcos & Latinos, omnes denique quotquot in hunc credunt. De hoc fundamento & Paulus commonefacit Corinthios. Fundamentum aliud nemo poteſt ponere præter id quod poſitum eſt, quod eſt Chriſtus Ieſus, Lapidem hunc tam præcioſum, tamque ſelectum alii reprobant, ceu ine-

Chriſtus Ieſus eſt lapis ille angularis & fundamẽtũ Pſal 117. Eſa. 28 Dañ. 2. Ephe. 2. 1. pet. 2. 1. Corin. 3

ptum ædificio quales fuere Iudæi plerique, & gentium cō-
plures. Alii vero huic innitūtur, inque hunc, ceu ſacram an-
choram ſcapham ſuorum operum infigunt, quales ſunt fi-
deles, & verborūm dei non tam creduli, quam operatores
Lu.19. Reprobarunt hunc lapidem Iudæi, quando dixerunt. No-
Io.9.& 8. lumus hunc regnare ſuper nos. Et item, Non eſt hic homo
a deo qui ſabbatum nō cuſtodit, Et. Nonne bene dicimus
nos, quia Samaritanus es tu, & dæmonium habes Eo per
Io 1. tinet & illud In propria venit, & ſui eum non receperunt.
Reprobant autē incredulitate ac perfidia, adeo enim mor-
dicus ſuo innitebantur Moſi ſuæq; iuſtitiæ, quæ ex lege e-
rat, fidebant Qua ratione factum eſt, vt & ipſi reprobati-
ſint, & hæredes facti. Ad eandem cariem pertinēt & hæ-
retici, ac ſciſmatici, & quotquot tandem naufragium in fi-
de fecerunt, quales ſunt Alexander. & Hymenæus. Cherin-
thus, arrius. Vicklefus, Huic, & horum aſſeclæ Luthera
ni. Omnes enim in hunc lapidem inpegerunt, & plane
cōfracti, ac contriti ſūt A domino factum eſt iſtud
& eſt mirabile in oculis noſtris. Permittente e-
nim ac prouidente domino, iſtud factum eſt, quod repro-
batus fuit iudæis Chriſtus, cum interim in angulum dom⁹
collocandus præſcio deo deſtinatus eſſet. Nouit enim de⁹
ex noſtris malis elicere bona, quamuis nō ob id delinquē,
dum ſit. Non enim peccandum eſt vt eueniant bona, quan-
quam bona dei gloriam perpetuo ceſſura ſint, neque hic vn⁹
ſenſus eſſe poteſt. Alter videtur. Origeni & Hiero, & plæ-
riſq; aliis probatiſſimis viris probari vt iſtud intelligas re
Io.1, ferri ad ſaxū, ſeu ad caput anguli, quod CHISTVS
eſt, influens toti corpori, quod & in ſeipſo cōplexus
eſt Iudæos & gentes. Quotquot enim cæperunt eum
dedit eis poteſtatem filios dei fieri. Hoc igitur caput mira-
bile eſt in oculis. noſtris. Fide enim miramur eius, atq; in-
telligimus opera, quæ in carne geſſit, non ſenſu neq; ratio-
ne depræhēdimus. Igitur & Apoſtoli poſt triumphatā mor-
tem ſtupebant, ac admirati, ſpectato Chriſto, reuocantes
in animum ſcripturas, quas plæraſq; multas illis ante mor-
tem interpretatus erat, quenquam ferme omnia excidiſſēt,
eoque nomen eius vocatum eſt admirabilis deus fortis

pater futuri ſæculi. Atque ob id ſtupebant omnes & admirabãtur ſuper doctrina eius. **Ideo dico vobis, auferetur a vobis regnum, & c.** Hic manifeſtarium colligimus argumentum, ob incredulitatem, ac ingratitudinem, reuocari beneficium, & non modo reſcindi pacta priora, ſed etiam in alteros, qui digniores exiſtunt conferri potiora. Recæperunt Iudæi legem, dignati ſunt prophetarum oraculis, concredita ſunt illis quoque diuina promiſſa, & eloquia, vt habet Paulus. Verum ob horum incredulitatem, & improbam cæcitatem commeruerunt priuari regno, id eſt euangelii gratia dignitate, gloria. Gratia enim Dei, cuius operator eſt Chriſtus, nos reges afficit ſpirituales, efficit & in nobis regnum quoddam ſpiritualiſſimum, quo Deus ceu princeps in anima ſibi ſedem collocat pacatiſſimam, ex qua denunciat, quod iuſtum eſt, quod ſanctum, quodque viribus inferioribus exequendum De hoc fœliciſſimo regno Chriſtus ait Regnum Dei eſt intra vos Sed qua Iudæi e vinea eiecerunt CHRISTVM, huius regni hæredem, ſua ptæ culpa, perierunt. Nemo enĩ ſine Chriſto regnare in ſpiritu poteſt, igitur, inquit Chriſtus, auferetur a vobis regnũ, id eſt Dei miſericordia deinde & ſcripturarum germanus ſenſus, & dabitur genti, facienti fructum eius. Idem accidit hæreticis, & multis doctoribus, Certum enim, hæreticos non niſi ſpinas & tribulos e ſcripturarum pratis decerpere malos vero doctores, ſecus viuere quam docent. Vtriſq; auferetur plærumq; verus ſcripturæ arcanæ ſenſus, & datur ſimplicibus, & humiliatis corde. Id notare voluit CHRISTVS Math. 5. Qui ſoluerit vnum de mandatis iſtis minimis, minimus vocabitur in regno cœlorum. Sic & Phariſæi, ob perditum ſcripturæ ſenſum, & impium vſum commeruerunt exoculari prorſus Cæci, inquit Chriſtus, ſunt & duces cæcorum. Accidit idem malum multi monachis, & viris in ſpeciem quidem religioſis, re autem ipſa plus quam profanis. Niſi enim dignos fructus ferant pœnitentiæ, hocq; rebus factiſq; præſtent, quod tã magnifice proceſſi ſunt, aufertur ab eis gratia, & tranſfertur in gentem, quæ fructum dabit ſatis opportunum, & Euangelio dignum. Tene igitur quod habes, gratiæ donum, & a Deo optimo ma-

Ob incredulitaté & ĩgratitudiné reuocatur beneficium.

Quomõ Xps innobis regnet

Mat. 5

Matt. 15

Apoc, 2

ximo collatum beneficiũ, ne alius accipiat coronam tuam
Apoc.2 Vide ne publicani & meretrices præcedant te in regnum dei id eſt, ſua peccata confitentes, reſipiſcentes, ac deteſtantes, qualis fuit Zachæus, Matthæus, peccatrix, euangelica, & aliorum compluſculi: Et qui ceciderit ſuper lapidem iſtum, confringetur. Duo hoc loci hominũ genera deſcribuntur. Primum, eorum qui fide in formi non poſt habita labuntur in peccatum credentes quidem Chriſtum, credentes & Eccleſiæ, interim tamen non ſemel offendunt, impinguntq; in lapidem, quales ſunt ſcortatores, adulteri, maledici, auari, & in genus alii peccatis carnis & ſpiritus obnoxii homines. Horum eratis, & prolapſionibus facile mederi poteſt, nam habent quo delicta reſarciant, pœnitentiam, & ob id confringuntur quidem, ſed non omnino conteruntur, quin reſeruantur ad pœnitentiam, vt ait Hiero. hoc modo confringit dominus cedros libani i. ſuperbos

Deo genera peccãtium.

Pſal.28 & arrogantes humiliabit, ad cineres vſq;. Quiſquis ſic lapſus fuerit, facile quaſſata redintegrabit membra nam totus innititur lapidi Chriſto, ad quem impegit, in quem ſpei anchoram collocat. Alterum genus eorum eſt, qui increduli ſunt deo, quiq; aduerſus veritatem agnitam pugnant, nec modo infirmitate, ſed malitia peccant Quales fuere phariſæi, & Iudæorum primores, quando dixerunt: Dæmonium habet. Et, non eſt hic homo a deo, ob id Chriſtus inexcuſabiles eos aſſerit: Si non veniſſem & loquutus eis fuiſſem, peccatum non haberent. nunc autem & viderunt, & oderunt me & patrem meum, Excæcauit enim eos malitia & peruicacia induratæ, ac perfrictæ frontis. Ad hoc hominum genus omnes omnino releguntur hæretici, qui veritati obſiſtunt data opera. Quorum alii dicunt reſurrectionem non eſſe, alii Chriſtum non eſſe æqualem Deo. Sunt qui Euchariſtiæ impingunt, & præter ſignum, panemq; in altari nihil adorant, nihil agnoſcunt. Sunt qui Eccleſiæ decretis impingunt, ea fere omnia ſeſe excutientes, alii vota damnant, quæ propria ſponte contraxerunt. Nonnulli diuis detrectant, id quod eis a deo obtigit, interpellandi beneficium Pleriq; nulla eſſe receptacula animarum, quibus expiari, poſt mortem queant, oblaterant, Qui ſic peccãt, conteruntur

Qui cõterãtur a lapide Chriſto.

a lapide,& planæ comminuuntur, in minutiſſimas partes nec quicquam ſupereſt,quam interius, & mors,niſi a cœpta malitia deſiſtant,ac reſipiſcant,id quod multo difficilius,quam æthiopis mutare nigredinem. Hic enim tam affectus,quam intellectus corruptus eſt, nam hæreſis, exæcat intellectum quominus verum diſcernat, hoc voluit Ieſus cum diceret. Super quem vero ceciderit,hoc eſt cui lapis ipſe irruerit,& qui in fide naufragium fecerit, ſic conteret eũ vt nec teſta quidem remaneat,in qua hauriatur aquæ puſillum. Sic puto intelligendum Eſa. quando teſtatur quod dominus quibuſdã ſit in lapidẽ offenſionis,& petram ſcandali duabus domibus Iſrael. Offendent inquit ex eis plurimi,& cadent,& conterentur,& irretientur, & capientur. Et 30. veniet cõtritio ei',&'cõminuet ſicut cõteritur lagena figuli,cõtritiõe perualida,& nõ inuenietur de fragmẽtis eius teſta,in qua portetur igniculus de incẽdio,aut hauriatur parum aquæ de fouea. in fragmenta igitur, & minutiſſimas partes,puluiſculos nempe,redigendi ſunt(quos lapis Chriſtus confracturus eſt) Phariſæi obdurati.ſ. & hæretici, Eſa.8. Ibidẽ.30

Cum audiſſent principes ſacerdotum, &c.

iam obſtinatam erga Chriſtum malitiam declarant. Nam quamuis a veri notitia plus nimio abalienati eſſent,multis tamen coniecturis colligebant domini ſententiam contra ſe dirigi, eoq; in inſaniam fere verſi,eum tenere ac capere contendebant. Veritas enim odium parit. Hinc Salomon Prouerb 9. Qui erudit deriſorem, ipſe ſibi iniuriam facit & qui arguit impium,ſibi maculam generat. Noli arguere deriſorem,ne oderit te, Argue ſapientem,& diliget te. Amos.5. Odio habuerunt in porta corripientem,& loquentem perfecte abominati ſunt,id quod euenit Chriſto non ſemel,accidit & probatiſſimis quibuſq; verbi dei miniſtris ſi quando acrius flagitioſos quoſq; obiurgant. Verũ,velimus nolimus,triumphabit veritas, & melius eſt pro veritate ſupplicium, quam pro adulatione reportare beneficium Oderint itaq; dum velint. Prouẽ.9 Amos.5

Sabbato poſt dominicam ſecundam Quadrageſimæ. Euang. Lucę.

Omo quidam habuit duos filios, & cęte.

H. Si hanc lectionem expendere volumus, operepreciũ fuerit, parabolæ occaſionem inquirere. Occaſio autẽ hic facta eſt, quod publicani & peccatores adhibant Chriſtum vt audirent illum, vt vitæ mores, conſuetudinemq; ad Chriſti verbum exigerent. Ea enim ratione ſe veniſſe teſtatus eſt, vt omnes ad ſe aliceret, omnibuſq; adblādiretur, qui ſeſe agnoſcerent medici ope egere. Ideo gaudium dicit eſſe angelis Dei ſuper vno peccatore pœnitentiam agente, id quo magis inculcaret hominum animus, parabolam aſſumit filii qui patris omnem ſubſtantiam in meretricis vſus prodigerat, ſeq; in omnem libidinem expoſuerat. Verum vbi rediit ad cor, vbi erratorum pœnituit, in gratiam ſuſcipitur, etiam cum gaudio patris. Atq; hæc eſt ſumma totius parabolæ, quam in tres partes partire libet. Primo, ponetur peccatoris a Deo, adeoq; a ſummo bono receſſio. Secundo miſeranda eiuſdem & calamitoſa conditio. Tertio, benigna, ac blanda reſipiſcētiis ſuſceptio, hæc tria ſe ſuapte ſpōte declarant. Primo itaq; receſſus adeo inauſpicatus, eo conſtat, quod hominem ad interitum dicit teſte Dauide. Qui ſe elongant a te, peribunt, perdidiſti omnes qui fornicantur abs te. O miſerandum diuortium, quo ſe a ſuo ſponſo, ſuapte ſponte, miſera ſeparat anima: ſeparat autẽ ſeſe omnis quæ citra Deum, ſuum oblectare animum deſiderat, ſuam explere, voluntatem præſumit, quanquam hic mundus nihil habeat, quod conſummatam adferre voluptatem queat. Deſipit enim omni, quæ caduca ac volucris eſt, & pendula mortalium iucunditas, ſola æterna citra nauſeam ſatiant, poſſidentem. Solis igitur æternis illis & optimis horis refocillandus eſt animus. Id qui non facit, ſe ſuumq; animum perdit, quod adoleſcentiori filio euenit, quanquam poſt longas exanclatas ærumnas, tandem in gratiam rediit Cæterum, hanc parabolam ſic tractant probatiſſimi quiq; authores, vt (quanquam omnes generatim peccatores poſt multa flagitia reſipiſcentes concernat) notet tamen præcipue pro illo tempore (quo dicta eſt) Gentes ad Euangelium receptas, & Iudæos, de ſua iuſtitia, quam e lege ſpera

Mat.18. & Luc.15.

Pſal.72.

bant inaniter turgidos,ſicq; inflatos,vt illarum fœlicitati inuiderent.Huc ſpectat tota parabola. Duo igitur filii,duo populi ſunt,Gentes & Iudæi.Iunior,gentes quæ legem præceſſerũt,venerũt tamen poſterius ad fidem,poſteriuſq; natæ ſunt Chriſto.Senior,qui ſequutus, ac legi obnoxius eſt, Iudæos ſignificat. Maior natu enim in cœtu vnius Dei,delitescebat,haud longe a domo paterna ſeiunctus.Is in Exo. 4.Primogenitus dicitur,Filius meus primogenitus Iſrael. Multa cura hunc filium enutriuit,inſtituit,ac primũ quidem in Aegypto,deinde in eremo.Demum,dum terram incoleret promiſſionis in Iudæa,expulſis hoſtibus, curã eius diligentiſſimæ egit. Iunior vero filius,non tam gentes quã quãuis peccatorem deſignans, & ipſe habuit legem intimis cordis inſculptam,cuius ductu,quod iuſtum,quod iniuſtum,rectum & inquium erat,dignoſcere potuit. Habuit enim, vim ingenii,& ſcintillulas quaſdam diuini luminis quibus licuiſſet ad conditoris euehi cognitionem,vt Ro.2 teſtatur Paulus. Gentes ipſæ ſibi lex ſunt,quum habeant Ro.2. opus legis ſcriptum in cordibus ſuis.Has dotes ingenii,debuerant ferre,acceptas benigniſſimo patri,qui eas partitus erat,atq; ad hoc indulſit,vt ipſe ſolus coleretur Deus,ſoluſq; haberetur rerum omnium conditor & moderator. At uero procul ab hoc ſcopo deflexerant,lapides,ligna,ſimias quadrupedes,& omnem etiam militiam cœli adorantes. Quæ omnium impietatum eſt maxima, alienum videlicet Deum ſibi conſtituere,quum interim non ſit niſi vnus rerum plaſtes. Deſcribit hunc lapſum Roma.1.Paulus.Et ad Ephe.4. Non ambuletis ſicut gentes ambulant,in vanitate ſenſus veſtri, tenebris obſcuratum habentes intellectum Ro.1. Ephe 4. alienati a via Dei,per ignorantiam quæ eſt in illis propter cæcitatem cordis ipſorum. Aduerſus horum inſaniam non ſemel a prophetis reclamatum eſt, maxime vero ſub Euangelii coruſcatione ab apoſtolis depurgatũ,id quod ex Paulinis & Epiſtolis,& orationibus, quas Epheſi habuit,conſtat.Iuniores autem dicuntur,non modo quod ſine lege,ſine deo,in hoc mundo ceu bruta animantia cum ſilentio vitam ſuam tranſigere, gentes,ſed etiam,quod lubricitati porro ac libidini ſeſe(vt ſolet adoleſcẽtior ætas,dederãt quod

in omnem voluptatem vitam ſuam,moreſq; expoſuerant,ad ita demum,ſe ipſas deſperauerant.Hinc PAVLVS eas trāditas teſtatur,in deſideria carnis,in probroſos quoſdam affectus,adeoq; improbam mentem,oppletas omni iniuſtitia, ſcortatione,verſutia,auaritia,malitia,&c. Tale quod accidere ſolet etiamnum,iis,qui neglecta dei gratia,aut etiam contempta,ſe diuinis adflatibus non accomodant,ſed longius a deo recedentes,ſeſe in omnem libidinem ſoluunt vtpote qui ſe ſcortationi,ambitioni,luxui, ſubiiciunt, & ita demum in miſeram quandam ſeruitutem proprio ſuo malo coniiciunt. Dixit adoleſ. Pater da mihi por, &c.

Ro.1.

Adoleſcentior non tam ætate,quam iudicio,& conſilio eſt quiſquis importunius obtinet,quod opportune negatum oportuit,quod conceſſum obſuit,quod impetratum ſecum malorum alluuionem affert. Eo enim fit,vt homo ſibi ipſi permittatur,quod omnium malorum maximum eſt & ad deſperationem proximum. Vt enim infirmior ætas(ſi frænis nō fuerit cohibita ab improbitate)ſeipſam in pcipitiū detrudit,ita & anima,cui ſemel frena laxata ſunt ad quiduis agendum,ſi pro ſuo arbitratu agat,prope interitum eſt. Ideo Sapiens: Stultitia colligata eſt in corde pueri, & virga diſciplinæ fugabit eam. Nulla ætas infrænis viuere poteſt maxime vero imbecillior illa, cui parum adeſt prudentiæ, parum timoris,multum vero ineſt ſtultitiæ,multum ad malum procliuitatis, deinde & malorum hominum conſuetudo maxime obeſt, maxime impendet. Igitur ſub pædagogiam,redigendi ſunt,donec adoleſcant,in viroſq; euadāt prudentes. Sic enim & Paulus de Chriſto deducit. Quanto tempore hæreſes paruulus eſt,ſub tutoribus & actoribus eſt,vſq; ad præfinitum tempus a patre Secus qui faciunt,ſentient eos pertinaces,ſentient petulantiſſimos, & ad omne vitium deditos, Nouit hæc Eccle. 7 Filii tibi ſunt, erudi illos,& curua illos a pueritia eorū,Filiæ tibi ſunt,ſerua corpus illarum,& nō oſtendas hilarē faciē tuā ad illas. Iam vt filii,ita & anima ſub fideli cuſtodia ſeruanda eſt, ne bonā partem ætatis ſuæ perdat,ſequitur. Et dimiſit illis ſubſtātiā. Quiſquis eſt rōnis particeps eſt ſuā portionē adeptus eſt,& liberi arbitrii dono dignatus a cæleſti pate

Pro.22. Gal.4 Eccle.7

Partitur enim ſingulis vt vult, nemini non adeſt, ſeniori quidem filio, legem ſcriptam adhibuit, ne ſine fræno præcipitaretur in malum: iuniori liberi arbitrii propenſionem, ne inuitum ſeſe in flagitium adactum queri poſſet. Omnibus enim adeſt, omnes extimulat ad bonum, nemini deeſt, modo ſeſe gratiæ & diuino fauori accommodet, modo vel legi ſcriptæ, vel inditæ obſequatur. Accedi ad hunc locum illud Eccleſi.17. Deus ab initio conſtituit hominem, & reliquit illum in manu conſilii ſui. Adiecit mandata & præcepta, ſi volueris mandata non ſeruare, conceruabunt te: ſequitur. Ante hominem bonum & malum, vita & mors. Quod placuerit ei, dabitur illi. Diſtribuitur ergo ſubſtantia ſingulis hominibus, id eſt (ſi Theo. credimus) rõnabilitas, quam comitatur libertas arbitrii. Neq; enim Deus, neq; natura vllæ rei in neceſſar iis deſunt, id quod vel in brutis eſt cernere. Sed ad quid ſingulis a ſerebus productis, ſingula dona partitur Deus, maxime vero mortalibus? Nimirum, vt ſplendide, vt probe, vt religioſe agamus, &, vt ſobrie, iuſte, ac pie, quod præcipit Paulus. viuamus in hoc ſæculo. Ad hoc enim ab optimo Deo obtigit nobis rationis, libertatiſq; iudicium quoddam, vt eo, noſtrum animum ad ſuperna corripiamus, eoq; ſpectemus, vnde & viuere, & eſſe, & intelligere obtigerũt. ſed preoh dolor, quid additur, de iuniori filio? Hoc nimirum. Non poſt multos dies adoleſcentior, &c. Hoc eſt quod paulo ante diximus, iuuenem hunc a patre omnium clæmentiſſimo defeciſſe, eaq; dona, quibus dignatus erat, ſic prodegiſſe, vt etiam ſuibus adſimilis dici commeruerit. Non poſt multos hos dies, homo ſibi permiſſus diu ſubſiſtere nequit. Is autem adoleſcens ſibi ipſi permiſſus erat, hinc viuendi licentia, hinc Dei contemptus hinc & alia innumera mala totius ſubſtantiæ profuſio, diſtractio, ac perditio. Auguſtinus de queſ. Euangeliorum, per hanc profuſionem ſubſtantiæ virium perditionem puta, ſignificari, id quod fit quando homo, Dei oblitus, ſecũ fert potentiam naturæ ſuæ, deſerens eum, a quo tam ingenue & conditus & inſtauratus eſt, fidens de viribus ſuis ac præſidiis humanis, Quæ vires, inquit, tanto conſumit citius, tanto eum deſeruit a quo datæ ſunt Abiit igitur in regionẽ

Eccle 15

Homo ſibi pmiſſ' diu ſubſiſtere nequit

longinquam, non localiter a Deo diſcedens, inquit Chryſoſt. quum vbique ſit, ſed affectu. Fugit enim peccator Deum, vt a longinquo ſtet, vt a nemine videatur, mauult enim a nemine ſciri, nam qui male agit, odit lucem, & non venit ad lucem, ne arguantur opera eius. Longinqua certe hæc regio eſt quam peccator incolit, in qua degit, nec niſi percuſſus ſapit, reditque ad cor. Longe enim a peccatoribus eſt ſalus. Hæc enim regio mundus eſt, qui Deum non cognoſcit. Io. 1. de qua Eſa. 1. Regionem veſtram coram vobis alieni deuorant, & deſolabitur ſicut in vaſtitati hoſtili. Aliene dæmones ſunt, mali homines ſunt, quorum conſuetudine perdimus noſtras vires, ingenium loquor formam, ſenſus, & quod omnium deploratiſſimum eſt, gratiam Dei. Ita abierant illi, de quibus Eſa. 46. Audite me duri corde, qui longe eſtis a iuſtitia Abeſt & ille procul a iuſtitia, qui neque Deo honorem, neque proximo dilectionem, neque ipſe ſibi tribuit diſciplinam quales ſunt omnes, qui vmbram hanc mortis, & tenebrarum in habitant. Deiq; iuſſis non obœdiunt, ſed negligunt. Verum, qui longe eſt, peribit, inquit Ezechiel. 6. Non igitur a facie domini fugiamus miſeri, ſi peccatis nos grauatos ſentimus. Non deſeramus clementem dominum, ne & nos deſerat in tempore opportuno. Quiſquis enim ab hoc recedit, euaneſcit porro, nec vſpiam tuus erit Id quod & Cain & Cham miſerandum exilium pleniſſime docet. Qui enim ſua poteſtate vti cupit, inquit aug. in de ver. domini Quid reſtat, niſi vt recedens ab eius calore, torpeſcat, recedens a veritate, euaneſcat,

Io. 3.

Pſal. 118

Io 1

Eſa. 1.

Eſa. 46

Procul a iuſtitia qs dicatur.

Ezech. 6

Ibi diſſipauit ſubſtantiam ſuam, viuendo luxu.

Luxurioſam ac prodigam vitam vocat eam, quæ amat fundere, ſpatiari, pompiſq; euaneſcere Qualem tranſigere illi de quibus Sap. 2 Venite fruamur bonis quæ ſunt, & vtamur creatura tanquam iuuentute celeriter, vino precioſo & vnguentis nos impleamus, & non prætereat nos flos temporis coronemus nos roſis antequam marceſcant, nullum pratum ſit, quod non pertranſeat luxuria noſtra nemo ſit expers luxuriæ noſtræ, luxuriæ nomine non ſolum libidinē, & fœdam voluptatē intelligas, ſed omnem luxū licentioris vitæ, ineptiſſimos ludos, ſcænicos mores, inertiā. & quali

Sap. 2

Luxuriæ nomine intelligetur.

bet vitia,quibus ſolet ſeſe adoleſcentior ætas per imprudē-
tiam inquinare. Idem euenit animæ a Deo abalienatæ, ſi-
mulatq; a Deo receſſerit,prodigātur oīa,ſenſus,meus,ani-
mus,affectus denique oēs,quibus adhærerur Deo, amor,
ſpes,gaudiū,de peccatis triſtitia quin inuerſa ſunt omnia
in regno animæ Gaudent enim cum malefecerint, & ex-
ultant in rebus peſſimis. Et dicunt Deo.Recede a nobis,
ſcientiam viarum tuarum nolumus. Quis eſt omnipotens
vt ſeruiamus ei?Et quid nobis prodeſt, ſi orauerimus illū?
Iob.21. Tales vocat Petrus irrationabilia pecora,quæ per- Iob.21
nicie ſua peribunt, vndi addit: Voluptatem exiſtimantes 2.Pet 3
diei,delicias coinquinationis, & maculæ deliciis affluen-
tes,in conuiuiis ſuis luxuriātes vobiſcum, oculos habētes
plenos adulterii,& inceſſabilis delicti De quibus & Iudas
ait Hi ſunt in epulis ſuis maculæ,conuiuantes ſine timore,
ſemetipſos paſcentes,&c. Faxit Deus ho: tempore non
multos tales eſſe etiam ex eorum albo,qui ſibi ſanctitatis,
& honeſtatis titulos vendicant,qui euangelii vocem circū
ferunt,qui Paulum ore quidem ſpirant,rebus vero, factiſq;
procul ſunt a Paulo,Proinde,ſi rebus noſtris conſultū vo-
lumus,bonam hæreditatis noſtræ partem in optima ſtudia
collocemus.Ad hoc enim nobis quinq; talēta,ad,hoc duo
ad hoc ipſum præſtandum, vnum a fœneratore Chriſto,
datum eſt. Fœlix qui non prodigit, ſed cū fœnore in the- Contagio
ſauros domini reponitur.Diſcāt hoc exemplo adoleſcentes morum.
quantum malum,quam execranda peſtis ſit,malorum con-
ſuetudo & familiaritas Diſſipauit hic iuuenis imprudens
omne patrimonium,ſed cum ſcortis,cum nebulonibus Id
non raro accidere ſolet iis,qui licentius ab ipſis in cunabu-
lis educantur, qui ſimul ac īcedere poſſunt,auro fulgent,
ſericis,byſſoq; veſtiūtur,vbi vero adoleuerint,iam iugum
ferulamque parentum fugiunt, contemnunt præceptoris
diligentiam, fugiunt proborum virorum conſortia,aleis
teſſeris,conuiuationibus omnia profundunt,etiam quæ pa
rentum cura laboreq; multo ſunt parta,& conquiſita. Igi- pſal.17
tur cum ſancto ſanctus eris,cum viro innocente innocens
eris.Ea ratione monuit filium ſuum Salomon, ne acquie-
ſceret illis qui blandioribus ſermonibus ineſcare moliun-

tur ſimplices animos, vt a via domini abducant in perdi-
Prouer. 1. tionem, & laqueum. Ne inquit, acquieſcas eis, animo, nec ambules cum eis opere. Prohibe pedem tuum a ſemitis eorum. Pedes enim illorum ad malum currunt, feſtinant vt effundant ſanguinem. Hos locos ob oculos ponant imberbes iuuenes, in iis verſentur perpetuo, ne malorum contubernio ingenuos mores corrumpant. Corrumpunt enim bonos mores colloquia praua. Fugiant eos quaſi toxicum,
1. Cor. 15 qui innocentiæ inſidiantur, qui ſynceritati animi imponere volunt, quorum iter ſentibus refertum eſt. Ne des, inquit, rurſus Salomon, alienis honorem tuum, & annos tuos crudeli. Ne forte impleantur extranei viribus tuis, & labores tui ſint in domo aliena, & gemas in nouiſſimis, quando cōſumpſeris carnes tuas, & corpus tuum. Hic eſt miſerandus ille ſtatus, in quem populus, Iſraeliticus ſuapte culpa ceci-
Pro. 5 dit. Hiere. 2. Quam vilis facta es iterans vias tuas. In viis
Hiere. 2. ſedebas expectans eos, quaſi latro in ſolitudine, & polluiſti terram in fornicationibus & malitiis tuis. Hic ſtatus mox deſcribitur in hoc adoleſcente, ac perdito iuuene.

Poſtquam conſumaſſet omnia, facta eſt fames in regione illa, & cœpit egere. Cum omnia dona quæ illi cœlitus obtigerunt, ad ſtudium boni expendenda, perdidiſſet: fortunæ ſcilicet, naturæ, & gratiæ, diuitias, famam, honorem, animi innocentiam, facilitatem morum, & reliquas cum animi, tum corporis dotes, cæpit egere. Merito, inquit Ambro. egere cæpit, qui theſauros ſapientiæ & ſcientiæ Dei, diuitiarumque cœleſtium, dereliquit.
Iaco. 5. Tales ſunt illi, de quibus Iaco. 5. Agite nunc diuites, plorate vlulantes in miſeriis veſtris, quæ aduenient vobis. Diuitiæ veſtræ putrefactæ ſunt, & veſtimenta veſtra a tineis comeſta ſunt. Aurum & argentum veſtrum æruginauit, & ærugo eorum in teſtimonium vobis erit, & manducabit carnes veſtras ſicut ignis. Qui enim cōſcientiæ tranquillitatē, qui animi ſui delicias, qui famē perdidit, nihil potuit perdidiſſe præſtantius, nihil cuius iactura pernicioſior. Eiuſmodi quid & hic adoleſcens & illi diuites prodegerunt, igitur bis miſeri, biſq; terq; deflendi ſunt. Qualis & ille in

Apoca, Dicis quia diues ſum & locupletatus, & nullius egeo, & neſcis quia tu es miſer, & miſerabilis, & pauper, & cæcus. & nudus. De talibus & Iob. 30. Nune autem derident me iuniores tempore, quorum non dignabar patres ponere cum canibus gregis mei. Egeſtate & fame ſteriles qui rodebant in ſolitudine, ſcalentes calamitate & miſeria, & manducabant herbas & arborum cortices, & radix iuniperorū erat cibus eorum. Recte hæc in perditionis filium congruunt, qui ætate iunior, patris curā ac tutelā fugit, eoq; factū eſt, vt fame interiiſſet, niſi ad patris conuiuium rediiſſet. Apoc 3. Iob. 30.

Facta, inquit, eſt fames in regione illa. Quæ fames certe indigentia verbi dei, & pabuli vitæ æternæ. Paſcitur enim anima deliciis ſpiritualibus. Matthæ. 4. Non in ſolo pane viuit homo, ſed in omni verbo, quod procedit de ore dei. Et Io. 6. Verba quæ loquutus ſum, ſpiritus & vita ſunt id eſt, ſpiritus & vitæ robur ſunt, deliciæ ac nutrimentum. Quo Moſes Helias CHRISTVS, & aliorum compluſculi in eremo degentes viri ſanctiſſimi victitauere. Hoc cibo indigni ſunt, qui paternam domum egrediuntur, qui ſæculi voluptates ambiunt, qui deliciis carnis affluere malunt, quam ſpiritus: id quod in hoc filio licebit cernere. Facta enim eſt fames. id eſt, animæ defectio, ob intelligentiam verbi diuini. Amos. 8. Mittam famem in terram, non famem panis, neque ſitim aquæ, ſed audiendi verbum dei. Ac fame preſſus, extenuatus & periclitatus eſt miſer ille iuuenis, omni auxilio diuino deſtitutus. Sic eſuriunt, ſic ſitiunt quotquot deſerunt deum, & anima eorum in malis extabeſcit, neque enim eſt vlla citra deum ſatietas, neq; voluptas Solus is eſt qui animi deſiderium explere poteſt, qui ſecum delicias veras, æternum durantes fert, qui animam eſurientem implet bonis. Mat. 4. Ioan. 6. Amos. 8.

Et abiit, & adhæſit vni ciui. O chariſſimi quanta eſt cæcitas noſtra, quam miſeranda hominum conditio. Si enim ſemel fræna libidini, iræ, ambitiōi, & reliquis vitiis laxauerimus, mox ſequitur vnius dei contemptus, Adhæſit vni ciuium, id eſt, ſpreto ſummo & vero bono, adhæſit Mammonæ, adhæſit Aſmodæo, Baal, & cæteris portentorum vitiis. Sicut enim qui adhæret Deo, vnus ſpiritus efficitur cum eo, ita & qui ſcor- Luc. 15. 1. Cor. 6.

to ac meretrici adhæret. Auguſtino teſte, qui non vno loco ſed multis ait, vnum ciuium, eſſe principes, poteſtateſq; tenebrarum harum, quæ nomine regionis ſignificantur. Seruiunt enim huic ciui, ceu primario, omnes qui auaritiæ, qui luxui, qui ambitioni dediti ſunt. Igitur is, qui inter eos principatũ gerit, mittit ſeruũ hũc, & calamitoſum hominẽ, in villã ſuã i. in extremã deſperationis charibdim, ac lernã, pacere porcos. i. ſuffarcinare ventrẽ, ſeruire vitiis, obſequi voluptatibus, & ita demum, tot habere dæmones ceu dominos, quot vitia, ac crimina, a quo enim qui ſuperatus eſt, huius & ſeruus eſt, Ob id Chriſtus. Nemo põt duobus dominis, ſeruire aut enĩ vnũ diliget, & alterum cõtemnet. Itemq; Nõ poteſtis ſeruire deo, & Mammone. Seruitus peccati omnium eſt ſeruitutũ miſerabilior oĩm calamitoſior, id quod ſequẽtia docẽt, ac cõmõſtrãt. Nullũ enim eſt animal magis iners magiſq; cœnoſum, quã porcus. Iã qui peccatis ſeruit, qui a deo receſſit, qui tenebrarũ principi adhæret, ad porcos relegatur, fitq; adſimilis iumento inſipiẽtiſſimo & plane ſtercorario. Paſcere vero porcos, eſt ea quibus immundi ſpiritus oblectãtur operari, qualia ſunt peccata carnis, lux* & Veneris His enĩ paſcuis delectatur diabolus, de eiuſmodi apud Eſa. legimus. Et orietur in domibus eius ſpinæ & vrticæ, & paliurus id munitionibus eius, & erit cubile drachonũ & paſcua ſtrutionũ. &c. Sic hæc expiẽdas, oĩa & in pctã, & in caducas voluptates, harũq; authores dæmones cõpetere appoſitiſſime dixeris. Eſt enim ipſe pctõrũ onocrotalus, eſt ſtutio, eſt draco, paſcitur ſentibus diuitiarũ, paſcitur ſtercore boũ. i. libidine, gula, praſis voluptatibus. Vides quã miſerãda eſt hoĩm cõditio, ſi ſe vitiis debẽt, ſi iiſce ſeſe immergãt. Nõ enĩ homines, ſed bruta, ſed ſtercora appellãtur, fatetur id propheta. Computruerunt (inquit Iohel) iumenta in ſtercore ſuo. Et Dauid Pſalm. 28. Diſperierunt in Endor, facti ſunt vt ſtercus terræ; Quo quid eſt abiectius? quid abominabilius? Tales tamen peccãdo euadimus. Accedit id mali omnibus, qui ſe a deo, a Chriſto, ab eccleſia ſanctorum communione ſeparant, in procul diſtantem regionem. Quales ſunt hæretici, ſuo proprio iudicio damnati.

1. Pet. 2.
Mat. 6.
Eſe 34.
Iohel. 1.
Pſal 82.

Et cupiebant ventrem ſuum replere de ſiliquis

Semper noxia deſiderat mens ſana, perinde atque febricitãtis ſtomachus ea appetẽs q̃ non tã naturæ, quã morbo obſinit,non tamen vlla re alia expleri poteſt,quã cœleſtium adeptione.Igitur adoleſcens cupiebat ventrem ſuum(vt ſimiles haberent labra lactucas) porcorum ſiliquis explere. Aſſueta mẽs ſordibus,aliis non paſcitur,quã ĩmundis,quã obſcœnis cogitationibus.quas huc,illucve reſoluit,nec tñ vnquã ſatiatur.Sunt enim ſilique magis oneri quã vſui Et vide quid nõ oblectet animũ pc̃õris.Antea ęternas & iucũdas,ac porro angelorum eſcas cum voluptate edebat, admirabatur,vbi vero in cœnũ lapſa eſt anima,iam nihil quod iucundum ſit nihil quod durabile ſit, amplectitur. Imo ea quæ noxia ſunt,quæ dedecoris plena, mauult, ſalubribus contemptis. Tales ſunt quorum deus venter eſt,& gloria in confuſionem.Sed quid ad hæc Paulus? Venter eſcis,& eſca ventri.Deus autem & hunc,& hanc deſtruet. Sic igitur ſtulti ea quæ ſibi ſunt noxia cupiunt,vt Prouer i.teſtatur Salo. Sunt etiam ſilique ſecundum Aug fabulæ poetarum, & ſteriles Philoſophorum Oratorumq; doctrinæ, quibus aures non mentes hominum implentur,has non vno loco damnat Paulus,non inquit in ſermone,ſed virtute eſt regnum dei.His ſiliquis qui aſſueſcunt, nihil niſi verborum corticem ſpectant, eoque fit.vt nihil quod ſpiritum inflammet, quod ædificet incultos mores,quod vitam corrigat,reportent.Inſtruunt quidem linguam,ſed non animum, ſed non fidem non vitæ conſuetudinem formant. **Ipſe autem ad ſe reuerſus dixit.** Audiuimus calamitoſi iuuenis deſperatam fere conditionem,hic iam fœlix exoritur rerum permutatio. Fœlix fauſtumque nuncium,qui dicitur, ad ſe reuerſus.Redit ad ſe qui non concutitur, angitur, dolet propriam conditionem.Antea enim ſiliquis adeoq; ſtercoribus oblectabatur quam ad ſe rediret, vbi autem accuſare ſeipſam cœpit rea conſcientia, vbi namna perpendere, dei iudicium ob oculos ponere,benigni patris magnificẽtiam ſecum animo reputare,iam & pudet, & pœnitet veteris vitæ regreditur ad patriam domum,caſtigatus,laboribuſque attritus,Bene quidem & optime ad ſe reuertitur, qui a ſe

Phil.3.
1.Cor.6.
Prouer.1.
Cõtra prophanos authores
1.Cor.4.

receſſit.Etenim qui ad deū regreditur,ſe ſibi reddit,& qui recedit a Chriſto,ſe ſibi abdicat.Ita fere habet Ambro Cæterum dicimus hoc iuniore filio gentes ſignificari,quæ vbi omnem ſubſtantiam in idolorum cultum effuderunt, tandem redeunt ad cor,errata agnoſcunt,ad euangelii gratiam (quæ nullis nō eſt obuia,cōfugiunt Id quod in actis in cōfeſſo eſt,ſi Cornelii Sergii,aliorūq; conuerſionē in animū

Oſe.3. reuocemus.Eam ob rem,de veris Iſraelitis Oſe.3 dicit. Et poſt hæc. i.poſteaquam is qui ſecundum carnem eſt, longo interuallo retrorſum abiit,poſteaquam oblitus creatoris ſui in Baal fornicatus eſt,reuertentur filii Iſrael & quærent dominum deum ſuum,& Dauid regem ſuum, & pauebunt in

Gal.4. dominum, & ad bonum eius in nouiſſimo dierum. Hanc diem Paulus plenitudinem temporis vocat,& Ioannes nouiſſimam horam,Ingreſſæ enim ſunt gentes, in promiſſiones dei,participes factæ gratiæ & recondemnationis, & remiſſionis,& futuræ fœlicitatis.Igitur Paulus dicit Chriſtū miniſtraſſe pacem iis qui prope, & pacem iis qui longe.

Ephe. 2. Rediit in gratiam iunior filius,id eſt gentes ſuſceperūt gratiam,cum interim repudiarentur Iudæi. de qua re PAV-

Rom.11. LVS Romano.11.Et ad Epheſi. atque plæraque multa in

Ephe.2 & 3. actis apoſto.diſſerit.ca.13. Quibus locis colligimus Iudæos æquiſſimo iure repudiatos,quandoquidem & legis do-

Act. 13. minum e vinea eiecerunt, & gentibus alioqui ad gratiam redeuntibus inuiderunt.Eo tendit quod ſenior erat in agro, id eſt, in lege & prophetis, ac Moſi ſuam ſtatuere volebat fœlicitatem,quod renuit intrare eccleſiam primitiuorum, ſed magis in cortice, & occidente litera, deliteſcens ſciſcitatur e prophetarum oraculis,adeoque craſſo Moſi,num gentibus promiſſio facta ſit. Quandoquidem ex Iudæis ſalus teſtamentum, lex, ſacerdotium, merito igitur præferendi videntur contra repudiendæ gentes, ſi ſeniori credimus filio, qui iudæorum partes defendit Verum iuſtiſſime,ac dignitate Iſrael ſecundum carnem priuatus eſt vt gētium multitudo intraret,vt obuius adeoque paratus eis clementiſſimus pater occurreret, vt exoſcularetur per Euangelii vocem,vt deliciis ſpiritualibus affluerent,vt denique omnibus virtutum ornamentis induerentur, maxi-

me vero vt participes fierent corporis & ſanguinis domi ni remiſſionis & condẽnationis peccatorum. Id ſignificatur, per vitulum ſaginatum quem pater iuſſit occidi. Quo nomine CHRISTVM ſignificari nemo eſt qui ambigat. Ipſe enim eſt agnus ab origine mundi occiſus, qui Apo.13. aufert peccata mũdi. Qui & vitulus dicitur, de quo ad Heb. Ioan.1. 9. Paulus. Si enim ſanguis hircorum & taurorum, & cinis Heb.9. vitulæ aſperſus inquinatos ſanctificat, &c Quanto magis ſanguis Ieſu Chriſti, qui per ſpiritum ſanctũ ſemetipſum obtulit immaculatum deo, emundabit cõſcientias noſtras, ab operibus mortuis, ad ſeruiendum deo viuenti Secundo, vt intelligantur huius parabolæ verba de peccatore quolibet, poſt longam calamitatem, reſipſcente. & veteram vitã abdicante, adeoq; ad cor redeunte. Id obſerues, atq; intelligas, eſſe gradus quoſdam ad deum, redeundi. Primus ad Deum reſeipſum reuerti, ſeq; ipſum arguere, ac obiurgare delinquẽtiæ. Id quod hic fecit, ad ſe inquit reuerſus nimirũ per miſerandi ſtatus conſiderationem, in quem ſuapte ſponte, ac voluntate inciderat. Hoc eſt quod Eſai. 46. hortatur. Mementote iſtud & confundimini, redite præuaricatores ad cor, recordamini prioris ſæculi. Et Hiere. 18. Reuertatur vnuſquiſque a via ſua mala, & dirigite vias veſtras, & ſtudia veſtra. Eadem & Iohel. Et alii præcipiunt. Secundus gradus eſt comparare damnum & lucrũ, citro vltroq; quãtum perdidimus bonum animaduertere, quantis voluptatibus priuari ſum peccãdo, & in quãtas icidimus eaſq; fœdas, & caducas voluntates perpẽdere, fecit hoc perditus hic iuuenis. Quãti mercenarii in domo patris mei abũdat panibus. ego autẽ hic fame pereo. Perit peccator, vtcunq; via quã incedit illi arrideat ac adblãditur, vtcunq; placeãt quæ caro, quæ mũdus perſuadere cõtẽdit. Nihil enim eſt, quod non ſecum ferat aculeos quoſdam, & miſeræ mortis imaginem. Nam ſtipendia peccati mors eſt. Igitur inquit Paulus. Quẽ igitur habetis fructũ i quibus nũc erubeſcitis Nã finis illorum mors Romano. 6. Et Ezech. 18. Anima quæ peccauerit morietur, Id eſt, a gratia, & dei fauore deſtituitur, Rom 6. vitaque ſpirituali priuatur, q; Chriſtus eſt. Subinde nec panis illi ſapit verbi diuini nec, aqua ſapientiæ ſalutaris re-

Quidem certi ad Deum reuertendi gradus.

Eſa. 46.

Hier. 18

Heb.6. ficitur. Totus enim aridus eſt, totus deſertus, ac maledicto proximus. vt ad Hebræos teſtatur Paulus. Auget vero hũc dolorem, ſi perpendat miſer, quãtis antea in domo paterna dignatus fuerit bonis quam locuples, quam omniũ rerũ diſpenſator, ſiquidẽ filius erat Ego (inquit Chryſoſtomus) filius. non alienus fame pereo, & filius boni patris, & liber & generoſus, miſerior factus ſum ſeruis, & mãcipiis viliſſimis. A ſumma videlicet celſitudine primæ nobilitatis deiectus ad infimam & obſcuriſſimam humilitatem, nimirũ ad ſeruilem conditionem, idque nõ alieno, ſed proprio vitio. Tertius gradus, Sequitur vt ſurgas, vt erigas te, firmoq; propoſito delicta tua confitearis patri, ad ipſumq; adeoque ad domum paternam confugias, Ergo ſurgam & ibo ad patrem meum. dicamq́ ei, &c. Meditanda ſunt enim pœnitentiæ verba. vt in gratiam redeas. Sic notabis hic multa poſſe hominem ex ſeſe præſtare, generali cõcurrente dei fauore. ad liberum arbitrium, ſi modo ſtatũ aduertat. ſi in ſe redeat, ſi ad patrem, ſi ad eccleſiam etiam ſtatuat reuerti. Omnia enim iſta ſunt verba, vt inquit Auguſt. meditantis pœnitentiam, ſed non agentis. non enim dicit

Rom.10. patri, ſed dicturum ſe eſſe promittit, cum venerit. Vbi vero venit ad patrem, iam rediit ad eccleſiam, in qua legitima

Ephe. 5. & fructuoſa eſt confeſſio. Corde enim creditur ad iuſtitiã, ore autẽ cõfeſſio fit ad ſalutem. Quartus gradus eſt exequi quod aĩo deſtinaſti, Surgẽs enim venit ab patrem. Hoc eſt

Act.12. quod exigit, quod p̃cipit Paulus. Surge qui, dormis, & exurge a mortuis, & illuminabit te Chriſtus. Hoc eſt quod Petro quoque dicitur in carcerem deiecto Surge velociter. Ha

Mich-2. rum enim profuerit priores conſcẽdiſſe gradus, niſi & hũc conſcendas. Surgit vero qui viam peccatorum deſerit, qui occaſiões, ſequelas, reliquiaſq; peccati a ſe proſcindit. Mic, 1. Surgite, & ite, quia nõ babetis hic requiẽ Nõ enĩ eſt pax impiis, nulla quies eſt eis, nec requies, nec tranquillitas, qui porcorũ principi obſequũtur, qui ſuibus p̃ſunt, qui ſeipſos miſerãdis implicuerũt laqueis. Igitur ocyus ſurgendũ, eundumq; ad patrem, imploranda miſericordia, deprecãda ira. Id ſi fecerimus, iã incipiet regnũ ſuũ anima poſſidere, iã aſſeritur in hæreditatẽ, qua iure priuatus erat filius ligitimus.

Cùm ad huc longe eſſet vidit illum pater ipſius, miſericordia motus. Erat longius diſſitus a patre, qui in nihilum fere peccando, reddactu s fuit. Peccatum enim non tam ſeparata deo eminus, quam in nihil redigit, adeo q; in puluerem peccatorum diſpergit, ac reſoluit. Is tamen videtur a patre, dum miſericordia præuenit voluntatem, vt velit, dum comitatur, vt poſſit, dum cooperatur, vt perficiat, id eſt quod ait Dauid Deus ſuſcæptor meus eſt, Deus meus, miſericordia eius præueniet me, & item: Miſericordia tua domine adiuuabat me. Eãdem fere miſericordiæ energiam Hiere. 31. deſcribit, Ecce ego adducam eos de terra aquilonis, In fletu venient ſequitur, Et in miſericordia reducam eos, & adducam eos per torrentes aquarum, id eſt pœnitudinis, & reſipiſcentiæ. redducam eos in via recta & non impingent in ea, quia factus ſum Iſraeli pater, & Effraim primogenitus meus eſt Et paucis interpoſitis, vt ad cor redeant, vt doleant vicem propriam, ſic hortatur clæmens pater, Dirige cor tuum in viam rectam, in qua ambulaſti. Reuertere virgo Iſrael, reuertere ad ciuitates tuas iſtas, Vſq; quo deliciis diſſolueris filia vaga? Audis quã ad blanditur miſericors pater perdito filio, obuius it illi, excipit, ruit inter brachia, amplexatur, & dulcia figit oſcula, immemor iniuriæ, memor clæmentiæ. Et (vt Miſenus ait) Confeſſionis meditatio placauit ei patrem, vt obuiam iret & obſcula collo conferret, præueniens interpellationis verba. Vtinam miſeri animaduerterent, quam expoſitum, quã clæmentem habent patrem. quam præſto omnibus adeuntibus, omnibus requirentibus, Idq; præſtantibus, quod in ſe eſt collocatum. Recte dixit Paulus Heb 12. Tanquam filius vobis ſe offert deus Et item: benedictus deus & pater domini noſtri Ieſu Chriſti, pater miſericordiarum, & Deus totius conſolationis, qui conſolatur nos in omni tribulatione & anguſtia noſtra. Agnoſcit hanc miſericordiæ diuinæ vim, & Dauid. Quomodo miſeretur pater filiorum miſertus eſt dominus timentibus ſe. Obſculatur vero nos, id eſt, promitit condonationem peccatorum in filio, qui patris æterni eſt obſcolum, verbum, & ſermo. Canti. 1. Oſculetur me oſculo oris ſui. id fieri nemo ambigit dum miſe-

Pſal, 58 & 63. Hiere. 31. Heb. 12 Pſal. Cãti. 1.

tas conſcientias verbo euāgelii & læti nūcii ab infœlicitate reuocat, dum ſolatur, dum in filio promittit nobis remiſ-
1.Io an.3 ſionem promittit cœleſtes delicias. Ipſe enim eſt, propitiatio pro peccatis noſtris. Ipſe ſemper viuens interpellat pro
Roma.8. nobis, ipſe redemptio, & ſatisfactio, & omnia deniq;. Ro. 8. Qui proprio filio ſuo non pepercit, ſed pro nobis, omnibus tradidit illum. Quomodo etiam cum illo, omnia nobis donauit? Hoc eſt verbum fidei inſitum cordibus fideliū quod poteſt ſaluare animas noſtras fœlix qui arripit, qui credit qui obſeruat, qui reciproce excipit, exoſculatur.

Dixitq; ei filius, Pater peccaui in cœlum & coram te, iam non ſum dignus, &c. In duo quilibet
Oīs peccator in duo delinquit. peccator delinquit, in patrem cœleſtem, cuius legem, fidem teſtamentaque tranſgreditur. Secundo, in eccleſiam, quam ſcandalizat, cuius communione ſeſe priuat, a qua recedit cuius ſacramenta contemnit, & contaminat. Quo ad primum neceſſaria eſt confeſſio cordis, Quo ad ſecundum, confeſſio oris fit ad ſalutem. Quatenus ad primum, Pater, inquit, peccaui, nimirum tuam clementiam offendendo, atque a tergo relinquendo. Te offendi, tuum iudicium igitur commerui Id confiteor, id doleſ mecum reputo, hinc lachrymas, atq; ſuſpiria fundo. Ita & Dauid Dixit confitebor
Pſal. aduerſum me iniuſtitiam meam domino, & tu remiſiſti iniquitatem peccati mei. Proficitur hæc vox ex fidenti in Dei clæmentiam animo, niſi enim animus ſeſe in di-
Ezec.18 uina erigeret promiſſa, quibus teſtatur: In quacunq; hora ingemuerit peccator, omnium iniquitatum ſuarum non recordabo, niſi iis fideret fideliſſimis Dei teſtimoniis, profecto non diceret, tu remiſiſti impietatem peccati mei. Remittere enim nomen eſt paterni affectus, quam erga miſeros per filium ſuum declarauit nam per filium condonantur nobis peccata, ipſe enim eſt aduocatus noſter apud pa-
Ioan.2. trem .1 Io.2. Secundo non ſolum in patrem illum omnium, clementiſſimum, ſed etiamnum in Eccleſiam delinquando, ac a Dei lege aberrando, peccauimus. Sumus enim vnius Eccleſiæ filii, & eiuſdem corporis membra, quod cohoneſtare debemus, non polluere, non contaminare.

Qui vero peccat Eccleſiæ Dei ſponſæ CHRISTI, ac corpori proprio iniuriam facit, ſeipſum videlicet ſuapte vel negligentia, vel infirmitate, aut malicia proſcindens, id quod nō tam aduerſum ſcripturam, quam naturæ ordinem eſt. Nemo enim ipſe ſibi conſciſcit mortem, niſi inſanus, ſic nemo proſcindit ipſe ſibi membra, quæ vel ad integritatem, vel ad neceſſitatem, aut etiam honorem pertinent. Id quod Paulus teſtatur. Nemo ſuam carnem odio habuit. Qui vero peccat non modo oculos, non ſolum manus & pedes, ſed totum hominem ab Eccleſiæ iure, in alterius dominū transfert aduerſus quam iniuſtam temeritatem, ſic ait PAVLVS 1. Corit. 5. Corpus non fornicationi, ſed domino, & dominus corpori. Neſcitis quoniam corpora veſtra membra ſunt CHRISTI? Tollēs ergo mēbra CHRISTI, faciā mēbra meretricis? Abſit. Igitur quum peccator non tam patre cœleſtē, quam Eccleſiam (quæ eſt corpus CHRISTI) offendat, & huic ſeſe reconciliet oportet, ad hanc confugiat, neceſſū eſt. Ipſa enim eſt mater noſtra, quæ nos fouet, quæ ſuſcipit quæ vbera mīæ exhibet. Hoc ſignificare puto, quod iuenis perdit⁹ dixit, Peccaui ī cœlū. Cœli noīe, quod & cælat oīa, & tegit viſibilia quæq;, Eccleſiam, ſignificari ī ſcripturis legimus diuinis, Apoca. 11. Apertum eſt templum Dei in cœlo; & viſa eſt arca teſtamenti eius, in templo eius. Aperiri templum, eſt retegi abſcondita, & ſcripturæ ſacratioris arcana, idq; in cœlo, id eſt in Eccleſia primitiuorum, in qua aram offendimus teſtamenti, id eſt Chriſtum, qui in ſe manna cœleſte, virgam virtutis ſuæ crucem victoriæ triūphū, ac legis tabulas continet. Ad hoc igitur cœlum rurſus confugiendum, vt Dei miſericordiam conſequamur, vt tuti ſimus ab hoſtium adſultibus, vt liberi a porcorum principe. Quæ enim ſurſum eſt libera eſt mater noſtra. Igitur perditur filius exclamat, Peccaui in cœlum, offendi eccleſiā, factus hoſtis, prophanus & alienus. Hoc eſt, quod pater pcipit miniſtris, vt hūc expoliatū filium īduāt veſtibus cādidis. Dixit autem pater ad ſeruos ſuos. Id eſt ad miniſtros quos rerū ſacrarū cōſtituit diſpēſatores. Sumus enī coadiutores Dei, vt ait Paulus, & petrus. Vnuſquiſq; ſicut accepit gratiam in alterutrū illam adminiſtrantes, ſicut bo

Ephe. 5.
1. Co. 5.
Apoc. 11
Gal. 4.
1. Cor. 3.
1. Pet. 4.

ni diſpenſatores multiformis gratiæ Dei. Proinde & Chriſtus, fidelem & prudentem eum appellat ſeruum, qui es con creditum cumfœnore reportauit. Serui igitur Sacramentorum diſpenſatores ſunt, quibus rurſus Chriſto inſerimur & inauthoramur, ad hos igitur dicitur. Cito proferte ſtolam primam Si ſtolæ nomine baptiſmi innocentiã accipias, tũc in eos competunt hæc verba, qui nuper renati ſunt ſpiritu & aqua, & quotquot tales ſunt Chriſtum induũt, vt ait Paul. Quotquot baptizati eſtis, Chriſtum induiſtis. Sin vero ſtolam ad peccatorem fidelem referas, qui primam innocẽtiæ veſtem peccando inquinauerit, is ſtola induitur noua, qui peccata confitetur, qui per miniſtros reconciliatur Eccleſiæ, qui veterem exuit hominem cum actibus ſuis, vt noua ſint omnia. Hoc eſt quod in Apoc.3. de nonnullis dicitur: Habes pauca nomina in Sardis, qui non inquinauerunt veſtimenta ſua, & ambulabunt mecum in albis, quia digni ſunt. Qui vicerit, ſic veſtietur veſtimentis albis. Et.19. de Eccleſia, adeoq; de quolibet pœnitenti dicitur Datũ eſt illi vt cooperiat ſe byſſino ſplendẽti, & candido. Byſſinum enim iuſtificationes ſunt ſanctorũ iuſtificatio vero fit per pœnitentiam, perq; fœliciſſimam illam metanoyam, ad reſipiſcentiam, dũ innouamus, & vitam, & mores & ſpiritũ mentis noſtræ, vt noua, ſimus in Chriſto creatura. Neq; ſub hæc in vetuſtate, ſed nouitate vitæ ambulemus. Tũc impletur quod Dauid teſtatur: Aſtitit regina a dextris tuis in veſtitu deaurato. Obſerua ſtolam primam etiam dici, priora merita, quæ nuper interierunt peccato, ea rurſus reuiuiſcunt, ac ad iuſtitiam imputantur, fuerunt enim repoſita in theſauros Eccleſiæ atq; in corpore relecta myſtico. A quo cum ſeſe proſcidiſſet peccator, ipſe ſibi iacturam intulit corona q; fœlicitatis priuauit. At vbi reſipuit. inſititius factus eſt Chriſto, membrumq; corporis myſtici, ideo influit in hunc non tam Chriſti meritum, Chriſti q; miſericordia, quam quæ dũ in gratia eſſet, præclara geſſit opera horum enim fructus, horum, vtilitas, & merces redundant in quælibet membra, in ea vero maxime, quæ ipſa geſſerunt, quæq; organa operum & meritorum fuere, Hoc eſt proferre ſtolam primam, hoc omnium iniquitatũ

Apoc.3.

Ibidẽ.19

Pſal.44.

Priora merita reſtituũt pænitenti.

eſt obliuiſci, hoc eſt indui veſtimento ſalutis, & corona duplici hone.tari. Date annulum in manum eius.

Solent qui ſponſis copulantur, copule ſimbolum ac amicitiæ, declarare aut annulo autorque, aut catenulis aureis, aut certis gemmeis coronis. Omnis autem qui reſipiſcit peccator, pignore ſalutis, & arabone diuinæ miſericordiæ obſignatur, vt certus ſit, ſibi condonatem noxam, ſeque in gratiam receptum, hinc dicitur. 2. Corin 1. Qui vnxit nos De°, & qui ſignauit nos, & dedit pignus ſpũs in cordibus noſtris. Et ad Epheſi. 1. Loquens de ſpũ promiſſionis, in quo inquit, credentes ſignati eſtis, ſpũ promiſſionis ſancto, qui eſt pignus hæreditatis noſtræ, in redemptionem acquiſitionis, in laudem gloriæ ipſius. Obſignatur igitur annulo fidei ac ſpũs peccator, vt nullum præter DEVM amatorem admittat, vt iam non ſibi ſed DEO viuat, vt opera fructique æternæ vitæ dignos proferat, & vti BEDA inquit per opera fides clareſcat, & per fidem opera confirmentur Annulus enim ſyncerae fidei eſt ſignaculũ ait Ambr. & expreſſio veritatis, ſymbolũque ſalutis Anteaenim dum ſua prodigeret habuit, fidem, ſed hyſtoricam ſolũ, ſed mortuam, vbi aũt rediit in gratiam patris, adeſt fides per charitatẽ operans, hãc arripit, hãc amplexatur, per hãc obſignatur, ac inſignitur, declaraturq; ad albũ filiorũ Dei pertinere.

2. Cor. 1.

Ephe. 1.

Et calciamentum in pedes eius. Vt ſit præparatus ad euangelizandũ pacẽ ſicut & PAVLVS dicit, Calciati pedes i preparationẽ Euãgelii pacis, Et Eſa. 52. Quam pulchri ſuper montes pedes annũciantis & prædicãtis pacẽ, annũciantis pacẽ prædicãtis bonũ. Calceatos ergo eſſe oportet eos, q Euangelii legatiõe fũgũtur. i. vt mortificati ſint, & affectus habeant purgatiſſimos, vt nullis caducis remorentur rebus ab Euangelii fũctione. Sint plane mortui ſæculo, viuẽtes autem Chriſto Adducite vitulum ſaginatum.

Ephe. 6.

Eſa. 52

Idem vitulus veteris, & noui teſtamenti, eadẽq; eſca, & mana propiciatoriũ, Ieſus Chriſtus, qui multi verborum inuolucris, nobis præmonſtratur. Is igitur eſt vitulus ille, cuius ſanguine humanum genus redimitur, id quod paulo

ante teſtati ſumus. Non enim alio (qui magis ad noſtram ſalutem, ad vetuſtæ legis vmbras, reſponderet) modo, quã agni immaculati Chriſti, redimi potuit genus hominum. Chriſtus igitur vitulus ille eſt ſaginatus, cuius & aſperſione abluimur, & ſanctificamur, & redimimur. Nos iuquit perditi fuimus, qui malo noſtro interimus. Ob id addit.

Filius meus mortuus eſt, & reuixit, & cętera.

Omnis enim anima quæ peccauerit morietur, non quod ſubſtantia interea, ſed gratia, ſed fauor Dei, qua in eſſe ſeruatur gratuito. Si vero reſipiſcat, ſi redeat ad patrem, iam reuixit iam e portis inferorum ad vitam reſtituta eſt. Hinc congratulandum nobis, & maxime miſeræ conſcientiæ, iam pacatæ iã in gratiã receptæ, hoc enim eſt gaudere, & epulari, quod ait Sapiens, Secura mens, quaſi iuge conuiuium, Itemque. Comedite & bibite & inebriamini chariſſimi. Ad eandem enim ſententiam pertinent, id eſt, declarent quam læta ſit conſcientia, quam tranquilla, ſi in gratiam recipiatur patris, ſi certa ſit ſibi condonatam noxam, ſi veſtibus induatur candidis, ſi voluptatibus expleatur cœleſtibus. Si vero hæc quæ de gratulatione dicuntur patris in gentium conuerſionem referas, maximopere gaudendum
Ro. 15. eſt & lætandum gentibus, in fidei participationem admiſis. Ergo Paulus: gentes ſupra modum & ſuper mĩa honorare Deum, ſicut ſcriptum eſt. Lætamini gentes cũ plæbe ei* &c.

Erat autem filius eius ſenior in agro, & cętera.

Seniorẽ hunc filium diximus ſignificare, iſraeliticũ populum, qui omnibus nationibus prælatus multa hactenus dei beneficia conſequutus eſt. Is non in domo ſed in agro dicitur eſſe, id eſt, quoniam ipſa hæreditaria opulentia legis, & prophetarum in variis cærimoniis, & baptiſmatibus, & ſabbatiſmis exercebatur, quæ tamen neminem iuſtificabant, neque ad perfectum adduxerunt Quanquam proximum accederent, viamque venturo Euangelio præpararent. Quod vero vnum accerſit e ſeruis, ſciſcitans quid ſibi ſymphonia, quid tanta lætitia vellet, ſignificat iudæos, varios Prophetas adhibuiſſe, quibus eam lætitiam gentiũ & feſtiuitatem diſcere potuerunt, in Chriſtum competere. Verum noluit intrare filius grandior natu, Vſque in hanc

horam,inquit Auguſti.grauantur intrare in eccleſiam credentium,Iudæi.Duri enim ceruicis ſemper reſiſterunt ſpiritui ſancto,ſicut & patres eorum, Cæterum quod iactant ſe omnia mandata ſeruaſſe,intellige verum eſſe, quo ad vnius Dei cultum. Semper enim ea gẽs vnum coluit Deum nec tota vnquam defecit in gentilitiam ſuperſtitionem,eaque ratione ait ſenior, filius, nunquam mandatum tuum præteriui &c. Quanquam hoc ipſum plærique arrogantius velint eſſe dictum,quam verius, ſæpe enim hic populus in idololatriam prolapſus eſt, nec omni ex parte Deo ſeruiuit. Quocirca multi hanc vocem,non tam arrogantiæ, quã mendacii arguunt .Cæterum nos(cum parabola ſit, quam ad viuum excutere non tam abſurdum,quam impium plærumque fuerit)malumus ea verba, quæ ſenior hic de ſe iactitat,in quoſlibet hypocritas,interprætari quam in ſolam Iudæorũ gentem. Solent enim hypocritæ ſuam iactare iuſtitiam,ſolent ſuis viribus ſuiſque operibus multa tribuere, & quod Phariſæus fecit, modo ieiunia modo pietatem modo alia prætexere ſanctimoniæ inſignia, cum interim, ne minimum quidem præſtent,quod veritati conſonet. Igitur Ambroſi.hunc impudentem filium,ſimilem dicit Phariſæo, ſeipſum iuſtificanti,quia legem ſeruabat in litera,impie tamen accuſabat fratrẽ,quod cum meretricibus paternam ſubſtantiam prodegiſſet. Atqui huiuſmodi meretrices, vbi reſipuerint præcedent hypocritas in regnum cœlorum. Non quatenus meretrices,ſed quia erratorum ac turpitudinum pœnitentes, ſed quia veterem exuerunt tunicam, veterem viuendi conſuetudinem deſeruerunt. Quem enim veteris vitæ, in peccatis tranſacte pœnitet,is non meretrix,non perditus dicendus eſt filius,ſed incorruptus, ſed naturalis, ſed legitimus ſed cœleſti hæreditate dignus. Multa alia,citro vltroq; pater & filius contulerunt, quæ multis verbis a plæriſque expenduntur,verum ego malo parabolæ leges obſeruare,alioqui non parabola neque ſimilitudo,ſed res geſta,ſed identitas (vt vocant)erit magis dicenda. Itaque & nos filii ſumus perditionis,qui omnem ſubſtantiam prodegimus. Age igitur,hoc quiſq; præſtet quod hic filius redeat ad cor,certum apud ſe propoſitum firmet vitandi

peccatorũ occaſiones,ſequelas & cauſſas,& redeat ad patrẽ, confiteatur ſpontaneum delictum, ſuapte ſponte, interpellet miſericordem iudicem.pater peccaui in cœlum & coram te, hac confeſſione in gratiam ſuſcipietur,ſiquidem ex animo humiliato & contrito proficiſcatur.

Dominica tertia Quadrageſimæ

Lucæ,II.

Rat IESVS eiicient demonium & illud

E & cętera. Tria hac lectione abſoluere inpreſentiarum ſtatuimus. Primum miraculum ad Tropologiã expendere. Secundum, iniuſtam calumniantium impietatem declarare. Tertium, Dei in Chriſto & mirari & prædicare potentiam totum in idipſum reiicere,qui tantis nos beneficiis afficit.In iis tribus totus ſermo diuinus decurrit Primo loco miraculum diſpiciamus quod vt reuera geſtum eſt,vt humanitatis CHRISTI certiſſimum indicium, ita & noſtris moribus ad modum erit accommodum.Nam vti in Cananæ filia,ita & in hoc demoniaco, variis obſeſſus
2 Pet.2. peccatis,ſignificatur homo.A quo enim quis ſuperatus eſt, huius & ſeruus eſt.Qui vero cedit improbiti,qui luxui, qui inertiæ diſſoluitur,qui cæteris vitiorum portentis obtemperat, ſuperatur quidem a carne,adeoque a ſuggeſtore dæmone erit igitur omnium ſeruus & ceu mancipium, ex alterius nutu pendens. Proinde ſi miraculum, ſpectemus, nihil licebi, quatenus ad rem geſtam pertinet,aliud quam hoc obſeruare.Id & in Theologicis commentariis Petrus Longobardus teſtatur Naturam videlicet corpoream,permittente Deo,obſequi ſpirituali,ad loci quallibet etiam differentias,ſeu ſurſum ſeu deorſum,ſeu quælibet verſum ſpectes.Iam cum voces,perinde atq; plectro quodam, labiis formentur,& auditus, & viſus, & cætera corporis munia, ſuis organis inſeruiant pro ſuo arbitratu Dæmon permiſſu diuino,poteſt modo linguæ modo aurium,modo oculo beneficium & officium impedire,poteſt & aliena ideomata concinnare,rugire, boare, variaſq; & incognitas voces edere. Solent enim exorciſtæ iis indiciis deprehendere latens in homine dæmonium,Id quod & in hoc homine factũ

eſſe ſatis in comperto eſt. Tria enim in vno homine perpetrata ſunt ſigna, ſi Hierony. ac Bedæ credimus. Cæcus videt (nam apud Matthæum dicitur fuiſſe cæc*) mutus loquitur poſſeſſus a dæmone liberatur: Quod & quotidie impletur in cōfeſſione credentium, vt expulſo primum dæmone, fidei lumen aſpiciant. Deinde ad laudes Dei, tacentia prius, ora laxentur. Verum qui nam ſunt ſurdi? illi nimirum, qui obdurant aurem ſuam, ne audiant legem neue intelligant, Prouer. quid iuſtum, quid rectum, quid iniquum de quibus Dauid. Aures habent & non audient. Ex earum numero fuerunt, Pſal. quos contra Eſaias clamat. Ecce enim in iniquitatibus veſtris venditi eſtis, & in ſceleribus veſtris dimiſſi ma Eſa. trem veſtram. quia veni & non erat vir, vocaui, & non erat qui audiret. Et Ezech. 11. Audite verba pacti huius, & facite Ezec. 11. illa. Et mane conſurgens conteſtatus ſum, & dixi audite vocem meam, & non audierūt neque inclinauerunt aurem ſuam, ſed abierunt vnuſquiſque in prauitate cordis ſui mali. Tales fuerunt iudæi ſemper aduerſus Dei legem, obdurantes cordis ſui aures, pugnaces in veritatem agnitam. Tales ſunt mali pſeudochriſtiani, qui neque Dei promiſſis, quælibet dulciſſimis, neque minis, neque terriculamentis arceantur a vetitis. Quin Dei legibus, eccleſiæque ſanctiſſimis iuſſis pertinaciter repugnant. Quamlibet enim hos arguas, quamlibet blandius obtreſteris, pergunt vt cœperunt, latiſſimam incedere viam, ſentibus cœnoque offertam. Recte aduerſus hos dixit Eſaias, & poſt hunc PAVLVS. Neque omnes credunt Euangelio. Fides enim Rom. 10 ex auditu, auditus autem per verbum Chriſti. Iam qui interius non audiunt, qui corde non percipiunt, impingunt in Euangelium, etiam ſi hoc ipſum verbotenus iactent, per ſtrepant. Non vincit apud hos verbum fidei, non vincit verbum operum non ſuperat ſpiritus, ſed caro, ſed mundus quæ ex diametro cum Euangelio & ſpiritu Chriſti pugnant. Surdi igitur ſunt, & homines duræ ceruicis, male feriati. Alii cæcitate percuſſi tenebris excæcatum malūt habere cor ſuum, quā veritatis luce colluſtratum, quales ſunt omnes, quibus vel hæreſis, vel error pertinax, vel philautia aut hypocriſis ſic imponit, vt nequeant verum lumē (a quo

omnia, arguuntur, vt eſt apud Paulum) perſpicere. Inquiunt enim, Et veritatis lumen non luxit nobis, Et item illud. Palpauimus ſicut cæci parietem, & quaſi abſque oculis attrectauimus, impegimus in meridie quaſi in tenebris, in caliginoſis quaſi mortui. Claudunt enim vel malitia ducti, vel blanditiis affecti, oculos mentis, ne propriam perſpiciant turpitudinem, & iamiam impendens periculum,

Ezech. 12 de quibus Ezechiel. duodecimo capit. Fili hominis in medio domus exaſperantis tu habitas, qui oculos habent ad videndum & non vident, aures ad audiendum & non audiunt, quia domus exaſperans eſt. Tales fuerunt Phariſæi

Mat. 15. aduerſus quos Chriſtus. Cæci ſunt & duces cæcorum. Eiuſcemodi ſunt & plærique ſacerdotum, & bona pars monachorum ignorantes plane, quid profeſſi ſint, quid nomen, quid titulus, quid inſtitutum exigat & ordinis Eccleſiaſti-

1. Cor. 11. ci, & monaſticæ vitæ. Sed quid ait Paulus? Ignorans ignorabitur. Ignorantia enim quum mater ſit errorum, quanquam in omnibus, maxime tamen in Chriſti ſacerdotibus vituperanda eſt. Quorum ignorantiam, & cæcitatem, dominus per Eſaiam, ita notat. Surdi audite, & cæci intuemini ad videndum. Quis cæcus niſi ſeruus meus? & ſurdus niſi ad quem nuncios meos miſi? Quis cæcus, niſi qui vænundatus eſt? Et quis cæcus, niſi ſeruus Domini? Qui vides multa nonne audies? Et Dominus voluit vt ſanctificaret eum, & magnifaceret legem, & extolleret, ipſe autem populus direptus & vaſtatus. Prolixius hæc proſequitur Eſaias ad domini ſeruos, quos itidem cæcos, & ſanctificatos appellat. Quales ſunt omnes, qui viam veritatis profeſſi, duces ſe promittunt eorum qui lõgo interuallo a veri tramite aberrant, qui religionis, ſanctitatiſque titulo cæteris præeminent cum interim viliſſimi apud Deum habeãtur, ſintque ſerui omnium qui viuunt, perditiſſimi: Cæci certe ſunt, imo ipſis talpis cæciores, qui neſciunt, quid in confeſſionibus clãcularibus, quid in ſuggeſtu, quid in conuiuiis (quibus frequentiores ſunt quam bibliothecis) indocto & inerte vulgo præponi debeat vt reſipiſcat, vt reuertatur a via ſua peſſima, interim tamen videntes dici volunt, & legis doctores. Tertium genus eorum eſt, qui muti ſunt, quales ſe

Ignorãtia maxime in ſacerdotibus vituperatur.

re omnes ſunt qui neque in Dei laudem, neque ad propria errata confitenda,ora ſoluunt,ſed neque ædificant verbo, quos offenderunt facto,ſubditos. Neque enim eſt ſpecioſa laus in ore peccatoris. Et peccatori dixit Deus: Quare tu enarras iuſtitias meas? Iam qui Deum laudare indignus, Pſal.
qui etiamnum vel negligit vel contemnit, is neque ore ſuo propria confitebitur peccata. Quæ ſi occuluerit, mutus eſt. ſurdus eſt, omnique linguæ beneficio priuatus, deinde & Dei miſericordia indignus. Qui enim abſconderit ſcelera ſua, nõ dirigetur, qui vero ea confeſſus fuerit, miſericordiã conſequetur. Vt te accuſes, nunquam tacendum, vt vero excuſes, vt alios obiurges, vt exacerbes plærumque ſilendum. Dic precor iniquitates tuas vt iuſtificeris, Dauid confitetur domino, peccaui inquiens, domino, & veniam commeruit. Vide igitur chariſſime quam malo dæmone obſeſſus eſt, qui verba Dei, cordis auribus audire cõtemnit, quiue quid verum ſit, cernere renuit, quod ore pronunciandum peccatum. vel diſſimulat, vel data opera, occulta. Eiicitur hic dæmon, ſi Chriſti verbum mentibus noſtris arrideat, ſi affectus carnis, inuidiæ, ambitionis, odii, ſimulatis, ſua virtute eiiciat, ſi expellat libidines, rancores componat, odia reſtringat. His enim dæmoniis non ſemel occupatur & poſſidetur animus, vbi vero pulſa fuerint, admirantur turbæ, applaudunt, Deumque commendant. Secus multo faciunt Bhariſæi, homines ad hoc nati, vt aliorum præclaræ facta rodant. Quidam autem ex eis dicebant, in Beelzebub & cęt. Alii ſigna petebant. & cæt.

Hic ſecundo loco calumniantium temeritas, iuſta reſponſione, confunditur. Aediderat in proximo ſignum Chriſtus, quod ſeu vile, ac ſuperſtitioſum fanatici homines contempſerunt, alii dæmoni deputantes, alii aliud ceu præclarius expetentes, vtrique vero impii, & calumnioſi, qui dæmoniorum principi tribuebant, liuore dicebantur, quo tenebantur, ne, quæ optime erant geſta, ſynceriter interpretarentur, quanquam hæc omnia intra cordis penetralia latitare videantur. Igitur ait Chryſoſto. Cum phariſæorum ſuſpicio irrationabilis eſſe, metu multitudinis, non aude-

bant eam diuulgare, ſed in animo ſuo ſecum reputabantur eandem. Quos, multos hoc tempore imitari non pudet, qui concipiunt odium aduerſus innocentes, non quia innoxiã vitam eorum carpere, aut probe geſta malignius calumniari queant, ſed quia liuore perciti, fratrem, proximumq;, non vitia, odeo proſequũtur, de quibus dicit Dauid Odio habuerunt me gratis. CHRISTVS igitur hunc affectum. quo ceu dæmonio poſſidebantur, eiicere volens, dixit eis. Omne regnum in ſeipſum diuiſum. & cætera.

Arguit Christus a communiter, accidentibus ſecũdum Ci-

cõcordia, ril. Quandoquidem, vt concordia paruæ res creſcunt, ita diſcordia maximas quaſq; dilabi neceſſum eſt, firmat enim regna, roborat prouincias, ſeruat ciuium vnitatem, ipſa animorum, rerumq;, ſtudiorumq; conſenſio, Sin vero inteſtinis bellis concuriantur, nihil magis noxium, nihil perniciosius. Ea ratione toties nos CHRISTVS ad mutuam pacem, ad ſpiritus vnitatem cohortatus eſt, adeoque commonuit, ad hanc obſeruandam, vt etiam cum aduerſariis

Mat. 5. noſtris, & iis qui noſtra nobis auferunt, voluerit eſſe coa-

1 Cor. 1. litam Eſto, inquit, conſentiens aduerſario tuo, cito, cum es cum eo in via. Et Paulus. Idipſum ſapite, & non ſint in vo-

Eccle. 36 bis ſciſmata. Non enim eſt deus diſſenſionis, ſed pacis. Et Sapiens. Eccleſiaſticus, In tribus beneplacitum eſt ſpiritui meo, quæ ſunt probata coram deo, & hominibus. Amor proximorum concordia fratrum, & vir & mulier bene conſentientes. Vt igitur ſummum in rebus publicis bonum ac præcipuum eſt, concordia ciuium ac ſubditorum, ita malorum omnium periculoſiſſimum eſt, ſimultas. Ex hac enim ſunt ſectæ, ſunt lites, factiones, id ſi nullis exemplis probari poſſit, noſtro tamen malo iam aliquot annis didicimus, maxime qui diuerſis opinionibus, dogmatibus per orbem Germanicum concuſſi, adeoque tam miſere perturbati ſumus. Vidimus quod tragœdiæ, quot viduitates, quot hominum ſtrages, quod ruſticorum neces, hæc peſtis nobis inuexit. Sileo interim omnium ſacramentorum interitum, ſileo legum, conſtitutionum. quandam generalem confuſionem

Philip. Igitur monet vt hos quoque vitemus, & ceu malos ope-

Ephe. 4. rarios caueamus Paulus. Videte, inquit, canes, videte con-

ciſionem Earatione,toties ad vnitatem fidei,ſpiritus,charitatis baptiſmi.Eccleſiæ,& nos incitat & mittit. Iam cum tam in confeſſio ſit,naturaq; compertum,conſenſione res quaſlibet ſubſiſtere,ac ſacram quandam monadem ſpirare,qui ab hac diuaricant, in perditionis baratrum collabi neceſſum eſt. Id Chriſtus teſtatur futurum regno,quod hactenus iniuſte occupauerat Satanas Si,inquit. Satanas Satanam eiicit. quomodo ſtabit regnum eius? Siquidem ego in huius nomine hunc pello,iam diuiſus eſt erit igitur prope interitum. Verum nulla eſt comparatio Chriſti ad Belial, lucis ad tenebras Non igitur in huius, ſed alterius nomine,conſequitur me eiicere dæmones, in eius videlicet,quem fugiunt,quem contremiſcunt,quem velint nolint,ſuperiorem agnoſcere coguntur. Subiudicabat etiam hac ſententia Chriſtus Iudæorum regnum iamiam finiendum quandoquidem inter ſe Iudæi diuiſi erant, alii enim Phariſæi, alii Sadducæi,alii Eſſæi erant. Singuli vero ſuos habebant imitatores, nulli tamen pertinaciores Phariſæis. Ideo apud Matthiam dicit. Auferetur a vobis regnum,& dabitur genti facienti fructum eius. Regnum vero Chriſti, firmum eſt,indiuiduum,ac perpetuum,fideq; ortodoxa ſtabilium. Ig tur Paulus toties ad hanc cohortatur. Credentes Vnitas enim conſiſtentiæ eſt mater,ſi Boetio credimus. Igitur Dauid. Ecce quã bonũ, & quã iucũdũ habitare fratres in vnum. Et iterum. Deus qui vnius moris habitare facit in domo. Si autem ego in Belzebub eiicio dęmonia,filii veſtri in quo eiiciunt? Secunda confutationis ratio hinc colligitur,quod apoſtoli a Iudæorũ progenitoribus exorti,eoq; & filii dicti, ex hominibus,ſpiritus eiiciebant immundos. Idq; neq; in Satanæ,neque propria virtute,ſed in nomine Chriſti. In nomine,inquit,meo dæmonia eiicient. Et Math. 10. Dæmones eiicite. Id quum verum ſit,& apud vos receptum, maximæ impietatis eſt,me,a quo eiiciendi poteſtatem acceperunt, in alterius, nempe mali dæmonis, nomine eiicere,& calcare dæmones Cum & Dauid teſtetur . Super aſpidem & baſiliſcum ambulabis,& couculcabis leonem & draconem

1 Cor. 6.
Mar 21
Mar. vlt.
Matt. 10.

Ita fere hunc locum interprætatur Chryſoſt.ſuper Matthæum. Alii vero(quorum e numero eſt Beda) in exorciſtas Iudæorum volunt eſſe dicta. Erant enim plæriq;, qui virtute nomini- Tetragrammati, miranda quædam & inſolita operabantur, quod concors Cabaliſtarum fatetur ſchola. Cæterũ, fuerunt & alii, qui in nomine Chriſti pellebant dæmones, interim needum fidei ſacramentis initiati. Lucæ.9. Præ

Lu.9. ceptor, inquit Ioannes, vidimus quenquem in nomine tuo eiicientem dæmonia, & prohibuimus eum, quia non ſequitur nobiſcum. Qui ait. Nolite prohibere qui non eſt aduerſum nos, pro nobis eſt. Iam cum hos, cum Chriſti diſcipulos, cum alios ex Iudæorum gente natos conſtet, & in dei, adeoque in Chriſti nomine ex humanis corporibus pellere dæmones compertum ſit, eoſdem futuros iudices veſtros metuendum vobis. **Ideo ipſi iudices erunt veſtri** Id de apoſtolis veriſſimum eſt. ſedebunt enim ſuper ſedes iudicaturi.12.tribus Iſrael. De cæteris ſic intellige, vt apud Mat. Niniuitæ, regina Saba, In iudicio damnabuut impietatem Iudæorum. Erunt enim iudices nõ poteſtate, ſed comparatione, ſed etiam operatione, dum illi expulſionẽ hanc Deo ferant acceptam, Iudæis Satanæ interim & Beelzebub **Porro ſi in digito dei eiicio, &c.** Id eſt, ſi in ſpiritu

Mat.12. dei(ſic enim vocat Matt.hunc digitum.) eiicio dæmones, iam profecto in vos regnum dei venit, iam dignati eſtis mi

Cur ſpũs ſanctũs digitus dei. ſericordia patris, quanquam interim indignos vos declaretis regno patris. Vocatur ſpiritus ſanctus digitus dei. Exodi.8. Digitus dei eſt hic. Primo, quod eiuſdem ſubſtantiæ cum patre & filio, perinde atque digitus corporis. eiuſdem

Exo.9. naturæ cum manu, interim tamen inter digitos nonnulla eſt diſcretio, ſic & in diuinis, perſonarum eſt diſcretio. Igi-

1.Io.5. tur dauid plures digitos in deo commemorat. Quoniam videbo celos tuos opera digitorum tuorum. Tres enim

Eſa.40. ſunt in cœlo teſtimonium perhibentes, pater, verbum, & ſpiritus ſanctus, & ii tres vnum ſunt Eſa.40. Quis appendit tribus digitis molem terræ, & librauit in pondere montes, & colles in ſtatera. In opere creationis ſimul & expulſionis dæmonis, tota trinitas quidẽ operari dicitur, tamen cum in eo vel maxima dei clæmentia, quæ propria eſt ſpi-

rituſſancti notio, declaretur, hinc in ſpiritu dei formaſſe cœlos,eieciſſe dæmones inſtauraſſe humanum genus, dicitur ipſarũ rerum artifex Secundo, digitus dei appellatur propter donorum diſtributionẽ. In nullis enim membris maior partitio,inquit Auguſt.quam in digitis apparet.Dãtur autem dei dona,varia, vnicuiq; ſiue hominũ ſiue angelorum,prout vult,ſeſe numen illud cœleſte impertit. Et quidem de iis quæ hominibus dantur. 1. Corinth.12. habes,poſt multa,tandẽ infit.Hæc omnia operatur vnus atq; idem ſpiritus, diuidens ſingulis prout vult. Quod vero dicit,venit in vos regnum dei,imperialis quædam ſpirituſſancti declaratur poteſtas, qua nos regnum dei,eius præſentia conſtituimus,eiectis ex animis noſtris,vitiorum portẽtia Corpora enim noſtra,templũ ſunt ſpirituſſancti. Hoc regno nulli niſi mundi,& credentes,dignantur, quo indigni ſunt omnes veritatis (quæ Chriſtus eſt) refractarii, omnes idolatræ,omnes Iudæi. Qui enim non credit, iam iudicatus eſt,eo pertinet,quod multi hũc locum. Venit in vos regnum dei,ſic interpretantur.i contra vos,& in iudicium,quod horrendum eſſe teſtatur Paulus. Horrendum enim eſt,incidere in manus dei viuentis. Incidunt qui increduli ſunt,qui adulteri,qui fornicatores,qui maledici quotquot enim tales ſũt,regnum dei non poſſidebunt,

1.Cor.12. Io.3. 1.Cor.6. Ephe,5.

Cum fortis armatus cuſtodit atrium ſunt, & c.

Addit & hanc rationem ad conuincendam Iudæorum impudentem blaſphemiam.oſtendens ſe in hoc veniſſe, vt opera diaboli ſuapte virtute deſtruat,vt hunc e ſuo regno eiiciat,vt illi arma,ſpoliaq; detrahat,diſturbet,auferat,id quũ ita ſit,nihil poteſt illi cũ diabolo eſſe cõmercii, nihil fœderis,neq; cõcordiæ. Calumnioſum igitur mendaciũ eſt,cum (cui nihil porro cum tyranno humani generis cõuenit) in huius poteſtate, dæmones coercere, De hoc fortiſſimo tyranno ita in Iob habes. Non eſt ſuper terrã poteſtas quæ comparetur ei,qui factus eſt vt nullum timeret. Portas vultus eius quis aperiet? Per gyrũ dentiũ eius,formido,corpus eius quaſi ſcuta fuſilia,&c. Hoc loco lege Grego. qui multis verbis oſtẽdit hũc Leuiatham eſſe,humani generis hoſtem, qui totũ fere abſorbuit,totũ incendit,ac ſua tyrannide in-

peruit humanum genus,eratq; omnibus formidini, adeo
Pſal. vt etiam ſancti exclament De ore leonis libera me domine
Et iterum. Timor & tremor venerunt ſuper me, & contexerunt
me tenebræ. Atqui traxit hunc Leuitham hamo
Chriſtus, dum illi carnem obiiceret in eſcam, quã vbi deuorauit,
mox ſenſit aculeum diuinitatis quo interiit,ac victus
Io.12. eſt.Igitur Chriſtus Io. 12. Nunc principes huius mũ-
Col.2 di eiicientur foras Et apud Paulũ. Col. 2. Expoliaſſe principat'
& poteſtates dicitur,ac traduxiſſe & explanaſſe eos
palam omnibus ſpectantibus. Satis enim in confeſſo eſt,
dæmonis ſuperbiam tyrannidemq;, per Chriſti mortem,
perq; euangelii potentiam,& fuſam,& contritam Secũdo
obſeruandum,quod ſit huius præpotentis tyranni atrium,
in quo reſidet,ceu dominus, Atrium hoc,mundus eſt, non
quo ad ſubſtantiam, quam deus condidit & poſſidet, ſed
non ad malitiam,quam impius hic impoſtor multos occu-
10.1. pat,& ineſcat,Od id Io. 1. dicitur.In mundo erat, & mundus
1.Io 3. eum non cognouit.Cur ita?quia totus mundus in maligno
poſitus eſt.Qui in hoc atrio diuerſãtur,maligni ſunt
mancipia.ſerui vitiorum:in hoc atrio negat Chriſtum Petrus.
Hoc enim eſt atrium principis mundi huius, in quo
Aman obambulat.vt ſuggerat regi.vt Mardochæum patibulo
affigat.Ingreſſus eſt hoc atriũ Chriſtus,ſuaq; doctrina,
morte,ac virtute expoliat fortẽ eos qui vincti in eo tenebantur
liberans, & in regnum adoptionis transferens,
id eſt,in atria domini transferens.inquam. electos ex atriis
dæmonis,ad atrium dei Eſt enim atrium. diaboli mundus,
& concupiſcentia triformis,infamis illius triadis. Eſt
& atrium dei eccleſia ſanguine Chriſti expurgata, de hoc
atrio Dauid Defecit anima mea in atria tua, Et melior eſt
dies vna in atriis tuis ſuper milia, Et Adorate dominum
atrio ſancto eius.Sanctificauit hæc atria Chriſtus ſãguine
ſuo,expiauit aqua luſtrationis.quæ ex latere dormientis effluxit,
& ita demum omnis dæmonum purciſſimorum alluuio
eiecta eſt.Nam multo fortior fuit ſanguis Chriſti ad
expiãda hominum peccata,quam malum, quod dæmonis
Rom.5. aſtutia irrepſit, quodve totum occupauit orbem, Hoc eſt,
quod ad Ro. 5.Paulus ſic deducit. Si enim vnius delicto,

mors regnauit per vnum,multo magis abundantiam gratiæ,& donationis,& iuſtitiæ accipientes, in vita regnabunt per vnum Ieſum Chriſtum,Tertio tulit & arma,id eſt,aſtutias,fraudeſq; doloſq; impoſtoris retexit palam,vt ceu in aprico cernere queas eoq; cautius obſeruare,ne incidas neue rurſus tibi imponat Proinde arma ſunt mille nocendi modi,artes.variaq; peccatorum ſpecies,quas ſuſtulit in cruce Chriſtus Auaritiæ arma paupertate, ſuperbiæ humilitate,libidinis continentia, & reliquam dæmonis armaturam contrariis virtutibus abſtulit, diripuit,ac explanauit. Igitur Dauid. Arcum conteret & confriget arma, & ſcuta comburet igni. Arcus quo multi impetuntur, libido eſt, liuor,maledicentia,& cætera vitia,quæ Iob teſtatur eſſe cōplexa,perinde atq; ſquammæ citro vtroq; ſeſe contingentes. Vna,inquit,vni iungitur,& ne ſpiraculum quidem incedit per eas. Vna alteri adhærebit, id verum eſſe in vitiis facile diſcimus ex primo cap ad Rom.vbi, poſteaquam lumine abuſi ſunt naturæ philoſophi, mox ſequitur cæcitas mentis,hanc dei contemptus comitatur,poſt quem ſibi ipſis miſeri permittuntur. Tradidit enim eos deus in reprobum ſenſum,repletos omni iniuſtitia, &c. Peccata enim ſe mutuo comitantur,ſibiq; cohærent. Atqui hæc ſunt arma diaboli,quæ ſic tulit e medio Chriſtus,vt ſi in illum ſperes ſi amore adhæreas, non imputabuntur peccata,ſed gratia ac fauore dei abſorbentur. Sic enim per Chriſtum hæc arma eneruata ſunt vt ipſi velimus, ſi membra noſtra exhibeamus arma iuſtitiæ,ſi ieiuniis,orationibus,vigiliis armati a dextris & ſiniſtris, iam ſuperatus eſt hoſtis,iam fortiſſimus Goliath interiit,gratia enim ſeruamur, vt patet & Paulo. Quarto ſpolia diſtribuit,id eſt,inſigne triumphantis,auferre hoſtibus ſpolia,eaq; pro arbitratu ſuo,diſtribuere ordine & loco. Quod Chriſtus dum cœlos conſcenderet,feciſſe dignoſcit, ſi Paulo credimus,& Dauid Aſcendens enim in altum captiuam duxit captiuitatem,dedit dona hominibus. Proinde quoſdā locis ethæreis dignatus eſt alios aliis angelorum in choris diſpartiens. Multæ enim manſiones ſunt in cœlo. Quoſdam nempe viuentes certis miniſteriis diſtribuens,quos ſuis ouibus præfecit,nam de-

Arma diaboli quæ.

Pſal.45

Iob.41.

Quō peccata ſibi mutua cō cathenāt.

Rom.1.

Ephe,4.

Pſal.67

dit quoſdam quidem apoſtolos, alios autem Euangeliſtas, &c. Tam enim ſolicitus fuit benigniſſimus dominus pro ouibus quas eripuit e manu inferi, vt non ſolum ſeipſo, ſed etiam per alios curã earũ agere interdiu nõ deſiſtat. Hoc eſt quod olim prædictum eſt, quendam e Beniamin exoriturum lupum rapacem, qui manet comederet prædam, & veſperi diuideret ſpolia, dum videlicet ex inferis rediens, eripuit miſere captiuas patrum animas. De iis ſpoliis etiam

Eſa.9. Eſa. præfatus eſt Letabuntur, inquit, coram te, ſicut qui læ

Ibidem.33. tantur in meſſe, ſicut exaltant victores capta præda, quando diuidunt ſpolia: & apertius in.33.c Dominus iudex noſter, dominus legifer noſter, dominus rex noſter, ſequitur. Ipſe ſaluabit nos, Tunc diuidentur ſpolia prædarum multarum, claudi diripient rapinam, nec dicet vicinus e langui Populus qui habitat in ea auferetur ab eo iiquitas Hæc omnia in id tẽporis accõmodari facillime poſſũt, quo domin' portis interorum confractis, tulit e faucibus diaboli, quas iniuſte detinuit animas, Igitur ablata eſt iniquitas, ſatiſfactũ eſt pro ære alieno, proq; delictis noſtris innoxi' Chriſti

Adulterina doctrina qui dinoſcatur. ſanguis effuſus eſt. Ero, inquit, mors tua, o mors ero morſus, tuus, inferne. Qui non eſt mecum cõtra me. Hac nota adulterinam diſces doctrinam. ſi Chriſti verbo, ſi eccleſiæ catholicæ, ſi ſacris legibus, decretis, ceremoniiſve ſi deniq; ſeditionis, ſectarum, hæreſum Cauſa atq; magiſtra fuerit, non cum Chriſto, ſed aduerſus Chriſtum eſt Nec ſatis eſt doctrinam quampiam ſpecietenus, & quaternus ad verborum corticem attinet, conſentaneam eſſe euangelicis apoſtoliciſque literis, intus oportet reſpondeat, deinde ſit cõſequens ad dei verbum. Quocirca, qui aduerſus eccleſiaſtica perſtrepit documẽta, qui eccleſiæ decreta euertit, qui monaſtica exterminat vota, cõtrari' Chriſto eſt ſpargit, exturbat, rapit, Iam etiam qui bella, qui pacis publicæ inuerſionẽ ſua doctrina inuehit, aduerſarius Chriſti eſt. Qui enim non colligit, diſpergit Spargunt hæretici omnes, rapiũt quoque ad ſe oues Chriſti, ſed quæ vere ad Chriſtum pertinent, ab iis fugiunt .Io.10. Alienum non audiunt, ſed fugiunt ab

Io.10. eo. Cur ita? Quia ſpargere venit, mactare, dilaniare, ac occidere, Chriſtus enim venit vt filios dei diſperſos in vnum

reducat ouili, hæretici ab ouile eiiciant Chriſtus præcipit. Si eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut ethnicus & publicanus. Qui contra Chriſtum ſunt, abducunt a ſe omnia eccleſiæ catholicæ decreta omnium omnino pontificum quamlibet ſanctas conſtitutiones. Verum quo authore? Eo nimirum qui homicida erat ab initio, & in veritate non ſtetit, Io 8
qui mendax eſt, & pater mendacii Quo ſequitur, nihil commercii eſſe Chriſto cum diabolo. quin opera, doctrinaque declarent, perpetuũ quoddã inter eos agi bellum. Proinde clam hac etiam ſententia notantur Iudæi, & bona phariſæorum pars, quid qerpetuo repugnabant doctrinæ Chriſti. Hoc eſt quod Eſa 65. ait. Fxpandi manus meas tota die ad Eſa. 65
populum incredulum, qui graditur in via non bona poſt cogitationes ſuas, populus qui ad iracũdiam prouocat me, in faciem meam. Sicut igitur eiuſcemodi ad diaboli album referẽdi, non Chriſti quo cum diabolus nihil commercii habuit. Cum immundus ſpiritus, &c. In Matthæo dicitur. Sic erit & generationi huic peſſimæ, quibus colligimus, ad literam hæc verba aduerſus iudæos dici, vt inquit Hieron. Iudæi enim quoad in ægypti degebãt tenebris, ab immundo tenebantur ſpiritu, qui per legem expulſus, tandẽ (poſteaquã ſolitudinem gentium aliquandiu obambulaſſet. cerneretq; maximã Iudæorum partem, præter frigidas cærimonias, nihil porro poſſidere, quibus externe turgebant inaniſſime, intus vero plenos eſſe hypocriſi, liuore, incredulitate) rediit ad priorem domum vnde per legem expulſus erat, quo factũ eſt, vt nouiſſima, deteriora euaſerint priorib⁹ peccatis, potiſſimũ tamẽ quod in dei filiũ crudeles extiterũt, quod hunc extra caſtra occiderunt, quod negauerunt. Melius enim erat eis, veritatis viam, inquit Petrus, nõ agnouiſſe, quam poſt agnitã retrocedere, ab eo quod illis traditũ eſt, ſancto mandato. Incipiũt ĩ hoc mali, oẽs hypocritæ & pſeudochriſtiani a quibus ĩ baptiſmate eiectũ eſt dæmoniũ, vbi vero in peccata recidũt, relabũturq;, fiũt nouiſſima deteriora prioribus. Ob id Chriſo. Si illuſtrati, & a priſtinis malis remoti, denuo redimus ad eandem nequitiã, grauior erit deinceps pœna ſequẽtium p̃cõrũ. Incidunt in hoc malum maxime hæretici, quibus iuſtitiæ lumen nu-

per illuxit, quove pergerent declarauit, verum illi, contempta veritate, ſibi ſingula pro ſua libidine excogitauerunt aliena & peregrina dogmata Chriſto, Eccleſiæq; contraria.

Heb.13. De quibus Paulus. Doctrinis variis & peregrinis nolite abduci. Videtur tamen interim ſcopis mundati, Nam vel philoſophicis argutiis, vel faleratis, & ad phalerandum pompaticis verbis inſtructi & onerati incedũt, vt exiſtimes non modo Ciceronem, ſed etiamnum angelum loquentem. Sed quid Paulus? Non in doctis humanæ ſapientiæ verbis, ſed

1.Cor.2. in virtute ſpiritus, intus enim medulla deliteſcit, intus nucleus eſt, quem nemo eruet, niſi qui in domo vnius Eccleſiæ perſeuerauerit, habent hæretici latebras ſuas, habent ſpecus, habent ſua conuenticula, quibus Satanas non veritatis

Iob.40 ſpiritus præſidet. Iob.40. Omnes beſtiæ agri ludent ibi, ſub vmbra dormit in ſecreto calami, in locis humentibus. Beſtiæ, dæmones ſunt illudentes, & variis præſtigiis miſeris imponentes mortalibus, qui & requieſcunt in cordibus fide & charitate vacuis, adeoque luxu, ac libidine inquinatis.

Rarus hæreticus caſtus. Rarus enim eſt hæreticus caſtus, inquit Hiero. Solet enim hæreſim non modo ſuperbia, nec ſolum auaritia, nec modo liuor & odium, ſed etiam libido, ſed ambitio, ſed arrogantia comitari. Igitur in hæreticorũ cordibus non vnus dæmon, ſed innumeri inhabitant, hoc eſt, quod ſubdit, vadit, ſumens alios ſeptem nequiores ſe ſpiritus, & ingreſſi, inhabitant mentem miſerandi hominis, ſeu propriam ædiculam.

Amos.3 Sed quid in Amos de eiuſcemodi domo dicitur? Percutiam, inquit, domum hyemalem i. charitate frigeſcentem, cum domo æſtiua, qua videntur ſibi fidem habere, & peribunt domus eburneæ, quæ in ſpeciem imitari videntur fucatis quibuſdam & dictis, & factis Eccleſiam Chriſti, & diſſipabuntur ædes multæ, id eſt, omnia omnino hæreticorum diuerticula, in quibus hactenus latitare, ac ſuos catulos educare conſueuerunt. Sed enim vbi ventum fuerit ad ex-

1.Tim.3. tremum malorum diſſipabuntur, & radicitus euellentur ſtã te interim Eccleſia Chriſti infracta, & inconcuſſa Ipſa enim eſt columna, & firmamentum veritatis.

Oia noſtra pclare geſta in Chriſtum ſunt referenda. **Factum eſt aũt cũ hæc diceret extollens vocem.** Hæc eſt tertia huius Euangelii propoſitio, qua docemur,

omnia in Chriſtum regerenda eſſe, quæ præclare gerimus. Beatus, inquit hæc mulier, venter, qui te portauit. Beatitudinem Chriſto ferens acceptam, Iudæi ſuæ iuſtitiæ tribuebant, omnia, & præter hoc etiam quæ a Chriſto bene gerebantur, dæmonum artibus deputabant, cum interim hæc mulier Chriſtum adorat, Chriſto deputat, & per Chriſtum patri æterno. Non enim nobis domine non nobis, ſed nomini tuo da gloriam. Cæterum hic locus, eorum etiam confutat errorem, quid dei paræ virginis ſuum detractant honorem, qui vix aduocata agnoſcere volunt. Quorũ plurima pars ſub decenniũ exorta eſt. Siquidẽ licet quoſdã reperiri, qui angelicam ſalutationem tollant, alios, qui Canticum MARIAE immutent, nonnullos qui cum eccleſia nolunt hanc ceu matrem mĩæ ſalutare, nec quicquam in huius gloriam & laudem decantare, quos omnes, & mulier hæc, & Chriſtus damnat. Mulier ventrem, vberaque commedat virginis, Chriſtus multo maxime animam, quæ baiulat verbi diuini fuit. Semel enim peperit in mundum Chriſtũ, ſemper autẽ conſeruabat omnia verba hæc, conferẽs in corde ſuo. Igitur ſentẽtiæ mulieris ſic aſtipulat̃ xp̃s, vt & MARIAM & quoſlibet credentes, multo beatiores affirmet, ſiquidem Dei ſermonẽ apud ſe retineãt. Collaudat ei ſic MARIAM, beati qui audiũt verbũ Dei, & cuſtodiunt illud. Cuſtodiuit MARIA ſermões Dei, credidit angelo, credidit ſcripturæ: reb⁹, factiſq; ſe vere credẽtẽ eſſe declarauit, igitur biſq;, terq; btã. Sic & angelus, hãc benedictã appellat ĩter oẽs mulieres. Et Elizabeth· Btã q̃ credidiſti, quoniã perficiẽtur ĩ te q̃ dicta ſũt tibi a domino. Qui & ipſa p̃ſago ſpũ ſe ab omnibus generatiõibus cõmẽdãdã pronũciat, dicens· Ex hoc enim beatã me dicẽt oẽs generatiões. Cur ita Nam multæ filiæ cõgregauerũt diuitias, tu ſola ſupgreſſa es vniuerſas. Aliæ collegerũt virtutes, diuitias aliæ nõnullæ pulchritudinẽ plæræq; varia donorũ genéra, hæc oĩbus p̃ſtãtior eſt. Suo eũ vtero eũ geſtauit, ĩ quo ſunt oẽs theſauri ſapiẽtiæ & ſciẽtiæ Dei prepoſiti Pudeat ergo hæreticos erroris ſui, pudeat & dementiæ, cũ tot ſint laudatiſſima pro MARIA teſtimonia, oẽs Prophetæ, oẽs itẽ Euangeliſtæ. Scripturæ, tota deniq; Eccleſia MARIAM beatam prædicant, laudant, extollunt.

Qñ exorti qui dei paræ virgini debitũ detractãt honorem & quõ a xp̃o ĩ euãgelio damnẽtur

Lu.2

Luc.1.

Proue.31

Feria ſecunda, poſt dominicam tertiam Quadrageſimę. Euãg. Lucæ. 4.

QVanta audiuimus facta in Capharnaũ. &c. Quamq̃ nolim malignius piorum patrũ facta dictaue repræhẽdere, cogor tamẽ, aliquando (id quod ſcio futurũ etiamũ, meis ſermõibus nonnunquam ab iis expoſtulare factorũ rõnẽ, id quod & hoc loci, me textus cogit neceſſitas. Quẽ ſi expẽdere in hoc ſplẽdidiſſimo auditorio volo, pro auditorũ ædificatiõe, altius mihi horũ verborũ repetẽda eſt ratio. Duo ei licebit in Xp̃o animaduertere, alterũ (quod oĩm oculis erat cõſpicuũ) humanæ naturæ imbecillitas quam declarauit varia, & rerũ, & incommodorum incurſio. Siquidẽ Xp̃s, quũ homo eſſet verus indoluit animo, triſtabatur, gaudio lætitiaq; afficiebatur plærũq;, corpore vero inopia rerum, ſiti, frigore, æſtu, eſurie, affligebatur frequẽter. Deinde vitæ conſuetudinẽ ſi ſpectes, ſi commeatum, ſi ſodalitium, ſi ſimplicitatẽ diſcipulorũ, eſt quod mireris in eo. Quin niſi adſit fides, & animus cœleſti philoſophia imbutus, infimo hunc loco dices natum. Vermis, inquit, ſum ego, & non homo, abiectio plæbis, obprobrium inſipiẽtium. Igitur multi offẽſi, dicebant: Ecce homo vorax, potator vini, publicanorum amicus. Secundo, offẽdere licet in Chriſto diuinam quandam naturã, qua patri coæqualis eſt, inuiſibilis, æternus, &, vt Paulus ait, figura ſubſtantiæ eius. Hæc latuit in carne, prodiit tamẽ rebus, factiſq; externe. Declarauit hanc in Chriſto naturam potẽtia verbi mirandorum operum illuſtratio, teſtabantur & prophetarum oracula. Verum cum præter hominẽ nihil cernerẽt, hæc ipſa nõ admodum multis arridebant, maxime vero illis, apud quos educatus fuit Chriſtus qui domũ, parẽtes, ſtudium, vitæq; conſuetudinẽ, nouerant. Offẽdit hos quod filius eſſet fabri, vt putabãt, quod infimo loco natus, quod nemo principũ, illi addictus, ſed hoĩes porro ignobiles idiotæ, ĩdocti, literatũ exptes, ĩopes. Hic mirari cœperũt & eũ digitis cõmõſtrare, dũ de ſcripturis diſſereret multa,

Duo ĩ Xp̃o per facile aiaduertere, licet diuinã hũanãq; naturam.

Pſal. 21
Mat 11

Heb. 1.

dum in ſe verba Eſai. Spiritus domini ſuper me, propter quod vnxit me, euangeliſare pauperibus miſit me, eſſe prædicta, palam pronunciaret, idque in ſcolis Nazareth. Hinc dicebant plærique: Nonne hic eſt filius Ioſeph? Et vt Matth. habet. 13. Vnde huic ſapientia & virtutes? Nonne mater eius dicitur Maria, & fratres eius Iacobus & Ioſeph, & Simon, & Iudas, & ſorores eius nonne apud nos ſunt Vnde huic ergo iſta omnia? & ſcandalizabantur in eo. Vides quid eos offendit, humilitas vitæ, & conſuetudinis, & familiæ, & relica denique, quæ externa rerum facies, oſtentabat. Intus enim non illuxit illis lumen veritatis & fidei, intus cæci erāt hinc factum eſt, vt indigni eſſent. Dei beneficis, Ob id Matthæus addit: Et non fecit ibi virtutes multas propter incredulitatem illorum, Hoc eſt, quod in hoc ca. quarto ſciſcitatur a collactaneis. Vtiq; dicetis mihi hanc ſimilitudinem: Medice, curate ipſum. Ab hoc loco, auſpicandum fuiſſet Euangelium, quod in hanc feriam incidit, nam plane ſequentia præcedentibus ſic cohærent, vt niſi adhibeas, nunquam efficies abſolutem ſententiam. Igitur (vt paucis hanc Euangelii lectionem abſoluamus) tria notabimus. Primum erit, ad conciues reſponſio, Secuudum, reſponſionis per exemplum confirmatio. Tertium, inuidorum maligna machinatio, ac temeritas. Reſponſionem deſcribens Lucas ſimilitudine teſtatur Chriſtum vſum, quæ etiam in hæc vſq; tempora inuulgata eſt. Siquidem medicum, qui multis & ſanitatem promittat, & præſtet, ægroteſcentem videas, mirari nemo deſinit, cur in alios artis medicæ peritiam exerceat, ſeipſum interim variis morbis affici, atque diſcruciari patiatur, ridetur ab oībus, digitoq; monſtratur. Exclamāt omnes, medice cura te ipſum, id eſt ſi vere artē medicā calles, ipſe tibi medicus ſis, ne perpetuo labores. Id enim natura comparatū eſt, vt in nos ipſos ſimus miſericordes, vt nobis ipſis principio, deinde aliis, ſi noſtra ope egent, ſuppetias feramus, id poterant obiectare Iudæi Chriſto, forſan & idipſum animo deſtinabant. Nam adiecit ipſe: Quanta audiuimus facta in Capharnaū, fac & hic in patria tua. Id enī eis videbatur iuſtum, vt in ſuos potiſſimum gentiles, & ciues eſſet principio omniū miſericors, hic prædicaret, hos lu

Eſa. 6

Matth. 13

criſaceret patri hos alliceret miraculis. Siquidem vere dei eſſet filius, ſi omnifariam poteſt, & valens, fac hic in patria tua, quæ omnia ſub Iudæorum perſona, a Chriſto dicta, cõſtant, ſuntque ad præcedentem ſimilitudinem adhibita, vt hanc ipſam illuſtrant, ac exponãt. Iam ſequitur reſpõſio, qua ex propria perſona pronunciat cauſſam, ſubindicans, cur ſuam patriam miraculis, ſignisque factisque illuſtribus non reddiderit illuſtriorem, dicens

Amen dico vobis, quia nemo propheta acceptus eſt in patria ſua. Quæ enim rara ſunt, & admirabilia, ſolent admirari homines, vt dicit Theophilactus. quæ vero communia & familiaria deſpicere, ac negligere. Idciro Chriſtus prophetarum, in propria patria natum, non eſſe multis admirationi teſtatur, neque a multis, vt dignum eſt, obſeruari, neque venerari, eoque fieri ſæpe exiſtimat, vt domum, patriam, gentemque familiamque deſerat. Hac reſponſione oſtendit etiam ſe non impotentia, nec malitia

De medici. negligere miracula, apud ſuos, ſed potius, quibus coram ædenda eſſent, indignos per ingratitudinem, perque conceptum, aduerſus medicum, liuorem. Vt enim te medicus ſanet intellige ac perpende tuam ipſius miſeriam, interpella deinde medici officium, tum demum ſequere conſi-

Eccle. 38 lium, eſto gratus, ſi te ſanitati aliquando reſtituat. Honora medicum, inquit Sydrah, Eccleſi. 38. propter neceſſitatem etenim illum creauit altiſſimus. Et altiſſimus de terra creauit medicinam, & vir prudens non abhorrebit illam. Sequitur Filii, in tua infirmitate ne deſpicias teipſum, ſed ora dominum & ipſe curabit te. Si igitur, tibi vis ſuppetere medici officium, noli teipſum negligere, noli te ſanum putare

Eſa. 1. vbi totus langues, vbi, à planta pedis vſque ad verticem capitis, non eſt in te ſanitas. Vbi autem obſeruaueris tuum ipſius morbum, noli ex te ipſo pondere, neque propriis confidere viriculis, ſed adito medicum, ora, obſecra, quære eum, qui & velit & poſſit. Quære autem in ſimplicitate cor dis, & inuenies, expertiſſimum medicum. Non ſic fecerunt

Sap 1 Iudæi, inter quos obſeruatus erat Chriſtus. Igitur inquit Ambroſius: Nemo ſanatur oſtenditur, & maculoſo morbo abſolutus, niſi qui religioſo officio, ſtuduit ſanitati, Pro

Inde non ſolum ob id indigni erant, quod non quæſierunt medicum, quod non crediderunt illi, quod ceu ignobilem, & obſcuro loco natum, repudiabant, ſed etiam quod inuidebant fraternæ gratiæ. Excæcauerat liuor mentem, ob raram ac diuinam in Chriſto ſapientiam, quam dum repræhendere nequirent, inuidere omnes, & (quod Terentius ait) mordere clanculum, atqui CHRISTVS floccipendere, ac vno verbo omnium ora obſtruxit, dicens, neminem prophetam eſſe acceptum in patria ſua. Notantur omnes hac ſententia, qui in aliis, dona cœlitus collata, virtutes, dotes ingenii, proſperos ſucceſſus ex eo vel negligunt, vel canino ore rodunt, minuunt, extenuant, quod, qui iis dignati ſunt, ignobiles exiſtant, obſcuri, pauperes, ac iuxta mundi æſtimatorem contemptibiles. Accidit tale quid Paulo, dũ diceret Nos ſtulti propter CHRISTVM, vos autem prudentes in CHRISTO, nos infirmi, vos autem fortes, vos nobiles, nos autem ignobiles. Eſt enim Euangelium carnalibus ſtultitia, & anathema, maxime vero nothis, & adulterinis filiis. In veritate dico vobis. Hic ſecundo exemplo ſcripturæ ſimilitudinem confirmat, id quod perpetuo tibi obſeruandum, qui ſacra oracula tractare voles. Neque enim ſine ſcripturæ teſtimonio in ſimilibus, adagiis, apologis, ſolum ludendum eſt. Proficiunt quidem ſimilia, & id genus alia, quæ ad probandum adhibentur, ſed non ſufficiunt. Ad legem enim, & ad prophetas, inquit Eſaias. Id eſt, ad certum gnomonem loquendum. Theologo, ſiquidem fidem facere velit, de re dubia, qua ſententia, multi diuini verbi concionatores percutiuntur, qui totas horas, in fabulis pluſquam anilibus, conterunt. Proinde ſecus faciendum non ſemel commoſtrauit Chriſtus. Quandoquidem & Phariſæos alicubi ad ſcripturas mittit, & hoc loci, ex ſcripturæ teſtimonio conciues ſuos confutat, dicẽs, In veritate dico vobis. Iurat per ſeipſum CHRISTVS, vt eo promptiores nos ad credẽdum iis, quæ dicit, exhibeamus. Eſt enim hæc vox iurantis fidei prouocatiua ſine qua impoſſibile eſt placere Deo, impellit nos adeoque ad medicum fides ipſa cogit, id quod exemplo viduæ comprobatur. Vide hiſtoriam in tertio lib. Regum, decimoſeptimo.

1. Cor. 4

Similibus quatenus viendum.

Tps anilibus fabulis ĩ cõcione nõ eſſe terendum.

Heb. 11.

1 Reg. 17

Multæ quidē ſub id tēporis, quod ad HELIAE præces clauſum eſt cœlum in Iſrael fuerunt, ſed indignæ ad quas mitteretur HELIAS. Hæc vero digna, quia iuxta mundi æſtimationem contēptibilis, quia alienigena. Eſt enim SAREPTA ciuitas Sydoniorum, teſte Hieronymo, iuxta publicam viam ſita, quondam habitatio HELIAE, quo loco, in memoriam egregii miraculi, ſolebat etiamnum Hieronymi tēporibus oſtendi turris prophetæ, SYDONII vero, quanquam in ſortē tribus ASER ceciderunt non tamē a filiis Iſrael quieuerunt expelli. Ad horum igitur ciuitatem miſſus eſt HELIAS, id eſt, vox legis, & prophetarum, & hoſpitio a vidua ſuſcæptus eſt, paſtus, ac refocillatus, demum, vt gratiam referret collati hoſpitii, filium mortuum vitæ reſtituit. Audis hic chariſſime viduam hanc, ex eo dignam, quod ſeſe accommodauit gratiæ, quod ſubinde verbis HELIAE credidit? Noli, inquit, timere, ſed vade & fac ſicut dixiſti. Verumtamē mihi primum fac de ipſa farinula ſubcinericium panē, moxq; abiit & fecit iuxta verbum Heliæ, nihil hæſitans, neq; addubitans, quin quod propheta promiſit, certo futurum eſſet: ſcilicet non defecturam farinulam, neq; oleum donec pluuiam daturus eſſet DEVS voluntariam, ac ſerotinam. Ita & in quamlibet deploratas incideris, noli deſpondere animum, ſpem concipito in diuina promiſſa. Imitare viduam dictis credētē, imitare & iuſſis obſequētē celeberrimi vatis. Illa enim fecit ſic. Et tu qui miſericordiam ambis benigni patris, fac quod cupit, exequere mandata, age, vrge deinde, vt ſuccurrat, aderit in tēpore opportuno. Teſtatur id Iacobus, qui hanc ipſam hiſtoriam inducit, dicens: Multum valet deprecatio iuſti aſſidua Helias erat homo ſimilis nobis paſſibilis, & oratione orauit, &c. Vide etiām qam obuia eſt gratia Dei humilibus, & ſecundum ſæculum abiectis. Recte igitur Chriſtus: Abſcondiſti hæc a ſapientibus & prudētibus, & reuelaſti ea paruulis. Tales ſint viduæ noſtræ, & digniores erunt, quamlibet illuſtribus hominibus Neque enim ſexu, neq; perſonarum laruas, neq; titulos probatur Deus, ſed fidem, ſed miſericordiæ opera, ſed gratiam hoſpitalitatis, ſed animum, ſuam miſeriam, agnoſcentem, ſed ſeſe gratiæ ac-

In re deſperata ſpē eē cōcipiēda de diuinis promiſſis

Luc. 5

Mat. 11.

Nulla perſonarū ſed magnatorū diſcretio apud Deū

commodantem Igitur Paulus. Quæ autem vere vidua eſt & deſolata, ſperet in Deum, & inſtet obſecrationibus & orationibus, nocte & die, & reliqua. Cæterum poſſumus (id quod facit Theophylact.) per hanc viduam interpretari ex gentibus collectam Eccleſiam, quæ ſuſcepit Heliam, id eſt, propheticum ſermonem, quum interim eſſet fames in iudæa fames inquam, audiendi verbum Dei. Nã Chriſtus ſic ait: Meſſis quidé multa, operarii vero pauci. Erant quidã multi auidi cœleſtis doctrinæ, ſed illi digni, illi fœlices, qui ſuſcæperunt, non tam prophetas, quã prophetarũ dominum. De hac vidua poteſt illud. 1. Reg. 1. intelligi: Repleti prius, pro panibus locauerunt. & famelici ſaturati ſunt. Donec ſterilis peperit plurimos, & quæ multos habebat filios, infirmata eſt Et illud quod eſt apud Eſa. multi filii deſertæ, magis quã eius quæ habet virum. Quem locũ Paulus ad Galatas in Eccleſiam gentiũ refert, quæ hactenus inculta fuit, ſentibus obſita idololatriæ, & ſcortationum paludibus oppleta, vbi vero hæc iuncta eſt ſponſo Chriſto, iam plurimos peperit filios, quum interim iudæorum ſynagoga vt ſterilis, vt infœcunda, ſit repudiata. Igitur quæ multos habebat filios, quæ glorioſa videbatur, quæ ſanctitatis inſignibus turgebat infirmata eſt. Ad hoc enim hæc hyſtoria adhibita eſt quemadmodum & ſequens. Et multi leproſi erant 4. Reg. 5
in Iſrael, &c. Hanc habes. 4. Reg. 5. In quo rurſus fidei operumque exemplum declaratur, id quo fiat apertius. Obſerua primo hunc Naaman virum fuiſſe magnæ authoritatis, & opinionis & potentiæ apud Regem Syriæ. Nam dicitur per illum, Deum dediſſe ſalutem Syriæ Quo colligimus huius opera, quanquã nec dum vitæ æternæ digna fuerint, congrua fuiſſe ad gratiam, & opportuna media. Secundo ex eo laudandus eſt, qnod fidem habuit puellæ. Prophetæ, laudentis, præclara ac illuſtria facta. Neque enim viſus ex Prophetis neque legis doctoribus, illi DEI in Propheta prædicauit dona, ſed puella, ſed imbecillior & contemptibilior ſexus, quæ ait. Vtinam fuiſſe dominus meus ad prophetam qui eſt in Samaria, profecto curaſſet eum a lepra quam habet. His verbis excitus eſt adeoque illectus vt ad viſendũ Dei hominé pergeret, & vide quã paulatim,

Senſim in uobis fi-des gigni tur.

in eo generatur fides,neque enim ſubito in nobis,ſed quaſi ſenſim & gradibus quibuſdam,fides gignitur.Igitur.Apoſtoli.Adauge nobis fidem.Habet ſua incrementa fides, perinde atq; charitas,quanquã hæc ſit perpetua quædã virtus, illa vero temporaria.Præſtantior enim eſt charitas, quia ſic iungimur deo vt æternũ in illo conquieſcamus. Secus mul to eſt de fide.Siquidem hæc monſtrat viam,qua pergamus, perinde atq; lex Moſi,neminem autem ad perfectum adducit.Charitas vero vinculum eſt perfectionis. & ſumma æternæ beatitudinis.Tertio, pergit ad regem Iſrael, deinde & Heliſeum,ab hoc, mittitur leproſus, agit, inſtat, vrget demum vt ſanitati reſtituatur.Atqui hic videmus quantum per liberum arbitrium poſſit homo, ſiquidem Naamã antequã mundatus eſſet,antequam Prophetæ verbis credidiſſet ſalutem pacemq; reddit Syrie credidit ancillæ pergit Hieruſalẽ,proq; ſalute,propria ſupplicat Prophetæ. Poteſt igitur liber. arbitr.aliquid quãquã efficaciter nihil operari neq; mereri poſſit,q̃ immortali gloria ſit dignũ. Quarto, obſerua quãtũ reluctetur caro obediẽtiæ,quãtũ ſibiipſi adblãdiatur,ſuæq; prudẽtiæ innitatur.Nihil enĩ eſt quod minus ferat,quã obſequi iuſſis miniſtrorũ dei.Igitur Naamã iſte,indignabũdus abiit nolẽs ſepties in Iordane lauare.Sic enĩ aduerſatur caro ſpũi,ſic ꝓ ſuo arbitratu agere vult oĩa, ita etiã mauult maculoſa,quam ſordibus expurgata eſſe,vt verum ſit,quod in Apoc.dicitur qui in ſordibus eſt ſordeſcat adhuc. Quinto tãdẽ ſeruorũ ſuggeſtione vadit lauat ſepties,& ſanitati priſtinæ reſtituitur, Miniſtri ſunt euãgelii doctores,ſunt cooperatores dei,qui verbũ vitæ diſpenſant, Iordanis baptiſmus eſt, & ſacramentũ recõciliationis,deinde & alia eccleſiaſtica ſacramenta, quorum vſu legitimo purgamur a vitiis,modo fide acceſſerimus. Accidit enim verbum ad elementum,& fit ſacramentum. Igitur propheta.Verbo hunc leproſum direxit ad elementum, quod figuram præ ſe tulit ſacramentorum,dicens. Valde lauare ſepties in Iordane Id vbi feciſſet, ſanus euaſit, gratiam rependit, & dei Optim.Maximi beneficia confeſſus eſt.Vere,inquit,ſcio,quod non ſit alius deus in vniuerſa terra, niſi tantum in iſrael. O fœlix confeſſio,quæ peccatorum comme-

Coloſſ.3.

Nihil moleſtius fert caro, quã aliorũ obſequi mandatis.

Apoc.22.

ruit veniam Iam perpendere licebit, quam iuſte Chriſtus hanc iudæi in os obiecerit hyſtoriam. Siquidem alienigena Syrus, regno, gratia, ac fauore dei potitur, cum interim multi leproſi, in ſuis interierint fœtoribus Id vſu euenit, & Iudæis: quibus cum Chriſtus abineunte ætate obuerſatus fuit, quibus notus, & cognitus, neque enim ſe voluit illuſtri orem reddere factis coram iis qui ingrati fuerunt, ex habitis beneficiis, Recte igitur ad hos, & horum adſimiles, adhibetur etiam inſaniant iudæi. Igitur ſubditur.

Et repleti ſunt omnes in ſynagoga ira. Indignatio iniuſta deſignatur quod ita liuoreq; perciti, pro beneſactis reddere pergunt, lapides, ignes, crucem, mortem. Repleti ſunt ira, inquit, Cur ita? quia prætulit Iudæis gentes. Quam id potuerit æquo iure, iam teſtati ſumus. Siquidem Iudæi repudiarunt gratiam dei. Contra, gentes obuiis exceperunt manibus. iuſte igitur relegati ſunt a promiſſionibus dei, & in locum ſurrogatæ gentes. Igitur Paulus Iam Ephe.2. non eſtis hoſpites & aduenæ, ſed eſtis ciues ſanctorum & Quod ſi domeſtici dei. Ciuium vero eſt, reipublicæ iura, plebiſcita, boni vir vt cupiunt eſſe infracta, vt volunt eſſe firma, ita eum agno- officium. ſcere, eumque venerari, penes quem, ſumma rei conſiſtit, id qui renuunt, factis rebuſque declarāt, ſe indignos principis beneficentia. Id quod perditis obtigit iudæis. Curioſi ſiqui dem erant & indigni. vt ipſis corā, miraculis Chriſtus inclareſceret, quanquam interim obdurarēt ceruices ſuas aduerſus veritatē, interim e ciuitate. e patrio ſolo. pellerēt, ob id ſubditur. Et eiecerunt illum extra ciuitatē, &c. Pſal.33.

Hoc eſt quod propheta alicubi teſtatur. Retribuebant mihi mala pro bonis, ſterilitatem pro dilectione mea. IESVS beneficiis innumeris populum afficiebat, ſeruabat ægrotos, oculis captis viſum reſtituit, claudis greſſum, & alia id generis, etiamnum ingratiſſimis impendebat, maxime vero, quod omnibus excellentius erat, quod dignius, remittebat gratis noxam, annum iubileum acceptum, & diem redemptionis prædicabat, vt Lucas abūde ſatis præfatus eſt, Illi vero quos oportuit eſſe gratos, quos decuit agnoſcere bene merentem rependerunt ingratorum hominum vices,

hoc eſt, necem meditati ſunt, & præcipitium. Igitur nec mi-
rum, inquit Ambroſ. ſi perdiderunt ſalutem, qui de ſuis fi-
nibus reiecerunt ſaluatorem. Quiſquis vero fidelis eſt, quiſ
quis ciuitatis cœleſtis particeps eſſe cupit, caueat, ne a ſe
Chriſtum repudiet ne abiiciat gratiam ſeruatoris. Nam
vbicũque Chriſtus eſt, ibi ciuitas dei, ibi regnũ, ibi patria,
domuſque noſtra, extra quam non eſt ſalus, neq; ſpes, neq;
gratia ſeruatoris. Qui iam a ſe abalienat Chriſtum a dei ci-
uitate alienus eſt, vtcunque intra cryptica hæreticorum di-
uerticula, latitare videatur, Ita factum eſt, vt dum a ſe pelle-
Eſa. 1. rent Chriſtum Iudæi, ſimul cum ciuitate & regnum, & ſa-
cerdotium, & dei fauorẽ perdiderunt, de hac ciuitate Eſa. 1.
exclamat. Quomodo facta eſt meretrix ciuitas fidelis, ple-
na iudicii? Iuſtitia habitauit in ea, nunc autem homicidæ.
Ibidẽ. 24. Et. 24. Attrita eſt ciuitas vanitatis, clauſã eſt oĩs dom⁹ nul-
Thren. 1. lo introeũte. Et Hiere Threno. 1. Quomodo ſedet ſola ciui-
tas plena populo, facta eſt quaſi vidua domina gentiũ prin-
ceps prouinciarũ facta eſt ſub tributo. Sola ſedet, quæ a ſe
repudiauit principem, quæ dominum proprium negauit. æ-
quiſſimo igitur iure meretrix dicitur, quę ſeipſam multis
proſtituit, ſeipſam data opera, perdidit, incendit, deſtruxit.

Ipſe autem tranſiens per medium illorum ibat.

Cur ita? Nondum enim venit hora eius, quam pater cœle-
ſtis deſtinauit, quam ipſe ſibi deputauit. Nec enim antea,
quam voluit capitur, non ligatur, non tenetur, non ſuſpen-
Eſa. 53. ditur, niſi volens. Oblatus enim eſt, quia voluit, inquit Eſai.
Seruabat ſeipſum, non metu mortis declinauit furorem,
ſed ob noſtram vtilitatem. Nec enim ſatis inclaruit mundo,
nec ſatis cœleſtis philoſophia propagata erat, ideo tranſi-
ens per medias inimicorum manus ibat, quanquã feroces,
quanquam ad præcipitandum expoſitas. Ideo dixit Dauid
Pſal 22. Nam ſi ambulauero in medio vmbre mortis, non timebo
Ibidẽ. 90. quoniam tu mecum es. Et iterum. Cadent a latere tuo mille,
& decem millia a dextris tui. Et. Non timebo millia popu-
li circundantis me, exurge domine ſaluum me fac deus
Qui veri- meus. Quoniam tu percuſſiſti omnes aduerſantes mihi ſi-
tatem a ſe ne cauſa, exurge domine ſaluũ me fac deus meus. Quicũq;
veritati repugnant, qui a ſe Chriſtum ablegant, qui perſe-

quuntur, qui exibilant interireneceſſum eſt,cadere quoque Sola enimveritas,nos firmos facit,nos ſeruat,tutatur, ad-uerſus omnes in vniuerſum hoſtes. Vide ergo ne hanc a terire ne-te repudies,ne huic inimicus ſis. Repudiat veritatem,qui ceſſum eſt extra ciuitatem eiicit CHRITVM,id eſt,extra eccleſiæ vnitatem exiſtimat Euāgelium eſſe,quin eo loci ſolum offendas veritatem,vbi Chriſtus eſt. Chriſtus vero in Eccleſia eſt,Huius murus,& antemurale & fortalitium, & columna nō ſemel dictus eſt.Cur igitur, vt in eccleſiæ ſinu cō ſiſtas, alioqui dum Chriſtum præcipitare contendis ipſe in præcipitium ruis. Sepellit ī-

Feria tertia dominicæ tertię Quadrageſimę. Matth. xviii.

RESpiciens IESVS in diſcipulos, dixit Simoni Petro. Si peccauerit in te, & cæte, Solent enim qui ſacras iuraruut literas, proximi dilectio nem in duo officia partiri. Quorum alterum in benefaciendo,alterum in condonando offenſam,collocant. Primum modo ad animæ, modo ad corporis ſalutem & fœlicitatē referunt,vtrunq; enim non ſemel in diuinis eloquiis præcipitur.Et quidē vt nudū veſtias, vt eſurientem refocilles, vt hoſpitio egenum peregrinumq; ſuſcipias, vt cætera miſericordiæ opera proximo impendas, non tam Eſa. quam Chriſtus præcipit. Cæterum de iis paulo ſuperius loquuti ſumus pertinent autem hæc vniuerſa ad corporis leuandan inopiam quæ ad anima ſalutem ſpectant,ea ſunt,vt inſtruas ignorantem,vt ſoletis mœſtum, vt miſeras conſcientias verbo promiſſionis erigas, vt denique ſi quo pacto vales, aberrantem reuoces.Id præſtat operibus carnis, eoque magis huc animum intendere debemus, ſingulaque perpendere.quæ hoc in officio ſuppeditare poſſunt. Vnicuiq; enim mandauit deus de proximo ſuo. Mādauit inquam, vt eum perinde atque teipſum diligas,diligit vero qui emēdari,qui errata cupit corrigi,non confundi proximum,Alterū quod proximo debemus in condonando conſiſtere dixi, dum liuorem,odiumque ex animo mittimus, porroque proſcindi mus memores clæmentiæ, inmemores iniuriæ. Dimittite Duo dilectionis officia. Ecc.17.

Luc,6. inquit Chriſtus,& dimittetur vobis Hæc duo charitatis of
Quō cor ficia,in hoc euangelio tractabimus,& expēdere paucis ten-
rigendus tabimus.De primo,ordinem fraternæ correctionis audis.
ſit frater. Si peccauerit in te, inquit, audis & cauſam cur adhibenda ſit.Nēpe ſi peccauerit, ſi te offenderit,ſi ſcādalo,offendiculoue fuerit,ſi iniuria,dānoq; affecerit,tum clāculū in ſpiritu lenitatis,argue,obſecra,vt reſipiſcat, vt errorē agnoſcat redeatq; ad cor.Id enim voluit Chriſtus, vt videlicet fratrem noſtra obiurgatione reddamus meliorem, Hilarius exiſtimat ab eo ſolo obiurgandū fratrē, in quem deliquit. Quemadmodū enī deus Iſraeliticum populum diuina iuſſa temerantē,modo per angelos,modo per prophetas. mo-
Bifariam; do per filium,obiurgauit,ita puta & nos debere, qui offen-
cōtigit in ſi ſumus.offendentem corripere. Verū quo apertior hic lo-
nos fratrē cus fiat bifariā cōtingit in nos peccare fratrem.Semel ſi of-
peccare. fendiculo ſit improbis facinoribus, quibus de, paulo ante
Mat.12. cōmentatus eſt Chriſtus. Væ mundo a ſcādalis. Et,homini væ,per quē ſcandalū venit Et iterum. Videte ne contennatis vnum de puſillis iſtis.Contēnit qui infirmā lædit cōſcientiā,qui eſca,verbo,factis,exēplis malis.eum perdit,propter quē Chriſtus mortuus eſt.Quo malo laborant multi hoc ſeculo,qui verbis ſcurrilib' turpiloquio, deniq; & aliis id generis īprobe geſtis offēdunt proximi cōſcientiam. Sunt & alii qui nos iniuria afficiunt,qui cōuitiis.opprobriis.ſannis commaculant,perturbant, quos rurſus oportet in gratiam recipere,blandius obiurgare, vt a cœptis deſiſtant,ne charitatem lædant,ne concordiam mutuam ſoluant. Huc etiam eorū errata,referas,quæ ſolus ſpectas, ſoluſq; deprehendiſti. Neq; enim mox per omnes vicos perque omnes
1.Pe.4. angulos traducendus eſt frater. Quin ſi charitate ardeas, id obſeruare malis quod ait Petrus Charitas operit multitudinem peccatorū.i.regit fratris erratū,nō reuelat turpitudinē,atq; ita intellexiſſe hūc locū videtur Augu.Quid eſt, inquit,in te peccauit? Tu ſcis quia peccauit,Secretū quære, cum corrigis quod peccauit in te.Nam ſi ſolus noſti,quod peccauit in te & eum vis corā omnibus arguere, non eris corrector erroris,ſed proditor.Exemplo illud diducit Ioſeph,qui noluit prægnātem traducere mariam,ſed clancu-

lum dimittere a ſe in animum induxerat, Idem hic agendum eſt non ſolũ qui in nos, ſed etiam, quando peccatur quouis modo ab aliquo, quod ab altero neſciatur Ego, inquir, nolo eum publice corripere, nec tamen negligo, corripio in ſecreto pono ante oculos eius. Dei iudicium terreo conſciẽtiam. perſuadeo conſcientiæ vt reſipiſcat. Nam corripiendus eſt frater ſeorſum, ne ſi ſemel pudorem ac verecundiam amiſerit remaneat in peccato. Leniter autem arguendus eſt, vt præcipit Paulus. ſi quiſpiam præoccupatus fuerit in aliquo delicto, vos qui ſpirituales eſtis inſtruite eiuſcemodi, in ſpiritu lenitatis ac mãſuetudinis, conſiderans te ipſum ne & tu tenteris. Nã leniter caſtigatus, reuerentiam exhibet caſtigatori. Proinde debemus non tã ex hoc Xp̃i verbo, delinquẽtẽ proximũ cõmone facere, quã ex multis afferre innumeris locis, & exemplis ſcripturæ ſacræ. Moſes in Exo 23. præcipit. Si occureri boui inimici tui, aut aſino erranti, reduc ad eũ Si videris aſinũ odientis te iacere ſub onere, nõ pertranſibis ſed ſubleuabis cum eo. Iã ſi brutũ animal reducere ad verum dñm iubemur, & hoĩe nihil ſit inter animantia quæq; nobilius, maxime hũc aberrantem peccatorũq; faſcibus preſſum reuocare oportet. Iac. 5: Fratres mei, ſi quis ex vobis errauerit a veritate, & conuerterit quis eum, ſcire debet, quoniam qui conuerti fecit peccatorem ab errore viæ ſuæ, ſaluabit animam eius a morte. & operit multitudinem peccatorum. Et Dauid. Corripit me iuſtus in miſericordia, & arguet me oleum autem peccatoris non impinguet caput meum Iuſtus dixit. Nam ſi alium obiurgare pergas, ne eodem morbo labores, videto Eiice, inquit Chriſtus, primum trabem de oculo tuo, & tunc proſpicias, vt ex fratris oculo feſtucã eiicias. Charitas enim ordine quodam exequenda eſt, atqui hic ordo exigit, vt, qui alterĩ miſeri cor eupis eſſe, tibi ipſi non ſis crudelis. Miſerere inquit Sapiens, animæ tuæ placens deo Igitur, ſi CHRISTI mandatum exequi volumus, id curemus, vt benigniter carrata, quibus offendimur corrigamus, vt ſpes ſit, eum quem arguis, ſeſe correcturum. Nam ſi metuas in deterius euaſurum, ſuo domino permittendus eſt, ſuo domino ſtet aut cadat, potiſſimum vero, ſi qui corripiuntur indureſcant, ſi odio percellentur, ſi mortem me-

Gal. 6

Exo. 23.

Iac. 5.

Ps. 140

Mat. 7.

Charitatis ordo quid exigat

Eccl. 30.

Prou.17 dicentur. Plus proficit correctio apud prudenté, inquit Salomon, quam centum plage apud ſtultum. Et item, vbi non

Eccle 19 eſt auditus, non effundas ſermonem. Hinc Eccle. 19. Corripe amicum, neforte non intellexerit, & dicat non feci, aut ſi fecerit, ne iterum addat facere. Corripe proximum, ne forte non dixerit, & ſi forte dixerit, ne iteret. Corripe ami-

Puer. 27 cum ſæpe enim fit commiſſio, Et Prouer. 27. Melior eſt manifeſta correptio, quã amor abſconditus. Meliora ſunt vulnera diligẽtis, quã frauduléta oſcula odiẽtis. Proinde ſi miſericordia motus corripias, ſi emendes, cum lenitate, gratiam inuenies, id quod aperte ſaluator teſtatur: Lucratus

Qui peccet contra debitã fraternæ dilectiõis correctionem.

inquit, eris fratrem tuum. Et Salomon. Qui corripit hominem, gratiam inueniet magis apud eum, magis quam ille qui per linguæ blandimenta decipit. Peccant in hoc Chriſti mandatum. Primo qui ad manifeſta flagitia conniuent, qui delinquentibus applaudent, qui laudãt hyſtriones, eoſq; qui cænicos exercẽt ludos. Aduerſus quos Paulus Rom.

Rom. 1. 1. pronunciat. Non ſolũ qui faciunt, ſed qui conſẽtiũt facientibus. Neq; enim caret ſcrupulo ſocietatis occultæ, qui manifeſto crimini deſinit, cum poſſit obuiare. Ergo facientis pœnam etiam ex pontificio iure, eiuſcemodi cõſtringuntur. Oleo vngũt oẽs, quotquod tales ſunt, caput noſtrũ qui

I. Reg. 21 noſtris vitiis arrident, qui excuſant maxime, de Heli exemplum adhibeas, &c Scdo, peccant, qui ſecus quam oportet arguũt. i. odio, liuore, indignatione perciti, non arguunt quidem,

Eccle. 19 ſed cõuiti ãtur, ſed opprobant. Contra quos Dauid. Superuenit manſuetudo, & corripiemus. Et Eccle. 19. Et correctio mendax in ira contumelioſi, & eſt iudiciũ, quod non probatur eſſe iuſtum nec bonum, & eſt tacens, & ipſe eſt pudens, Animo igitur compoſito (ſi emendare velis proximũ) peccato, obiurges, imo ſi tibi & aliis conſultum cupis, pone omnes affectus, multaq; prudentia vtere, vt emendare valeas, perſpicitoq;, ne ex ſuſpitione, ne leui quidem murmure, ne ad mulierculарum ſuggeſtionem, corripias, quem emendare, quem corrigere vitam velis. Tertio ſimili errore duceuntur, qui palam, ideoq; inter pocula obſtrepunt. In conuiuio vini, inquit Eccleſi. non arguas proximum, & non deſpicias eum in iucunditate illius, verba improperii non

dicas illi,& non premas illum in repetendo. Siquidē correctionis fraternæ præceptum,affirmatiuum eſt,in quo obſeruare neceſſum eſt,honeſti,ac decori rationem, id eſt loci,tēporis,& perſonarum circunſtantias. Neq; enim mox, ī verba prorumpēdum,dū delictum animaduertis. Priuſquā interroges,inquit Sydrach,ne vituperes quēq̄,& cum interrogaueris,corripe iuſte.i.vt quod iuſtum eſt,iuſte exequare, tēpusq;, locumq;, animumq; pacatum obſeruando. Quarto ſunt qui in hanc Chriſti impingunt doctrinam, prælati maxime, quorum intereſt monaſteria viſitare ,diſpicereq; fratrum,virginumq; vitam mores,errata. Quorum nōnullos tam inſanos,tamq; impudētes comperies,vt palam audeant præcipere,etiam ſub excommunicationis cēſura,vt ſi quæ clam geſta ſunt,clamq; peccata norunt,ea in aprico,omnibuſq; coram traducant,id eſt,quod hactenus meo uo,ob fuit tam laudato officio & functioni,quominus id quod in ſtitutum eſt,effecerit,imo plus obfuerit religioni & monaſticæ,vitæ,quam poſuerit. Miſeri non intelligunt ei multa ſeruāda,qui ſcrutator eſt cordium,& probator renum. Aduerſus quos Paulus. Nolite ante tēpus iudicare,quoaduſq; veniat Dominus, qui & illuminabit abſcondita cordium. Pudeat tales examinatores,viſitatores erroris,ac impudentiæ,vt audeant aduerſus manifeſtiſſimam Chriſti doctrinam præcipere vt ea traducantur in luce quæ charitas tegere debuit. Quanto ſatius ſi intelligerent ſibi poteſtatem datam in ædificationem non deſtructionem Neque enim ii ædificare ſed deſtruere,ſed perdere & famam,& conſcientiam moliuntur ſubditorum ſuorum,qui ea examinare volunt, quæ diuino iudicio erant obſeruanda. Qui ſi ſua errata frontibus inſculpta haberent deum immortalem, quam monſtroſi eſſent hi prælati,quam ſepulchris dealbatis adſimiles Habent ſiquidem ſuos delatores, ad nihil aliud promptiores quam ad hæc impia , & ſcœleſtiſſima mandata exequenda. Interim tamen fingunt zelum, fingunt animarum profectum, & ſpeciem quendam præ ſe ferunt ſanctitatis, reipſa vero ſunt canes, porci, & quiduis aliud, quam hoc ipſum,quod profitētur. Atqui vtinam Epiſcopi hic proſpicerent ouibus CHRISTI, ne ſic paſſim,a lupis eiuſmo

Eccle.31
Eccle.11.
Cōtra malos indoctoſq; monaſticæ vita viſitatores.
1.Cor.4
2 Cor.10

di diſcerperentur,viroſq; deſignarent cordatos probos, ac honeſtos,qui cœnobia iuxta euangelicam doctrinam viſitarent,qui ad charitatem mutuam,ad concordiam,ad euangelicam perfectionem,paucis monachis cognitam pauciſſimis obſeruatam,cohortarentur fratres, maxime vero miſerum illum & captiuum ſexum fœmineum, eiuſcemodi ex carnificatoribus concreditum. Vtinam deſignarent peritos quoſdam eoſq; honeſtiſſimos confeſſionarios, qui miſeram illam gentem,recte & ad euangelium in conſcientiis inſtituerent. Coguntur enim plæræq; quaſi perpetuo quibuſdam & iis quidem ſtupidiſſimis,ſuas pandere conſcientias,confeſſoribus Nolo tamen quis exiſtimet me liberum facere,vt quiſq; pro ſuo arbitratu, quibuſlibet confiteatur. Quin dico,Epiſcoporum eſſe,vt ouibus ſuæ dioceſis proui deant,vt in conſcientiis liberrimæ & pacatiſſimæ reddãtur. **Si te non audierit,&c.** Vide quanta cura adhibenda eſt,ne fratris errata, in omnium aures traducantur,adhibendi ſunt duo,vel tres,correctionis teſtes quibus coram, crimen non obprobrandum ,ſed monendum eſt,vt videlicet ſeueritatem non in hominem,qui aberrauit,qui offēdit, ſed in delicta exerceamus, idque multis præſentibus. Qui ſimul obteſtari debent vt a vetitis ceſſet vt noxam agnoſcat ſeque eccleſiæ , proximoque reconciliet. **Quod ſi eos non audierit,dic Eccleſiæ.** Audis quanto eccleſiæ denunciandum? nempe ſi & te monitorem clancularium, & teſtes , quos adhibuiſti contempſit, ſi repudiauerit blande monentes, iam adeunda eſt eccleſia,id eſt, vel traducendus eſt omnibus coram, vel apud prelatum teſtibus conuincē dus,& ita demum a corpore ſeparãdus , ſi eccleſiam contēpſerit, Hoc loco coligamus aduerſus recēs natū dogma eccleſiam non eſſe inuiſibilem porro, ſed certis ſedibus,certiſque locis, colocatam quamquam interim a ſpiritu inuiſibili moderetur.Quocumque enim nomine accipias Eccleſiam,ſi huic accuſandus eſt frater pertinax, certam,viſibilem,& cognitam oportet.Alioqui quo nam pacto dicet eccleſiæ,ſi in ſolo ſpiritu hæc deliteſca? Igitur eccleſia in aperto eſt,totoque terrarum orbe cognita. Cognita, inquam , per Dei verbum,per legationis miniſtros , per ſacramento

Eccleſia non eſt inuiſibilis.

rum vſum,per fidei vnitatem , perque cærimonias ſacras , quibus ceu notis, CHRISTI Eccleſia internoſcitur.Deſcri bit hanc regius Propheta,ſub ſpecioſæ mulieris forma.Aſti tit,inquit,regina a dextris tuis,in veſtitu deaurato, circundata varietate.Icē in Apoca Ioannes vidit hanc cælo deſcēdentem,ornatam quaſi ſponſam viro ſuo: Vernat enim ecclesia,viris ſanctis,vernat doctoribus,& Epiſcopis,& paſtoribus,floret cærimoniis,ad dei laudem inſtitutis,niteſcit charitas operibus.Quæ omnia palam conſtat eſſe.Nam & Paulus præcipit,vt ſimus luminaria in mediis tenebris ſplēdentia. Idcirco eccleſiam alicubi corpori aſſimulat, vnum corpus nos vocans,qui de vno pane & de vno calice participamus.In quo corpore diuerſa membra , diuerſis officiis deputata aſſerit.Lege epiſtolam ad Corinthios , Et Epheſios : Inſania eſt igitur,Eccleſiam dici porro inuiſibilem. Quo pacto denunciabo Eccleſiæ,fratris errata,quam neq; videam, neque audiam ſententiam pronunciantem ? Non tamen inficias eo, hanc Eccleſiam inuiſibili ſpiritu moderari,verum operatorius & multiplex eſt hic ſpiritus,prodit enim in lucem,agitque & operatur mira,cum in ſacramentis , quæ inuiſibilis gratiæ viſibilia ſunt ſigna, tum in membris,quibus ſeu organis vtitur, ad totius corporis moderationem. Dic eccleſiæ.Ergo,id eſt,viſibili congregationi, ſi id commodum fieri poteſt Aut certe quod magis probant omnes fere Theologi die prælato,qui eccleſiæ præeſt.Difficile enim fuerit totam coadunare credentium multitudinem,vt fratrem rebellem corrigas,imo periculoſum etiam, ſi cæteris periculum impendeat , ſi in præiudicium vergat animarū,ſi ſcandala paſſim exoriētur. Hic non multitudo ſed præpoſitus adeundus eſt,Ad hoc enim conſtitutus eſt , vt ſētes euellat,oues morbidas eiiciat,vt paſcat,vt coerceat rebelles,inquit enim Paulus in Actis.20. Attendite vobis & vniuerſo gregi,in quo vos ſpūſſanctus,poſuit regere eccleſiam dei,regere vero dirigere eſt,id quod vel admonitione fit,vel mucrone iuſticiæ,ſed qui monitionem ſpernit,ſua pte temeritate incidit in gladium,baculumq; paſtoralem .

Pſal.44. Apoc.21 Ro.12 1.Cor.10 ibidē. 2. Ephe.4. Act.20

Si eccleſiam non audierit , & cætera En quando fulmen hoc,quod excōmunicationem vocant, exercendum

Quando

excõicationẽ vtẽdũ Quõ ĩproborũ conat⁹ ſint refrenãdi.

eſt nimirũ ſi Epiſcoporum, ſi prælati præceptum decretúqꝫ audire contẽpſerit, iis ſeparandus eſt a conſortio fideliũ, ab hoc ceu profano abſtinendum. Nemo cum hoc cibum ſumere, nemo precari, nemo hunc ſalutare debet. Hic habes, quomodo improborum conatus ſint refrænandi, qui arguentem audire nolunt. Quos alicubi ſic nota Salomon:

Prouer. 15. Amos. 5.

Non amat peſtilens eum, qui ſe corripit. Et Amos: Odio habuerunt, in porta corripientem. Id eſt, eum odio proſequuntur, qui ex authoritate põt, & ex officio debet flagitioſos arguere, ſed peruerſi difficile corriguntur. Proinde de horum peruicacia & Ioannes ait: Siquis venit ad vos, & hanc doctrinam non affert, nolite recipere eum in domum, nec aue ei dixeritis, &c. Et Paulus, hæreticum hominem, poſt vnam & ſecundam correptionem, deuita, ſciens quod ſubuerſus eſt, qui huiuſcemodi eſt, & delinquit, cum ſit proprio iudicio condemnatus. Atqui hic videmus eos ab eccleſiæ communione vel ſolos arcendos, offendiculo ſunt cæteris, id eſt, vel perditis moribus, vel doctrina peruerſa. alios corrumpunt, deſtruunt, ac inficiunt. Quales ſunt adulteri, ſcortatores, maledici, ſciſmatici, hæretici, & aliis iis ad ſimiles, quorum bona pars nuper, orbem Germanicum miſere contaminauit, ac confudit. Expergiſcantur hic Epiſcopi, & quam iuſte excommunicationis ſententiam in eos, qui ære alieno ſunt obnoxii ferant, perpendant, Certe Paulus Himenæum. Alexandrum hæreticos, & mentium corruptores tradidit in Satanæ diuexationem, & eum qui publice nouercam ſuam, loco vxoris habuit, quo eccleſia dei mirum in modum offendebatur. Et ne exiſtimemus hos ſolum modo a fidelium conſortio ſeparandos, addit. Scripſi vobis in epiſtola, ne commiſceamini fornicariis. Non vtique fornicariis huius mũdi, aut auaris, aut rapacibus aut idolis ſeruientibus. Sequitur: Si iis qui frater nominatur ĩter vos, eſt fornicator, aut auarus, aut idolis ſeruiens, aut maledicus, aut rapax eiuſmodi nec cibum ſumere. Vult igitur Paulus hos nõ ſolum vitari, quod oẽs debẽt, ſed etiã ſi cæteros ſubuertere nitũtur, tolli, & auferri e medio, id qđ ii debẽt qui gladiũ ferũt. Quãta cũ diligẽtia cauemus toxicũ, cauemus noxios cibos, proſpicimus corpori, mox in pulueris reſol-

Titum. 3

1. Cor. 5

Pluris corpus quam aĩa tacim⁹

tiando,& ſtercus putidum?& non curamus animi venena
letifera,non magnifacimus cum iis fœdera inire amicitiæ,
quorũ contagione & anima & corpus & fama inquinatu,
perditur Audi quid per Moſen in deu.prohibetur.vel ſic a
te abiicias hæreticos,caue ab eis æditos libellos,caue vt
letifera venena,dogmata, vitam, moreſque. Sic enim ha-
bet: Non intrabit eunuchus attritis vel amputatis teſticulis
& abſciſo veretro eccleſiam domino.Hoc eſt primũ genus Deu.33.
quod ab eccleſia fideliũ arcendũ eſt.i.iis qui ſteriles ſunt,& Qui ab ec
infœcundi,qui ſemen dei,vel diuitiis, vel carnis illecebris cleſia arcẽ
vel luxu immodico enecant,& proſcindunt,de quibus Sa- di ſint
pi.Fructus eorum innutiles,Relegentur ad hoc genns, oẽs
qui bonis operibus non declarant ſeſe fidei ſemen excæpiſ- Sap.4.
ſæ,quique nihil virilis operis,nihil honeſtatis,nihil præ-
ſtant,quod eſt euangelicæ perfectionis.Secundo excludũ-
tur ab eccleſia hæretici, quique matrem eccleſiam vel la-
cerant vel negant,re ipſa videlicet ſe nothos declarantes,
eoque addit Moſes.Nõ ingredietur mãzer,hoc eſt de ſcor-
to nat' in eccleſiã domini,vſq; ad decimã generationẽ.i.
qui extra eccleſiæ vnitatẽ detruſus,ſuaq; culpa eiect' eſt,nõ
ingredietur, niſi ſeipſũ agnouerit, reſipueritq;. Cæterũ qui
ex iis naſcũtur.i.de ſcorto,de meretrices abominatiõib' ex-
orti ſunt,ii nãq; ſcortatores ſũt,nothi ſũt,& filii abomina
tionis.Hoc enim intereſt,inter hæreticũ,qui ex nobis pro-
diit,& aſſeclam,quod hic mãzer ille vero parens dici põt
Tertio eſt & aliud gen' vſq; ad decimã gñationẽ ab eccle-
ſia exulãdũ quod Ammonitarũ & Moabiturũ noĩe intelli-
gitũr,quo deſignãtur ſuperbi,rebelles,& quotquot ſũt ĩmi
ſericordes erga miſere afflictos.Sũt & excludẽdi pacis tur
batores,& qui ſeditioſi,qui gulæ dediti,qui innumeris vi-
tii fœtẽt.Et diligenter obſerua vſq; ad decimã generationẽ
ab eccleſia arcẽdũ,eũ qui de ſcorto natus eſt Quod exem-
plũ Imperatores & Põtifices imitati,hæreticorũ etiã filios
& nepotes,alicubi exhæredãt,aĩaduertũt,& damnant,Po-
ſtremo q̃ dicta ſũt,de præmittẽda monitiõe,antequã tradu
cas fratrẽ,de iis intelligas,q̃ correctioni fraternæ ſubiiciũ-
tur.Quorũdã enĩ hoĩm pctã manifeſta ſũt q̃ totũ orbẽ cõ-
maculant,quæ rem perturbãt,quæ fidem,religionemq; ſub

uertunt, in ea qui incidunt, palam arguēdi ſunt, palamque per Magiſtratum coercendi. Peccātem inquit Paulus, corā omnibus argue, vt cæteri timorem habeant. Neque enim perpetuo ſinendi ſunt mali, pro ſuo arbitratu agere, & dicere coram quibuſuis, quidlibet, ſed ſi palā omnibus obſint nulli, imo ne ſibi quidem ipſis, proſint, obiurgandi. Eſt enim illis in faciem reſiſtendum, qui infirmioribus conſcientiis ſcandalo ſunt. Viderint hic quid Lutherani Chriſto reſpondeant pronuncianti Si eccleſiam non audierit, ſit tibi, ſicut ethnicus & publicanus, Ethnicis & publicanis deteriores ſunt, qui ſub prætextu euangelicæ libertatis, quam licentiſſime viuunt, qui iniuſtiſſime ac ſceleſtiſſime ſacra templa expilant, qui profanant ſacramenta, qui omnia confundunt. Deteriores ethnicis ſunt, qui eccleſiæ decreta a ſe

Luc.10 abiiciunt, qui mandata qui cærimonias ſacras, rident, exi-

1. Thes.4 bilant, eoque magis redduntur obnoxii, quo minus pendunt minoriſque, quæ religioſe ſancita ſunt, ducunt. Qui vos, inquit Chriſtus, ſpernit, me ſpernit. Et Paulus Qui hæc ſpernit, non hominem ſpernit, ſed ſpiritum ſanctum, quo hæc decreta & ordinata ſunt, Subiiciuntur huic ſententiæ omnes apoſtatæ, omnes qui aduerſus decreta pontificum quolibet die, nulla nec ſcandali nec præcepti, nec charitatis habita ratione, veſcuntur carnibus, ferias ſolennes profanant, &c. Ethnici enim ſunt, Publicani ſunt. Subiiciuntur etiam Simoniaci, & ii qui pro ſacramentorum adminiſtratione pecuniam nummoſque exigunt; qui promittunt. denique qui nundinationes condonationum in eccleſiam intro ducunt. Subiiciuntur maxime omnium, Lutherani concionatores, patroni & anteſignani, velint nolint, iactent quamuis Euangelium, euangelium. Non enim moratur Dei verbum, vocem, ſed res. Vox, opera concordent, oportet, ſi digni Euangelio haberi volumus, Stat enim firma ſententia Chriſti, qua ſubſequutus dicit. Amen dico vobis, quæcunque alligaueritis ſuper terram, erunt ligata & in cœlo. Quam ſententiam Hieronymus ſic effert, Quia dixerat, ſi eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut Ethnicus & publicanus. Poterat contemptoris fratris hæc eſſe

reſponſio,vel tacita cogitatio. Si me deſpicis, & ego te deſpicio,ſi me condemnas & tu,mea ſẽtentia, condemnaberis,poteſtatem ergo tribuit Apoſtolis,vt ſciant,qui talibus condemnantur humanam ſentẽtiam diuina corroborari, dicit,itaque, Quæcunque alligaueritis,&c. Obſeruare præcipue Origenes hoc loci,quod in cœlo dixit Ieſus,& nõ in cœlis. Nam hoc verbum ad Petrum dicitur,qui non in vno cœlo,nec in vna eccleſia,quaſi priuatus,vt cæteri Apoſtoli, qui ſinguli in partem ſolicitudinis acciti ſunt,ſed in omnibus eccleſiis ligandi & ſoluendi accepit poteſtatem. Illud igitur in cœlo,ad Ioannem, Andream, & reliquos item ſingulatim referas oportet. Non enim ſunt tantæ perfectionis,neque authoritatis quantæ Petrus,qui iis omnibus prælatus eſt. Ergo etiam illi poſt reſurrectionem,præ cæteris,Chriſti oues cõmittuntur. Paſce,inquit,oues meas. Hac authoritate Chriſti,ſtabilitur Pontificum iuriſdictio, quam vocant,& excommunicationem,& reliqua, quæ pontificæ ſunt poteſtatis. Sed viderint,quos ligant,quoſue ſoluant.viderint quam iuſte,qua ex cauſſa. Quanquam enim Gregorius iniuſtam ſentẽtiam iudicis dicat eſſet timendam tamen. Auguſtinus alicubi teſtatur: Cœpiſti habere fratrem tuum tanquam publicanum, ligans eum in terra, ſed vt iuſte alliges, vide. Nam iniuſta vincula, diſrumpit iuſtitia. Et item Gregor. Ipſi ligandi & ſoluendi poteſtate ſe priuant,qui hanc pro ſuis voluntatibus & non ſubditorum moribus exercẽt. Audiuimus in ſuperioribus in quos maxime poteſtas exercẽda eſt,ſi Paulũ. Petrum, ſi denique cæteros Apoſtolos imitari volumus. Poſtremo ſi quæ nobis poteſtas concredita eſt,in ædificationẽ, non in deſtructionem vti debemus. Ad hanc normam. exigenda ſunt omnia epiſcoporũ fulmina,omnes cenſuræ, & diriſſimæ illæ deuotiones,& execrationes,& anathema a quoque. A qua ſi deflexerint, metuenda quidem eſt ſententia, ſed neſcio vtri magis ei, qui tulit iniuſte, an ei qui hanc patitur. Ego hunc iuſte excommunicari dixerim, qui palam offendit in eccleſiam,qui turbat communem pacem, qui ſuapte temeritate,ſectas nouas,hæreſes,dogmata peregrina inuehit, quales ſunt omnes qui ſub hoc decennium aduerſus eccleſiam,

Cæteros apoſtolos neq; eiuſdẽ neq; tãtæ authoritatis eẽ, vt eſt Petrus.

ſcripſerũt multa, docuerunt plæraq; egerũt quam plurima. Quanquam enim medicinalis ſit excommunicatio, tamen qui hanc contemnit, qui impudenter ridet (quod videlicet ĩ omnibus Lutheranis) execratus eſt, maledictus eſt, & qđ Paul. ait: Si quis non diligit dominum Ieſum Chriſtũ, ſi ana thema maranatha. Sed inquit quiſpiam diligo Chriſtum, quem adeo deperio, adeoque illi fido, vt omnem in ipſum fiduciam reiiciam, omnia propter ipſum ſuſtineam, enſes, ignes, cruces, mortem. Recte ſatis, Si Chriſtum & eccleſiam, non ſepares, ſi huius decreta non contemnas, ſi ſacra non violes. Qui præcipit audiri filium, præcipit & reuereri matrem. Quin & filius matri defert honorem, & maledictus qui non honorat patrem & matrem. Ne igitur ſatis eſt chariſſimi, vt patrem cœleſtem appellemus, vt filium agnoſcamus, ſed ſi nolumus trangreſſores habet diuinorũ, præcepторũ vtrũq; preſtandũ, diligendus filius, honorãda, & mater, & ecclia. Vnum enim eſt, Chriſtus & eccleſia, ſi Paulo credimus toties hunc caput predicanti toties ĩ.ulcanti, nos inſititios Chriſto factos & (vt ipſius verbis vtar) incorporatos, & iuncturis quibuſdã vinctos. Qui igitur patris vocẽ audit qui filiũ diligit, eccleſiã a filio non diuidat, audiat eccleſiã, alioqui hæreticus eſt, antichriſtus eſt, ſciſmaticus eſt.

Xp̃s & eccelia nõ ſũt ſeparandi.

Deut. 27.

Ephe. 1.

Iterum dico vobis quod ſi duo cõſenſerint, &c.

Quã timẽda ſit iuſta ecclíæ ſententia.

Quam timenda ſit iuſta eccleſiæ ſententia, palã hoc verbo declarat Chriſtus. Si duo ex vobis cõſenſerint, in eandẽ ſententiã ligandi ac ſoluendi, ierint, ſi cõcordibus votis idem deſiderauerint, ſi eodẽ ſenſu, eodẽ animo, eodẽq; poteſtate dubias ſententias (quo ex tẽpore ſurrepere ſolent) finierint nõ aberrabũt, nec a ſpiritu veritatis deſtituentur, quin de quacũq; re petierint, fiet eis. Petant interim, adauge nobis fidẽ ſupplicent patri, obſeruent gratiã, deprecent iram, precentur veniã, poſtulent ſapientiã, quicquid tandẽ petierint, fiet eis. Atq; hæc promiſſionis verba ſunt. Quibus addit & hoc: Et vbicunq; ſunt duo vel tres in nõie meo congregati in medio illorũ ſum. Hic animaduertamus, triplicẽ eſſe conſeſſionis modũ. Primus in natura. Secũdus in gratia. Tertius fit ſimulatione Qui natura conſentiunt, ſunt, corpus ſpiritus, & qui inter hæc duo mediũ occupat locũ, aĩa. Na

Triplex cõſẽtiõis modus

Eccle. 13

tura eí hæc inter ſe ſic cognata ſunt, vt non niſi violentia, vel cōtrario diſſolui queāt motu, ideſt. morte, ſic omne animal ſibi ſimile diligit, naturæ ductu, multa enī videmus bruta, vnde quā ſibi arrideat hæc conſenſio, facile animaduertere licet. Apes enī nō niſi mutua cōcordia, vnū ducem ſequerētur. Grues quoq; habēt quæ inter eas primas obtinet, ſic cætera quoq;. Deniq; & Chriſtus, hinc colligit deſtructionē Satanici imperii, ſi iuuicē diſſideāt, adeo in omni re eſt reperiri queudā quaſi genuinā conſpirationē. Seruat hæc naturā in ſuo eſſe, ſeruat & adminiſtrat viuere deinde & operari, nihil nō agens, quo poſſit id efficere, vt omnia in natura conſiſtant, omnia in vnū coeāt. Hinc etiam quo ad fieri poteſt, omnia quæ huic obſiſtūt, propēſioni naturali, ceu venena refugit, aſpernatur, & a ſeſe propulſat. Secunda conſenſio, hac multo eſt excellētior, multo ſalubrior eoq; magis neceſſaria, qua magis nos Deo aſſimiles facit, magiſque in diuinā quandā ſimilitudinē & metamorphoſim, tranſfert. Operatur hāc cōſenſionem, fides eadem, operatur & ſpes, efficit tamen ac perpetuo conſeruat charitas Quibus ſic cōuenit, exaudiūtur, qui ſic cōgregātur, in noīe Chriſti cōueniunt. Inter hos medius eſt Chriſtus, hos dirigit, hos moderatur, iiſq; ſuū ſpiritū impertit. Nā in actis dicitur. erat credentiū cor vnū & aīa vna. Sic non ſemel coacta eſt multitudo apoſtolorū in actis apoſtolicis. Viſum eſt inquiūt, ſpiritui ſancto & nobis. &c. Sic inſtituere præcipit Paulus cōuentus & comitia Eccleſiæ. Quoties, inquit, conuenitis, vnuſquiſq; veſtrū canticū habet, doctrinā habet, līguā habet reuelationē habet, interpretationē habet, omnia autē veſtra ad ædificationē fiāt: & Paulo īferius. Nō enim eſt Deus diſſenſionis, ſed pacis, vt in oībus cōgregationib° ſanctorū doceo. Sic adacti ſunt apoſtoli, dū circūciſionem tollere, de carniū eſu decernere, deque aliis Moſaicæ legis oneribus diſſerere, contendunt. Sequuti ſunt horum exemplum, patres, & Eccleſiæ moderatores, ſi quando ambigua obrepſerunt in religiōe noſtra dogmata, ſi ſciſmata, ſi hæreſes increpuerunt. Deinde ibi cōuentum eſt, ex cōmuni omnium decreto, pronunciatur, & quaſi ex tabella recitatur ſententia, a qua appellare nemini licuit, nemo etiam ni-

Act. 4.

Act. 15.

1. Co. 14.

ſi vel alienus, vel hæreticus, vel latum digitum mouere, auſus fuit, nam ſtat firmum pro eis Chriſti verbum. Quodcũque ligaueritis ſuper terram. Cur, itaquia in medio eorum
Pſal.132. legiſlator eſt Chriſtus, imo, vt ita dicam, diffinitor eſt Chriſtus. Hanc mutuam, adeoque diuiuam conſpiratinnem. Dauid pulcherrima ſimilitudine depingit, dicens. Ecce quam bonum, & quam iucundum habitare fratres in vnum, &ce. Sicut vnguentum, &c. Hoc vnguentum a capite Chriſto in barbam ſtillauit apoſtolos, dein ex hac in oram veſtimenti, id eſt posteros, & eos qui in horum ſucceſſerunt locum, defluxit. Iam cum vnctio, hos ſpiritus Chriſti, in concilius edoceat, quum in veri nationem ducat, quum ſuggerat omnia, quorum nomine congregati ſunt, id eſt, quæ ad ædificationem eccleſiæ pertinent. Impium & flagitium, parum decreta reſcindere, violare, rumpere. Ad hanc conſenſionem tota nos ſcriptura ſacra cohortatur, imo & Chriſtns abiturus ex hoc mundo, pro hac obteſtabatur patrem Rogo pa-
Io.17. ter vt ſint vnum, ſicut nos vnum ſumus. Quo colligimus eos concionatores ad Chriſti regnum minime pertinere, qui ſectas inuehunt, qui ab vnione hac deflectunt. qui patrum decreta temerant, peſſundantque. Qui enim non eſt
Mat.12. mecum, contra me eſt. Tertia conſenſio, hypocriſi & ſimulatione conſtat, non quod vere conſiſtat, ſed quod quandã conſiſtentiam fingat, qualis eſt omnium, qui in deterius cõ-
1.Corin.11 ueniunt, de qnalibus ad Corinth. ſic fere habet Paulus. Illud tamen præcipiens non laudo, quod non in melius, ſed in dexterius conuenitis. Porro, vt intelligamus hanc falſam eſſe & fictitiam, mox ſubiungit Cum conuenitis audio diſſidia in vobis eſſe, & aliqua ex parte credo. Conuenerunt equidem Corinthi corpore, animi vero diſſidebant maximo interuallo, quando alius aliud de euchariſtia ſentiebat aliumque ſumendi modum inuehere contendebat, igitur ad lites potius. & diſcordias erant illa conuenticula inſtituta, non ad ædificationem, quod tamen magis oportuit. Ita & Iudæi in domum Caiphe conuenerunt, ſed quid inter ſe conſultarint, Dauid multa ante ſæcula expreſſit. Aſtiterunt
Pſal,2. reges terræ, & principes conuenerunt in vnum aduerſus dominum, & aduerſus Chriſtum eius. Coeunt equidem

ſed ad innocentis ſanguinis effuſionem. Sic & hæretici, & horum patroni, non ſemel conueniunt, corpore loco, ac dictis, ſtatuſque diebus, ſed aduerſus eccleſiæ vnitatem, aduerſus vnctos domini, aduerſus communem eccleſiæ pacem & hoc eſt in deterius conuenire. Eiuſcemodi conuenticulis neque CHRISTVS adeſt, neque ſpiritus veritatis doctor præſidet. Cur ita? Quia in nomine Chriſti non conueniunt, ſed ſinguli quique in ſuo nomine, vt ſuũ dogma, hæreſimque ſtabiliant, quanta maiore poſſunt pertinacia contendũt. Tales ſolennitates atque cœtus odit deus, talia execratur conuenticula, ſpiritus veritatis. Iniqui, inquit per prophetam, ſunt cœtus veſtri. Et iterum Non congregabo conuenticula eorum de ſanguinibus. Imo hæc conuenticula diſpergit dominus, exturbat, ac confundit. Iam qui negant Chriſtum in eucharistia eſſe præſentem, imo qui non credũt cõuerſionem panis & vini in Chriſti ſubſtantiam, qui ſacramento baptiſmi ſuam detrahunt vim, qui authoritatem eccleſiæ inuertũt, qui vnum pontificem, cæterumq; eccleſiaſticum ordinem profanant, commiſcent, quanquam vel ſenſu, ſeu etiam corpore ſeu loco congregentur, non tamen in medio eorum eſt Chriſtus. Neque igitur ſi quem ii ligant, aut ſoluant, eueſtigio is vel ligatus, vel ſolutus eſt, quandoquidẽ ab eccleſiæ corpore proſcripti ſunt, ſuoque proprio iudicio damnati. Nihil ergo nos hæreticorum maledicta, nihil excommunicationũ fulgura, nihil anathemata permoueant. Neque enim qui extra eccleſiam ſeparatus eſt, eos, qui intus conſiſtunt, excludere, adeoque a grege dominico ſeparare poteſt. Extra enim eſt, profanus eſt, & quod Paulus ait, Satanæ traditus eſt, in interitum carnis. Quod ſi reſipiſcat, ſi intus redeat, ſi ſeſe Eccleſiæ reconciliet, iam ponenda eſt ſæuitia, ponenda offenſa, condonanda noxa. Sic fidelium eccleſiæ, ſcortorum reconciliauit Paulus, iuſſitq; vt illi condonarent. Verba eius ita habent. Sufficit iſtiuſmodi homini hæc increpatio, quæ facta eſt a pluribus, adeo vt e diuerſo magis condonare debeatis, & conſolari, ne quo modo fiat, vt immodico dolore abſorbeatur huiuſmodi, moxq; ſequitur reconciliatio. Cui vero condonaſtis aliquid, & ego condono, Hunc modum & eccleſia luben-

Quod Lutheriorũ cœtibus Xp̃s non interſit.

Eſa. 1.

Pſal. 15.

Hæreticorum maledicta non eſſe metuenda

2. Cor. 2.

obſeruat, imo quaſi mater ſeſe filiis offert, modo filii non degenerent, non contemnant, nõn dehoneſtent matrem.

Tunc accedens Petrus ad eum dixit. Domine quoties peccabit in, &c. Dixit nos proximo etiãnum debere condonationem noxæ, qua in nos peccauit. Id enim eſſe miſericordiæ, ſatis ex nobis ipſis colligere poſſum⁹, noſtra enim omnis oratio eo tendit, vt deo ſupplicemus, qui deo ſupplicat, ſe miſerum agnoſcat. neceſſum eſt. Miſeria autem omnis, aut ſuo, aut alieno vitio contracta eſt, Iam cum in multis offendimus omnes, quum nemo ſit, qui aliquando non peccauerit. Peccare vero, in dei legem delinquere eſt, qui peccat, omnium miſerrimus eſt, proinde ſi a miſeria eripi ſi liberari velit, roget, ſupplicet, precetur veniam quaſi indignus eſt, vt conſequatur, niſi & ipſe in alium hanc ipſam commonſtrauerit. Hoc enim in precatione dominica petimus. Remitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus. debitoribus noſtris. Si igitur tibi vis ignoſci, ſi condonari noxam, ſi a miſeria peccatorum, eſto in proximum miſericors, & toties eſto, quoties ille peccare poterit, quoties & veniam præcatus fuerit, niſi facilitas veniæ occaſionem præſtet delinquendi, id ſi quando perpendis, cura ne ſis iniuſte, ſi miſericors, ne improbis, fræna laxentur vitiorum. Hoc eſt, quod in ſequentibus docet CHRISTVS ad quem accedens Petrus dixit. Quoties peccabit, in me frater, & dimittam ei? Septies? Nam ſupra dixerat dominus non eſſe contemnendos puſillos, eſſe etiam corrigendum delinquentem fratrem, præmiumq; promiſerat, inquit Hieron. qua occaſiõe accepta, ſciſcitatur Petr⁹ non perpetuo condonandum ſit, aut ſub certum numerum redigenda remiſſio, & ignoſcentia. Verum, non concludit veniam, inquit Theophylactus, numero Chriſtus, qua nquã interim determinatum exprimat. Verum, id quod ſolet non ſemel ſcriptura, finitum & certum, pro infinito, & indeterminato, ponere tempus, & numerum, id quod hoc loci fieri certiſſimum eſt Neque enim patitur hominem, eſſe crudeliorem deo, qui dicit. Quotienſcunq; ingemuerit peccator, omnium iniquitatum eius nõn recordabor. Si non recordatur, ſi non imputat nobis delicta noſtra deus, impium

Perpetuo proximo noxã eſſe dimittendã niſi facilitas veniæ occaſionẽ præſtet delinquendi.

Math. 6.

Ezec 18.

eſt,iniquum eſt,nos homini reſeruare iram, & a deo quærere veniam. Quod vero Petrus,vſq; ſepties dixit, forſan ex eo profectum eſt,quod in Prouer. 24. dicitur. Septies in die cadit iuſtus,& reſurgit.Et Gene. 4, Septuplum dabitur de Cain,de Lamec vero, ſeptuagieſſepties, id eſt, quadringentis, nonaginta vicibus, vt interpr ætatur Hierony. id eſt continue,& ſemper, & toto,perfectoq; corde remittendum eſt.Septenarius enim numerus, quum eo omnes dies voluũtur,& refluant ſemper, ac recidant in idipſum perfectionem ſignificat in genere actionum, operationumque.Opera vero noſtra non poſſunt eſſe perfecta, niſi ex charitate proficiſcantur.Qui vero ſeruat iram, qui apud ſe iniuriam reponit, ſuo tempore retaliandam, non diligit neque igitur in hebdomata eſt, imo ſecundum Ioannis ſententiam,homicida eſt,Ita intelligenda hæc verba, ſubindicauit Chriſtus paulopoſt, in parabola ſerui nequam, qui vix dilationem dare voluit conſeruo,cum ipſe interim neque ſoluendo eſſet apud dominum, Igitur beneficium præſtitum,ob ingratitudinem,& odium in fratrem, reuocans,iratus dominus,tradidit eum tortoribus quoadvſque redderet vniuerſum debitum. *Sic & pater meus cœleſtis faciet vobis,ſi non remiſeritis vnuſquiſq; fratri ſuo de cordibus veſtris*. Igitur ſeptuagies ſeptem vicibus remittere eſt perfecto corde iniuriarum obliuiſci, radiceſque liuoris ex animo euellere, nec ſignis, nec verbis oſtendere implacabilitatem,imo etiam orare pro calumniatoribus, bene mereri,bene precari omnib⁹. Dimittite, inquit Chriſtus, & dimittetur vobis,exemplo ſuo illud cõfirmãs, qui dũ ab hoſtibus in crucẽ eſſet adactus,nõ necẽ, nõ mortẽ imprecatus eſt,ſed inquit.Pater ignoſce illis,quia neſciunt quid faciunt.Ignoſcendum eſt ea propter etiã inimicis.ſi Chriſti imitatores eſſe volumus,ipſe enim & poſt hoſtibus,proq; inimiciſſimis cœleſtem patrem obteſtatus eſt,exauditusque pro ſua reuerentia.Fœlices,qui hoc exemplo ducti, & hoſtibus inuidiæ affectibus remittunt,& eos qui male præcantur,beneficiis afficiunt.

Pu. 24. Gene. 4. 1.Io.3. Mat.18. Lu.6. Lu.23. Heb 5.

Feria quarta dominicę tertiæ quadrageſimæ, Euang. Matth. xv.

ACceſſerunt ad Ieſum ab Hieroſolymis ſcribę & phariſæi dicentes. Tota hæc lectio admodum vtilis eſt, & cognitu perneceſſaria, hoc potiſſimum tempore, quo omnes fere Lutherani, ad hanc. ſeu ſacram anchoram, confugiunt, ſi quãdo eccleſiæ traditiones eis obiiciuntur. Quam vero eorum dogmatis ſuffragetur, mox dicemus, hoc principio monentes auditores. ſi quem ſcripturæ locum, ad noſtra fidei roborationẽ adhibere volumus, is recta tendat oportet, in id ſtabiliendũ, quod probandum ſuſcæpimus, aut euertere cõtendimus. Dein, ſi neceſſaria conſequutione hinc deduci poteſt quanquam verbis vocibuſq; non contineatur in diuinis ſcripturis, ſatis tamen idoneus erit rebus, cauſiſq; probandis & aſtruendis defendendis, aut refutandis. Chriſti enim doctrina, non tam verba, quam ſpiritũ, & ſenſum ſpirat, innititur, ac incedit. Iam ſi in moribus quippiam damnare volumus, ſi inuertere recæptum Eccleſiæ vſum, ſi patrum decreta irrobo rare, non ſecus nobis agendum eſt, quam in iis quæ ſidem concernunt, hoc eſt, vt ad certam loquamnr regulam, eos videlicet adhibeamus locos, ad noſtri dogmatis ſtabilitionem qui recta in hoc ipſum dirigi poſſint Nã vt Auguſtinus habet aduerſus Vincentium Donatiſtam, ſi locum accipitem adhibuerimus, niſi fidem faciemus, id quod probat aliquot ſcripturæ locis. vt vnus eſto. In Mattheo capite viceſimotertio, aduerſus phariſaicam hypocriſim. Væ vobis ſcribæ & phariſæi, quia ſimiles eſtis ſepulchris dealbatis. &c. quã ſi aduerſus eccleſiæ miniſtros torqueas, nihil minus efficies, quam fidem certam. Ex incerto enim certum colligi non poteſt, neq; ex inuidenti, & minus probabili demonſtrati probabile & euidens. Certum autem eum locum, aduerſus Iudæorum inanem religionem, & fucatam pietatis ſpeciem, dictum nihil agitur hic noſtræ cauſæ oberit, imo ex æquo, in aduerſarios retorquebitur Qui enim hypocriſi vacat, ita & hoc loci quæſtio fa

Genuino ſcripturæ ſeniũ vtẽdũ ad probationẽ.

Mat. 23

ſti exorta eſt inter Iudæorum magiſtros. Cur, inquiunt, diſcipuli tui tranſgrediuntur traditiones ſeniorum? Hanc, vt elidat Chriſtus, omnia ſua verba conuertit huc, hinc Moſem citat, hinc Eſaiam, hinc factum ipſum declarat. Neque igitur in aliud quam in phariſæorum calumnioſam quæſtionem, certo hanc reſponſionem dirigere, accommodareq; poſſumus. Id quum verum ſit, piaculũ eſt, huius Chriſti ſententiæ authoritate id quod pro Chriſti eccleſiæq; honore gloria, aude inſtitutum eſt, velle euertere, ac deſtruere Neque enim in ſeipſum pugnat Chriſtus, neq; ſui ipſius hoſtis eſt, neque ſuæ (quam ſibi in fide deſponſauit) Eccleſiæ expugaator. Expugnaret autem, ſi huius authoritatem, qua decreta omnia, cærimoniæ conſtitutioneſq; proficiſcũtur, tolleret. Dixit enim alicubi. Quodcunq; ligaueris in terra, erit ligatum & in cœlis. Si id verum & perpetuum, firmumque voluit eſſe, nihil obſunt mandantis eccleſiæ, quæ in hoc capitulo recenſentur, quæque phariſæis obiiciuntur.

Tunc acceſſerunt ad IESVM de Hieroſolymis ſcribę & phariſæi, dicentes. Quare diſcipuli tui tranſgrediuntur traditiones ſeniorum? Non enim lauant manus ſuas cum panem manducant. Mat 15

Tria in hac lectione nobis diſpicienda ſunt. Primum calumnioſa Iudæorum interrogatio. Secundum iuſta interrogationis refutatio. Tertium facti declaratio. Primum obſeruabimus iuxta Chryſoſt. Tunc, quando videlicet plurima ſigna operatus eſt, quãdo infirmos tactu fimbriæ curauerat, accedunt primores Iudæorum, adeuntq; Chriſtum, non ſimplici ex animo, ſed calũnioſo, quo etiam ineffabilem animi nequitiam, nulli credentem declarant. vbi maxime oportuit revereri & credere, & dei verbo obtẽperare, hic illi inſaniunt, calumniſque ſtruunt. Cur, inquiunt, diſcipuli tui tranſgrediuntur ſeniorum traditiones? Nãpe, quibus præcipiunt lauaudas eſſe manus, antea quam cibus ſumatur. De iis ſenioribus dicitur. Numeri vndecimo. Num. 11.
Congrega mihi ſeptuaginta viros, de ſenioribus Iſrael, quos tu noſti quod ſenes populi ſint, ac magiſtri, Penes hos conſiſtebat ſumma rei, & controuerſiarum, vt in Deũ. 17. patet.

Deut.17 Decernebantur autem ab iis plæraque multa, quorum alia ad legis faciebant impletionem commodiorem, de quibus eodem capite dicitur. Facies quæcunque dixerit, qui præſunt loco, quem dominus deus tu' elegit, Alia vero, eo ten- debant, vt legem ſubuerterent cœlitus datam, id quod in eodem libro. 4. c. prohibetur. Non addetis ad verbum quo loquor, nec auferetis ex eo. Addunt qui ea commentantur, quæ legi aduerſantur, quale erat hoc quod Chriſtus phariſæis hoc loci exprobrat. Irritum feciſtis mandatū dei, propter traditiones veſtras. Addititia etiam ea ſunt quāquam egi non aduerſentur, multo tamen ſolicitius exigebantur a phariſæi, quam dei man data, quale erat, Iotis manibus cibum ſumere, In iis enim obſeruantiunculis admodum erāt ſuperſtitioſi phariſæi. Matth.23 Decimatis mentum, & anethum, & cīminum, & relinquitis quæ maiora ſunt legis, iudicium, & miſericordiā, & fidem, Obſerua hoc loco non damnari decimas, vt falſo autumant hæretici, ſed oſtendi, vtrum alteri, præferendum. Sic & in præſenti euangelio, ea ſeniorū, inſtitutio non plane damnatur a Chriſto, ſed magis declaratur, quod potiſſimū a nobis exigat deus, Id eſt, cordis munditiam, id quod mox audiemus. Igitur hæc traditio ſi diuinis mandatis præferatur, impia eſt, abhominabilis & prorſus exterminanda, planeq; reſpondendum iubenti, oportet obedire deo magis, quam hominibus. Ruſticitatis enim eſt, & inciuilitatis non lauare manus, ante aquam comedas, impietatis vero, & crudelitatis, non ſuccurrere parētibus inopia ac penuria, grauatis, id eſt, quod ſecundo loco ſubindicat Chriſtus. **Ipſe autem reſpondens, ait illis. quare & vos tranſgredimini, &c.** Clauum hic clauo pellit, iniuſtam, & calumnioſam iuterrogationem vera & iuſtiſſima reſponſione elidens. Quare, inquit, vos propter traditiones veſtras. Manifeſte licebit hic colligere, eas traditiones aduerſus dei legem æditas, quas eis improbrat Chriſtus, id quod hiſce verbis aperit. Quare & vos tranſgredimini mandatum dei, & cætera, Quaſi diceret. Dei mandatum æternum eſt, perpetuū, ac firma ſanctione ſtabilitum, neq; vllis humanis legibus comparandum multo minus ſubiiciendum, & corrūpendum. Eo tamen impu-

Varia leniorū Iudæorum decreta.

Deu.4

Qui dicātur ſacræ ſcripturæ aliquid impie addere

Matt.23

Act.5.

dentiæ euaſiſtis impii Iudæorum Scribæ & pontifices, vt huic audeatis veſtra figmenta,& decreta,a vobis, id veſtrũ quæſtum augendum, excogitata præferre, maioriſque authoritatis,& momenti facere. Laborabant enim fere ſemper hoc morbo Phariſæi,vt ſibi,ſuiſque commodis conſulerent, hic toties in prophetis auaritiæ arguuntur. Eſaiæ decimo. Væ qui condunt leges iniquas,& ſcribentes iuſtitiam ſcripſerunt,vt opprimerēt in iudicio pauperes,& vim facerent cauſæ humilium populi mei. Et item Hieremiæ octauo. Vere mendacium operatus eſt ſtilus mendax SCRIBARVM Confuſi ſunt ſapientes,perterriti,& capti ſunt. Quia a minimo vſque ad maximum omnes auaritiam ſequuntur,a propheta, vſque ad ſacerdotem,cuncti faciunt mendacium. Item vitium in Matthæo obiicit eis Chriſtus. Intus plene eſtis rapina & immundicia. Omne enim ſtudium huc contulerant, vt miſerum popellum exhaurirent, ac pecunia,nũmiſq;,deniq; omni ſupellectili ẽnudarent.Teſtatur id apertiſſime Michæas.3.Qui comederunt carnes populi mei,& pellem eorum deſuper excoriauerunt, & oſſa eorũ confregerunt,& cōciderunt ſicut in lebete, & quaſi carnem in medio ollæ.Non enim ſuffecerat ſpoliaſſe ſubiectum gregem,ſed corpora etiã afflixerunt duro imperio,vel vt per hyperbolam dicantur excoriare populum interere ac confringere carnes in olla feruente,qui omnem ſubſtantiam ſubditorum exhauriunt,idq; ſanctitatis ac pietatis prætextu.Igitur toties in prophetis præuaricatores diuinæ legis vocantur,toties adulteri & filii abominationum ac ſcortationũ.Adulterinis enim dei legem, adinuentis & gloſſematis,cōtaminabant,id quod vel hac lectiōe cōſtat:

Eſa.10. Hiere.8. Mat.23. Mich.3

Nam DEVS dixit. Honora patrem, & cetera.

Præceptum hoc Exod. 20. euulgatum eſt, confirmatum, & Deuterono. 5.& toties per prophetas & Apoſtolos repetitum.Quod Epheſi.ita habet PAVLVS. Honora patrem & matrem tuam, quod eſt mandatum primum in promiſſione,vt bene ſit tibi,& ſis longæuus ſuper terram. Honor vero, ſecundum Hieronymum, non tam in ſalutationibus, quantum eleemoſynis & munerum oblatione ſentitur. Honora,inquit Apoſtolus, viduas, quæ vere

Exo 20. Ephe.6. Honor potius

Irritum feciſtis mandatum Dei, & cætera. Satis conſpicuum eſt, quas traditiones hic condemnet Chriſtus. Nempe quibus dei lex abrogatur, quales fuerunt eæ, de quibus dictum eſt, vt dicerent filii parentibus. Donarium vobis conferendum, deo iam deſtinatum, hacque ratione volebant ſe abſolutos, a Dei mandato, id quod falſum eſſe oſtendit Chriſtus. Aduerſus huiuſcemodi traditiones & Paulus ſæpe diſputat, ad Epheſios & Coloſſ. & in aliis itẽ. Quo colligimus nihil hæc verba Chriſti, in Eccleſiæ Decreta pugnare. Quandoquidem, quæ ab eccleſia Catholica euulgatæ ſunt ſanctiones, eo tendunt, vt Dei lex perfectius obſeruetur, vt Chriſtiana pax nullis ſectis dogmatis peregrinis interturbetur, ſed concordes inuicem ſinens, deinde vt corporis petulentia refrenetur, ſpiritus liberrime regnet, atque deum, interiore. exterioreque cultu colat, eo fere omnia patrum decreta, omnes cærimoniæ, omnes conſtitutiones, de eſu carnium, de feriis ſacris, de laudando deo deque miniſtris verbi, tendunt, quæ omnia ſi abrogata, hac Chriſti ſententia, atque inuerſa dixerimus, erunt & illa, quæ Paulus de pſallendo, de vælandis mulieribus, de deſignãdo Epiſcopo, abrogata. Itemque quæcunque tandẽ ab Apoſtolis ædita ſunt, acconcredita ſoluendi & ligandi authoritate ſancita, caſſata. Id dicere, ex eo colligitur eſſe falſum, quod Paulus præcipit Theſſalonicenſib. State & tenete traditiones, quas didiciſtis, ſiue per ſermonem, ſiue per epiſtolam noſtram. Et item ad Corinthios. Laudo vos fratres quod per omnia mei memores eſtis, & ſicut tradidi vobis pcepta mea tenetis. Ob id etiam Act. 15. Dicitur. Perambulabat autem Syriam & Ciliciam. confirmans Eccleſias, præcipiens cuſtodiri præcepta Apoſtolorum & ſeniorum. Iam ſi Pauli traditiões, ſi Apoſtolorum, præcepta ſunt ſeruanda, impium eſt, piaculum eſt, Eccleſiæ vniuerſalis violare ac temerare decreta, cum ex eadem & poteſtate, & authoritate proficiſcantur. Eadem enim eſt poteſtas, eadem & ligandi, ſoluandi authoritas Eccleſiæ huius temporis, & eius quæ tempore Pauli fuit, ad ſimiles igitur caſus, cauſſas que adhibenda. Neque enim in ſolis apoſtolis reſidebat ligandi, ſoluendique poteſtas, alioqui Chriſtus non dixiſ-

Quos hominũ conſtitutiõeculas Xp̃s ĩ euãgelio abrogarit.

Coloſſ. 2

Sãctiones ab ecclia euulgatæ ad quid tẽdant

2. Theſſ. 2

1. Cor. 11

Act. 15

Mat.24 ſet. Non præteribit tuis niti ſunt tibi filii, Conſtitues eos,
pſ.44 &c. Vt igitur Euangelium ad finem ſæculi durabile eſt, ſic & miniſtri, ita & poteſtas ligandi ac ſoluendi Atvero quod ligabunt, ligna ne an cucurbitam? Certum eſt, nihil fruſtra, ne iota quidem, adeo euulgatum, multo minus hæc poteſtas fruſtra erit concredita, fruſtra vero ac inanis eſſet, ſi quæ decernerent patres, Maioreſq; noſtri ſancirent, pro cuiuſuis arbitratu ſolui ac rumpi poſſint. Non igitur hæc decreta damnat Chriſtus, quæ ab eccleſiæ primoribus prodierunt, ſed magis ea quæ in Eccleſiam peccant, quæ verbo dei aduerſantur, quæ ſub prætextu pietatis impietatem inuehunt, Cæterum, ne plus nimio ſibi ablandiantur, iis noſtris dictis, ſacerdotes & Epiſcopi, quaſi quaſlibet eorum traditiones, quoſlibet ve abuſus aſſerere velim, notantur hac Chriſti ſententia interim omnes, qui hominum placita, diuinis legibus præferunt, quales ſunt, qui ſeueriſſime animaduerterunt in tranſgreſſores legum pontificiarum, & imperialium, ſegnius vero in eos, qui in charitatem proximi peccant, qui Dei Eccleſiam contemnunt, qui publicis vitiis totam Rempublic. contaminant, vt ſunt hæretici, ſciſmatici, ſcortatores, adulteri, ebrioſi, &c. Secundo, adduntur & pleriſq; ſacerdotum, ac monachorum aliquorum pars: potiſſimum vero qui a confeſſionibus ſunt populi Chriſtiani, quorum conſilio teſtamenta, in vſus perdiriſſimos, adeoq; in luxum aliquoties ſacerdotum tranſferuntur, fraudatis interī & liberis, & veris hæredibus, & pauperibus Chriſti, quorum curam negligere, impietatis eſt.

Contra quoſdā eccliaſticoſū abuſus

1.Tim.5 Qui enim negligit domeſticos ſuos, fidem negauit, & eſt
Ephe.5. infideli deterior, inquit Paulus. Et iterū Nemo carnē ſuam odio habuit vnquam. Tertio, adde & eos, qui ſacramentorum pro miniſtratione, proq; nubentium benedictione, pro ſepulchris, exigunt, extorquent, modo pecunia, modo aliæ ſupellectilē domus, idq; prætextu cuiuſdam conſuetudinis vætuſtæ, Quos ſimul vno verbo dānat Xp̄s. Gratis accepi-
Mat.10. ſtis, gratis datæ. Ex hoc numero fuerūt ii, de quibus ad Phi
Philip.2 lip.2. Omnes quærunt quæ ſua ſunt, qui exiſtiment quæſtū eſſe pietatem, quorum voraginem & iura pontificia adeo proſternunt, ac obſtruunt, vt eam conſuetudinē corruptelā

pernicioſam vocitent, eoq; ſtirpitus euellandam citius, quo nocentior eſt, quoue pernicioſior, Tanto enim grauiora ſunt crimina, quanto diutius infelicem animam tenent alligant. Quarto in hunc ordinem relegantur religioſi plærique qui patrum placita ſic admirantur, ſicque attollunt, vt grauiore ſit apud mutos pœna afficiendus frater, qui ſilentium ſoluerit, qui genu altero ſolũ inclinauerit qui vtraque manu poculum non geſtauerit, quam ſi fratrem odio, ſi liuore, ſi maleuolentia proſequatur, in quos vere dicitur, Irritum feciſtis mandatũ Dei, propter traditiones veſtras. Quanto ſatius eſſet, eiuſcemodi homines perpendere, ſuis votis ſe non eximi ab Euangelica perfectione, ab operibus miſericordiæ, ſed magis magiſque obſtringi. Euangelicæ autem perfectionis eſt, ea maxime curare, & primo loco ponere, quæ interiorem hominem formant atque componunt, tum iuxta Chriſti præceptum, quod foris eſt paropſidis mundare Labes enim animi, expurgandæ ſunt non corporum, niſi quatenus honeſti ratio expoſtulat. Atqui obiiciet quiſpiam, religioſum, hac obſtringi ſententia, Irritum feciſti mandatum Dei, propter votum, quo ſe inuitis parentibus (qui neceſſitate famis premũtur, id quod in Dei legem viſus eſt feciſſe) addixit. Temerandum igitur votum, vt Dei mandato obœdiat. Honora patrem & matrem. Reſpondeo, poſſe quidem hac ſententia eum obiurgari monachum, qui parentes in neceſſitate conſtitutos perpendens, hos neglexit, hosque per certi ordinis ingreſſum ſua ope fraudauit, ſi aliunde non ſuppetebat victus, & alimenta, hoc eſt, ab aliis liberis, ab amicis, Hic quid deſtituit parentes, quanquam malefecerit, non tamen illi liberum eſt, reſcindere hac ratione vota, quæ Deo, non homini, neque certo, ſed perpetuo tempore ſunt reddenda. Poteſt quoque idem ille quiſquis eſt, vbi ſuperioris acceſſerit voluntas hactenus, quatenus ſibi permittitur, parentibus in neceſſariis rebus ſuccurrere. Sin vero parentes locupletes ſint, dum ſe certo inſtituto addicit, nihil moretur futuram inopiã, ſed agat id quod illi ſpiritus Chriſti ſuggeſſerit, ſic legimus Iacobum & Ioannẽ relictis retibus, naui, & patre

De cõſue. c. quanto.

Quęſtio vtrũ quis ob tempo ralẽ parentũ neceſſitatẽ religionem egredi poſſit.

Mat. 4. ſecutos Chriſtum. Ita & Chriſtus quidam reſpondit, ſuſpi-
Mat. 9. enti parentibus inſeruire, Dimitte mortuos, ſepelire mor-
tuos ſuos. Eo tendit, quod, qui patrem qui matrem, qui fi-
Matt. 19. lios, qui vxorem dimittunt, centuplum, vitamque æternam
audiunt a Chriſto promitti. Quiſquis igitur voto ſeſe mo-
naſtico addixit, ſic ſe debet parentibus, vt magis Deo. Iu-
Pſal. 75. xta illud: Vouete & reddite Et item. Quodcunque voueris,
Eccle. 5. redde, Redditio autem voti, cum ad primam legis tabel-
lam pertineat, parentum obſequiis anteferrur maxime ſi
citra Dei iniuriam, citraque voti transgreſſionem, nequeas
exoluere, neque parentibus operam tuam impendere De-
beo progenitoribus corpus, debeo multo maxime Deo
meo & corpus & animam, cui hæc ipſa conſecraui in mo-
Gen. 2. naſtice Honorandi igitur ſunt parentes, præferandus ta-
Ephe. 5. men creator, ſic filius familias propter vxorem, relinquet
patrem & matrem, & adhærebit vxori ſuæ. Id cum verum
ſit, poteſt idem monaſterium intrare, etiam reluctante pa-
tre, ſi non deſuperſint alii, quibus nutriantur parentes, libe-
ri. Proinde, quanquam Chriſtus impietatis arguerit pha-
Mat. 23. riſæos, non tamen vetuit illis quo minus obediamus, ſed
quid ait? Hæc oportet facere, & illa non omittere, hæc ſci-
licet, quæ diuina lege ſancita ſunt, oportet exequi, rebus, fa-
ctiſque præſtare, illa vero non omittere, quæ quaſi impor-
tabilia imponuntur ſubditorum humeris. Hypocritæ,
bene prophetauit de vobis Eſaias &c. Monſtra-
uit dominus phariſæos indignos, qui accuſarent tranſgre-
dientes hominum mandata apoſtolos, quandoquidem ip-
ſi Dei legem deſtruerent, rurſus hoc ipſum ex propheta
commonſtrat, eos hypocritas compellans, idque a quiſſi-
Hypocrita quis dicendus. mo iure, nam prætextu pietatis, hisque terque in pietatem
offendebant. Is enim hypocrita eſt, qui aliud in corde ge-
ſtat, aliud externe fingit. Animus auaritiæ æſtibus ardebat,
ſcatebat libidine, ambitione arrogantiaque turgebat, odio
diſcruciabatur in Chriſtum, eoque fiebat vt merito hypo-
critæ ſint appellati phariſæi, quorum in mente aliud, aliud
in opere verſabatur. Mente corrupti erant, & ſepulchris
adſimiles, dum interim factis præclaris reniteſcerent. Hoc
enim eſt eſſe hypocritam. Proinde locus qui adducitur ſic

habet in Eſa. Eo quod appropinquat populus iſte ore ſuo, Eſa.29
& labiis ſuis glorificat me, cor autem eius longe eſt a me.
& timuerunt me mandato hominum, & doctrinis, ideo, ecce ego addam, vt admirationem faciam populo huic miraculo grandi & ſtupendo, peribit enim ſapientia a ſapientibus eius, & intellectus prudentium eius abſcondetur. Hieronymus obſeruat Apoſtolos & Euangeliſtas non ſemper ad verbum, & iuxta Hebraicam veritatem teſtimoniis ſcripturarum vſos, ſed magis ſenſum ſecutos, ſic citaſſe, vt ſuo inſtituto commodabant. Tendunt autem hæc verba recta in Phariſaicam deuterosim, iactabant Phariſæi religionem Dei, verbo quidem, re autem, ab ipſo Deo, longo interuallo diſtabant. Tales ſunt qui iiſce temporibus iactant Euangelium, re autem ipſa procul abſunt ab Euangelico ſpiritu, adeoque ab Euangelicis moribus. Sic ĩmoleſti ſunt battalogia ſua, Deo videlicet noctes atque dies ſupplicantes, cum interim non in id curent, vt correctum ſit, vt mundum, & vitiis expurgatum ſit, quo præcipuo colitur Deus. Qui fideliter Deo ſupplicare voluerit, qui impetratum iri cupit, quod precatur, principio ſecum penſitet, ex quo fonte ebulliat oratio, ex qua radice propagentur fructus, deinde facillimum erit, imo & ſaluberrimum laboris, operibusque deo obſequi. Cultus enim eſt duplex, vt ſæpius teſtati ſumus. Alius eſt internus, qui fide & charitate cõſtat, quo & Deo credimus, & in ipſum affectus propenſione imus, de quo Ioannis quarto. Veri adoratores adorabunt in ſpiritu & veritate. Hæc forma eſt atque regula externarũ cæremoniarum. Alius eſt cultus externus, qui fit dum genua flectimus, dum manus, oculos ad Deum leuamus, dum proximo ſuccurrimus, dum opem in neceſſitatibus ferimus. Sic Chriſtus proſtratus in terram, adorat patrem, ſic Anna noctes atque dies verſatur in templo, ſed & vidua duo æra mittit in gazophylacium, & omnibus præfertur Phariſæis. Hic cultus cum ab interno dirigitur, ſanctus eſt, pietas eſt, Deoque gratiſſima ſeruitus, neque igitur, hic inanis eſt, neque fruſtra impenditur, ſi adſit viuificans ſpiritus, & fides per charitatem operans, Hoc viuificante ſpiritu caruerunt Phariſæi hinc ſugillan-

Duplex Dei cultus

Io 4

Luc 2

Ibidem 21

Mar.12.

tur a Chriſto. Hic populus labiis me honorat, &c. Sugillantur & compluſculi ſacerdotum & monachorum, qui templa vocibus quidem replent inanibus, ſed cum non adſit mens, cum in diuerſa raptus ſit animus, nihil hinc meriti reportant, imo hypocritis admodum adſimiles ſunt. Hos reuocat propheta ad cor. Præuaricatores redite ad cor. Et Paulus: Cantantes & pſallentes in cordibus veſtris domino. Perit a talibus ſapientia, perit & fides interit & vera religio, hinc multis probro ſunt & admirationi. Quod vero addit,

Eſa. 40.

Eph. 5.

Timuerunt me mandato hominum, & cætera.

Vel vt Euangeliſta habet, ſine cauſſa colunt me, id eſt, fruſtra, & ſine vllo fructu. Nihil enim mercedis hinc illis ſperandum eſt, vtcunque in ſpeciem me colere videantur. Simile quid habes Matth. 6. Amen dico vobis, receperunt mercedem ſuam. Cur ita? Quia omnia opera ſua faciunt, vt videantur ab hominibus. Cæterum, notabimus breuibus tria genera hominum, qui humanis viuunt mandatis. Primum eorum eſt, qui hominum decreta, diuinis legibus æquant, adeoque in ſuum quæſtum vtuntur, poſthabito Euangelio, quales ſunt, qui ſacerdotia emunt, qui ſacramenta vendunt, conſuetudinis cuiuſdam prætextu eſt & reperiri in monaſteriis plæroſque, dum paciſcuntur cum ingreſſuris, non ſecus, quam ſi agrum aut equum conducere, vel locare vellent. Ad hanc cohortem referuntur & Epiſcoporum officiales (vt vocant) qui in profanis cauſſis abutuntur gladio ſpiritus, id eſt fulgure excommunicationis, & reliquis Eccleſiaſticis cenſuris. Eodem laborant morbo principes profani, qui grauius in eos animaduertũt, qui plebiſcita, qui ius gentium, qui municipalia tranſgrediũtur quam qui adulterat verbum Dei, hæretici. Secundum illud: Princeps poſtulat, & iudex in reddendo eſt, vt qui vectigalia exigunt, qui multa onera ſuis imponunt, quibus & carnem & lanam detrahũt, ſic qui naufragium paſſis, afflictionem addunt cuiuſdam conſuetudinis prætextu. Sunt innumera alia, quæ huc referri, facillimum eſſet. Secundum genus eſt eorum qui hominum placitis in Euangelii commodum vtuntur quales ſunt, qui ieiunia certo tempore indicta, ad hoc obſeruant, vt in ſeruitutem ſpiritus redigatur caro, ſic

Mat. 6.

Tria gña hoim qui hũanis viuũt mãdatis.

Mich. 7

21.28

qui ſepties in die laudem dicunt Chriſto, qui, ne in verbo offendant. Euangelicum ſilentium obſeruant, nam de omni verbo ocioſo reddenda ratio eſt. Nihil illis oberunt ecclesiæ præcepta, quanquam carni & ſanguini intolerabilia videātur. Proinde hi ſine cauſſa, non metuunt Deum. Subeſt enim iuſtiſſima cauſſa, id eſt, authoritas maiorum. vtilitas reipublicæ, & propriæ ſalutis ratio. Hæc ob oculos ponunt, eoq; mandatis obſequuntur humanis. Tertiū genus eorū eſt, qui ea præcipiunt, quæ palā in Dei verbū peccant qualia fuere traditiunculæ illæ de quib⁹ Paulus ad Coloſſ. Ne tetigeritis, ne guſtaueritis, neq; cōtrectaueritis, quæ ſunt omnia in interitū ipſo vſu, ſecūdum præcepta & doctrinas hominū. Ad hunc ordinem reuocantur & eā præcepta, quibus Phariſæi filiis imponebant, vt nonnihil ſuo quæſtu accederet, quæ certe non tam inania, quam impia erant. Qui nobis einſcemodi imponere vellent, iis reſpondendum eſſet, obædire oportet magis Deo quā hominibus. Verū adhunc numerum eccleſiaſticæ conſtitutiones non referuntur.

Mat. 12.

Coloſſ. 2.

Act. 5.

Conuocatis ad ſe turbis dixit. Audite & intelligite quia non quod intrat in os, &c. Hoc eſt q̄ tertio loco obſeruabimus, facti declarationem ſcilicet. Nā patrocinatur innocētibus diſcipulis. Chriſtus, eo quod omnibus palam declarat, quæ ea ſint quæ ſuapte natura hoīm animos menteſque inquinēt ac commaculent non quod intrat in os coinquinat ſeu communicat hominem, ita enim legit Hieron. Hoc vno ſermone, omnis ſuperſtitio Iudaicarum obſeruantiarum eliditur, qui in delectu ciborum, in variis item baptiſmatibus ſuam religionē collocabant, id eſt, in externis illis laruis, quæ per ſe quidem non reddunt nos obnoxios peccato, maxime ſub Euangelio, quo innotuit veritas, quæ hacten⁹ in legis occidēte litera, delituit. Obſerua hoc loco, verbū excōmunicat, iuxta Hiero proprie ſcriptu rarū eſſe, & latino ſermone nō teri, ſed magis ad Iudæorum populū accōmodari, Exiſtimabāt enī eos cibos eſſe cōmunes i. impuros. a quibus illi authore Moſe abſtinebāt. Sub per illā carnē, oſtreas, lepores, & iſtiuſmodi animantia quæ vngulam non findunt, quæ cæteris quidē hominibus quæ-

Oīs ſuperſtitio Iudaicarum obſeruationū elidi-tur.

ſi a Deo alienis permiſſa erant Iudæis vero quaſi in partẽ domini ſelectis vetita. Verum ipſo ſui vſu ſunt in interitum, ſublatus enim eſt eiuſcemodi ciborum delectus Chriſto authore Hinc in Actis, Petro, dicitur Quod deus ſan-
Act.10. ctificauit, tu ne commune dixeris. Et Paulus. Nihil reiiciendum, quod cum benedictione dei accipitur. Et, Omne quod
1 Timot. venit in macellum, edite. Secundum notandum, cibum qui-
4. dem ſuapte natura nihil officere animo, neque imputare
Cibus ſuapte natura animo nihil officit. (vt ita dicam) conſcientias noſtras ſiquidem cum gratiarũ actione ſumatur, verum, qui cum offenſione infirmæ conſcientiæ edit, audiat quod PAVLVS pronunciat. Si eſca ſcandalizat fratrem meum non manducabo carnes inæternũ. Et Chriſtus Si oculus ſcandaliſat te, erue eum. Sic qui
1.Cor.8. ad idolorum gratiã ederet: vtique offenderet, ſum etiam ob
Matth.28 noxius peccato redderetur. Sic qui aduerſus eccleſiæ decreta quolibet tempore quouis cibo vtitur, offendit, impingit que in eccleſiam, quam Chriſti audiendam omnibus Euangeliſtis & ipſi Paulo prætulit. Huius cibum nos damnamus cum Tacianis, ſed animi procacitatem, quæ ſoluit trãſgrediturq́ præceptas eccleſiaſtici Ieiuniiregulas. Si enim me-
1.Reg.15. lior eſt obedientia quam victima, multo etiam præſtantior eſt quam cibus qui in ſeceſſum emittitur. Præferẽda igitur obedientia delectui ciborum, niſi vel neceſſitas externa vel imbecillitas, vel aliæ circunſtantiæ aliud exegerint, hic enĩ diſpẽſat & charitas proximi, & maiorum authoritas, qui-
Matth.18. bus dicitur Quodcunq́ ligaueritis ſuper terrã, &c. Certum enim eſt ſi diſcipuli Antiochenſes prohibitis cibis vſi fuiſſent non cibus, ſed inobedientia in culpa fuiſſet. Si qui aduerſus eccleſiæ ſanctiones veſcitur quolibet cibo, quibuſlibet diebus, nõ cibus ſed animus in culpa eſt Nihil huic ſuppetit. Chriſti verba. Non quod intra in os, & cetera.

Tunc accedentes diſcipuli eius dixe. Scis, &c.

Adeũt magiſtrum diſcipuli, nõ fucato animo, ſed ſyncero, nempe humili, & ad diſciplinam idoneo. Metuunt ſcanda-
Scandalũ quid. lũ Phariſæorũ, id eſt offenſionẽ. Eſt enim ſcandalum offenſio, quæ dicto factove fieri poteſt, qua alius, id eſt, infirmior impingit, ſumitq́ ruinæ occaſionẽ. Tale quid in Chriſto eſſe non potuit. Neque enĩ ea geſſit, neq́ dixit, quib' in

ſtã arriperẽt mali offenſionis anſam. Quanquã interĩ nõ ſemel multa videretur in Moſen dicere, tum etiã facere, quæ ab aliis, loco ſcandali habebãtur. Hinc dicunt. Non eſt hic homo a deo, qui ſabbatũ nõ cuſtodit. & iterum. Ecce homo vorax. Publicanorũ amicus, potator vini. Hic fiebat vt eſſet illis in ruinã ipſiſſima veritas. Nã id olim prædixit Eſa: vt multis eſſet futurus in lapidem offenſionis & petram ſcandali, in laqueum & ruinam. Et offendent ex eis plurimi, & cadent & contenentur, & irretientur & capientur. Sic impegerũt Phariſæi in Chriſti verbũ, ſic capti & irretiti ſunt. Neq; igitur illis ſcandalo fuit aliud, quã propria temeritas & impudens cæcitas, qua verum intelligere aſpernabãtur. Eſt aliud quoddam ſcandalum, quo quis alteri occaſionem ruinæ præbet, id quod peccato fit mortali. Nempe dum apud infirmas conſciẽtias, ſcurrilia quis aut turpia proſequitur, quibus & animi & egregii mores corrumpũtur Sic dũ religioſius frequẽtior eſt apud mulierũ choros, quã virorũ, dũ Epiſcopi ea agunt quæ palam canonicis regulis, ordini ac officio, cui præfecti ſunt, aduerſantur. Inciderit in idẽ malũ & ſacerdotes, dum mulierculas domi quãlibet propinquas, fouẽt, in ſcandalum eccleſiæ, dum teſſeris, aleis, in conſeſſo bonam temporis partem perdunt Obiurgat hos Chriſtus, Si pes, ſi manus, ſi oculus ſcandalizat te & cæt. Væ homini per quem ſcandalum venit. At ille reſpondens ait, Omnis plantatio, & cęt. Hoc nomine quodlibet dogma deſignatur, quod non plantauit pater cæleſtis, id eſt, quælibet adinuenta, diuinis legibus ex diametro pugnãtia qualia fuerunt Phariſæorum placitã, qualia ſunt & Philoſophorum & hæreticorũ figmenta, quibus nituntur ſuum verus inuehere ſimplicitati credẽntium, de quibus Sapientiæ quarto Adulterinæ plantationes non dabũt radices ſuas altas, nec ſtabile firmamẽtum collocabunt. A vento omnia cõmouebuntur, fructus eorum inutiles & acerbi ad mãducandum. Sic eradicata eſt Arrii hæreſis, ſic Ennomii. Sic quoque Ioannis Huyſſvvcklefi quorũlibet hæreticorum ſterilia ſemina vix dum nata interierũt Neque enim radices figere poſſunt, quæ extra eccleſiam ortodoxam iaciũtur, Eſt & alia plantatio optima, quam pater cœleſtis intra eo-

Ioan 9.
Matth. 11.
Eſa. 28.
Mat 18
Sapien. 4

Feria quarta dominicę tertiæ quadrageſimæ, Euang. Matth. xv.

ACceſſerunt ad Ieſum ab Hieroſolymis ſcribę & phariſæi dicentes. Tota hæc lectio admodum vtilis eſt, & cognitu perneceſſaria, hoc potiſſimum tempore, quo omnes fere Lutherani, ad hanc. ſeu ſacram anchoram, confugiunt, ſi quãdo eccleſiæ traditiones eis obiiciuntur. Quam vero eorum dogmatis ſuffragetur, mox dicemus, hoc principio monentes auditores. ſi quem ſcripturæ locum, ad noſtra fidei roborationẽ adhibere volumus, is recta tendat oportet, in id ſtabiliendũ, quod probandum ſuſcæpimus, aut euertere cõtendimus. Dein, ſi neceſſaria conſequutione hinc deduci poteſt quanquam verbis vocibuſq; non contineatur in diuinis ſcripturis, ſatis tamen idoneus erit rebus, cauſiſq; probandis & aſtruendis defendendis, aut refutandis, Chriſti enim doctrina, non tam verba, quam ſpiritũ, & ſenſum ſpirat, innititur, ac incedit. Iam ſi in moribus quippiam damnare volumus, ſi inuertere recæptum Eccleſiæ viſum, ſi patrum decreta irrobo rare, non ſecus nobis agendum eſt, quam in iis quæ fidem concernunt, hoc eſt, vt ad certam loquamnr regulam, eos videlicet adhibeamus locos, ad noſtri dogmatis ſtabilitionem qui recta in hoc ipſum dirigi poſſint Nã vt Auguſtinus habet aduerſus Vincentium Donatiſtam, ſi locum accipitem adhibuerimus, niſi fidem faciemus, id quod probat aliquot ſcripturæ locis. vt vnus eſto. In Mattheo capite viceſimotertio, aduerſus phariſaicam hypocriſim. Væ vobis ſcribæ & phariſæi, quia ſimiles. eſtis ſepulchris dealbatis. &c. quã ſi aduerſus eccleſiæ miniſtros torqueas, nihil minus efficies, quam fidem certam. Ex incerto enim certum colligi non poteſt, neq; ex inuidenti, & minus probabili demonſtrari probabile & euidens. Certum autem eum locum, aduerſus Iudæorum inanem religionem, & fucatam pietatis ſpeciem, dictum nihil agitur hic noſtræ cauſæ oberit, imo ex æquo, in aduerſarios retorquebitur Qui enim hypocriſi vacat? ita & hoc loci quæſtio ſa

Genuino ſcripturæ ſenſu vtẽdũ ad probatione,

Mat, 23

&c exorta eſt inter Iudæorum magiſtros. Cur, inquiunt, diſcipuli tui tranſgrediuntur traditiones ſeniorum? Hanc, vt elidat Chriſtus, omnia ſua verba conuertit huc, hinc Moſem citat, hinc Eſaiam, hinc factum ipſum declarat. Neque igitur in aliud quam in phariſæorum calumnioſam quæſtionem, certo hanc reſponſionem dirigere, accommodareq; poſſumus. Id quum verum ſit, piaculũ eſt, huius Chriſti ſententiæ authoritate id quod pro Chriſti eccleſiæq; honore gloria, aude inſtitutum eſt, velle euertere, ac deſtruere Neque enim in ſeipſum pugnat Chriſtus, neq; ſui ipſius hoſtis eſt, neque ſuæ (quam ſibi in fide deſponſauit) Eccleſiæ expugnator. Expugnaret autem, ſi huius authoritatem, qua decreta omnia, cærimoniæ conſtitutioneſq; proficiſcũtur, tolleret. Dixit enim alicubi. Quodcunq; ligaueris in terra, erit ligatum & in cœlis. Si id verum & perpetuum, firmumque voluit eſſe, nihil obſunt mandantis eccleſiæ, quæ in hoc capitulo recenſentur, quæque phariſæis obiiciuntur.

Tunc acceſſerunt ad IESVM de Hieroſolymis ſcribę & phariſæi, dicentes. Quare diſcipuli tui tranſgrediuntur traditiones ſeniorum? Non enim lauant manus ſuas cum panem manducant. Mat 15

Tria in hac lectione nobis diſpicienda ſunt. Primum calumnioſa Iudæorum interrogatio. Secundum iuſta interrogationis refutatio. Tertium facti declaratio. Primum obſeruabimus iuxta Chryſoſt. Tunc, quando videlicet plurima ſigna operatus eſt, quãdo infirmos tactu fimbriæ curauerat, accedunt primores Iudæorum, adeuntq; Chriſtum, non ſimplici ex animo, ſed calũnioſo, quo etiam ineffabilem animi nequitiam, nulli credentem declarant. vbi maxime oportuit revereri & credere, & dei verbo obtẽperare, hic illi inſaniunt, calumniſque ſtruunt. Cur, inquiunt, diſcipuli tui tranſgrediuntur ſeniorum traditiones? Nã pe, quibus præcipiunt lauandas eſſe manus, antea quam cibus ſumatur. De iis ſenioribus dicitur. Numeri vndecimo. Num. 11. Congrega mihi ſeptuaginta viros, de ſenioribus Iſrael, quos tu noſti quod ſenes populi ſint, ac magiſtri, Penes hos conſiſtebat ſumma rei, & controuerſiarum, vt in Deũ. 17. patet.

Deut.17 Decernebantur autem ab iis plæraque multa, quorum alia adlegis faciebant impletionem commodiorem, de quibus eodem capite dicitur. Facies quæcunque dixerit, qui præſunt loco, quem dominus deus tu' elegit, Alia vero, eo tendebant, vt legem ſubuerterent cœlitus datam, id quod in eodem libro.4.c. prohibetur. Non addetis ad verbum quo loquor, nec auferetis ex eo. Addunt qui ea commentantur, quæ legi aduerſantur, quale erat hoc quod Chriſtus phariſæis hoc loci exprobrat. Irritum feciſtis mandatū dei, propter traditiones veſtras. Addititia etiam ea ſunt quāquam egi non aduerſentur, multo tamen ſolicitius exigebantur a phariſæi, quam dei man data, quale erat, Iotis manibus cibum ſumere, In iis enim obſeruantiunculis admodum erāt ſuperſtitioſi phariſæi. Matth.23 Decimatis mentum, & anethum, & ciminum, & relinquitis quæ maiora ſunt legis, iudiciūm, & miſericordiā, & fidem, Obſerua hoc loco non damnari decimas, vt falſo autumant hæretici, ſed oſtendi, vtrum alteri, præferendum. Sic & in præſenti euangelio, ea ſeniorū, inſtitutio non plane damnatur a Chriſto, ſed magis declaratur, quod potiſſimū a nobis exigat deus, Id eſt, cordis munditiam, id quod mox audiemus. Igitur hæc traditio ſi diuinis mandatis præferatur, impia eſt, abominabilis & prorſus exterminanda, planeq; reſpondendum iubenti, oportet obedire deo magis, quam hominibus. Ruſticitatis enim eſt, & inciuilitatis non lauare manus, ante aquam comedas, impietatis vero, & crudelitatis, non ſuccurrere parētibus inopia ac penuria, grauatis, id eſt, quod ſecundo loco ſubindicat Chriſtus. Ipſe autem reſpondens, ait illis. quare & vos tranſgredimini, &c. Clauum hic clauo pellit, iniuſtam, & calumnioſam interrogationem vera & iuſtiſſima reſponſione elidens. Quare, inquit, vos propter traditiones veſtras. Manifeſte licebit hic colligere, eas traditiones aduerſus dei legem æditas, quas eis improbrat Chriſtus, id quod hiſce verbis aperit. Quare & vos tranſgredimini mandatum dei, & cætera, Quaſi diceret. Dei mandatum æternum eſt, perpetuū, ac firma ſanctione ſtabilitum, neq; vllis humanis legibus comparandum: multo minus ſubiiciendum, & corrūpendum. Eo tamen impu-

Varialeniorū Iudæorum decreta.

Deu.4

Qui dicātur ſacræ ſcripturæ aliquid impie addere

Matt.23

Act.5.

dentiæ euaſiſtis impii Iudæorum Scribæ & pontifices, vt huic audeatis veſtra figmenta, & decreta, a vobis, id veſtrũ quæſtum augendum, excogitata præferre, maioriſque authoritatis, & momenti facere. Laborabant enim fere ſemper hoc morbo Phariſæi, vt ſibi, ſuiſque commodis conſulerent, hic toties in prophetis auaritiæ arguuntur. Eſaiæ decimo. Væ qui condunt leges iniquas, & ſcribentes iuſtitiam ſcripſerunt, vt opprimerẽt in iudicio pauperes, & vim facerent cauſæ humilium populi mei. Et item Hieremiæ octauo. Vere mendacium operatus eſt ſtilus mendax SCRIBARVM. Confuſi ſunt ſapientes, perterriti, & capti ſunt. Quia a minimo vſque ad maximum omnes auaritiam ſequuntur, a propheta, vſque ad ſacerdotem, cuncti faciunt mendacium. Item vitium in Matthæo obiicit eis Chriſtus. Intus plene eſtis rapina & immundicia. Omne enim ſtudium huc contulerant, vt miſerum popellum exhaurirent, ac pecunia, nũmiſq; deniq; omni ſupellectili ẽnudarent. Teſtatur id apertiſſime Michæas. 3. Qui comederunt carnes populi mei, & pellem eorum deſuper excoriauerunt, & oſſa eorũ confregerunt, & cõciderunt ſicut in lebete, & quaſi carnem in medio ollæ. Non enim ſuffecerat ſpoliaſſe ſubiectum gregem, ſed corpora etiã afflixerunt duro imperio, vel vt per hyperbolam dicantur excoriare populum interere ac confringere carnes in olla feruente, qui omnem ſubſtantiam ſubditorum exhauriunt, idq; ſanctitatis ac pietatis prætextu. Igitur toties in prophetis præuaricatores diuinæ legis vocantur, toties adulteri & filii abominationum ac ſcortationũ. Adulterinis enim dei legem, adinuentis & gloſſematis, cõtaminabant, id quod vel hac lectiõe cõſtat:

Eſa. 10.

Hiere. 8.

Mat. 23.

Mich. 3

Nam DEVS dixit. Honora patrem, & cętera.

Præceptum hoc Exod. 20. euulgatum eſt, confirmatum, & Deuterono. 5. & toties per prophetas & Apoſtolos repetitum. Quod Epheſi. ita habet PAVLVS. Honora patrem & matrem tuam, quod eſt mandatum primum in promiſſione, vt bene ſit tibi, & ſis longæuus ſuper terram. Honor vero, ſecundum Hieronymum, non tam in ſalutationibus, quantum eleemoſynis & munerum oblatione ſentitur. Honora, inquit Apoſtolus, viduas, quæ vere tius

Exo 20.

Ephe. 6.

Honor po

Irritum feciſtis mandatum Dei, & cætera. Quos ho-
Satis conſpicuum eſt, quas traditiones hic condemnet Chri minũ con-
ſtus. Nempe quibus dei lex abrogatur, quales fuerunt eæ, de ſtitutiũcu
quibus dictum eſt, vt dicerent filii parentibus. Donarium culas Xps
vobis conferendum, deo iam destinatum, hacque ratione ĩ euãgelio
volebant ſe abſolutos, a Dei mandato, id quod falſum eſſe abrogarit.
oſtendit Chriſtus. Aduerſus huiuſcemodi traditiones &
Paulus ſæpe diſputat, ad Epheſios & Coloſſ. & in aliis itẽ. Coloſſ. 2
Quo colligimus nihil hæc verba Chriſti, in Eccleſiæ De-
creta pugnare. Quandoquidem, quæ ab eccleſia Catholi-
ca euulgatæ ſunt ſanctiones, eo tendunt, vt Dei lex perfe- Sãctiones
ctius obſeruetur, vt Chriſtiana pax nullis ſectis dogmatis ab ecclía
peregrinis interturbetur, ſed concordes inuicem ſinens, de- euulgatæ
inde vt corporis petulentia refrenetur, ſpiritus liberrime ad quid tẽ
regnet, atque deum, interiore. exterioreque cultu colat, eo dant
fere omnia patrum decreta, omnes cærimoniæ, omnes con-
ſtitutiones, de eſu carnium, de feriis ſacris, de laudando
deo deque miniſtris verbi, tendunt, quæ omnia ſi abroga
ta, hac Chriſti ſententia, atque inuerſa dixerimus, erunt &
illa, quæ Paulus de pſallendo, de vælandis mulieribus, de
deſignãdo Epiſcopo, abrogata. Itemque quæcunque tandẽ
ab Apoſtolis ædita ſunt, acconcredita ſoluendi & ligandi
authoritate ſancita, caſſata. Id dicere, ex eo colligitur eſſe fal 2. Theſſ. 2
ſum, quod Paulus præcipit Theſſalonicenſib. State & tene 1. Cor. 11
te traditiones, quas didiciſtis, ſiue per ſermonem, ſiue per
epiſtolam noſtram. Et item ad Corinthios. Laudo vos fra- Act. 15
tres quod per omnia mei memores eſtis, & ſicut tradidi vo-
bis pcepta mea tenetis. Ob id etiam Act. 15. Dicitur. Peram-
bulabat autem Syriam & Ciliciam. confirmans Eccleſias,
præcipiens cuſtodiri præcepta Apoſtolorum & ſeniorum.
Iam ſi Pauli traditiones, ſi Apoſtolorumq́ præcepta ſunt ſer-
uanda, impium eſt, piaculum eſt, Eccleſiæ vniuerſalis viola-
re ac temerare decreta, cum ex eadem & poteſtate, & au-
thoritate proficiſcantur. Eadem enim eſt poteſtas, eadem
& ligandi, ſoluandi authoritas Eccleſiæ huius temporis, &
eius quæ tempore Pauli fuit, ad ſimiles igitur caſus, cauſſas
que adhibenda. Neque enim in ſolis apoſtolis reſidebat
ligandi, ſoluendique poteſtas, alioqui Chriſtus non dixiſ-

Mat.24 ſet. Non præteribit tuis niti ſunt tibi filij, Conſtitues eos,
pſ.44 &c. Vt igitur Euangelium ad finem ſæculi durabile eſt, ſic
& miniſtri, ita & poteſtas ligandi ac ſoluendi Atvero quod
ligabunt, ligna ne an cucurbitam? Certum eſt, nihil fruſtra,
ne iota quidem, adeo euulgatum, multo minus hæc poteſtas
fruſtra erit concredita, fruſtra vero ac inanis eſſet, ſi
quæ decernerent patres, Maioreſq; noſtri ſancirent, pro
cuiuſuis arbitratu ſolui ac rumpi poſſint. Non igitur hæc
decreta damnat Chriſtus, quæ ab eccleſiæ primoribus prodierunt,
ſed magis ea quæ in Eccleſiam peccant, quæ verbo dei aduerſantur,
quæ ſub prætextu pietatis impietatem inuehunt, Cæterum, ne plus
nimio ſibi ablandiantur, iis noſtris dictis, ſacerdotes & Epiſcopi,
quaſi quaſlibet eorum traditiones, quoſlibet ve abuſus aſſerere velim,
no-

Contra quoſdā eccliaſticorū abuſus

tantur hac Chriſti ſententia interim omnes, qui hominum placita,
diuinis legibus præferunt, quales ſunt, qui ſe ueriſſime animaduerterunt
in tranſgreſſores legum pontificiarum, & imperialium, ſegnius vero in
eos qui in charitatem proximi peccant, qui Dei Eccleſiam contemnunt,
qui publicis vitiis totam Rempublic. contaminant, vt ſunt hæretici,
ſciſmatici, ſcortatores, adulteri, ebrioſi, &c. Secundo, adduntur &
plæriſq; ſacerdotum, ac monachorum aliquorum pars: potiſſimum vero qui
a confeſſionibus ſunt populi Chriſtiani, quorum conſilio teſtamenta,
in vſus perdiſſimos, adeoq; in luxum aliquoties ſacerdotum transferuntur,
fraudatis inceri & liberis, & veris hæredibus, & pauperibus Chriſti,
quorum curam negligere, impietatis eſt.

1 Tim.5 Qui enim negligit domeſticos ſuos, fidem negauit, & eſt
Ephe.5. infideli deterior, inquit Paulus. Et iterū Nemo carnē ſuam
odio habuit vnquam. Tertio, adde & eos, qui ſacramentorum pro
miniſtratione, proq; nubentium benedictione, pro ſepulchris, exigunt,
extorquent, modo pecunia, modo alia ſupellectilē domus, idq; prætextu
cuiuſdam conſuetudinis vætuſtæ, Quos ſimul vno verbo dānat Xp̄s Gratis
acceꝑiſtis,

Mat.10. gratis datæ. Ex hoc numero fuerūt ii, de quibus ad Philip.2.

Philip.2 Omnes quærunt quæ ſua ſunt, qui exiſtiment quæſtū eſſe pietatem,
quorum voraginem & iura pontificia adeo proſternunt, ac obſtruunt,
vt eam conſuetudinē corruptelā

perniciosam vocitent, eoq; ſtirpitus euellandam citius, quo nocentior eſt, quoue perniciosior, Tanto enim grauiora ſunt crimina, quanto diutius infelicem animam tenent alligant. Quarto in hunc ordinem relegantur religioſi plærique qui patrum placita ſic admirantur, ſicque attollunt, vt grauiore ſit apud mutos pœna afficiendus frater, qui ſilentium ſoluerit, qui genu altero ſolũ inclinauerit qui vtraque manu poculum non geſtauerit, quam ſi fratrem odio, ſi liuore, ſi maleuolentia proſequatur, in quos vere dicitur, Irritum feciſtis mandatũ. Dei, propter traditiones veſtras. Quanto ſatius eſſet, eiuſcemodi homines perpendere, ſuis votis ſe non eximi ab Euangelica perfectione, ab operibus miſericordiæ, ſed magis magiſque obſtringi. Euangelicæ autem perfectionis eſt, ea maxime curare, & primo loco ponere, quæ interiorem hominem formant atque componunt, tum iuxta Chriſti præceptum, quod foris eſt paropſidis mundare Labes enim animi, expurgandæ ſunt non corporum, niſi quatenus honeſti ratio expoſtulat. Atqui obiiciet quiſpiam, religioſum, hac obſtringi ſententia, Irritum feciſti mandatum Dei, propter votum, quo ſe inuitis parentibus (qui neceſſitate famis premũtur, id quod in Dei legem viſus eſt feciſſe) addixit. Temerandum igitur votum, vt Dei mandato obœdiat. Honora patrem & matrem. Reſpondeo, poſſe quidem hac ſententia eum obiurgari monachum, qui parentes in neceſſitate conſtitutos perpendens, hos neglexit, hos que per certi ordinis ingreſſum ſua ope fraudauit, ſi aliunde non ſuppetebat victus, & alimenta, hoc eſt, ab aliis liberis, ab amicis, Hic quid deſtituit parentes, quanquam malefecerit, non tamen illi liberum eſt, reſcindere hac ratione vota, quæ Deo, non homini, neque certo, ſed perpetuo tempore ſunt reddenda. Poteſt quoque idem ille quiſquis eſt, vbi ſuperioris acceſſerit voluntas hactenus, quatenus ſibi permittitur, parentibus in neceſſariis rebus ſuccurrere. Sin vero parentes locupletes ſint, dum ſe certo inſtituto addicit, nihil moretur futuram inopiã, ſed agat id quod illi ſpiritus. Chriſti ſuggeſſerit, ſic legimus Iacobum & Ioannẽ relictis retibus, naui, & patre

De cõſue. c. quanto.

Queſtio vtrũ quis ob tempo ralẽ parentũ neceſſitatẽ religionem egredi poſſit.

habet in Eſa. Eo quod appropinquat populus iſte ore ſuo, Eſa.29
& labiis ſuis glorificat me, cor autem eius longe eſt a me.
& timuerunt me mandato hominum, & doctrinis, ideo, ec-
ce ego addam, vt admirationem faciam populo huic mira-
raculo grandi & ſtupendo, peribit enim ſapientia a ſapien-
tibus eius, & intellectus prudentium eius abſcondetur. Hie-
ronymus obſeruat Apoſtolos & Euangeliſtas non ſemper
ad verbum, & iuxta Hebraicam veritatem teſtimoniis ſcri-
pturarum vſos, ſed magis ſenſum ſecutos, ſic citaſſe, vt ſuo
inſtituto commodabant. Tendunt autem hæc verba re-
cta in Phariſaicam deuteroſim, iactabant Phariſæi religio-
nem Dei, verbo quidem, re autem, ab ipſo Deo, longo in-
teruallo diſtabant. Tales ſunt qui iiſce temporibus iactant
Euangelium, re autem ipſa procul abſunt ab Euangelico
ſpiritu, adeoque ab Euangelicis moribus. Sic ĩ moleſti
ſunt battalogia ſua, Deo videlicet noctes atque dies ſup-
plicantes, cum interim non in id curent, vt correctum ſit,
vt mundum, & vitiis expurgatum ſit, quo præcipuo coli-
tur Deus. Qui fideliter Deo ſupplicare voluerit, qui impe-
tratum iri cupit, quod precatur, principio ſecum penſitet,
ex quo fonte ebulliat oratio, ex qua radice propagentur
fructus, deinde facillimum erit, imò & ſaluberrimum la-
biis, operibuſque deo obſequi. Cultus enim eſt duplex, vt Duplex
ſæpius teſtati ſumus. Alius eſt internus, qui fide & chari- Dei cultus
tate conſtat, quo & Deo credimus, & in ipſum affectus pro-
penſione imus, de quo Ioannis quarto. Veri adoratores Io.4
adorabunt in ſpiritu & veritate. Hæc forma eſt atque regu-
la externarũ cæremoniarum. Alius eſt cultus externus, qui
fit dum genua flectimus, dum manus, oculos ad Deum le-
uamus, dum proximo ſuccurrimus, dum opem in neceſſi-
tatibus ferimus. Sic Chriſtus proſtratus in terram, ado- Luc 2
rat patrem, ſic Anna noctes atque dies verſatur in tem- Ibidem 2
plo, ſed & vidua duo æra mittit in gazophylacium, & om Mar.12.
nibus præfertur Phariſæis. Hic cultus cum ab interno deri-
uetur, ſanctus eſt, pietas eſt, Deoque gratiſſima ſeruitus,
neque igitur, hic inanis eſt, neque fruſtra impenditur, ſi
adſit viuificans ſpiritus, & fides per charitatem operans,
Hoc viuificante ſpiritu caruerunt Phariſæi hinc ſugillan-

tur a Chriſto. Hic populus labiis me honorat, &c Sugillan tur & compluſculi ſacerdotum & monachorum, qui templa vocibus quidem replent inanibus, ſed cum non adſit mens, cum in diuerſa raptus ſit animus, nihil hinc meriti reportant, imo hypocritis admodum adſimiles ſunt. Hos reuo-
Eſa.40. cat propheta ad cor. Præuaricatores redite ad cor. Et Pau-
Eph.5. lus: Cantantes & pſallentes in cordibus veſtris domino. Perit a talibus ſapientia, perit & fides interit & vera religio, hinc multis probro ſunt & admirationi. Quod vero addit.

Timuerunt me mandato hominum, & cętera.

Vel vt Euangeliſta habet, ſine cauſſa colunt me, id eſt, fruſtra, & ſine vllo fructu Nihil enim mercedis hinc illis ſpe-
Mat.6. randum eſt, vtcunque in ſpeciem me colere videantur. Simile quid habes. Matth.6. Amen dico vobis, receperunt mercedem ſuam. Cur ita? Quia omnia opera ſua faciunt, vt videantur ab hominibus. Cæterum, notabimus breuibus tria genera hominum, qui humanis viuunt mandatis. Pri-
Tria gñā hoim̃ qui hũanis viuũt mãdatis. mum eorum eſt, qui hominum decreta, diuinis legibus æquant, adeoque in ſuum quæſtum vtũtur, poſthabito Euangelio, quales ſunt, qui ſacerdotia emunt, qui ſacramenta vendunt, conſuetudinis cuiuſdam prætextu eſt & reperiri in monaſteriis plæroſque, dum paciſcuntur cum ingreſſuris, non ſecus, quam ſi agrum aut equum conducere, vel locare vellent Ad hanc cohortem referuntur & Epiſcoporum officiales (vt vocant) qui in profanis cauſſis abutũtur gladio ſpiritus, id eſt fulgure excommunicationis, & reliquis Eccleſiaſticis cenſuris. Eodem laborant morbo principes profani, qui grauius in eos animaduertũt, qui plebiſcita, qui ius gentium, qui municipalia tranſgrediũtur quam
Mich.7 qui adulterat verbum Dei, hæretici. Secundum illud: Princeps poſtulat, & index in reddendo eſt, vt qui vectigalia exigunt, qui multa onera ſuis imponunt, quibus & carnem & lanam detrahũt, ſic qui naufragium paſſis, afflictionem addunt cuiuſdam conſuetudinis prætextu. Sunt innumera alia, quæ huc referri, facillimum eſſet. Secundum genus eſt eorum qui hominum placitis in Euangelii commodum vtuntur quales ſunt, qui ieiunia certo tempore indicta, ad hoc obſeruant vt in ſeruitutem ſpiritus redigatur, caro, ſic

qui ſepties in die laudem dicunt Chriſto, qui, ne in verbo offendant. Euangelicum ſilentium obſeruant, nam de omni verbo ocioſo reddenda ratio eſt. Nihil illis obſunt ecclesiæ præcepta, quanquam carni & ſanguini intolerabilia videâtur. Proinde hi ſine cauſſa, non metuunt Deum. Subeſt enim iuſtiſſima cauſſa, id eſt, authoritas maiorum, vtilitas reipublicæ, & propriæ ſalutis ratio. Hæc ob oculos ponunt, eoq; mandatis obſequuntur humanis. Tertiũ genus eorũ eſt, qui ea præcipiunt, quæ palã in Dei verbũ peccant qualia fuere traditiunculæ illæ de quib⁹ Paulus ad Coloſſ. Ne tetigeritis, ne guſtaueritis, neq; cõtrectaueritis, quæ ſunt omnia in interitũ ipſo vſu, ſecũdum præcepta & doctrinas hominũ. Ad hunc ordinem reuocantur & eá præcepta, quibus Phariſæi filiis imponebãt, vt nonnihil ſuo quæſtu accederet, quæ certe non tam inania, quam impia erant. Qui nobis einſcemodi imponere vellent, iis reſpondendum eſſet, Obædire oportet magis Deo quã hominibus. Verũ adhuc numerum eccleſiaſticæ conſtitutiones non referuntur.

Mat. 12.

Coloſſ. 2.

Act. 5.

Conuocatis ad ſe turbis dixit. Audite & intelligite quia non quod intrat in os, &c. Hoc eſt q̃ tertio loco obſeruabimus, facti declarationem ſcilicet. Nã patrocinatur innocẽtibus diſcipulis. Chriſtus, eo quod omnibus palam declarat, quæ ea ſint quæ ſuapte natura hoĩm animos menteſque inquinẽt ac commaculent non quod intrat in os coinquinat ſeu communicat hominem, ita enim legit Hieron. Hoc vno ſermone, omnis ſuperſtitio Iudaicarum obſeruantiarum eliditur, qui in delectu ciborum, in variis item baptiſmatibus ſuam religionẽ collocabant, id eſt, in externis illis laruis, quæ per ſe quidem non reddunt nos obnoxios peccato, maxime ſub Euangelio, quo innotuit veritas, quæ hacten⁹ in legis occidẽte litera, delituit. Obſerua hoc loco, verbũ excõmunicat, iuxta Hiero propriè ſcripturarũ eſſe, & latino ſermone nõ teri, ſed magis ad Iudæorum populũ accõmodari, Exiſtimabãt enĩ eos cibos eſſe cõmunes i. impuros a quibus illi authore Moſe abſtinebãt. Suꝑ illã carnẽ, oſtreas, lepores, & iſtiuſmodi animantia quæ vngulam non findunt, quæ cæteris quidẽ hominibus quæ-

Oĩs ſuperſtitio Iudaicarum obſeruationũ eliditur.

ſtã arriperẽt mali offenſionis anſam. Quanquã interĩ nõ ſemel multa videretur in Moſen dicere, tum etiã facere, quæ ab aliis, loco ſcandali habebãtur. Hinc dicunt. Non eſt hic homo a deo, qui ſabbatũ nõ cuſtodit. & iterum. Ecce homo vorax. Publicanorũ amicus, potator vini. Hic fiebat vt eſſet illis in ruinã ipſiſſima veritas. Nã id olim prædixit Eſa. vt multis eſſet futurus in lapidem offenſionis & petram ſcandali, in laqueum & ruinam. Et offendent ex eis plurimi, & cadent & contererentur, & irretientur & capientur. Sic impegerũt Phariſæi in Chriſti verbũ, ſic capti & irretiti ſunt. Neq; igitur illis ſcandalo fuit aliud, quã propria temeritas & impudens cæcitas, qua verum intelligere aſpernabãtur. Eſt aliud quoddam ſcandalum, quo quis alteri occaſionem ruinæ præbet, id quod peccato fit mortali. Nempe dum apud infirmas conſciẽtias, ſcurrilia quis aut turpia proſequitur, quibus & animi & egregii mores corrumpũtur Sic dũ religioſius frequẽtior eſt apud mulierũ choros, quã virorũ, dũ Epiſcopi ea agunt quæ palam canonicis regulis, ordini ac officio, cui præfecti ſunt, aduerſantur. Incidunt in idẽ malũ & ſacerdotes, dum mulierculas domi quãlibet propinquas, fouẽt, in ſcandalum eccleſiæ, dum teſſeris, aleis, in confeſſo bonam temporis partem perdunt Obiurgat hos Chriſtus, Si pes, ſi manus, ſi oculus ſcandalizat te & cæt. Væ homini per quem ſcandalum venit. Atille reſpondens ait, Omnis plantatio, & cęt. Hoc nomine quodlibet dogma deſignatur, quod non plantauit pater cæleſtis, id eſt, quælibet adinuenta, diuinis legibus ex diametro pugnãtia qualia fuerunt Phariſæorum placitã, qualia ſunt & Philoſophorum & hæreticorũ figmenta, quibus nituntur ſuum virus inuehere ſimplicitati credẽtium, de quibus Sapientiæ quarto Adulterinæ plantationes non dabũt radices ſuas altas, nec ſtabile firmamẽtum collocabunt. A vento omnia cõmouebuntur, fructus eorum inutiles & acerbi ad mãducandum. Si eradicata eſt Arrii hæreſis, ſic Ennomii. Sic quoque Ioannis Huyſſvvekleſi quorũlibet hæreticorum ſterilia ſemina vix dum nata interierũt Neque enim radices figere poſſunt, quæ extra eccleſiam ortodoxam iaciũtur, Eſt & alia plantatio optima, quam pater cœleſtis intra eo-

Ioan 9. Matth. 11. Eſa. 28. Mat 18 Sapien. 4

eleſiam cordibus fidelium inſeuit, hæc ad finem vſque da rabit, ſi modo accedat propria hominis voluntas, ſi ſemen in ſe ſuſcæptũ fouerit, ſi rigauerit ſæpius, ſi fimo ſtercoreq; paſtinauerit. De qua Eſa.17. Plantabis plantationem fidelẽ, & germen alienum ſeminabis. Et manifeſtius.61. Poſtquam annum domini placabilem deſcripſit. addit. Et vocabuntur in ea fortes iuſtitiæ, plantatio domini ad glorificandum. Ita PAVLVS, Plantaui, inquit, Apollo rigauit. Deus autem incrementum dedit. Quodlibet enim dogma PAVLI, quælibet item apoſtolorum decreta, quælibet pontificum pro communi vtilitate, proq; dei gloria, ſancitæ conſtitutiones, plantatio domini ſunt. Dicitur enim Hiero.1. Ecce conſtitui te ſuper gentes & regna, vt euellas & deſtruas & ædifices & plantes in nomine domini, &c. Sic plantauere ſancti viri varia inſtituta, alius aliud, in eodem tamen eccleſiæ agro, idem præ terea innitentes fundamento Chriſto. Neque aliud fundamẽtũ quã hoc ipſũ iecerũt, quãquã interi alius altero propius huic acceſſerit. Ea propter non ſunt eradicandi, qui monaſticem inſtruerunt. Alioqui eradicandus eſſet & Chriſtus cui innituntur, euellendi tamen ſtirpitus, qui hanc emoliri pergunt hæretici. **Sinite illos cæci ſunt.** Cæcitas hæc in mente eſt, qua plæriq; multi, perinde atque Phariſæi, occæcati adeo ſunt, vt inter lepram & non lepram diſcernere nequeant. Eſa. Speculatores eius omnes cæci. Hoc morbo nihil eſt perículoſius, ſi Grego. credimus. Cum enim paſtor per abrupta vitiorum graditur, neceſſe eſt, vt grex in præcipitiũ ducatur. Et Bernard. Ridiculoſa res eſt. imo magis periculoſa. Speculator cæcus, doctor iſcius, præcurſor claudus, prælatus negligens, præco mutus maxime vero omnium periculoſius eſt, habere prælatum, qui magiſtrum fatetur ſe eſſe ignorantium. ac ducem cæcorum, cum ipſe interim hæreſis labe infectus ſit, is enim non tam moribus, quam doctrina nocet, qua peſte nihil nocentius eſſe poteſt eccleſię dei. Quorum e numero fuerunt Iannes & Membres, & qui hos ſequuntur. Oecolampadius, Zuinglius, & omnium anteſignanus Lutherus, veritati reſiſtentes, homines mente corrupti, reprobi circa fidẽ. & paulopoſt, Mali autem homines & ſeductores proficiant in peius erran-

Eſa.17.
1.Cor.3.
Plantatio dñi, q̃ ſit.
Hier.1.
De ducatu cæcorũ
2. Tim.3.

tes,& in errorē mittentes Tales ſubmouendi ſunt,ne multos,ſuis peſtiferis dogmatibus,inficiāt.Quoniā inquit dominus in Oſee.Tu repuliſti ſcientiam, & ego repellam te, ne ſacerdotio fungaris mihi:Scientiam intellige mādatorū dei,legis diuinæ,Euangeli Chriſti,ſacramentorum quoque & ſacrarum religionū Nōne execrabilis eſt ignorātia, non noſſe quid ſit Chriſtus,quæ energia ſacramentorū,quę peccatorū differētia,qui Euchariſtia,quid ſacerdotiū ipſum, quo ſuffultus eſt? Atqui omnes hic impingunt hæretici, dū alius alia de euchariſtia,alia de expiandis manibus,alia de Pontificis authoritate grunnit.Cæci igitur ſunt, & duces cæcorum.Proinde ſinendi.i cauendi. Sic & Paulus. Hæreticum hominē poſt vnā atque alterā corruptionē deuita.Et Chriſtus,Attendite a falſis prophetis,&c.deplorat hoc hominū genus & Hiere.Propter peccata propheta rū eius., & iniquitates ſacerdotū eius,qui effuderūt ſanguinē iuſtorū, deuorātes videlicet domos viduarū, errauerūt cæci in plateis,polluti ſunt ſanguine id eſt, permiſit deus oriri hæreſes,increſcere zizania,irrepere ſectas, quib⁹ hoīes excæcantur.& longo interuallo a deo recedunt adeoque in foueam non tā erroris noxii,quā æternę damnationis prolabūtur. Oſee.4. Titū.3. Thre.4.

Reſpondens autem Petrus ait. Ediſcere nobis parabolam,& cętera. Non erat parabola quod aperte,& ſine myſterio dictum eſt. Iuſte igitur Petrus obiurgatur a Chriſto,Adhuc & vos ſine intellectu eſtis?

Nonne intelligitis,quia omne qđ intrat in os. Pſal 13.

Scripturarum more vniuerſali,pro indefinita,vtitur Sicut ibi: omnes declinauerunt, non eſt qui faciat bonum . Item & ibi,Omnes maledicunt mihi.Et,ibat ad eum omnis Hieroſolyma, id eſt,quamplures maledicunt, & exibant, vt ſit hyperbole. Quemadmodum & hoc loci. Non omne quod intrat in os, in ſeceſſum mittitur, ſed plærunque conuertitur in ſubſtantiam rei alitæ, diffundens ſeſe per occultos meatus,per 33 venas, & poros,vt in ſucculētia corporis cōuertatur, fit enim puri ab impuro ſeparatio , deinde decoctio,ac poſtremo cōuerſio in ſubſtantiā rei alitæ Neq; igitur arguendus eſt Chriſtus ignorationis phiſicæ . Quan- Hiere.15. Matt.3. Quō cib⁹ ī ſubſtātiam aliti cōuertatur.

ſoquidem non ſtatuit hic diſſerere,de alimenti in ſubſtantiam conuerſione, quum illud phiſicorum ſit , ſed potius oſtendere ex vniuerſali loquutione, nihil obeſſe cibos quoſ libet,animis,ſi cum puritate conſcientiæ ſumātur, ſi nō in contemptum eccleſiaſticarum conſtitutionum iis vtamur.

Quę autem de corde exeunt,ea communi. &cę.

De corde vero exeunt cogitationes,& cætera .

Cor oīm diligētiſſime cuſtodiēdum Prou.4. Hoc eſt,quod potiſſimum curare debemus , hoc eſt , quod iuſtificare,quod obſeruare quā diligentiſſime oportet, cor videlicet noſtrum,ſecundum illud Prouer.14. Omni cuſtodia ſerua cor tuum.quoniam ex ipſo vita procedit. Labes igitur cordis non manum(quæ nihil obſunt) tergendæ,ſunt hucſhuc reſpicere debuiſſent phariſæi non ad exterrum illum cultum , quo apud homines nitebant quidem, cum interim apud deum,vt menſtruatæ mulieris pannus fœterent.Igitur Hiere. Laua a malitia cor tuū Hieruſalem vt ſalua fias.Et expreſſius in Matthæo Chriſtus. Mundā prius quod intus eſt calicis ac paropſidis,vt fiat & id quod deforis eſt, mundū.Mūdatur cor fide. Act. 1 Fide purificans corda eorum , mundatur & eleemoſynarum largitione. Date eleemoſynam , & omnia munda erunt vobis.Mundatur & ſpiritu dei,Cor mundum crea in me deus inquit Dauid.Et Iohel Effundā de ſpiritu meo ſuper omnem carnem. Proinde purificatur & baptiſmo, & cæteris deniq; ſacramētis, quibus ad expoſitionem criminum ceu organis vtitur deus, Sunt enim affectus animi principio omnium purgandi, ſiquidē externa noſtra opera placere velunus Deo,alioqui niſi hos expiaueris,ſtercora erūt abominationes quoque.Poſtremo colligit hoc loco Hiero. aduerſus Platonicos,principale noſtrū,non in cerebro, ſed in corde conſiſtere. Quandoquidē ex hoc vita, ex hoc cogitationes,ex hoc affectus omnes deriuantur,& ceu a fonte ſcaturiunt.Hoc eſt,quod ſequitur.De corde exeunt cogitationes.Si de corde exeunt , non eas immittit diabolus , quanquam interim incēdat & fomitem materiamque adminiſtret adulterii,homicidii,ſcortationis, iræ & reliquorum vitiorum.Verum reſiſtendum eſt diabolo, & fugiet a nobis vt præcipit Iacobus.

Hier.4. Matt.13. Act.15. Luc 11. Pſal.50. Quib' rebus mūdetur cor noſtrū.Iohel.2. Præcipuū hois non cerebrū, ſed cor. Iaco.4.

Feria quinta poſt tertiam dominicam Quadrageſimę. Lu. iiii

EXurgens Ieſus de ſinagoga introiuit in domum Simonis,&c. Legimus Dauid clamauerũt ad dominũ cum tribularentur,& de neceſſitatibus eorum liberauit eos. Miſit verbum ſuũ & ſanauit eos & eripuit eos de interitionibus eorũ. Qua ſentẽtia indicat duo, quæ in tempus Chriſti inciderunt Quorum alterum neceſſitas fuit, qua preſſi medicum requirere cogebantur. Ideo clamauerunt ad dominum cum tribularentur. Fœlix ille clamor, qui exaudiri meruit, qui impetrauit quod in votis geſſit. Si ad gratiam recipi, ſi ſanitati reſtitui, ſi pelli morbo cupis, non deſpondeas animum, ſed media morte exclama,& dic. Salua me domine,& de neceſſitatibus meis eripe me, Fidelis enim eſt, ſeipſum negare non poteſt Secundum medici deſignatur præſentia. Nam miſit verbum ſuum,& ſanauit eos, deq; interitu liberauit, Hoc eſt verbũ fidei, quod poteſt ſaluare animas noſtras, modo in manſuetudine ſuſcipiatur. Hoc enim verbo, ſanãtur animæ, curantur corpora, reſtituuntur collapſa. Hæc duo, hac lectione, nobis proponũtur, id quod in enarratione declarabitur Deſcribũtur tamẽ tria. Primũ eccleſiæ,& Synagogæ Tipus Secundũ, curatiõis modus. Tertiũ imitationis exẽplũ De primo, ſic habes Surgẽs Ieſus, de Synagoga, quo ſignificatur trãſmigratio gratiæ diuinæ a Iudæis, in gentes Indigna enim erat, quæ credula manſit Iudæorum natio, vt ſola gratiæ dei particeps eſſet. Reipſa igitur oſtendit Chriſtus, hanc officio & beneficio dei deſtituendam. Surgit itaq; a Synagoga: Matth. Relinquetur vobis domus veſtra deſerta ſtuppa enim collecta, ſynagoga peccantiũ, & conſummatio illorum flamma ignis, inquit Sydrach Eccleſiaſti. 21. Hoc eſt, quod Ioannes Baptiſta cõminatur Phariſæis. Iam ſecuris ad radicem arboris poſita eſt. Et iterrũ Paleas comburet igni inextinguibili Stuppis paleiſq; adſimile erãt Iudæi, adeoq; flãmis exurẽdi diuinæ iræ, qui a ſe medicũ ſalutis repudiarunt. Intrauit in domũ Simmonis Hæc domus typum gerit accleſiæ, fideliſq; populi. Simon

Pſ. 106
2. Tim. 2
Matt. 23
Eccle. 21.
Matth. 3.

enim confitens dicitur. Et qui hanc domum intrare voluerit, credere neceſſum eſt confiteriq;, ac Chriſtum hoſpitio
Fides. recipere. Eſt enim fides huius domus fundamentum, eſt & ianua introducens, & lucerna dirigens. Corde enim creditur ad iuſtitiam, ore autem confeſſio fit ad ſalutem. Et in
Rom.10 Matthæo, Qui audit verba mea, & facit ea, ſimilis eſt viro
Matt.7. ſapienti, qui ædificauit domum ſuam ſupra petram.
Eccle. domus cōfeſſionis dicitur multis de cauſis. Proinde eccleſia domus confeſſionis dicitur multas ob cauſas, Eſt enim prior confeſſio laudis, de quo in Pſal. introite portas eius in confeſſione, atria eius in hymnis, confitemini ei. Hanc præſtare digne, nemo niſi in eccleſia. i. cōgregatione fidelium poteſt. Secunda eſt confeſſio fidei ſeu ſalu-
Pſal.99 tis, qua credimus Chriſtum eſſe mediatorem dei & homi-
multiplex confeſſio. num Ore enim confeſſio fit ad ſalutem, hæc eſt initium ſalutis noſtræ & baſis. Nam oportet accedentem credere. Pro-
Rom.10. tenditur vero non tam in Chriſtū nude (vt ita dixerim) &
Heb.11. abſolute conſideratū, ſed etiam in efficaciam & energiā ſanguinis meriti, gratiæq; Chriſti Ieſu, quibus non ſolū ſeipſo inq; propria perſona noſtrā ſalutē ſemel operatus eſt in medio terræ, ſed etiam interdiu per ſenſilia ſacramenta, quæ diuinæ gratiæ & miſerationis organa quædā ſunt, & ſigna efficacia, quibus cōdonat, remittiq; peccata. Id enim eā cōfiteri oportet, ac palā conteſtari, vt vbi verba fidei acceſſerint
Mat.16 ad elementum, fit ſacramentū. Hæc vero confeſſio vt ſaluti-
Pſal 34 fera ſit, vt vtilis, in domo domini fiat, oportet, id eſt, in domo Simonis. Qui totius eccleſiæ caput, & primarius veræ fidei lapis eſt. Tu enim, inquit Chriſtus, es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo eccleſiam meam De hac confeſſione Dauid dicit, Confitebor tibi in eccleſia magna, in populo graui laudabo te. Magna eccleſia eſt illa, quæ per orbem terrarum diffuſa eſt, neq; ſolum in vno angulo delitеſcit, vt olim Synagoga Iudæorum in arctum conſtricta, ſed a mari protenditur vſq; ad mare, a flumine vſq; ad terminos orbis terrarum. Magna enim erit gloria domus il-
Aggæ.2 lius nouiſſimæ, inquit Aggeus, Hanc domum ingreſſus eſt Chriſtus, hanc ſua doctrina illuſtrauit, hanc ſacramentis ſtabiliuit, firmauit præclarauit facinoribus. Socrus autē Simonis tenebatur &c. Curationis & oportunitas &

modus ſecundo loco deſcribitur. Infirmitas quidem corporis febris fuit, quã verbo ſuo, ac imperio non ſenſim, ſed ſubito curauit Chriſtus, id medicorũ arte pſtare nemo poteſt vt ſolo verbo valetudinaria, lõgoq; morbo exhauſta membra reſtituantur, egẽt eĩ medici arte, egẽt & tẽporũ interuallis, & variis proinde pharmacis, pellũt lãguores. Noſter vero hic medicus, ſolo verbo reſtituit vniuerſa, miſit enĩ verbũ ſuũ, & ſanauit eos Hinc Dauid. Ipſe dixit & facta ſunt, mandauit & creata ſunt. Sed quos ſanat? Eos nimirum qui in domo obediẽtis ſunt, quorũ nomine alii interpellãt, alii agunt, vt ſanitatem ſaucii recuperẽt. Ita enim habet textus. Pſ.106 Ibi.148.

Et rogaueruut illũ pro ea. Hic manifeſtum habes interceſſionis ſanctorum argumentũ. Sic & in Matthæo, videns Ieſus fidem illorum, nimirũ eorũ qui per tegulas ſub miſerunt infirmũ ante Ieſum. At inquies. Eſto, diui intercedant dũ viuunt, vbi vero dormierint, iam requieſcũt a laboribus ſuis, iam ſinẽdi ſunt, nec noſtris pulſandi pcibus. Bona verba, ſi dum viuunt intercedere poſſunt, & alterius vice interpellare, apud deum, ſiue optare alteri ſalutem, precari bene, bene velle, & id genus alia, quæ partim congenita ſunt animæ, partim gratuito dei beneficio dei cohærent. (Charitas enim non excidit) Conſequens erit, & ſanctos corpore exutos multomagis pro nobis ĩterpellare, quã hactenus fecerunt. Accedit ad hoc quod quanquam corpora exuerint, non tamen poſuerint affectũ pietatis erga patriã, gentẽ fratres, cæteroſq; credẽtes. Quibus optãt, vt idipſum regnũ in diſpiſcãtur, quod illis deſignatũ ẽ a patre. Hic Dauid. Pro hac orabit ad te omnis ſanctus ĩ tẽpore opportuno. Quod vero exiſtimamus opportunũ tẽpus? Illud nimirũ quo nos graui febri laboramus, quo variis neceſſitatibus premimur, quo a Satana mille modis impetimur. Secũdo obſeruandum loco, nos hic doceri, quo pacto infirmis adeſſe, quomodo ſolari debemus. Opus eĩ eſt charitatis, vt alteri⁹ incõmoda perĩde atq; propria feras, teſte Pau. Sũt eĩ iuicẽ ſolicita mẽbra Et X ps in euãg. ĩfirmus fui, & viſitaſtis me. Debẽt hãc ſolicitudinẽ ſacerdotes, & viri eccleſiaſt. de quibus Iac. 5. Infirmatur quis ĩ vobis, inducat pſbiteros eccleſiæ, & orent pro eo, & orõ fidei ſaluabit ĩfirmũ. Stãs ĩperauit febri.

Manifeſtũ ſctõrũ ĩterceſſiõis argumẽtũ ex euang. ſcriptura.
1. Cor. 13
Pſal 31.
1. Cor. 12
Mat. 25.
Iac. 5.

Xpſvtriuſ vel,vt alii legunt, increpauit videlicet eueſtigio diffuge-
q; & vitæ ret neſcia moræ febris,authoritate enim omnia geſſit Chri
& mortis ſtus ſignificans ſe dominum eſſe & vitæ & mortis, fatetur
author eſt id Anna Dominus mortificat & viuificat,deducit ad infe-
1.Reg.2 ros & reducit.Et iterum Dauid. Qui ſanat contritos corde
pſ 146 & alligat contritiones eorum.Hinc in Apocal. dicitur ha-
Apoc.1. bere claues mortis & vitæ Non quod ipſe vllius efficiat
1.Tim.2 velitq; mortem peccatoris,ſed quo intelligas, ſalutem ſine
ſaluatore neminem poſſe conſequi. Ipſe enim eſt, qui vult
omnes homines ſaluos fieri,& ad agnitionem veritatis ve-
nire dedit ad hanc conſequendam,certas viuendi regulas,le
gem ſ &,mandata, dedit gratiam qua valeamus, dedit &
vires,promiſit & præmia, quibus alliceremur. Ideo dauid
teſtatur, hunc eſſe adiutorem ſalutis noſtræ. Sed vide in
quos hæc ſalus propagetur.In eos nimirum, qui ſuam im-
becillitatem ſeu deploratam agnoſcunt,qui inſtant ac vr-
gent, vt ſatientur, potiſſimum vero qui in domo Simo
nis,id eſt,obedientis eccleſiæ perſiſtunt. Extra enim hanc
non eſt ſalus,extra hanc non eſt ſalutifera confeſſio,iam ſi
te febri,ſi iræ,ſi concupiſcentiæ ſtimulis exagitari ſenſeris,
ſi cæteris commoueri vitiis,animum tuum intellexeris, id
age,vt pro te eccleſia,patri ſupplicet.Aget & ipſe,vt vrgeas
vt ſupplices,vt roges medicum Hoc enim eũ,quod a nobis
exigit,vt videlicet illi humiliemus animas noſtras.Humi-
liatur animus,dum ſe infirmum,ac valetudinarium,perpe-
tuoq; laborãtem ingemiſcit,dum infœlicitatis ſuæ vices de
let,hocq; affectu addit ianuam non patentem,ſuppetias au
xiliumq; ſuperne implorat.Aderit vero cœleſte numen, ſi
perſeuerauerit, pulſans, imperabitq; febri reſtituans ægro-
Rom.6. tandem animam priſtinæ libertati,tum eueſtigio ſurget &
miniſtrabit,idq; aget,quod præcipit Paulus. Sicut exhi-
Pſal.40. buiſtis membra veſtra ſeruire iniquitati.&c.Ita exhibete mẽ
Ibidem.6 bra veſtra ſeruire iuſtitiæ Sic Dauid dum iniquitatẽ agno-
ſcit,recipitur in gratiam,ſanitatiq; reſtituitur priſtinæ.Sa-
na,inquit,animam meam,quia peccaui tibi. Et item. Miſe-
rere mei domine quoniam infirmus ſum ſana me domine,
quoniam conturbata ſunt oſſa mea. Qui miſeriam agno-
ſcit,ſi ſeruari velit imploret miſericordiam.Agnouit quãta

febri,quam inexauſtis angoribus animus quaſſaretur. Infirmus,inquit,ſum & conturbata ſunt oſſa mea. Oſſiũ nomine,vires animæ, voluntatem,affectum,mentem, memoriamq;:cæteras denique intellige,quæ omnia a ſua ſede exturpantur,per peccatum Hunc miſerabilem & infœliciſſimum ſtatum deplorans,ait: Miſerere mei, Sana me domine Et,Salua me propter miſericordiam tuam. Laboraui in gemitu meo,&c. **Cum ſol occubuiſſet,& cętera,qui ſingulis manus imponens.** Hiſtoria ſatis in aperto eſt. Ad allegoriam igitur confugiamus. Impoſuit Chriſtus manus iis qui laborabant,quo declarat, ſuam humanitatẽ organum coniũctiſſimum eſſe diuinæ naturæ,que in eo latitabat,quaſi addita humanis aſpectibus. Imitantur hũc morem Chriſti,ſacerdotes,dum egrotantis & manus, & pedes,& alia deniqu; corporis membra contrectens oleo ſancto iungit,certiſque verbis,illi imprecatur & corporis & animæ ſalutem. Quibus adeſt diuina virtus, id efficiens,qđ præ ſeferunt verba benedictionis. Ita enim cum ſuo corpore myſtico ſtipulatus eſt deus. Inuocabũt nomen meũ ſuper filios Iſrael,& benedicam eis. Et iterũ: Super egros manus imponent, bene habebunt. Iam cum deus verax ſit in ſuis promiſſis,aderit ſuis verbis,aderitq; & ſuo nomini,quod omniũ eſt potentiſſimũ,idque efficiet,quod præcamur. Nimirum,aut culpæ condonationem, ſi quam offendit,aut gratiæ robur, augmentumque, ſi iam pridem noxa remiſſa fuerit. Neque igitur hæc cærimonia paruipendenda eſt, ſed ſumma reuerẽtia ac deuotione obſeruanda. Latent enim in ea addita quædam myſteria,nullis niſi credulis obuia ac cognita. Proinde poſſumus & per manuũ contactum diuinum illũ illapſũ, quo non ſemel percutimur,ac vt a vitiis ceſſemus,commouemur, Tangit enim nos deus, animoſque noſtros concutit,vt peccati ſtatum inhorreſcant,vt reſipiſcant,redeantq; ad priſtinũ libertatis & gratiæ ſtatum. Id quod timore domini fit. A timore enim tuo, inquit Propheta, concepimus & peperimus ſpiritum ſalutis,ſic ſe percuſſum fatetur. Iob Manus domini tetigit me, id eſt,timor domini concuſſit omnia interiora mea vireſq; animi perturbauit. Et Eſa 5. Iratus eſt furor domini in

Nume. 6.
Mare vlt
Eſa. 26
Io. 19
Eſa. 5.

In necem innocentis domini. Ignorabant igitur, vt pauci dicam, diuinitatis myſterium. Ignorabant & incarnationis mundum, multo autem minus intelligebant victoriam crucis, qua expoliandi erant. Igitur Paulus de ſtultitia crucis, id, eſt de prima illa & ſumma philoſophia ſic teſtatur Quam nemo principum huius mundi cognouit. Ad eum modum Chryſoſtomus de dæmonū cognitione ſentit Sic & Augu. in.9 deciui.dei, c.21. dicens, Tantū vero eis innotuit quantum voluit, tantum voluit quantum oportuit. Et pauci interiectis, Innotuit non ſicut angelis ſanctis, id eſt non per id quod eſt vita æterne, & lumen incommutabile quod illuminat pios, cui viuero per fidem (quæ in illo eſt) corda mundantur ſed per quædam opera ſuæ virtutis & affecta, & occultiſſimæ ſigna præſentiæ, quæ angelicis ſenſibus, etiam malignorū ſpirituū potius quam infirmitati hominū, poſſunt eſſe conſpicua. Neque igitur per æternas cauſſas temporum, ſed occultis quibuſdam ſignis, multo plura quam homines proſpicere potuerunt. Maxime vero cum ſcripturas nō ignorarēt, quæ plæraq; multa Chriſto de prædixerunt, quibus inſtructi, in ea ire ſententiam, facile potuerunt, quod is eſſet, qui prophetarum oraculis promiſſ' erat. 1. Cor 8

Increpans non ſinebat ea loqui. Solet angelus Satanæ transfigurare. ſe in angelum lucis, vt eo comodius ſibi fidem faciat, faciliuſque ſimplicitati credentium imponat: ea propter nolebat Chriſtus traducere, veritatem, ne paucis veris multa falſa miſcerent dæmones. Sic prohibendi ſunt & hæretici, & Lutheranæ factionis patroni, a verbi diuini miniſterio. Nam quanquam Euangelium iactent, multoſque ſcripturæ locos, ad ſuum dogma ſtabiliendum, adducant, cum tamen hos vel torqueant, vel corrumpant, vel alio deflectant, id eſt, a communi ecclesiæ ſenſu, arcendi ſunt a ſcripturis, prohibendi a miniſterio verbi. Id enim nullis imponendum eſt, quam iis qui in vnitate fidei conſiſtunt, qui a legitima authoritate miſſi ſunt, qui nihil falſi, veris commiſcent. Si hoc exemplum Chriſti imitati fuiſſent Germaniæ principes, non ſic miſere tota conflagraret Germania, non tot tragediæ, tot ſectæ, tot ſtrageſque corporum, tot animarum interitus, inuecta fuiſſent

1. Cor. 11 cur. Xps nō ſinuerit dęmōes loqui eſſet & cauſſas Lutherāis debere īpo niſilentiū.

Verum malunt ſibi coaceruare magiſtros, qui aures hominum titilent, adeoque ab vnitate eccleſiæ auertant, in nefarias perditionis & damnationis ſectas. Secũdo noluit Chriſtus ſuam a dæmonibus prædicari laudem, ne hinc ſibi infamiam inuidiamque conciliaret Phariſæorum, apud quos iam pridem male audiuit nomen CHRISTI, dum dicerent In principe dæmoniorum eiicit dæmones. Si enim panis parem collaudaſſet, id eſt, dæmones dæmonem, potuiſſent legitimam anſam arripere Phariſæi. Chriſto conuenire cum dæmonibus. Tertio vetuit etiam hac ratione, vt intelligerent ſe indignos ad tanta declaranda myſteria. Erant enim prophetæ, erant & angeli, & Euangeliſtæ, & cæteri denique Apoſtoli, quibus hoc honoris & gratiæ debebatur, vt internoſcerent quid eſſet CHRISTVS. ob id fatetur Petrus, nec prohibetur a Chriſto. Tu es Chriſtus filius Dei viui. Et Martha: Ego credidi quia tu es Chriſt' filius dei viui, qui in hunc mundum veniſti. Atque ob id Chri-

Mat. 16. ſtus dixit. Vobis datum eſt noſſe myſterium regni Quod

Ioan. 11. vero myſterium abditius, quam intelligere, Chriſtum eſſe

Mat. 13. filium Dei viui? Proinde hic vides neque Petrum, neque Martham a veritatis confeſſione arceri, vt paulo ante prohibiti ſunt dæmones. His nimirum rationibus, quarum aliquas reſenſuimus. Quibus & hanc addimus, Dæmones nõ libero animo, ſed coacto, veritatem confeſſores, metuebant enim grauius puniri, & infernalibus flammis perpetuo vrendos tradi, ea ratione fatentur, quaſi per nebulam, filium Dei eſſe, qui ſe eiicit, vt qualicunque occaſione poſſent ſibi fauorem & amicitiam conciliare. **Facta autem, dei.** Hoc eſt tertium quod licuit obſeruare imitationis exemplum. Diſceſſit enim Chriſtus in eremum, locum ſolitudinis, vt patri ſupplicaret, vt mentem in diuina corriperet, vt populi inanem gloriam & applauſum fugitaret, nobis, quod ſequendum eſſet exemplum, relinquens. Sic & in

Mat. 5. Marco 6. Venite in deſertum & requieſcite puſillum. De-

Debet ver bi miniſter aliquando animi vires colligere, & ſi bi miniſter quas labeculas, ex profanæ plebis cõtubernio ſibi in ſediſ alí qn ſeſe ſe cognouerit, orationibus, ac ſuſpiriis adeoque lachrymis in ſoli- expurgare, ne dum alii prædicat, ipſe reprobus afficiatur

Meminerit igitur huius exempli Chriſti, deinde & quid ſe- tudine re-
ſcerit Dauid. Ecce, inquit, elongaui fugiens, & manſi in ſo- colligete,
litudine, tum addit ſibi authoritatem, augetque videndi de- & ſiquid
ſiderium. Imitati ſunt hoc Chriſti exemplum multi patres labecula: ú
in deſerto errantes, qi bus non erat dignus mundus, Pro- cõtraxerit
inde & in Synagoga obuerſatur Dominus declinans vul- lachrymis
gi multitudinem, quo declarat, non recens eſſe adinuen- purgare.
tum, ſelecta loca quædam haberi, in quibus Deo commo- ps 54
dius inſeruiamus. Filii enim Prophetarũ, turbæ declina- Heb.12.
bant tumultum, & Ioannes Baptiſta (quo nemo maior in- Mat.12.
ter natos mulierum ſurrexit) ne leui ſaltem maculare vi-
tam, famine poſſit, ciuium turmas, ſub teneri annis, fugi-
tabat. Indicans nimirum ſolitudinem, non nihil purgan-
dis affectibus accommodari, Sed & Ioannes Euangeliſta,
in Pathmos inſulam delatus, diuinorum myſteriorum fit
particeps. Sed proh dolor, nos, qui monaſticem profeſſi ſu- Notã mo-
mus, & eo nomine gloriamur, frequentiores ſumus in vr- nachi vagi
bibus, in theatris & publicis diuerſoriis, quam eremo, quam
in cellæ ſecretis muſarum alumnæ, & blandæ quietis ac cõ-
templationis, amicæ. Quodque omnium flagitioſiſſimum
eſt, qui neque verbo Dei incumbunt, neque aliorum vtili-
tatibus, publicisque munus defuncti ſunt, ſed vulgo mona
chi ac poſſidentes ea ratione dicti ſunt, vt Mariæ officio o-
peram nauent, ii maxime vagantur, maluntque peripate-
ticam quam ſolitariam agere vitam, Sunt enim in foro, in
theatro, in plateis, in hominum cœtu frequentiſſimi. Quos
ſi de vitæ ſuæ inſtituto interroges, ad quiduis promptio-
res ſunt, quam ad hoc ipſum defendendum. Id noſtro malo
didicimus miſeri, quum paucos licet offendere, qui hoc,
quod profeſſi ſunt, defendere queant. Hinc exibiamur ab
omnibus, digitoque monſtramur, ſumuſque in opprobri-
um & deriſionem omni populo, ne dicam vicinis noſtris,
vt vere dixit Dauid. Reliqua, ipſe perpendito, qui linceos ps.43
habes oculos, non talpeos. De tinebant illum ne di-
ſcederet ab eis. Vides vnde adauctum ſit videndi deſi-
derium, vides & fauorem populi ad Chriſtum, & cauſſam
fugit Chriſtus populi applauſum, petiit ſolitaria loca, di-
uertit a turba. Quo factum eſt, vt eo magis magiſque vi-

dendi audiendique hunc deſiderio accēderentur. Cur idem non præſtant nobis? Quia nos ipſos in turbas iniicimus, nos applauſu vulgi oblectamur, hinc omnium in nos ora laxantur. Pellite hos e ciuitatibus, pellite e domibus graues ſunt nobis ad videndum, a quibus nihil præter ſanctitatis ſpeciem & laruam videmus. Qui non hæc ſentit, ſtipes eſt. Verum non ita egit turba cum CHRISTO. Adiit etiam deſerta loca, vt a quo paſceretur offenderent, cogunt, vrgent, nolentem detinent. Quibus ille, quia & aliis ciuitatibus, & cæ. Quam porro non ſibi ſed nobis viuebat CHRISTVS, ex iis in perſpicuum fit Et aliis, inquit ciuitatibus oportet euangelizare, non huic veſtræ ſolum, ſed aliis, proſpiciendum eſt, & euangelii lux manifeſtanda.

Cor. 9. Sic Paulus: Cum eſſem liber, me omnium ſeruum feci. Ita qui & tibi ſalubriter & aliis vtiliter prædicare vis, non tua, ſed aliorum commoda ſpectabis. Nec modo vni loco, te addices, ſed promptus eſto obuiuſque, vt omne ſolum, te hoſpitem excipiat. Neque enim qui ab euangelica functione ſunt, certas ſibi vrbes deſignare debent, ſed in omnem terram exeat ſonus eorum Sintque teſtes veritatis in omni Iudæa & Samaria, vſque ad vltimum terræ. Non ſic faciunt. Lutherani concionatores, qui vel certis principibus, vel magiſtratibus ſeſe addicunt, quaſi ex angelo quodam latrantes, moxque vbi vnum atque alterum momorderint, ſeſe intra latibula ſua receptant. Hoc eſt quod in Iob dicitur In gredietur beſtia latibulum, & ī antro ſuo morabitur. Beſtia hæreticus eſt, qui in latebris & diuerticulis crypticis delitescens, nonnunquam foris ſeſe prorumpit, non vt Euangelium lætum videlicet nuncium, & verbum pacis doceat, ſed vt oblatret, vt mordeat, vt deuoret incautas & imbecillas conſcientias Verum non ſic qui CHRISTVM imitamur qui Euangelii pacis ſunt miniſtri. Id enim agūt vt populum ad pacem, ad mutuam charitatem, adeoque ad quaſlibet heroicas virtutes, ſua oratione pertrahant, & extimulent. Id quod ex Chriſto didicerunt In quamcunque domum intraueritis, dicite, Pax huic domui.

Marginalia: Boni prædicatoris officium. — Iob. 37. — Mat. 10.

Feria ſexta poſt tertiam dominicam. quadrageſimæ, Euang. Ioannis. 4.

VEnit Ieſus in ciuitatem Samariæ, & cæte. Chriſtianæ doctrinæ hac lectione typus quidã pulcher, imus depingitur, chariſſimi. Sed oportet meminiſſe (quod ſæpius teſtatus ſum, & iam fere toto in concionis exordio, proloquutus) eius ſententiæ, quæ eſt apud Eccleſiaſticum. Hæc omnia, inquit, liber vitæ, teſtamentum altiſſimi, & agnitio veritatis. Eſt enim vita & ſpiritus in verbis dominicis abdita, eſt & promiſſio æternæ fœlicitatis & condonationis, & veritatis quædam imago, quæ omnia in hoc vno verbo complectuntur, cum dicit, hæc omnia liber vitæ, id eſt, vitam præſtant multo præclariſſimam & nobiliſſimam, ſi modo animam viuam, & non mortuam offendant. Ob id DAVID: Sitiuit anima mea ad Deum fontem viuum. Sitire anima mea non poteſt, niſi in ſe habeat vitam, motricem actus vitalis, principium & originem vitalis operationis, qua agitur in vitam illam ſuper ſubſtantialem, qua mentes illæ beatæ. & æternæ viuunt. Hanc itaque vitam Dei verbum præſtat, noſq; ſurſum agit, & e mortalium conſuetudine, ad ſuperos tranſuehit. Huius rei imago quædam & idea (vt ita dixerim) hoc loco proponitur. Et vt in ſumma, multa concludam. Primum, loci ac temporis, quãdo hæc vita innotuit, ponitur occaſio, & oportunitas. Secũdo, doctrinæ efficax propagatio, & effuſio, Tertio, fructus cõſequens ex multorũ conuerſione, deſignatur.

Eccle. 24. Dei verbũ qualẽ vitã in vobis operetur,

Pſal. 41.

Venit Ieſus, &c. Nolo omnibus verbis enarrandis totum tempus, quod certe breuiſſimum erit, perdere. Quandoquidẽ ſuperuacaneũ fuerit, cum hiſtoriam tractemus, in qua ſi fidẽ ſpectemus, quid aliud ſupereſt, quam vt nudam rem geſtam credamus, perinde atque cætera præclare geſta a Chriſto, ſin vero ſpiritum, ſententiis & myſticis allegoriis plena eſt, quarum aliquot nos. Deo auſpice, tractabimus, reliquas iis cõtendamus, qui exercitatos in diuinis eloquiis habent ſenſus. Nos enim ſcimus, quã nobis curta

turam comitantur citra peccati labem. Eſt enim hic reperi ti pœnam citra noxam propriam, id quod multo ſecus ha bet in cæteris mortalibus, in quibus vel fuit culpa, vel eſſe potuit. Hic vero neque fuit, neq; eſſe potuit. Quod ergo do luit quod fatigatur, quod ſitit Chriſtus, & ſuæ humanitatis argumenta ſunt, & noſtræ ſalutis medicamenta. Vere enim languores noſtros ipſe portauit. Quod vero addit, erat quaſi hora ſexta, meridianum deſignat Hebraico more tē- Eſa. 52. pus quo ſol incaluerat, porro iuxta illud Eccle. 43. In meridiano exurit terram, & in conſpectu ardoris eius, quis po Eccle. 43. terit ſuſtinere? Significat autem indefatigabilē Chriſti erga humanum genus ſolicitudinem. Neque enim hunc montium aſperitas, nō caloris intenſio, ſalutis noſtræ operæ remoratur, proinde non equo, aſinoque vſus, ſed venit pedes ſedens ſuper pauimento, aut certe ſuper fontis labro, paululum laſſa refocillaturus membra. In ſumma, nihil non laboris pro nobis ſubiit, omnia tentauit, omnia in ſeipſo expertus eſt incōmoda, Hoc eſt, quod in Pſal. fatetur. Pauper ego ſum, & in laboribus a iuuētute mea exaltatus autem humiliatus & conturbatus. Extremæ inopiæ fuit, cum qui dat eſcam potumque omni carni, voluntariam ſubire ſitim, & omnium rerum inopiam ſecundū illud Pauli. Sci- Pſal. 47. tis gratiam domini noſtri Ieſu Chriſti, qui cum diues eſſet propter nos factus eſt egenus. Nobis igitur, non illi, ceſſit in commodum, quod ſitit, quod eſurit, quod defatigatur.

Abierant autem diſcipuli in ciuitatem. Sic enim 2. Cor. 8. didit audiendis diuinis eloquiis fuerunt, vt de commeatu poſterior cura haberetur, nos ſecus multo ait Chriſoſt. vix enim dum e ſtrato ſurgimus, compellamus familiam totam vt quā exquiſitiſſimos cibos apparet, vt varietate ferculorū noſtram voluptatē, nō neceſſitatem expleamus, & proh dolor poſterior, de cœlorū regno, cura inſumitur. Sic ventri, ſic eſcis, omnia inſeruiunt, quum tamen Paulus dicat. Eſca ventri, & venter eſcis, deus autem in hunc & hāc deſtruet.

Venit mulier de Samaria, &c. Eſt hoc loco nomen 1. Cor. 6. regionis, ſiquidem Samaria Metropolis fuit, ſi Ioſepho credimus. 13. antiquita. Ab hac muliere alienigena potum ex-

poſtulat Chriſtus. Da mihi, inquit, bibere. Si hiſto-riam, inquit ſpectes, ſitit ex labore itineris, ſin vero allegoriam noſtram petit, ſititq; ſalutem. Sic & in cruce inquit. Sitio. Quod igitur illi offerendum, aqua nimirum illa, de

Eſa.21. qua Eſa.21. Occurrentes ſitienti ferte aquam, qui habitatis terram auſtri. Nos illi aquam, id eſt, peccata noſtra proponimus, offerimuſque, quam exhauriat in cruce. Contra, ipſe nobis aquas vitæ æternæ largiſſime pbet, id quod per eundem pollicetur prophetam. Omnis ſitientes venite ad quas, &c. Proinde hęc eſt ſecunda pars Euangelii, in qua

Eſa.55. viuo e latice incipit doctrina ſalutis ſcaturire.

Dicit ei mulier, &c. Obſerua quam idoneam ſeſe mox reddiderit gratiæ. Non, inquit, habent commercium Iudæi cum Samaritanis, qui ergo audes, conferre mecum familiarius? qui audes potum poſtulare? Te Iudæum ex habitu ex veſtitu, adeoq; ex idiomate, cæteriſque argumētis deprę hendo, me vero noſtri ex eo genere eſſe, quod omnium maxime a vobis execatur. Erant enim adeo exoſi Samaritani Iudæis, quod ſi quem probroſo nomine, & infami no-

Joan.8. tare volebant, hunc Samaritanū vocabant. Igitur dicebant ad Chriſtum. Nonne bene dicimus, quia dæmonium habes, & Samaritanus es tu? Tam enim horrebant ab horū conſuetudine, & familiari conuictu, cuius cauſam vide in

Primus ad gratiā gradus eſt humilitas. Theophilact. Proinde mulier, hac ſua reſponſione, ſe quaſi indignam eſſe declarat, qua cum Chriſtus familiarius colloquatur atqui hic primus ad gratiæ fontem eſt gradus, vt te ſeu omni gratia indignum reputes. Sic & Centurio.

Matth.8. Domine nō ſum dignus vt intres ſub tectū meū. Eſt hæc indi

Eccle.13. gnitas iudiciū humiliātis, & ſeſe demittentis animi, qui ve

Iac. 4. ro ſe humiliat, gratia digniſſimus eſt. Hinc dicit Sapiens. Humilia te deo, & expecta manu eius. Et Iac. Humilibus dat gratiā Ergo mulier ſe ſamaritanā .i. abiectā, contemptā & omnib9 modis abominandā pronūciat, vt gratiæ ſeſe oblatæ accōmodet. Et nos nihilo ſumus meliores ſamaritanis, ſiquidem in multis offendimus omnes. Illi, ſe peccatores pronuntiant, agnoſcuntq; diuinis beneficiis eſſe indignos, nos quāquā grauiſſime delinquamus, vix dum noſtra errata agnoſcere volumus, excuſamus enim, & periſſoma-

ra teximus, vt perpetuo hypocritæ maneamus, id eſt peccatores. Reſpondit ei Ieſus, Si ſcires donum dei. Hic fluenta decurrere incipiunt diuinæ miſericordiæ. Si, inquit, ſcires donum dei, perinde atque diceret. Nolo exiſtimes ex te ſalutem tuam pendere, quin ex te perditio tua, ex mea autem ſalus, redemptio, fons ſalutis. Hoc eſt, quod Oſee 13.
Paulus ait, Gratia enim eſtis ſaluati, ex hoc non ex vobis, Dei enim donum eſt, & non ex operibus, ne quis glorietur. Ephe. 2.
Repoſuit pater hoc donum in filio, cuius eſt impartiri, atq; diſtribuere dona ſingulis ſerui ſuis, ſuo pro arbitratu, atque magnificentia Indicat enim Chriſtus ſe eſſe liberalem, obuiumque ad præſtādum, ſi ſcires dei donum, quod a patre luminum defluit in homines Quod vero addit, petiſſes forſan ex eo, indicat conatum liberi arbitrii, quaſi diceret, vrgeres ac inſtares, vt te hoc inexhauſto bono expleret, inq; te influeret. Agnoſcis quidem indigentiam tuam, ſed vrge, inſta, age, ſupplica patri. Si quis enim indiget ſapientia, poſtulet a deo, poſtulet autem in fide nihil hæſitās. Iac 1.
Et Chriſtus. Petite & accipietis. Exacuit adeoque, Extimulat mulieris deſiderium Chriſtus, forſan petiſſes ex eo, & Luc. 11.
dediſſet tibi aquam viuam, id eſt, qua viuimus, & vitales exercemus operationes, quæ ſunt, diligere deum, bene mereri de proximo, incrementa ſumere virtutis. Et bene quidem ait, dediſſet, nam dei dona ſunt omnia opera noſtra, merita noſtra, beneficia noſtra. Quid enim habes, inquit, Paulus, quod non accepiſti? Si autem accepiſti, quid gloriaris quaſi non acceperis? Et iterum. Non ſumus ſuffici- 1. Cor. 2.
entes cogitare ex nobis aliquid, &c. Domine neque in 2. Cor. 3.
quo haurias habes, & cętera. Collige hic quomodo ſoleat miſer peccator deſperare de gratia, ſi dei donum ignoret, neque enim habes, inquit, hauſtorium, aut ſitulam Peccator
neque adeſt fons e viuo latice ſcaturiens, ſed altus puteus, ri ſi dei do-
diculum erit itaque promittere, quod præſtare non potes, nū igno-
Porro addit Antitheſim de Iacob, quem cum CHRI- rat, deſpe-
STO confert. q. d. qui potes nobis præſtantiora conferre, rat de gra
quā ille, qui patriarcha fuit, qui deum facie ac faciem vidit tia.
qui dei victor euaſit? Tu interim nulla ſanctitate atq; etiānum rebus communibus clarus es, proinde nec homines

imbelles vincere potes. Itaque ſi penes aliquem aliqua vi- ua fuiſſet, maxime penes Iacob virum omnibus numeris abſolutum. Sic ſolemus miſeri deum arguere impotentiæ, quaſi vero præſtare non poſſit iuſtitiam, qui hanc promit- tit, quandoquidem ipſe iuſtus eſt, & iuſtificans per fidem,

Rom.3. eſt & fons viuus, e quo emanant omnes riuuli diuinæ mi- ſerationis & alia tandem quæcunque nobis neceſſaria ſunt. Sic ſolet humana ratio offendi, in iis in quibus non opor- tuit. Tu vero nihil deſperes, quantumuis tibi impoſſibilia videantur quæ deus promittit, vnum id obſerua, vt te ipſum humiles vt inſtes oportune, importune, pollicitus eſt auxi- lium, non deerit promiſſis, modo ipſe tibi deſis minime Adeſt in naufragiis adeſt etiamnum in pugna carnis, ſi oc- caſionem vites, ſi ſenſus prohibeas, illicitis ſentiendi mo- tibus. Senſit hoc Paulus. Omnia poſſum in eo qui me con- fortat Christus.

Phili 4. Omnis qui bibit ex hac aqua, &c.

Inſufficientiam notat humanæ rationis, quantumlibet e- nim ex eo puteo quis biberit aquæ, nō tamē poteſt efficere, vt ſitim omnem ſic reſtringat, vt nō redeat, ſi & omnis vo- luptas carnis, non reſtringat deſiderium mentis, multo, mi-

Pſal.16. nus exaturare poteſt. Nihil enim eſt, citra deum quod no- ſtram voluptatem explere poſſit. Igitur Dauid. Satiabor cū apparuerit gloria tua. Et Auguſtinus. Inquietū eſt cor meū domine, donec requieſcat in te. Proinde infernus dicit, nō ſufficit, ſic os vuluæ, ſic auari animus ſemel corruptus.

Qui autem biberit ex aqua quam ego dabo.

Hic declarat potentiam gratiæ dei, quæ aquæ nomine ſi- gnificatur, infunditurque per CHRISTVM. Gratia

Ioh.1 enim & veritas per IESVM CHRISTVM, quæ non e lacubus putridis, ſed viuis ſcaturit, perpetuoque ſur-

Aqua vitę ſum agit animā. Tria potiſſimū in nobis efficit hæc aqua.

quā dat Principio purgat animæ labes. Ezech.36. Effundam ſuper

dn̄s. 3. o- vos aquam mundam. & mundabimini ab omnibus iniqui

peratur in tatib' veſtris. Et Dauid. Lauabis me, & ſuper niuem deal-

nobis. babor. Hec eſt aqua, de qua Num.8. Aſpergantur aqua lu-

Eze.36. ſtrationis, id eſt ea aqua, quæ e latere dormiētes Chriſti flu-

Num.8. xit, qua purgamur & expiamur. Lauit enim nos a peccatis

Apoc 1. noſtris in ſanguine ſuo, ſolus enim Chriſti eſt ſanguis, quo

perfectæ mundamur & expurgamur Proinde quicquid ex hoc ſanguine vim ſuſceperit,non minus expurgat & lauat Sic habemus & baptiſmi fontem, de quo Ephe. 5. Dilexi. eccleſiam,& ſeipſum tradidit pro ea,vt eam ſanctificaret, mundans eam lauacro aquæ, in verbo vitæ, habemus & aquam exorciſatã,ac conſecratã, qua mundamur & expiamur, non virtute aquæ elementaris ſolum,ſed virtute verborum dei, quibus deus inuiſibiliter aſſiſtit, robur & virtutem conferens. Secũdo, hæc ſpiritualis ac iucũdiſſima aqua refrigerat concupiſcẽtiæ carnalis ardorẽ. Hinc in Prouerb, Aqua frigida animæ ſitiẽti nuntius bonus de terra longinqua. Et in Eccleſi. 3. Ignem ardentem extinguit aqua, reſtringit enim quælibet deſideria noxia. quibus non ſemel, aduerſus dei legem, incandeſcimus in proximum. quodque maxime dolendum,in nos ipſos crudeles ſumus. Erit igitur operæpretium adhibere refrigerantem aquam miſericordiæ & pietatis, qua turpiſſimi affect' reſtringẽtur, ac coerceantur. Hac aqua mediis flammis dicit ſe recreatum,ac refocillatum Dauid. Super aquam refectionis educauit me animam meam conuertit, id eſt, ad ſe traxit, aqua ſalutari, & viuifica. Tertio, aquæ eſt & innundare ac irrigare terram ſitiẽtẽ,vt fructificare poſſit. Iob. 8. Nũquid vireſcere poteſt ſcirpus ſine humore,aut creſcere carectum ſine aqua. Languescimus enim omnes & perimus, quaſi ſcirpus, qui ab humore deſtituitur, niſi irriguum adſit viuæ ſcaturiginis, quam Chriſtus mulieri pollicetur,de qua aqua,quam ego dabo,fieri in eo, &c. Et Eſa. Haurietis aquas de fontibus ſaluatoris. Cantic. 4 Puteus aquarum viuentium, quæ impetu decurrunt. Hac, opinor, ratione fons egrediebatur de medio paradiſi ad irrigandum, id eſt, gratia Chriſti in medio cordis noſtri, omnes animæ & corporis vires irrigat, & fœcundat, ne perpetuo infœcundi, ac ſteriles ſimus. Iob. 5. Qui dat pluuiam ſuper faciem terræ, & irrigat aquis vniuerſa. Terra, anima noſtra eſt inculta, ac ſentibus plena, ſterilis prorſus & maledicta, incendioque (vt Paulus ait) proxima. Quam vbi infuderit cœleſtis ille ſpiritus, exhilareſcit, fructificat, profertq; ſaluberrimos ſpiritus diuini partus ac fructus, Hæc enim euangeliis vis eſt, & ſpiritus ope-

Ephe. 5
De aq̃ exorciſata.
Prou. 25
Eccle. 3.
Pſal. 22
Iob. 8
Eſa. 12
Cant. 4
Geñ. 2
Iob. 5.

Hiere.31 ratio. Hiere.31. Erit anima eorum, quaſi ortus irriguus, & vltra non eſurient. Qui ex hac biberit aqua, flumina, (in-
Io.7. quit Chriſtus) de ventre eius fluent aquæ viuæ, hoc autem dixi de ſpiritu, quem accepturi erant credentes in illum.

Qui enim ſpiritus. Chriſti gratiæ particeps factus eſt, is habet venam ſcaturientem, a peccato in iuſtitiã, e damnatiōe in ſalutem, e morte ad vitam, ex ſterili & ſalebroſa terra, ad fœcundam ac fertiliſſimam, adeoque bonorum operum feracem. Quo magis hanc biberis aquam, eo magis in iucunditate delectabitur animus tuus, magiſque deſiderium
Pſal.35. augebitur, nec vnquam nauſeabis. De torrente, inquit Dauid voluptatis tuæ potabis eos, Si torrens voulptatem affert, nō in nauſeam prouocabitur appetitus noſter, ſed perpetuo deſiderabit hac refocillari aqua. Contra inquies. Qui bibūt
Solutio qſtiōis q aqua ſpūs ſitire faciat, iterū & non ſitire. me, adhuc ſitient. Quid igitur, ſitient & non ſitient? Reſpondeo, Certū eſt aquã ſpiritus, omnē concupiſcentiæ carnalis ſitim reſtringere, interim tamen in ſeipſa dulcis, & iucunda cum ſit, æternum delectat & voluptate animum afficit, id quod voluptas corporis minime præſtat, neque enim ſacietatem veram neque iucunditatem ſine nauſeatione efficere poteſt, fert enim omnis voluptas carnalis ſuam turpitudinem ſecum, fert & ſua incommoda, & pœnitudinem ſecum igitur, qui biberit ex hac aqua ſitiet iterum.

Da mihi hanc aquam. Secundum auguſt. videtur hæc mulier commodum hactenus ſpectare temporale, nempe vt ſedaret ſitim, quæ interdiu recurrit, admodum enim pigra erat, maluitque ſine multo impendio ac labore æterna & viuam aquam domi proprie habere, quã eo loci, cum itineris difficultate haurire. Proinde noſtrarum partium eſt, ſynceris adfectibus exclamare in dominū. Da mihi hanc aquam. Sic Dauid Sitiuit anima mea ad deū fontem viuū.
Pſal.41. Voca virum tuum. Dicit Paulus, per legem cognitio
Roma.3. peccati, vt enim gratiam indipiſcaris, peccatum agnoſcas oportet. Igitur Chriſtus parat hac ſententia, mulieris animum ad futuram peccati oſtenſionem, vt agnoſcat ſe miſe-
Pſal.18. ram, & ſitire poſſet Euãgelii promiſſionē. Lex enim domini immaculata, teſtimoniū lucidū cōuertēs animas, & ſapiētiã dans paruulis Prodiit hæc lex de Syon. i. de Chriſto, nō

tā in aures,quā cor mulieris.Ducta ei eſt hæc ſequēti voce.
Quinque viros habuiſti,&c.In peccati cognitionē. Quanquam interim excuſare contenderet facti turpitudinem. Virum,inquit,non habeo.Bene quidem dixit, virum coniugem non habeo,nam diſſimulare nitebatur ſtuprum oculi enim adulteri obſeruant caliginem, ne videantur o- Io 24
pera eius,& a lumine arguantur:ita & hæc mulier, mulie- Ephe.5
bri pudore turpitudinē inficiata eſt.Interim pergit Chriſt⁹ denudēs comiter omnem turpitudinē.Quinq; viros habuiſti,quibus nō in matrimonio caſto,ſed in ſtupro ad libidinē vſu es. Proſtituiſti enim,cū ſcortū ſis,pudicitiam tuā Sexto viro,cui nūc adhæres,neq; hic maritus tuus eſt legitimus,ſed clancularius ſcortator.Hac voce territa atq; cōcuſ
ſa eſt miſera cōſciētia,nā lex irā,terrorē,imo mortem,& in Ro.4.
fernū operatur,ſeu oſtendit.Arguā,inquit Dauid,te,& ſta- Ps.49
tuā cōtra faciē tuā. Domīe vt video propheta es tu.
Magis magiſq; accenditur,ac in admirationem Chriſti inflammatur,nō regerens contumeliam,ſed de ſublimiorib⁹ quæſtionem quaſi inexplicabilē,proponēs,de rōne adorandi deū.Senſit enim peccato ſe vrgeri,ſenſit terreri conſcientiā.Iā quo hūc ignē extinguat,quo ſe itinere ad deū paret, ſcire deſiderat.i.veræ iuſtitiæ & pietatis iter, ſibi indicare poſtulat ab eo,quē ex arcanorum reuelatione vatem quendam didicerat eſſe.Sunt qui omnia hæc ad intellectum & rationem referant, quæ Chriſtus præcipit mulieri, nam intellectum volunt eſſe virum, mulierem ſenſualitatem. Vt vero viri eſt præeſſe mulieri,ita debet ratio ſeu mens & intellectus ſenſuali portioni dominari.Hic reuocandus eſt ad ſeipſum intellectus,vt ſenſibus bene imperet,ſeq; ipſum flagitiorum arguat,& ita demum ex aqua ſcaturiente bibat. Verū,vt hanc expoſitionē nō dāno porro,ita neq; probare(quod plus nimio coactu videatur) poſſum Cui tamen placet in allegoriis ludere,per me quidem licebit.
Patres noſtri in monte hoc adorauerunt, &c.
Hic nodū proponit,quē explicari deſiderat.Diuerſum quid irrepſit vtriq; genti in dei cultu impēdendo.Samaritani negabāt deū vſquam adorādū,quam in monte Garizim, quod in eo Iacob erexerit altare, & fortiſſimū Dei nomen inuo-

Gen.33. cauerit, Gene.33. Deinde & Moſes (vt ferũt) eũdem ad e-
um vſũ dicauerat, vt videlicet Patriarchæ eo loci populo be
nedicerent. Hic fortiter contendunt Iudæi ſecus ſe rem ha
bere, Hieroſolymis eſſe locum in quo adorandus eſſet de-
us, in quo hoſtiæ litendæ. Eſt proinde hæc quæſtio non va
Deu.12. ne a Iudæis tractata. Deute.12 Caue ne offeras holocauſta
tua in omni loco quem videris, ſed in eo quem elegerit do-
minus in vna tribuum tuarum, offeras hoſtias. Is autem
Ioſuæ.18 qui primus a deo delectus eſt, Silo erat, Ioſue.18. Congre
gati ſũt omnes filii Iſrael in Silo, ibiq; fixerũt tabernaculũ
teſtimonii, ibi & Arca Domini aliquanto fuit tempore.
Deinde extructũ eſt in eodem loco celeberrimũ & omnium
anguſtiſſimum templum, id quod in tertio Regum pleniſſi-
me deſcribitur. Hinc & oracula excipiebantur, & reſponſa
dabantur, & hoſtiæ & ſacrificia, etiam ad tempora vſque
Chriſti, immolabantur, eoq; fiebat vt ſe Iudæi Samaritanis
cæteriſq; in vniuerſũ oĩbus gentibus præferre auderent, tur
gidi perpetuo de peculiari religione, id eſt, quod mulier di-
lui voluit a Chriſto, quaſi harũ rerũ peritiſſimo magiſtro.

Eſa 7. Heb.11. **Mulier crede mihi.** Vt mulieri myſteriũ veræ religio-
nis aperiat, ad fidem hortatur. Oportet enim acceden-
Fides religiõis oĩs initiũ. tem credere. Et niſi credideritis non intelligetis eſt enim
fides religionis omnis initium. Hæc enim nos reddit
idoneos auditores veræ pietatis, ac cœleſtis Philoſophiæ.
Mulier crede mihi, de quo concæpiſti opinionem iampri-
dem non malam, nempe quod Propheta ſim.

Triplex dei cultus **Venit hora, &c.** Triplicem hoc loci indicat Xp̃s cultũ.
Samaritanorũ, qui neque vt oportuit de deo ſentiebãt, hic
iuſte abolitus eſt. Nam dei cultui, ſuperſtitioſa immiſcebãt,
in locis & montibus, ſacra orgia peragebant. Hinc toties re
Oſee.4. prehenditur vitulus in Samaria, toties obiurgantur Sama-
riæ principes, quod hæc ſinebant inuehi. Oſee 4 Super ca-
Ibidem.8 pita montiũ ſacrificabant, & ſuper colles accendebant thy-
Amos.6. miama. Et.8. Proiectus eſt vitulus tu' Samaria. & Amos.6
Væ vobis qui opulenti eſtis in Sion, & confiditis in mon
tibus Samariæ. Secũdum cultum, quem abolendum dicit
Chriſtus, Iudæi omnibus præferebant, quaſi celeberriorem
& ſanctiorem, hi, Deum in arctum angulum conſtrictum

putabant, quaſi alibi non audiret vota precantium. Non intelligentes omnia eſſe inuolucra quædam & vmbras rerum futurarũ, id quod cum facile potuiſſent ex Malachia deprehendere, qui palam pronunciat. Non eſt mihi voluntas in vobis dicit dominus exercituum, & munus non ſuſcipiam de manu veſtra Ab ortu enim ſolis vſq; ad occaſum, magnum nomen meum in gentibus, & in omni loco ſacrificatur, & offertur nomini meo oblatio munda. Vides hic abrogandam carnalem & craſſam Iudæorũ religionem, adeo q; in ſpiritualem quandam multo veriorem & ſacratiorem vertendam, & transferendam. Tertius igitur cultus piorum hominum eſt, qui in ſpiritum & veritate non vmbris colunt deum, hic Chriſtianorum eſt. Venit hora, &c. Malach. 1.

Deus ſpiritus eſt, &c. Hanc ſententiam, vt intelligamus reuocanda ſunt in animũ, quæ ſæpius de duplici cultu teſtati ſumus. Viſibili & externo, inuiſibili & ſpirituali Internus, oratiõe, deuotione, dilectione, porro fiducia in deũ, perficitur, qui ſubinde, regula externi eſſe debet cultus. Igitur toties Chriſtus, & Paulus ad interiorem nos hominem reuocãt Alter eſt ſenſibilis & eatenus verus & rectus, quatenus ad dei laudem confertur. Id tum fiet, ſi Deum, vt rerum omnium fontem, & boni omnis largitorem, veneramur externis ſignis, proſtratione, genuflexione per ſacrificia ſacra, ſacramenta, vota, perq; alias cærimonias, Debemus enim deo ſpiritum, debemus & corpus, Habet ſpiritus famulatum ſuum habet & caro ſuum, quo ſeſe ad creatoris ſui gloriam & laudem, proximiq; ad vel ædificationem vel conſolationem exerceat Vterq; cultus tum verus eſt, ſi recta tendat in Deum. Nam ſi oculus tuus ſimplex fuerit, totum corpus tuum lucidum erit. Cæterum ex hoc loco collige aduerſus hæreticos, Chriſtum noſtræ religionis (quæ ad ſui nominis honorem exhibentur, a quo & dignitatem, & nomen habent) cerimonias non demoliri, ſed Samaritanorum atq; Iudæorum, vanum & inutilem oſtendere. Igitur ait. Neq; in monte hoc, neq; Hieroſolymis adorabunt. Specificat enim, quem eneruare velit cultum Et quidam Iudæorum cærimonias ſuſtulit in ſe ipſo, vt multis in locis probat Paulus. Plenitudo enim legis Chriſtus, Cærimonias

Interior Dei cult⁹ exterioris eſſe debet & norma & regula.

Xp̃s ecclię cærimonias non demolitur quãuis id Lutherii garriant

Rom. 10

vero propter ſui nominis gloriam inſtitutas, ſi ſuſtuliſſet, neq; ſi in duas gentes, quæ in vicem citro vltroq; diuaricabant, ſermone retuliſſet. Ideo etiam expreſſus ſuam ſententiam declarat. Vos adoratis quod neſcitis i. non recte ſentitis de Deo, ad cuius cultum etiam miſcetis idololatriã. Nos vero ex lege edocti, inſtituti a ſacerdotibus, ĩ hoc vobis præſtamus, quod pie & religioſe de Deo ſentimus. Atque hinc colligimus, quam impie delirent, hæretici, qui hunc locum, perinde atq; alios, aduerſus omnem externum & viſibilem cultum torquent. Habuit Moſes ſuos rit*, ſed aliquando in Chriſtum finiendos Habet Euãgelium & ſuos, ſed (cum ſecundum neſciat Meſſam) in nullum alium, præter eum qui homo factus eſt qui in crucem ſubactus eſt, qui ad patris dexteram reſidet, eoſdem confert, id quod in typo 24. Seniores, & angeli thronum circunſtantes declarant, quando dicunt: Dignus eſt agnus, qui occiſus eſt accipere virtutem, & diuinitatem & ſapientiam & fortitudinem, & honorem & gloriam, ſatis ſuperq; de iis. Iam diuorum cultus in hunc ipſum recidit quum item ſint cum Chriſto. i. idem cum capite. Quemadmodum igitur membra a capite ſeparari non poſſunt, niſi cum interitu, ita neq; Chriſtus a diuis, corporibus exitus quanquam interim vt par eſt, excellentiorem huic impendamus famulatum fateamur tamen idem eſſe cum corpore caput, &c.

Moſis & Euangelii cærimõiarũ differẽtia.

Apoc. 4.

Simile

Scio quia Meſſias venit. Senſim credulitatem peruenit hæc mulier, prius enim hunc Iudæum, mox dominũ, deinde prophetam, Poſtremo Meſſiam ſuſpicatur, Didicit hanc opinionem ex Moſe, cuius libros ſuſceperunt Samaritani, Moſes autẽ ſcribit in Deu. Prophetarum magnũ ſuſcitabit dominus, &c. Et in Geneſi. 49. Non auferetur ſceptrum de Iuda, Refricuit Chriſtus mulieris memoriam, eo quod præmiſit. Salus ex Iudæis. Salus autem hæc per neminem alium, quam per Chriſtum præſtari potuit. Act. 4 Non eſt aliud nomen ſub cœlo, ĩ quo oporteat nos ſaluos fieri, &c. Ego, inquit, Chriſtus ſum. Hic ſubapertit myſterium a ſæculo abſconditum peccatrici, quo maximã declarat in ſe humanitatem & clementiam, neque enim quamlibet ſceleratos faſtidit, nec cõtempſit pius magiſter,

Ge. 49

Act. 4

Omnibus omnia factus vt omnes lucrifaceret, omnes perditas reduceret oues, Venit enim filius hominis quærere & ſaluum facere quod perierat. Et continuo venerunt,&c. Mirabantur diſcipuli tantam Chriſti dignatio Luc.9.
nem, tantam clementiam, qua perditam ouem quærebat, qua gentilam & erroneam mulierem docebat, hanc eius bonitatem, hanc ineffabilem miſericordiam mirabantur, non aliquid mali ſuſpicabantur, quanquam interim nemo ex eo ſciſcitari audere cur cum muliere, aut quid conferret. Reliquit hydriã ſuam mulier,&c. Fit hæc mulier læti nũcii apoſtola immemor ſitis carnalis. Guſtato enim vitæ fonte deſipiunt, frigentq; omnia, quæ quærit & admiratur mundus Properat autem ad ciuitatem, quo docemur ad exemplum mulieris nos reſpicere debere, Si quando enim de Chriſto edocti ſumus, ſi ſapimus quæ dei ſunt, omnes, noſtri doni debent eſſe participes, omnes trahere debemus ad Chriſtum. Si hæc mulier, Venite, inquit, videte hominem. Hac prædicatione traxit multos qui exierũt ciuitatem Interea rogabant eũ diſcipuli, &c. Ille autem dixit eis: Ego cibum habeo, & cætc. Inſtruuntur diſcipuli non per anfractus & ſermonum circuit' ſed aperte oſtendit quo cibo, quoue potu maxime viuat, Non enim in ſolo pane viuit homo. Quis igitur eſt Math.4
hic ille cœleſtis ac perpetuus cibus? Facere voluntatem patris. Nota, facere voluntatem patris in Chriſto, eſt meri Quid in
pro ſalute noſtra. Hinc Dauid in capite libri ſcriptum eſt Chriſto,
de me, vt facerem voluntatem tuam. Et Math 26. Non quid i no
mea ſed tua voluntas fiat. Hanc exequutus eſt Chriſtus to bis ſit fa-
to æuo ſuo, quo nobiſcum ingrediens, multos ſanauit, ma- cere volũ
xime vero in cruce, dum factus eſt obediens patri ad mor tatem pa-
tem vſque crucis. Hanc ſolicitudinem, hancque probro- tris.
ſam crucem vocat ſuum cibum Chriſtus. Secundo, face- Io.4.
re voluntatem patris in nobis eſt obſequi mandatis Dei, Pſal 39.
eſt, & ſanctificatio noſtra, vt ſciat vnuſquiſque vas ſuum Matt. 26
poſſidere in ſanctificatione, eſt, & credere in filium, eſt, ab- Philip 2
ſtinere a carnalibus deſideriis, quæ militant aduerſus ani- 1.Theſ.4
mam. Voluntas paternæ eſt non ſolum credere quod

Iac. 2. paſſus eſt Chriſtus,ſed facere,ſed rebus, factiſque declarare fidem ſuã. Niſi enim operibus,nõ declaratur fides eſſe vera.

Nonne vos dicitis, ecce quatuor mẽſes ſunt ad meſſem, & cę Leuate oculos veſtros.

Correctio videtur eſſe. Nam diſcipuli meſſem abeſſe dixerunt quatuor menſibus, Chriſtus iam præſentem aſſerit. Quandoquidem flaueſcunt regiones,& ſegetes, & falcem

Lu. 10.& & meſſorum operam quaſi efflagitant,quam parabolam ad

Matth. 7 efficaciam verbi accommodat, quaſi dicat, videte non ſolum Iudæos ſalutis eſſe ſitientes,ſed etiam, Samaritanos ad Euangelii fontem accelerare. Vrget igitur tempus, & ho-

Pſal. 125. minum mentes ad fidem pronæ ſunt, flagitantque predica-

Eſa. 9. torum operam, & ſolicitudinem, Sed quid Luc. 10. Meſſis quidem multa,operarii vero pauci. Parata enim erant corda gentium ad ſaluris ſuſceptionem. Collecta eſt primum

Iohel. 4. meſſis admodum exigua a Chriſto. Deinde in actis plurima a Petro, quando vna die crediderunt tria milia,alia die

Matth 3 quinque milia; & deinceps multa de hac meſſe in Pſal. habes. Euntes ibant & flebant,mittentes ſemina ſua, Venientes autem venient cum exult. por Eſa. 9. Lætabuntur coram te,ſicut qui lætantur in meſſe.ſicut exultant victores capta præda, quando diuidunt ſpolia. Et iterum Iohel. 3. Mittite falſam quoniam maturuit meſſis. Igitur ad hanc meſſem colligendam,ſuos cohortatur CHRISTVS. Leuate,inquis,oculos vt videlicet perpendatis quantam operam impendere oporteat,vt non triticum; non hordeum,ſed animas hominum colligatis in vitam æternam. Hæc eſt enim horrea dni. Et qui metit mercedẽ accipit, &c.

Hic videtur collatio eſſe legis & Euangelii, prophetarum

Propheta- & apoſtolorum, ſiquidem ad Chriſtum vtrique non diri-

rũ & apo- gunt,Prophete obſcurius, Apoſtoli manifeſtius. Aperue-

ſtolorũ ad runt Prophetæ viam monſtrarunt procul futuram gratiam,

inuicem Exceperunt Apoſtoli iam exhibitam, perque orbem ter-

collatio. rarum ſparſerunt. Porro gratiæ miniſtri & cooperatores fuerunt, Dei enim adiutores ſumus, ſecus tamen accidit

1. Cor. 3 hic quam in meſſe corporali. Nam illic vt vulgi habet Adagium, quoties ad alium fructus meſſis deuenit, quam ad eũ

qui ſementem fecerat, gaudet quidem meſſor, ſed diſcruciatur, qui ſemina iecit, Contra in ſpiritualis ſatione & meſſe, ſimul gaudio afficiuntur, quotquot tandem vel ſementem fecerunt, vel collegerunt ſegetes. Ego vos miſi ad metendum ſegetem, in qua non laboraſtis. Hoc loco colligimus eandem eſſe fidem, eundem laborem, eoſdem quoque fructus, ſi ſpiritum ſpectemus, patrum veteris legis, & gratiæ. Reuellata eſtenim iuſtitia Dei ex fide in fidem, ex veteri lege in nouam. Si vero literam, totis phalangis diſſident. Veteris enim legis, promiſſa carnalia ac ſuperuacanea fuerunt, nouæ, perpetua ac ſemper duratura. Erat ibi benedictio horrei & agri, & vxoris, & olei, & vini, & id genus aliorum. Hic vero ſpiritualis, qua benedixit nos pater cœleſtis, ibi vmbra futurorum bonorum, hic ipſa promiſſa bona & participatio. Verum, quæ ſeminauerit homo, hæc & metet. Metere, eſt prædicare Euangelium & Chriſtum exhibitū, olim multis modis in prophetis promiſſum, is mercedem accipit tam paratam, vitam eternam, quæ omnibus qui ſuo officio probe defunguntur, pate Veſtra, inquit CHRISTVS, merces copioſa eſt in cælis. Rom. 1.

Ex ciuitate autem illa multi credidet. & cætera.

Quam alacres ad credendum fuerint Samari. hinc colligimus, Sola enim fama adducti ſunt ad credendum, quo ſimul Iudæorum cæca durities arguitur, qui ſignis & portentis credere noluerunt. Verum hi ſola peccatricis prædicatione, bonam de Chriſto conceperunt opinionem, exierunt turmatim, nec deterrebantur humiliori cultu, nec idiotarum diſcipulorum comitatu. Sic verum eſt, quod Chriſtus ait: Regnum cœlorum vim patitur, & violenti rapiunt illud. Et iterum: Publicani & meretrices præcedunt vos in regnum Dei, Nos curemus hanc mulierem imitari, audit enim hæc patienter Chriſtum, patitur & obiecta crimina humiliter, confitetur libere, inſtat, vrget, vt viuam aqam aſſequi poſſit: quam vbi guſtauit, deſipit omnis voluptas, relinquit hydriam, accerſit multos ad communem medicum animarum, Hinc colligunt fructus vberes & ſuauiſſimos. Matt 11 Ibidē 21.

Sabbato poſt tertiã dominicam quadrageſimę. Euang. Ioan. 8.

PErrexit Ieſus in montem Oliueti, &c.
Dixit alicubi Ezechiel: Ego iudicabo inter, pecus & pecus Chriſtus in iudicium venit in mundum, non quo condemnaret nos mortis æternæ, ſed quo a reatu abſolueret pœnitentes, & ſua errata corrigẽtes. Iudicat itaque inter pecus & pecus, verbo ſuo declarans qui abſoluendi, aut condemnandi ſint. Impium enim & iuſtum ipſe iudicabit, inquit Eccle. Id eſt, vtriuſque facta diſcutiet, trutinabitque v riuſque opera, & iuſti & impii. Quod ſi an diuinæ iuſtitiæ libramen noſtra ded ictafuerint, immundiciæ erunt, ſi Iob credimus. Non enim iuſtificabitur homo compoſitus Deo, & aliquot interpoſitis verbis. Verebar omnia opera mea, ſciens quod non parceres delinquenti. Si lotus fuerat quaſi quis nimis, & fulſerint velut mũdiſſimæ manus, meæ, tamen ſordibus intinges me. Nemo igitur aduerſus alium ſeſe erigat, nemo accuſet, nam ſi ſinguli vitam noſtram, ſi mores, ſi miranda ad fectuum noſtrorum citro vltroque pugnãtium conditionem introſpexerimus, quis audebit alteri faceſſere negotium. Nemo enim mundus a ſorde, & in multis offendimus omnes. Id ſi ob oculos ſuperciliosiſſimi Phariſæi potuiſſent, non arguiſſent adulteram criminis coram æquiſſimo iudice, ipſi interim bis adulteri in verbum Dei. Nemo enim in alium dicere auſus ſit, niſi ſentiat ſe altero meliorem, vt recte dixit quidem. Et Paulus: Tu autem quis es qui iudicas alienum ſeruum? eadem enim agis, quæ iudicas. Suo domino ſtat, aut cadit. Huius rei exemplum graphice hac lectione depingitur. In quo primum locus iudicis deſignatur. Deinde accuſantes ſuum ſupercilium, adeoq; factum oſtendunt, aduerſus ream. Tertio, ſentẽtia æquiſſima profertur. Quatenus ad primum, de veritate hyſtoriæ. Sunt qui ambigere videntur, quod hanc neque Chyſoſt. neq; Nonnus Euangeliſtæ Ioannis diligentiſſimi interpretes, enarrent, Præterea Euſebius in Eccleſiaſtica hyſtoria li. 3 capi. vlt. teſtatur eam in Euangelio, quod ſecundum Hebræos inſcribitur, eſſe ſcriptam Verum

Ezec 34
Eccle. 3.
Iob. 9.
Proximus nõ eſt temere vel contẽnendus, vel indicãdus
Iob. 5
Iac. 3
Rom. 14
Ibidem. 2.

hæc nos nihil prorſus permoueant. Quandoquidem hanc ſuſcipit eccleſia. Cuius ego authoritatem ac communē cō ſenſum non tam Chryſoſt. & Nonno, & Euſebio, ſed omnibus (qui vt homines ſunt, ita errare poſſunt) præ quādoquidem eximium in ea diuinæ miſericordiæ & clementiæ innoteſcit exemplum. Seceſſit igitur in montem oliueti pi⁹ Ieſus, ſignificans altitudinem & ſublimitatem dominicæ pietatis & miſericordiæ, breue illuſtri facto, orbi inſinuandum. Quia Græcis Eleos miſericordia, oliuetum vocatur Ellion, & ipſa vnctio olei feſſis & dolentibus membris ſolet afferre leuamen, ſed & ſupereminet hic liquor omnibus atque ſuper natat quodcunque tandem infuderis. Quia ſuauis dominus vniuerſis, & miſerationes eius ſuper omnia opera eius Igitur Eſa. 16. Præparabitur in miſericordia ſolium & ſedebit ſuper eum in tabernaculo DAVID, iudicans & quærens iudicium, & velociter reddens quod iuſtum eſt. Id quod hodie factum, nemo eſt qui ambigat, ob id recte antea, quam audicio ſuo, ſiſteretur adultera, conceſſit in mōtem miſericordiæ, ex quo flueret veritas, & miſericordia. Huc reſpexit ſponſa in Canti. Oleum effuſum nomen tuum, Et Oſee. Erit quaſi oliua gloria eius. Id quanquam latitaret Phariſæos, diuina tamen diſpenſatione factum eſt, vt in oliueti montem aſcenderet, quo paulo poſt ſuam in miſeros pietatem & clemētiā effunderet. Conſcendit etiam ſignificans ſeceſſum a turbis maxime cōuenire Euangelicis doctoribus, ſic aliquando in noctibus pernoctaſſe dicitur in oratione, & hinc ad ciuitatē opulentā redit deus, nō ſibi ſolū, ſed aliis quoq; pficere ac prodeſſe voluit, vel proprii capitis periculo. Rediit igitur diluculo, quo declarat, iā nouā Euāgelii lucē mūdo illuxiſſe. Hoc eſt quod Hier. 32. prædixit: Verterūt ad me terga & nō facies cū docerē eos diluculo & erudirē & nollent audire, vt occidrēt diſciplinā. Verterūt Phariſæi terga, cū in templo doceret Chriſt⁹, indurauerūt cor ſuū impii, abiicientes veritatem, & iuſtitiā, & æquitatem Docuit in templo, quo omnes conueniunt Iudæi, palam, non in latebris, ſed apertis locis. Quo declarauit ſe nihil metuere Phariſæorum ſupercilium, nihil ducere ſceleratas conſpirationes

Pſal. 144.
Eſa. 16.
Canti. 1.
Oſee. 14.
Hier. 32.

Et omnis populus veniebat ad eum,& ſeden,do,&c. Rurſus docet ſe ex authoritate loqui non metu territum,aut phariſæorum intentatis inſidiis pertæſum. Sedet quo viſibilis & humilis,per humanitatis declarationẽ, appareret,& nihilo ſecius,iudiciis officium i ſe competere tacitus inſinuaret,Iudicum enim eſt,dum ſententiam ferre debent,ſedere.Sic Pilatus ſedit pro tribunali,& Moſes ſedit vt iudicaret populum qui aſſiſtebat ei,a mane vſque ad veſperam.Noſter itaque Moſes Chriſtus,ſedit in templo.Accedunt autem ad eum plebei & humiliores e populo, quos in admirationem miraculum & doctrina adduxerunt. Audiant,inquit Dauid.manſueti & lætentur. Manſuetis itaq; & ſimplicibus myſteria regni aperienda ſunt . Quid vero contemptores legis fecerint ſequitur. Adducunt Scribę mulierem in adulterio deprehenſam. & cæ.

Pſal 33.

Leui.20. Lex quidem ſeueriſſima hæc ſic habet in Leuit.20. Si mœchatus qui fuerit cum vxore alterius,& adulterium perpetrauerit cum coniuge proximi ſui,morte moriantur & mœchus & adultera Hoc ſcelus porro bono aduerſatur coniugali multiplici ſacramenti,prolis & fidei, eoque grauius erat animaduertendum. Committitur autem adulterium bifariam.Primo affectu & deſiderio. Matth. 5. Si quis viderit mulierem ad concupiſcendum eam,iam mœchatus eſt eam in corde ſuo Præſcindere enim voluit Chriſtus a ſuis imitatoribus non tam affectum enormem, quam affectus turpiſſimos,ex quibus ſcatent adulteria,& quælibet vitia, quamlibet turpiſſima Reſecanda igitur erat radix. Quienim adulter eſt,propter inopiam cordis ſui perdet animam ſuam turpitudinem & ignominiam congregat ſibi, & opprobrium illius nõ delebitur.Bene dicit Salomon. Propter impiã cordis ſui.i.propter impotentes animi motus, quos cohibere negligit,perdit anima,iacturamq; ſibi famæ inurit. Secundo adulterium facti perpetratione nefarii committitur,dum videlicet concepit dolorem,& parit tandem iniquitatem,id quod non vno loco damnat ſcripturæ ſanctæ.Deu.22.Si dormierit quis cum vxore aliena,vterq; morietur & adulter & adultera, & auferes malum ex Iſrael,

Bifariam adulteriũ cõmittitur. Mat.5

Prou. 6

Deu.22

Iohel 24. Oculus adulteri obſeruat caliginem, dicens Non me videbit oculus. Conſequitur ex iis locis non tam mulierem adulteram, quã adulterũ puniendũ. Verũ viri ſibiipſis indulgentes, ſæuiebant in mulieres quaſi ipſi innocentes eſſent apud deũ, aut æterna euaſuri pœnas, & ſi quãdo graui' delinquerent, non darent pœnas legis. Lex enim, publica crimina punit, & quæ probari teſtibus atque conuinci poſſunt, aut eiuſcemodi ſunt, quod tergiuerſari actores nulla ratione poſſunt. Punit inquam vt auferatur malum de medio populi, hoc eſt, ne impunito faſcinore populus alioqui ad vitia propenſus, exemplũ malũ ſequatur, ac tẽporis diuturnitate peccata iudicẽtur, nõ eſſe peccata. Queadmodum in Aegypto multa gerebantur, q́ ob cõſuetudinẽ quaſi pro iuſtitia reputabantur. Hac ratione & lex per Moſen data eſt vt inquit Paulus, vt peccatum quod latitabat, agnoſceretur per legẽ enim cognitio peccati. Peccatũ enim nõ piatum negligitur vel contemnitur, aut certe nũ agnoſcitur eſſe pctm. Quin & Iulius Cæſar ſcribit ſua tẽpeſtate. Latrocinia apud Germanos nullã infamiã tuliſſe, quæ extra fines cuiuſq; ciuitatis fierẽt, ſed ea iuuẽtutis exercẽdæ, ac deſidiæ minuẽdæ gratia fieri, ac licite permiſſa. Itẽ apud reliquas gẽtes fere fiebat, in aliis criminibus, nemo enim, quod non puniretur, plæraq; ſcelera peccatorũ loco duxit. Verũ, vt Paulus ait. Lex eſt timori male operanti. i. gladius, qui ob id in malos exercẽdus eſt, vt pax & tranquillitas in republi. conſtet, nullisq; malis perturbetur, deinde, vt ſupplicio ſontis & rei reliqua fex a facinore deterreatur, ne licẽtia peccãdi, ſi ne vllo timore hões fræna laxẽt ad cædes homicidia, ſeditiones, hæreſes, ſciſmata. Secundo, conſequitur, peccata nõ eatenus puniri apud homines, quatenus apud deũ. Lex enĩ ac magiſtratus non reſpiciunt in peccati magnitudem, ſed reipublicæ commodum. Eum enim, qui cum vxore alterius mœchatur, punit lex morte, qui vero virginem nondum deſpõſatam ſeduxerit precio dotis non morte, ſed pecunia punit. Quanquam tu dei iudicio adulter ſit qui corde mœchatur. qui cum virgine, cum vidua, cum ſcorto. Proinde omnes hi ſunt coram deo, legis iudicio adulteri, quantum vero attinet ad ſupplicium, lex nõ eodem ſupplicio omnes

Iob. 24

Lex cur puniat peccata publica.

Rom. 7.
Ibidẽ. 3.

Rom. 13.

animaduertit, iudicio tamen dei omnes vna ſententia damnantur, ſcilicet hac. Adulteri & fornicatores regnum dei non poſſidebunt. Si ſuperbiam, faſtum, inuidiam, odium non punit lex, neque magiſtratus in eiuſcemodi ſæuiunt alioqui in ſeipſos cogerentur principes maxime ſtringere gladium. Quotus enim ex iis non ſuperbia extollitur, quotus non inhiat auaritiæ, ac conquirendis pecuniis nõ æſtuat? Nemo tamen eſt, qui aduerſus eiuſcemodi homines exerceat gladium. Interim tamen ſi dei iudicium ſpectes, ob ſuperbiæ inuidiæq; cogitatũ æterno damnantur ſupplicio, Magis enim illa plærunq; execratur deus, quæ lex palã nõ punit, quã ea q̃ in maxime ſæuit. Hypocriſim in Phariſæis magis dãnat Chriſt^{9}, quã cætera flagitia, quãuis & hæc nõ probet. Cæterũ hic habes, id quod ſecundo loco obſeruari diximus, id eſt, accuſantium faſtuoſum ſupercilium, & importunitatem. Hoc autem dicebant tentantes eum.

1.Cor.6

Ephe 5.

Id eſt, non quærunt ſententiam a Chriſto iuris neſcii, quũ palã fateantur, quid de hac Moſes præceperit, ſed vt reſponſione eum compræhenderent. Paulo enim ante prædicauit ſe mitem, & ad hoc patre veniſſe, vt peccata populi remitteret, prædicauit ſe non ad condemnendum mundum, ſed ſeruandum veniſſe. Itaque ſi pronunciaſſet iuxta legem agendum, habuiſſent occaſionem eius authoritatem apud populum eleuandi, quaſi ſecus ageret, quam doceret. Sin vero abſoluandam iudicaſſet, quod futurum ſperabant, haberẽt quod intentarent crimen. Nempe quod legis cœlitus per Moſen datę detraſtaret authoritati, & ita demũ quaſi adulterii fautor, ipſe populo lapidibus obrueretur. Ieſus autem inclinans ſe deorſum, digito, &c. Cur in terram ſcripſerit varias reddunt rationes ſancti quorum aliæ, alii firmiores ſunt, nullæ tamen impiæ, ea propter minime aſpernendæ. Prima itaq; eſt, vt aliud agendo, Phariſæos ad quærendum inſolentiores redderet, quo deinceps ex reſpõſo, maiori verecundia & confuſione diſcedere cogerentur. Neq; enim mox ſtulto ſatiſfaciendum eſt, ſed captanda opportunitas. Secũdo, vt reuocaret calumniatores ad ſeipſos quũ iuſtos ſe videri volebãt, cũ multo eſſent ſceleratiores,

Cur Ieſus in terram ſcripſerit.

quam illa quæ legem deliquerat Moſi. Quos oportuit meminiſſe, coram quo iudice, cauſſa inſtituta erat oportuit & propriam examinare conſcientiam, que multo erat ſceleratior deinde & talē ſe exhibere contra proximum, qualem Deum iudicem experiri erga ſe vellent. Inclinauit igitur ſe, facto declarans ſupercilium dimittendum, iuxta illud, Si præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos qui ſpirituales eſtis, &c. Gal 6
Tertio. vt legis & Euangelii diſcrimen oſtenderet. Legis in tabulis lapideis ſcriptæ, & Euangelii in fructifero corde ſpiritu ſancto, qui eſt digitus Dei viui, de qua inſcriptione Hiere. 31. Dabo legem meam in viſceribus eorum, & in corde eorum ſcribam eam, quem locum ad Hæbreos refert Paulus in conditionem noui teſtamenti. Lex pleroſq; falſa iuſtitia reddidit ſuperbos & arrogantes. Euangelium contra reddit humiles, modeſtos & miſericordes erga proximum Id eſt, quod quidam Chriſtum ſcripſiſſe aiunt, terram terra accuſat, id eſt, qui ex æquo ſunt peccatores, alios condemnare volunt, id non facit Euangelium. Hoc enim reuocat hominem ad ſui ipſius condemnationem, vt ſeipſum agnoſcat, iudicet, & terram ac puluerē eſſe intelligat. Quar to ſcripſit in terram Chriſtus vt declararet accuſatores non in libro vitæ, ſed in terra, quaſi abiectos, ſcriptos, eoque dignos quos terra abſorberet, ac deuoraret Hiere. 17. Peccatum Iudæ ſcriptum eſt ſtylo ferreo in vngue adamantino, exaratum ſuper latitudinem cordis eorum Et item: Recedentes a te in terra ſcribentur, quoniam dereliquerunt venam aquarum viuentium dominum Itaque declarauit hac ſcripture Ieſus hos eſſe deletos, & a deo reiectos, breuiq; in profundum mergendos inferni. Sic Balthaſar vidit manum ſcribentis in parietem, Mane the cel phares, qua ſignificabatur hunc breui regno & vita ſpoliandum. Idem iis Phariſæis euenit Quinto ſcripſit in terram differēs ſententiam, articulorum flexione, ſignificans non ſtatim ad cuiuſuis accuſationem procedendum ad correctionem hominum, ſed multam diſcretionem adhibendam multa etiam opus eſſe inquiſitione, antequam pronunciemus ſententiam Igitur dicitur in Decretis. 2. q c. Deus omnipotens, Mala audita nullum moueant nec paſſim dicta abſq;

Hiere 31
Hebræ. 8
Hier. 17
Ibidem.

probatione, quiſquam vnquam credat, ſed ante audita diligenter inquirat, nec præcipitanter quicquam agat aliquis. Sic deus non mox in Sodomitas protulit ſententiam, ſed dixit deſcendam & videbo &c Idem fere alibi: Iudicantem oportet cuncta rimari, & ordinem rerum plena inquiſitione diſcurrere, interrogandi, reſpondendi, obiiciendique præbita patientia ab, eo vt ibi actio ambarum partium illuminata ſit pleniter, &c. Cum ergo perſeuerarent &c. Qui ſine peccato eſt veſtrum, & cætera:

Hanc eandem ſententiam ferunt nonnulli terræ antea inſcriptam, vbi verò inſolétiores redditi ſunt, ac importuniorés cæpit quorundam detegere peccata, & ob oculos quaſi graphice delineare, oſtendens eos maioribus ac grauioribus ſuppliciis dignos qui accuſabant. Id enim ſolent male conſciis ſibi, vbi occulta crimina panduntur, ſiſtere gradum & cum ignominia recedere. Ob id ſecundo inclinauit ſe, quod videtur ciuilitatis fuiſſe, ne videlicet palam traduceret eorum crimina notans illorum arrogantiam & faſtum. qui ſibi ſanctimoniam vendicabant, quum eſſent longe peiores aliis, Nempe homicidis, blaſphemiis, ira, odio contaminatiſſimi. Quæ omnia ſi in dei conſpectum referas, multo ſunt nefandiora eo crimine, inquod per infirmitatē carnis, mulier inciderat. Hinc vide quam prudenter reſpondit CHRISTVS, vt pote qui nec legis ſentētiā de adulterio arguit, nec ſuā doctrinā, de remiſſione peccatorum retractauit. Qua prudentia reſpondit, & quibuſdam qui nunciabant illi, de Galilæis, quorum ſanguinem miſcuerat cum

Luc.13 ſacrificiis ipſorum Pilatus, putatis inquit, quod hi Galilæi præ cunctis Galilæis peccatores fuerunt, quia talia paſſi ſūt? Non dico vobis, ſed niſi pœnitentiam egeritis, omnes ſimiliter peribitis. Ita hoc loco. Non modo hæc mulier peccato obnoxia eſt inquit, ſed omnes vos iudicio peccatores eſtis quantūuis innocentes pareatis. Mulieri infamiæ notā ſibi inuſſit, vos exterius non modo, ſed etiam exterius oppleti eſtis ſceleribus. Præterea, hæc ingemiſcit, hæc pudeſit, delictumq; agnoſcit, cōfitetur, vos ipſis ſaxis eſtis duriores, nō reſipiſcitis, neque veſtram ipſorum turpitudinem corrigere vultis. Ad hoc reſponſum, quiſquis ſibi male conſcius, &

accuſando deſtitit,& e templo, ne maiore ignominia confunderetur, exiuit, ſeq; ſubduxit. Quod vero iterum ſcribit in terram, ſeque inclinat, cõmiſeratione ſeruat erga gen' humanum, ad quod liberandum ſeſe inclinauit, & at Paulus ait. Exinaniuit ſemetipſum, formam ſerui accipiens, habitu inuentus vt homo. Hoc eſt quod Micheas. 1. dicit Deſcẽdet & calcabit ſuper excelſa terræ dominus. Excelſa terræ arrogantes ſunt, quos dominus calcauit, & ſuo verbo proſtrauit. Secundo iterum ſcripſit, ſententia lata, vt ſi quando proximum emendatum iri cupimus, clamq; aptoq; corripimus non illi exprobemus crimen, ſed magis noſtras proprias conſcientias examinemus. Tu enim qui es, qui iudicas alienum ſeruum? inquit Paulus, quaſi diceret, Noſce teipſum, ideo ſubdit, Eadem agis, quæ iudicas. Sic & Chriſtus. Nolite iudicare, & non iudicabimini. Et Eiice primum de oculo tuo trabem, &c. Qui enim alium reum agit mortis, perpendat ne ipſe odio, inuidiaq; maneat intus. Nam & ille homicida eſt, qui odit fratrem ſuum, & qui ambitione turget, qui luxu inertiaq; torpet. Verum obiiciet quiſpiã Nemini igitur licebit adminiſtrare iuſtitiam, niſi innocenti? Atqui ſi dei iudiciũ ſpectes nemo mundus a ſorde. Qui ergo pronunciabit aduerſus alios, cum ipſe cædem pœnæ ſit obnoxius? Permittendi igitur ſunt criminoſi, quãdo vel pauci vel nulli inſontes iudices reperiantur. Reſpõdeat Pau. ad Ro. Omnis poteſtas a deo eſt, & Dei miniſter eſt. Qualis qualis igitur iudex ſit, ſi ſecundum legem iudicat, bene iudicat Deu. 16 Quod iuſtũ eſt, iuſte exequere. Nunquam igitur in iudicio vel ſuam, vel rei, vel accuſatoris perſonam agnoſcere licebit, ſed iuxta legis præſcriptum, ſiue ſit obnoxius ſiue ab hoc immunis, pronũciet. Non enim iudex ſcientiæ author eſt, ſed lex, ſed videat ne legem torqueat, corruptus amore, fauore, munere, odio. Cæterum ſi eiuſdem criminis reus fuerit, non peccat quidem pronunciando legis ſententiam in alium eidem crimini obnoxium & conuictum, quandoquidem dei miniſter ſit, ſed peccat quod non reſipiſcit, quod ſeipſum non examinat, damnat, & quod in ſe non arguit, quod in altero iure punit, eoq; maiorem accipiet damnationem. Neque igitur CHRISTVS de

Philip. 2. Miche 1

Roma. 2.

Mat. 7 Luc 6 1. Io. 3.

Qualis qualis iudex eſt, ſi ſecũdũ legẽ iudicat bene iudicat.

ſanctione magiſtratus in iudiciaria hoc loci loquitur poteſtate, ſed conuertit iter ſe hypocriſim & externa facinora, &c.
Audientes autem hęc. Hæc natura eſt veritatis, vt irrumpat in animos hominum confundatque, lege ob oculos
Pſal.67. poſita, & magnitudine peccati manifeſta. Fœlices qui tum adeunt deum, qui ſe demittunt, qui non a deo fugiunt vt Adam, ſed illi proprias conſcientias aperiunt, Sicut deficit fumus deficiant, ſicut fluit cera a facie ignis, ſic pereāt peccatores a facie dei. Fugit enim impius nemine perſequente, id eſt, externe quidem nemo eſt qui hunc inſequatur dum interim patiatur infernales cruciatus, & pluſquam
Pſal,141. cruentos hoſtes, neque poteſt aduerſus deum conſiſtere rea conſcientia, quamlibet ſe excuſet. Igitur Dauid. Periit fuga a me, & non eſt qui requirat animam meam. Vbique enim latibula quærit, ſi quando in iudiciū dei reducta fuerit miſera conſcientia. Erigens autem IESVS ſe, &cæ.
Roma.5. Videmus hic duos in iudicium relictos, iud cem & reum. Miſeriam & miſericordiam, gratiam & peccatum. Sed vbi abundauit delictum ſuperabundauit in plures multo & gratia. Stat mulier ſola trepidans ex conſcientia, ſed læte ex fiducia, quam hactenus cōcepit erga patrocinantem Ieſum. Quod vero ſciſcitatur an a nullo condemnata ſit, id facit, vt doceat, nos neminem debere condemnare, niſi coram duobus aut tribus teſtibus conuictus fuerit. Vbi vero & accuſatores & teſtes ſuam cauſam deſtituunt, magis de calumnia ſunt condemnandi, quam de intentato crimine reus. Verū hæc extra noſtrum ſint inſtitutū dicta, nō enim ciuiles ſanctiones, ſed Chriſti euangelium profeſſi ſumus, cuius eſt ex Moſe & Prophetis, deinde ex Euangeliſtis, adeoq; arcanis eloquiis commonſtrare rectum ad deū iter.
Dixit illi. IESVS, neq; ego te condemnabo. Vade, & iam amplius noli peccare, Hoc eſt, tertio diximus obſeruandū, quod maxime omnium plauſibile eſt, & quod Paul. ait, Fidelis ſermo & omni acceptione dignus quoniam Ieſus Chriſtus venit in hunc mundum peccatores ſaluos facere. Non, inquit, ego te condemno quæ reſipiſcis. Nam in hoc veni in mundum, non vt perdam, ſed ſer

nem,vt remittam peccata quantumcumq; flagitioſa. Nolo Ezech.
enim mortem peccatoris,ſed magis vt conuertatur,&viuat.
Atque vtinam hoc exemplum intuerentur paſtores,qui tanta
ſeueritate a ſe repellunt miſeras conſcientes. Contra illud
Lignum fumigans non extinguas. Vtinam ob oculos po- Eſa.42.
nerent,qui tanta ſeueritate publice facinoroſos excommu-
nicant,cum ipſi nonnunquam biſque magis indigeant Dei
bonitate, quam illi quos a diuinorum conſortio hominũ-
que conſuetudine arcent. Non te inquit,condemnabo, ſed
vade in pace,& ne amplius pecces. Sunt qui hanc ſenten-
tiam vt licentius peccent ſic ad ſe rapiunt,ſuamque conſci-
entiam muniunt,quaſi iam porro liceat,quicquid libeat.
Hic voces illæ,CHRISTVS ſatisfecit,nihil igitur per nos Non ſic a
faciendum, CHRISTVS adulteram porro,ſine vlla pœni- Xpo cõdo
tentia abire iuſſit,huc igitur reſpiciendum ſacerdoti,ac mi- nata eſſe
niſtro Dei, audio chariſſimi,quod obſtrepunt,ſed nos ver pctã,quin
ba Chriſti,ſi introſpiciamus,aliud docebunt,quam iſti exi- ad oĩ' exẽ
ſtimant. Abſoluit Chriſtus ream,cõdonauit porro noxam, plũ bonis
remiſit adulterii reatum,ſed non hic finiuit Chriſtus ſenten operibus
tiam, Vade in pace, ego neque te condemno Addidit e- oporteat
nim, Vide amplius ne pecces. Id eſt,caue ne recidas in i- inſiſtere
dipſum ſed magis cura vt viuas iuſtitiæ, vt in nouitate vi-
tæ ambules,vt præterita peccata plangas,radices eradices,
occaſiones omnes abiicias. Sic & Paulus Roma 6. Quid Ro.6.
ergo dicemus,manebimus in peccato,vt gratia abundet?
Abſit,& quid agendum,paulo inferius declarat. Exhibete
mẽbra veſtra ſeruire iuſtitiæ in ſanctificationem. Hæc eſt
pœna omnium maxima, ne peccemus iterum, ſed magis
exhibeamus membra noſtra, quibus antea offendimus,
iuſtitiæ,humilitati,æquitati,miſericordiæ,operibuſque bo
nis. Id fiet,ſi ieiunis carnẽ maceremus,ſi ad eſcis abſtinea-
mus,ſi iram odium,maledicentiam,& reliqua vitia ſtirpi-
tus,per nouitatem vitæ eradicemus,hæc enim & ſi Chri-
ſtus hoc loco non iniungat mulieri, ſatis tamen ſuperque
aliis locis ea credentibus in ſe ceu neceſſaria imponit. In
Luca dicit. Date eleemoſynam,& omnia munda erunt vo- Luc.11.
bis: In Daniele teſtatur: Peccata tua eleemoſynis redime. Daniele.4

Eadem in Salomone & Tobia præcipit, Iam, ſi eleemoſyna mundat, ſi remittit peccata, ſi vt Tobias ait, liberet a morte, quis tam ſtupidus eſt, ſic a Chriſto condonata peccata, ſicq; remiſſam noxam, vt & nos ad eius exemplum non & precemur multum, & mutua beneficentia alterius inopiam leuemus? Id certe non ſine fructu, neq; merito erit. Nam merces veſtra copioſa eſt in cœlis. Si enim ibi merces repoſita eſt, præcedat hic meritum, non tam Chriſti, quam quod nobis incumbit, quanquã ex Chriſti merito, noſtra viuificentur, ac vim virtutemque ſuſcipiant. Sed inquiet quiſpiam. Num qui legatione pro Chriſto funguntur eos qui ſua peccata detegunt, ſic abire ſine vlla pœnitentia, permittere debent? num dicet, vade in pace, nihilque aliud agas quam viue vt velis? minime ſic ſinendi ſunt peccata confitentes, inſtruendi ſunt, ac primum omnium infernæ conſcientiæ roborandæ ne deſperent, deinde vt quam maxime poſſunt ſua peccata eleemoſynis redimant, vt precentur iuxta orationem dominicam. Remitte nobis debita noſtra, & alia id generis quib' ſeſe affligant & occupent, illis ſunt imponenda, iuxta illud: In quo quis peccauit, per hoc & punietur, & ſecundum menſuram delicti, erit & plagarum modus. Quod vero Chriſtus

Sap. 11. hanc ſic liberam abire permiſit, declarauit ſe eſſe non tam

Deut. 14. verborum & operum externorum, quam internorum affectuum ſcrutatorem. Vidit enim mentem mulieris porro anxiam & omnifariam contritam Deinde amore ardẽtem, qui omnia ſumpſerat peccata, id vbi non vana coniectura ſed certitudine infallibili didiciſſet, remittit huic & noxam pœnam quanquam vti dixi, ſatis ſuppliciorum ſit, Ne preces. Proinde hac ratiõe Chriſtus miniſtro clauem præſtat, quod ille internum, hic vero externum vultum pecoris perpendit. Dicitur igitur legato Chriſti, vt ſoluat quos voluerit, & liget quoque, remittat, & retineat, id cum verum ſit, poteſtate, authoritate clauium, quædam remittere, quædam retinere poteſt, ſed de hoc alias ſæpe diximus, & ſub hæc ſuo loco dicemus.

Dominica. 4. Quadrageſimæ Ioannis. 6.

ABiit Ieſus trãs mare Galileę, quod eſt Tyberiadis, &c. Hoc miraculo Xps ſuam doctrinã cõfirmat Nã id receptũ eſt ĩ ſacris literis, eos qui nouam ac raram doctrinam aſtruere inſtituebant vt id commodius præſtarent, ædere miracula, quibus ſeu ſigillis obſignabatur fidei verbum Sic Moſes legem datur°, ne videretur vana docere, miracula adiecit, tranſitum per mare rubrum, aqua de petra, manna de cœlo, columnam ignis, & reliqua id generis innumera. Quibus ipſum verbum Dei in poceſſionem collocatum eſt, quibus & autoritatem & robur accepit, Ita & Ioſuæ. Sic Helias, ſic Heliſæus, & plærique alii doctrine addiderunt miracula. Idem & Chriſtus nouæ legiſlator & author. Ob id & Apoſtoli ædiderunt mira, & ſtupenda, imo maiora quam Chriſtus: Qui in me credit, ait Chriſtus, ſigna quæ ego facio & ipſe faciet, & maiora horum faciet. Ita ad prædicationis verbum, ædidit Petrus miraculum; dicens: In nomine Ieſu Nazareni ſurge & ambula. Quin etiam vmbra ſanauit ægrotos, id quod maius fuit ac præſtantius. Non ſecus fecit Paulus, hinc gloriatur Romano. 15. Non enim audeo aliquid loqui eorum quæ per me non efficit Chriſtus in obedientiam gentium in verbo & factis, in virtute ſignorum, & prodigiorum in virtute ſpiritus ſancti. Cæterum omnibus prædicatoribus incumbit, vt ſi quæ a communi hominum opinione aliena aſſeuerare volunt, ſua dicta ſignis quibuſdam inſolitis obfirment, modo ſuæ doctrinæ fidem haberi velint. Quocirca non ſatis mirari poſſum lenitatem noſtram, quod hominibus credimus, (qui porro a Dei ſpiritu extorres ſunt) ſuperbis, carnalibus, flagitioſis, ſectariis Qui ſubinde multa inuehere contendunt, quæ a communi catholicæ Eccleſiæ ſenſu, ſunt aliana, q̃ tamen nullis miraculis obfirmare poſſunt. Id quod maxime nos, vt eos abiiciamus, excitare debet. Si enim ſuæ doctrinæ

Rarã nouamq; doctrinã miraculis eſſe probandam.

Ioan. 14

Act. 3.

Ibidem. 5

Rom. 15

credi volunt, quum porro omnibus orthodoxis doctorib⁹ pugnet, adiiciant ſigna, vel Heliæ vel Ionæ, vel certe Franciſci & credimus. Adunt & Eccleſiæ authoritatem, quam vt audiamus, præcipit Chriſtus. Igitur Chriſtus qui non ſemel ad opera mittit dicens: Si mihi non vultis credere, operibus credite, quod certiores reddamus de doctrina ac cœliſti Philoſophia, ædidit hodie multis coram ſtupendum miraculum, dum ex quinque panibus, quinquies mille veros ſatiaret, Ita enī habes. Abiit Ieſus tranſmare.

Io. 10.

Tota hæc lectio chariſſimi circa tria verſatur. Primo, Populi deuotio Chriſtum ſequentis, declaratur, Secundo, Miraculum ad Euangelii confirmationem æditur. Tertio, Dei beneficentia commendatur. Quo ad primum, maxima indicatur populi fides erga Chriſtum, quod tum maxime ſequitur veritatis doctorem, quando inſaniunt adeo Phariſæi, vt ad tempus illi cedendum eſſet vltra lacum Tyberiadis ciuitatis a Tyberio Cæſare conditæ. Quanquam non omnes eodem ſtudio, neque animi propēſione ſecuti ſunt, id quod ſæpe a nobis dictum eſt. Quidam enim miraculorum cupiditate ducti, alii commodi proprii reſpectu, nonnulli, vt in ſermone caperent, plærique vt cæleſtem philoſophiam amplecterentur, ſequuti ſunt, Quorum animus ſic deditus erat Chriſto, vt & comeatum omnem domi relinquerent, & ſeſe diuinis præſidiis porro cōmendarent. Subduxit autem ſeſe in montem, reipſa declarans, quid facto opus ſit, ſi quando aliorum mentes per dei verbum ad cœleſtia erigere volumus. Nempe tunc opus eſſe vt vaccemus culpa, fugitemus mundum, inhæreamus cœleſtibus, præcemur deum vt auditorum animos parare dignetur. Sic Moſes aliquandiu ante legis promulgationem in monte delituit Et Helias quoque in montem Oreb, & Carmeli diuertit, contemplationis gratia. Id ſignificat, quod tranſmare abiit, id eſt, omnia mundana a tergo reliquit, vt ſolus iam porro videretur nihil præter patris honorem ſpectare mundi pompā, delicias, honores fugitans. Quæ omnia in noſtri correctionem geſſit, qui caſtra, qui principum aulas ſequimur. Nec ſequimur modo, ſed admiramur, adeoq;

Aliis aliis de cauſis Chriſtum ſequuti ſūt

quid facto op⁹, ſit per Dei verbo aliorū animos in cæleſtia erigere volueri mus.

in iis totos dies ac noctes verſamur. Id quam minime verbi miniſtris conueniat, perpendat quiſque volet ex Euangelio, ex APOSTOLORVM Actis. Rari enim illi in domibus Regum, frequentiores vero comperti ſunt in ſolitudine, in templo, & in iis maxime locis, vbi Eccleſia conuenire conſueuit. Hos imitari ſi volumus, aſcendamus in montem humilitate, ac animi puritate, alioqui impoſsibile erit in tuto collocare arcem mentis. Pſalmo viceſimotertio. Quis aſcendet, in montem domini, innocens manibus & mundo corde. Fundamenta enim eius, in montibus ſanctis, id eſt, in caſtis & puriſſimis animis, ſolet fundamentum iacere CHRISTVS, eas enim mentes illuſtrat, quæ apte ac diuinis rebus percipiendis idoneæ ſunt id tum fiet, ſi opera manuum ſint munda, ſi mens ab omni ſorde ac cupiditate ſit purgata. Hic eſt ille mõs, de quo iterum Dauid. Quis requieſcet in monte ſancto tuo. Qui ingreditur ſine macula, & operatur iuſtitiam, hunc Chriſtus conſcendit ſecumque eos abduxit, qui tantis myſteriis audiendis erant digni. Quanquam non omnes propter doctrinam ſequerētur, ſed vt habet Theophyla. Propter corporalium miraculorum vtilitatem. Verum nos hinc (etiamſi illi non fuerint vſque adeo idonei, quod ſua ſpectarint commoda) colligamus, quales nos velit eſſe, qui cœleſtium rerum ſumus ſtudioſi, Deus, nempe abſolutos ab omni mundi ſtrepitu. igitur ſubduxit eos in montem, ac ſolitudinem, quæ apta atque idonea eſt cœleſti philoſophiæ, ſubduxit & vltra mare, id eſt, turbationes omnes a tergo relinquere docuit. Mare enim turbulas vel ſæculi ſignificat, vel irrequietæ conſcientiæ. Impii enim quaſi mare ferueſcens, quod quieſcere neſcit, & redũdant fluctus eius in conculcationem. Qui iam volet imbui cœleſti doctrina, ſedare ſtudeat animi incompoſitos motus, alioqui nihil erit illi commodi ſperandum, ex eo quod ſequitur Chriſtũ. quod dei verbum aure percipit corporis, niſi videlicet interius operetur quietem ac tranquillitatem mentis, hoc enim eſt, ſubduci in montem, hoc vere eſt ſequi dominum.

Pſal 23. Ibid. 86. Montes ſancti qui dicantur. Mare in diuinis literis quid ſignificet. Eſaſ. 57.

Erat autẽ proximũ paſcha dies feſt⁹. Iudęorũ.

Temporis iam deſcribitur opportunitas. Nempe paſchatis, quo agnus, qui cibus noſter eſt & hoſtia, immolandus erat. Paſcha enim noſtrum immolatus eſt Chriſtus. Et Exo. 12. Eſt enim phaſe, id eſt, tranſitus domini. Tranſit Iordanem Chriſtus ſubduxit ſeſe in monté cum turba. Verum ad quid? vt ſe immolaret, ac pro nobis mactaret hoſtiam.

1. Cor. 5.

Exod. 12.

Cum ſubleuaſſet autem oculos Ieſus, & vidiſſet quia multitudo maxima venit & cætera.

Hoc rurſus loco docemur ſpernere inferiora & terrena quæque, ſuſtulit enim Chriſtus oculos, indicans nobis altiora eſſe inueſtigāda, qui ipſum in deſertum ſecuti ſumus. Id vbi fecerimus, aderit votis noſtris, aderit & deſideriis. Leuaui, inquit Dauid, oculos meos in mōtes diuinæ gratiæ, vnde veniet auxilium mihi. Proinde quod Chriſtus ad literam oculos leuat, miſericordiæ ſignificat influxum, quo ſolet errata noſtra, imperfecta, atque miſeriam noſtram videre, & videndo leuare, adeoque clæmentiſsimæ erigere, Imperfectum meum, dicit Dauid, viderunt oculi tui. Pſalmo centeſimo triceſimo octauo. Et iterū: Oculi dñi ſuper iuſtos, & aures eius in preces eorum, Atqui hic eſt ſecundus ſcopus, quem tractandum cœpimus. Nempe æditionem miraculi, ad gloriam patris, & Euangelicæ doctrinæ obfirmationem. Ad hoc enim ædidit Chriſtus tam inſolitum ac ratum prodigium, vt qui nollent verbis vel factis plæclaris ſidé haberent, Ita & alibi mittit eos ad opera, dicens: Si mihi non vultis credere, operibus credite. Et Opera quæ ego facio in nomine patris mei, ipſa ſunt quæ teſtimonium perhibent de me.

Pſal. 120.

Chriſtum oculos ſuos leuare quid.

Pſal. 138.

Ibidē, 33.

Ioan. 10 & 8.

Dicit ad Philippum, Vnde ememus panes, vt manducent hi?

Vide quanta ſit Dei erga nos ſolicitudo. Etiamnum nobis ſtertentibus, nihilo ſecus ipſe præuenit, & plane patrem familias agit, interrogatque vnde ſumptus, vnde victus. Recte autem dixit, Vnde ememus panes. Eſt enim panis cibus, & probis & improbis communis, deinde quotidianus, ſine quo nemo, niſi ſuperne, tranſigere vitam poteſt. Eccleſiaſtic. viceſimonono. Initium vi-

Eccl. 29.

tæ homines, aqua & panis, & veſtimentum. Interrogat igitur de pane. Sic primæ ad Timotheum ſexto. Habentes victum,& quibus tegamur his cōtētiſſimus.Hoc enim eſt,quod quotidie.petimus Panem noſtrum quotidianum da nobis hodie, **Hoc autem dicebat tentans eum, ipſe enim ſciebat quid eſſe facturus.** 1. Tim 6. Matth. 6

Tentare dicitur bifariam.Primo in malum irritare,adeoque incitare,illicere,& impingere, atque extimulare. Sic miſeri tentamur a carne, impetimur a mundo, inflammamur a malorum omnium incentore dæmone in hoc,vt deſerto ſummo bono omniū amabiliſſimo,nos ad fugax bonum,& momentaneum conuertatur,Is enim eſt huius tētationis finis & ſcopus,vt deteriores reddamur,inque fauces barathri detrudamur.Huc pertinet quod ait Iacobus. Vnuſquiſque tentatur a concupiſcentia ſua,abſtractus,& illectus.Ad hanc tentationem perinde & ea,de qua dicitur Non tentabis dominum Deum tuum. Deuteronomii ſexto. Quod ſolent ii facere,qui prætermiſſa opera,ſtudio,ac diligentia humana,ſolum diuinis pandere ſe exiſtimant præſidiis.Hinc ſe periculis committunt,hinc etiam cum nihil quod ad CHRISTIANVM hominem attinet,agere volunt,non orare,non benefacere, nō abſtinere a vitiis.Ad hoc genus pertinent & illi,qui per magicas artes multa explorare ſolent.Verum de iis ſuo loco,Secundo tentare eſt alterius animum explorare, fidem. conſtantiam,quo modo dicimus.Tētauit Petrus animum Ioannis,periculum facturus.quo erga ſe eſſet affectus ſtudio Sic ſi deus quempiam tentat,in id facit non quod ipſe neſcius,ſi cogitationum noſtrarum,ſed quō nos diſcamus cuius animi ſint quos aliquando deus tentat. Omnis tamen dei tentatio ad id tendit,vt homo proficiat,reddaturque melior ac deo gratior & charior.Sic tentauit deus Abraham,dicens, &cætera Geneſis viceſimo ſecundo. De qua & primæ ad Corinthios decimo. Fidelis deus, qui non patietur vos tentare ſupra id quod poteſtis. Et Iac.1. Beatus vir qui ſuffert tentationē.Et in Pſal.optat Dauid Proba me deus,& tenta me,vre renes meos & cor meum

Geminum tentare. Iac.1. Matt.4 Deut.6. Tentare Deū qui dicantur. Ge.22 1.Co.10. Iac 1. Pſal 25

Ad eum modum & Iacobus dicit: deus intentator eſt malorum, ipſe enim neminem tentat. Neminem tentat vt in malum præcipitet, perinde atque diabolus facit, nos mille modis aggrediens, vt in extremam deſperationem deiiciat. Contra: deus ſi quando nos aggreditur, vel verbis, vel factis, ad hoc facit, vt noſtra fides aut icredulitas aliis innoteſcat, vt manifeſtetur animi firmitudo, ac in deum fiducia eo quo modo aggreſſus eſt Philippum tentãdo. Non quia neſciat, qua arte ſubleuaturus ſit famem ieiunæ plebis, ſed vt explorata animi ſententia, eum inſtruat ac erudiat. Quo videlicet illuſtrius reddatur miraculum. Sic in multis anguſtiis dum cõſtituti ſumus, deus noſtram explorat fidem, explorat animi cõſtantiã, & erga ſe deuotionẽ. Id quod in ſancto Antonio eremicola claret, qui in mediis flammis, nõ eſt deſtitutus gratia & diuinis præſidiis. Sic & alii viri ſancti etiamſi variis & inexhauſtis ſint impetiti periculis, non tamen deſponderũt animũ, neq; deſperauerũt: ſemetipſos, ſed quotquot ſunt, vel fuerunt, exclamauere. Et ne nos

Matth 6. inducas in tentationem. Reſpõdet ei Philippus. Ducentorum denariorum &c. Hic manifeſte Philippus declarat ſuam incredulitatẽ, Nihil enim magni de Chriſto ſenſit, cum tamen potuiſſet ex multis miraculis eius diuinitatem quaſi omnipotentẽ didiciſſe. Sic enim ſolet humana ratio, ſolum carnalia ſpectare, nec longius, quam ad præſentia proſpicere. Quæ niſi adſint, iam deſperat, neſcia quo ſe vertat. Obiecit hoc ipſum diuus franciſcus negotiatoribus quibuſdam, qui dum numis cibos parare ſe poſſe putarent, repulſi ab venditoribus, inanes redierunt ad virũ ſanctũ. Quibus ille. Vos in muſeis fiduciã collocaſtis

Rom 4. eoque digni eſtis, qui repulſam patiamini. Contra ſolet fides; hæc enim in ſpem contra ſpem credit. Rom. 4. Quamquam enim in hoc mũdo nihil videat vnde ſuppeditet victus, videt tamẽ in alio mũdo eſſe, a quo & vita & anima pẽdet. Proinde Ducẽti denarii authore Budæo de partibus aſſis valent viginti aureos gallicos. hoc eſt. 35. Franciſcos, Marcus vero dicit. Eũtes emam ducẽtis, denariis panes in eandem recidit ſententiã. Additur. Vt modicum quid

accipiat,&c. Quo maxima proditur infirmitas. Philip-
pi. Exiſtimabat enĩ ſecundum Theophy, quod multiplica-
turus quidẽ panes eſſet dñs, ſed ſi eſſent plures, eo maior
& multiplicatio futura eſſet, periculoſe omnia intelligens,
nam dominus etiã ex nihilo potuiſſet panes facere, qui tur- Pſalmo.
bæ ſufficerent. Ipſe enim dixit & facta ſunt. Omnia enim 148.
parẽt verbo virtutis eius, Et Dauid: Aperis manũ tuam & Pſalmus
imples omne animal benedictione. Philippus igitur in nu- 144.
mos, non in dei verbũ reſpexit, quo audiuit Chriſtũ dicen-
tem: Primum quærite regnum dei. Si ſolent omnes auari, Auarus.
nunquam enim ſaturantur, niſi terra & lapidibus obruti. nõ ſatura
Et igitur recte dicit quidam Auaro tam deeſt quod habet, tur diui-
quam quod non habet, Laborant & hoc morbo noſtri di- tiis.
uites & negociatores, qui nunquam dicunt ſufficit, perpe-
tuoq; egent, nam in ſolos numos fiduciam collocant. Con 1. Tim. 6.
tra illud Pauli. Non ſperare in incerto diuitiarum. Eodem
fere morbo & Andreas tenebatur, paucitatem ciborũ præ-
ſentium, præ oculis habens, non Chriſti magnifica promiſ
ſa. Dicit igitur. Quid hęc inter tantos? De piſciculi-
lis loquitur: Vt claret, hunc fides deſtituit in Chriſtũ Quid
inquit, inter tantos? q.d. Cum turba plurima nos in deſer-
tum vſq; ſequuta ſit, niſi aliunde ſuppeditet victus, lapidi- Exod 16.
bus nos obruet, Nouerat enĩ Philippus quid Moſi & Aa-
ron acciderit in deſerto, deficiente pane & aqua. Sic enim
habes murmurauit oĩs congregatio filiorum Iſrael, cõtra Pſal. 77.
Moſen & Aaron, dicentes: Cur induxiſtis nos in deſertũ
iſtud vt occideritis, omnẽ multitudinẽ fame & ſiti? Et Da-
uid Male locuti ſũt de Deo dixerũt: Nũquid poterit deus
parare menſam in deſerto? Et iterũ: Nũquid & panẽ pote-
rit dare, aut parare mẽſam populo ſuo? Ad idem, Et irrita-
uerunt eum ad aquas contradictionis, & vexatus eſt Mo-
ſes propter eos Adeo enĩ excanduerũt aduerſus dei famu-
los, vt parum ab fuerit, quin eos lapidibus obruiſſent, id ſi
bi & Andreas & Philippus metuebant futurum, Noue-
rant enim populi duriciem ex vna parte, altera vero parte
nihil eis eſſe ciborum, quo tãtam ſatiarent multitudinẽ ſcie
bant, interim etiã vrgebat fames corporis, quã verbis qui-

dem qualibet fucatis, explere nequibant Sic itaque euenire
ſolet omnibus, qui a tergo relicto Dei præſidio, ſe ad men
ſas, ad eſcas, adeoque inanes cibos conuertunt. Concludũ-
tur enim vndique, nec vſquam euadendi aut auxiliandi vi-
detur via aperta Contra, qui Deo adhæret, qui illi fidit,
deique iuſſa exequitur hic in mediis mortibus, etiam non
Pſal 36. deſperat. Iunior, inquit Dauid, fui etenim ſenui, nunquam
Iob.13. vidi iuſtum derelictum nec ſemen eius quærens panẽ. Sic
& Iob, cui omnia ſublata erant, quæ externe poſſidebat, ſic
infit: Etiam ſi occiderit me ſperabo in eum. **Facite ho-
mines diſcumbere.** Perinde atque diceret. Nolite a vo
bis ieiunum populum repellere, nolite auxilium aliunde,
quam ex me petere, Vtpote qui in deſerto ex ſilice aquam
eduxi, vt habet Moſes, poſſum eadem potentia ex ſub-
iecta materia panis & piſcis, tantundem facere, quan-
tum omnibus ſat erit, vt nemo in via viribus deſtitua
tur corporis, facite diſcũbere eos, veſtraq; ſolicitudine cu-
rate vt cibus per me adauctus, diſtribuatur. Ita enim puto
Chriſtum voluiſſe excutere incredulitatem diſcipulorum,
Mat.14. qui, vt habet Matth, aiunt Deſertus eſt locus, & hora iam
præteriit, dimitte turbas, vt abeant in vicos, & emant ſibi
Non eſſe cibaria: Colligimus hoc loco, non eſſe cuiuſlibet cibum
cuiuſlibet diſtribuere ſed apoſtolorum, eorumque qui horum in lo-
verbũ dei cum ſurrogati ſunt, Epiſcoporum, ſacerdotum, & miſſo-
p̄dicare, rum. Apoſtolis enim dictum eſt, facite vt diſcumbant ho-
1.Cor 3. mines, vos Tribuni, vos Decani, ac gregis duces eſtis, ve
Act.20. ſtri muneris eſt, regere, & in ordinem dirigere populum.
Sic Paulus ſe Architectum vocat. Et Epheſiorum Epi-
Quãtum ſcopis dixit: Attendite vobis, & vniuerſo gregi, in quo
abſint ab vos Deus conſtituit Epiſcopos, &c. Proinde hic habemus
Euãgelio chariſſimi quanto interuallo abſunt noſtra ætate ab Euan-
qui vi ma gelio concionatores complures, qui vel ſeipſos Eccleſiis
giſtrat⁹ in moderandis ac publicis concionibus intrudunt, vel a pro-
verbi mi- fanis magiſtratibus aduerſus ius & æquitatem intrudun-
niſterium tur. Hinc ſectæ & hæreſes, & ſciſmata, & quid non malo-
intrudun- rum? Neque enim alia ratione video turbatam Germani-
tur. am noſtram, quam quod ſine vllo perſonarum dele-

ctu deinde ſine legitima authoritate Epiſcoporum, paſſim Eccleſiis præficiuntur, ſcioli quidam, imo multis in locis ii primas in Eccleſia tenere volunt, populum cibo ſalutis paſcere, qui ſacris non ſunt initiati, qui fabrilem, aut certe aliam ſellulariam artem profeſſi, vix dum legere Euangelia poſſunt. Secundo, colligimus & illud iuxta Chriſoſt. vt nunquam deſperemus de diuinis præſidiis, quantumlibet res deſperatæ ſint, noſque omnia deſerant, aderit certe Deus etiam mediis ærumnis & fluctibus, ibique citius ad erit conſilium, & auxilium, ſi in ipſum ſpem noſtram regeramus, vbi minime ſperabamus. Igitur, dicit Chryſoſtomus: conſidera quonam pacto, ex omnibus mentes erigit, & differentiam demonſtrat. Siquidem non viſis panibus, dicit, facite homines diſcumbere, vt intelligas, quæ non ſunt, tanquam ea quæ ſunt, ei ſubdita eſſe, vt Paulus teſtatur, iamque paratus epulis præcipit vt diſcumbant, quo diſcipulorum animos eriga, nobiſque ſpem ingerat, ne vnquam animum deſpondeamus. Accepit ergo Ieſus panes, & cum gratias egiſſet, &c. Duplicẽ habet hic locus ſenſum, & eũdẽ catholicũ. Primo gratias agit, ac habet patri, vt nos inſtruat, cõmune faciatq; gratitudinis. Dignũ eni eſt agnoſcere bene merẽtẽ de nobis deũ, qui ſic largiter, ſic abunde nobis proſpicit, qui indigni ſumus etiã cibo quo veſcimur, interim tñ illi cura eſt de nobis, tãquã de filiis. Agit ad eũ modũ gratias deo, vt ita loquar, Dauid Benedicam dominũ oĩ tp̃e, ſemper laus eius in ore meo. Et iterũ Pſal. 147. Laudate dñm quoniã bonus eſt Pſalmus, deo noſtro ſit iucunda decoraq; laudatio. Deinde recẽſens beneficia, addit: Aedificãs Hieruſalẽ domin⁹, qui ſanat cõtritos corde. Itẽ: Qui dat iumentis eſcã ipſorum. Et alibi: Dei mĩam collo dãs. Cõfitemini domino quoniã bonus, quoniã in, &c. ſequitur. Qui dat eſcã oĩ carni Dauid oĩa regerit in patrẽ, ſemper illius gloriã attollit, ſemper veneratur. Idẽ & nobis agẽdũ, qui innumeris beneficiis a deo op. max. ſumus affecti. Secũdus ſenſus eſt, vt gratias agere perinde ſis atq; ſanctificare ac benedicere, ſic Paulus ad Timo. Quicquid deus creauit bonum eſt, & nihil reiiciendum, ſi cum

Nũquam de diuinis p̃ſidiis deſperandũ.

1 Pet. 5.

Ps. 33.

Ps. 146.

1. Timo. 4

gratiarum actione ſumatur. Sanctificatur enim per verbum dei & orationem. Ob id Matthæus teſtatur eum benedixiſſe panes, id eſt, precatum vt ſufficerent multitudini. Interpellauit enim patrem, vti ſuppeditaret victum ſufficientem vti multiplicaret quamlibet paucos panes & piſciculos. Sic multiplicata eſt farina in hydria, & oleum in vaſculo,

3. Reg. 17. viduæ Sareptanæ. 3. Reg 17. Eodem modo & alterius mulieris oleum, accrementum accæpit, & multiplicatum eſt

4. Reg. 4. ad preces prophetæ. 4. Reg. 4. Ita & dominus noſtram inopiam ſua benedictione leuabat, nam fidelis eſt, ſeruanſque

Prou. 10. promiſſi. Dicit autem per Salomonem· Non perdet dominus fame animam iuſti. Succurrit autem ſi & nos quod per nos præſtari, poteſt faciamus, ſi vocationi noſtræ ſedulo inſeruiamus. Egeſtatem enim adfert manus otioſa, ſed manus ſedulorum ditat Sic ergo fidendum eſt deo, vt

Prou. 10. interim nihilo ſecus labores manibus tuis. In ſudore enim tuo, veſceris pane tuo. Vt autem impleti ſunt,

Gene. 3 &c. Colligite fragmenta quæ ſuperauerunt. Noſtra hic negligentia redarguitur, quia multa per ſocordiam negligimus, multo labore parta & conquiſita, cum non minor ſit virtus, quam quærere parta tueri Taxantur & famuli, & diuitum ancillæ, & alii qui rebus domeſticis præfecti ſunt, qui plærunq; fruſtra panis ac carnis cæterarumque rerum eſilium porro abiiciunt, cum interim pauperibus diſtribuenda eſſent, non ita fecerunt apoſtoli, non cæteri viri ſancti, ſolent enim aliquotam partem in pauperũ miniſterium reſeruare ac reponere, vt habeant iuxta Paulum, quod diſtribuant indigenti. Illi ergo homines,

Diuitũ famuli taxãtur, qui eſiliũ fragmẽta inutiliter abiiciunt.

&c. Quia hic eſt vere propheta, &c. Inſectatur hoc loci Chryſoſt gulæ vitium. Vide, inquit, Theo. poſt

Pſal. 48. Chryſoſt. gulam vulgi, quum mirabiliora feciſſet, non admirabantur, & ecce propter cibum dicunt. Hic eſt vere propheta. Sic & Dauid de quibuſdam dicit· Confitebitur tibi ſi benefeceris ei. Si vero non fuerãt ſaturati murmurabunt id vſu euenit Chriſto, Ventris animalibus propheta erat, quos cibauerat, & eorum gulæ ſatisfecerat. Sed poſtea iu-

Mat 22 bens Cæſari, quæ ſunt Cæſaris dari, adulator erat, cum

crucem ferret, ſeductor populi cum peccatores ad ſe humaniter alliceret, cumq; iis, vt ſeruaret, commercium habe- beret, potator vini, publicanorum & meretricum amicus. Sic enim quo ſe fortunæ facies inclinat, eo mobilis vulgi iudicium fertur. Proinde quod illi ob crapulam ac gulam fecerunt, nos, id quod eſt, pro veritatis amore, proque immenſis dei beneficiis, & verbo, & reipſa faciamus. Honoremus Chriſtum, agnoſcamus prophetam illum magnum quem Moſes promiſit, qui nos ſua largitate non tam corpore, quam ſpiritu paſcit. Sed quo paſtus? Eodem nimirũ, quo pauit quinq; milia hominũ, panibus ordeaceis quinq;, & duobus piſciculis. Si volumus allegoriam eruere dicamus primo, per quinq; panes (vt habet Beda, qui mihi magis omnibus in hac reprobatur) quinque libros Moſi deſignari, qui æquiſſimo iure hordeacei dicuntur, propter auſteriora legis edicta, & tegmina literæ, quibus interior ſenſus erat abditus, quem nemo niſi Chriſtus cæterique apoſtoli aperuerunt. Hordei enim granum e paleis excuſſerunt diſcipuli, quando Chriſti doctrinam prædicantes, infidelium multos ad ſe traxerunt. Lex igitur per panes Hordeaceos intelligitur, nam craſſo ac radi populo data eſt, eiq; populo, perinde atq; indomita animantia agreſtibus cibis, alendus erat. Hinc ad Ezeche. dicitur. Et tu ſume tibi frumentum & hordeum, & fabam, & lentem, & millium, & vitiam, & facies tibi panes numero dierum, quibus dormies ſuper latus tuum. Et paulo poſt. Et quaſi ſubcinericium hordeaceum comedes illud, vbi ita fere habet Hiero. Iudaicus populus vſq; hodie ſubcinericios panes comedit mixto frumento, hordeo, faba, lente, mileo, auena, duorum alter hominum, alter iumentorum cibus eſt. Idem euenit & nobis ſi quando craſſam literam ſolum ſequimur, ſi in ſolis verborum foliis verſamur, ſi corticem, non nucleum edimus. His enim venter & aures quidem, non autem mens noſtra impletur. Secundo additi ſunt & piſces duo, id eſt, pſalmi & prophetæ. Nam piſces aquis victitant faciliſque digeſtionis ſunt. Sic & in pſalmis & cæteris prophetis propius acceditur ad myſteria diuinita-

Ibidē. 11

Quid per quinq; panes ſignificetur.

Ezec. 4.

Quid per duos piſces ſignificetur.

cim cophini,quo ſignificantur Apoſtoli duodecim:duodenarius enim numerus,perfectioni ſacratus eſt Euangelicæ Apoſtoli autem legis velamen,& prophetarum abdita,nobis reſerauerũt,ſuntq; multa legis verba interpretati,quod certo cõſtat.Dein & duodecim fidei articulos,ex omnib° diuinis eloquiis, quaſi catalogum quandam deſcripſerunt totus terrarum orbis agnoſcit deũ,colit,ac veneratur Sunt igitur ipſi & legis & prophetarum,& euangelii miniſtri, & rerum ſacrarum diſtributores,vt multis in locis habet Paulus. Sunt & collectores piorum dogmatum,quibus paſcuntur fideles. Igitur Petrus dicit Paſcite qui in vobis eſt gregem dei.Et iterum primæ Petri quarto. Vnuſquiſque ſicut accepit gratiam in alterutrum illam adminiſtrantes, ſicut 1 Pet.5.
boni diſpenſatores multiformis gratiæ dei. Succeſſerunt Ibidẽ.4.
in horum locum vt habet ad Epheſi. Paulus,alii doctores qui in ſacris literis exercitatiſſimi fuerunt.legentes, atque quæ ſalubria ſunt,quæue vtilia,& reipublicæ conducibilia exponentes,myſteria Alii paſtores qui verbo atque Eccleſiaſticis ſacramẽtis (quæ omnia ſunt fragmenta Chriſti) paſcunt oues ſibi concreditas.Pro patribus enim tuis nati ſunt tibi filii,&c.Sexto,ſi ſaturi ſumus,ſi a nobis,ſua benignitate, famem Chriſtus repulit,iam ille honor, atque gloria debetur pro benefactis.Igitur dicimus Hic eſt vere propheta,hic eſt ille mediator dei & hominum,qui ſua diuinitate implet muudũ, qui ſolo verbo reſtaurat vniuerſa qui dat eſcam omni carni,qui ſua clæmẽtia nos paſcit,nos fouet,noſque refocillat,ne in via deficiamus. Sit igitur illi gloria,ſit laus perpetua,amen.

Feria ſecunda poſt quartam dominicam Quadrageſimæ. Euang. Io. 2.

ASCendit Ieſus Hieroſolymam, & cætera. Propheta Eſa. ait. .48. Ego dominus Deus tuus docens te vtilia gubernans te in via qua ambulas.

Quo ſignificare voluit ſe ea docere,quæ ſallubria eſſēt,maximeque nobis profutura,ſi modo ea exequamur,ſi factis, rebuſque præſtemus,quæ doctore Chriſto didicimus. Docet autem Chriſtus bifariam nos,verbo, dum ſcripturas enarrat,dum ſancit,vt eſt legis nouæ lator,quid agere quid ue cauere debemus. Hoc officio atq; munere in ſcholis,plærunque vſus eſt,plærūq; in templo.nonnūquā i plateis publicitus,alias etiam in eremo ac deſerti locis. Secundo,docet nos facto,quæ commoda ſunt,quæve noſtræ ſalutis expediunt. Nā recte inquit Græg o. Omnis Chriſti actio, noſtra eſt inſtructio,ad quod ſpectat illud Iudi.7. Quod me facere videritis hoc facite. Ingrediar partem caſtrorum , & quod fecero ſectamini. Ingreſſus eſt Chriſtus mundū, factiſq;,quid nobis cauēdum,quidue agendum eſſet, docuit Exemplū,inquit,dedi vobis, Io.13. Sic & in hac lectione diſcimus nonnulla verbo,diſcimuſq; plæraq; facto , quæ & fidem noſtram confirment,& mores corrigant. Inquit enim Euangeliſta. Prope erat paſcha Iudæorum.

Bifariam docet nos Chriſtus, verbo, factoque.

Iudi.7.

Hiſtoriam principio ſpectemus clariſsimi,nam Matt. idem factum memorat,quod Ioannes hoc loci deſcribit. Verum, non in idem tempus incidit,quandoquidem bis Chriſtus, vt habet Theo. & Beda,eiecit vendentes de templo , purgauitq; paternam domum. Semel in initio prædicationis, primo videlicet anno,haud longe poſt baptiſmum. Secundo,idem geſſit iamiam mortem obiturus ,quinto die videlicet ante paſsionem ſuam,dum aſello inſidens multa cum pompa exciperetur a populo. Vtroque facto,phariſæorum ſcribarumq; quæſtum,ac auaritiam deteſtatus eſt Chriſtus idque magna authoritate . Certe non Parum erat , primores templi tanta ſeueritate obiurgare, tantaque auſteritate eiicere ac pellere foras. Quem enim lapidibus noſtratium Epiſcopi non obruerent, ſi ſimile quid tentaret, ſi a conſortio fidelium arceret,ſi quæſtum, ſi menſas euerteret . Proinde Chriſtus has laruas nihil metuit , eiicit omnes qui eiuſdem farinæ ſunt,eodemque laborant morbo,idq; ſub id temporis,quo maior populi multitudo confluebat, quoue celebrius feſtum imminebat,nempe paſchatis Sic deberent

& noſtri Concionatores,quo frequentior eſt populus,cele brior ſolennitas,eo magis exclamare aduerſus vitia, maxime vero ſuperiorum,quanquam id fieri debeat,in omni patientia & doctrina,adeoque ad ædificationem populi. Maximã reuerentiã debemus locis ſacris

Aſcẽdit Hieroſolymã,& inuenit in templo,&c. Supra expoſuimus totum, hunc locum nec alia nobis dicenda hic,quam ibi, dum Matthæi tractaremus Euangelium.Verum,quia idem factum, bis a CHRISTO geſtum eſt,eadem,quaſi ſummatim repetere,non erit incommodum. Dicamus igitur primo,non ad literam ſpectat, maximã nos debere reuerentiã locis ſacris,in quibus diuina adminiſtrantur ſacramenta,verbum dei prædicatur, & populus Chriſtianus inſtruitur.Introibo,inquit Dauid,in domum tuam, adorabo ad templum ſanctum tuum in timore tuo. Ad idem Papa decernit lib. 6. de inmu. ecc. c. decet domum dei.Sit ingreſſus humilis,ſit deuotus, abſint riſus & inania colloquia, abſint negotiationes, abſint & nundinationes rerum profanarum,nam quod ſemel Deo dicatum eſt,non eſt amplius humanis vſibus applicendum vt ex Leuit.vltim.& in re.iu.habemus. Proinde hic vides quanto interuallo abſint Lutherani ab Euangelio Chriſti. CHRISTVS templum,in quo carnales hoſtiæ immo labantur,quæ peccata tollere nequibant,expiauit.Illi, templum diuinis rebus dicatum prophanant,& ſolo adæquãt, Secundo,e templo eiiciendi ſunt, non ſolum qui illud negotiationibus ſæculi profanant,ſed etiamnum illi,qui fabulis,qui rixis,qui litibus,deniq; omnes,qui immundis actibus inquinant.Paulus enim non ſolum ſcortatorem a contubernio fidelium compeſcuit,verum etiam auaros,ſuperbos,potatores, & quodlibet in dei Eccleſiã delinquentes Cum talibus,inquit,ne cibum ſumere.Itemq;:Auferte malum ex vobis ipſis, maxime vero omnium ſeparandi ſunt. qui pro ſacramentorum adminiſtratione exigunt numos, qui ſacerdotia væno exponunt.Omnes enim cum Giezi lepra infecti ſunt.Aduerſus quos Petrus:Pecunia tua tecum ſit in perditionem. Heus quot Epiſcopi,quot ſacrificuli. quot monachi,hoc incurabili morbo laborant.Quotus enim ex his eſt,qui gratis id exequatur, quod gratis colla-

Pſ.5

Leui.vlti.

Qui e templo eiiciendi ſint

1.Cor.5

Act.8

tum eſt? Imo quotus qui non porro ad quæſtum omnia exponat? Multi, inquit Theo. ex pontificibus ad hunc modũ peccant, qui videlicet ſola ſua commoda ſpectant. Ad hanc cariem pertinent & ii, qui indigne ſacerdotibus faſtigiis præficiuntur, neſcii videlicet literarum, inertes porro ac ſtupidi, ad carras aptiores dixeris, quam ad ſacras tra-
Oſeæ.4. ctandas literas. Aduerſus quos Oſeæ quarto. Quia tu ſcientiam repuliſti, repellam te, ne ſacerdotio fungaris. Tertio arcẽdi ſunt a ſacris tẽplis, etiam iuxta Pontificia Decreta, incẽdiarii, homicidæ, raptores, & alii denique in vniuerſum omnes qui publicis criminibus. Rẽpublicam interturbant. Chriſtianam hæretici, ſciſmatici, & ad manifeſta crimina conniuentes, ſeu ſacri, ſeu Eccleſiaſtici primores. Lege Iura Pontificia, de hæret, excommunicamus. Animaduerte etiam quæ hoc loco Chriſtus aduerſus Scribas, qui ea vẽdebant, quæ in dei cultum offerebantur intonat. Auferte iſta hinc, & cæte. Nolite facere domum patris mei domum negotiationis. Non dicit domum Dei, ſed
Mat.21. domum patris mei, oſtendens ſe ex authoritate loqui, & eandem ſe habere cum patre poteſtatem. In Matthæo dicitur Vos feciſtis eam ſpeluncam latronum: quo collegit Theophylact. omnes latrones eſſe, qui iniuſtis modis lucrum faciunt. Quod ſi verum eſt, omnes ſunt latrones quos recenſuimus maxime vero, quid ad quæſtum, Euangelium exponunt, qui lucri gratia præſunt, docent, rem agunt diuinam, interſunt horis, vt vocant, canonicis, adſunt parentalibus, quod verum exiſtimari poſſit, ſi ſola lucra, ac ſua commo-
Ioan.10. da ſpectant. Eiuſmodi, mercenarii dicuntur, Ioan.10. qui curam de ouibus nullam habent. Si Orige & Hieron, adeſſent, huc reiicerent annata, penſiones annuas, pluralitatem beneficiorum, vbi vnum ſufficere poteſt, & reliqua id genus, quæ per diſpenſationem iam tuto ſeſe poſſidere autumant ſacrificuli. Verum ſi tuti ſunt coram deo ipſi viderint. Quarto, eiiciendos hoc facto paulopoſt docuit Ieſus Iudæos omnes, e regno Eccleſiæ. Multam enim nundinationem ii in domo Dei perpetrarunt, ſicut dicit Hiere.11. Dilectus meus in domo mea fecit ſcelera multa. Ad
Hier.11. hoc enim Chriſtus venit, vt transferret & legem, & tem-

plum,& pontificium,& ſacra quæque ac cærimonias omnes,cultumque inſtitueret multo auguſtiorem, multoq; ſacratiorem,& ſpiritualiorem. Id quod ad Corint. & Heb. Heb.7
multis probat Paulus: Tranſlata, inquit,lege trāſfertur & ſacerdotium.Lex enim pædagogus ad Chriſtū vſque fuit, cum ſuis ritibus , victimis , oblationibus,vbi vero venit plenitudo legis,ceſſauere & victimæ.Tranſlata eſt & gloria domus illius veteris,in gloriam ſemper manentē Chriſtus enim ſacerdotium habet.non caducum,neque temporarium,neque carneum ſed æternum,ſemper durans, ſemper efficax,deinde & iuſtificans,ac ſeruans.Huius ſacerdotii miniſtri ſunt Epiſcopi (de veris loquor,non de laruis) ſunt & ſacrificuli,ſacraque orgialitanres, Hoc miniſterio ſunt priuati Iudæi,id quod facto ſignificauit fore Chriſtus quando zelo diuino motus,facto flagello e funiculis, omnes negotiatores e templo eiecit,tum quod hic locus ſacratior cæteris diuinis rebus mancipatus eſſet,de in quod ad tempus erat ſacrificatus vmbris, donec reuelaretur veritas per Chriſtum. Recordati ſunt diſcipuli quia ſcriptum eſt , zelus domus tuæ comedit me.

Hoc lōco impii Tyranni & magiſtratus aliqui anſam arripiunt perſequendi legitimos verbi miniſtros,tollunt ſua ptetemeritate abuſus quoſdam,imponunt Eccleſiaſticis viris vectigal,diripiunt templa , ſacerdotes expilant, ſacerdotia in ſuos iniquos vſus conuertunt, omnia & ſacra & profana commiſcent. Zelus,inquiunt,domus Dei comedit nos: Sceleſtiſſimi homines non tam intelligunt,quam grauiter in DEI legem peccent. Eſto enim Eccleſiaſtici multis ſint contaminati vitiis , non tamen hac lege ſunt emendanda vitia. Quandoquidem hoc non ſit corrigere flagitia,ſed augere , ſed bis in Deum, & blaſphemum & ſacrilegum eſſe. Nemo enim propria ſua authoritate hoc ipſum vſurpare debet,vt vitia corrigat publica,ne ex zelo iuſto fiat ſcelus execrandum . Solet autem trifariam zelus diſtingui Primus eſt inuidiæ vicinus,vt inquit Hie.in Epiſtola ad Gal.Quo zelati ſunt patriarchæ filii Iacob , fratrem ſuū Ioſeph.Et Maria ac Aaron, amicum Dei Moſen, Trifariam zel° diſtinguitur

non quo cuperent eſſe tales, qualis ipſe Moſes, ſed quia dolebant meliorem hunc eſſe. Hoc zelo iniquo non ſemel Iudæi accenſi ſunt aduerſus Chriſtum: Repleti enim ſunt ira & furore, eiicientes eum extra Synagogam. Hoc agitantur & Lutherani principes, e ſuis prouinciis veros eiicientes paſtores, & verbi diuini concionatores, vt interim
Luc.4 Eccleſiis moderandis lupos, latrones & fures intrudant. Sic concitati ſunt aduerſus Apoſtolos, Pontifices, & qui erant de hæreſi Sadducæorum, ac manibus iniectis, poſuerunt eos in cuſtodia publica.
Act.5 Act. 5. de hoc zelo Eccleſiaſt.
Eccle.30 30. dicitur: Zelus & iracundia minuent dies, & ante tempus ſenectam adducet cogitatus. Secundo, eſt zelus amoris, quo animus accenditur, relicto humano timore, ad aggrediendum fortia, idque honeſti, ac iuſti intuitu. Hoc qui ardet, alterius honorem, fidem, cultum quanta poteſt opera defendit ac tutatur, qualis fuit in Phinees, qui zelo Dei accenſus, percuſſit ſcortantes, eoque furorem domini auertit. Verum, non id ſua propria fecit voluntate, neque temeritate aut liuore, ſed zelo meo, inquit dominus, commotus eſt contra eos, vt non ipſe delerem filios Iſrael ze-
Nu.25. lo meo. Numeri: 25. Eiuſmodi zelo & Helias motus, ait: zelo zelatus ſum pro domino Deo exercituum, quia
3.Reg.19 dereliquerũt pactũ domini filii Iſrael. Et Matthias. 1. Machab. 2. vidit & doluit, & contremuerunt renes eius, & ac-
1.Mach.2 cenſus eſt furor eius, ſecundum iudicium legis, & inſiliens trucidauit eum. ſ idolis immolantem, ſuper aram. Eiuſmodi zelo plenus Dauid exclamat, dicẽs. zelaui ſuper iniquos pacem peccatorũ vidẽs. Et alibi: Tabeſcere me fecit zelus
Ps.73. meus, quia obliti ſunt verba tua inimici mei. Vide cur zelo agitatus ſit. Nimirum, quod inimici ac hoſtes ſui, verborum Dei eſſent immemores, adeoq; tranſgrederentur Dei legem, Non igitur ad ſe, ſed ad Deum tendit zelus. Eodem zelo & animo Chriſtus, iuxta Dauidem zelus domus tuæ comedit me. accẽſus e templo Dei eiecit nundinatores, neque enim ferre potuit, ſic deturbari ac cõtaminari templum diuinis rebus conſecratum. Hoc enim male habere debet nos omnes, ſi domus Dei, ſeu materialis, ſeu anima fide-

lis, ſeu Eccleſia viuentium, quæ eſt templum Dei viui contemnitur, ſi diripitur, ſi fœdis negotiationibus contaminatur, id quod fieri, proh dolor, iiſce diebus videmus, & tamẽ nemo interim eſt, qui corde tam abominandas, in ſacramenta Dei abominationes percipiat. Nemo qui Phinees aut Matthiæ partes ſubire pergat. Quid tamen interim piis animis faciendum eſt? Certe non ſic deſperandum, aderit ſuæ Eccleſiæ Chriſtus, ſuoque zelo expugnabit impios, Zacha. quantumuis lēto gradu incedat ad ſui vindictam. Zelatus ſum inquit, aduerſus huiuſcemodi Tyrannos in Zacha. 1. Hieruſalem & Sion zelo magno, & ira magna iraſcor ſuper gentes opulentas, nimirum eas, quæ omnia deuaſtarunt, quæ ſacerdotia, quæ redditus Eccleſiaſticos ad ſe tranſtulerunt inuito vero & legitimo domino. Addit etiam conſolationis verbum. Reuertar ad Hieruſalem in miſericordus, & domus mea ædificabitur in ea. Et poſtea: Poſt gloriã miſerunt me ad gentes, quæ ſpoliauerunt vos. Qui enim tetigerit vos, tangit pupillã oculi mei. Audiãt violatores ſacrarum ædium, audiant & inſaniant licet, temeratores legum honeſtarũ. Qui tetigerit vos, ſcilicet vnctos domini, ſacriſque deputatos rebus, tãgit pupillam oculi mei. Hunc Pſal 36. zelũ exercet quãdoq; dominus, vt cũq; modo diſsimulare propter reſipiſcentiã videatur, Tertio zelus imitatiõis eſt, Sap. 1. dũ videlicet, aliorũ aut præclara facta, aut turpiter geſta imiramur, Pſal. 36. Noli æmulari in malignãtibus, neq; zelaueris facientes iniquitatẽ. Sapiẽ. Primo, Nolite zelare mortẽ in errore vitæ veſtræ, neq; acquiratis perditionẽ in operibus manuum veſtrarum, Eccleſiaſtici, nono, Nunzeles gloriam & opes peccatoris, non enim ſcis quæ futura ſit eius ſubuerſio. Hic zelus in Chriſtum non recidit Eccl c. 9. quandoquidem ſemper æmulatus eſt meliora chariſinata, ſemper patris exequutus eſt voluntatem. Meus, inquit, Io. 4. cibus eſt, vt faciam voluntatem eius, qui miſit me. Qui patris exequitur voluntatem, is non imitatur malum, ſed vertit in bonum, & ſui profectum malum, id quod alicubi & præcipit, & fecit Paulus. Reſponderunt Iudæi, & dixerunt, quod ſignum, & cætera.

Exprobrauit Chriſtus negotiatoribus ac colybiſtis, cæteriſque paterni templi temeratoribus facinus non niſi igni bus expiãdum, obiecit impias abominationes & blaſphemias, nundinationes in templo patris exerceri. Iudæi vero qui ſigna petũt, certiores ſigno aliquo reddi volebãt, quod ipſe patris æterni eſſet filius, quod eãdem & authoritatem & poteſtatem cum patre haberet, quam tam ſeueriter exercere t, in ſacerdotalem ac põtificiam maieſtatem Prohibebantur enim nouæ credere doctrinæ, citra ſignũ aliquod rarum. Nam zelatus & Moſes, ſed ſui zeli ſigna habuit. Zelatus eſt Phinees, ſed zelus eius authoritate diuina cõprobatur. Verum niſi cæci fuiſſent impii Iudæi, vtrunque in CHRISTO & ſignum & authoritatem depræhendere potuiſſent. Acdidit enim ſigna, qualia nemo alius ædidit ſimilia, Reſpondit tamen & hoc loco non ædens ſignum, ſed prædicens futurum quoddam ſignum, quod omnibus mirabilius ſit dicit Auguſtinus, nempe, reſurrectionis ſuæ ex mortuis. Soluite templum hoc, & in tribus diebus excitabo illud. Per ænigma reſpondit, non adhortans ad cruentam cædem, ſed quum ſciuerit facturos certo, euenturum affirmat, Dicens igitur, Soluite, id eſt, deſtruite, hoc eſt, occidetis meipſum, qui ſum verum templum, & ſacrarium diuinitatis, in quo, iuxta Paulum, habita omnis plenitudo diuinitatis corporali-

Col. 2. ter, in quo ſunt omnes theſauri ſapientiæ & ſciẽtiæ dei reconditi. Hoc digniſsimum templum morte diſſoluendum prædixit, ſed reuiuiſcendum tertio ſubinde tamen die. Sic intellige quod ſubdit, & in triduo excitabo illud, per Synecdochen. Sic & Matthæi. 12 de Iona dicitur, quod fuerit in ventre cæti tribus diebus, & tribus noctibus. Eodem

Matt. 12. modo per Synecdochen, & filius hominis, poſt triduum viuificauit nos, explanata mortis tyrannide Quanquam hanc Chriſti reſponſionem & modo, & alias coram Pilato alio torſerint. Dixerunt ergo, Quadraginta & ſex annis ædificatum eſt templum, & cætera. Nõ loquuntur de templo Salomonis, quandoquidẽ id non

ita multis annis extructum eſt, in maxima omnium rerũ pace, quod ſubinde a Chaldæis deſtructum eſt. Porro Iudæi accepta reædificandi poteſtate, cæperunt quidem ſub Cyro rege reædificare templum, quod opus, vix dum, nacti omnium rerum copiam, ſub Artaxerxe perfectum eſt, Sub Zorobabel & Ieſu principibus, & Iudæorum ducibus, vbi videlicet rediere e Babylonica captiuitate. Quanquam interim ſic obſiſterent hoſtes, vt altera manu gladium, altera tenuiſſe ædificatorium inſtrumentũ, dicantur. Vide Neemie quarto. Eam autem ſtructuram ferunt poſt quadraginta ſex annos conſumatam. Cæterum reſpondẽt Iudæi, vt erant prorſus a ſpiritu alieni, carnaliter, verba Chriſto ad inanimatũ torquẽtes templũ, quæ ipſe in proprii corporis deſtructionẽ & reſuſcitationem dixit. Igitur etiam notanter dixit, excitabo illud, hoc eſt, e mortuis reuiuiſcere meapte poteſtate faciẽ, idq; vobis exẽpli loco eſto.

Cum ergo reſurrexiſſet a mortuis, &c.

Hinc conſtat non tam Iudæos, quam Chriſti diſcipulos carnales fuiſſe, nam non antea crediderunt, hæc quæ dixit factu poſſibilia, quam cum vidiſſent eum a mortuis ad vitam reduſe. Duo enim ſecundum Theophyl. obſtabant quo minus verba Chriſti intelligerent, alterum reſurrectio quæ ſuapte natura, cognitu difficilis erat, alterum quod corpus Chriſti Deus inhabitabat. Vbi vero rediit ad vitam tum crediderunt ſcripturæ omni quæ reſurrectionis gloriam prædicabat, qualis eſt illa, Non dabis ſanctum tuum videre corruptionem. Et illa: Ero mors tua o mors, &cæ. Nos hoc loco docemur, non eſſe ſemper impiis & incredulis, apertis verbis reſpondendum, ſed ſub inuolucris & quaſi ſymbolice, vt ita dixerim. Nam Chriſtus ſubobſcure maluit ænigma potius, quam reſponſionem proponere apertam, ne auditores in maiores, eoſque inextricabiles inciderent perplexitates. id quod & alibi iuſſit obſeruari. Vobis datum eſt noſſe myſterium regni. Aliis in parabolis, Sic & nobis agendum Chriſti exemplo, ſi quando hæretici aut certe hebetiores nonnulli rationem fidei noſtræ exigant, alio enim ducendi ſunt, ne

2. Eſdrę. Pſal. 15. Oſee. 13. Nõ eẽ ſẽper ĩpiis & ĩcredulis apte reſpõdendum. Mat. 13.

Matt.7. deteriores reddantur. Matthæi ſeptimo. Nolite ſanctũ dare canibus, neque mittatis margaritas ante porcos.

Cũ aũt eẽt Hieroſolymis ĩ paſcha, ĩ die feſto. &c

Credunt, quia ſigna vident: Nos beatiores erimus, ſiquidem nullis exciti ſignis, credamus. Signa enim infirmis adhibentur conſcientiis. Qui verę credit, hic, non quia ſigna ædidit, ſed quia ipſe idem eſt, æterna & infallibilis veritas, quæ vt falli nequit, ita nec fallere poteſt. Igitur huic fidem habemus, huiuſque iuſſa explemus, ac perficimus. Beati enim qui non viderunt, & crediderunt. Sic,
Io.20. etſi hoc tempore nulla ſigna ædant ſancti corporibus exuti nihilo ſecus tamen, quum conſtet antea ædidiſſe credendũ eſt, eos perfœlices eſſe, multaque apud deum optimum maximum poſſe. Ita de Euchariſtia, de monaſtice, de reliquiis piorum hominum ſentiendum eſt.

Ipſe autẽ Ieſus non credebat ſemetipſum eis, &c.

Nõ credebat ſeipſum eis, vt dignaretur familiaritate, vt dignaretur abditis cæleſtis philoſophiæ rebus, Neque enim propter ſocordiam alii, alii propter malitiam myſteria illa diuina capere poterant, eoque factum eſt, vt non omnibus fidem haberet, neque omnibus, occulta myſteria & captu difficilia reuelaret, qualeſfuit reſurrectio e mortuis, aſcenſio, & alia id genus. Obtinuit ex hoc loco, vt habet Auguſtinus, quod Cathecumenis non referamus omnia myſteria nec antea ad corporis Chriſti veri, & ſanguinis participationem admittimus, quam fuerint religioſiſſime inſtructi, ne contingat eos cum Iudæis ſcandalizari ac dicere. Quo-
Io.6. modo poteſt hic nobis dare carnem ſuã ad manducandum?

Eo quod ipſe noſſet omnes.

Hac ratione potuit ſe a multorum diuturno contubernio & familiari conſuetudine ſubducere. Ipſe enim omnia
Heb.4 perſpicit Scrutans corda, & probans renes. Et paulus: Omnia nuda & aperta ſunt oculis eius, intus & in cute habuit perſpectos, qui tantis myſteriis digni eſſent. Et enim ſuper quorundam oculos velamen poſitum, quo minus videant Ieſum, quale quid de craſſis Iudæis narrat Paulus. Sunt

& alii qui ad tempus credunt, id eſt, dum benefeceris eis, ſi vero ſubſidium ſubtraxeris, iam in faciem benedicent tibi, recedentque ab animi firmitudine. Quia non ſunt radicati & fundati ſuper firmam petram. His non credit ſe Ieſus, etiam ſi ſimulent ſe credere, eſſeq; omnium qui viuūt, fideliſſimos. Eſt hoc loci doctrina memori mente reponenda. Hoc eſt, ne facile omni ſpūi credamus, maxime vero proderit puellis & adoleſcentulis obſeruare, ne ſe cito credant adulatoribus, quamlibet magnifica promittentibus. Igitur Eſai. Quieſcite ab homine, cuius ſpiritus in naribus eius eſt, hoc eſt, nolite vos hominibus committere, quum fallaces ſint, fragilis, fideque debiles, nec in neceſſitate cōſtāt, ſed derelinquunt vos vanos & omni auxilio deſtitutos. Oēs enim ſunt ſuarum rerum ſtudioſi & philauti, multaq; promittunt & minima vel nulla præſtant. Igitur Hierem: 9. Vnuſquiſq; ſe a proximo ſuo cuſtodiat, & in omni fratre ſuo non habeat fiduciam. Quia omnis frater ſupplantans ſupplantabit, & omnis amicus fraudulenter incedit. Nemo igitur credat meretrici vtcunque adblandienti, nam nouiſſima eius ducunt ad mortem, vt habet Salomon. Sic neque illis credendum, de quibus Prouerbi. 1. Fili mi ſi te lactauerint peccatores, non acquieſcas illis, ſequitur. Ipſi enim contra ſanguinem ſuum inſidiantur, & moliuntur fraudes contra animas ſuas. Vtinam hoc Chriſti factum hæcque & Hiere. & Salomonis verba, ob oculos inuentus poneret, ſeque a multorum noxiis familiaritatibus ſubduceret. Certe non tam facile multæ virgines deciperentur, nec ſic paſſim clandeſtine contraherent Videmus quam ſint multi infideles, quā non ſeruantes promiſſi, quā facile terga ad alias multo chariores ſeſe conuertant Prauum enim eſt cor hominis & inſerutabile. Fallax ſubinde & vanū, imo, ſi Dauidi credimus Omnis homo mendax Huc multa adagia arrident. Homo hoī lupus. Et quiſquis homo vt āgelus reputandus, interim tamē vt Satanas cauēdus. Oēs iudicabis te eſſe meliores, iuxta Euangelium, & Pauli cenſuram. Cæterū tua cōſuetudine non omnes iudicabis idoneos, aut certe te non poſſe tuto cū oībus paſſim diuerſari. Id vide-

Nō oī ſpiritui credēdum.

Eſa. 2.

Hie. 9

Prouer. 5

Prouer. 1

Cauēdum ab hoībus

Hier. 17.

ps. 115.

Eccle.6. tur mihi Sapiens ſenſiſſe, quando dixit, Conſiliarii ſint tibi pauci, & virum inter mille repperi vnum. Eſt enim amicus ſocius menſæ. Et vinum nouum amicus nouus, &c. Cauit ſibi Chriſtus a multis, quum interim nihil malorum quamlibet pernicioſa conſuetudo obeſſe poſſet illi. Tu qui pronus es ad malum qui facilis ad decipiendum, qui inter hoĩes homo es, hoc eſt, vanus, fallax, & ad omnia vitia expoſitus, niſi caueris, antea in foueam incidiſti, quam ipſe perpendas. Crede experto, & ei qui id ſuo malo didicit, Crede & Chriſto tam ſolicite monenti, Cauete, inquit ab hoĩbus. Matth. decimo.

Feria. 3. poſt quartam dominicam Quadrageſimę. Ioan. 7

IAm die feſto mediãte, aſcẽdit Ieſus Hieroſolymã. Non æſtimemus chariſſimi abre factum quod toties Xp̃s ad tẽplum adeoq; ad Iudæorũ ferias ſacras ierit, magiſque in ſacris locis quam in profanis diuerſatus ſit. Ait enim Propheta: De Syon exibit lex &

Eſa. 2. verbum domini de Hieruſalem. Decentius igitur in ſacro & celeberrimo loco docuit, quam in diuerticulis, ne quid obſtreperent Iudæi, eum non publicitus, ſed clanculum ſua inculcare dogmata, quaſi ſuſpecta, & a dæmonibus excogitata. Qui enim male agit, odit lucem, ſic & qui male do-

Ioan 3 cet, in vno angulo deliteſcit. Qui veritati nititur, prodit in

Mat. 26 medium, palamque loquitur in Ioanne, & Matthæ. 26.

Ioan. 18 Ego palam loquutus ſum mundo. Item, Quotidie apud vos eram docens in templo. Hoc eſt, quod Dauid futuro-

P̃s. 47 rum præſcius dicit. Suſcepimus Deus miſericordiam tuam in medio templi tui; Quo ſignificare voluit, miſericordiã Dei propagandam in medio Iudæorum, adeoque in celebriori cœtu hominum, quo omnes Iudæi conuenire conſueuerunt eoque nihil tergiuerſari poſſe Iudæos, neque ignorantiam obtrudere. Quandoquidem palam omnibus docuerit. Sic & templa dei dicata habemus, in quibus po-

pulus orthodoxus dei verbum auditurus, ſumma reuerentia diuerſari debet. Verum de iis, præcedenti ſermone plæraque multa. Mirabantur Iudæi dicentes. Quomodo hic literas ſcit, quum non didicerit? Admiratio hæc ex inuidiæ ęſtu profecta eſt. Quemadmodum & alibi dixerunt: Nonne hic eſt filius fabri Videbant eum omnibus magiſtris præſtare, prudenter reſpondere, occultos ſcripturæ eruere ſenſus, citare, Moſen, citare Eſaiam, omnia deniq; oraeula ſic tractare, vt nemo melius, nemo ſapientius. Quæ vero hoc loco, dum in ſeditionem ſere verſi eſſent, docuerit, non aperit Euangeliſta. Certum tamen eſt, fuiſſe rara quædam & inſolita, ac plane erudita quæ in ſtuporem adduxerunt auditores, quibus eorum meus in miraculum mutata eſt, vt habet Theoph. Sic ſolent mirari & ſtupere. qui numinis diuini potentiam ignorant. Quomodo, inquiunt, huius doctrina veluti ſacra exoſculari poteſt, quando non ſit doctorali dignitate & inſula inſignitus? Neque enim Rabbi eſt, neque magiſter noſter proinde nec vnquam viſus eſt, vllam operam in bonas literas collocaſſe. Vnde igitur eruditio hæc tanta, vnde verborum & rerum inſcrutabilium tam locuples copia & theſaurus? Ita enim ſolet caro, neſcia diuini ſpiritus, quæ ſupra naturæ captum ſunt, admirari, & admirando contemnere ſeu magica & ſuperſtitioſa cum interim diuina ſint oracula. Putant enim omnia ſenſili cognitione ſubiici, nec quicquam eſſe, quod aliunde ſciri poſſit, ſi non per ſenſoria organa hauriatur. Contra quos, Pſal. 93. Intelligite inſipientes in populo, & ſtulti aliquando ſapite. Qui plantauit aurem non audiet, aut qui finxit oculum, non intelliget? Omnes theſauros ſapientiæ dei & ſcientiæ in Chriſto repoſuit pater, non igitur mirum ſi plus cæteris ſapiat, longeque aliter quam cæteri homines ſapiat. Neque enim ab homine didicit, ſed a patre, cuius eſt alius docendi modus, quam hominum. Proueb, 30. Non didici ſcienciam, & noui ſanctorum ſcientiam. Non didicit humanis præſidiis & hominibus præcipientibus, interim tamen reuelatione didicit ſpiritus arcani, Et: Dauid: Quoniam non

Matth, 13.

Pſal. 93.

Coloſſ 2.

Prou. 30.

Pſal.70. cognoui literaturam introibo potentias domini, id eſt, nõ hæc noui, quia homiues maxime adflantur, & gloriantur, ſeque aliis præferunt, quãquam interim dum me demitto
1.Cor.2. dum abiicio, ingredior ad abditam dei philoſophiam. Sic & Paulus. Non inquit veni ad vos in ſublimitate ſermonis aut ſapientiæ, annuncians vobis teſtimonium CHRI-STI. Et poſtea. Non in perſuabilibus humanæ ſapientiæ verbis, ſed in oſtenſione ſpiritus & virtutis vt fides veſtra non ſit in ſapientia hominum, ſed in virtute dei. 1. Corint. 2. Imbuere ſolet hic ſpiritus homiues, qui ſeſe accommodãt illuſtrationi, qui purgatiſſimos habẽt oculos, id quod
Pſal 33. Dauid dicit. Accedite ad eum & illuminamini, & facies veſtræ non confundentur. Sic Danielem impleuit, ſic & piſcatores, & telonarium, & publicanos, præcedent, inquit, Chriſtus, vos in regno dei. Ita edocta eſt Agnes virgo ſacratiſſuma, & Cecilia, & Barbara, & alii compluſculi ex recentioribus cum viri tum mulieres, Franciſcus videlicet, Bernardus, Dominicus, Qui ad miraculum omnes fere ob raram ſcientiam concitauere. Nam de Franciſco, vt reliquos ſileam, ita dicitur. Erant ipſius verba non inania, nec riſu digna, erant medullas carnis penetrantia, ita vt in ſtuporem adducerent auditores. Nam virtute ſpiritus roborata fuere. Reuelaſti inquit CHRISTVS, ea
Matt. 11. paruulis. Sic & filio ſuo omnium humiliſſimo pater reue-
Ioan 1. lauit. Ioannis primo, Vnigenitus filius qui eſt in ſinu patris, ipſe enarrauit. Cur ita? quia eãdẽ participat cum patre ſcientiã. Imo eſt patris ſciẽtia, virtus, ars, & ideo ipſiſſima.

Reſpondit IESVS Mea doctrina, & cætera.

Hic CHRISTVS vindicat doctrinam ſuam ex authoritate patris mittentis, dicens doctrinam quam docet, non eſſe, humanitus conquiſitam, nec dæmonum familiaritate reuelatam, nec ſomnio concæptam, ſed ex patre prodiiſſe cœlitus. Cuius ipſe verbum eſt, vox eſt, & doctrina. Erat igitur patris doctrina. Hoc eſt, totam hanc in patris gloriam retulit, deinde & a patre, tanquam authore accæpit eandem. Igitur ſuam dixit & non ſuam, ad diuerſa hæc pronomina referens. Erat patris tanquam autho-

ris.Erat & filii tanquam legati paterni. Vel ſecundum Cyrillum & Theophy. Erat doctrina eadem patris & filii, quãdoquidem non diuerſabatur ab iis, quæ in mandatis recæperat Chriſtus, eadem enim eſt vtriuſque doctrina. Verum illi propter humanam carnem. & imbecillitatem corporis diuinam non putabat. Imitentur hanc Chriſti ſententiã, quotquot miniſterium verbi habent in ecclesiá, quamlibet enim lucrifaciam animas Chriſto, quantumlibet plenos manipulos importent horreis dominicis, nihil ſibi tribuãt non hinc glorientur, ſed obſeruent quod Dauid ait, Non nobis domine: ſed nomini tuo da gloriam Et item: mea doctrina non eſt mea, nõ eſt mihi, ſed patri imputanda a quo prodiit. Et ipſe enim linguas infantium facit diſertas, & diſtribuit ſingulis prout vult ſua dona: Pſal.113.

Si quis voluerit voluntatem eius facere, cognoſcet de doctrina, an ex deo ſit, & cætera.

Hoc eſt, qui dei amplecti & exequi voluntatem voluerit, is odium deponat latens non ſtudeat propriis adfectibus ſeruire, tum ſciet, ex quo fonte mea doctrina prodierit, atque hic eſt: ille Canon rectiſſimus & infalibilis, quo doctrinæ veritatem metiri debemus, Nempe ſi quis dei voluntatem voluerit facere. Voluntatis dei eſt, vt non ſolum credamus, ſed vt digne ambulemus deo, vt ſciat vnuſquiſque vas ſum poſſidere in ſanctificatione, vt diuinis obſequamur præceptis, omnia enim hæc ad diuinam voluntatẽ pertinent. Voluntatis dei eſt, vt hominem innocentem ſinamus viuere, vt fontes e medio tollamus. Tunc enim nullo odio prægrauati, ait Cyril. cognoſcere poteritis vtrum ex deo ſit doctrina mea, quam pater comprobauit. Id eſt, ſi patris feceritis voluntatem. Voluit igitur Chriſtus ſuam doctrinam per exequutionem ſuæ voluntatis dignoſci. Ita & nos, ſi quem viderimus ea præſtare quæ pater iuſſit, quæ ſubinde aliis inculcauit, adeoque ab aliis exigit, eũ intelligamus ex deo fungi legatione, deiq; miniſtrum eſſe Qui enim fecerit & docuerit, hic magnus vocabitur in regno cœlorum. **Qui a ſeipſo loquitur, gloriam propriã quærit.** Habemus hic ſecundũ canonẽ ad cuius præ

canõ, quõ doctrinæ veritatem metiri debemus.

1. theſ. 4

Matth. 5

Canon aliter quo probatur doctrina an ex deo ſit ſcriptam exigêda eſt doctrina aliqua, ſi probare volumus ſiquidem a deo ſit. Doctrina Chriſti quid quærit? patris gloriam, & noſtram ſalutem. Vnde Ioannis.8. Ego gloriam meam non quæro, ſed eius qui miſit me Nobis Chriſtus atq; patri inſeruiuit, factus obediens vſque ad mortem. Et

Ioan.8. ad Heb 5. Chriſtus non ſemetipſum glorificauit, vt ponti-

Heb.4 fex fieret, ſed is qui loquutus eſt ad eum Filius meus es tu, ego hodie genui te Iam qui ſuam gloriã, dei gloriæ præferunt, qui autem popularem captant, qui lucra non animas ſpectant, etiam ſi Chriſtum videantur prædicare, non tamẽ id cum multo fructu faciunt Maxime vero illi a ſeipſis loquuntur qui non miſſi ab authoritate maiorum, alia docẽt

Mat.7 quam a maioribus tradita ſunt, eoque nõ veri paſtores, ſed venientes, ſed fures dicendi ſunt, & omnino tales quos vitare docet Chriſtus. Attendite a falſis prophetis, qui veniũt

Ioan.10 ad vos in veſtimentis ouium. Qui inquit veniunt, id eſt a ſeipſis intrudũtur, aut a prophanis principibus mittuntur Quotquot tales ſunt alieni ſunt. Alienum autem non audiunt oues Ioann.10 Oſtentare enim ſeſe volunt non ædificare populum, rapere, ac deglubere, non paſcere. Secundo poſſumus ẽt (id quod obſeruare ex Hilario licet) Chriſti verba ſic intelligere, vt non a ſeipſo loquutus ſit, ſed ea quæ ex lege didicerit, per proprium ſpiritũ ad flatus interpretatus ſit. Solam enim, inquit Hila. traſſormationem literæ in contemplationem ſpiritualem, Euangelica continet doctrina. Hanc ſpiritualem ex craſſo Moſe eruit Chriſtus ſua doctrina. Non igitur alienum Moſe quicquam affert aut contrarium, ſed Euãgel ca luce vmbras legis fugat, atque quæ obſcuriora in lege ſunt, illuſtrat. Ad idem igitur Chriſtus ſuam direxit doctrinam, ad quod Moſes, quãquã hic obſcurius. Ille vero patentius & manifeſtius igitur dixit. Non veni ſoluere legem, ſed adimplere. Ad hanc etiam regulam exigenda cuiuſlibet doctoris doctrina, id eſt, ad legem, & ad prophetas. Nam Chriſtus præcepit vt euange-

Matt 5. lium prædicemus; ſi iam euangelium docendum eſt, merito ad huius amuſſim omnis corrigenda eſt lex, doctrina, præceptio, inſtitutum Igitur Chriſtus Srutamini ſcriptu-

Ioan.5.

tas in quibus putatis habere vitam æternam. Tertius eſt Canon examinandæ doctrinæ. Nempe ſi ad Eccleſiæ decreta reſpondeat, ſi ne latum digitum ab huius inſtitutis di uaricet. Matt.18. Si eccleſiã nõ audierit, ſit tibi ſicut Ethnicus, & bublicanus. Quo ſequitur neminem hæreticorũ audiendum, nec vllius doctrinam amplectendam, quæ Eccleſiã dei cõtemnit. Quotquot enim tales ſunt, aucupare propriam gloriam volũt, ſuã ſtabilire iuſtitiã, ſuaq; dogmata aliis præferre, contendunt. A ſeipſis igitur loquuntur. Nã Qui a ſeipſo loquitur, propriam gloriam quærit. Qui autem quærit gloriam eius qui miſit illum, hic verax eſt, &c. Ita Chriſtus verax erat, imo ipſiſsima veritas. Neque ſecus quam erat vel docuit, vel ægit, adeoq; verax, vt ingenue glorietur de ſeipſo ad patrẽ, Sermo tuus veritas eſt, id eſt, ego ipſe qui ęterni patris ſum verbũ, æterno ab ipſo propagatũ, verus ſum, mentiri non poſſum, nec aliud dicere, quam debeo, ex delegatione paterna. Proinde nec iniuſtus ſum, quandoquidem non rapinam æſtimatus ſum ęqualem me eſſe patri, cum natura ſim filius, deĩde & omnem gloriam in patrem reiicio. Hoc eſt, quod prouerb 8 dicitur: Veritatẽ meditabitur guttur meũ, & labia mea deteſtabuntur impium. Iuſti ſunt omnes ſermones mei, & non eſt in eis prauum quid, neque peruerſum. Iam ſi ille & verax & iuſtus eſt, qui patris gloriã quærit, iniuſtus omnis atq; mendax, qui ſuam gloriam ſpectat: Quandoquidem & mentitur in eo, quod plus ſibi tribuit, quam re ipſa commeruit. Iniuſtus quoq;, quod alienã gloriam rapit. Inquit enim deus. Ego gloriã meam alteri non dabo. Maxime igitur fugiendum inanis gloriæ vitiũ, quo quicquid lucrari poterimus, perdimus. Occupat hoc multos verbi diuini concionatores, adeo, vt ex innumeris laboribus, nihil reportaturi ſint mercedis. Nos igitur ſi meriti quippiam lucrati ſumus, nos extollamur, ſed magis ob oculos ponamus Chriſti verba: Cum omnia benefeceritis, dicite, quia ſerui inutiles ſumus. Soli enim deo honor & gloria. Heus miſeri, quãtam iacturam verbis hic letiferus bo-

Examinãdæ doctrinæ Canõ tertius.

Matth.18.

Ioan.17.

Philip.2.

prouer. 8.

Eſa.24.

Luc.17.

nis operibus noſtris inferre ſolet, quantū obeſſe ſolet pietatis officiis, Amē, inquit Chriſtus dico vobis, perdiderūt
Matth. 6. mercedem ſuam. Nonne & Moſes dedit vobis legem, &c. Vt clauum clauo pellat arguit eos violatæ legis ad eum fere modum, ſi Ciril. Chriſoſt. & aliis item credimus. Quid me arguitis violaſſe craſſem Moſi legem, temeraſſe ſabbatum, quando nemo veſtrum legem factis exprimat? Nec etiam iuxta carnalem literam Sabbatum obſeruet? Si enim ob id occidēdus ſum, quod Sabbatum violarim, omnes eritis morte obnoxii: Recte etiam arguuntur a Chriſto violatæ legis. Nā Moſes dixit Exo. 20. Non
Exo 20. occides. Et eodem viceſimotertio. Inſontem & iuſtum non
Exo. 23. occides, quia aduerſor impium. Hanc legem a Moſe receperunt
Eccl. 24. Eccleſi. 24. Legem mandauit Moſes in præceptis iuſtitiarum, & hæreditatem domini Iacob, & Iſrael promiſſiones æternas. In hanc legem omnes dederunt manus, vt in Exod. apertiſsime dicitur. Omnia quæ loquutus eſt dominus faciemus, & erimus obedientes, & tamen hoc loci audiunt a Chriſto, Quid me quæritis interficere. Qui videlicet innocens ſum. Quid ſubinde arguitis me Sabbatum temeraſſe cum ipſi propter traditiones veſtras, deinde odio & maleuolentia aduerſus me parciti, dei legem ne in minimo quidem præſtetis? Sic & Paulus obprobrat Iudæis Romanorum ſecūdo Propter quod inexcuſabilis es o homo, omnis qui iudicas. In quo enim alterum iudicas, teipſum condemnas, eadem enim agis, quæ iudicas, & paulo poſt. Qui abominaris idola, ſacrilegiū facis, Qui gloriaris
Rom. 2. in lege, per præuaricationem legis deum inhonoras. Sunt qui hunc locum, per Petri verba, interpretantur in Actis
Act. 15. Hoc eſt onus quod neque nos, neque patres noſtri portare potuimus. Quaſi impoſsibile fuerit legem implere. Verum hæc expoſitio coacta eſt & extorta, adeoq; a propoſito aliena. Neque enim egit CHRISTVS de legis inſufficiētia ſed id cōtēdit, vt æquiſsimo iure probet Iudæos, legis tranſgreſſores qui illi ſabbati violationem obiiciebant, idque non per communem locum, ſed per proprium. Ipſorū enim præuaricatio, malitia animi fiebat, qua ſanguinē in-

nocentis ſitiebant. Chriſti vero factum ad patris cedebat gloriam, & ad ſalutem omnium pertinebat credentium, id quod ſemper citra præcepti diuini præuaricationem licuit exequi. Ideo alibi obiicit eis Cuius veſtrum aſinus vel bos cadens in puteum, &c. Quaſi diceret. Si carnalia opera ob inſtantem neceſsitatem, & ineuitabilem caſum licet exequi multo magis, ea exequi poſſunt, quæ ad ſpiritū pertinent, quæ ſalutem animarum concernunt. Luc.14.

Reſpondet turba, & dixit, Dæmonium habes, & cætera.

Ad negationem refugiunt intentati criminis, ſed ita, vt prauitati animi blaſphemiam addant. Eſt enim ea natura vitiorum, vt vere ſacer dixit Gregorius, niſi pœnitentia deleta fuerint præcedentia, mox ſuo pondere, ad alia inflectunt. Idquod in Cain, Iuda, filio prodigo videmus. Eſt enim perſæpe ſequens peccatum, præcedentis pœna, eſt & proles pluſquam viperea. Curandum quocirca, vt initiis reſiſtamus, nam ſero medicina paratur, vbi inuoluere crimina Id quod & in Iudæis cernimus, perfidiam enim acineredulitatem ſequuta eſt animi malitia, ex hac odium latens, poſt quod, blaſphemia. Dæmonium, inquiunt, habes, Non excuſatur, ſed magis magiſque exaggeratur crimen. Atqui hic etiam perpendimus Chriſti manſuetudinem, patienter in ſe exputam iniuriam patitur, ſuſtinet contumeliam, non regerit talionem, etiamſi æquo iure poſsit. Nam paulo inferius ſibi ipſis contradicunt Nonne hic eſt quem quærebāt iudæi interficere? Verū ſummiſsius reſpondit, ne iam irritatos plus exacerbaret,

Peccatū aliud, ſaliud gignit niſi mox patratum lachrimis diluatur. Gen 4. Mat.27. Luc.15.

Vnum opus feci & omnes miramini. Vno facto omnes in admirationē adducti ſunt, ſed non in imitationem. Quanquam tamen & ad mirandum ſimul & imitandum ſit. Fides admiratur & credit, charitas imitatur, & proximi inopiam ſubleuat. Poteſt & hunc habere ſenſum. Vno, inquit, crimine, vt vos putatis, a me commiſſo, videor vobis Moſaicæ legis violator quantis igitur vos putatis reos qui ne minima quidē legis præſtare vultis, inſuper & innocenti mortem intentatis.

Propterea Moſes dedit vobis circum, & cæte.

Tota hac ſententia hoc dicere vult, ſecundum omnes interpretes Chriſtus Moſes inquit legē de circunciſione ſanxit, nō quod ex hoc prodierit. Nā a patriarcha Abraham initium ſumpſit. Gene.17. quæ poſtea in lege per Moſen petita eſt, vt videlicet infans octo dierum circunciderctur, Iam ſi octauus natiuitatis dies forte fuerit ſabbatum, quod a Moſe præceptum eſt, nihil iam moramini legem de ſabbato, ſed alterum alteri cedit. Sabbatum Circunciſioni, circunciditis enim etiamnum Sabbato infantem, iam veſtro ipſorum opere, declaratis, Sabbatum non ſic implendum vt mihi exprobramini. Proinde quam æquum ſit, in me reprehendere, quod vos ipſi deſignatis, aliorum iudicium eſto, atque eſt phraſis huius ſententiæ. Si **Circunciſionem accipit homo in Sabbato, vt non ſoluat, & cętera. Mihi cur indigna.** Id eſt iniuſte mihi ſuccenſetis, quod Sabbato totum curauerim hominem, quod & Moſes, circunciſionem Sabbato permiſerit, & vos ipſi ex equamini idipſum externo opere, citra vllam legis violationem Igitur Iudeæ, in quo alterum iudicas, teipſum condemnas. Eadem enim agis, quæ iudicas. **Totum hominem ſaluum feci.** Quod ad contextum & verborum, & ſententiæ attinet, ſic accipiendum Moſes in parua particula curationem admiſit in Sabbato, id quum conſtet & a vobis quoq; obſeruari, non ſum ego prohibendus, qui hominem totum integritati & libertati reſtitui, adeoque ab omni dolore abſolui. Colligūt hoc loco noſtri theologi, maxime tamen Beda. Quemcumque Chriſtus a morbo corporis liberauit, liberauit & ab ægritudine, quæ omniū grauiſſima eſt, mentis. Nam dei perfecta ſunt opera. Deut.32. Non autem fuiſſent perfecta, ſi omni ex parte non ſuſtulſſet incommoda, & morbos Chriſtus. Condonauit primo peccata, curauit ſauciam mentem, verbo, quādo dixit: Tolle grabatum, ſurge, ambula. Deinde præſtitit robur corpori, reſtituit membrorum integritatem. Igitur Ioann.5. Ecce iam ſanus factus es amplius noli peccare, ne deterius tibi contingat Et Pſalm. Qui propitiatur omnibus iniqui-

Gene.17.

Quécūq; a corporis morbo eū dē & ī aīa ſanauit Chriſtus.

Deu 32.

Ioan.5

tatibus tuis Atqui id eſt quo Chriſtus ſanctis præſtat. Sanare quidem corpora ſancti poſſunt, illuminare cæcos, expellere dæmones, verum animi morbos, non poſſunt curare, id dignitatis Chriſto conceſſum eſt. Matth.9. Vt autem ſciatis quia filius hominis habet poteſtatem in terra remittendi peccata. Tunc dicit ſurge, tolle lectum tuum, &c. Multa & ea quidem pulcherrima, a Cyrillo de ſabbato & circuncißione hic dicuntur. Quæ nos paucis perſtringimus. Sabbatiſſimũ eſſe Chriſtianis ex Paulo legimus. Conſiſtit hic ſabbatiſmus, in otio ſanctiſſimo gratiæ, quando liberi a peccatis, conquieſcimus in Chriſto non iam ferias agentes vno die, ſed tota hebdomata, donec ingrediamur in requiem illam opulentam, nunquam interturbandam. Relinquitur enim ſabbatiſmus populo Dei qui enim requiem ſuam ingreſſus eſt, ab omnibus vitæ huius operibus profecto requieuit. Erit enim ibi pax ſumma & æterna requies. Circuncißio vero, non carnis pelliculæque amputatio, ſed cordis & vitiorum nobis incumbit, de qua ad Rom.2. Paulus. Circũciſio inquit, cordis in ſpiritum, nõ ĩ litera, cuius laus non ex hoibus, ſed ex Deo, de qua Hier.4. Circuncidimini deo, & circũcidimini duritiã cordis veſtri, omnes qui habitatis Hieruſalem. In Chriſto Ieſu enim neque circuncißio carnis aliquid valet, neque præputium, ſed noua creatura, & fides per charitatem operans. Huic circuncißioni omnes reddũtur obnoxii & viri & mulieres, & quotquot tandem ex Adã propagati ſumus, noſque vitiis rurſus inquinauimus, amputanda ſunt omnia & peccata, & vitiorum veſtigia, aduſtiones & reliquiæ. Nolite ſecundum faciem iudicare, ſed iuſtum iudicium iudicare.

Mat.9

Heb.4. Xpianorũ Sabbatiſmus ĩ quibus conſiſtat.

Ro.2.

Hie.4

Gal.6.

Admonet Chriſtus Iudæos eius legis, quæ Deuterono.1. præcipitur, iudicibus, vt iudicent iuſto iudicio, nec accipiant perſonam cuiuſquam, qui Dei iudicium eſt. Id quod in hac cauſſa de ſabbati violatione vult præſtare Iudæos. Excuſabant enim illi Moſen, os perſonæ authoritatem, a ſabbati violatiõe, etiamſi infans in eo circunciderentur, & hoſtiæ mactarentur, & bos e puteo lauaretur, accuſabant vero Chriſtum, & violatæ legis arguebant, ob perſonæ vi-

Deut.1.

litatem, qui Moſi exemplo totum hominem in ſabbato ſanū fecerit. Recte igitur dicere potuit, ad æquos adpello iudices, qui non amore, nō liuore, nō perſonæ contemptu, nō fauore Moſis, iudicent, ſed ſola cauſſa perſpecta, pronuncient, id ſi contigerit, non condemnabor, vt legis tranſgreſſor cum exemplum in promptu ſit. Mo. Audiant hæc noſtri iudices, qui tot annis tantis cum impenſis æquam, ac iuſtam &c iu differunt pronunciare ſententiam. Corrupti videlicet aut odio, aūt amore, aut ſanguinis propinquitate, vt habes in 11. q. 3. Quatuor modis. Sed quid ait Chriſtus? Nolite ſecundum faciem, id eſt, non laruas hominum, neque perſonarum attendite, ſed quod iuſtum eſt, quod legib^9 ſancitū eſt, quod reipubblie. conducibile eſt, hoc iudicate. Deteſtātur paſſim ſcripturæ ſanctæ hoc vitium, quod iam fere omnia fora. omnes principium aulas, omnia iudicia, adeoque conſiſtoria occupat. Pauper enī vbique iacet, & vt text^9 habet iuris, non ſolum non auditur, ſed contra veritatem opprimitur. Vide ibidem & Deuterono. 16. Conſtitues iudices & magiſtros ī omnibus portis tuis, ſequitur, vt iudicēt populum iuſto iudicio, nec in alteram partem declinent. Non accipies perſonam nec munera, quia munera excæquant oculos ſapientum, & mutant verba iuſtorum. Iuſte quod iuſtum eſt perſequeris. Et Prouerbiorum. 18. Accipere perſonam impii in iudicio, non eſt bonum, vt declines a veritate iudicii. Et. 24. Cognoſcere perſonam in iudicio non eſt bonū, id eſt, admirari laruas hominum, adeo vt a veritate excidas, impium eſt, execrandum facinus, proinde, quæ hac rōne ad alios proueniunt pro quibus iniuſte pronunciant, reſtituēda iudici ſunt, per regulam. Qui occaſionem damni, dat damnum dediſſe videtur. Debet enim quilibet iudex ſe diuino iudicio, quod omniū eſt æquiſſimū, conformare, in hoc autem iudicio nihil prodeſūt diuitiæ, non potentia, nō perſonarū claritudo, neq; ſanguinis carniſq; propinquitas. Imitetur igitur iudex, omni humano affectu poſtpoſito, hoc ipſum, & non aberrabit, neque iniuſte iudicabit. Deus enim perſonam hominis non accipit, nec munera. Deutero. 30. Et item alibi Deute. 10. Roma. 2. Actu. 10. Apud Deum non eſt perſonarum acceptio.

Aduerſus iniquos iudices, & iu ſtarū cuſtodio ſarū ptela tores.

Deu. 16.

Prou. 18

Ibidē. 24.

Deu. 30. & 10.

Ro 2

Act. 10

Et Iacobi ſecundo. Nolite id perſonarum acceptione ha- Iac.2.
bere fidem domini noſtri IESV CHRISTI,& pau
lo poſt: Si autem perſonam accipitis, peccatum opera-
mini, redarguti a lege quaſi transgreſſores, Declarat
eandem ſententiam apud Iob Helium, quanquam alias
non ſemel aberrauerit a ſcopo veritatis. Ita enim habes. Iob.34.
Iob triceſimoquarto. Abſit a deo impietas, & ab om-
nipotente iniquitas. Opus enim hominis reddet ei, &
iuxta vias ſingulorum reſtituet eis. Vere enim deus non
condemnabit fruſtra, nec omnipotens ſubuertet iudicium.
Qui non accipit perſonas principum, nec cognouit Ty-
rannum cum diſceptaret contra pauperem. Hoc eſt quod
Dauid exprobrat iniquis iudicibus Pſalmo octuageſimo-
primo. Vſquequo iudicatis iniquitatem,& facies peccato- Pſal 81.
rum ſumitis? Iudicate egeno & pupillo, humilem & pau-
perem iuſtificate. Dicebant quidam ex Hieroſoly-
mis. Nonne hic eſt,&c. Ecce palam loquitur.
Probe nouerant Hieroſolymitani ciues improbos Phari-
ſæorum & principum aduerſus IESVM conatus, no-
uerant & ſtudia, & conſilia, quibus eius mortem medita-
bantur indies, vt qui cum eis aſsidue verſabantur, qui
ſubinde eorum Tyrannidem & inſaniam non ſemel ex-
ploratam habuerunt. Idcirco videntes CHRITVM
tanta authoritate vindicantem veritatem,& conuincentem
Iudæos admirabantur. Quanquam hoc ipſo adduci debe-
bant ad credendum, vtpote quod cernerent eum, quanquã
contemptum, & abiectum ab eis, tanta ſeueritate pronun
ciare, tamque libere inter eos obambulare, nec vllas mora-
ri minas, non ſuſpicere hominum laruas. Hoc enim mira-
culi loco ponendum erat, Eſai.45. Non in abſcondito lo- Eſa.45.
quutus ſum, in loco terræ tenebroſo. Erant igitur miſera-
biliores cæteris, qui nec ſiquidem in CHRISTVM
credere volebant. Nunquid vere cognouerũt prin-
cipes quia hic eſt Chriſtus? Suſpicabatur vulgus,
principes de CHRISTO mutaſſe ſententiam,& quem
prius CHRISTVM eſſe fuerant inficiati, nũc vere co-

gnouiſſe, hærebant enim, ac mirabatur improbum Phariſæorum ſilentium. Quandoquidem patiebantur eum publice & libere docere, & tacitus Moſi authoritati detrahere excuſare præterea factum, ideo dicunt: Nunquid cognouerunt principes, quod is ſit Chriſtus, in lege promiſſus? Quanquàm in hac ſententia, quod Chriſtus ſit neq; ſe confirmant, neq; conſiſtunt. Sed hunc ſcimus vñ ſit, &c. Fatentur & non fatentur, eodem feremomento. Hunc ſcimus & non ſcimus, Quaſi dicerent, fama fert Chriſtum porro ignoto habitu venturum, & vnde venerit nemo ſciat

Eſa 53. id ex eo colligebant: quod in Eſa. 53. dicitur: Generatio

Eſa. 42. nem eius quis enarrabit Hinc enim hæc fama Meſsilia vẽturo ortum habuit Et item. Non eſt ei ſpecies, neque decor vidimus eum & non erat ei aſpectus, & quaſi abſconditus vultus eius & .42. Non clamabit neque accipiet perſonam nec audietur vox eius foris. Ex iis inferebant Chriſtum ignotum, & quaſi orbi incognitum, quamuis id malo ſcripturæ intellectu. Nam quo ad diuinitatum, incognitus erat Chriſtus, ſed tamen ſeipſum miraculorum portentis decla-

Zach 9. rauit quatenus ad humanitatẽ, putabatur eſſe filius Fabri. Humilis, & omnium abiectiſsimus, idcirco Prophetæ hũc futurum prædixerunt, & aperto, & ſubobſcure. In primo

Apoca. 1. enim aduentu vix agnitus eſt a malis filius Dei, per humilitatem carnis Zach. 9 Ecce rex tuus venit tibi pauper, aſcẽ

Miche. 5. dens ſuper aſinam. In ſecundo vero aduentu multo ſecus apparitutus eſt, id eſt, cum exercitu tumultuoſo, cum angelorum pompa, & militibus ſtipatus cœleſtibus, tum enim

Eſa. 45. videbunt in quem tranſfixerunt. Originem igitur terrenã vel ex parte ſcire ex Michea potuerũt, vt Matth. 5. conſtat, cœleſtem vero propagationem non ita Nam generationẽ eius quis enarrabit? Egreſſus eius a diebus æternitatis, Eſa. etiam. 45 Vere tu es Deus abſconditus. Hoc eſt, quod Ioannis. 1. dicitur, In mundo erat, & mundus eum non cognouit. Non cognouit per ſapientiam carnis per odium, perq; animi malitiam, plebs Iudaica Chriſtum, quamquam interim, & humanitatem & diuinitatem ex operibus cognoſcere potuerũt. Noluit. enĩ ĩtelligere vt cognoſceret Iſrael.

Clamabat igitur Ieſus,& cætera. Et me ſcitis, & vnde ſim ſcitis,& a meipſo non veni.

Biſariam poteſt hic locus intelligi. Primo, quod ſciuerint Chriſtum eſſe Meſſiham, ex ſcripturam ſupputatione.& collatione,ſi modo ſiue animos adhibere voluiſſent, Certum enim eſt, ex oraculis Prophetarum hunc cognitum ſatis,& animaduerſum, quamuis obſiſterent verbis Iudæi Ceſſauit enim vnctio eorum,tranſlatum erat & regnum ad alienigenam Herodem,reuolutæ & hebdomades Danieli. Igitur dixerunt, Hic eſt hæres, venite occidamus eum,ad hoc verba. Chriſti dirigi videntur. Et me ſcitis,& vnde ſim ſcitis Quamuis interſit inter ſcribas legis peritos,& plebeos,Plebei enim fluctuabant,Scribæ ſecus debuerunt,quos oportuit habere ſenſus in lege exercitatiſſimos. Secundo,poſſunt interpretari hæc verba,de Chriſti humanitate,ad eum modum,ſi Cyrillo credimus,Quod meam originem cognoſcatis,genus,& locum natalem, & vultus effigiem, probe intelligitis,recte dicitis,verumtamen aliquid in me reliquum eſt,quod vos ignoratis,diuinæ videlicet naturæ veritas,quam a me ipſo non habeo, ſed a patre,a quo mihi omnia tradita ſunt. Quamuis etiã num hanc ipſam intelligere poſſitis,ex Ioãnis teſtimonio, qui teſtificatus eſt me eſſe Meſſiham,Ioannes vero vobis vir ſanctus habitus eſt, huc accedunt opera & miracula, quibus latentem in me diuinitatis energiam deprehendere poteſtis,ſi modo credere vultis. **Sed verus eſt qui miſit me,quam vos neſcitis,ego ſcio eum,&c.**

Matt. 21. Matt. 11.

Declarat ſe legatum veritatis, quod ab eo miſſus ſit, qui mentiri non poteſt.Nempe a patre cæleſti,qui pollicitus erat ſe exuſcitaturum ſemen Dauidis,ad ſaluandas reliquias Iſraelis: Miche.ſeptimo. Dabis veritatem Iacob, miſericordias Abraham, quæ iuraſti patribus noſtris, a diebus antiquis. Sicut inquit Zacha. loquutus es ad Abraham & ſemini eius in ſæcula.Huc reſpicit Chriſtus quando dicit,Sed verus eſt cum per eſſentiam, tum exhibitione promiſſionum. Romano.3. Eſt autem Deus verax,

Miche.7. Luc.1. Roma 3.

1.Ioan.2. omnis homo mendax,hunc Deum ignorabant Iudæi, qui eius filium neſciebant. Qui autem negat filium, nec patrem habet,& qui patrē habet,& filium. Nā relatiue dicuntur.

Mat.11. Ego ſcio eum,& ſi dixero, &c. Quia nemo nouit patrem niſi filius,& cui voluerit filius reuelare.Ipſe nouit eum,qui eſt eiuſdem ſubſtantiæ,cū patre,eiuſdē volūtatis, eius cognitionis, nouit itaq; patrem, exequitur quoq; eius voluntatem,id quum non facerent Iudæi, mendaces erant,inanes erant,& ſanctitatis & pietatis expertes.

Quærebant ergo eum apprehendere, & nemo

Eccle.3. miſit in eum manum. Eccleſiaſt. dicit. Omnia tempus habent,& ſuis ſpatiis tranſeunt vniuerſa.Omnia enim opportunis temporibus moderatur deus,certum tempus prædicationi deſignauit,& certū paſſioni,Id nemo poteſt præuenire,nec preoccupare,ſuis enim temporibus omnia exequenda ſunt. Quod addit nondum venerat hora eius, non ſubiicit Chriſtum ſyderibus,neque fato,ſed præſcientiam Dei demonſtrat,deinde ingentem declarat piorum conſolationem. Nam neque capillus citra patris voluntatem cadit in terram. Si igitur acciderit piis calamitas, tempus adeſſe ſciant & beneplacitum patris, non indignentur, non deſperent,neque ad vana & magica conſilia & auxilia confugiant,nihil mali tentent,ſed ſuſtineant patienter manum dñi,expectantes de ſupernis auxiliū Ade enī hora toleran

Ps.26. di & tps. Viriliter age,inquit Dauid,& ſuſtine dominū. Et

Abacuck: 2. Abacuck: Si moram fecerit expecta eū. Nihil enim obeſſe poteſt tempeſtas,ſi necdum hora a patre præſcia aduenit.

De turba autem multi crediderunt in eum.

Simpliciores quiq; amplectuntur Chriſti doctrinā.ſequūtur vitam,æmulantur ſalubria dogmata,cum interim prīcipes & magiſtratus rideant,& ſubſannēt. Paruulis enim ſpi-

Eſa.66. ritu ſeſe Chriſtus inſinuat. Super quem inquit Eſaias: Requieſcit ſpiritus meus,niſi ſuper humilem & trementē ſermones meos? Eſto humilis,crede in Chriſtum fide adhereas illi, Charitate erga illum inflammeris, ita tibi patrem cæleſtem propitium facies, agnoſceſque Chriſtum.

Feria quarta poſt dominicam Lætare
Euang. Ioan 9.

PRæteriens IESVS vidit hominem cæcum a natiuitate, &c. Omnes ſcripturæ ſacræ, charisſimi, teſtantur Chriſtum ad hoc, mundo apparuiſſe, vt ſua luce, id eſt ſuo verbo, tenebras ignorantiæ pelleret, id quod non tam verbo, quam facto declarare voluit. Sic & olim ex prophetis comperti ſunt, qui & verbo, atq; oraculis populum erudiebant, & quid paulo poſt futurum eſſet, rebus factiſque declarabant. Exemplo ſint Hiere. & Oſee in veteri Teſt. In nouo vero, Agabus id ipſum in Actis Apoſtolicis, dum zonam coniicere Paulo in collum, declarauit quid paſſurus eſſet Paulus in Hieruſalem Sic & Chriſtus multa quidem hactenus eaque præclara, docuit, quæ vt magis hominum animis infigerentur, addidit mirabile & inauditum portentum, quaſi verbi ſui apendicem, & ſigillum. Nempe cæci illuminationem, ſignificans ſe mundi eſſe lucem. Eſai .40. Ecce dedi te in lucem gentium, vt ſis ſalus mea vſque ad ex Et. 9. populus qui ambulabat in tenebris vidit lucem magnam. Ioannis etiam primo. Erat lux vera, que illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. Hoc eſt quud optabat Dauid. Emitte lucem tuam & veritatem tuam, ipſa me deduxerunt, & adduxerunt in montem. Dicendo, emitte lucem tuã, ſignificare voluit, quandam apud deum deliteſcere lucem, quæ fulgore ſuo, obſcutaret quaſlibet apparentes doctrinas, etiam præcepta veteris Teſta. quamlibet lucida, quam lucem in ſeipſum transfert CHRISTVS, Ioannis. 8. Ego ſum lux mundi. Huius lucis vim hodie in cæcum natus exercuit id quod præſens lectio teſtatur, q̃ ſaluberrimis doctrinis eſt referti ſſima. Eritis igitur attentiſſimi, iucundiſſimi auditores. Principio itaq; ita habet text9. Præteriens Ieſus vidit hominem cæcum a natiuitate. Vide mox ab initio ad quæ ſpectacula oculos miſericordiæ direxerit. Solet vulgus principum admirare aulas ſo-

Actu. 21

Eſa. 40
Ibidem. 9.
Ioan. 1.
Pſal. 42.

Ioan. 8

Quo fle-ēti oporte aſpectū vere Chri-ſtianum. lent aſpectum ſuum vultumque homines ad inania quæq; imo ad turpiſſimas imagines conuertere Sunt qui obtutus ſuos alios defigūt quā ad pauperes,quos dedignātur hor rent,ad quorum aſpectum, atque occurſum nauſeant, obſtruunt ora,nares quoque,denique auertunt ſeſe, ne miſeriam miſerandorum hominum perſpiciant Secus multo fecit lux veritatis Chriſtus, eo enim fixit oculos, vbi miſerabilis ac infœlix decumbebat cœcus,cæteris præteritis,

Rabbi,quis peccauit,hic an parentes eius.& cę.

Ad quærendum adducti ſunt diſcipuli ex ſtudioſa defixione oculorum C H R I S T I in cæcum deinde quod vulgo audierunt, afflictiones, peccatorum eſſe ſupplicia, nam propter peccatū́ introierūt in mundum maledictiones, infirmitates,plagæ, calamitates, imo & mors,vt locupletiſſime habes in Deut.28. Et Rom.5. Opinabantur diſcipuli,omnem calamitatem,peccati eſſe pœnam, quæ quæſtio & inter Iob,& amicos eius controuertebatur,ſicq; inſedit multorum animis,vt neminem affligi dicerent, qui id non commeruiſſet,ſeu nocens,ſeu innocens videretur, addidit & ſcrupum diſcipulis quod Chriſtus paralytico dixit Vade,amplius noli peccare, neſciebāt tamen certo ſtatuere,cui eſſet peccatum aſcribendum, indignum enim videbatur in infantem nondum natum,reiicere cauſſam peccati,nempe qui nec boni nec mali quicquam facere potuerit, Neque etiam auſi ſunt alienum ſupplicium,in parentes reiicere.Itaque vtroq; cornu preſſi ſciſcitātur,id quem merito pœna regerēda ſit,& quis pœnæ anſam præbuerit.Tractauimus hunc locum fuſius,ſupra de paralytico,igitur ea in animum reuocemus,quæ ibi dicta ſunt. Porro, duobus rurſus verbis eadem explicabimus. Eſt enim duplex pœna,quædam temporaria, vt calamitates quælibet, quæ finem habent quibus cum malis & probi, plærunque afficiuntur,ſic Iob afflictus eſt in prole,in bonis,in corpore adeo vt diceret Homo natus de muliere,breui viuens tempore,repletur multis miſeriis.Et Paulus:Flagellat omnem filium quem recipit. Et ad Romanos octauo toto capite.Si,inquit, compatemur & conreg, Et,non ſunt con-

Marginalia: Deu 28. Rom.5. (beside "propter peccatū́…"); Ioan.5. (beside "addidit & ſcrupum…"); Duplex pœna, (beside "Eſt enim duplex pœna"); Iob.14. Heb.12. Rom.8, (beside the last lines)

digne affliᶜtiones huius temporis, proinde qui ſic affli-
guntur, aut expiantur a peccatorum ſcoria, aut probantur
& exercentur, & in aliorum exemplum, id quod in Iob cer-
nimus. Neque tamen eo conſequitur omnes pænas & ca-
lamitates eſſe purgatorias, vt ita dixerim Quandoquidem
& dæmones pœna perpetua comitatur, & mali omnino ho
mines infideles, & alii qui innumeris peccatis vitam ſuam
omnem ad vltima vſque fata tranſigunt, non ſemel ſuppli-
ciis, media, peſte, morte, affliguntur, ſed nihil inde il-
lis meriti, nihil commodi ſperandum eſt Paſſi ſunt ty-
ranni. Herodes, Nero, Pharaó, patiuntur & hæretici, ſed
non cedit illis pœna in meritum, ſed magis in cumulum
damnationis. Quorundam enim pœna hic exorditur, vt
æternum duratura ſit. Hinc Petrus: Si quid patimini pro- 1.Pet.3.
pter iuſtitiam, beati Hac temporaria pœna plerunque alter
pro altero punitur, parentes pro filiis, & contra Exod. 20.
Ego ſum dominus deus tuus zelotes, viſitans iniquitatem Exo.20.
patrum in filios, in tertiam & quartam generationem. Sic
tulit pœnam patris Chanaan, Gene. 9. Maledictus Chana- Gene.9.
an, ſeruus ſeruorum erit fratribus ſuis, Ita & Solo in fi-
lio Roboam, & Dauid peccatũ vlciſcitur in Abſalon, &c.
Altera eſt pœna æterna, quam quiſque ſentiet, qui meruit,
Ezech 18 Anima quæ peccauit, ipſa morietur, filius non Ezech. 18.
portabit iniquitatem patris Proinde ſi mali filii malorum
parentum ſint imitatores, vtrinque punientur, id eſt, quod
deprecatur Tobias 3. Neque vindictam ſumas de peccatis Tob.3.
meis, ne reminiſcaris delicta mea, vel parentum meorum,
deprecabatur enim & ſuum, & parentum, ſi quod erat ſup-
plicium optimus vir, quale vero peccatum in cauſa eſſet,
& cuius quod hic cæcus natus erat, ita pronunciat Xp̃us.
Neque hic peccauit, neque parentes eius, ſed vt Duplex peccatum.
manifeſtentur opera dei in illo Notemus chariſſi-
mi duplex peccatum. Alterũ vocatur naturalis, propagatio
nis, a quo nemo immunis, nec infans vnius diei, Omnes e-
nim naſcimur filii iræ, naturaq; ſumus peccatores, impii, Rom.3.
iniuſti, vt habet Paulus, Paulus admodum demptis, Chri- Ephe.2.
ſto videlicet, qui omni vacauit culpa, & matre ſua, ex qua

prognatus eſt. Quæ quanquã potuerit obnoxia eſſe peccato non tamen decuit æterni patris filium originalis labeculæ conſpurcata matre naſci, vel ad minimum temporis momentum. Nos cæteri omnes filii ſumus dolorum, iræ & peccati, etiam e vulua matris, hac ratione in quemlibet noſtrum diuina ira ſæuire poteſt noſque ſuppliciis omnibus afficere, exempla ſunt infinita ſcripturæ, quibus probare id ipſum poſſumus Eſt & aliud genus peccati, quod actuale vocant ex infecta naturæ radice pullulans. Vnuſquiſq; inquit Iacobus, tentatur a concupiſcentia ſua, dein concupiſcentia cum conceperit generat peccatum, peccatum vero cum cōſu. fuerit, generat mortem. Hoc peccatum non ſemel ſupplicii ac pœnæ cauſſa exiſtit. Sic fatentur fratres Ioſeph: Merito hæc patimur, quia peccauimus in fratrem noſtrum Iam, quanquam & parentes, & cæcus peccatis obnoxii fuerint forſan multis eiuſcemodi tamen peccata, cauſſam cæcitatis non præſtiterunt. Non enim ideo contigit illi cæcitas quod peccauerit, quum nec dum natus eſſet, ſed vt manifeſtentur opera dei in illo. Ita & in Iob, gloriam ſuam declarauit, deus. Parat enim ſibi deus ex multorum afflictione honeſtiſſimos laudis & gloriæ titulos. Optime igitur hic notauit Theophilact. Ina & opos, hoc eſt apud nos, vt, frequenter euentum, non cauſſam ſignificare, ſicut in Pſal. Vt iuſtificeris in ſermonibus tuis. Et item: Vt implerentur ſcripturæ. Et iterum in Paulo: Lex ſubintrauit, vt abundaret condemnatio, non in hoc data eſt, vt maxime prodeat peccatum, ſed vt cohibeatur peccandi libido, Eodem modo dicamus & hunc cæcum natum, non quo deus alias non poſſet ſuam declarare gloriam, niſi peccatis hominum, ſed gloriæ dei declaratio ſequuta eſt, ex illuminatione cæci. **Me oportet operari.** Declarat ſe eiuſdem eſſe cum patre potentiæ. Sic & alibi: Vſque modo pater meus operatur & ego operor. Ipſe & pater eiuſdem vt ſunt ſubſtantiæ, ita & quatenus ad rerum productionem attinet, eadem vtriuſque extra ſe propagans operatio Opus autem ſuum miniſterium nominat, in quod deſignatus erat a patre, id a deo grauiter exequutus eſt, vt noctu patrē interpellaret pro auditoribus, interdiu vero, doceret i pro

Iac. 1. Gen. 42 Pſal. 50. Rom. 5.

ſcæniis,in templo, & plane in confeſſo,Prou.1. Sapientia foris prædicat,in plateis dat vocem ſuam In capite turbarum clamittat, in foribus portarum profert verba ſua,dicens, Vſquequo paruuli diligitis infantiā?Hoc modo noſtram ſalutem primo operatus eſt,prædicando, deinde tolerando in cruce.Opus quod dediſti mihi, inquit,conſumaui.Conſumauit deniq; quando dixit, Conſummatum eſt. Prou.1.

Donec dies eſt.Id eſt, donec oportunum eſt, adeoque dum tempeſtiua ſe occaſio adminiſtrat.Se ipſum diem vocat,qui exortus poſt denſiſſimas errorum & ignorantiæ eſt tenebras,Igitur dixit. Quam diu ſum in mundo,lux ſum mundi de hoc die & Paulus Rom 13.Nox præceſſit,dies appropinquauit Et ád Corin.Ecce nunc tempus acceptabile,ecce nunc dies ſalutis. Porro tacitus indicauit Chriſtus quid nobis faciendum dum ſeſe temporis opportunitas offert præſens.Non enim differenda res in futurum eſt quæ ex præſenti tempore pendet.Solum autem hoc tempus habemus,de quo gloriari iure poſſumus,quod præſens eſt, id eſt nunc,hoc enim eſt breuiſſimum illud vt vocant dialecticiinſtans,quo viuimus,quo ſumus & paulo poſt non erimus quod ſubinde noſtris negotiis datum eſt, Eſt enim totus dies negotiis perficiendis deſtinatus,vt in Pſal:103. Ortus eſt ſol & exibi homo ad opus ſuum, & ad operationem ſuam,vſq; ad veſperam.Hac ratione Chriſtus ſui miniſterii tempus,diem vocat,& ceſſationem a miniſterio noctem,quæ breui futura erat,quando tanquam abiectiſſimus ſub noctem captus eſt.Eadem ratione & nobis certum merendi & operandi tempus,hoc eſt,præſens deſignatum eſt,quod ſi tranſigi ſinamus, væ nobis, venit enim nox,id eſt id quod diem ſequitur,qualecunq; dixeris tempus,quando nemo poteſt operari.Erit enim tunc tempus, ſed recipiendi meritum pro benefactis, aut certe expiandi ſi quas labeculas contraxeris,quæ abſtergi poſſunt.Erit & tempus ſuppliciis deſignatum, & æternitatis nunc, quo ſemper viuendum eſt & probis & improbis. Curandum quapropter nobis vt redimamus tempus,quoniam dies mali ſunt,& breues admodum,a que fugaces, iuxta Iob.

Io.17 Rom.13 2.Cor.6. Quid faciendũ cũ tẽpus bene merendi vultroneum ſeſe obtulerit. Pſal.103. Ephe.5.

Eccle.9. Hinc Eccleſi.9. Quodcunq; poteſt manus tua facere, inſtanter operare, quia nec opus, nec ratio, nec ſapientia, nec
Gal.6. ſcientia, Erunt apud inferos quo tu properas. Et Gal.6. Dū tempus habemus, operemur bonum ad omnes, maxime autem ad domeſticos fidei. Bene quidem dixit ad omnes & dum tempus habemus, nemo enim excludendus eſt, de quo non ſtudeamus hanc mereri, nec vllum tempus, ſine nobis præclariſque factis tranſigendum. Nam durabile non eſt tempus merendi, ſed vna morte cōcluditur, quæ terminus eſt nemini cedens. Si ergo operari volueris, vt hinc tibi meritum augeatur, cum primis curandum, ne veluti pecora vitam tuam, in ſilentio & inertia tranſigas. Alioqui poſt fata extrema, quanquam ſit pœnæ, non tamen merendi locus erit. Lucæ reuocemus in animum, hiſtoriam de diuite epulone, qui ſiue inexpiationis, ſiue in profundo inferni fuerit, nihil tamen ſuo affectu erga fratres commeruit. Obſtitit enim cahos illud magnum, hoc eſt, quod Eccleſiaſticus quoque monet: Ante abitum ope-
Eccle.14 rare iuſtitiam, quoniam non eſt apud inferos inuenire cibum. Hoc cum dixiſſet, expuit in terram, & cete.

Multa nobis ex ordine hic dicenda ſunt, vt allegoriam latentem eruamus. Nam quatenus ad literā attinet, hiſtoriæ fides adhibenda eſt, quatenus ad ſpiritū, myſticus deducen-
Pſal.32 dus eſt ſenſus. Primo expuit Chriſtus in terram, ſignificans ſe verbo curare vniuerſa. Verbo enim domini, quod ex o-
Ioan.1. re altiſſimi fluit, cœli firmati ſunt, & inſtaurata humana natura. Hoc primum inſitū eſt virgineo vtero, deinde mūdo declaratum. Io.1. Et verbum caro factum eſt, & habi. &c. Accedit hoc ſalutiferum verbum ad elementum, & quod ait Aug. fit ſacramentum. Sine organo verbi, non fit efficax ſanitas. Adde, quod ſpūtum a capite in os defluit, ſigni-
1.Cor.11. ficans diuinitatē Chriſti, quia caput Chriſti deus 1. Cor 11.
Eccle.24 & Eccle.24. Ego ex ore altiſſimi prodii. Pulchre alludit
Sap 7. huc quod Sap.7. dicitur Vapor eſt enī virtutis dei, & emanatio virtutis eius. Secundo malagma ex luto & ſputo fecit, declarans ſe eundem eſſe, qui Adā fecit de limo terræ, & ſeipſum intra virginis vterum compaginauit. Veritas

enim de terra orta eſt Quin & hoc facto prioris ſententiæ volebat nos eſſe memores. Puluis es,& in puluerem reuerteris. Ita & Iob. Memento quod ſicut lutum feceris me, & in pulueré reduces me, Meminerimus itaq; nos eſſe puluere ac paleis fugaciores, & quod vulgo dicitur. Stipula ante faciē vēti. De hoc luto & Hiere. & Pau. diſputāt. Hier. 18. ita habet. Sicut lutum in manu figuli: ſic domus Iſrael in manu mea. Et Paul. Ro.9. Nunquid dicit figmentum ei, qui ſe finxit, quid me feciſti ſic? Plane igitur in manu domini vt lutum, vt terræ ſtercus, vt excrementa ſumus, multo igitur ſaluberrimum fuerit, huius fragilitatis meminiſſe, & ad terram vſque humiliari, deiicere, ſummittere duras ceruices, qui mox futuri ſumus putredo vermiū. Cur igitur ſuperbis cinis & terra? cur extento collo incedimus cur torques aureos circunferimus, quare non potius in terra ſedemus, rodentes teſta effluentem ſaniem? Tertio illeuit oculos malagmate eiuſcemodi miſericordiam denotās, qua ſauciis animis mederi ſolet, noſq; tactu ſuo ad ſe trahere In odorem, inquit in Canticis ſponſa, curemus vngentorum tuorum. Quoties enim tibi dulcedinis ac benignitatis ſuæ infundit dulcorem, ſcias oblinere collirio oculos tuos, ſcias te tangi ac trahi ad Chriſtū, fac te accommodes tactui diuino vt & animus & mens tua refocilletur Huc ſpecta pulcherrima illa figura, quæ in.1.Re.14. ſcribitur, Quando Ionathas ieiunio & itinere defectus ſummitatē virgæ, quam manu geſtabat fauo mellis intinxit, & conuertit manum ſuam ad os ſuum, & illuminati ſunt oculi eius. Facile eſt hanc hiſtoriam ſpiritualibus rebus accommodare. Illuminantur enim oculi noſtri, ſiquidem in nos deus ſuæ gratiæ liquorem infundat, ſi fauo miſericordiæ influat ac cecitatem mentis pellat. Hinc robur præſtatur animo noſtro, adduntur & vires reſiſtendi hoſtibus. Quarto dixit. Vade, laua in notatoria Siloe, Quod interpretatur miſſus. Per Siloam baptiſmum Chriſti intelligas Quotquot enim in Chriſto baptizantur, Chriſtum induunt, illuminantur. Ante tamen ſeu cathecumini illiniuntur ac vngūtur, adeoq; in iis quæ fidei ſunt inſtruuntur, & ita

Pſal.84. Gen.3. Iob.10. Hiere.18. Rom.9. Can.1. 1.reg 14.

demum ad baptiſmi mittuntur fluenta, non quo aqua illa tantæ ſit energiæ, vt reddere viſum cæco poſsit, ſed quod deus eiuſcemodi elementis ceu organis diuinæ gratiæ, vtitur in noſtrum commodum. Nempe vt in iis exercemur, vt iis fidem adhibeamus, quæ per alios etiamnum præſtare poteſt, perinde atque per ſe præſtaret. Quāquā nulla neceſsitate rerum coactus id agat, ſed pro mera ſua libertate

Iac.1. Volūtarie enim genuit nos verbo veritatis. Simile habem' in Heliſæo, qui Māaman Syrūm ad Iordanem miſit, vt lauaret ſe ſepties, & a lepra mundaretur. Vade, inquit, lauare ſepties in Iordane, & recipiet ſanitatē caro tua. Hic quanquā prece propheta mundationem, atq; contactu potuerit efficere, voluit tamen explorare & fidem hominis, & animi prōptitudinē ad exequēdū iuſſa famuli dei. Simile quid habes in hoc cæco, ad aquā Siloe miſſo, potuit enim Chriſtus ſine vllis externis cærimoniis viſum reddere, ſed noluit, vt diſcas, etſi aqua exterior, deinde & cærimoniæ nō efficiant ſalutē, nō vult tamen hæc a nobis intermitti deus. De hac aqua Ezeche.36. dicit. Effundam ſuper vos aquā mundam, & mundab. ab omnibus inquinamētis veſtris. Porro hanc aquam abiecit Iudaicus populus, neq; igitur mūdus eſt, vtcunq; externe præluceat in litera. Eſa.8 Pro eo quod abiecit populus iſte aquas Siloe, quæ vadunt cum ſilentio, ſequitur in fine. Ecce tribulatio & tenebræ, & diſſolutio & anguſtia, & caligo perſequēs. Id vſu veniſſe Iudæis nemo eſt qui nō videat. Abiecit enim baptiſmi gratiā, cōtempſit vnitatis ſacramētū hinc anxietatis, hinc caligo oēs inuaſit & occupat. Deniq; indein orbem terrarū diſperſi miſeræ ſeruituti ſubiecti ſunt. Abiit & lauit, & venit vidēs, Hoc eſt, Quintum, quod fidem, quod obedientiā ſequitur, nempe leuatio. Abiit enim, nuncians volūtati propriæ, relinquans & domum, & poſſeſsionem, & ſtatum peccati omnem, eoq; conſequutus eſt viſum, quo ante caruit multo limpidiorem. Sic oportet obliuiſci veteris vitæ ac conſuetudinis, ſiquidem nouam auſpicari volumus, Paulus Collo. Exuite veterem hominem cum actibus ſuis, &c. Id ſignificari vult Eccleſia, quādo baptizandus, nudus tingitur, no

Marginalia: 4.Reg.5. (beside "Volūtarie"); Eze.36. (beside "it, vt diſcas"); Eſa.8. (beside "hac aqua Ezeche."); Col.3. (beside "dinis, ſiquidem").

tiſq; induitur veſtibus. Nam non ſat fuerit, ſi adſit ratiõis vſus, credere, niſi liberum accommodes arbitrium, niſi ipſe præſtes, quod a te exigit Deus, hoc eſt, vt abeas, ſtatum pec catorũ deſerens, & laues atq; pœnitẽtiæ lachrymis exples, adeoq; abſtergas, animi labeculas. Lauamini, inquit Eſa. mundi eſtote, auferte malum cogitationum veſtrarũ. Hinc eſt & illud: Obliuiſcere populum tuum & domum patris tui, & concupiſcet rex de.t.id vbi feceris, redibis ſanus, ac videns, purgatus ab omni ſorde. **Itaque vicini, & qui viderant eum, &c.** Paulatim increbreſcere miraculum cæpit, primum, quidem apud vicinos, qui & ipſi increduli erant. Non enim poteſt ciuitas abſcondi ſupra montem po ſita, neq; accendunt lucernam & ponunt eam ſub modio. vult enim Deus ſua opera eſſe manifeſta, ne quis exiſtimet ea præſtigiis dæmonum facta, deinde vt credentibus ſint fidei fulcimenta, augeantq; erga Deum & reuerentiam, & timorem. Vbicunq; igitur audieris miracula fieri, perpende intus quorſum tendant, quid ſpectent, qui conſequatur Hoc Chriſti miraculo fides roborata eſt, confuſa incredulitas, irritata inuidorũ malitia. Ob id variant inter ſe hoĩm iudicia de Chriſto, dũ aliis eſt peccator, aliis non itẽ, alii le uicula re offenduntur, ſunt qui aliud coniectant, interim tũ cæcus ingenue confitetur miraculi authorẽ Ieſum. Hic enĩ eſt, qui illuminat cæcos, qui cæcorum oculos collirio acrimoniæ & miſericordiæ aperit. In hunc ſalus noſtra, & ſanitas, & animi ac ſenſus colluſtratio regerenda eſt. **Quomodo aperti ſunt tibi oculi?** Miraculi nouitate per culſi, vt erant increduli, ſciſcitantur, adeoque perueſtigant id quod cognitu fuit difficilimum. Opera enim Dei etiam minima, nemo adamuſſim & perpendiculum indagare poteſt Eccle.1. Cunctæ res difficiles, & non poteſt eas homo explicare ſermone. Memento inquit Iob, quod ignores opus Dei. Et dauid: Mirabilis facta eſt ſcientia, tua ex me confor. & non potero ad eam. Stulti ergo ſunt qui ea indagare, harumq; rerum cauſſam & initia inquirere tentant, quæ fide intelliguntur. Eſt enim fides lumen intellectus, quo Dei opera intelliguntur. Sunt multi qui hoc

Mat.5.

Temerariũ eſt dei opa adper pendiculũ vſq; ĩueſtigare velle.
Eccle.1.
Iob.36
ps.131

ſeculo eodem morbolaborant, modo de ſacramentorum energia, modo de Euchariſtia, tum etiam delibero arbi. interrogantes, cum interim vix ea intelligere queant, quæ ob oculos cadunt ſuntque omnibus expoſitiſſima. Reliqua quæ ſequũtur patent. Ducunt eum ad Phariſæos.

Erat aũt ſabba. &c. Aſſignauit Euangeliſta diem ſabbati, vt declararet eorum malitiam, ſecundum Theophy. Neque enim ob id publico ſiſtunt iudicio pontificum, vt miraculo adducti, in Chriſtum credant, ſed vt ex violatione ſabbati, iuxta eorum opinionem, calumniandi occaſionem arripiant, & obſcurent potius, quam prædicent mira-
Ps. 67. culum. Vt verum ſit, quod ait Dauid. Congregatio taurorum, in vaccis populorum, vt excludãt eos qui probati ſunt argento. Sacerdotes, tauri pingues etiam in Amos vocantur, qui cornibus ventilare, ac diſcernere verum a falſo debuerant. Vaccæ. plebei ſunt, vulgus petulcum ac laſciuiens Vtriſque viſus eſt Chriſtus violaſſe ſabbatum, ob id vtriq; ſtuduerunt gloriam miraculi adumbrare, vt qui, argento verbi Chriſti probati erant. Chriſtoque manus dederunt, excluderentur a fide, ac imitatione Chriſti: Hinc addunt.

Non eſt hic homo a Deo, qui ſab. Ecce offendiculum. Incredulitas enim leuiſſimis rebus offenditur, & ipſa ſibi ſcandalum fingit, vbi nullum eſt. Omnem enim laqueum mouet, ſurſum dorſumque ſe vertens, vt facta præclara proborum, obfuſcet, aut certe alio detorqueat.

Quomodo poteſt homo peccator hæc ſigna facere. Si hic locus, ei reſpondet, qui paulo inferius dicitur ſi non eſſet hic a deo, non poteſt facere quicquam, videtur excuſare Chriſtum a peccato, & negatiue legendus eſt. Nã peccator nõ poteſt hæc ædere ſigna, animo ſyncero, & dei gloriam ſpectante Sin vero interrogatio eſt ambigua, vt dicimus quæſtio eſt dubitabilis propoſitio nulla eſt iã quæ-
Mat. 7. ſtio. Quandoquidem per Chriſtũ ſublata eſt, Mat. 7. Multi enim dicent mihi in illa die. Domine domine, nonne in nomine tuo dæmonia eiecimus, &c. Sequitur: Diſcedite a
Deu. 13. me opararii iniquitatis Idem ex. 13 Deute conſtat, de pro-

phetis ſomniatoribus,de Antichriſto,& aliis item innumeris qui ædent ſigna,quãquam interim ſint peccatores. Proinde & Balaã inter Prophetas recenſetur. Miracula enim ſanctitatem non efficiunt,ſed oſtendunt ac probant. Eſt enim ea facultas operandi miracula,donum dei gratuitum, non iuſtificans,quod ſubinde commune eſſe poteſt,& piis & impiis. Vtitur enim Deus impiis etiamnum ad ſui gloriam perinde atque inſtrumentis. Coniectura ergo quidam dicunt, quomodo põteſt hic peccator tanta facere ſigna? Chriſtus peccator non erat, vt bene habet Eſai.& Petrus, id quod & aliis rationibus conſtat, ſcilicet quia Dei filius quia vera docuit,quia irreprehẽſibiliter vixit, quia omnia in patris gloriã reiecit. Et ſciſma erat iter eos. Quod latine ſciſſio dicitur, ea autem fit dum inter ſe variant doctrinæ vel opinionis cuiuſpiam profeſſores,vtpote ſi quãdo vna pars veritati,altera falſitati nititur. Alii enim dicebant CHRISTVM eſſe bonum, alii multo ſecus opinati ſunt, eum eſſe ſeductorem garrientes. Solet etiam ſciſma irrepere inter pſeudapoſtolos,hoc eſt,iter hæreticos,id quod certiſſimum eſt iudicium erroris,vt habet Tertulli in libro de Proſcript. hæretic. CHRISTO vtrunq; vel efficiente,vel permittente, diuidit enim inter lucem & tenebras; vt aliquota pars hominum veritati,aliquota falſitati adhereat,inuoluit etiam non ſemel vtranque partem tenebris denſiſſimis,vt neutra veritatem aſſequatur. Id ſi cernere velis, vide quanto interuallo & a veritate,& inter ſe Lutherani a Zuilingianis differant. Claudis enim cohærẽt vtrinque videlicet hæretici capitibus vero diuerſantur Teſtantur Lutherani in Euchariſtia Chriſtum eſſe, ſed inficiantur conuerſionem rerum ſubſtantialem. Zuilingiani porro id ipſum inficias eunt,ſolum enim ſignum quoddam in Euchariſtia agnoſcunt.Contra,qui in vnitate Eccleſiæ ſumus,fatemur,præſentiſſimũ eſſe & corpus & ſanguinem Chriſti, adeo,vt poſt ſacra Chriſti verba a miniſtro prolata,panis deſierit eſſe,id quod fuit, & incipiat corpus verum Chriſti eſſe,ſub ſpeciebus viſibilibus verſa ſubſtantia panis,in Chriſti digniſſimam, ſubſtantiam, Eant

Miracula ſanctitatẽ nõ efficiũt cũ ſint donũ dei gratuitum.

Eſa 53
1.pet. 2

Gene.1,

Modernorũ hæreticorũ inter ſeſe cõtrouerſia ac pugna.

igitur hæretici in rem malam,ac inter ſe primum ſua dogmata concilient, & ita demum, ſi quid penes hos eſt ſanæ doctrinæ,nobis communicent. Alioqui quo ad variant ab vnitate Eccleſiæ,ad inter ſe diſſentiunt,quis tuto ſe eis cõmittere poteſt, Saluberrima eſt profecto eorum diſcordia, qua noſtra fides roboratur. Atque id eſt quod Chriſtus dicit:Non veni pacem mittere , ſed gladium. Et Paul. Videte

Mat. 10 canes,videte conciſionem. Canes enim ſunt,non tam Ec-

Philip 3 cleſiæ vnitatem,quam ſeipſos lacerantes. Sic & qui turrim

Simile. Babel extruere tentabant in malo conſpirabant, hoc eſt animi peruerſitate, diſſentiebant vero in linguarum varietate. Sic & Phariſæis & Sadducæis,non omni ex parte cõ-

Act. 23 ueniebat,id quum exploratum haberet Paulus, Phariſæum ſe eſſe,atque de ſpe & reſurrectione iudicari, exclamauit. Qua voce oborta eſt diſſenſio,ſolutuſque eſt malorum hominum conuentus. Dicunt ergo cæco iterum. Tu quid dicis? Hic plane fatetur cæcus veritatem Propheta, inquit eſt,nihil pertæſus Phariſæorum malitiam. Liberrime pronuntiat,quanquam interim Phariſæi,vt ſanationem inficias iret,vrgerent. Non crediderũt il. &c. donec voc. pa. eius. Alio ariete,vt Chriſti miraculum obſcurẽt, aggrediuntur factum Attonitum nequibant reddere cæcũ, tentant quo circa parentes,quanquam fruſtra. Non enim poteſt mendacium obſcurare veritatem, ſed cedit, id quod hoc loci accidit. Fatentur parentes hunc eſſe filium, fatentur & cæcum natum,mittunt tamen ob Iudæorum metum rurſus ad filiũ Phariſæos,itaq; perſpicacior hoc euaſit veri-

Ps. 11. & 17 tas,quo a pluribus fuit exanimata. Eloquiũ eĩ domini argẽtũ igne examinatũ purgatũ ſeptuplum, id eſt,probari omni ex parte veritas debet,vt eo fortior & inferorum portis euadat robuſtior. Solet enim voluntas Dei, aſtutis impiorum conatibus,& peruerſis conſiliis,ſuum negotiũ promouere

Gene. 50. clariuſq; illuſtrare. Id quod in Ioſeph cernimus,qui futurus erat dñs fratrũ ſuorũ,itaq; non potuit venditione impediri,ſed magis ipſis neſciis promouebatur. Vos inquit, cogitaſtis contra me malum,& Deus vertit illud in bonum. De-

cretum erat patris, per crucem, perque miracula glorificare Chriſtum, nõ potuerunt hoc, phariſæi odio, non inuidia, nõ homicidio denique valuerunt, impedire aut obfuſcare, quamuis cruci affixiſſent. Ita & multis probis hominibus accidere ſolet, ſi modo veritati admitãtur cum cæco Proinde in parẽtibus maior fuit infidelitas, quam in filio metu potentum non audent veritatẽm fateri illi: hic vero, quo magis vrgent, eo liberius pronuntiat: Hic eſt propheta, & quia bonus eſt, Hoc eſt quod alibi teſtatur Chriſtus Qui confeſſus me fuerit coram hominibus, confitebor & ego eum coram angelis dei. Quid vero potiſsimũ extimeſcerent ſubdit **Iam enim conſpirauerunt Iudęi, vt ſi quis eum confiteretur eſſe Chriſtum, extra ſynagogam fieret.** Hoc dedecoris videbatur, arceri a cõtubernio fidelium. quemadmodum & hoc temporis, dũ ſententia excommunicationis a ſuo iudice excluduntur impii, ſcelerati, maledici, ſcortatores. Verum nihil pertimeſcere debuerunt hoc terrificum phariſæorum fulmen, parentes. Quandoquidem quos pellebat a ſuo conſortio Iudæi ſuſcipiebat intra ſuam eccleſiam Chriſtus, vt habet augu. Atqui hic videant pontifices noſtri & adminiſtratores iuſtitiæ publicæ, ne in quem fidelium, iniuſte hoc execrationis fulmen promulgent. Neque enim mox a deo excommunicatus eſt quem homines execrantur, atque a ſe abiiciunt, vt mox inferius audies in cæco, qui a Chriſto ſuſcæpt⁹ eſt Si enim eccleſiam quis turpitudine factorum offendit, excommunicandus eſt. vt habes .1. Cor. 5. Non erat. itaque hæc excommunicatio parentibus extimeſcenda, quando in gratiam ſuſcæpti fuiſſent Chriſti. **Vocauerunt rurſus hominem.** Non ceſſant impii alios extruere arietes oppugnando veritatis arcem, regrediuntur ac priorem muri partem nempe ad filium, attrociuſq; inſtauratur oppugnatio Sic nõ ſolet conquieſcere Satanas, noctes atq; dies circumiens, vt offendat, ſi quẽ deuorare queat. Nũquã igitur nobis excubiæ intermittẽdæ ſunt Sẽper vigilãdũ, ſemper ſpicula excipiãda, ſcuto fidei, & galea ſalutis. Egit hoc cæc⁹

Matth. 10. Luc 12.

1. Cor. 5.

1. Pet. 5 Ephe. 6.

Da gloriam Deo Id eſt,fatere veritatem, confitere ingenue quod res eſt, confitere hunc peccatorem eſſe, nihilque operarum in te, nihil te ex eo beneficii accæpiſſe. Verum hoc non eſt gloriam dare Deo, ſed magis blaſphemare. Verum quid ad hæc cæcus? Si peccator eſt,neſcio. Prudenter cum pharisæis hic cathecumenus philoſophatus eſt,vt eius reſponſio nō pateret calumniæ,& tamē veritatem profiteretur,q d. Vos eum peccatorē ingenue fatemini. ego vero,ea in re non ſentio vobiſcum, ſed peccatorem eſſe neſcio,quin imo bonum & iuſtum,quod & opera fatentur,pronūcio:addens & hoc conſtanter,me eius beneficio viſum,quo ab vtero carui,aſſequutum, atque ſub inde non dignor vos vllo ſermone,ſat enim ex me audiſtis,niſi & eius diſcipuli malitis eſſe. Nos Moſi diſcipuli ſumus.

Pſal.108. Maledicunt ei, ſed in me bone Ieſu iſta maledictio. Impletur illud Pſal 108. Maledicent illi,& tu benediceς Et vide naturam hypocriſeos. iactant ſemper maiores iactant pa-

Inan.8. tres,deinde & Abraham,& Moſen oſtentant,eum interim neq; doctrinā obſeruent,neq; facta imitentur. Nā Chriſtus

Leuit 19. ait: Si crederetis Moſi,crederetis forſan & mihi. Et, ſi filii Abrahæ eſtis,opera Abrahæ facite. Moſes proinde pcipit: Surdo nō maledices,nec cæco pones offēdiculū. Leuit.19. Vos cōtra maledicitis,facto oſtēdētes vos nō ad Moſi ſcholam,ſed ad cacodæmonis pertinere. Nos ſcimus quod Moſi loquutus eſt Deus,hunc autem neſcimus vnde ſit. Quod Moſi loquutus ſit Deus,non vno loco cōſtat in Exo.& Nu. Quod vero ſubdunt ſe neſcire vnde ſit Chriſtus,impudens eſt mendacium, ſed & cōtradicit huic

Matth.2. quod ſuperius dictū eſt, hunc ſcimus vnde ſit Sed & He-

Deu 18. rodi reſponderunt Chriſtum in bethleem naſciturum, & alias ex Moſi didicerunt, prophetam magnum ſuſcitabit dominus Deus,&c Reſpondit ille homo,& cetera. Quaſi diceret: Non videtur omnino conſentaneum vero, neque cohærere,quod neſciatis vnde ſit,& tanquam contēptibilem deſpicitis,qui tam præclaro facto,ſe declarauit,& prophetam eſſe,& virum omnino optimum,Deoque cha

riſsimum Quando id in comperto ſit,etiam veſtra ſententia,peccatores non exaudiri, neque placere Deo, Auerſatur enim Deus peccatorum preces. Peccatores non audit Deus,ſed ſi quis Dei cultor eſt, & fe. eius volun. Accedit ad idem Dauid Oculi domini ſup iuſtos, & aures eius ad preces eorum. Et rurſus. Iniquitatem ſi aſpexi in corde meo, non exaudiet dominus. Et.1.Io.3. Si cor noſtrum nõ reprehenderit nos, fiduciam habemus ad Deum,& quicquid petierimus,accipiemus ab eo. Annotabimus duplices eſſe peccatores. Obſtinatos in malo, quales erant Iudæi,facta Chriſti calumniantes,& hæretici aduerſantes agnitæ veritati. Hi cum impii ſint, aut cæte hypocritæ non exaudiuntur. Odit enim Deus abominatur impios,tantum abeſt,vt eorum vobis,ex animi ſententia reſpondeat. Alii ſunt peccatores qui reſipuerunt, per Chriſti gratiam, ſeque ipſos ad Dei verbum correxerunt,nec modo cultu externo,ſed etiamnum ex animo, Dei exequuntur voluntatem Qui quo magis ſeſe peccatores accuſant, eo digniores diuinis beneficiis redduntur ad hos pertinet qđ hic dicitur. Sed ſi quis Dei cultor eſt,& voluntatem eius facit,hunc exaudit. Voluntas Dei eſt,nõ ſolum vt credas,ſed etiam per crucem carnem mactes,vt diuina iuſſa rebus factiſque exequaris,& vt Paulus ad Theſſa.ait vt ſciat vnuſquiſque vas ſuum poſsidere in ſanct.&c. Ad eum modum orauit publicanus,& exauditus eſt. Et Dauid: Exaudiuit dominus vocem fletus m[e]i,exaudiuit dominus deprecatiõnem meam,dominus orationem meam ſuſcepit. Hac diſtinctiõe multi loci abſolui poſſũt,qui ĩ ſpeciẽ vidẽtur diuerſi. Audi enim Deus reſipiſcentes,non audit vero obſtinatos. Eſa 1, Cũ extenderitis manus veſtras,auertam oculos meos a vobis,& cũ multi.orationẽ veſtrã non ex[a]u manus enim veſtræ plenæ ſunt ſang. Et Thre.1. Nos inique ægimus, & ad iracundiã prouocauimus,idcirco tu ĩ exorabilis ex. Si igitur vis exaudiri,& Deũ tuis votis reſpondere,fac vt dei cultor ſis,eiuſque exequaris voluntatem,id eſt,fidei iunge bona opera,perſeueranterque Deum præcari non ceſſes.

Reſpõderunt & dixerunt,In pc̃tis natus es totus

Qui ſint peccatores illi. quos non exaudit Deus.

Pſal.33.

Pſal.65,

1.Ioan.3.

Duplices eſſe peccatores.

Eſa.1.

Thren.2

1.Theſ.4

Lucæ.18.

Pſal.6.

Eſa.1.

Thren.2

Hic excommunicant hominem, atq; a ſuo conſortio arcét quaſi viliſſimum nebulonem, & indignum quem terra ferat quaſi dicerent Quur tu miſelle & omnium qui viuunt iniquiſsime audes nos Rabbinos, tam ſpectatæ vitæ, tãq; raræ eruditionis docere? Noſtrum eſt verſare Moſen, legere prophetarum oracula, diſcerere de ſcripturæ arcanis, tuum eſt iuſſa noſtra exequi Sic ſolet exaſperari hypocriſis & excandeſcere, ſi vel læuiter coärguatur Opinor & hos phariſæos eius ſententiæ fuiſſe, cuius amici Iob fuere, quorum error fuit, afflictiones ſemper eſſe peccatorum ſupplicia. idcirco inquiunt· In peccatis natus es totus, id eſt, merito a deo in cæcitatem & mendicitatem coniectus es, cõmeruiſti enim id tuopte malo, perinde atq; oẽs tui adſimiles

Audiuit Ieſus quod eiecerunt eum foras. Tu credis, &c. Hic ſuſpicitur in Chriſti conſortium, qui ab improbis damnatus erat Iudæis, non enim continuo apud deum execratus eſt, quẽ homines execrantur. Leproſi ſeparatim viuere, & extra caſtra agere præcipiuntur, cum tamen interim multis magiſtratibus, & ciuib⁹ ſint apud deum iuſtiores. Tu, inquit CHRISTVS, credis in filium dei?

Fide inauthoramur Chriſto & Eccleſiæ fideliũ.

Fides igitur ianua eſt introducens nos in eccleſiam viuentium ac fidelium. Hac inauthoramur Chriſto atq; inſerimur corpori eius myſtico. Fide, inquit Paulus, ſtatis. Et iterum ad Epheſios 3. declarans, quo nomine ſibi gloriandũ ſit, quove merito in ſortem domini accitus ſit, ita infit, ſecundum præfinitionem ſæculorum, quam fecit in Chriſto Ieſu domino noſtro, in quo habemus fiduciam & acceſſum, in confidẽtia, per fidem eius. Idem ad Ro 5. Per quem habemus acceſtum per fidẽ in gratiã iſtã, & in qua ſtamus.

2. Cor. 1.

Ephe. 3.

Rom 5.

Et ait, Credo domine, & procidẽs adorauit eũ.

Rom 10.

Hoc eſt, quod ad Ro 10 ait Paulus: Corde creditur ad iuſtitiam, ore autem confeſſio ſit ad ſalutem. Non ſatis eſt credere, niſi & ore confitearis CHRISTVM eſſe ſalutis baſim, & authorem, nec hoc quidem ſatis eſt, niſi procidens adoraueris Chriſtum, viſibiliq; ſigno declares, atq; tuam fidem inſinues. Credo, inquit, domine Quo interiorem ha-

minem ad Chriſtum retulit. Chriſtoque deputauit, nam fide diuinæ nitimur veritati. Iā veritati adhæret, ſpiritu quidem colit deum, atque excolit. Cæterum cum & corpore conſtet homo, addit viſibilem cæremoniam, ad inuiſibilem cultum Procidens enim adorauit deum, vult enim deus tū interne, tum externe coli ab homine. Id quod ſentiens Dauid. Cor meum, & caro mea exultauerunt in deum viuum. Tu ſi recte credis, agedum, imitare cæcum hunc, imitare Dauidem, & alios quotquot tandem dei cultores fuere. Id vbi feceris, videbis deum deorum in Syō. Videbis inquam, & mirabitur, & dilatabitur cor tuum, anima tua, & corpus ipſum, denique vires omnes. Deus tū interne tū externe ab homine colendus eſt. Pſal.38.

¶ Feria quinta poſt quartam dominicam, Quadrageſimæ. Luc.vii.

Bat Ieſus ī ciuitatem, quæ vocatur Naim.

I In Apocalypſi legimus, ego ſū primus & nouiſſimus & viuus, & fui mortuus, & ecce ſū viuus in ſæcula ſeculorū, & habeo claues mortis & īferni. Eādē fere & Anna de Chriſto pronunciat ſententiā in.1.li. Samuelis cap. 2. Dominus mortificat & viuificat, deducit ad īferos & reducit. Quæ omnia eo tendunt, vt Chriſtum authorem vitæ & mortis declarent. Vitæ per ſe, & ſuapte natura. Nam quod factum eſt in ipſo vita erat. Ipſe enim & vita per propriam naturam, & omnibus quatenus ad ſe attinet, vitam tribuere mauult, quam mortem. Nolo inquit mortem peccatoris. Qui ergo moriuntur, ſuo id vitio tribuant, ſeu in corpore, ſeu in anima intereāt, Deus enim ait Sapi.1. mortem non fecit, nec lætatur in perditione viuorum Et paulo inferius. Impii autem manibus ac verbis accerſierunt illā, & æſtimantes illam amicam, defluxerūt, & ſponſiones poſuerunt ad illā, quoniam morte digni ſunt, qui ſunt ex parte illius. Eſt igitur mortis author deus, non quidem per ſe, ſed aduentitie, & accidentario Decreuit enim, vt qui obtēperare ſuis iuſſis nolent. morti redderentur obuoxii. Conſtat in Adamo noſtro. In quacunque die comederis, morte morieris. Et PAVLVS: Statutum eſt hominibus ſe- Apoc.1. Chriſtus habet vitæ & mortis imperium Ioan.1. Ezech.18. Sapien.1. Gene.3. Heb.9.

mel mori. Hæc eadem ſententia in hoc Euangelio inſinuatur. Nam mori non potuit adoleſcens niſi permittente & exequente ſententiã ipſa morte vltrice. Eſtenim mors vltrix & executrix diuinæ ſententiæ. Mors nemini parcit. Quod vero vitę author ſit, eo liquet, quod ſuſcitauit a morte vnicum viduæ filium. Cuius facti occaſio primũ deſcribitur, (Ibat Ieſus in ciuitate quæ vocatur Naim) quæ eſt paruula ciuitas Galilææ, in ſecundo miliario montis Thabor, hinc facta eſt occaſio miraculo, & recte quidem. Nam Naim motum ſignificat fluctus, ſeu commotionem vitę videlicet præſentis, quæ nunquam eodem in ſtatu perſiſtit, ſed modo ſurſum modo deorſum fluctuat, commouetur, ac perturbatur. Simul ac in lucem æditi ſumus, nos cõcutiunt omnia elementa, vt bene dixit ac agnouit Plinius, naturam videlicet quæ nos ædidit magis nouercã quã matrẽ appellitans. Quis enim non ſentit, quantis incommodis indies, obruimur, quantis malis vallamur, quantis diſcriminibus expoſiti ſimus? Mortem non vitam dixeris, ſi teipſum introſpexeris. Agnouit id Iob, Repletur multis miſeriis, qui quaſi flos egreditur, & conteritur, & fugit velut vmbra, Et Dauid: Mane floreat & tranſeat, veſpere decidat. Et Iacobus, Quid eſt vita veſtra? Vapor ad modicũ parens Metitur enim hæc fugaciſſima vita, non iam mille annis, non quingẽtis, imo nẽ octoginta quidem, quis enĩ noſtrum ad hunc terminũ fœliciter pertingit? ſed nunc temporis. i. ſolũ præſenti. Iã & illud quantulũcunq; ſit plenũ eſt dolore plenũ incõmodis, maxime vero quod nos exterrere debet incertiſſimũ eſt. Craſtinũ enim nõ promiſit, qui dixit: Hodie ſi vocem eius audieritis nolite obdurare corda veſtra. It Ieſus in hanc ciuitatem, quæ fluctuat ſemper, ſemperq; turbatur, ac ad mortem procliuis eſt. Pſalm. Appropinquauerunt vſque ad portas mortis, & in Prouerb. 2. Salomon. Inclinata eſt enim ad mortem domus, & ad inferos ſemitæ ipſius. Hoc eſt quod toties. Iob regionem ac vmbram mortis ſeſe inhabitare dicit, ac mœrens exclamat, Sicut vmbra dies noſtri ſunt ſuper terram. Et, Deus nos Apoſtolos oſtendit tanquam morti deditos: Et fa-

Hui⁹ vitæ miſeria ac incõſtãtia

Iob. 14.

Pſal. 89.

Iacob. 4.

Pſal. 94.

Prouer 2.

Iob. 8.

1. Cor. 4.

Roma. 8.

ti ſumus ſicut occiſionis oues. Neq; igitur veram agimus vitam ſed omnino erumnoſam, & multis miſeriis opple-tam, deinde inſtabilem, Ipſi enī peribunt, ait Dauid. Quid igitur nos miſeros fallimus ipſi mortem veræ & perpetuæ vitæ præferentes? Sed ad rem, ad hanc igitur ciuitatem cum veniſſet Ieſus qui eſt vita noſtra, effertur defunctus.

Cum autem appropinquaret portæ ciuitatis Quo ſignificatur, eius clementiam ac immenſam miſeri-cordiam iis maxime opportunam & neceſſariam qui cala-mitoſiſſimam ciuitatem mortis inhabitabant Eramus enim natura filii iræ & mortis. Ad Ephe 2. Deus qui diues eſt in miſericordia, propter nimiam charitatem qua dilexit nos, & cū eſſemus peccatis mortui, conuiuificauit nos in Chri-ſto, cuius gratia ſaluati eſtis. Porta ciuitatis mundi, pecca-tum eſt Nam intrauit peccatum inuidia diaboli in orbem terræ, & per peccatum, mors, vt habet Sapiens Simul enim vt peccatum propagatum eſt in eos qui non peccauerunt in ſimilitudine prioris Adami ſecundum Paulum, etiam mors, pœna, calamitas, infernus, & oīa mala introierunt in omne genus mortalium. De iis portis ita habes in Pſal. Attolite portas principes veſtras, id eſt mortis & peccati tyrannidem tollite. Et eleuamini portæ æternales, quas aperuit dominus, igitur addit, & introibit rex gloriæ. Hæc eſt enim porta domini, iuſti intrabunt per eā. Domini in-quam, nā antea clauſa fuit āteaferreis repagulis, nēpe pec-catis obſtructa. Nemini antea patuit ingreſſus, donec is ve-niret qui æreas cōfringeret fores, & ianuas, Eſa. 45. Ape-riam coram eo ianuas, & portæ non claudentur. Ego ante te ibo & glorioſos terræ humiliabo, Portas æreas conte-ram, & vectes ferreos confringam. Ingrediente enim do-mino portas ciuitatis, adeoq; aperiente fores inferorum. Iam cæpimus iuſtitię portas veritatis introire, de qua Mat 7. Intrare per anguſtam portam Ecce defunctus ef-ferebatur, filius vnicus matris ſuę. Mors duplex eſt. Altera animæ, altera eſt corporis. Vtriuſque autem aculeus peccatum eſt. Nam vtraq; ex peccato ſumpſit originem. Et quidem de morte corporis, ex prolapſione Adami cōſtat,

Ephe.2. Sapien. 2. Rom.5. Pſa.21. Pſal.117. Eſai.45. Matth.7. Omnes moriuntur.

Rom.5. Per vnius enim inobedientiam peccatores multi ſunt con-
Ibidē.6. ſtituti. Et per vnum hominem, peccatum in mundum intra
uit, & per peccatum mors, ita in omnes hoīes mors pertrā
Heb.9. ſiit. Stipendium enim peccati mors. Ac corporis mortem
ferimur, diuino decreto nos vrgente, velimus nolimus. Id
quod eo liquet, quum Paulus palam pronūciet Statutū eſt
2.Reg.14 hominibus ſemel mori, Siquidem dei ſtatutum cum ſit in-
Pſal.88. fractibile, non poteſt non reddere oēs obnoxios, qui ex ea
dem maſſa prodiere homines 2 Reg.4. Omnes morimur
& quaſi aquæ dilabimur in terram, quæ non reuertuntur.
Et Dauid Pſal.88. Quis eſt homo, qui viuet & non vide-
bit mortem, eruet animam ſuam de manu inferi? quaſi di-
ceret, Nemo eſt quem non abſorde at corporis mors, quan-
quam non omnibus obſit. Sunt enim qui moriuntur in do-
Pſal.115. mino, & ii per beati ſunt ac fœlices. Precioſa, inquit Da-
uid in conſpectu domini mors ſanctorum eius. Siue igi-
Eccle.2. tur ſancti ſint, ſiue impii ſint, ſeu diuites ſeu pauperes, par-
cit nemini mors, Quin & Eccleſiaſt.2 ait: Moritur doctus
Sap.7. ſimiliter vt indoctus, & idcirco tæduit me vitæ meæ, viden
tem mala eſſe ſub ſole, & iunctam vanitatem & afflictio-
nem. Et Sapienti. 7. Sum quidem & ego mortalis, homo
ſimilis omnibus, & ex genere terreno, illius qui prior fact⁹
eſt, ſequitur. Vnus introitus omnibus ad vitam & ſimilis
exitus. Id quos intelligas de mortis imperio, quo in omnes
ex æquo graſſatur, ſeu rex ille ſit, ſeu ſeruus. O nos infœli-
ces, ac bis miſeros mortaleis, cur non hæc animaduerti-
mus cur nos præſentia mala & incommoda, & calamitates
a peccatis non reuocant? Quorſum quorſum tandem no-
ſtra inſania, quem finem habitura eſt. Inſani ſiquidem ſu-
mus, quod hūc hoſtē (quē velimus nolimus hoſpitio ſu-
ſcipere cogimur) non curamus lætiores ſuſcipere, cumque
deſiderio expectare, excipere & exoſculari cum gaudio. Id
tum faciemus, ſi parati illi obuiam iuerimus, ſi vitam ſic
inſtituamus, vt nihil ſit, quod nos dum ſæua mors vrget,
morari poſſit. Moratur infœlicem animam, ſola animæ
mors, id eſt, peccatum. Morantur & deliciæ, & diuitiæ in
malum domini ſui reſeruatæ, & item turba criminum,

quæ vndique obſiſtunt, vndique circunfundunt ſeſe, dum agere animam cœperimus. O mors inquit. Eccleſia. quam amara eſt memoria tua, homini pacem habenti in ſubſtantiis ſuis, viro quieto, & cuius viæ directæ ſunt in omnibus, & adhuc valenti accipere cibum O mors quam bonum eſt iudicium tuum homini indigenti, & qui minoratur viribus de fecto ætate. Eccleſiaſt 41. Atqui hæc eſt mors naturam deuaſtans, animam expellens a corpore, vt ſingulæ partes ad ſuam originem, refluant. Qui enim nos ad portas mortis deferunt, quatuor ſunt portitores, ignis, aqua, aer, terra, ex quibus coagulati ac ficti ſumus. Quæ vbi in nos, ſæuire cœperint (incipiunt autem, ſimul ac in lucem æditi ſumus) iam deficere incipiunt corporis vires. Deficit, inquit Dauid, virtus mea, Quibus defectis, quid aliud reſtat, niſi mors, hoſpes certe atrox, & ſeuerus, ac plane inhumanus, & qui male ſoleat ſuum hoſpitium tractare, maleque remunerare hoſpitem & benefactorem. Exturbat enim hæredem, & feras ac beſtias, vermeſque introducit. Vbi igitur videris efferri mortuum, vbi peſpexeris quempiam qui vel inopia vel deliciis tranſegit vitam agere animam, ge, teipſum agnoſcere, paraque te ad idem ſubeūdum iudicium. Memor, inquit Sydrach, eſto iudicii mei, ſic erit & tuum Mihi heri & tibi hodie. Perinde atque diceret, Heri ad Symphoniam choroſque ludebam, nihilque erat, quo non meas voluptates explerem, edebam ſiquidem quotidie opipare vaſe gemmato bibebam incedebam milite ſtipatus, veſte variegata ornatus, corpore fortis, animo prudens, omnes & authoritate & admiratione & opinione ſuperans, congratulabantur omnes, meque fœlicem prædicabant, colludebat vxor arridebant proles dulciſſimæ, Sed heu iniqua rerum ac ſubita eoq; magis anxia permutatio, en morior, neque eſt vllus qui meam vicem ſubiturus ſit. Non hic proderunt diuitiæ, non deliciæ quibus affluebant, non ſcientia, non amici, non corpois robur, non pulchritudo, non generis claritudo, nihil deniqueeſt, quo me ſeruare ac tutari poſſim. Huius igitur iu-

Eccle. 41

Quatuor portitores q nos ad corporis mortē deferunt.

Pſal. 37

Eccle. 38

dicii memor eſto, qualis qualis ſis, idem ſubiturus eſt Eadem te ſententia manebit Sola enim eſt miſericordia, quæ te comitabitur. Eleemoſyna enim liberata morte, atq; hactenus de morte corporis. Secunda eſt mors animæ, gratiæ videlicet priuatio, quæ vbi animam occupauerit relinquitur miſera, & quod Lucas ait, ſemiuiua. Siquidem animæ vita, gratia Chriſti eſt, quæ ſolo peccato pellitur foras, qua pulſa, viuit quidem homo, ſed in carne ac ſine ſpiritu, ſine dei ſingulari præſidio, atque præſentia, qua ſuos amicos inhabitabat Multo hæc eſt mors, priore atrocior, multo pernicioſior. Nam aufert non tam ſpiritum hominis, ſed dei ſpiritum, quo ſine pecora, lapides & trunci ſumus, tantum abeſt, vt homines ſimus, de hac morte. Ezec .18. Anima quæ peccauerit, ipſa morietur. Et Sapien .16. Homo per malitiam occidit animam ſuam, & cum exierit ſpiritus non reuertetur, nec reuocabit animam quæ recæpta eſt, Hanc mortem deus non fecit, non enim delectatur in perditione impiorum perinde atq; carnifex ac tyrannus eſſet, quales ſunt multi principum, ſed magis magis id vrget, id hortatur, vt conuertantur & viuant. Nolo, inquit, mortem peccatoris, ſed magis vt conuertatur & viuat Qui nos ad hanc mortem deferunt quatuor ſunt etiamnū portitores, Primus portior eſt concupiſcentia deliteſcens in membris noſtris, qua ferimur, alius alio magis in vitia. Eſt enim alio procliuior alius in malū quamuis omnis ætas ab adoleſcentia in malum propenſa ſit, id quod experiētia diſcimus, de hoc portitore ſic ait Iacobus. Vnuſquiſque tentatur a concupiſcentia ſua. Et Paulus Romano. 7. Inuenio aliam legem in membris meis, repunan. legi mentis meæ captiuitatem me in legem peccati. Hic portior, omnis mali eſt origo, ſi illi fores, ſi feneſtras aperiamus Initiis igitur reſiſtendum, adeoque a foribus, timore dei propulſandus eſt. Beatus enim qui ſemper eſt pauidus Et item Per timorem domini declinat omnis a malo. Secundus portitor, prauorum conſuetudo dici poteſt quo plerique omnes in malum ferimur. Non enim parum, quin multum refert, quibus cum viuas, quales ſint, honeſti, verique cultores an-

De morte ſecunda.

Ezech. 18

Sapiē. 16

Quatuor portitores qui nos deferunt ad animæ mortem q̄ 2. dicitur Gene. 8

Concupiſcētia. Iac. 1 Rom. 7

Pro 28.

Ibidem. 15

Prauorū cōſuetudo

turpes, an ſceleſti, an luxui, ambitioni. Venerique dediti. Ita delatus eſt Sanſon pellicis conſuetu. in exitium primũ animæ, deinde & oculis orbatus. corporiſque robore, ſic Salomon, & alii item innumeri. Hinc monet nos. Qui tetigerit picem inquinabitur ab illa, & iterum, Qui cum ſapientibus graditur, ſapiens erit, amicus ſtultorum ſimilis efficitur, & Dauid. Cum peruerſo peruerteris. Et Paulus Corrumpunt bonos mores colloquia praua. Maxima igitur impendenda cura, ne prouorum conſuetudine præcipitemur in malum, & peccatorum charybdim. Igitur Salomon. Si te lactauer nt peccatores, ne acquieſcas illis, &c. Itinera enim eorum in malum tendunt, plenaque ſunt ſentibus & anfractibus, ita vt ſit labi neceſſe, ſi te illis commiſeris. Iob 6. Inuolutæ ſunt ſemitæ greſſuum eorum, ambulabunt in vacuum, & peribunt. Nam iter impiorum decipiet eos. In ſemitis vero iuſtitię vita, inter deuium ducit ad mortem. Adoleſcentior ætas hos baiulos, hoſq; ad prauos mores inſtigatores, non ſecus vitare debet quã toxicũ Nihil enim magis noxium præclaris moribus, quam ſi te ſocies prauis, inquit Theogenes, perdes enim te, an muinq; tuum. Tertium, portitor, eſt vitæ lõgioris, inanis quædã & fallax pollicitatio. Sunt enim qui ſibiipſis adblandiuntur, ſeq; ipſos miſere fallunt, ſpe longioris vitæ fruſtrati. Teſtatur id exemplum eius, qui in euangelio multa, quæ ad delicias ſpectabant, repoſuit in horreis. Anima inquit, mea habes mi l a bona in plurimos annos repoſita, requieſce, comede, bibe. epulare. Dixit autẽ illi deus. O ſtulte, hac nocte repetunt animam tuam. Quæ paraſti, cuius erunt? Paucis interpoſitis, ob id monet Chriſtus nos vigiliarũ Eſtote paratæ, quia qua hora n õ putatis filius hominis venit Imo ſi cœperimus comedere, ſi bibere & inebriari, adeoque in omnem libidinẽ nos exponere cum pigro ſeruo audiem⁹. Veniet domin⁹ in die qua nõ ſperamus, & hora nobis neſcia, diuidetq; nos, partemq; noſtram ponet cum infidelibus. Idem tractat eccleſiaſticus argumentum. 11. vbi aduerſus eiuſcemodi, qui ſibi requiem pollicebatur, & longiorem vitam, ita infit, Neſcit quod tempus prætereat illum,

Eccle. 13.
Prou. 13
Pſal. 17.
1. Cor. 15.
Prouer. 1.
Iob. 6.
Prou. 12.
Lõgioris vitæ ianis pollicitatio.
Luc. 12.
Luc. 12.
Eccle. 11.

Eccle.11. & mors appropinquat & relinquat omnia aliis & moriatur. Et alibi: Miſericordia & ira cito ab illo proximant. Hoc eſt quod Paulus, ſubitam internitionem ominatur iis

1.The.2. qui ſe omnibus vitiis inquinant, perinde atque tutiſsimi forent. Cum enim dixerint, Pax & ſecuritas, tunc repentinus eis ſuperueniet interitus. ſicut dolor in vtero habentis, & non effugiēt. Hoc eſt quod Chriſtus toties inculcat Eſtote parati, neſcitis enim quando dominus venturus ſit Exemplo ſit hic adoleſcens, qui forſan & ipſe hac ſpe ductus ſibi multos annos pollicitus erat, Ludebat, epulabatur, aleis, teſ

Eccle.12. ſeris, & quibuslibet deliciis effluebat. Sed audio, hunc extra portas mortuum delatum, Memento igitur creatoris

Diuini verbi cōtemptus. tui in diebus iuuētutis tuæ antequam veniat tempus afflictionis tuæ, & appropinquant anni de quibus dicas, non mihi placent. Quartus portitor, eſt diuini verbi cōtemptus Nam vt verbum Dei viam nobis aditumque ad vitam re-

Prouer. 1. ferat, ita ſi hoc oſcitanter legimus, ſi porro contemnimus. ſi noſtras aures quo minus ingrediatur obſtruimus, aditū nobis ad mortem extruimus. Vocaui inquit deus per os Sapientis, & renuiſtis, deſpexitis omne conſilium meum, quid ſequitur. Ego quoque in interitu veſtro ridebo. Nolle audire, quid aliud eſt quem interire? Nam ſi per Dei verbum, vt Chriſtus ait, viui homo, conſequens eſt eum eſſe mortuum, qui auertit aurem ſuam, ne legem dei audiat. Ideo Chriſtus: Venit hora quando omnes qui in monumentis ſunt audiēt vocem filii dei. & qui audierint viuēt.

Hier.11. Si victuri ſunt qui verbum ſalutis arripiūt, mortui ſunt in ſemetipſis, qui obdurauere facies ſuas, qui abiere retrorſū.

Daniel. 9. Hoc enim eſt quod Hie.11. quæritur dominus. Audite, inquit, vocem meam, & non audierunt, nec inclinauerūt au-

Ioan.8. rem ſuam, ſed abierunt vnuſquiſq; in prauitate cordis ſui mali. Et Daniel.10. Declinauerunt ne audirent legem tuam. Quot ſunt qui hoc morbo laborant, qui nolunt intelligere vt bene agant. Obprobrat Chriſtus Iudæis, Qui ex deo eſt, verba dei audit, propterea vos non auditis, quia ex deo non eſtis. Offendunt hac ratione multi in Euangeliū, peccant in legem, deferuntur præcipites in vitia, quod con

ciones ſacras negligunt, quod alio declinant, quod frequentiores ad ſpectacula ſunt, quam ad templa Dei, quotquot tales ſunt, prætexere ignorantiam non poſſunt. Nam habēt a quo diſcerent idoneos verbi miniſtros, ſed ſuo malo ſuaque inertia negligunt. His portitoribus chariſſimi multi ducimur ad mortem, adeoque ad ſepulchra viuentes.

Et hęc vidua erat, & turba ciuitas multa cū illa.

Parentalia exequentes, ſequebantur amici corpus, vt religioſum & pium opus defuncto exhiberent. Secuti & Ioſeph & alii viri ſancti, de quibus legimus quod ſummo ſtudio, ſummaque religione exequias funerales celebrarūt: neque igitur heri, neque nudiuſtertius cœpit hic mos inoleſcere, neque auaritia ſacerdotum aut Monachorum cupiditate introductus eſt, ſed & ſub naturæ & Moſi legibus celebratus eſt. Quin & corruſcante Euangelio. ſepelierunt viri timorati Stephanum leuitam, & fecerunt planctum magnum ſuper eum. Quanquam vt dicamus quod eſt, non eſt nobis triſtandum perinde atque incredulis reſurrectionis futuræ. Nolite inquit Paulus contriſtari de dormientibus, ſicuti cæteri qui ſpem non habent. Sed ſic lugendum eſt, quaſi non lugentes ſimus, lugendum eſt, ſed quem moderatiſſime. Eccleſia.38. Fili in mortuum produc lachrymas, & quaſi dira paſſus incipe plorare, & ſecundum iudicium tege corpus eius, & non deſpicias ſepulturam illius. Et quod moderatius lugendi ſint defuncti.22. apertius dicit. Modicum plorabis ſuper mortuum, quoniam requieuit. Id eſt, quoniam a multis miſeriis liber euaſit, ſi modo domino ſatis ceſſit. Luctus, mortui ſeptem dies. Et in Gene legimus.50 quadraginta dies & ſeptuaginta quoque quibus Ioſeph & fratres eius, & tota fere Aegyptus, patris Iacob mortem planxerunt. Legimus & glorioſam ſepulturæ pompam. Poteram huc & alia adducere, pro igne expiationis ſtabiliendo. Verum nos hac de re in locus noſtris multa ſcripſimus, & ſæpe alias ex ſacris literis purgatorium publicis in concionibus probatiſſimus eſſe. Quæ omnia repetere & tædei res plena fuerit & nauſeæ. Quis enim eadem ſæpe abſq; tædio vel audire vel legere poteſt?

Exequiarū bonos, tāq̄ opus piū & religioſū cū ſub naturæ tū lege Moſi, defūctis a viris ſctīs exhibitus eſt.

1. The. 4

Eccle. 38

Ibidē. 22

Gene. 50

Quam cum vidiſſet, miſericordia motus, &c.

Noli flere. Mouetur miſericordia ob lachrymas viduę, quã omni ſolatio, quod vnico filio deſtituta eſſet, perpendit orbatam. Iam cum toties ſcripturæ præcipiant, vt viduis ac orphanis miſericordiæ vicem impendamus, noluit legem a ſe æditam negligere. Dauid inquit: Pupillo & viduæ tu
Pſ 8 eris adiutor. Et item. Pupillum & viduam ſuſcipiet, & vi-
Ibi.145 as peccatorum. Et Hiere.22. Viduam nolite contriſtare. Et
Hie.22. Paulus: Honora viduas, quæ vere viduæ ſunt. Erat hæc vidua commiſeratione digna. Vtpote omni humano præſidio deſtituta, eoq; in ſtatu poſite, quo proles ſubinde ex ſeſe nõ ſperabat futuras, quarum ſolatio triſtem releuaret animum, mœſtitiã excuteret. Miſeris enim ait Auguſti. Miſericordia opus eſt: Noli, inquit, flere, in ſpem erigit, adeoque fiduciam præſtat. q. d. ſecundum Bedam, deſiſte quaſi mortuum flere quem mox viuum reſurgere videbis. Reuo-
Mat 9 cari in animum vult, quod alibi docuit: Beati qui lugent,
Luctus q̃d quoniam ipſi conſolabuntur. Luctus eſt triſtitia, inquit Auguſtinus, de charorum amiſſione, quem temperare ac coercere fide reſurrectionis debemus, ne videamus gentiles po-
1.Cor.15 tius quam fideles, eoq; ſimus omnibus hominibus miſerabiliores, vt ad Corinth habet Paulus Et acceſſit, & tetigit loculum. Tangit loculum vt intelligamus ſecundum Cyril. & Theo. corpus Chriſti efficax eſſe, & viuificum diuinitatis organum. Caro enim ſemel verbo in diui-
Simile. nis vnita, virtute imbuta eſt viuificãte, perinde atq; ferrũ igni adhibitum, incandeſcit, adeoque ignis ad ſe naturam trahit, ita & ſacroſanctum corpus dominicum, ſemel diui-
Ioan.5. nitati coniunctum, viuificat, vnde & Chriſtus dixit: Sicut pater habet vitã ĩ ſemetipſo, ita & filius habet vitam in ſemetipſo. Et poteſtatem dedit illi iudicium facere, quia filius hominis eſt. Et item: Sicut pater ſuſcitat mortuos & viuifi-
De viuifi- cat, ita & filius quos vult viuificat. Et Paulus. Factus eſt
co Xp̃i cõ primus Adam in animam viuentem, nouiſſimus Adam in
tactu. ſpiritum viuificantem. Tangit vero ſpiritualiter nos, quando timorem ſui incutit nobis, quando excitat, adeoq; igne

lioqui in vitiis animam. Loculus enim mentis, eſt corpus. Nam ſepulchrum & corpus fere idem ſunt, ſi intus perſpiciamus. Corpus enim Græce Soma vocāt, quaſi Syma hoc eſt ſepulchrum, quod tum tangit Chriſtus, quando amorem & timorem ſui ingerit. Sic tactus fuit calculo ignito Eſai. Eſa. 6.
Et Daniel. Cito volans tetigit me, & in Canti. 5. Sponſa Daniel. 8
Venter meus intumuit ad tactum eius. O ſaluberrimus & Canti. 5.
caſtiſſimus tactus diuini ſpiritus, quo ſimul omnia reuiuiſcunt, cohærēt, ac ī priſtinū robur reſtituūtur. Hoc eſt quod ex Gene. 2. Diſcimus. Inſpirauit in faciem eius ſpiraculum Gen. 2
vitæ, quo animetur, ac operationes vitales exerceat. Et Dauid: Deus tu conuerſus viuificabis nos. Conuerſus miſeri- pſ. 84
corditer viuificabis nos, qui in ſtercore noſtro tabefacti ſumus, & putidi. Adoleſcens tibi dico ſurge. Imperioſe loquitur, quaſi ex authoritate, & perinde, vt his qui h3 poteſtatē vitæ & mortis Non ſic fecit Heliſæus, qui multis precibus tandem obtinuit rediuiuum Sareptanæ filium, nec cæteri Apoſtoli Petrus, & Paulus, & alii ſancti qui & cor- 4. Reg. 4
pora ſuſcitarunt, & morbos curarunt, & pleraque multa Act. 3. & 9
geſſerunt egregia & illuſtria facinora. Verum non id ſuo in nomine ſed in nomine inquiunt Ieſu Nazareni, tibi dico ſurge. Chriſtus ſuapte authoritate, vocat non entia, veluti entia, qui mortuos perinde atq; viuos aloqui pōt. Te- Sapi. 16.
ſtatur id Eccleſiaſt. in cap. 16. Etenim neque herba, neque malagma ſanauit eos, ſed tuus domine ſermo, qui ſanat omnia, Tu es domine qui vitę & mortis habes imperium, & deducis ad portas mortis & reducis. Tuam enim manum effugere impoſſibile eſt. Verbo igitur Dei tāgimur, excitamur a ſomno mortis, ſopore excuſſo. Iam & per allegoriā omnes hoc vno verbo, quotquot morti obnoxii ſumus, euocamur ad vitam Adoleſcens inquit, tibi dico ſurge. Sic & Paulus: Surge qui dormis, & exurge a mortuis, & illu- Ephe. 5.
minabit te Chriſtus. Et alibi. Euigilate iuſti, & nolite pec- 1. Cor. 15.
care. Surgendum eſt maturiter. Nam mora ſua cuilibet eſt Cōfutantē
nociua, potiſſimum tamen morari in peccatorum fœtorib' qui oīa ne
Rurſus hoc loco, confutatur, qui omnia neceſſario eueni- ceſſario e-
re putant, nihilque in noſtro arbitrio cōſiſtere, quod ſalutis uenire pu
tant.

viã parare poſſit. Plane enim aduerſus eos perſtat Paulus. monens vt fugiant, & obuiũ gratiæ lumen excipiant, qui in ſtercore peccati ſtertunt, præmittens ſurge, actũ tribuit voluntati interius latentem, quo ſeſe conatu quodã erga ſolẽ iuſtitiæ erigat, addens vero, Et illuminabit te Chriſtus, concomitantem & ſequentẽ atq; colluſtrantis gratiæ ſplẽdorẽ
Eſa 60. ſubaperit, Ita & Eſa. Surge, illuminare Hieruſalem, quia venit lumẽ tuum Et alibi. Præparate in occurſum eius. Vtigitur ab inferis nos in lucem reuocet, hortatur, Surge. Ita &
Ro 13. ad Romanos Paulus. Hora eſt iam nos de ſomno ſurgere nunc enim proprior eſt noſtra ſalus. Quæ omnia arguunt eos erroris, qui omnem vim ac energiam conatus libero arbitrio auferunt Fruſtra monerent nos ſcripturæ ad ſurgendũ, ad excipiendum Dei fauoreum ad aperiendũ Chriſto, ſi nihil per nos præſtari poſſit. **Et reſedit qui erat mortuus, & cœpit loqui, & dedit illum matri ſuę.** Incunſtanter ad verbum Dei erectus eſt, nihil enim
Heb. 13 huic obuiti poteſt, nihil reſiſtere valet. Vnde eſt illud Et non eſt qui tuæ poteſtati reſiſtere poſſit. Ita ſi ad ſpiritum adeoque myſticum referas, pareas oportet Dei verbo. Venit enim hora, qua te Deus e monumento, fœtido vocat. Surge cum Petro velociter. Ne tardes conuerti ad dominum, & differas de die in diem, inquit Sydrach Si mortui obſequuntur, & oſſa arida audiunt verbum Domini,
Eccle. 5. quanto magis nobis Deo obſequendum eſt deique iuſſis parendum? Ezech. 37. Oſſa arida audite verbum Domi-
Ezec. 37. ni, ſequitur, Ego intromittam in vos ſpiritum & viuetis, & paulo poſt: Et ingreſſus eſt ſpiritus in ea, & reuixerunt, ſteteruntque ſuper pedes ſuos, & reliqua quæ huic miraculo accommodari, ſeu literam ſeu ſpiritum ſpectemus, poſſunt. Nos enim ſumus arida oſſa, quorum nerui & virtus ſpiritualis vitæ emarcuit Verum vocamur ad priſtinam vitam, redintegratis omnibus animi viribus, quid tum agendum? Adoleſcens cœpit loqui, Loquendum eſt & nobis vt ſimus accuſatores noſtri, noſtramque ipſorum cauſſam pronunciemus coram ſeſe eccleſiæ arbitris, id eſt, ſacerdotibus, vt per viuum dei verbum medullas cordis noſtri ex-

purgent,& rurſus impleant ſpiritu ſalutis. Dixi, inquit Dauid, Confitebor aduerſum me iniuſtitiam meam, &c. Ne vero tibi perſuadeas tibi non eſſe ſacerdoti, ſed deo confitendum, audi quid euangelium dicit quorũ remiſeritis peccata, remittuntur eis. Si remittere debet, ac pro iudicio ſuo arbitrari qualia ſint, quantis pœnis digna, quibus ſubinde modis expianda peccata, ſcire oportet, atque comperta habere eadem. Seipſis vero nequeunt cum neq; cordis ſcrutatores ſint, neque prophetæ, tuum erit vulnus detegere, at pronunciare, vt habes in Leuitico quarto. & ita demum orabit pro te ſacerdos, teque in conſortium myſtici corporis reponet, verboque ſalutis & conſolationis læſam alioqui conſcientiam roborabit ac inſtruet, vt pergat ſubinde recto, gratiamque habeat deo, qui gratiæ omnis largitor eſt, quia reduſti ad vitam, redditusque es ſuperis. Hinc ſequitur. Et reddidit eũ matri ſuæ. CHRISTVS gratiæ operator eſt qui nos matri noſtræ, quæ ſurſum eſt, id eſt eccleſiæ per ſuos miniſtros reddit. Sunt enim miniſtri cooperatores & coadiutores gratiæ dei, & quod Petrus ait dispenſatores, atque reconciliatores. Legatione enim fungimur pro CHRISTO, inquit Paulus: Accæpit autem omnes timor, & magnificauerunt deum.

Psal. 31. Sacerdoti cõfitẽdũ. Leuit. 4.

Quia ꝓpheta magnus ſurrexit in nobis, & quia deus viſitauit plebem ſuam. Semper ſuſpicatur iners populus, illum aduениſſe prophetam, de quo Deu. Prophetam ſuſcitabit dominus deus, &c aut certe Heliam vel Hiere. vel quemlibet alium virum iuſtum & ſanctum. Verum hæc cõfeſsio ad Chriſti dignitam collocata, nulla erat: Superat enim Chriſtus omnes prophetas etiã Ioã Bapt. etiã Moſen, & quoſlibet alios, qualibet ſanctitate, & ſpiritu diuino adflactos. Atque hic rurſus habes populi inconſtantiam, paulo enim poſt, nõ prophetæ nomine dignum hunc cenſent, ſed impoſtorẽ, ſed potatorem, & oĩbus modis cõteptibilem hominẽ. Vere aũt dicũt deũ plebẽ ſuã viſitaſſe. Nam miſit eis ſeruatorẽ, vt in libertatem aſſereret, lõga & miſerabili captiuitate detentos. Id qđ Dauid multis etiã lagi

2 Cor. 5. Deut. 18. Pſal.

tauit olim precibus. Viſita nos in ſalutari tuo. Prædixit & Ezech. futurum paſtorem, qui ipſe requireret oues Iſraelis diſperſas Celebrata eſt quoq; miracula fama per totam regionem, quo minus eſſent excuſabiles Iudæi. Si non veniſſem inquit Chriſtus. & opera feciſſem, quæ nemo alius fecit, peccatū non haberent, Vult enim deus operibus ſuis nos ad ſe trahere. Quæ ſi cōtemnam⁹, nulla erit nobis excuſatio. Cæterum quod ad allegoriā pertinet, imitandus eſt nobis in eo populus, quod agnoſcunt Chriſtum Prophetam, quod deus ſua dona per hunc eis impēdat. Id profecto nobis ex animi ſententia confitendum. Nam ipſe eſt qui ſuſcitat mortuum qui largitur gratiam, qui reddit & corpori & animæ vitam. Merito igitur in hunc regerimus honorem & gloriam & fortitudinem, Viſitauit enim nos oriens ex alto, Illuminare his qui in tenebris & vmbra mortis, hactenus delituerunt. Tale quid & in Hiere. promittit. Viſitabo vos & ſuſcitabo ſuper vos verbum bonum, vt reducā vos ad locum iſtum. Ego ſcio cogitationes pacis & non afflictionis, vt dem vobis finem & patientiam. Et inuocabitis me & viuetis, & orabitis & exaudiam. Atque vtinā ad eum modum nos dignetur viſitare, noſtraſque cōſcientias gratiæ ſuæ ſplendore colluſtrare ſuſcitare in cordibus noſtris verbum ſuum bonū quo e cœno peccati ſurgamus, ipſumque perpetuo magnificemus & collaudemus, id tū fiet, vbi finis fuerit, oīs miſeriæ, omniſq; calamitatis terminus, tum enim verā aſſecuti erimus pacē, & viuemus æternum.

Ezec. 34. — Ioan. 15. — Luc. 1. — Hier. 29.

Feria ſexta poſt dominicam Lætare. Ioan. 11.

ERat quidē languens Lazarus a Bethania, Eſt vna omnium Theologorum ſententia, chariſsimi auditores, nihil eſſe difficilius creditu, nihil impoſsibilius factu, quam in priſtinum vitæ ſtatum ceu poſtliminio eū reſtituere, qui morti, qui fatali neceſsitudini ceſsit. Hæc ſententia, quanquā totis ſcripturis pateat, ex ea tamē diſpu

Reſurrectio aīalis rationis ductu nō capit̄ ſed

tatio(quæ omniũ fuit celeberrima)conſtat quoq;,quãdo Athenis,cũ Stoicis & Epicureis de reſurrectione plæraq; multa,docte & religioſe diſſeruit Paulus.Eo enim torſit ineptiſſimos philoſophos,vt hunc nouorum dæmoniorũ anunciatorem eſſe, putarent, aliis interim obſtrepentibus Quid vult ſibi ſpermologus iſte?aliis,noua quædam infers auribus noſtris,Adeo enim inualuit apud eos ratio naturalis,& animalis,vt impoſſibile iudicarent, corpus ſemel corruptum,rurſus redire ad vitam animalem,porro ſol a naturali ratione incedebant,Iam animalis homo (cum non ſpectet neque intelligat niſi ea quæ ob oculos cadunt)nullam virtutis diuinæ introſpicere poteſt efficaciam. Verum fides ſecus ducitur,Hæc enim contra ſpem in ſpem credit, nihilq; exiſtimat,ac certo credit,apud Deum eſſe impoſſibile.Fidei igitur reſurrectionis futuræ myſterium deprehendimus,non ratione, neque prudentia carnis.Ad hanc fidem corroborandam,ante ſuam cõmonſtrauit Chriſtus mortem, exempla obiiciens, quibus reſurrectionis ſententiam concederemus,dum videlicet tres mortuos aliũ in domo,alium in foribus, tertium apud ſepulchrum reuocauit ad vitam,Probauit & ſeipſo,dum triump hata morte, triumphato mortis tyranno, inferis propria potentia, ac virtute rediit ad ſuperos.Hoc igitur inſolito & omnium maximo miraculo & Ethnicorum, & Sadducæorum impii errores,quibus reſurrectionem inficiabãtur,elidentur. Quanquam enim nos veritati adniti,ſine vllo ſigno, oportuit: quod a pria ac infallibili veritate, omne verũ prodeat, voluit tamen diuina miſeratio ſeſe noſtræ imbecillitati ſic accommodare, vt plerunq; ad omnẽ fere fidei articulum ſignum quoddã quaſi ſigillum addat.Itaque ſeſe noſtræ accommodãs fragilitati,ſignum ob oculos poſuit, quo addu ceremur ad credendũ deo,qui promittit reſurrectionẽ corporum.Eſt enim omniũ celeberrimum,quod in terris geſſit Chriſtus,alios enim quos exuſcitauit iã recens e viuis exceſſerunt,hic quatriduanus erat.Sic autem habet hiſtoria.

fide credi tur & intelligitur.

1.Cor 2.

Roma. 4.

Cuilibet articulo fidei ſuum. pene additum eſt miraculũ ad noſtræ ĩbecillitatis cõſolationem.

Erat quidam languens. Plane conſtat hunc fratrem duarũ ſororũ fuiſſe,quæ frequentius officiũ hoſpitalitatis

impendebant Chriſto, quod tum Lucas, tum Ioannes non vno loco teſtantur. Porro fuit hæc Maria quæ pedes Chriſti vnxit, in domo Simonis leproſi, id ad omnibus recæptū eſt, an fœmina illa fuerit infamis, quæ ſeſe quaſi oibus proſtituit, nec inter omnes ita conuenit. Sunt qui alteram exiſtimant, idq; multis efficere argumentis contēdunt, Porro huius ſententiæ eſt Chryſoſt. Theo. & recētiores nounulli, quorum hac de re proſtant libri. Sunt & alii qui ex diametro iis pugnant, eandem vbique confitētur & apud Lucam & apud Ioannem, Habent ii a patre ſua, Grego. & eccleſiaſticum officium. Ego vtcunque alii ſentiant, atque iu dicent, mallem hæc in concionibus coram vulgo inertitaceri, quam refricari, ac totas horas iis controuerſiis expendere. Quid enim ædificationis hinc ad populum propagatur, ſi maxime ſciat eandem, vel aliam eſſe? Vult autē Paulus, vt omnia noſtra ad ædificationem fiant, ædificabitur vero populus, ſi ſimpliciter hocloci dicas, id quo textus habet, ſorores videlicet fuiſſe has duas, & honeſtas, & officioſas, & religioſiſſimas. Vbi vero tractaueris Lucæ hiſtoriam, quid proderit addere, ſoror Lazari, & Marthæ, quando id neque eo loco Lucas exprimit, neque ex circunſtantia verborum colligi poſſit Docendus eſſet vti obiq; populus vt hoſpitalitatem ſororum, & peccatricis reſipiſcentiam, quāto poſſent ſtudio ſequerentur. Hinc plus vtilitatis ac commodi rediret ad auditores, quam ſi te torqueas, qualis & quæ illa meretrix fuerit Cæterum nolo tamen aliud me exiſtimes credere, quam quod tota eccleſia catholica, & credit & probat Id vrgeo ſaltem, vti concionatores non curioſitatem, ſed vtilitatem, ſed temporum rationem ſpectare velint, Facile enim eſt in admirationem adducere inertem multitudinem, facile eſt noua inuehere dogmata verum vbi ſuſcæptum errorem euellere pergis, hoc opus, eſt, hic labor. Cur igitur non collocamus breuiſſimam partem temporis in neceſſaria adeoque vtilia dogmata? Cur non docemus quæ credenda, quæ agenda, quæue vitanda ſunt, relictis a tergo, iis. quæ vel dubia ſunt, vel eccleſiæ authoritate necdum communita, vel quanquam eccleſiæ au-

Inutiles quæſtiones populo, ī ſacris cōcionib⁹ non eſſe proponēdas.

1. Cor. 14

thoritas acceſſerit, talia tamē ſunt, quæ a vulgo intelligi nō poſſunt? Non enim omnibus omnia dogmata ſunt inculcanda, Reuocent igitur concionatores in mentem, quod præcipit Paulus, vt vitemus verborum pugnas. Stultas autem & ſine diſciplina quæſtiones deuita, ſciens quia generant lites, alibi etiam damnat eos, qui genealogias curioſius inueſtigare volunt, relictis interim ſalubrioribus, & neceſſariis rebus. Miſerunt ergo ſorores eius ad eum dicentes, Domine ecce quem amas infir. Non acceſſunt Ieſum, ſed morbum ac ægritudinē denunciant, Quo declarauit, ſe maximam in Chriſtum fiduciam habere. Quem inquiunt, amas. q. d. Amici incommoda te ad commiſerationem inflectant Omni enim tempore, qui amicus eſt, diligit, precipue vero, neceſsitate vrgente ineuitabili. Diſcimus ex hac hiſtoria orandi formam pulcherrimam. Quemadmodum enim ſorores Lazari, fratris ſui ægrotationem ipſi Chriſto annunciant, non præſcribentes modum auxiliandi, ita, ſi oratione aliquid a Deo impetrare voluerimus, ſolam neceſsitatem proponamus Deo, noſtroſque affectus ad ipſum dirigamus, Ipſe enim nouit figmentum noſtrum nouit quid nobis expediat, nouit quātum poſsit humana fragilitas. Sic enim orandus eſt Deus, vt penes ipſum ſit faciendi, vel non præſtandi poteſtas repoſita, id eſt, quod docuit, quum oraueritis, dicite. Fiat voluntas tua. Id & ipſe exemplo mōſtrauit. Non inquit, mea ſed tua volūtas fiat. Vt igitur impetrem⁹, vt gloria dei perſpicacior illuſtriorq; euadat, neceſsitatē illi noſtrā cōſtāte fide, animoq; figuranti proponamus. Quomodo Ioſaphat orat 2. Pralip. 20 In nobis nō eſt tanta fortitudo, vt poſſimus huic multitudini reſiſtere, quæ irruit ſuper nos, ſed quū ignoremus quid agere debeam⁹, hoc ſolū habem⁹ reſiduum, vt oculos noſtros dirigamus ad te. Sic & Cēturio, puerū ſuum domi decumbere, atq; grauiter diſcruciari dicit nihil addēs, ne Chriſto videatur modum, vel tempus, ſanandi præſcribere. Neq; enim cōuenit, deum ad noſtrū præſcriptum cogi quin noſtros affectus ad eius voluntatem (quæ regula eſt & amuſsis omnium rerum, & deſide-

Pro. 17.
pulcherrima orādi forma.
Pſal. 102.
Matth. 6
2. Pa. 20.

riorum & mortuũ,vt habet Aug.)dirigamus oportet.Noſtrum eſt conſtanter, & in fide poſtulare ipſius vero in arbitratu relinquamus, quid præſtare,& quando velit Alioqui ſi illi certas leges dictem*,quib* nobis ſuppetias ferat, ac præſcribamus,audiemus,id quod Iudith ſacerdotibus,

Iu dit.7. qui quinq; ſolũmodo diebus expectare volebant, obpro-

Ibidem.8. brauit.Quid eſt hoc verbũ in quo cõſenſit Oſias, vt tradat ciuitatẽ Aſſyriis,ſi intra quinq; dies non venerit vobis ad iutorium?Et qui eſtis vos qui tentatis Deũ?Non eſt iſte ſermo qui prouocet miſericordiam,ſed potius qui irã excitet, & furorem accẽdat.Poſuiſtis vos tempus miſerationis domini,& in arbitrium veſtrum, diem conſtituiſtis ei. Ora igitur deum,non pro tuo nutu illi auxilii conditiones præſcribens,ſed ſimplici corde,conſtanti fide,neceſſitatem exponens, tum aderit in tempore opportuno. Infirmitas hæc non eſt ad mortem, Annotandum hoc loci, Aduerſus quoſdã huius ſeculi impoſtores, qui audent & clam & publicitus profiteri omnem infirmitatem, omnes afflictiones,calamitates,& id genus alia peccati authoramenta ſolum propitii dei,& non ad irati eſſe ſigna, mortem non eſſe mortem non eſſe peccati aculeum, ſed inſtrumentum, quo deus glorificatur,Verũ non intelligunt, miſeri hoĩes, quod in hoc loco,Chriſtus manifeſtario, teſtatur Lazarũ

Hebr.12 eſſe dei amiciſſimũ,iam qui amici dei ſunt,ſi flagellantur,

Hiere. 25. id maximũ diuinæ erga eos amoris indiciũ.Quẽ enim diligit domin* corripit, & in ciuitate,in qua inuocatũ eſt nomen meũ,ego incipio affligere.Itaq; afflictiones amicorũ inſtrumenta ſunt quibus glorificatur deus.Sunt & inſtrumenta, quibus expurgantur & probantur,nihilq; obſunt, ſi excelſo animo has perferant, ſi non deſperent olim iis calamitatibus,ſe euaſuros illuſtriores,hoc eſt,vbi triumphauerint,Glorientur hi in infirmitatibus ſuis, glorientur in nuditate,in ſiti,in frigore,in omnibus deniq; quæ aduerſa videri poſſunt Nam diligentibus deum omnia cooperantur in bonum,etiam mors.Nam omnia veſtra ſunt, inquit

Rom.18. Paulus.vos aũt Chriſti.Contra qui ob ſua flagitia affligũ-

tur(quãquã horũ afflictione,deus illuſtriorẽ & potẽtiorẽ
ſeſe aduerſus impietatẽ declaret)nihil tamen hinc illis qui
patiũtur cedit fructus,nihil laudis.Proinde huius mors &
calamitas,adirati dei ſignũ eſt.Gene.3.Quia audiſti vocem
vxoris tuæ,& comediſti de ligno maledicta terra in opere
tuo.Et deut.28.Percutiet te deus vlcere peſſimo. Porro ne Gen.3.
dicas hæc legis eſſe craſſæ authoramenta,quæ omnia ſub- Deu.28.
ſunt adueniente Xp̃o,audi & Euangelium inferno nos ter-
re,& concutere,ſiquidem male agamus. Comburet,inquit
igne inextinguibili,ſcilicet paleas,Et ea ratione Petrus.
Nemo veſtrum patiatur vt fur, aut homicida,ſed ſi quid Mat 3
patimini propter iuſtitiam,beati. Infœlices ergo, qui ob 1.Pet.4
ſuam hereſim,ob turpia crimina patiuntur,affliguntur q;.
Nihil hic proderit fucata fides,qua tibi adblandiris de bo
na voluntate dei hæc tibi contingere ſupplicia. Neq; enim
ſolẽ dei miſericordẽ voluntatẽ perpendas,oportet,ſed etiã
cauſſam tuã ob oculos ponito,quæ ſi iuſta fuerit.merito di
ces:Non eſt hæc afflictio ad mortẽ,ſed pro gloria dei, ſin
mala fuerit, dicito, merito hæc patimur,quia peccauimus
in fratrem noſtrum.Et illud:Nos digna factis recipimus. Gene.42
Vt ergo audiuit Ieſus,&c. Diſtulit dominus auxiliũ, Lucæ.23.
vt illuſtrius reddatur miraculum. Solet enim ſuos in me Solet do-
diis malis derelinquere,adeo, vt videatur ipſorum obli- minus ſu-
tus ſed poſtea glorioſius eos e mediis malis eripere Sic Io os in me-
ſeph multo tempore reliquit in ſqualore carceris,quem po diis malis
ſtea ſublimius extulit.Vos,inquit,cogitaſtis de me malum tãquã ob
ſed deus vertit illud in bonum. Sic & proprium filium de- litus dere
reliquiſſe videtur,vt poſtea eum ad dexteram ſuam conſti- linquere,
tueret.Idem in reliquis. Neque igitur ſtatim voluit obſe- vt eoſdem
qui amicorum deſideriis, ſed manſit biduo in loco.vbi e- mox poſt-
rat, cum nuncium acciperet.Eamus in Iudæam? Vix ea exaltet
alio in loco comperies prædixiſſe CHRISTVM.quo glorioſi*.
inſtituerit proficiſci, hoc vero loco prædicit,ne repentina Gene.50.
ambitione turbarentur,ſi in eam regionem abducerentur,
quæ iam in magiſtri mortem conſpirauit, non vult ſuos
imparatos incurrere pericula.Videte,inquit, ne intretis in
tentationem. Nonne duodecim ſunt horæ diei? Matt.24.

Metuebant apoſtoli, ne rurſus in manus illas ſenguinarias incurrerẽt, quæ nuper eum lapidare decreuerunt. Hunc timorem ſic excutit, vt ſe diem appellitet, in qua miniſterium concreditum exequendum Conſtat enim dies haud multo pluribus quam duodecim horis, in quibus laborandum & tuto obambulandum eſt, qui enim interdiu ambulat, non facile offendit, qui vero ſub noctẽ, vix euadet illæſus. Itaque ſuum habet vnuſquiſque tempus, quo laborandum in vinea domini, quod ſi hoc tranſegerit oſcitanter, ſi ſuo ſegniter defunctus fuerit officio, non facile reuocabit, aut reſtaurabit collapſa Proinde Chriſti tempus nemo potuit præuenire, nemo differre, Decreta enim erat paſſionis hora, ad quam venit ſuapte ſponte. interim prædicans, quo ad libuit. Dicit ergo ad Apoſtolos, Deponite quæſo, timorem veſtrum pro me vanum, neq; enim miniſterii mei curſum compleui, habemus in die functionis meæ ambulo, hactenus ipſe mundo prælucceo. Proinde quanquam iamiam vndecima hora inſtet, nec tamen duodecima paſſionis adeſt. Hanc operiri, velint noli inimici mei, coguntur. Igitur addit apte. Si quis ãbulauerit in die non offendit, CHRISTVS dies eſt, quo omnia illuſtrantur, quem ſi quis imitatus fuerit errare non poteſt Qui enim ſequitur me, non ambulat in tenebris, ſed habebit lumen vitæ Qui ſine Chriſto eſt, errat porro adeoq; in tenebris diuerſatur Rom.13. Nox præceſſit, dies autem appropinquabit, abiiciamus ergo opera tenebrarum, &c. Opera tenebrarum carnis opera ſunt, quæ homines mergunt in infernum.

Quiſque ſuũ habet merendi tempus.

Ioan.12. & 8.

Rom.13.

Hæc ait, & poſt hæc, dicit diſcipulis ſuis, Lazarus amicus, &c. Mortuus quidem erat Lazarus, ac mortis ceſſit imperio. verum, CHRISTO dormiebat. Mors enim noſtra, CHRISTO ſumnus eſt Vix audita eſt concio hæc in prophetis, mortem non eſſe mortem, ſed ſomnum. Non eſt itaque piis mors timenda, quam Chriſtus in ſomnum vindicauit, ſed optanda potius, vt requieſcant a laboribus ſuis. Mittit enim nos mors ad quietem, ſi in domino moriamur. Paulus quoq; fideles mortuos, dormien-

Cur Chriſtus mortẽ ſomnũ appellarit.

1 The.4.

tes vocat. Nolo, inquit, vos ignorare de dormientibus, vt non contriſtemini, ſicut cæteri qui ſpem non habent. Secus de impiis. Dormiunt enim & illi, ſed horrendis in ſomniis excruciantur, de inferno de ſempiterno ſupplicio, de retegenda in die iudicii nequitia & impietate. Vermis enim eorum non morietur, Hoc eſt quod diuitem illum mando nam apud inferos torſit. Crucior, inquit, in hac flamma, Eſai.66
Addit Theophy. & aliam cauſſam cur mortem ſomnum Lucæ.16
appellauerit Chriſtus. Lazari, inquit, mors ſomnus videtur eo quod dominus eum mox reſuſcitaturus erat, neq; enim in puluere conquieuit, perinde atque aliorum piorum hominum corpora, in extremo die glorificanda, ſed paucis admodum diebus. quaſi dormiens, excitandus. Proinde an illi, qui ſemel mortis iudiciũ experti ſunt, rurſus vel naturalem vel violentem ſubierint mortẽ, quum ſcriptum non ſit, neque rationibus euidẽtibus colligi poſſit cum Hiero. diuinæ ſapientiæ committamus. Certum enim eſt. ſtatutum eſſe ſemel hominibus obeundum. Si tamen iterum mortui ſunt, credendum pie, eos mortis aculeum non ſenſiſſe. Volunt nonnulli hoc loci colligere, non tam ſtupidũ quam impium quoddam commentum. Cum, inquiunt, Sanctorum more, ſomnus ſit, & ſomno veternoq; preſſi, neq; precari, neq; interpellare alterius cauſſa poſſunt: non poſſunt igitur pro nobis intercedere ſancti qui dormiunt, quin ſinendi ſunt, vt requieſcant a laboribus, non ſunt fatigandi, neq; interturbandi a nobis. Quibus, aliud nihil reſpondeo, quã quod Chriſtus Sadducæis, non eſt deus mortuorum, ſed viuorum, & quod in Cãticis ſponſus Ego dormio, cor meum vigilat. Quibus plane conſtat ſanctis, etiam ſi in domino quieſcant, intercedẽdi facultatem non eſſe ſublatum, quandoquidem dormiens in Chriſto, multo vigilantior eſt, omnibus mortalibus, multo etiam perſpicacius in verbo noſtras neceſſitates cernit. Eſt enim integer ipſe ſpiritus & meus, & ratio, demq; & affectus pietatis ac miſeratiõis in nos, morte non interiit, ſed firmior factus eſt Charitas enim non excidit, quãquam interim corpus emortuum ſit. Hoc affectu optant nobis regnum per-

Contra illos qui negãt ſãctos iterpellari pro nobis.

Matt.22

Canti.5

1.Cor.13

Mult o ali ſam eſſe ſã ctorũ atq; noſtrã dor mitionẽ.

petuum optant & gratiam, precantur & noſtram reſipiſceńtiam, multo autem maxime præcantur, omnis miſeriæ & corruptionis antiquationem, quo ſimul cum corpore omnes glorificemur, ſitq; tãdem deus omnia in omnib⁹. Hæc niſi cõcedas, aut impius es, aut ſtupior qualibet caute Proinde maxima ſtupiditas eſt animi, opinari ſanctorum dormitionem, ſe perinde atq; noſtram habere. Nos ſtertimus exturbamur ſæpius, & falſis inſomniis torquemur, id quod multo ſecus ſe habet impiis animab⁹. Viuunt illi iucundiſſimam vitam, omneſque operationes, vt voeant, vitales multo perfectius exequuntur, quam quilibet mortalium perfruuntur deo vt libet, amore illi, nobiſq; adhærent Hinc & dei gloriam, & noſtram ſalutem multis precibus eſtlagitant. Non enim deſtruit patria illa cœleſtis naturam noſtrã ſed perficit. Domine ſi dormit, ſaluus erit. Apoſtoli Chriſti verbum carnaliter intellexerunt, perinde atq;

Apoc.1.

pleraq; multa perperam intelligentes. Si dormit, inquiunt: Solemus enim bene ſperare de firmo, ſi dormiat, Porro dominus apertius differens Lazarum ſatis ceſſiſſe, ait.

1.Cor.15

Gaudeo propter vos vt credatis. Q.d. Si præſens fuiſſem, facile eum a morte ſeruaſſem, iam vero, cum me abſente obierit, ſitq; ſepultu, augebitur, adeoq; in vobis fides in me firmabitur. Vt, inquit, credatis me eſſe eum qui claues habet mortis & vitæ, qui ab inferis reuocem mortuos: qui triumphaturus deniq; ſum & mortem, & mortis au thorem. 1. Corinth. 15. Abſorpta eſt mors in victoria, ceſſit enim Chriſto triumphatori omnium Quod vero dicit ſe non fuiſſe ibi, inſinuare voluit, nihilo ſecus ſi præſto fuit in mediis fluctibus, dum ægrotaret, dum animum ageret Lazarus, etiam ignoratibus amicis, ac minime præſentiſſimum dei auxilium ſentientibus. Non erat tum ibi cor po re, quanquam cura ibi præſens fuit. Loquitur enim interim Chriſtus de Lazaro, ſolicitus eſt, nec fruſtra impendit ſolicitudinem. Sic ſuos nunquam deſerit, fert enim perpetuo ſuppetias, tutatur, defendit. Thomas, qui dicitur Didymus: id eſt gemellus. Eamus moriamur cum eo.

Locus ait bifariam chariſsimi nobis tractandus eſt. Semel vt ſit triſtis,& meticuloſi animi verbum.quaſidiceret ſecũdum Theoph. Eamus & nos inſipientes, & non curantes propriam ſalutem,noſq; ipſos in manus præcipitemus hoſtium. Id quod & temerarium & ſtultiſsimum fuerit, non enim tentandus eſt Deus,ſi quando humana nobis patent ſuffugia. Nõ igitur fiduciæ,ſed incredulitatis indicium eſt Eamus & moriamur. Quemadmodum & Ioan 20. Niſi videro in manibus eius fixuram clauorum. Sunt alii qui Thomæ conſtantiam.hinc colligere putant,quanquam imbecillitatis neſcius eſſet. Quo animo & Petrus dixit: Tecũ paratus ſum, & in mortem,& in carcerem ire. Ita & Thomas cum inter ſe diſcipuli conſultarent,num conſulto agerent, ſi ſe manifeſtis periculis exponerẽt, erumpit tandem cæteris audentior factus,extimulans condiſcipulos, ne detrectare velint magiſtri imperiũ, quando ſecus non liceat, Quin pergant vna omnes per tela,perq; enſes,perq; ignes eius obtemperaturi iuſsis Metuebat enim ſe deſolatos ac triſtes relinqui,exploratã deinde non ſemel habuit Iudæorum aduerſus Chriſtum obduratam ac implacabilem maliriam Maluit quapropter cum Chriſto perire, quam phariſæorum ſæuitatem imparatos incurrere, Proinde hoc loci propemodum arguuntur,qui ſe viribus exiſtiment mundum,mortemque poſſe vincere, immemores imbecillitatis propriæ, Quales ſunt & illi qui ſuo propoſito, ſuiſq; ſtudiis tribuũt,ſi quãdo peccata vitãt,aut occaſiones,radiceſq; ſtirpitus euellunt. Contra fecit Paulus: Nõ ego,inquit, ſed gratia dei mecum,ideſt,quod omnibus abundantius miniſterium meum exequutus ſum, quod multa & corporis & famæ,& rerum incommoda ac diſcrimina euaſi, quod plures lucrifeci Chriſto,non mihi,ſed Chriſto fero accæptum. Non enim ſum⁹ ſufficiẽtes cogitare aliquid ex nobis,quaſi ex nobis, ſed ſufficiẽtia noſtra ex deo eſt. Quem locum perpetuo ob oculos ponerent ſuperſtitioſuli quidam homines,qui mire ſibi adblandiuntur,ſi in turpia non ruant vitia,cum interim aſtu,liuore,maleuolentia ſunt pleni, deinde & quod deterius eſt, nõ ſemel ſuam innocentiam, pro-

Ioan. 20

Matt. 26.
Luc. 22.

Aduerſũ illos,q pl⁹ æquo ſuis viriculis tribuunt.

1. Cor. 15.

2 Cor. 3.

bitatem, præclaraq; facta iactãt, præſumuntq; ſuis viriculis conſequi, quod ex gratiæ diuinæ præſidio conſtat. Quos eo conſtat eſſe mendaces omnes & impios, quod facile a
Pſal 143 propoſito deflectunt, ſiquidem hos obiurget, ſi deiicias deum immortalem, quam hic nares, oculoſque, faciem denique totam corrugant, quam rodunt dentibus. Tãge, inquit Dauid, montes, & fumigabunt. Prodit enim ſe fumus fucatæ ſanctimoniæ, quid vel opprobres, vel obiectes quod eorum animo diſpliceat. Sic ſolemus miſeri nobis ipſis permiſsi, plurimam nobis conſtantiam, multam fidem, humilitatem eximiam, cæteras quoque virtutes tribuere. Quas eo conſtat veras non fuiſſe, quod ad minima toleranda im-
Matth. 26 becilliores ſumus. Terruit vna ancilla Apoſtolorum prin-
Ioan. 18. cipem, & deſerat CHRISTVM, detrectat & enſes &
Mat. 14. carceres, & reliqua ſubire pericula, ad quæ ſe pauloante paratũ atque expoſitum teſtabatur. Conemur itaque Chariſsimi mori cum Chriſto, ſed non ſine Chriſti auxilio, nihil enim ſine hoc triumphatore agere, ne dicam, vincere poſſumus non minimum quidem vitiorum exterminare. Excutitur enim omnis trepidatio mortis, p̄ſente ſpiritu Chriſti. Tunc noſtram in poteſtatem redigimus non tam infirmum, ac impotentem carnis tyrannidem, ſed etiam vitam ipſam noſtram, ſed calamitates omnes, omnes item terro-
Act. 1. res, ipſam quoq; mortem. Hoc eſt quod ſignificare voluit Chriſtus, quando iuſsit Apoſtolis. Vos autẽ ſedete hic, do
Lucæ. 21 nec induamini virtute ex alto. Id quod nobis multis preci bus ac ſuſpiriis efflagitãdum eſt, vt donet, is qui pollicitus eſt. Ego dabo vobis os & ſapientiam, cui non poterunt reſiſtere & contradicere omnes aduerſarii veſtri.

Sermo ſecundus de eadem feria.

VEnit itaque Ieſus, & inuenit eum quatuor dies iam in monumento habentẽ. Superiore audiuimus ſermone, ſororem erga laborantem fratrem diligentiam, audiuimus & Chriſti in eundem animi propenſionem, & mortem deniq; intelleximꝰ, quod re-

liquum eſt euangelii,declarat ipſius miraculi celebrem famam Quæ hinc increbuit celebrior,quod non mox,quando rogatus eſt,ſuppetias tulit,ſed expectauit aliquãdiu.Nẽpe duobus diebus,antequos affuit nuncius,qui mortẽ non nũciauit,ſed ægritudinem ſaltem,quo die Lazarus e viuis exceſſit,quarto itaq; die,Chriſt⁹ Bethaniã adiit,ſignificãs quandoq; differre deũ conſolationẽ,nec mox adheſſe afflictis,vt eo ardentius vrgeant,inſtent petant,nec antea a precando ceſſent,quam exauditi fuerint,Sic Dauid. Expectãs expectaui dominũ,& intẽdit mihi Et Abacuck . Si moram fecerit,expecta eũ.Expectat que nõ deſperat ſibi opportuno tempore affuturum auxilium.Nihil igitur magis neceſſarium,quã vt nõ deficiamus a propoſito, vt non deſpondeamus animum , ſed noctes atque dies vrgeamus,vt exaudiat vt ſuccurrat.Aderit certiſſime ſi perſeueremus.Luc. 11. Amen dico vobis,ſi perſeuerauerit pulſans,ſurget,& dabit illi quotquot ſunt neceſſarii. Annotandum etiam per allegoriam,quatriduanum tempus , quatuor gradus ſignificari quibus inferos deſcenditur Quos vno verbo Iob.3.complecti exiſtimo . Ita enim habemus Quare non in vulua mortuus ſum?Egreſſus ex vtero non ſtatim perii?Cur exceptus genibus?Cur lactatus vberibus ? Primus gradus in vulua eſt,id eſt,inuolucris concipitur ac latebris animæ cõtinentur,dum malis cogitatis,ipſos nos inuoluimus,dataque opera a deo auertimur.Tales fuerũt illi,quos arguit in Euãgelio Chriſtus.Vt quid cogitatis malum in cordibus veſtris?& Dauid Cogitauerũt cõſilia,quæ non potuerunt ſtabilire.Id eſt,intus conceperunt virus turpitudinis & impietatis & iniuſtitiæ,quod cum non habeat firmitudinẽ fidei, ſtabiliri minime poteſt,Nihil enim quod caret fide,firmum eſſe poteſt Curandum igitur vt initiis reſiſtimus, ne vbi virus irrepſerit , impoſſibile ſit mederi ſaucio animo , adeoq; letifero morbo infecto.Sero enĩ medicina paratur . Secundus gradus,ex priore coaleſcit,id eſt, ſequitur,dũ ea exequimur,quæ perperã in animum induximus , ad quem pertinet illud Ecce concæpit dolorem,& peperit iniquitatẽ.Peccator quilibet concipit dolorem,quãuis nõ animad-

Pſ.36 | Abacuck. 2. | Lucæ.11 | Quatuor grad⁹ quibus ad īferos deſcenditur. | Iob 3 | Mat.9. | Pſ.20 | Pſ.7

uertat. Quandoquidem quodlibet peccatum mellita quadam ſpecie ingreditur, vbi vero totam animam inuaſerit, opereque neſario inquinauerit, quid reſtat, niſi gemitus & dolor, quam tum primum animaduertimus, quando mulctati, & icti reddimur vigilantiores, ſed ſerius id multis euenit, metuo & hic gradus in lucem eſt deductus, palamq; extero genitus. Tertius gradus ĩ genibus eſt, arridere propriis malis, quãdo non m do invulua, nec modo in opere a veritatis tramite defecimus, ſed etiam, ipſa iteratione peccati declaramus nos triduanos eſſe. In hunc gradum delcẽ dunt qui flagitia conſuetudine exequuntur, quos multo difficilius curabis iis qui prauas conſuetudines, cũ radicibus euulcerũt. Inciderũt adeoq; impegerũt in hunc gradũ

Hie.13 filii Iſrael, vt Hierem.13 dicat. Si mutare poteſt Ethiops pellem ſuam, aut pardus varietates ſuas, & vos poteritis benefacere, um didiceritis malum, non vno atque altero opere diſcitur malum, ſed pluribus iiſq; repetitis. Quemadmodũ philoſophi dicunt vnum actum nõ generare habitum, ſed multos eiuſdem naturæ. Sic vna hirundo non adfert verbum tempus, ſed plures. Porro vbi multis fuerimus cõtami nati vitiis, exoritur conſuetudo quædam, ac peccandi licẽtia, frequentia enim parit aſſiduitatem. Iam qui vitiis aſſueti ſunt, qui malis artibus imbuti ſunt, qui ſeu vno, ſeu iſini tis vitiis multis modis obnoxii ſunt, difficile reſipiſcere poſ

Mat.16. ſunt. Eo videtur Chriſtus reſpexiſſe, quando dixit. Impoſſibile eſt diuitem intrare in regnum cœlorum. Qua ſententia non plane tollitur liberi arbitrii potentia, ſed difficultas ad bonum indicatur. Nam auarus, quo plus habet, eo plus ſitit. Poteſt tamen inreri, ſi velit, ſua impartire pauperibus poteſt auaritiæ ponere modum, temperare æſtus cupiditatis. Belle igitur inquit hoc loco Hierony. Hieremię dum enarrat verba. Quicquid enim diſcitur non naturæ eſt, ſed ſtudii, & propriæ voluntatis, quæ nimia conſuetudine & amore peccãdi, quodammodo in naturam vertitur, ſed hoc hominibus impoſſibile eſt, deo poſſibile eſt. Vt nequaquã Ethiops & pardus ſuam videantur mutare naturam, ſed ille, qui in Aethiope operatur & pardo, dicente Apoſtolo

Omnia poſſum in eo qui me confortat Chriſtus. Et Paulo poſt. Quas ob cauſſas, non glorietur ſapiens, ait in ſapientia ſua, neque fortis in fortitudine ſua, nec diues in diuitiis ſuis, nec pudicus in ſua pudicitia, ſciens quod in omnibus iis Chriſti virtus ſit, non eorum qui in ſuis virtutib° glorientur. Qui igitur conſuetudine relinquunt, ſuo adblandiuntur malo, perinde atque ſolet nutrix, quæ ingremio exoſculatur atque infantem circum fouet. Quantus vero dies omnium eſt infauſtiſſimus, & infœliciſſimus, nempe, quo in ſepulchro fœtet cadauer. Subſiſtunt in hoc, qui ad vbera hærent matrum, id eſt, qui peccata excuſare peruicaciter contendunt, quales ſunt omnes viri impii, Eccleſiæ deſertores catholicæ, hæretici ac ſciſmatici, quos poculum inebriat ac demētat ſcortatricis magnæ, quod manu geſtat aureū, interim rapinis, hæreſeos ac turpitudinis plenum. Suggūt hæc vbera. omnes, quibus cum Eccleſia Chriſti nihil eſt cōmune, qui ſacramenta contemnunt quid diuis corporibus exutis ſuam poteſtatem detrectant. De quibus ita apud Eſaiam legimus Accingite lumbos veſtros & ſuper vbera veſtra plangite. Lūbi, id eſt, renes luxuriæ, præcingendi ſunt. Nam raro inuenies veritatis refractarios caſtos. Plangendum vero ſuper vbera, quo oblectamenta ſignificari voluit, quibus miſerum vulgus ineſcare ſolent hæretici, promittentes videlicet libertatem quandam, cum ipſi ſint ſerui omnium. Admodum enim ea arrident, quæ carni peccandi licentiam tribuunt dogmata, iis facile irretimur, facile abducimur. Prouerb 7 Veni inebriemur vberibus, & fruamur cupitis amplexibus, donec illuceſcat dies, & mox. Irretiuit eū multis ſermonibus & blanditiis labiorum protraxit illum, phaleratis enim orationibus malunt homines, in quibus ſpiritus Dei non eſt, acquieſcere, quā rudibus, & ruſticis Quanquam interim Paulus: Non in ſermone, inquit, eſt regnum Dei, ſed in virtute ſpiritus. Horum enim ſermo, vt cancer ſerpit, quo ſepeliuntur, & ī profundum merguntur, adeo vt erui non poſſint. Ramos enim offendes hæreticos qui ſuis ſeſe erroribus, ſuapte ſpōte corrigant. Pertinaces enim ſunt aduerſus veritatem exhalan-

Eſa. 32

Pro. 7

1. Cor. 4.

tes fœtorem luxuriæ, & ambitionis, cupiditatis, & cætero rum vitiorum omnia fere portenta. Neque enim vnum vitium comitatur hæreſim, ſed omnia. Eſa. 34. De cadaueribus eorum aſcendet fœtor, & tabeſcent montes a ſanguine eorum. Iam ad textum pergamus. Erat autem bethania iuxta Hieroſol, &c. Occulte indicat rationem quare iudæi venerint, ad conſolandas ſorores defuncti fratris, nam haud procul diſſita erat, ſtadiis videlicet. 15. Quæ faciunt miliaria duo. Multi igitur venerunt vt ſolarētur triſtes, quod eſt charitatis, & humanitatis officium. Poteſt tamen conſolationis opus e duplici fōte ſcaturire. Primo ex naturæ vel ciuilitate vel ſanguinis vicinitate & propinquitate, Sic Iudæi ſe inuicem ſolātur in anguſtiis, ſic & ethnici, & impii quicunq; tandem ſint. Reſident enim in natura noſtra quædam germina virtutum, quæ dona dicuntur ſpiritus gratuita, quibus vel bene vel male vti poſſumus. Secundo proficiſcitur conſolatio ex Dei ſpiritu, Matth 5. Beati qui lugent, quoniam ipſi conſolabuntur Et. 1 Theſſa 5. Conſolamini puſilanimes, ſuſcipite infirmos, Iob. 29. Cor vidua conſolatus ſum. Sic & Dauid miſit qui Annon filiū Naas ſuper patris mortem conſolarentur, ſeruos & oratores, quanquam hocipſo officio male vſus ſit; Annon nam ſeruos decaluauit & raſit, veſtes a natibus ad pedes vſque praſcindens. Atqui id ingrati erat animi, eoque male illi hæc ingratitudo ceſſit, vt habes. 1. Paralipo. 19. Nos Chriſtiani ſolemur nos inuicem, ſi quando e viuis excedunt amici, Verum quibus verbis? His nimirum, quibus & Paulus Theſſalonicenſes ſolatus eſt fratres, nempe quod, Chriſtus eſt reſurrectio, & vita noſtra, noſque adducet, quaſi victor, de pugna reuertens Cæterum & Eccleſiaſt. hortatur. Ne deſis plorentibus in conſolationem. Et Paulus: Flere cum flentibus, hortantur Martha igitur vt audiuit quia Ieſus venit, occurr. &c. Pulcherrima allegoria eſt vitæ actiuæ & cōtemplatiuæ, Martha enim ſolicita eſt, turbatur erga plurima, operibus charitatis & pietatis incumbit, abit foras, officioſa ſimul & negotioſa eſt. Maria

Eſa. 34

Duplici ex fōte poteſt ſcaturire cōſolationis opus.

Mat. 5.

1. Theſſ 5.

Iob. 29

2 Reg. 10

1. Para. 19

Lu. 10.

verodomi ſedet,verbis CHRISTI fidit, meditatur mortis cauſſas,meditatur & aculeum,contemplatur futuræ vitæ delicias.Et quod Dauid ait. Vacat, videt, guſtat quam ſuauis eſt dominus,iiſce qui recto ſunt corde.Quærit Martha foras qui ſe conſoletur, quærit intus MARIA,& tamen vtraque & fide & charitate plena eſt, alioqui non ſic ſolicitarent,nō vrgerent precibus CHRISTVM Noſtrarum partium erit, vt vtriuſque ſororis exemplum imitemur Marthæ tum nobis ſequendum, ſi quando nudus veſtiendus eſt, ſi ſepeliendus mortuus, ſi reliquis chritatis operibus ſublcuanda proximi inopia Hoc monet Eſaias Frange eſurienti panem tuum, &c. 58. MARIAE dulcedinem qui experiri velit,ſabbatiſmum quandam inſtituat oportet,id eſt,quod præcipit dauid: Vacate & videte quoniam ſuauis eſt dominus. Et Hieremias. Sedebit ſolitarius & tacebit,& leuabit ſe ſupra ſe. In vtroque te officio exerceas,oportet,ſiquidem vitam tuam recte,ſi catholice inſtituere velis.

Pſal.33. Eſa 58. Pſal.33. Thren.3

Dixit Martha ad IESVM

Hoc verbo Martha declarat ſuam incredulitatem, aut certe imbecillitatem fidei. Nam ſecundum Chriſoſtomum & Theophilactum ſenſit CHRISTVM quidem virum eſſe ſanctum,a deo electum, deoque charum, & quod duo diſcipuli fatebantur,potentem in ſermone & opere. Verum, quod deus eſſet,qui ſolo imperio poſſet ad vitam reuocare mortuos,non ita erat comprobatū.Domine,inquit,ſi fuiſſes hic,perinde atq; diceret.Poteris præſentia quidē tua mira efficere,deinde & a deo quæcunque optaueris,obtinere. An vero tua abſentia ſic omnia poſsis,ſic potens ſis,necdum exploratum habeo. Quanquam id firmum ſit, te facile impetrare, quæ voles, quum deo Charus ſis, quum dei amicus ſis, Solet enim deus ſuos exaudire amicos Iuſtius dixiſſet, quæcunque volueris facies, virtus enim tua neque locorum intercapedine, nec temporum interuallis circumſcribitur. Omnia enim continet,omnia diſponit, omnem virtutem habet, hæc fuiſſet vera & religioſa confeſsio. Colligamus hoc loci, tria quæ non parum ædificant ac inſtruunt & fidem, & mores noſtros. Primo, nun-

Luc.24.

Nunquã eſſe deſperãdũ, quã uis nos humana præſidia deſtituãt.

quam eſſe deſperandum, quamuis nos omnia humana præſidia deſtituant. Semper enim aliunde habere poſſumus auxilium, quamlibet res arduas aggrediamur, quam liber impoſsibiles, & contra vel ſupra naturam conſtantes Declarant id ſorores Lazari, rem certe impoſsibilem porro, & omnem naturam ſuperantem efflagitantes, nempe fratris reuocationem ad vitam. Sic Abraham in ſpem contra ſpem credidit. Et angelus ad Mariam. Non eſt impoſſibile apud deum omne verbum. Valeant ergo illi, qui cælibem vitam fatentur quidam ſanctam, ſed a nemine præſtari poſſe, quandoquidem naturæ vires ſuperet Dicit enĩ Paulus: Omnia poſſum in eo qui me confortat Chriſtus. Sic ſi continens, ſi caſtus, ſi fidelis eſſe cupis, inſta, vrge, ora Deum optimum, dabit enim ſpiritum, bonum petentibus eum. Sic dedit interpellantibus ſororibus defunctum fratrem. Habet enim Deus ſua media, quibus noſtram ſalutem operatur, qualia ſunt preces, ieiunia, eleemoſynarum collatio. In iis teipſum exerce, & impetrabis, quod deſideras. Secundo colligimus vnum articulum fidei ſine altero haberi poſſe. Credidit enim Martha reſurrectionẽ corporum, ſed necdum ſatis in Chriſti diuinitatem credula fuit, quod ex ſuperioribus conſtat. Proinde inſtructa cõfitebatur dicens, ego credidi quia tu es Chriſtus, filius dei, &cæ. Ita & Petrus. Tu es Chriſtus filius Dei viui. Proinde Corinthii, quoſdam articulos fidei habuerunt certiſſimos, nonnullos vero quaſi dubios ſuſpiciebant ac admirabantur, nempe de reſurrectione mortuorum hæſitabant quem errorem multis argumentis. 1. Corinth. 15. corrigit Paulus. Quo etiam conſpicuum eſt fidem ſine charitate eſſe plerunque in multis, perſpicuum eſt etiam non omnia dogmata fidei eſſe neceſſari. cohærentia, quanquam ad ſalutem indipiſcendam perpetuam vſque adeo ſint neceſſaria, quod offendens in vno factus eſt omnium reus Tertio docemur duplicem eſſe reſurrectionem, vnam a peccatis ad vitam ſpiritus, de qua. Ioannis. 5. Amen amen dico vobis venit hora & nunc eſt, quando mortui audient vocem filii dei, & qui audierint, viuent. Mortui ſunt peccato-

Rom. 4
Luc. 1.
Philip. 4

Vni articulo, fidei ſiue altera fides haberi poteſt.

1. Cor. 15.
Pleriſq; ſide eſſe ſine charitate.

Io. 5.
Reſurrectio duplex.

res,& qui in cœno criminum porro in ſuis ipſorum ſtercoribus mortui ſunt,ii ſi quando verbum dei audiunt, & eo paſcuntur,atq; reuiuiſcunt,tum fœlicem ac iucundam planeq; triumphalē celebrant reſurrectionem. Hæc eſt reſurrectio prima,quæ nos mortuos peccato olim,viuentes facit cū Chriſto,Si,inquit Paulus,conſurrexiſtis cum Chriſto,quæ ſurſum ſunt quærite,&c.diſſerit toto cap.6.de hac ad Ro. Altera reſurrectio carnis eſt in extremo iudicio futura,de qua Io.5. Venit hora in qua oēs qui in monumentis ſunt,audient vocē filii dei,& qui audierint viuēt. Vtriuſque reſurrectionis Chriſtus author eſt,vtriuſq; artifex. Credidit hāc Martha,ergo dicit Scio quia reſurget, in reſur.in nouiſſimo die,de hac pleraque alia,alias diximus. Col.3. Rom.6. Io.5.

Ego ſum reſurrectio & vita. Profecto hoc eſt fœliciſſimū fauſtumq; nunciū,quo noſtræ conſcientiæ aduerſ' mortē,aduerſus inferorū portas roborandæ ſunt Donatur enim nobis per Chriſtum vita præſens, donatur & mortis triumphus,inſuper & vita beata omniū nobiliſſima. Qui, inquit,credit in me,id eſt, amore mihi adhæret, meis monitis obtēperat,is perpetuo viuit,Cur ita? Quia vitam,quæ Chriſtus eſt habet in ſe. Quamdiu igitur ſumus in Chriſto manentē habemus in nobis vitā,quæ emori non poteſt vt cunq; corpus moriatur,vt cunq; in pulueres redigatur. Hoc verbū inculcandū eſſet omnibus,qui animā agere, ad aliamq; vitā tendere parāt. Neq; enim probo eos qui in anguſtia mortis,toties refricant peccatorū ſtimulos,toties inculcant infernū,morteinq; horrendā. Hinc carnifices illi ſacrificuli,& monachorum vulgus,toties replicat,confeſſionem eſſe iterandam,toties item frigidiſſime legit abſolutionem,interim vix ſemel reuocant hominem in promiſſionem diuinam. Mallem ego,hæc verba Chriſti ingerere ęgrotāti,vt iis arreptis,nihili duceret mortē,ſed alacriter hanc aggrederetur. Non enim eſt formidandū malum quod Chriſtus ſuſtulit,ſi modo manſeris in eo,qui dixit. Ego ſum via,veritas & vita. Hoc eſt quod addit Chriſtus

Qui animā agunt potius cō ſolādi quā terrendi.

Et omnis qui viuit & credit in me non morietur in æternum. Bene coniunxit Chriſtus duo hæc viue-

re & credere,addens iis contrarium , nempe mori æternum . Nam is qui viuit , iuſtus eſt , iuſtus eſſe non poteſt niſi operationes vitæ exerceat . Perinde vitæ operationes ſunt fructus ſpiritus,ſunt orationes, ieiunia,vigiliæ multæ eleemoſynæ in pauperes,& id genus alia.Sic vixit Paulus , quando dicit. Viuo ego,iam non ego,viuit vero
Gal.2 in me CHRISTVS. Sic omnes qui in Chriſto mortẽ obierunt.Non autem ita viuunt qui ſine bonis operibus, putant ſe aſſequuturos vitam beatam.Hi enim nomen habẽt vitæ,quum tamen interim mortui ſint,& veræ vitæ ex
Iac.2. torres.Fides enim ſine operibus mortua eſt. Igitur Chriſtus fidei vitam præmittit , dicens eum qui viuit & credit, non obiturum mortem Non enim ſentiet mortis aculeum, non grauabitur incommodo corporalis afflictionis , qui
Philip.1 CHRISTI virtute ac potentia refocillatur.Ob id Paulus,
ps.119 Cupio diſſolui & eſſe cum CHRISTO,exclamitat.Et Dauid in ſpiritu,Heu mihi quia incolatus meus prolongatus eſt . Prodiere hæ voces ex eodem fonte,quo Hilario animam ſuam alloquitur.Egredere, egredere anima mea , octoginta annis Deo ſeruiſti,& adhuc mortem times. Qui enim bene vixit nihil eſt illi morte ſuauius , qui perperam vitam ſuam collocauit,hic mortem timeat . Peccator e-
ps 111 nim videbit, & tabeſcet, ſecus de iuſto , Is enim ſi morte
Sap.4. præocupatus fuerit in refrigerio erit.Ego credidi quia tu es Chriſtus filius Dei viui,& cæ. Quaſi dicat:
Nemo vnq̃ Euãgelicæ p̃fectionis ſũmã ſeſe appræhendiſſe glorietur Tu es Meſſias ille,per Prophetas promiſſus, & a patribus expectatus,ad idem Petri tendit confeſſio . Vtraque confeſſio celeberrima fuit,& a ſpũ ſancto profecta , nam de Petro dicitur : Caro & ſanguis non reuelauit tibi,ſed pater meus.Labitur tamen poſtea vterque, Petrus quando increpauit Ieſum,ne ſe Scribis & Phariſæis ad crucifigendum traderet.Hinc audit.Vade poſt me Satana.
Mat.16. Deinde quando CHRISTVM palam omnibus negauit. Idem incommodum euenit Marthæ , quando incipit rurſus ſapere ea quæ ſunt hominum,diffuſa promiſſioni Chriſti. Domine,inquit,quatriduanus eſt, olet enim.Hoc exemplo monemur, ne quis vllo vnquam tempore glorietur,

ſe compræhendiſſe Euangelicæ perfectionis ſummã, quanquam vel ſanctimonia, vel eruditione polleat, Cecidit qua ſi incredulus Petrus, cecidit & Martha, idem tibi euenire facillimum fuerit, ſi diuino deſtituaris auxilio. Qui igitur ſtat, videat ne cadat, nam fide ſtamus, & non ex nobis. Nemo ſuis viribus, nemo animi ſui conſtantiæ, neque vllis humanis præſidiis ſalutem, ac perfectionem tribuat. Et cum hæc dixiſſet, &c. Quod ait, Magiſter vocat te, intellige ſua præſentia te accerſit, nam verbo quidem, quod conſtet, non vocauit hanc Chriſtus, ſed facto, vt multos haberit miraculi teſtes, quod omnium fuit celeberrimum. Cætera quæ ſequuntur, ſua ſponte patent. Maria ergo cũ veniſſet, & c. Domine ſi fu. hic. Idem verbum, eadem fide & deuotione quod Martha, expreſſit. Quo conſtat, nonnulli incredulitatis & in Maria fuiſſe quanquam affectus propenſior fuerit, id quod non vno loco declarauit. Ieſus vt vidit eam plorantem, & cetera. Hic habes, quod ſupra cõmemorauimus duo genera hominum mortuos deplorantium. Primum eorum qui ex infidelitate deplorãt, alterum, qui ex amoris affectus, id quod pietatis eſt Plorat Maria, non tam quod fratrem amiſerit, quam quod conſolator ab fuerit, Threno. primo Idcirco ego plorans & oculus meus deducens lachrimas, quia longe factus eſt a me cenſolator meus, conuertens animam meam. Infremuit ſpiritu, & turbauit ſemetipſum, Delarauit hoc loco Chriſtus tria. Primo, humanæ naturæ veritatem, quam & lachrimis, & conturbatione ſpiritus, indicauit. Ita & Paulus dicit, quod exinaniuit ſemetipſum formam ſerui accipens. Et ad Hebræ. Oportuit illum per omnia fratribus aſſimulari. Turbatur tamen Chriſtus, multo ſecus atq; nos Ipſe enim quia voluit, ſeipſũ turbauit. ſic eſuriit, quia voluit, oblatus eſt quia voluit, id eſt, voluit humanã his factis conditionem oſtendere, & omniũ oculis exhibere, ne putarẽt aſpectum eſſe, aut aereũ corpus eſſe quod geſtabat. Secũdo declarat amoris erga amicos propenſionem, & affectum nõ eſſe inanem, ſed ve-

Duo genera hominũ mortuos deplorãtium.

Thren. 1

Philip. 2

Hebræ. 2

Affectum amoris erga amicos.

nõ eſſe ab ſurdũ ne ſ ianem. hementem, ideofudit & lachrymas, vt erudiret nos pium eſſe flere defunctos amicos. Sic Ioſeph Gen 43. Commota ſunt viſcera eius, ſuper fratre ſuo. Tertio turbatur Chri-

Gene.43. ſtus, citra noxam, non tamẽ citra cauſſam. Infremuit enim aduerſus peccati tyrannidem, & mortis & inferni imperium quod omnes homines ab orbe condito poſt Adami la-

Sap ien.1. pſum occupauit. Veriſſimum igitur eſt, quod dicitur: Do-

Pſal.29. minus mortem non fecit, nec lætatur in perditione viuorum Nam ira in indignatione eius, & vita in voluntate eius. Eo pertinet & illud: Nõ vult mortem peccatoris ſed vt

Ezec.18. magis conuertatur & viuat Iraſcitur enĩ morti, iraſcitur &

Sapient.2. Satanæ, cuius inuidia intrauit in orbem terrarum mors.

Oſee. Hoc eſt quod Oſee. 11. dicitur: Plenitudo mea conturbata eſt in me, quod verbum ſi in Chriſtum referas, intellige hunc ſua ſpõte, citra rationis iacturã turbatum, ſin in nos vertas, velimus nolimus, nos aduerſus incommoda mouemur, niſi porro præſidio diuino obfirmati ſimus. Exturbatur enim ſæpe in nobis a ſua ſede ratio, exturbatur & voluntas & omnes animæ vires concutiuntur, ſi quid incom-

Canti.6. modi obrepſerit. Canti. 6. Anima mea conturba a eſt propter quadrigas Aminadab Quadrigæ Aminadab ſunt quatuor animi affectus, quibus ſurſum deorſumque ducimur, modo ad gaudia & læticiam, modo ad furorem, & indignationem, tum etiam ad metum, ad terrorem, ad dolores & alia id generis incommoda, quæ nos miſeros dietim affligunt, regnumque animæ confundunt. Dixerunt ergo Iudæi, Ecce quomodo. & cęt. Non poterat. Non intellexerunt Iudæi præcipuam fletus cauſſam. Opinabantur enim nonnulli, ſolo amoris affectu erupiſſe CHRISTVM in lachrymas Solemus enim eos lugere, quos charos habuimus. Verum chriſtus non modo hac

Rom.8. ratione, ſed maxime fleuit humanæ naturæ miſeriam dire mortis ſeruituti ſubiectam. Quemadmodum Paulus teſtatur ipſam creaturam ingemiſcere & parturire vſque in id temporis, quo liberati donata fuerit. Flebat etiam Chriſtus triſtem Lazari ſortem, ad hanc ærumnoſam & omnibus malis plenam vitam, reuocandi. Præterea quod alii mira-

cultum vellicabant, in noſtram cedit doctrinam, vt diſcamus per Chriſtum, diuerſa hominum iudicia de noſtris factis, ſufferre. Nunquam enim deerunt calumniatores. Iam cum nemo impiorum hominum calumnias effugere poſſit, hoc ſolum cõnandum eſt vt digne deo ambulemus, vt offendicula amputemus, ne videlicet noſtra vel verba vel facta aliis occaſionẽ ruinæ præbeant. Id ſi fecerimus, aliud nihil, quam quod Chriſtus Petro, reſpondeamus. Sinite illos cæci ſunt. Et Aug. Senti de Auguſtino quod liber, ſola men in oculis dei conſciẽtia mea non accuſet. Ita & Chriſtus vix dignatur calumniatores ſuos reſponſione: ſed facto eorum impudentiam confundit. Ieſus ergo rurſus Math. 15.

Iefus ergo rurſus infremens, & cęte. Erat autem ſpelunca, lapis ſuperpoſitus. Omnia hæc eo tendunt. vt quotquot præſentes erant certiores miraculi teſtes fiant. Anſpicatur enĩ deus ſua facta a ſtultis quodammodo initiis, id quod ĩ hoc facto declarat. Nam primo amicum dormire dicit, tum mortuum, interim a ſomno excitandum, interim vbi ſit quærens, interim illachrymãs, interim vt lapidem tollant iubens, quaſi impotens eſſet, ad ſuſcitandum hunc e ſepulchro, niſi lapide remoto. Proinde quo fuerint opera Dei prima fronte humiliora eo nouiſſime magnificentiora redduntur. Idem habes exemplum in liberatione populi Iſraelitici ex Aegypto, non enim mox in terram promiſſam venerunt, ſed per mare rubrum, per deſertum, per varias manſiones, perque multa diſcrimina rerum traducti ſunt. Allegoria vero huius facti eſt, vt ſuperioribus ſequentia iungamus. Per Lazarum quatriduanum diximus ſignificari eos, qui & conſuetudine & malitia animi delinquunt, ſuntq; delapſi in profundum cæcitatis erroris & deſperationis. Quos difficile fuerit reuocare ad ſtatũ pœnitẽtiæ. Id quod multis modis hoc factum declarat. Spelunca enim deſperationem animi ſignificat, iuxta illud: Impius cum in profundum peccatorum venerit contemnit. Et Eſa. 24. Formido & fouea & laqueus ſuper te, qui habitator es terræ, omnia hæc miſeram indicans conſcientiam mi- Prou. 18. Eſai. 24.

ris modis afflictam, punctam, & excarnificam, laquæis peccatorum irretitam,formidoloſam ac inferne præcipita tam.Cuius anxietates,& extremas calamitates. Hiere.quo
Then.3. q; deſcribit, Thren. 2.Lapſa eſt in lacum vita mea, & poſuerunt lapidem ſuper Per lapidem intellige cordis obſti natam duriciem,qua preſſi ſunt & obruti omnes hæretici,
Iob.41. & ſciſmatici, ac omnino omnes refractarii veritatis agnitæ. Quorum nomine dicitur. Indurabitur cor eius ſuper malleatorum incudem,Contra quod malum hortatur nos Paulus. Non obduretur quis ex vobis fallacia peccati.Et iterum poſt Dauid, Hodie ſi vocem eius audieritis nolite
Hebre.3. obdurare.corda veſtra .Quanta igitur cura nobis adhibenda eſt,ne cum pertinacibus Iudæis obdureſcamus, tollamus initio mox,& moueamus peccatorum lapides, ne nos opprimant. Tollitur autem per timorem domini, quem
Pſal.34. ſemper ob oculos ponere debemus. Conteritur hoc ſancto timore duricies cordis noſtri,vt in mollitudinem cæræ defluat, Molliti,inquit Dauid, ſunt ſermones eius & ipſi ſũt iacula. Quod vero fœtet quatriduanus, ſignificat peccati ſentinam plenam eſſe ſpurcitiis male olentibus.Nihil enim
Iohel.2. fœtidius vitiis,non leproſi morbus quemlibet horribilis,
Amos.4. non peſtilentiæ clades,non quælibet,quantumlibet putida & ſanie plena,vlcera Probat hoc Propheta Iohe.2.Aſcendet fœtor eius, & aſcendet putredo eius Amos.4. Aſcendere feci fœtorem veſtrum, & putredinem caſtrorum veſtrorum ad nares veſtras,& non eſtis reuerſi. Id enim fit, ſi quando noſtris ipſorum criminibus,omnium in oculos & aures traductis,pudore reuocatur a malis. Solet enim malos infamia plerunque reuocare ad vitam, quos, neque
¶Oratio quid. dei timor,neque iuſtitiæ amor corrigere potuit.**Ieſus autum eleuatis ſurſum oculis, dixit, Pater gratias ago tibi,&c.** Damaſcenus ait, orationem eſſe eleuationem mentis in deum hoc ſua oratione declarauit Chriſtus
Matt.6. dum in cœlum attolleret oculos.Eſt enim animus noſter ſurſum corripiendus in oratione id quod indicat quotidiana precatio Pater noſter qui es in cœlis.Deus enim vt omnium eſt abſolutiſſimum ens ita non poteſt,niſi ab iis ora-

tione cóplecti,neq; vere in ſpiritu precari,qui ſeſe ab omnibus rebus mundanis & caducis exuunt. Atqui hoc eſt ſurſum leuare oculos,ita CHRISTVS agit patri gratias,omnia in ipſum regerens,oculos mentis, corporiſque in adamatum patrem dirigens,nec quicquam ſibi tribués eorum quæ operabatur. Quoniam audiſti me. Quis vnquam ad eum modum orauit: Audiſti me? Antea enim quam quicquam pronunciaſſet teſtatur ſe exauditum. Quo ſignificatur Chriſtum magis pro fidelium ſalute oreſſe,qué pro ſeipſo Ipſe enim idem ille eſt,quem oportet in ſpiritu & veritate cum patre adorare & præcari. Nos vero ſumus membra eius Iam ſi ſunt inuicem ſolicita membra eiuſdem corporis, multo magis Chriſtus,qui caput eſt noſtrum. Tranſtulit igitur noſtras neceſſitates in ſeipſum,quaſi egétem ope & auxilio alieno,cum interim,æterni patris eſſet filius nullo indigens. Ideo dicit, sed propter turbam vt credat,id eſt,nomine credentium oro,vt ipſis ſalutem impetrem,vt proinde,doceam in omni negotio,te patrem pulſandum precibus. Hanc orationem efficacem fuiſſe teſtatur & Paulus,quando dicit Exauditus eſt pro ſua reuerentia intellige ſemper exauditum CHRISTVM quando abſoluta oratione precatus eſt,ſecus quando carnis imbecillitatem oſtendens,adiecit conditionem Si inquit,eſt voluntas tua, Quanquam & tunc exauditus eſt, ſecundum id quod ait, Non mea,id eſt,humana,ſed tua voluntas fiat Docemur hoc loci,multis precibus opus eſſe,ſi a peccatis ad reſipiſcentiam reuocare homines volueris. Multum enim valet deprecatio iuſti aſſidua, & Iac. addit: Orate pro inuicem vt ſaluemini,& cætera Sic Stephanus ſuis precibus conuerſionem Saulis promeruit. Et Moſes condonationem peccati rebellis & increduli populi. Idem euenit & aliis. Oculi enim domini ſuper iuſtos,& aures eius in preces eorum Et alibi Dauid ita habet Pro hac nempe iniquitate mea,orabit ad te omnis ſanctus in tépore opportuno. Orant ſancti pro delictis noſtris perinde atque Chriſtus, quamuis multo ſecus multoque iuſtius quã Chriſtus, Nã Chriſtus ex ſola miſericordia orat,Sancti ex debito. De-

Marginalia: 1. Cor 2 — Hæbre. 5 — Mat. 26. — Multis opus eſſe p̃cibus pro peccatoris reſipiſcẽtia. — Iacobi 5. — Act. 6. & 7 — Pſal. 33. — Pſal 31 — Rom. 15

bitores,inquit Paulus,eorum ſunt.Nihil enim debuit nobis Chriſtus,quod non iuſte negare potuit,quaſi impiis & ſceleratis.Debem' nos inuiceē alter alterius cauſſam peride atq; propriā agere,id ſi fecerimus, nō ceſſabimus citro vltroq; alii aliis impendere precationum ſuffragia,ſeu viui, ſint,ſeu defuncti.Nam pro vita functis orauit etiā Chriſt' id quod hoc loco conſtat,quanquam pro circūfuſæ turbæ conuerſione maximæ precatus fuerit.

Hæc cum dixiſſet, voce.&c.Lazare veni foras.

Hac voce declarat maiorē ſe prophetis,potētiorē oīb' ſanctis,qui in ſuo nomine dæmonia eiiciunt,ſerpentes tollūt mortuos exuſcitant.Sancti enim dicūt,in nomine Ieſu præcipio.Verum Chriſtus non inquit veni foras in patris nomine,ſed abſolute imperat,Veni.Proinde hæc eſt hora,de qua Io.5 Venit hora,& nunc eſt &cæ.Et alibi Paulus hui' vocis meminit:In voce dei,& in tuba angeli,deſcendet de cœlo,& mortui qui in chriſto ſunt, reſurgent primi. Vox hæc non tam corpore,quā animo mortuos ad ſalutē reuocare potens eſt Romano.1.Virtus eſt in ſalutem omni cre-
Rom 1. denti.Sed multi ſunt,qui obturans aures ſuas,ne audiant le-
cōtra eos gem,ne blandā domini vocem exaudiant, ne reſipiſcāt, &
q obturāt ſanentur.Vocaui,inquit,& renuiſtis.Et iterum. Noluit in-
aures ſuas tell gere vt bene ageret,inquit Dauid.Obturat alius aurem
ne audiāt diuitiarū ſentibus,alius luxu & Venere alius arrogantia &
verbū dñi. æſtu,alius item aliis repagulis obſerat ſeipſum, quominus
Prouer.1 dulciſſima vox Chriſti ingrediatur,qua dicitur.Venite ad
Pſal.35. me omnes qui laboratis & onerati eſtis. Qui non liben-
Mat 11, ter audit vocem ſponſi,ad ianuam pulſantis, ac dicentis:
Cant 5 Aperi mihi ſoror mea ſpōſa,Pulſat perpetuo hæc vox,prodi foras.ſurge qui dormis, **Statim prodiit, qui fuit mortuus,ligatus manus & pedes inſtitis.**

Quod Lazarus faſciis & ſudariolis ſepulchralibus deuinctus fuit,ſignificat quemlibet peccatorem funibus obſtrictum,ne poſſe ſuapte virtute reſipiſcere,niſi vox præueniat hunc verbi Quæ vbi preuenerit, & arrepta intus fuerit, operatur contritionem, operatur & iuſtificationem,quam

gratia condonationis ſequitur. Quod vero peccatores manus pedeſq; conſtrictos habeant, non vno ſcripturæ loco probatur. Eſai. 45. vincti manicis pergent & adorabunt te, teq; depcabūtur. Et Dauid: Ad alligādos reges eorū in cō pedib⁹, & nobiles eorū in manicis ferreis. Et Iob, Poſuiſti in neruū pedem meū, & oēs ſemitas meas inueſtigaſti. Et Dauid: Pedes habent & non ambulabunt, manus habent & non palpabunt, Eſt enim peccator omnis, omnibus in bonum viribus priuatus ferme, nec poteſt ſe ſuopte conatu efficaciter erigere in altum, niſi aliunde manus illi porrigantur Porrigit vero illi man⁹ deus, confert vires ſuppeditat robur, vt nouæ vitæ operationes exerceat. Id quo commodius fiat, dicitur eccleſiæ miniſtris. Soluite eum, & ſinite abire. Hic obſerua & annota aduerſus hæreticos locum, qui penes eccleſiæ miniſtros nullam exiſtimant eſſe remittendi peccata poteſtatem. Quod ſi verum eſſet, Chriſtus non præciperet apoſtolis, Soluite eum, & ſinite abire Proinde voluit Chriſtus hoc facto omnium omnino hæreticorum errorem tollere, confutare, & reuincere. Soluite inquit, perinde atq; diceret, Vos, quos in locum meum ſurrogaui, Quibus ſubinde dixi. Quodcunq; ligaueritis ſuper terram, erit ligatum & in cœlis, & quodcunque ſolueritis Et iterum: Quorum remiſeritis peccata, remmittentur eis. Atqui ad eum modū intelligunt hunc locū oēs Theologi. Theophylactus dicit. Soluite illum, boni angeli, & cooperarii ſalutis ſacerdotes, remiſsionem ei dare peccatorū, ita vt ire & moueri ad bonum poſsit. Sic & Paulus ſcortatorē Corinthium reconciliauit eccleſiæ, ob id dicit: Legatione ſungimus pro Chriſto. Et ſi cui donaſtis pro Chriſto, & ego. Porro commendatur & nobis hoc facto vnitas Eccleſiæ, & Chriſti in adminiſtratione ſacramentorū. Chriſtus caput influit ſua virtute in omnia ſacramenta, eſtq; organū condonationis culpæ, & collationis gratiæ ipſiſsimū. Apoſtoli cooperatores ac myſteriorum diſtributores ſunt, non quidem ex ſe, ſed munere quod illis concreditum eſt. Agit intus Chriſtus, reddit vitam, reſtaurat dona deperdita, cōfert gratiam, qua reconciliemur deo. Agūt foris idem; ſed

Oīs peccator manus habet pedeſque in bonum ligatos.
Eſa. 45.
ps. 149.
Iob. 13. & 33.
cōtra eos q negant penes eccleſiæ miniſtros poteſtatē eſſe remittēdi peccata
Matt. 18.
Ioan. 20.
2. Co. 5.
1. Cor. 4

alio modo miniſtri, id eſt indicant ſignis quibuſdam, quid intus geratur, deinde virtute clauium nonnihil remittunt, alioqui fruſtra data eſſet poteſtas ligandi ac ſoluādi Quod vero non ſit fruſtra hic manifeſte fides. Nam ſoluunt reſuſcitatum, ſinuntque abire ſaluum , id eſt reconciliant eum

Luc 17 qui mortuus peccato erat, qui eccleſiam offenderat , ec-

Matt.8. cleſiæ. Sic & alibi , iam dudum lepra mūdatos, iubet ire ad ſacerdotes. Ite. oſtendite vos ſacerdotibus. Et in Matthæo: Vade oſtende te ſacerdoti Porro ſufficiant iſta ad reuincendā hæreticorum pertinaciam Tu, quiſquis es, caue ne te exiſtimes, extra eccleſiæ vnitatē, abſolui. Legati poteris, abſolui non niſi in vnitate potes, Vnitatē deſignatā habes in Chriſto & Apoſtolis, præcipit hic vt abſoluant, parent, exequunturque illi quod iuſſum eſt, Tu ſi iuſtificari volueris narra ſi quid habes, aperi latēs vulnus animæ vt intelligat, qui verbo te reconſiliare debet, qui inſtruere, qui roborari, qui conſolari Id ſi feceris, iam tibi & manus & pedes ad operandum reſtituti ſunt. Multi ergo ex Iudæis

2.Cor.2 qui venerant ad Mariam, &c. Hic habes quod alicubi ait Paulus, Chriſti bonus odor ſumus, aliis odor vitæ in vitam, aliis odor mortis in mortem Eſt enim Euangelium aliis ſanctificatio ac ſalus, aliis petra ſcandali & lapis offenſionis. Sic alii credunt alii calumniantur & accuſant apud ſemetipſos. Probis vero & ad vitam præordinatis

Act.13 æterna ſalus eſt, vita eſt. modo fide arripiant, modo exequantur factis rebuſque, Act 13. Crediderunt, quotquot præordinati erāt ad vitam æternam. Recte ait Lucas quot quot præordinati erant ad vitam æternam. Nam vt non o-

Rom.10 mnes credunt Euangelio, ita neque omnes qui vocati ſunt ſalutem conſequuntur æternam Solis illis proficit Euangelium, qui fidei opera adiungunt, qui facta CHRISTI, diſcipulorumque imitantur, reſipiſcunt a peccatis, qui operibus bonis incumbunt.

Sabbato poſt dominicam Lætare.
Ioan.8.

EGo ſum lux mũdi,qui ſequitur me., non ambulat in tenebris. Paulus ad Ephe.ſcribens ita fere habet.Oĩa quæ arguuntur a lumine manifeſtãtur.Oẽ enim quod manifeſtatur lumẽ eſt.Quã ſententiam,nemo eſt,qui non in Chriſtũ referat . Is enim Ephe.5. eſt,qui occulta dedecoris noſtri,qui tenebras noſtras lucis ſuæ radiis propulſat.Quæ enim a nobis quatenus filii diffidentiæ tenebrarũq; ſumus geruntur,ita fiunt, vt malimus latitare deũ,quã intelligere .Fugimus enim lucem, quæ tenebris opponitur . Quemadmodum de adultero habes in Iob·Oculus adulteri obſeruat caliginem,dicẽs:Non videbit me oculus.Vbi vero illuſtrauerit menſem noſtrã Chriſtus,pelluntur tenebræ illuſtrantur omnia,quamlibet turpiſſima, & ita demum redarguta a lumine veritatis, quæ antea animum oblectabant, excruciari eundem incipiunt. Iob.24 Proinde ante Chriſti aduentum,ipſæ tenebræ qualeſcunq; ſint,quantumlibet horrendæ,parent quidem iucundæ,arrident,grataq; ſunt,Verũ ſimul ac Chriſti gratia noſtra interiora irradiauerit, timorem incutiunt & horrorem . Maxima igitur nobis adhibenda cura, vt lucem ſequamur,quæ nũquã occidere,nunquã nõ oblectare poteſt.Id quod præſenti lectione docet Chriſtus,dicens·Ego ſum lux mundi. Lux duplex Notandũ clariſſimi duplicem eſſe lucem,vnam corpoream, mutationi & corruptioni obnoxiam,quæ mortalium oculos illuſtrat,pellitq; tenebras,eã produxiſſe deum ab initio Gen.1. legimus.Gen.1.Fiat(inquit)lux,& facta eſt lux.Et i Exod. Exo.10 10.Vbicunq; habitabant filii Iſrael,lux erat. Hanc noſtri Philoſophi dicunt tenebris priuatiue opponi.Nam ſecundum Aug.Tenebræ aliud nihil ſũt,quã lucis abſẽtia. Hæc diuidit,ſecernitq; diem a nocte,recipitq; ſui luminis interſitionem & interpolationem , ac alternationem quandam partim per ſuccedẽtes alterne tenebras,partim per interpoſitionẽ cuiuſlibet corporis ôpaci,id qđ ĩ deliquio ſolis & lunæ manifeſtario cernere licet de hac luce nihil ad rẽ, niſi quatenus ſymbolũ xpi eſt, ac diuinæ gratiæ indiciũ. Altera eſt lux ſpũalis,nullis offuſa tenebris,nulla caligine obnoxia,ſplẽdeſcẽs ſemp,& ardẽs.ſeq; ipſam ꝓ ſuo arbitratu

Ioan.1 diffundens,accommodanſq; mentibus hominum, modo ſeipſas non grauentur viciſſim oblatæ gratiæ accommodare,de hac Ioan.1.Erat lux vera,quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, id eſt, omnes quotquot eum recæperunt,quotquot obſtacula reiecerunt,quot quot feneſtras,foreſq; aperuerunt,hos lucis ſuæ ſplendore illuſtrat,vt quo ire,quid agere,quid vitare debeant,videāt.

Triplicē ob cauſā dicit ſe xp̄s lucē eſſe. Voćat ſe Chriſtus ob triplicem,quidem recte introſpicimus rem ipſam,cauſſam lucem. Prima,quia legis vmbras verbi ſui coruſcatione illuſtrat,aperit,ac ob oculos expōit, Quanquam enim Moſi lex immaculata,quanquam præceptum domini lucidum illuminans oculos,ſi tamen ad euāgelii lucē compares ea quæ craſſius in Moſi dicta ſunt,de

p̄s.18. prehendas plane ēſſe tenebras denſſiſſimas. Vmbram enim

Heb.10. habuit lex futurorum bonorum, & velamen qua obducta & inuoluta erat. Verum vbi apparuit lux illa, quæ illuminat omnem hominem, omnes patriarchas,Prophetas, & pios quoſlibet,depulſę ſunt vmbræ legis,& nuda apparuit

Eſa.49. veritas.Hoc eſt,quod toties in prophetis legimus.Ecce dedite in lucem gentium,vt ſis ſalus mea vſque ad extremum terræ.Quæ verba & ſi in ſe transferat Paulus. Act.13.tamē multo iuſtius in Chriſtum dici poſſunt. Quandoquidem vt ſol lumen ſuum in omnes partes mundi proiicit, ita &

Eccl.42 Chriſtus ſplendorem ſuum proiicit,non ſolum ad eos, qui poſt aduentum eius in carnem,credunt in ipſum, nec modo in Iudæos ſolum,vt Moſen,ſed ī omnes homines priores,ad Adamū vſq;,& in poſteriores vſq; ad extremum. Huc pertinet quod ait Eccle.42. Sol illuminans per omnia reſpexit,id eſt Chriſtus, qui ſol eſt iuſtitiæ,per omnes gradus legis aſcendit.Naturæ enim legi,præfuit in patriarchis,ī Iob,& aliis piis & viris ſāctis.Moſi legi,quoq;,fulgorem intelligentiæ ſpūalis induxit, , interpretans ī ſcholis,in monte,adeoque in deſerto,quæ obſcuriora videbātur.Legis vero euangelicæ,ipſe lator fuit:& doctor, hacq; ratione ſe lucem inomnat,id eſt,veram, pellucentem, pel-

Luc.1. lentem,tenebras oēs veteris,legis. Eſt lumen illud de quo

p̄s.96. Symeon: Lumen ad reuelationem gētium. Et Dauid: Lux

orta eſt iuſto,& rectis corde leticia Et Eſa. Pcpulus qui am
bulabat ĩ tenebris,vidit lucẽ magnã Diffũdit ſeſe hæc lux Eſa 9.
gratiſſimo aſpectu in omnes homines,etiam multo abun
dantius, quam Moſi lex. In omnem enim terram, in om- ps.18.
nes gentes,regna,populum,qui ſub cœlo eſt, Chriſti ver-
bum propagatũ eſt,quo idololatriæ tenebræ propulſæ ſũt.
Diffundit proinde ſeſe in animas noſtras,id quod Paulus
ait: Nolite ante tempus iudicare, quouſque veniat do-
minus, qui illuminabit abſcondita tenebrarum, & cætera.
Niſi hæc lux adfulgeat,præcipites ferimur in omnia vitia, 1. Cor.4
etiamnum in deſperationis barathrum Niſi enim Chriſti
verbum arripias per fidem, quo dicit Remittuntur tibi
peccata tua, quo modo ante faciem horrendi iudicis cõ-
ſiſtes? Atque id eſt,quod poſt adulteræ mulieris abſolutio-
nem,mox intulit,ſe lucem eſſe mundi, quam arripere per
fidem debemus,nec in profundum deſperationis incurra-
mus. Neque ego te condemno ait, Vade,amplius noli pec Ioan.8
care. Condono noxam ne pecces, ne ſubinde hac mea læ-
nitate abutaris,atrocior fuit hac parte lex Monſtrat quidẽ
ac oſtendit peccatum, ſed quia vmbra fuit, remittere non
poteſt,neque miſeram abſoluere peccatricem. Quin ſæuit
in corpus. Mœchus ĩquit,& adultera occidatur Sec' Chri-
ſtus. Non ego te condemno,Ego inquit,veni vt non per-
dam, ſed viuificem peccatorem, modo reſipiſcat, Veni vt Ioan 10
vitam habeant,& abundantius habeant. Secunda,lux dici-
tur,quod ſuo calore ad ſe rapiat,trahat,ac transformet,per
inde atque ignis in ſe tranſformat,ea quæ exurit. Id quod
in ferro licet cernere,l gno,lapide. Cæterum nos ferro du-
riores ac lapidibus ſumus omnes,quicũque tandẽ ĩ vitiis
demerſi ſumus. Vnde eſt illud. Hiere 17. Peccatum Iudæ
ſcriptum eſt ſtylo ferreo in vngue adamentino. exaratum
ſuper latitudinem cordis eorum,& in cornibus ararũ eo-
rum. Indelebile certe atque infrangibile erit in multorum
cordibus peccatum,niſi ſol exurens ac emolians ſuo ardo-
re Chriſtus ingrediatur,concutiatque latera domus Igitur Eccl.43
Eccleſiaſtic. Tripliciter ſol exurens montes,radios,igneos
exufflans, Chriſtus ſuo calore excelſa noſtra exurit, atque

in cineres reſoluit,id vbi facit,noſtrum ſpiritum, & omnes denique interiores vires,nempe rationalem, iraſcibilem, & concupiſcibilem ad ſe rapit,& in ſui ſimilitudinem tranſformat.Hoc enim eſt,trifariam reſpicere, hoc eſt, exufflare & incendere cor noſtrum,vt in ceræ naturam videatur
Canti.5. redactũ.Id quod ſponſa ſibi eueniſſe teſtatur. Anima mea liquefacta eſt,vt dilectus loquutus eſt.Intellexit hanc diui-
Ps.18. næ lucis energiam ac vim aliquoties in ſeipſo Dauid: Occurſus eius inquit,vſque ad ſummum eius,nec eſt qui ſe abſ-
Iob.28. condat a calore eius.Idem Iob. 28. Ferrum de terra tollitur, & lapis ſolutus calore in æs vertitur.Vt enim e terræ venis ferrum & e lapidibus æs eruitur,ac ad ignis calorẽ decoquitur,vt in aliam fere naturam permutetur ac tranſeat.Sic,quamlibet indurati ſimus,quamlibet ſaxei,& infrãgibiles,ſi noſtra corda ignis diuini caloris coquere inceperit,ſcoriam omnem exurit, tollitque & duriciam, noſque molles,ac cæreos plane efficit,non dico effœminatos, ſed
Deut.4 benignos,placidos,comes,miteſque,ac in Deum propen-
Heb 12. ſiſſimos.Deus enim ignis conſumens eſt.Cæterum, niſi expurgata ſimul & liquefacta anima noſtra, in Deum tranſformari non poteſt.neque enim vniri,quæ diuerſa ſunt.poſſunt.Noſtrum igitur erit,accedere ad ſolẽ & radiantem & excaleſcẽtẽ,id dum facimus,mox ſentiemus ignis diuini ac æternæ lucis efficaciam.Quõ ſæpius Paulus ſenſit,& Franciſcus,& Sctã illa vidua Elizabeth,& alii itẽ innumeri,qui & frigora,& inedia,& extrema quoq; pericula, excelſo animo tulerũt,accẽſi hoc igne hac luce inflammati. Tertia lucis eſt dirigere ac mõſtrare viã, qua eundũ,ne in foueas præcipitemur,aut certe nauẽ noſtram in Syllam Charybdumq; dulce ſyrenes abducãt.Habet enim hic mũdus mille hiatus,habet lacus atq; paludes,habet ſalebroſa & aſpera ſentibuſq; impedita itinera,quæ neq; noſtris viribus ſolũ,neq; ſolo Moſe,neq; Ethnicorũ placitis emetiri poſſũt neque expediri, niſi præcedente Luce Euãgelicæ doctrinæ, Sũt abrupta viarũ,& ſpinis obſepta multa,& latronum inſidus plena vniuerſa,omnia in exitiũ parata,expoſita, obuia. Proinde ſi hæc euadere volumus pericula, lux nos pcedat

veritatis,neceſſum eſt, dirigat in viam mandatorum Dei, Pſal.42.
ne ad ſiniſtram neve ad dextram feramur præcipitas Hoc
eſt quod inter tot rerum diſcrimina efflagitat Dauid· Emitte
te lucem tuam & veritatem tuam, ipſa me deduxerũt & ad.
ad montẽ,&cæ. Monſtrat enim Chriſti lex viam, monſtrat
& gratiam,qua exequi poſſis,id,quod indi atum eſt, Non
quidem idem quod lex ſola ſed quod Euangelio coruſcan-
ti,exhibere ſolet Deus per lucem veritatis. Indicabit equi-
dem lex viã. qua viator ingrediatur perinde vt ſtatua Mer-
curialis,ſuo iudicio viam indićat,interim nihil virium laſ Simile.
ſo & viribus deſtituto præbẽs,Sic Moſi lex peccatum oſtẽ
dit,non autem præſtitit exequẽdi vim ac facultatem,verbũ
vero Chriſti, ſi intus ſuſcipiatur, vtrunque preſtat, Quali
bus igitur deſideriis optanta eſt nobis hoc ipſum verbum,
quo cernimus quidem, & perficiendi vim, & expugnandi Pſal 81.
notiuum vitium, ſuſcipimus vites? Qualibus Deus bone,
in tenebris viuunt impii homines vtroque priuati, quam
cæci,quam perditi ſunt. Neſcierunt,inquit Dauid,neq; in-
tellexerunt,in tenebris ambulant. Qui viſo ambulat in te-
nebris,offendit neſcit quo vadit,quod omnium incommo
dorum eſt maximum. Sequamur igitur lucis ducatum diui
næ,quemadmodũ filii Iſrael colu mnã nubis lucidæ. Quod
ſi fecerim' facilis nobis egreſſus erit AEgipti,facilis quo-
que ingreſſus terræ promiſsionis. Nos enim filii lucis non
tenebrarum, id eſt,non errorum, vitiorum, turpitudinum Multis
ſumus. Qui ſeqitur me nõ ambulat in tenebris, modis
ſed habet lumen vitæ,&c. Conſtituit ſe CHRI- Chriſtus
STVS ſuæ eccleſiæ & paſtorem & ducem & ago nothe- conſidera-
tam belligerantium,& vitæ exemplar. Vbi notandum, cha tur.
riſsimi,multis modis conſiderari CHRISTVM. Pri- Rom.8.
mum vt domum, quo ſe vobis donat in cibum,imo & do
natur in ſacrificio,& ſeipſum in eodem,quum ſit ſacerdos
in eternum,donat. Rom.8 Proprio filio ſuo non pepercit
Deus, ſed pro nobis omnibus tradidit illum. Quomodo
etiã cũ illo nobis nõ oĩa donauit?Hoc dono,vitã,gratiam
miam cõſequuti ſumus, q̃d certe oĩm eſt maximum, & ma
gnificentiſsimũ,& viuificũ. Arripimus hoc ipſum fide per

De Chriſti imitatione. charitatem operante, dum in ipſum ardenti deſiderio tendimus, ipſi adhæremus, in ipſo conquieſcimus. Secundo Chriſtus ob oculos, vt exemplar, deſcribitur, ex quo viuendi regula decerpanda, non quidem eodem modo omnibus ſed ſecundum menſuram donationis, quam conſequuti ſumus. Neque enim omnia poſſumus omnes, neque ex æquo omnes ad Euangelica vel dicta, vel facta obligati ſumus. Alia enim ſunt, quæ imitentur ſecundum vocationem ſuã

1. Cor. 12 plebei, alia quæ ſequantur paſtores, interim tamẽ idem dominus, idem ſpirit⁹, idem Chriſtus, diſtribuẽs ſingulis prout vult. Proinde is maxime attingit Euangelicæ legis ſummam quæ charitas eſt, qui maxime Chriſtum contendit amore & dictis factiſque imitari. Cedunt huic exemplari o-

Matt. 11. mnes conſtitutiones, omnia inſtituta humana. imo, niſi ad hoc reſpondeant, intereũt porro. Diſcite inquit, a me, quia

Ioan. 13. mitis ſum & humilis corde. Et item. Eexemplum dedi vo-

Seq Chriſtu quid. bis, vt & ita vos faciatis Sequi igitur dominũ eſt ei⁹ & verba amplecti & facta imitari, imo exprimere hoc ipſum lænitate, facilitate, manſuetudine, quod Chriſtus toto tempore expreſsit, adeoq; in ſeipſo effigiauit, vt de inimicis bene mereri videretur. Neq; enimi vllo vnquam tempore retaliauit iniuriam, non vindicauit ſeſe. Verum nobis ita imitandus eſt, quemadmodũ ad Eſau, Iacob ait: Præcedat dominus meus ante ſeruum ſuum, & ego ſequar paulatim veſtigia eius, ſicut videro paruulos meos poſſe. Veſtigia igi-

Gene. 3. tur ſequi pro virium noſtrarum quantitate poſſum⁹ domini non proprie ipſum dominũ Veſtigia enim pedum, ſunt

Ephe 5. viri ſancti, Apoſtoli, martyres, & reliqui ſerui Chriſti, qui ieiuniis qui vigiliis, qui abſtinentia, ac crucis baiulatione

1. Per. 2. dominum a longe ſequuti ſunt. Sic enim hortatur Paulus

Simile Imitatores mei eſtote ſicut & ego Chriſti Et Petrus, Chriſtus paſſus eſt pro nobis, vobis relinquens exemplum, vt ſe quamini veſtigia eius. Veſtigiis deprehẽdim⁹ aĩal aut pec⁹ aut hominẽ, ita & factis preclaris agnoſcim⁹ Chriſtũ, maxime vero illis, quę reliquerũt viri ſancti, in quibus ſeu ſpeculo Chriſti gratia, & energia relucet. Qui ad eum modum ſequitur Dominũ, is non ambulat in tenebris, is nõ impin-

git non aberrat. Sequi igitur Chriſtũ, vt diximus, eſt CHRISTI manſuetudinem imitari, eſt zelare paupertatem, eſt contemnere mundi delicias, honores, voluptates, eſt ſeipſum exinanire, & omnibus inferiorem reputare. Sic omnes viri ſancti ſua pro virili ſequuti ſunt CHRISTVM alius hãc alius illam virtutem amplectens atque exprimens Id quum conſtet, ſunt & ipſi luci participes effecti, adeo vt non tam res, quam nomen in ipſos deriuatum ſit. Nomina enim imponuntur, ad rei natiuam propenſionem. Si igitur rem ipſam ſortiti ſunt, multo maxime nomen ſortientur, idque citra vllam CHRISTI iniuriam, imo & Chriſtus nos ſequaces hoc nomine dignatur. Vos eſtis lux mundi, & iterum: de Ioanne: Ille erat lucerna ardens & lucens. Non quod idipſum, quod Chriſtus eſt, ſancti ſint, ſed quod per gratiam diuini luminis participes facti ſunt Chriſtus natura ſplendor eſt lucis æternæ & candor ſine macula, & lux nũquam inter moritura Sancti ſeu corpore degant, ſeu exuti ſint, participatione tales ſunt. fatetur id Iob plenis verbis, Lucerna eius ſplendebat ſuper caput meũ. Et prouer. 4 Semita iuſti, quaſi lux ſplendens, procedit & creſcit vſq; in perfectũ diẽ, qui erit in futura beatitudine. Dixerunt ergo Phariſæi, Tu de teipſo teſtimonium perhibes. Matt. 5. Ioan. 5 Sapiẽ. 7. Iob. 29. Proue. 4.

Vt inſaniunt miſeri & excæcutientiſſimi homines? Nihil aliud quam calumniari opera Chriſti, facta, & verba didicerunt Phariſæi. Atqui hic fides diuerſam lucis energiam, alios enim, id eſt dociles, & qui ſeſe huic accommodant, illuſtrat, quales fuere Apoſtoli & fideles quique, alios reddit hebetiores. Nempe qui vel oculos claudunt, vel hanc a ſe repellunt. Qales ſunt omnes impii & ſcelerati homines de quibus Iob. 24 Hi fuerũt rebelles lumini, & neſcierunt vias eius, nec reuerſi ſunt per ſemitas eius Offendunt enim omnes, atq; in lucem meridianã impingunt, qui redarguti a lumine, claudũt oculos, auertunt faciẽ, obluctantur agnitæ veritati. Cæci videlicet, et duces cęcorũ. Id quod blaſphema Phariſæorum vox indicat. Arguunt Chriſtum mendaciis & oſtentationis, perinde atque ſeipſum commendaret, ſuiq; ipſius tibicem eſſet, id quod neq; pondus neq; autho Iob. 24

Pro.17 ritatem videbātur habere. Laudet, inquit Sapiens, te os alienū.
Quam vera falſa ſic hæc calumnia, mox aperit, dicens.

Et ſi ego teſtimonium pehibeo de me verum eſt teſtimonium meum. Proinde atque diceret, Et ſi inter homines parum authoritatis videatur habere teſtimonium, quo quis ſeipſum aliis commendatiorem reddit mea tamen cōmendatio minime vana eſſe poteſt Neque enim ſolus ſum, ſed Dei filius ſum, a patre in hunc mundū miſſus, ad patrem rurſus per crucem abiturus, atque huius rei certiſſimus ſum. Vos autem vtrumq; veſtra malitia neſcitis. Neque enim dignamini aperire oculos, vt cognoſcatis verum lumen, aut ſcripturas, vt opera mea intelligatis, Proinde verū erat CHRISTI teſtimonium, ac infallibile, Quod eo conſtat, quod non aliunde veritatem, & ſcientiam rerum habuit, non ex ſcripturis, neque humanis teſtimoniis, ſed ex propria natura lux erat, deinde & a patre hauſit ſuam doctrinam Homines enim, qui rei dubiæ aut certæ veritati teſtimonium fuerunt, & falli & fallere poſſūt ſecus de Chriſto qui nouit dubia, qui oīa perſcrutatur etiam profunda Dei. Omnia enim aperta & nuda ſunt oculis eius. Hebr. 4. Verum igitur, non falſum, etiāſi a nullo alio teſtimoniū haberet, erat ꝙ teſtabatur ſe lucem eſſe mūdi, qui obſcura queq; illuſtrat qui auferre velamē ab oculis Iudæorū poteſtq Ethnicorū ſuperſtitionē retigere valet.

Heb 4

Vos autem neſcitis vnde venio, aut quo vado, Id eſt, neſcitis me eſſe filiū dei, data opera. Hoc eſt qđ Dauid prædixit: Neſcierūt, neq; ītellexerūt in tenebris ābulāt Et noluit ītelligere vt bene ageret: Suo enī ipſorū malo excæcati ſūt, deſerti adeo, id quod oībus vſu venit, q verbū a ſe repellūt, q patrū pictis acquieſcere nolunt interim tū ſua ſōnia vēditātes, ac falſi nominis ſciētiā dei vēdicātes

Pſal. 81

Vos ſecundum carnem iudicatis. Quemadmodum oculi lippitudine imbecilles, ſecus atque res habet, iudicēt id eſt perperam ferunt de re ſententia, ita & phariſæis accidit, ob grauem & impotentem animi morbū, inuidiā, liuorem, malitiam, de Chriſto carnalem ferunt ſententiam

ſolum homine, hunc opinantur, contemptibilem & omnibus modis exibilandum, diuinitatem non agnoſcentes, ſed laruam externam duntaxat, id quod carnale vocat iudiciũ, aduerſus quod alicubi dicitur. Nolite iudicare ſecundum faciem. id eſt, nolite me ſolum exiſtimare ex carnis imbecillitate, quæ ſiti, algori, frigori, æſtuique, ac mulis miſeriis eſt obnoxia, ſed intus perpẽdite diuinitatis energiam, quã abdit caro. Poteſt & hæc ſententia in omnes dici, quo ſolis externis cærimoniis, externiſq; laruis locupleres ſunt, ĩ iis gloriantur plus nimio, ſibiq; ipſis cum phariſæo arroganti imponunt. Iactauit hic ieiunia, inſtauit decimas quas ſoluit, iactauit & alia opera, intus vero vacuus erat & inanis, Diuites, inquit Maria, dimiſit inanes. O quot ſine cauſſa & porro fruſtranee negliguntur a deo, quibus aliud nihil reſpõdebitur, quam recæperunt mercedem ſuam. Multam hic ſolicitudinẽ impendunt Monachi & ſacerdotes, totos dies & noctes, templa quidẽ implentes ſtentoriis vocibus, non autem aures domini Sabaoth Nolite igitur iudicare vos ipſos eſſe ſanctiores, ſiquidẽ decẽ milia obmurmuretis verba niſi adſit ſpiritus & veritas, & animus in deum propenſus. Ioan. 7. Luc 1. Matth 6.

Ego non iudico quenquam, & ſi iudico iudiciũ meum verum eſt, &cæ. Id eſt, eo quo vos carnali modo, neminem iudico. Quin intus perſcruter renes & corda, quæ ſi offendero innoxia a vitiis, ſi in deum propenſa certam & infallibilem fero ſententiam, comprobans quod dictum geſtumque eſt. Proinde non iudico humana perſuaſione, aut actione permotus, ſed ſi quem commendauero, e iudicio ſpũs eum commendo. Quæ hoc loco dicuntur de primo eius in carnem aduentu intelligas Neq; enim venit vt iudicet mundũ, ſed vt ſal. mũdus per ipſum In ſecundo vero aduentu, parebit viuorũ & mortuorũ iudex, iuxta illud. Pater omne iudiciũ dedit filio. Et hoc loci, & ſi iudico, verũ eſt iudiciũ meũ. Iuſtus enim es dñe inquit Dauid. & omnia iudicia tua iuſta ſunt. Et iterũ. Iuſtitiæ dñi rectæ lætificantes corda. Nam ſolus non eſt. Io. 16. Qui miſit me mecũ eſt. q. d Si maxime meipſum voluero commendare, vi debor id facere æquiſſimo iure. Qñ quidẽ meũ teſtionium Ioan. 6. Pſal. 118. Pſal 18.

bitores,inquit Paulus,eorum ſunt.Nihil enim debuit nobis Chriſtus,quod non iuſte negare potuit,quaſi impiis & ſceleratis.Debem⁹ nos inuicē alter alterius cauſſam perīde atq; propriā agere,id ſi fecerimus, nō ceſſabimus citro vltroq; alii aliis impendere precationum ſuffragia,ſeu viui ſint,ſeu defuncti.Nam pro vita functis orauit etiā Chriſt⁹ id quod hoc loco conſtat,quanquam pro circūfuſæ turbæ conuerſione maximæ precatus fuerit.

Hæc cum dixiſſet, voce.&c.Lazare veni foras.

Hac voce declarat maiorē ſe prophetis,potētiorē oīb⁹ ſanctis,qui in ſuo nomine dæmonia eiiciunt,ſerpentes tollūt mortuos exuſcitant.Sancti enim dicūt,in nomine Ieſu præcipio.Verum Chriſtus non inquit veni foras in patris nomine,ſed abſolute imperat,Veni.Proinde hæc eſt hora,de qua Io.5 Venit hora,& nunc eſt &cæ.Et alibi Paulus hui⁹ vocis meminit:In voce dei,& in tuba angeli,deſcendet de cœlo,& mortui qui in chriſto ſunt, reſurgent primi. Vox hæc non tam corpore,quā animo mortuos ad ſalutē reuocare potens eſt Romano.1.Virtus eſt in ſalutem omni cre-

Rom 1. denti.Sed multi ſunt,qui obturans aures ſuas,ne audiant le-

cōtra eos gem,ne blandā domini vocem exaudiant, ne reſipiſcāt, &

q obturāt ſanentur.Vocaui,inquit,& renuiſtis.Et iterum. Noluit in

aures ſuas telligere vt bene ageret,inquit Dauid.Obturat alius aurem

ne audiāt diuitiarū ſentibus,alius luxu & Venere alius arrogantia &

verbū dñi. æſtu,alius item aliis repagulis obſerat ſeipſum, quominus

Prouer.1 dulciſſima vox Chriſti ingrediatur,qua dicitur.Venite ad

Pſal.35. me omnes qui laboratis & onerati eſtis. Qui non liben-

Mat 11, ter audit vocem ſponſi,ad ianuam pulſantis, ac dicentis:

Cant 5 Aperi mihi ſoror mea ſpōſa,Pulſat perpetuo hæc vox,prodi foras.ſurge qui dormis, Statim prodiit, qui fuit mortuus,ligatus manus & pedes inſtitis.

Quod Lazarus faſciis & ſudariolis ſepulchralibus deuinctus fuit,ſignificat quemlibet peccatorem funibus obſtrictum,ne poſſe ſuapte virtute reſipiſcere,niſi vox præueniat hunc verbi Quæ vbi preuenerit, & arrepta intus fuerit, operatur contritionem,operatur & iuſtificationem,quam

gratia condonationis ſequitur. Quod vero peccatores ma-
nus pedeſq; conſtrictos habeant, non vno ſcripturæ loco
probatur. Eſai. 45. vincti manicis pergent & adorabunt te,
teq; depcabũtur. Et Dauid. Ad alligãdos reges eorũ in cõ
pedib⁹, & nobiles eorũ in manicis ferreis. Et Iob, Poſuiſti
in neruũ pedem meũ, & oẽs ſemitas meas inueſtigaſti. Et
Dauid: Pedes habent & non ambulabunt, manus habent
& non palpabunt, Eſt enim peccator omnis, omnibus in
bonum viribus priuatus ferme, nec poteſt ſe ſuopte conatu
efficaciter erigere in altum, niſi aliunde manus illi porri-
gantur Porrigit vero illi man⁹ deus, confert vires ſuppedi
tat robur, vt nouæ vitæ operationes exerceat. Id quo com-
modius fiat, dicitur eccleſiæ miniſtris. **Soluite eum, & ſinite abire.** Hic obſerua & annota aduerſus hæreticos
locum, qui penes eccleſiæ miniſtros nullam exiſtimant eſſe
remittendi peccata poteſtatem. Quod ſi verum eſſet, Chri-
ſtus non præciperet apoſtolis, Soluite eum, & ſinite abire
Proinde voluit Chriſtus hoc facto omnium omnino hæ-
reticorum errorem tollere, confutare, & reuincere. Soluite
inquit, perinde atq; diceret, Vos, quos in locum meum ſur
rogaui, Quibus ſubinde dixi. Quodcunq; ligaueritis ſuper
terram, erit ligatum & in cœlis, & quodcunque ſolueritis
Et iterum: Quorum remiſeritis peccata, remittentur eis.
Atqui ad eum modũ intelligunt hunc locũ oẽs Theologi.
Theophylactus dicit. Soluite illum, boni angeli, & coope-
rarii ſalutis ſacerdotes, remiſsionem ei dare peccatorũ, ita
vt ire & moueri ad bonum poſsit. Sic & Paulus ſcortatorẽ
Corinthium reconciliauit eccleſiæ, ob id dicit: Legatione
ſungimus pro Chriſto. Et ſi cui donaſtis pro Chriſto, &
ego. Porro commendatur & nobis hoc facto vnitas Eccle
ſiæ, & Chriſti in adminiſtratione ſacramentorũ. Chriſtus
caput influit ſua virtute in omnia ſacramenta, eſtq; organũ
condonationis culpæ, & collationis gratiæ ipſiſsimũ. Apo
ſtoli cooperatores ac myſteriorum diſtributores ſunt, non
quidem ex ſe, ſed munere quod illis concreditum eſt. Agit
intus Chriſtus, reddit vitam, reſtaurat dona deperdita, cõ-
fert gratiam, qua reconciliemur deo. Agũt foris idem, ſed

Oĩs peccator manus habet pedeſque in bonum ligatos.

Eſa. 45.
ps. 149.
Iob. 13. & 33.

cõtra eos q negant penes eccleſiæ miniſtros poteſtatẽ eſſe remittẽdi peccata

Matt. 18.

Ioan. 20.

2. Co. 5.

1. Cor. 4

alio modo miniſtri, id eſt indicant ſignis quibuſdam, quid intus geratur, deinde virtute clauium nonnihil remittunt, alioqui fruſtra data eſſet poteſtas ligandi ac ſoluādi Quod vero non ſit fruſtra hic manifeſte fides. Nam ſolunt reſuſcitatum, ſinuntque abire ſaluum , id eſt reconciliant eum
Luc 17 qui mortuus peccato erat, qui eccleſiam offenderat , ec-
Matt.8. cleſiæ. Sic & alibi, iam dudum lepra mūdatos, iubet ire ad ſacerdotes. Ite. oſtendite vos ſacerdotibus. Et in Matthæo: Vade oſtende te ſacerdoti . Porro ſufficiant iſta ad reuincendā hæreticorum pertinaciam Tu, quiſquis es, caue ne te exiſtimes, extra eccleſiæ vnitatē, abſolui. Legati poteris, abſolui non niſi in vnitate potes, Vnitatē deſignatā habes in Chriſto & Apoſtolis, præcipit hic vt abſoluant, parent, exequunturque illi quod iuſſum eſt, Tu ſi iuſtificari volueris narra ſi quid habes, aperi latēs vulnus animæ vt intelligat, qui verbo te reconſiliare debet, qui inſtruere, qui roborari, qui conſolari. Id ſi feceris, iam tibi & manus & pedes ad operandum reſtituti ſunt. Multi ergo ex Iudæis
2.Cor.2 qui venerant ad Mariam, &c. Hic habes quod alicubi ait Paulus, Chriſti bonus odor ſumus, aliis odor vitæ in vitam, aliis odor mortis in mortem. Eſt enim Euangelium aliis ſanctificatio ac ſalus, aliis petra ſcandali & lapis offenſionis. Sic alii credunt alii calumniantur & accuſant apud ſemetipſos. Probis vero & ad vitam præordinatis
Act.13 æterna ſalus eſt, vita eſt. modo fide arripiant, modo exequantur factis rebuſque, Act 13. Crediderunt, quotquot præordinati erāt ad vitam æternam. Recte ait Lucas quotquot præordinati erant ad vitam æternam. Nam vt non o-
Rom.10 mnes credunt Euangelio, ita neque omnes qui vocati ſunt ſalutem conſequuntur æternam Solis illis proficit Euangelium, qui ſidei opera adiungunt, qui facta CHRISTI, diſcipulorumque imitantur, reſipiſcunt a peccatis, qui operibus bonis incumbunt.

Sabbato poſt dominicam Lætare. Ioan.8.

EGo ſum lux mūdi, qui ſequitur me., non ambulat in tenebris. Paulus ad Ephe. ſcribens ita fere habet. Oīa quæ arguuntur a lumine manifeſtātur. Oē enim quod manifeſtatur lumē eſt. Quā ſententiam, nemo eſt, qui non in Chriſtū referat. Is enim eſt, qui occulta dedecoris noſtri, qui tenebras noſtras lucis ſuæ radiis propulſat. Quæ enim a nobis quatenus filii diffidentiæ tenebrarūq; ſumus geruntur, ita fiunt, vt malimus latitare deū, quā intelligere. Fugimus enim lucem, quæ tenebris opponitur. Quemadmodum de adultero habes in Iob. Oculus adulteri obſeruat caliginem, dicēs: Non videbit me oculus. Vbi vero illuſtrauerit menſem noſtrā Chriſtus, pelluntur tenebræ illuſtrantur omnia, quamlibet turpiſſima, & ita demum redarguta a lumine veritatis, quæ antea animum oblectabant, excruciari eundem incipiunt. Proinde ante Chriſti aduentum, ipſæ tenebræ qualeſcunq; ſint, quantumlibet horrendæ, parent quidem iucundæ, arrident, grataq; ſunt, Verū ſimul ac Chriſti gratia noſtra interiora irradiauerit, timorem incutiunt & horrorem. Maxima igitur nobis adhibenda cura, vt lucem ſequamur, quæ nūquā occidere, nunquā nō oblectare poteſt. Id quod præſenti lectione docet Chriſtus, dicens Ego ſum lux mundi. Notandū clariſſimi duplicem eſſe lucem, vnam corpoream, mutationi & corruptioni obnoxiam, quæ mortalium oculos illuſtrat, pellitq; tenebras, eā produxiſſe deum ab initio legimus. Gen. 1. Fiat (inquit) lux, & facta eſt lux. Et i Exod. 10. Vbicunq; habitabant filii Iſrael, lux erat. Hanc noſtri Philoſophi dicunt tenebris priuatiue opponi. Nam ſecundum Aug. Tenebræ aliud nihil ſūt, quā lucis abſētia. Hæc diuidit, ſecernitq; diem a nocte, recipitq; ſui luminis interſitionem & interpolationem, ac alternationem quandam partim per ſuccedētes alterne tenebras, partim per interpoſitionē cuiuſlibet corporis ōpaci, id qđ i deliquio ſolis & lunæ manifeſtario cernere licet de hac luce nihil ad rē, niſi quatenus ſymbolū xp̄i eſt, ac diuinæ gratiæ indiciū. Altera eſt lux ſp̄ūalis, nullis offuſa tenebris, nulla caligine obnoxia, ſplēdeſcēs ſemp, & ardēs, ſeq; ipſam ꝑ ſuo arbitratu

Ephe. 5.

Iob. 24

Lux duplex

Gen. 1.

Exo. 10

diffundens,accommodanſq; mentibus hominum, modo
Ioan.1 ſeipſas non grauentur viciſſim oblatæ gratiæ accommodare,de hac Ioan.1.Erat lux vera,quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, id eſt, omnes quotquot eum recæperunt,quotquot obſtacula reiecerunt,quotquot feneſtras,foreſq; aperuerunt,hos lucis ſuæ ſplendore illuſtrat,vt quo ire,quid agere,quid vitare debeant,videāt.
Vocat ſe Chriſtus ob triplicem,quidem recte introſpicimus rem ipſam,cauſſam lucem. Prima,quia legis vmbras verbi ſui coruſcatione illuſtrat,aperit,ac ob oculos expōit,

Tripliceē ob cauſā dicit ſe xp̄s luceē eſſe.

Quanquam enim Moſi lex immaculata,quanquam præceptum domini lucidum illuminans oculos,ſi tamen ad euāgelii luceē compares ea quæ craſſius in Moſi dicta ſunt,de
p̄s.18. prehendas plane eſſe tenebras denſiſſimas. Vmbram enim
Heb.10. habuit lex futurorum bonorum, & velamen qua obducta & inuoluta erat. Verum vbi apparuit lux illa, quæ illuminat omnem hominem, omnes patriarchas,Prophetas, & pios quoſlibet,depulſę ſunt vmbræ legis,& nuda apparuit
Eſa.49. veritas.Hoc eſt,quod toties in prophetis legimus.Ecce dedite in lucem gentium,vt ſis ſalus mea vſque ad extremum terræ. Quæ verba & ſi in ſe transferat Paulus. Act.13.tameē multo iuſtius in Chriſtum dici poſſunt. Quandoquidem vt ſol lumen ſuum in omnes partes mundi proiicit, ita &
Eccl.42 Chriſtus ſplendorem ſuum proiicit,non ſolum ad eos, qui poſt aduentum eius in carnem,credunt in ipſum, nec modo in Iudæos ſolum,vt Moſen,ſed ī omnes homines priores,ad Adamū vſq;,& in poſteriores vſq; ad extremum.
Huc pertinet quod ait Eccle.42. Sol illuminans per omnia reſpexit,id eſt Chriſtus, qui ſol eſt iuſtitiæ,per omnes gradus legis aſcendit.Naturæ enim legi,præfuit in patriarchis,ī Iob,& aliis piis & viris ſāctis. Moſi legi,quoq;,fulgorem intelligentiæ ſpūalis induxit,, interpretans ī ſcholis,in monte,adeoque in deſerto,quæ obſcuriora videbātur. Legis vero euangelicæ,ipſe lator fuit & doctor, hacq; ratione ſe lucem inomnat,id eſt,veram, pellucentem, pellentem,tenebras oēs veteris,legis. Eſt lumen illud de quo
Luc.1. Symeon: Lumen ad reuelationem gētium. Et Dauid: Lux
p̄s.96.

orta eſt iuſto,& rectis corde leticia. Et Eſa. Populus qui am
bulabat ĩ tenebris, vidit lucẽ magnã Diffũdit ſeſe hæc lux Eſa 9.
gratiſſimo aſpectu in omnes homines, etiam multo abun
dantius, quam Moſi lex. In omnem enim terram, in om- Pſ. 18.
nes gentes, regna, populum, qui ſub cœlo eſt, Chriſti ver-
bum propagarũ eſt, quo idololatriæ tenebræ propulſæ ſũt.
Diffundit proinde ſeſe in animas noſtras, id quod Paulus
ait: Nolite ante tempus iudicare, quouſque veniat do-
minus, qui illuminabit abſcondita tenebrarum, & cætera.
Niſi hæc lux adfulgeat, præcipites ferimur in omnia vitia, 1. Cor. 4
etiamnum in deſperationis barathrum Niſi enim Chriſti
verbum arripias per fidem, quo dicit Remittuntur tibi
peccata tua, quo modo ante faciem horrendi iudicis cõ-
ſiſtes? Atque id eſt, quod poſt adulteræ mulieris abſolutio-
nem, mox intulit, ſe lucem eſſe mundi, quam arripere per
fidem debemus, nec in profundum deſperationis incurra-
mus. Neque ego te condemno ait, Vade, amplius noli pec Ioan. 8
care. Condono noxam ne pecces, ne ſubinde hac mea læ-
nitate abutaris, atrocior fuit hac parte lex Monſtrat quidẽ
ac oſtendit peccatum, ſed quia vmbra fuit, remittere non
poteſt, neque miſeram abſoluere peccatricem. Quin ſæuit
in corpus. Mœchus ĩquit, & adultera occidatur. Sec' Chri-
ſtus. Non ego te condemno, Ego inquit, veni vt non per-
dam, ſed viuificem peccatorem, modo reſipiſcat, Veni vt Ioan 10
vitam habeant, & abundantius habeant. Secunda, lux dici-
tur, quod ſuo calore ad ſe rapiat, trahat, ac transformet, per
inde atque ignis in ſe tranſformat, ea quæ exurit. Id quod
in ferro licet cernere, l gno, lapide. Cæterum nos ferro du-
riores ac lapidibus ſumus omnes, quicũque tandẽ ĩ vitiis
demerſi ſumus. Vnde eſt illud. Hiere 17. Peccatum Iudæ
ſcriptum eſt ſtylo ferreo in vngue adamentino. exaratum
ſuper latitudinem cordis eorum, & in cornibus ararũ eo-
rum. Indelebile certe atque infrangibile erit in multorum
cordibus peccatum, niſi ſol exurens ac emolians ſuo ardo-
re Chriſtus ingrediatur, concutiatque latera domus Igitur Eccl. 43
Eccleſiaſtic. Tripliciter ſol exurens montes, radios, igneos
exufflans, Chriſtus ſuo calore excelſa noſtra exurit, atque

veritatis,neceſſum eſt, dirigat in viam mandatorum Dei, Pſal.42.
nead ſiniſtram neve ad dextram feramur præcipitas Hoc
eſt quod inter tot rerum diſcrimina efflagitat Dauid· Emit
te lucem tuam & veritatem tuam, ipſa me deduxerũt & ad.
ad montẽ,&cæ. Monſtrat enim Chriſti lex viam, monſtrat
& gratiam,qua exequi poſſis,id,quod indi atum eſt, Non
quidem idem quod lex ſola ſed quod Euangelio coruſcan-
ti,exhibere ſolet Deus per lucem veritatis. Indicabit equi-
dem lex viã. qua viator ingrediatur perinde vt ſtatua Mer-
curialis,ſuo iudicio viam indicat,interim nihil virium laſ Simile.
ſo & viribus deſtituto præbẽs,Sic Moſi lex peccatum oſtẽ
dit,non autem præſtitit exequẽdi vim ac facultatem,verbũ
vero Chriſti, ſi intus ſuſcipiatur, vtrunque preſtat, Quali
bus igitur deſideriis optanta eſt nobis hoc ipſum verbum,
quo cernimus quidem, & perficiendi vim, & expugnandi Pſal 13.
notiuum vitium, ſuſcipimus vites? Qualibus Deus bone,
in tenebris viuunt impii homines vtroque priuati, quam
cæci,quam perditi ſunt. Neſcierunt,inquit Dauid,neq; in-
tellexerunt,in tenebris ambulant. Qui viſo ambulat in te-
nebris,offendit neſcit quo vadit,quod omnium incommo
dorum eſt maximum. Sequamur igitur lucis ducatum diui
næ,quemadmodũ filii Iſrael columnã nubis lucidæ. Quod
ſi fecerim' facilis nobis egreſſus erit AEgipti,facilis quo-
que ingreſſus terræ promiſsionis. Nos enim filii lucis non
tenebrarum, id eſt,non errorum, vitiorum, turpitudinum Multis
ſumus. Qui ſeqitur me nõ ambulat in tenebris, modis
ſed habet lumen vitæ,&c. Conſtituit ſe CHRI- Chriſtus
STVS ſuæ eccleſiæ & paſtorem & ducem & ago nothe- conſidera-
tam belligerantium,& vitæ exemplar. Vbi notandum, cha tur.
riſsimi,multis modis conſiderari CHRISTVM. Pri- Rom.8.
mum vt domum, quo ſe vobis donat in cibum,imo & do
natur in ſacrificio,& ſeipſum in eodem,quum ſit ſacerdos
in eternum,donat. Rom.8 Proprio filio ſuo non pepercit
Deus, ſed pro nobis omnibus tradidit illum. Quomodo
etiã cũ illo nobis nõ oĩa donauit? Hoc dono,vitã,gratiam
miam cõſequuti ſumus, qđ certe oĩm eſt maximum, & ma
gnificentiſsimũ,& viuificũ. Arripimus hoc ipſum fide per

De Chriſti imitatione. charitatem operante, dum in ipſum ardenti deſiderio tendimus, ipſi adhæremus, in ipſo conquieſcimus. Secundo Chriſtus ob oculos, vt exemplar, deſcribitur, ex quo viuendi regula decerpanda, non quidem eodem modo omnibus ſed ſecundum menſuram donationis, quam conſequuti ſumus. Neque enim omnia poſſumus omnes, neque ex æquo omnes ad Euangelica vel dicta, vel facta obligati ſumus.

1. Cor. 12 Alia enim ſunt, quæ imitentur ſecundum vocationem ſuã plebei, alia quæ ſequantur paſtores, interim tamẽ idem dominus, idem ſpirit⁹, idem Chriſtus, diſtribuẽs ſingulis pro vt vult. Proinde is maxime attingit Euangelicæ legis ſummam quæ charitas eſt, qui maxime Chriſtum contendit amore & dictis factiſque imitari. Cedunt huic exemplari o-

Matt. 11. mnes conſtitutiones, omnia inſtituta humana. imo, niſi ad hoc reſpondeant, intereũt porro. Diſcite inquit, a me, quia

Ioan, 13. mitis ſum & humilis corde. Et item. Eexemplum dedi vo-

Seq Chriſtu quid. bis, vt & ita vos faciatis Sequi igitur dominũ eſt ei⁹ & verba amplecti & facta imitari, imo exprimere hoc ipſum lænitate, facilitate, manſuetudine, quod Chriſtus toto tempore expreſsit, adeoq; in ſeipſo effigiauit, vt de inimicis bene mereri videretur. Neq; enim vllo vnquam tempore retaliauit iniuriam, non vindicauit ſeſe. Verum nobis ita imitandus eſt, quemadmodũ ad Eſau, Iacob ait: Præcedat dominus meus ante ſeruum ſuum, & ego ſequar paulatim veſtigia eius, ſicut videro paruulos meos poſſe. Veſtigia igi-

Gene. 3. tur ſequi pro virium noſtrarum quantitate poſſum⁹ domini non proprie ipſum dominũ Veſtigia enim pedum, ſunt

Ephe 5. viri ſancti, Apoſtoli, martyres, & reliqui ſerui Chriſti, qui ieiuniis qui vigiliis, qui abſtinentia, ac crucis baiulatione

1. Per. 2. dominum a longe ſequuti ſunt. Sic enim hortatur Paulus

Simile Imitatores mei eſtote ſicut & ego Chriſti Et Petrus, Chriſtus paſſus eſt pro nobis, vobis relinquens exemplum, vt ſequamini veſtigia eius. Veſtigiis deprehẽdim⁹ aial aut pec⁹ aut hominẽ, ita & factis preclaris agnoſcim⁹ Chriſtũ, maxime vero illis, quę reliquerũt viri ſancti, in quibus ſeu ſpeculo Chriſti gratia, & energia relucet. Qui ad eum modum ſequitur Dominũ, is non ambulat in tenebris, is nõ impin-

git non aberrat. Sequi igitur Chriſtũ, vt diximus, eſt CHRISTI manſuetudinem imitari, eſt zelare paupertatem, eſt contemnere mundi delicias, honores, voluptates, eſt ſeipſum exinanire, & omnibus inferiorem reputare. Sic omnes viri ſancti ſua pro virili ſequuti ſunt CHRISTVM alius hāc alius illam virtutem amplectens atque exprimens Id quum conſtet, ſunt & ipſi luci participes effecti, adeo vt non tam res, quam nomen in ipſos deriuatum ſit. Nomina enim imponuntur, ad rei natiuam propenſionem. Si igitur rem ipſam ſortiti ſunt, multo maxime nomen ſortientur, idque citra vllam CHRISTI iniuriam, imo & Chriſtus nos ſequaces hoc nomine dignatur. Vos eſtis lux mundi, & iterum: de Ioanne: Ille erat lucerna ardens & lucens. Non quod idipſum, quod Chriſtus eſt, ſancti ſint, ſed quod per gratiam diuini luminis participes facti ſunt Chriſtus natura ſplendor eſt lucis æternæ & candor ſine macula, & lux nũquam inter moritura Sancti ſeu corpore degant, ſeu exuti ſint, participatione tales ſunt. fatetur id Iob plenis verbis, Lucerna eius ſplendebat ſuper caput meũ. Et prouer. 4 Semita iuſti, quaſi lux ſplendens, procedit & creſcit vſq; in perfectũ diē, qui erit in futura beatitudine. Matt. 5. Ioan. 5 Sapiē. 7. Iob. 29. Proue. 4.

Dixerunt ergo Phariſæi, Tu de teipſo teſtimonium perhibes.

Vt inſaniunt miſeri & excæcutientiſſimi homines? Nihil aliud quam calumniari opera Chriſti, facta, & verba didicerunt Phariſæi. Atqui hic fides diuerſam lucis energiam, alios enim, id eſt dociles, & qui ſeſe huic accommodant, illuſtrat, quales fuere Apoſtoli & fideles quique, alios reddit hebetiores. Nempe qui vel oculos claudunt, vel hanc a ſe repellunt. Quales ſunt omnes impii & ſcelerati homines de quibus Iob. 24 Hi fuerũt rebelles lumini, & neſcierunt vias eius, nec reuerſi ſunt per ſemitas eius Offendunt enim omnes, atq; in lucem meridianā impingunt, qui redarguti a lumine, claudũt oculos, auertunt faciē, obluctantur agnitæ veritati. Cæci videlicet, et duces cęcorũ. Id quod blaſphema Phariſæorum vox indicat. Arguunt Chriſtum mendacii & oſtentationis, perinde atque ſeipſum commendaret, ſuiq; ipſius tibicem eſſet, id quod neq; pondus neq; autho- Iob. 24

ſolum homine,hunc opinantur,contemptibilem & omnibus modis exibilandum,diuinitatem non agnoſcentes,ſed laruam externam duntaxat,id quod carnale vocat iudiciũ, Ioan.7.
aduerſus quod alicubi dicitur. Nolite iudicare ſecundum faciem. id eſt, nolite me ſolum exiſtimare ex carnis imbecillitate,quæ ſiti,algori,frigori,æſtuique,ac mulis miſeriis eſt obnoxia,ſed intus perpẽdite diuinitatis energiam,quã abdit caro.Poteſt & hæc ſententia in omnes dici,quo ſolis externis cærimoniis,externiſq; laruis locupletes ſunt,ĩ iis gloriantur plus nimio,ſibiq; ipſis cum phariſæo arroganti imponunt.Iactauit hic ieiunia,inſtauit decimas quas ſoluit, iactauit & alia opera,intus vero vacuus erat & inanis, Luc 1.
Diuites,inquit Maria,dimiſit inanes.O quot ſine cauſſa & Matth 6.
porro fruſtranee negliguntur a deo,quibus aliud nihil reſpõdebitur,quam receperunt mercedem ſuam.Multam hic ſolicitudinẽ impendunt Monachi & ſacerdotes,totos dies & noctes,templa quidẽ implentes ſtentoriis vocibus, non autem aures domini Sabaoth Nolite igitur iudicare vos ipſos eſſe ſanctiores,ſiquidẽ decẽ milia obmurmuretis verba niſi adſit ſpiritus & veritas,& animus in deum propenſus.

Ego non iudico quenquam,& ſi iudico iudiciũ meum verum eſt,&cæ. Id eſt,eo quo vos carnali modo,neminem iudico.Quin intus perſcruter renes & corda,quæ ſi offendero innoxia a vitiis,ſi in deum propenſa certam & infallibilem fero ſententiam, comprobans quod dictum geſtumque eſt. Proinde non iudico humana per- Ioan.6.
ſuaſione, aut actione permotus,ſed ſi quem commendauero, Pſal. 118.
e iudicio ſpũs eum commendo.Quæ hoc loco dicuntur Pſal 18.
de primo eius in carnem aduentu intelligas Neq; enim venit vt iudicet mundũ,ſed vt ſal.mũdus per ipſum In ſecundo vero aduentu,parebit viuorũ & mortuorũ iudex, iuxta illud.Pater omne iudiciũ dedit filio.Et hoc loci, & ſi iudico,verũ eſt iudiciũ meũ.Iuſtus enim es dñe inquit Dauid. & omnia iudicia tua iuſta ſunt.Et iterũ. Iuſtitiæ dñi rectæ lætificantes corda.Nam ſolus non eſt.Io.16. Qui miſit me mecũ eſt.q.d Si maxime meipſum voluero commendare,vi debor id facere æquiſſimo iure. Qñ quidẽ meũ teſtionium

neq; patrē meum.Si ſciretis me,&c.Hac reſponſione ſuſpenſos eorum animos relinquit, qui veritatis indigni erant cognitione.Neq; enim alio, quam calumniandi animo quærebant,talibus autem non ſemper ad votum reſpondendum eſt,ſed potius relinquendi ſunt,hærere,vt, veluti ancipites ignorent,quo ſeſe diuertant.Sic & ſapiens Noli reſpondere ſtulto,ne ſibi ſapiens videatur, itaq; poſſumus & nos,ab hæreticorum quæſtionib• diuertere, alio q; eos trāſferre,ne perpetuo nobis negotiū faceſſant,ne ve quæſtionē quæſtioni addant.Quærūt enim ſemper, & nunquā ad veritatem pertingūt fidei orthodoxæ.Recte tamen reſpondit Chriſtus,neq; me ſcitis,neq; patrē.Nā Chriſtus expreſſa eſt patris imago,& forma ſubſtantiæ eius, iam cū ita ſemper cōpertū ſit,vt ea q̄ reciproce & relatiue referuntur,ita ſe habere,vt alterius cognitio ex altero pendeat,& ignoratio vnius,alterius inducat ignorationē conſectariū erit,Phariſæos porro fuiſſe in cognoſcendo Chriſtum ſtupidos,ſi diuinitatis naturā ſpectemus quanquā ex operib• hunc dignoſcere potuerunt.Atqui hic vnus ſenſus eſt.Ali• ſenſus eſt,& is quidē orthodoxus,ignoraſſe Iudæos & patrem & filium.i.vtriuſq; energiā,& vim Dei enim voluntas eſt ſeruare non perdere, remittere peccata, abſoluere confitentes,patrocinari miſere afflictis hanc e ratione phyſica non facile erat percipere, aderat igitur verbū Chriſtus ſeq; declarauit eum eſſe,in quo pater theſauros oēs gratiæ & ſapientiæ,& miſericordiæ repoſuiſſet Ioan.6.Hæc eſt voluntas eius qui miſit me, vt omnis qui videt filium & credit in eum,habeat vitā æternam.Iam cum oblatā gratiam repellerent Iudæi,paternæ mentis neſcii erant. Declarauit ſe pater per ſuum verbum,cuius animi eſſet erga genus humanum.Declarauit & medium ſalutis noſtræ filium ſuum eſſe,& crucem & mortem filii Arripitur hæc vis & energia Chriſti partim per fidemq;, qua iuſtificamur, & Chriſto inſerimur partim per charitatem operum feracem, & imitatricē æqui,boniq;,vtrūq; deſtituit impios Iudæos, neq; enim in Chriſtum credere, neque charitatis opera exequi volebant.Omnia autē coniecit pater in filium, vt per hunc

Prou.
Hebræ.1.
Coloſſ.2.
Ioan.6.

Ioan.14. ſolum agnoſcamus paternam mentem ipſiſſimam. Hinc ip
Rom, 5. ſe, Ioann.14. fatetur: Nemo venit ad patrem, niſi per me, per ipſum enim habemus a cceſſum ad patrem. Rom. 5.

Hæc verba loquutus eſt Ieſus in Gazophylacio docens in templo. Rurſus declaratur diuina vis & efficacia in Chriſto, vt qui libere in publico & celebri conuentu, ſtipatus hoſtibus, docuerit. Neq; tamen ab eis, quan quam ferocientibus, prohibitus eſt, neq; captus, quum necdum idoneũ mortis ſuæ tempus eſſet deſignatũ. Non enim hæc illorũ hora erat, qua permittendi erant ſæuire in Chriſtum ſed altera ſupererat adhuc, quam præoccupare nemo potuit. Permiſit enim quando voluit, inquit Theophy. quo & nos conſolatur. vt certi ſimus nec capillum poſſe de capite noſtro moueri, niſi bona de voluntate permittẽte. Sic nihil potuit Satan in Iob. niſi deo permittente. Igitur expoſtulaturus cum deo ait. Nunquid tu vallaſti Iob, & domum eius vniuerſamq; ſubſtantiam eius per circuitum? Sequitur Extende paululum manum tuam & tange cuncta quæ poſſidet. Dixit ergo dominus ad Satan Ecce vniuerſa quæ habet in manu tua ſunt Hic permiſit deus vt poſſeſſiones omnes. Satan libere inuaderet, ſed ita, ne manum in virum ſanctum extenderet, niſi noua permiſſione accedente, Idẽ vſu venit & noſtro hoc ſæculo, permittit non ſemel deus nos a malis, maleficiſq; diuexari, auferri bona infici corpus, vt ipſe declaretur is eſſe, in cuius ditione cuncta ſunt poſita, terra homines, mors, infernus Satan Merito igitur hic tremẽdus & colendus eſt nobis, & omnibus modis obſeruandus Cæterum quod in templo docuit, indicat ſanam doctrinam non eſſe in angulis, ſed publicitus tradendam, aduerſus Lutheranorum criptica diuerticula, quibus ſuos catulos alliunt perinde atque Simiæ ſolent, id quod noluit Chriſtus, ergo dixit coram Pontifice. Ego palam loquutus ſum mundo, &c. Eo profectum eſt, quod in. c. cum ex iniuncto omnes clanculariæ conuentiones, quaſi veritatis extorres ſint prohibitæ, Vide de hære, Proinde nos qui in Eccleſia ſumus, diuerticula nul'a quærimus, palam docemus quod in aurem ſuggeſtum eſt.

Margin notes: Nõ poteſt capillus ja moueri capitis noſtri niſi bona dei voluntate permittente. — Iob. 1. — Ioan. 18.

Dominica de paſſione. Ioan. 8

Vuis veſtrum arguet me de peccato?&c. De miniſtris verbi diuini.

Q Legimus chariſſimi in Mat. 5. De verbi miniſtris. Qui fecerit & docuerit magnus eſt in regno cælorũ Matth. 5 quo ſignificare voluit Xp̃s pleroſq; eſſe, qui ſæcus atq; docent, victuri ſint, eoq; fieri vt male audiant verbum dei, pro Rom 2 pter eorum ſceleratam vitam. Id habet & Pau. Ro. 2. Qui alium doces, teipſum non doces, ſequitur. Nomen enĩ dei per vos blaſphematur inter gentes. Parum igitur profuerit pro ſuggeſtu, Chriſtũ aut Paulum ſpirare, niſi fide, moribuſq; vtrumq; imiteris. Sũt enim qui, ſibiipſis authoritatẽ detrahant, qui proprio malo conciones apud vulgum habitas ridiculo exponunt, quod ſecus quã oportet vitã ſuã inſtituant. Imo ipſis auditoribus, ſceleratiores ſunt id malũ a ſuis chriſti⁹ voluit eſſe alieniſſimũ. Hinc permotus Paul⁹ verbis miniſtris precepit: Nemini dantes vllam offenſionem vt non vituperetur miniſterium noſtrum, ſed in omnibus 2. Cor. 6. exibeamus nos, ſicut dei miniſtros, in multa patientia, in afflictionibus, &c. Quæ omnia eo tendunt, vt illi, qui aliis veritatem doctrine perſuadere volunt, primum id ipſum, rebus atq; factis exequantur, alioqui ridiculo aliis, erunt, audientq;. Medice cura te ipſum. Abfuit ab hoc malo, maximo interuallo Chriſtus, neq; enim ſecus atq; vixit docuit Luc 4 alios. Hinc ingenue gloriatur de vtroq;, doctrina videlicet & vitæ ſanctimonia. Quis veſtrum arguet me de peccatis? Nemo hominum tam licenter, tam quæ libere potuit de ſua innocentia gloriari quam Chriſtus. Quando quidẽ nullo vnquã infectus fuit vel vitio vel crimine, imo nec infici potuit quidem. Fuit enim ſemen illud benedictũ Ge. 3 de quo in Ge: ipſum conteret caput tuum. Contriuit caput ſerpentis, non tam in ſe quam in matre. adeoque in omnibus nobis, factus videlicet peccatum pro nobis. Sic exinaniuit ſemetipſum formam ſerui accipiens, factus eſt pro nobis obediens vſq; ad mortem. Neq; enim ipſe peccauit nec inuẽtus eſt dolus in ore eius, ſed noſtra tulit peccata in corpore ſuo, qui a planta pedis ad verticem vſque capitis era- 2. Cor. 5 Philip. 2 1. Pet. 2 Eſa. 1

Ephe.2 mus ſaucii,eramus natura filii iræ declinauimus omnes,
Rom.3 nec erat qui faceret bonum,ne vnus quidem.Omnes igitur quotquot ſumus,peccati reos nos arguere poteſt deus,ipſe interim innocens,interim ſanctus ſanctorum,& expers omnis vitii & contagionis.Sumpſit autem hæc quæſtio exordium ex præcedẽtibus concionibus,in quibus Iudæi peccati arguuntur,& criminis quod videlicet ſint vitiorũ ſerui,prognati ex patre diabolo Vos inquit,ex patre diabolo
Ioan,8 eſtis,cuius opera facere maturatis.Eſtis igitur filii diaboli, progenies viperarum,id quod conſpiratione aduerſus innoxium ſanguinem declaratis Ego vero,etſi a vobis aſpernabilis & ceu leproſus iudicer,ſimq; vobis omnibus modis exhibilandus,me tam noui innocentem,noui immunẽ a peccatis,quamuis multa affingatis & imponatis mihi,& intentetis crimina,extra noxam ſum.Agnus immaculatus agniculus,vt habet lex veſtra.Tria ſunt hoc in loco concionatoribus imitanda,quibus & Chriſtus ſuam doctrinam a calumniis,atq; repræhneſione vindicauit.Primum, quod concionator non ſeſe ingerat,niſi accitus,& in Apoſtolicũ munus legitima authoritate deſtinatus Quemadmodum Chriſtus a patre miſſus, id quod toties repetit in Ioanne.

Tria concionatoribus obſeruãda.

Ioan.20 Hinc dicit:Sicut miſit me pater,& ego mitto vos,Proinde
1.Cor.14 ne confuſaneus ſit rerum ordo, Paulus etiamnum præcipit omnia fieri debere decenter,& ſecundum ordinem. Neque igitur omnia miniſteria omnibus competunt, ſed iis,quibus cõceſſus eſt poteſtatis vſus.Vocationis enim ius eſt penes eccleſiæ præſides.Act. 13. Segregate mihi Paulum &
Act.13. Barnabam in opus in quod aſſumpſi eos. Et ad Titum ha
Ti.1. bes.Reliqui te Cretæ,vt inſtitueres per eccleſias ſac. Porro qui a deo vocatur in apoſtolicum munus,quemadmodum Moſes,Aaron,Paulus,& reliqui apoſtoli, hunc ceu ſigilla ſermonis comitantur miracula Marci vlt. Et Romano 15.
Mat.vlt Qui vero ab eccleſiæ procerib',Epiſcopis videlicet,& aliis
Ro.15 qui in apoſtolorum locum ſucceſſerunt,certi ſunt,ex vocationis deſignatione,quæ penes primores conſiſti, quod legitime miſſi ſunt.Qui vero propria temeritate id ſibi vſurpant muneris,fures ſunt, latrones ſunt, venientes ſunt, &

currentes, ſed non in nomine domini. Currebant, inquit Hiere. & non mittebam eos, Quales ſunt omnes hæretici, & ſciſmatici. Proinde non ſic venit Chriſtus, quia a patre miſſus eſt, non Paulus, qui dei vocatione in euãgelium ſegregatus eſt, non cæteri viri eccleſiæ catholicæ, qui in ſortẽ dominici muneris vocatione deſignati ſunt. Secundo, Cõcionatores curent oportet vt ſanæ doctrinæ inſteut, iuxta Paulum, & quæ talis ſit, vt nequeat refelli, quod abunde ſatis præſtitit CHRISTVS. Neq; enim alia quã a patre audiuit, & docuit. Hoc eſt, docuit ea quę vtilia ſunt, quæ vera ſunt, quæ ſaluti noſtræ conducibilia ſunt. Mala 2. Lex veritatis fuit in ore eius, & iniquitas non eſt inuenta in labiis eius. In pace & in æquitate ambulauit mecũ, & ab iniquitate auertit multos. Ego, inquit alibi deus, docens vtilia. Ita & verbi miniſtri, omnem ſermonem inſtituant oportet in ædificationem, in conſolationem, & exortationem, Quo contra, hæretici, non ædificant, ſed deſtruunt, ſcinduntq; corpus domini myſticum. Nam qui non eſt mecum, contra me eſt. Et qui non colligit mecum, diſpergit. Non colligit cum Chriſto, qui pontificem Chriſti vicarium non agnoſcit, qui dominationem contemnit, qui magiſtratibus nõ obœdit. In ſumma, qui non reddit Cæſari quæ Cæſaris ſunt, & deo, quæ dei ſunt. Omnes enim hæretici ſectas perditionis introducunt, proinde, hac ratione & Chriſtus innoxius fuit. Eadem enim prædicauit quæ pater iuſsit, quæ ſub inuolucris prædixerunt prophetæ, quæ factis geſſerunt patres ſancti, irrepræhenſibilis igitur doctrina fuit. Id imitabitur verbi miniſter, ſi ſuæ prudentiæ non innititur, ſi ad legẽ & propheras & euangeliſtas, & ad doctorũ eccleſiæ orthodoxe reſponſa, ſuũ ſermonem accommodauerit, potiſsimum vero, ſi eccleſiæ decreta non contempſerit vel neglexerit. Neque ſolis ſcripturis craſsis nitẽdum, eſt ſed etiã eccleſiæ audienda, Iuxta Chriſti præceptum. Si eccleſiam non audierit, &c. Tertio non ſolum veritas doctrinæ obſeruanda (quanquam hæc maxime exoſculanda ſit, quum multo nocentior ſit qui male docet, quam qui male viuat) ſed etiam agendum eſt, ne quem per improbos mores ma-

Hie. 24.

Autẽticeis eſſe inhærendum.

Malac 2

Matt. 22

le feriati homines, calumniandi verbum dei, anſam arripiant Igitur Chriſtus vbi omnes Iudæos docuit atq; euicit eſſe ſeruos peccati, Satanæ filios, & a deo alienos, libere ſe de vitæ ſanctimonia iactat. Quis veſtrũ arguet me de pecca to, docens omnes euangeliſtas & ecclifiaſtas irrepræhenſibilem ducere debere vitam, ne propter ipſos male audiat euangelium apud exteras gentes. Hinc & Paul. Epiſcopum iubet eſſe irreprehenſibilem, ſine crimine, non percuſorẽ, non vinolentum Neque hac lege arguandus erat Chriſtus, ſine crimine enim vixit, & ſine omni quærela, teſte, etiamnum turba, & Ethnico homine Centurione. Vere, inquit, hic homo iuſtus erat. Sed proh dolor, non ita viuitur a noſtratibus ſacerdotibus, qui teſſeris & aleis frequentiores

Leui, 19. ſunt, quam bibliotecæ, qui ſeipſos miſere defœdant, ac in-

1. Ti. 4. fandis ſceleribus commaculant Cõtra illud Sancti eſtote, quoniam ego ſanctus ſum. Et illud: Nemo adoleſcentiam

Malach. tuam comtemnat Eſt enim pleroſq; reperiri, qui & doctrina cæci ſunt, ac talpei porro, & ſanctitate vitæ mancı. Quibus dicitur per Malach. 1. Ad vos o ſacerdotes, qui deſpicitis nomen meum, qui offertis ſuper altare meum panem pol lutum, ſequitur. Ob id non eſt mihi voluntas in vobis dicit dominus exercituum, & munus non ſuſcipiã de manu ve-

2. Cor. 6. ſtra. Quos & Paulus monet. In omnibus exhibeamus nos ſicut dei miniſtros, in multa patientia, &c. vt non vituperetur miniſteriũ noſtrum, &c. Potuit hic ſolus gloriari Chri

Iac. 3. ſtus, nam nemo noſtrum eſt, qui ita viuat, quemadmodum viuẽdi regulas præſcribit, & ab aliis exigit. In multis enim offendimus omnes. Infatuatur enim non ſemel ſal terræ, & in nihilũ redigitur. Secus multo ægit CHRISTVS

Amos. 5. is enim ne in verbo quidem offendit. Quanquam interim

Pſal. 18. multorum ſibi odium conciliauerit, vt verum ſit, quod ait: Odio habuerunt redarguentem in porta. Et Dauid. Pro eo vt me diligerent, detrahebant mihi. Sequitur.

Attentio. **Qui ex deo eſt, verba dei audit. Propterea vos non, auditis, &c.** Pulcherrima rerum conſequentia hæc eſt: Qui ex deo eſt, id eſt ſpirituali generatione, is, de ſpiritualibus libenter & placido ac attento, dociliq; animo au-

dit,auditaque reponit alta mente,repoſta decoquit,medita tur cum corde ſuo,vt fructum afferat in patientia. Audire enim hoc loco,non eſt ſolum aurem corporis adhibere. Id enim fecerũt & iudæi,ſed intus in deum tendere,intus erga deum & amore & fide affici, tum etiam in proximum eſſe miſericordem. Qui ſic audit,ex deo natus eſt, & ſemen dei conſeruat eum,& peccare nõ poteſt,quandiu ſic audit ſicq; loquitur & operatur. Alioqui ſi ſolum cum Iudæis & Ethnicis & hæreticis vel audiat,vel legat,nihil illi profuerit audiſſe dei verbum. Beati enim qui audiunt verbum dei & cuſtodiunt illud. Et Iac. Eſtote factores verbi & non auditores tantum,fallentes voſmetipſos. Et Paulus Roma.2. Non auditores legis iuſti ſunt apud deum,ſed factores legis iuſtificabuntur. Hunc locum perpetuo ob oculos ponas aduerſus eos,qui ſolum fidem ad ſalutem ſufficere dicunt. Ad idem pertinet & illud Matthæi ſeptimo. Omnis qui audit verba mea & facit ea, aſſimilabitur viro ſapienti qui ædificauit domum ſuam ſupra petram,&c. Et itẽ. Qui facit voluntatem patris mei qui in cœlis eſt,ipſe intrabit in regnum cœlorum,& Lucæ duodecimo. Seruus non ſciens voluntatem domini ſui,& non faciens, vapulabit paucis ſciens autem voluntatem domini,& non faciens, vapulabit plagis multis. Non igitur ſatis eſt audiſſe verbum,neq; ſatis eſt deo credidiſſe,niſi adſit verbi exequutio, id quod in Chriſto fuit. Ob id liberrime quærit, quis veſtrum arguet me de peccato,cuius videlicet & vita peccati accuſari non poteſt,& doctrina irrepræhenſibilis exiſtit.

1. Ioan.3

Luc.11.

Iac.1.

Ro.2.

Mat.7

Luc.12.

Reſponderunt ergo Iudæi, Nonne bene dicimus quia Samaritanus es, & dæmoniũ habes?

Impii Iudæi blaſphemiam addunt blaſphemiæ,maledictũ maledicto,vt ſolẽt,qui caſtigantis verba nõ ſuſcipiũt. Quẽ admodũ habet Sapiens. Argue ſapientem & diliget te. Qui vero erudit deriſorem, ipſe iniuriam ſibi facit: & qui arguit impium, ſibi maculam generat, Noli arguere deriſorẽ,ne oderit te maleficꝗ cõſci⁹ ſibi anim⁹, argui nõ vult. Q̃tũuis leuiter corripias,quin mox in cõuitia ac maledicta

Pro.9

erumpit, id quid ſuo exemplo Iudæi oſtendunt, vt verum
Pſ. 5. & 13 ſit quod prædixit Dauid, Pſal. 5. & 13. Sepulchrum patens
eſt guttur eorum, linguis ſuis doloſe agebant. Quorum os
maledictiōe plenū eſt, & amaritudine & dolo. Senſus igi-
tur eſt, Cur audes nobis vitæ tuæ ſanctitatem, & doctrinæ
veritatem obtrudere, quando in vtroq; ſis repræhenſibilis.
Nos vero in vtroque ſuperiores & ſanctiores ſumus, equi-
dem vita Samaritanus es, Idolis ſeruiens, vt (ea gens ſolet)
quouis hæretico & apoſtata peior, potiſſimum vero nobis
execrandus. Doctrina vero tua, ex dæmone proficiſcitur.
quod hinc conſtat, quod literas citas ſacras cum non didi-
ceris, quod aduerſaris Moſi, Dei amico, quod te, vt ſanati-
ci ſolent, omnibus oīno prophetis præfers. Facis enim te fi
lium Dei, cū interius fabri filius ſis, & obſcuro gñe natus.
Deu. 7. & 14. Nos vero ex eorum numero ſumus, qui omnibus numeris
ſunt abſoluti, qui merito in rationali, iudicium, & doctri-
Ibidē. 26 nam circūferimus. Imo ſumus omnes in vniuerſum Iudæi,
gens ſancta, populus pecularis regnum, ſacerdotum. Tu
vero Samaritanus es, & dæmonium habes. Videte quātum
ſemper diſpliceat vita doctrinaq; piorum malis. Sic ſolent
inuertere omnia, quamlibet ſancta, quamlibet veritati vici-
na impii. Sed audi manſuetudinem Chriſti.

Ego dæmonium non habeo. Hic præſtat xp̄s quod
alibi docuit, nō eſſe retaliandā iniuriam, nam eū maledice-
retur, non maledicebat. Ad obiectum vitæ crimen, nihil re-
ſpondet, exemplo ſuo docens, non magnopere nobis de-
ſudandum, vt accæptam iniuriam aut calumnioſam in-
famiā, multis purgem⁹ teſtibus, ne videamur magis inanis
gloriæ cupidi, quam ſacræ doctrinæ defenſores. Optima
enim infamiæ illatæ apologia eſt, ſi ſancte vixeris Hac ſpō
gia facile omnem labeculam abſterges, ſiquidē falſo, quan
tum ad vitam ſpectat, traductus fueris, cura vt eo ſanctius
viuas, & meritum tibi accumulabis. Ita habet Petrus. Si
quid patimini propter iuſtitiam, beati. Porro doctrinam
verā omnibus modis a calumniis defer ſare debem⁹. Hoc
enim non noſtræ, ſed dei gloriæ refert, quā aſſerere opor-
tet oībus incommodis noſtris. Senſus igitur eſt: Ego dæ-

Margin notes: nō nimis curioſe ob iectā calū niā eē pur gandam. — 1. Pet 3

monium non habeo, hoc eſt, neque in principe dæmoniorum Beelzebub eiicio dæmones, vt mihi falſo imponitis, neque loquor mendacium, perinde atque pater mendacii ſolet, quo vos iamdudum probaui, in eſſe genitos. Neque mea doctrina ex Satana prodiit, ſed ex patre quem cononeſto, ac omnibus modis reuereor. Is mihi munus demũdauit, quod gnauiter exequor, nempe vt ſanem contritos corde, prædicem captiuis indulgentiam, clauſis apertionem, annum Iubilæum & vere placabilem. Hoc meum eſt officium, quod quam poſſum fideliſſime preſto.

Rurſus hic mouemur manſuetudinis, & modeſtiæ, vt videlicet ſumma lænitate vtamur erga irritatos, ſi quo pacto ferentes animos ſædare poſſimus. Nam in Prouerbio .15. ita habet Salomon: Reſponſio mollis frangit iram durus autem ſermo excitat furorem. Et alibi: Verbum dulce multiplcat amicos, & mitigat inimicos. Verum ſi irritatiores reddentur, ſiquidem læniter reſpondeas, congeſſiſti ſuper capita eorum carbones. Bene enim ominari oportet maledicentibus nobis. Quod addit: vos inhonoraſtis me, id eſt ignominia affeciſtis, quod meam doctrinam ex dæmone profectam dicitis, quæ iniuria, cum recidat in patrem, ipſe ſuo tempore vindicabit. Hoc eſt quod Pſal. prædixit. Improperi a improperentium tibi, ceciderunt ſuper me. Et item Propter te ſuſtinui confeſſionem, operuit quoque com. faciem meam. Vides hic quoque doctrinam a calumniis vindicandam, non autem ſic regerenda maledicta, ſed Deo relinquendam vltionem. Mea enim eſt vltio, & ego retri. Addunt hic aliqui, Chriſtum data opera, ad Samaritani nomen ſiluiſſe. Quandoquidem vere Samaritanus, id eſt cuſtos fuit, vt habes. Luc. 10. & Pſalm. non vno loco hunc cuſtodem vocat. Cuſtodit dominus omnes diligentes ſe, & Cuſtodit dominus animas ſanctorum ſuorum. Et niſi dominus cuſtodierit, ciuitatem, fruſtra vigilat, &cæ. Erat igitur, ſi intus perpendas vere Samaritanus Chriſtus, verũ id rectius fuit, quam vt Iudæi intelligerent

Aduerſum irritatos lænitate vtẽdũ eſt.

Pro. 15

Ro. 15

Pſ. 68

Lu. 10

Pſ. 144

Ibidẽ. 96

Quo mõ ſit calũnia vĩdicãda.

Amen amen dico vo. ſiquis ſermo. meum ſerua. & cæ. Vide hic quomodo ſit iniuria ac calumnia vindicanda, Benefactis videlicet. Non enim Chriſtus ab improbi-

tatem animi Iudæorum, officium ſuum eis detrectauit, quin amplioribus beneficiis affecit. Hoc eni eſt quod poſt ſapientem monet Pau. Si eſurierit inimicus tuus, ciba illum, ſi ſitit, potum da illi, Hoc enim faciens carbones congeres ſuper caput eius. Quid vero eſt, quod ait Si quis ſer-

Ro.12 monem meum ſeruauerit? id eſt ſi credendo & opere ex-

¶ Seruare ſermonē dei quid equendo. Hoc enim eſt vere ſermonem Dei ſeruare, & apud ſe reponere, pie, ſobrie, & iuſte viuere in hoc ſæculo.

Tit.2. Dauid. In corde meo abſcondi eloquia tua, vt nō peccem

ps.118 tibi. Quo modo & Maria omnia verba repoſuit in arcanis pectoris ſui non ſolum credendo, ſed opere exequendo, quæ iuſſit Deus. Qui ſic ſeruat, mortem non guſtabit. id eſt, æternam vitabit pœnam, neque anima eius a morte lædetur ſecunda, quum habeat vitam in ſe manentem Chriſtum. Atqui hic locus probe notandus eſt, in conſolationem eorum, quibus mors, calamitas, fames, præſens ob oculos poſita eſt. Solandi ſunt maxime, qui hinc ſatis cedunt hoc verbo, nē deſperent, neve animo concidant.

Eccl.8 qui inadnitantur verbo Dei, Ad idem Eccl.8. Qui cuſtodit

Sap.6 præceptum non experietur quicquam mali Et Sapient. 9. Cuſtoditio legum, conſumatio incorruptionis eſt, incor-

Apoc.2. ruptio autem facit eſſe proximum Deum Et Apoc.2. Qui

Ro.1. vicerit non lædetur a morte ſecunda. Victoria autem eſt per Dei verbum, perque potentiam crucis, nam Euangelium eſt potentia ad ſalutem omni credenti. **Dixerunt ergo ei Iudæi, Nunc cognouimus quia dæmonium habes** Recte dicit quidem malos beneficiis effici peiores id vſu Iudæis venit. Quo enim pluribus per Chriſtum afficiebātur beneficiis, eo euaſere deteriores, magiſque ora in blaſphemiā ſoluebant. Abraham, inquiunt mortuus eſt, & cæte. Quo loco, id quod & alibi nobis dictum

Duplex mors. eſt, duplicem notabimus mortem, Vnam corporis, quæ eſt ipſius animæ ab ergaſtulo carnis euaſio ac emigratio, nulli ſi improbis formidanda, nullis niſi probis & viris

Philip.1 Dei dignis exoptanda. Cupio, inquit Paulus, diſſolui & eſſe cum Chriſto, Hæc neminem cedit, quando ſtatutum ſit

Heb.9 hominibus ſemel mori. Hac mortui patres ſunt, de qua Iudæi putabant loqui Chriſtum. Altera eſt mors, animæ que

ſt animæ, per culpam mortalem, a Deo ſeparatio. Animę enim vita deus eſt, qui cum abigitur ac pellitur a nobis, ſi impie ægerimus, inciderimus in hæreſim, ſi dei iuſſa: Eccleſiæ ortodoxæ decreta pellundauerimus, de qua Chriſtus loquutus eſt verum hanc nemo niſi impius experitur. Periit enim mors, ſi ipſam manibus pedibuſque non accerſas, quo modo ſancti viuunt, Abraham, prophetæ, & omnes, qui in domino moriuntur, illis enim mors corporis & animæ nihil obfuit. Reſpondit Ieſus, Si ego glo. meipſum, glo. Rurſus ingratis impendit beneficiũ; illi aperta, ac perfricta fronte veritatẽ repellunt, hic vero pergit eos in viam veritatis reuocare, quod me, inquiens, maiorem patriarchis & prophetis facio, vanum & arrogans videri poſſet, ſi ex meipſo inanis gloriæ cupiditate hoc ſingerem, ſi non me cœleſtis ille pater teſtatus eſſet, ſuum eſſe filium, ad hunc appello, qui me omnibus creaturis ab æterno præpoſuit. Dñs enim poſſedit me in initio viarũ ſuarũ &c. Et iterum. Ab æterno ex antiquis ordinata ſuum. Is inquam me glorificat Expreſsit enim per me omnia bona ſua, totamque & ſubſtantiã & bonitatẽ ſuam in me effudit. Quo mihi nomine maxime gloriandum, ne ſimilis vobis mendacii ab eo arguar Quem vos dicitis deum veſtrum eſſe. Maxime hic locus cum ſequenti obſeruandus eſt, aduerſus eos, qui per fidem deum quidem agnoſcunt, factis autem & operibus negant, quo etiã aperte colligimus, non ſemper fidẽ ſequi opera. Cum ſit fides quædam inanis & mortua. minimeq; ferax operum, vt habet Iacob⁹. Sic & Iudæi gloriabãtur, de dei peculiari religione, quæ in cognitione & amore conſiſtit, dicentes: Iſte de⁹ meus, & glorificabo eum. deus patris mei, & exaltabo eum Et iterũ. Non eſt alia natio tam grandis, quæ habeat deos appropinquentes ſibi, ſicut deus noſter adeſt nobis. Non enim fecit taliter nationi. Ecce manifeſte habes cogitationẽ quedã dei, qua erant Iudæi pditi. Quid igitur ait Chriſtus Et nõ cognouiſtis eum. Id eſt quod Eſa. ait Iſrael me nõ cognouit, & popul⁹ me⁹ nõ intellexit Nõ cognouit patrẽ in filio eſſe, & operari ſalutẽ in medio terræ, ſed ne-

Prou. 8. Eccle, 24

Nemo ex iſtimet fidẽ illã ſolã ſufficere, qua Deũ tãtũ intelligimus.

Exo 15. Deu. 4.

Eſa. 1

que amore illi adhæſerunt, hoc eſt cognoſcere per cæcitatẽ
Matth.11. nó poterant. Nemo nouit patrẽ niſi filius, & cui filius vo-
Roma.11 luerit reuelare. Satis declarauit ſe pater per filium, ſed noluerunt intelligere, abierunt omnes retrorſum, vt plenitudo gentium intraret. Præterea non cognoſcere deum dicuntur, qui hunc non imitantur, qui huius iuſsis non obtemperant, qui operibus fidem ſuam palam non faciunt, quemodmodũ de filiis Heli dicitur, quod fuerit filii Belial, neſcientes dominum. Et Paulus de tranſgreſſoribus
1.Reg.2. dicit: Confitentes ſe noſſe Deum, factis autem negant.
Ti.1. Qui enim Deum vere agnoſcit, eundem honore ac amore proſequitur. Si, inquit Deus, ego pater, vbi honor meus
Malach.1. Si Deus, vbi amor? Nemo igitur exiſtimet ſolam fidem ſufficere, qua intelligimus Deum eſſe, ſi non adſit dilectio ſi deſint bona opera, adſint vero multa mala. **Ego noui Deum, & ſi dixero neſcio eum ero ſimilis vobis mendax.** Strenue aſſerit ſuam doctrinam, ne mendacii arguatur a patre. Sic nobis ſemper faciendum, vbi res, &, neceſsitas expoſtulat. Confitenda eſt veritas fidei. Qui enim me confeſſus fuerit coram hominibus & fi-
Matt.10 lius hominis confi. &c. **Abraham pater veſter exultauit vt videret diem meum.** Oſtendit ſe Abraham maiorem eſſe, Qui enim alteri beneficium largitur & dignior & altero eſt maior, qui ſuſcipit. Abraham vero id a Chriſto habuit beneficii, quod eius diem viderit, id eſt, crediderit ex ſemine ſuo benedicendas omnes gentes, quod non vno loco illi erat pollicitus. Adde dominus ei apparuit in conualle Membre ſedenti. cum vere eleuaſſet
Gen.15. oculos, procul apparuere ei tres viri, quo typo intellexit
Ge.18. trinitatis myſterium, cui & ſeſe totum addicauit. Et 22.c. habes, quod dixit dominus In ſemine tuo bene om gẽ. hoc ſemen per fidem arripuit, & gauiſus eſt eo conſequuturum ſe ſalutem. Idem crucis efficaciam in filii oblatione deprǽhendit, quæ omnia myſteriis ſunt plena, plena ſunt gaudiorum, & conſolationis Et, vt propius accedamus, diem domini vidit, id eſt, Chriſtum incarnatum intellexit, per ſanctum illum Symeonem, qui patribus in

limbo detentis fauſtum illud ac fœlix nuncium attulit. Na- Luc.2
cus eſt nobis hodie ſaluator mundi, qui mox eripiet nos,
&, transferet in regnum adoptionis gloriæ ſuæ. Atque hoc
loco rurſus colligimus, ſanctos corporali mole exutos,
mortuos non eſſe, neque ratione & affectu priuatos, vt falſo
ſomniant hæretici. Viſi ſunt enim inſipientium oculis
mori, illi autem ſunt in pace, inquit Sapiens. Iam ſi viuunt,
ſi credunt diem domini, ſi gaudio afficiuntur, quis tam Sapien.
ſtupidus eſt, qui negare audeat, hos non interpellare, vt omnes
ſimul gratiam & gloriam conſumatæ fœlicitatis con
ſequamur. Imo dicam ingenue. Non exiſtimo vllos eſſe
ſanctos, qui nõ omnia illa vel ſuo vel noſtro nomine precētur,
quæ oratio continet dominica, id quod facile diduci
per omnia membra poſſit, ſed feſtinandum nobis ad alia
ſuo hæc tempore reſeruanda ſunt, Dixerũt ergo Iudęi,
Quinquaginta annos nondum habes.
Vides quorſum cæcitatis euaſere miſeri, ſemel lapſi in errorẽ
lumen veritatis intueri non poterant Metiebantur enim
annos durationis vitæ CHRISTI ex externo
habitu, nihil ſublime cogitare ſinebantur, qui conceptum
odium ponere nequibant Semper pueri, quemadmodum Sapien. 4
in Timeo de Græcis ait Plato, Græci pueri eſtis, & non
eſt in vobis vlla ſapientia cana. Poterant ex ſapiente intelligere.
Senectus venerabilis eſt, non diuturna, neque numero
annorum computata. Proinde quod ſecundum diuinam
naturam ſe Abrahamo priorem teſtatur erat Chriſtus,
id in ætatem humanæ durationis torquent: Quan
quam ſciam quoſdam ex Ireneo hinc colligere CHRISTVM
haud minorem quinquaginta annis fuiſſe, quibus
tamen ob id vel maxime non accedo, quod hæc inſanientis
ſint populi verba, quibus nihil certi concludi
ac definiri poteſt Cani erant ſenſus in CHRISTO,
vt cunque exterior forma, vel iuuenis, vel ſenex videretur

Dixit eis Ieſus, Antequam Abraham fieret ego
ſum. Huchuc intendiſſent impiis oculos, huc ſuam
fidem accommodaſſent, id eſt, ad æternam filii emanationem,
qua ab æterno genitus eſt ex patre, de qua multis in

Mich.5. ſcripturis dicitur Michæ .5. Egreſſus eius a diebus æter-
Pſal.109 nitatis. Et Dauid Ex vtero ante luciferum genuite. Et Sa-
Prouc.8 lomon: Dominus poſſedit me in initio viarum ſuarum
Proinde hæc teſtimonia neglexerunt. Quibus tamen con-
ſtat Chriſtum cum patre æternum fuiſſe, Ait igitur. Ego
Exo 3 ſum, quod verbum ſolius Dei eſt proprium. Exo. 3. Qui eſt
miſit me. Sum qui ſum. Omnis enim res certis temporum
ſpatiis ci cunſcribitur, quandoquidem viciſſitudini ſubie-
Eccle.3 cta eſt & obnoxia, vt ait Eccleſia. Omnia tempus habent,
& ſuis ſpatiis tranſeunt vniuerſa Solus Deus ſub æterni-
Iac.1. tatis numine viuit. Nulla eum apud hunc eſt tranſmuta
tio, nec viciſſitudinis obumbratio, omnia etiam illi vi-
uunt, eodemque modo apud illum ſubſiſtunt. Viuit illi
Abraham, viuunt prophetæ, & quotquot tandem eius ver-
bum ſeruare. Id beneficiis conſequuti ſunt, vt cum Chri-
ſto viuant, id eſt, vt ſint, id quod hactenus non licuit.
Verum, per CHRISTVM conſequimur vitam, &
incorruptionem, Tulerunt ergo lapides, & cætera,
Paral: 23 Produnt rurſus ſuam inſaniam, quandoquidem non ſer-
uato ordine iudicii, neq; loci ſacri habita ratione id quod
tamen oportuit, exemplo Ioiadæ ſacerdotis Athaliam ex-
tra ſepta templi iubentis lapidari, ad lapides confugiunt.
Imitantur horum Iudæorum exemplum, qui nuper irre-
pſerunt in orbem Germanicum hæretici, qui vbi nos ſcri-
pturis vincere nequiunt, ſuperare ratione non poſſunt
confugiunt ad lapides, prorumpunt in conuitia, adeoque
ſolis maledictis potentes ſunt, impotentes vero opere &
veritate, Imitantur quoque hos qui in Deum, diuoſque la-
pides blaſphemiæ iaculantur, qui Chriſtum non eſſe in
Euchariſtia, ſanctos nihil poſſe per Deum, ſpiritum ſan-
ctum deſtituiſſe hactenus Eccleſiam ſibi concreditam, ore
temerario effutire audent. Omnes quotquot tales ſunt di-
gniores ipſi qui iuxta legem lapidibus extra Eccleſiæ ca-
ſtra obruantur. IESVS abſcondit ſe, & exi-
uit de templo. Id eſt, inuiſibilem ſe ſua poteſtate fecit,
hinc nobis memoratur dignum exemplum relinquens, vt
ſi quando irritati in nos ſint hoſtes verbi Dei, & verbo &

facto declinemus furentes animos, & in nos irritatos, ne in maiorem pro rumpant creatoris contumeliam, ne ve magis magisq; ſibi ipſis, & aliis quoq; piis obſint. Quod vt præſtemus monet Paulus. Nulli malum pro malo red-dentes, nec maledictum pro maledicto, non voſmetipſos defendentes, ſed date locum iræ: Cum enim blandiloquentia ac modeſtiore reſponſione efferueſcentes in nos animos mitigare non poſſumus, multo cõſul tius eſt ab iratis ſecedere, vt vel hac ratione æſtuantis ac ebullientis animi paulatim reſidat indignatio. Si enim Chriſtus ad horam ceſſit improbis conatibus, multi magis conuenit, nos noſtram ſubmouere præſentiã, id quod fortis animi, non puſilli nec meticuloſi eſt iudiciũ, Melior enim eſt patiens viro forti, & qui dominatur animo, expugnatore vrbium. Rom.12. Pro.16.

Feria ſecunda poſt dominicam de paſſione. Euang. Io. 7.

MIſerunt principes & phariſæi miniſtros vt apprehenderent eum. Sapiens Eccleſiaſticus. de Moſe inquit: Steterunt contra illum alieni, & propter inuidiam circundederunt illum homines in deſerto, qui erant cum Dathan & Abiron & congregatio Chore in iracũdiam. Idem malum quod Dathan & Abiron aduerſus Moſen dei amicum extimulauit, permouit & Iudæos aduerſus CHRISTVM dei filium, deoque chariſsimum & amiciſsimum. Nempe inuidia & zelus malus, quo cernebant ſuam imminui authoritatem, creſcere vero CHRISTI gloriã. Acrioribus enim perurgebantur ſtimulis, quod in Chriſtũ ſimpliciores erãt propenſi. Perinde atque ſolet anim⁹ inuidorũ, ſemper alienis diuexari laudibus, alienis cruciari fœliciſsimis ſucceſſibus, id quod & Moſi propter prophetiæ donum, & Chriſto, quod patris erat filius, patrique probatus, accidit. Acclamauit Chriſto populus obſcurus, euge euge fœlicitatis encomium. Id grauiter ferentes phariſæi mittunt, qui capiant, qui trucident, qui calumnientur, ſiquidem occidere Eccle.45. Proborũ vita ſẽp odioſa fuit improbis.

Sapient.2 non liceret, Chriſtum. Semper enim proborum vita mores, & doctrina, odioſa eſt improbis, hinc ſtruunt inſidias aut certe palam ceu ſeductores traducunt. Sapi. Circumueniamus virum iuſtum, quoniam inutilis eſt nobis, & contrarius operibus noſtris, & improperat nobis peccata legis. Idē ſibi vſu veniſſe queritur Hiere. 18 Venite cogitemus contra Hiere. cogitationes. Non enim peribit lex a ſacerdote. Verum non eſt conſiliū contra dominū. Dominus enim diſſipat conſilia gentium, reprobat cogitationes populorū, & reprobat conſilia principū Id quod in Chriſto licet cernere, & ſabbato proximo atque aliis proinde diebus patebit. Quo enim magis Chriſti gloriam obſcurare nitebantur Phariſæi eo magis atque magis eius fama inclaruit. Solet enim deus ſeſe illuſtriorem reddere, malorum hominum malis conatibus, quanquam non igitur ſit peccandum, vt Deus illuſtrior fiat. Id quod fuſius Rom. ſcribens probat Paulus, itaque ſic habemus.

Hiere. 18.

Pſalm 32.

Rom. 5.

Miſerunt principes & phariſæi miniſtros, vt apprehenderent, &c. Quales hi principes fuerint, ſæuitia & crudelitas declarat, qua perurgebantur in Chriſtum, nempe impii, ſcelerati. & homicidæ. Id quod olim prædixit Eſa. 1. Quomodo facta eſt meretrix ciuitas fidelis, plena iudicii? iuſtitia habitauit in ea, nunc autem homicidæ, Principes tui infideles, ſocii furum. Oēs diligunt munera, ſequuntur retributiones Pupillo non iudicant, & cauſa viduæ non ingreditur ad illos Nec mirum quod CHRISTO inſidiati ſunt, quod hunc oderunt, qui eorum duriter obiurgauit hypocriſim, auaritiam, ambitionem, & reliqua crimina, quibus erant contaminati, quando & aduerſus Moſen iniuſte ſuo defuncti ſunt officio. Officii enim Principum, & eorum qui reipub. præſunt eſt iuſte exequi quod iuſtum eſt, idq; ſine vllo perſonarum delectu, in ſubiectos non ſæuire, non excoriare miſeram plebeculam, ſed defendere aduerſus improborum rabiem. Idque maximopere non tam in ſe, quam in iis, qui eorum nomine præfecti ſunt prouinciis, ciuitatibus, publicis iudiciis, ærarioq; publico, curare, ne, per nefas perque tyrannidem, vulgus iniuſtè opprimatur, alioqui Socii furum erunt latrones, erunt

Officiū eorū q pſunt reipublic.

Deut 17.

& commune malum reipublicæ. Quales proh dolor, hodie eſt multos cernere, qui Iudæorum principes, malitia, perfidia cupiditate omnibus modis ſuperant. Quorum in album ii maxime referuntur. qui templa ſacra euertunt, qui eccleſiaſtica ſacerdotia in ſuos abuſus transferunt, qui contra ordinem & iuſtitiæ & pacis, & Eccleſiſticæ conſtitutionis eccleſiis moderandis hæreticos, hoc eſt fures, & latrones prefecerunt, indigni, non modo principis nomine, ſed etiam Chriſtiano, Turcas enim, non Chriſtianos dixeris, Iob & Dauid, de iis principibus vaticinati ſunt Effuſa eſt contentio ſuper principes inquit Dauid, & errare fecit eos in inuio, & non in via. Inuitum hæreticorum eſt iter, quod incedere malunt quam anguſtam mandatorum dei viam, quæ ad patriam ſine vllis anfractibus ducit. Iob vero. 12. ita habet, Effundet deſpectionem ſuper principes, id eſt, abiiciet eos: qui male præſunt, quemadmodum abiecit Saul, Sedechiam & alios item, addit etiam Iob, Quod immutat cor principum populi, permittens eos in errores varios (ob iniuſtitiam, qua plebem ſubiectam diuexarunt) labi, & decepit eos vt fruſtra incedant per inuium, Palpabunt quaſi in tenebris, & non in luce, & errare eos faciet quaſi ebrios. Qui talibus vitiis inquinati ſunt ceu ebrii euomere coguntur, non ſemel conceptum aduerſus clerum odium, modo hos, modo illos abuſus taxantes, cum ipſi interim omnibus malis ſint opletiſſimi, ſint multo nocentiores reipublicæ, quam quicunque Epiſcopi vel ſacerdotes. Hos principes, ſcriptura in Numeris, ad ſolem ſuſpendi iubet, id quod, faxit deus, vt quam citiſſime fiat Nemo exiſtimet me de probis loqui & fidelibus principibus. Hos ſolum, quos propria conſcientia lædit, quos flagitioſa vita traducit, quos eccleſia vt tyrannos illachrymat, arguo atque taxo, etiamſi inſaniant interim in me. Dicam tamen quod eſt, id eſt, dicam quod phariſæis & ſcribis deteriores ſunt, lupi rapaces ſunt. Principes ſunt, ſed non ex deo, regnant, ſed non per domini ſpiritum, Addo etiam illud, quod niſi dei clæmentia alii, id eſt, meliores, in reipublic. gubernationem apud Germanos deſignentur, qni eccleſiæ catholicæ ſua

Aduerſus malos prícipes hui' tẽporis.

Pſal.106.

Iob 12.

Num.25

tura feruent, qui patrum fidem imitentur, qui iuſtitiæ cultores ſint, qui gladii vſum in improbos, ſectarios, ſeditioſos, quibus Germania plena eſt, exerceant, actum eſſe cum

Oſee. 7. imperio, actum cum regno, idque futurum metuo, quod Oſeas comminatur: Principes eius in gladio ceciderunt. Quanto igitur ſatius eſſet hos reſipiſcere, & illud præſtare,

Pſalm 2. quod DAVID inuictiſſimus princeps hortatur Nũc reges intelligite, erudimini, qui iudicatis terram. Apprehendite diſciplinam, nequando iraſcatur dominus, & pereatis de via iuſta. Audiãt, audiant hæc & veternum excutiant, alioqui erit q cũ gladiis & fuſtibus, cum bombardis excutiet. Verum a noſtris ad Iudæorum principes, qui ſimili morbo laborabant, pergamus. Audiunt ii bene loquentem de CHRISTO populum, & animo excruciantur, id quod ſolent inuidi, ſibiipſis eſſe multo videlicet quam aliis nocentiores, mittunt qui apprehendant CHRISTVM, qui tamen non niſi volens capi potuit, vt volens mortuus eſt. Dixit ergo eis. Adhuc modicum temporis vobiſcum ſum. q. d. Non eſt quod tanta anxietate, tantaque ſolicitudine, inſidias vitæ meæ tendatis, quo vobis euadã: Nam cum id vobis ſum, quod eſt fumus oculis ſpina pedibus, ipſe ego ſtatui non diutius vobiſcum diuerſari. Proinde ne putetis veſtras manus euadam, neue effugiam, quando ſponte mea me morti offeram, cum id tempus venerit, quod a patre definitum eſt, quo per crucem hinc in gloriam iturus ſum, id quod non in veſtra, ſed in mea ditione eſt poſitum. Quod in capite hic geſtum eſt, in membris geri non ſemel exploratum eſt. Cura igitur vt membrum fias viuum &

1. Reg per capita. 19. 20. & deinceps verum CHRISTI. Nam hiſtoria de Dauide profuſo nota eſt. Qui quanquam ſæpenumero in perſecutione Saülis, pene comprehenſus eſſet, ſemper tamen aduerſarii inſidias effugit, quia nondum venerat hora tempuſq; illud extremum a patre deſtinatum. Idem in Paulo videlicet, qui toties iudæorum manus euaſit aliquando per funem dimiſſus, nonnunquam per internuncium, plerunque angelica communione. Quò etiam colligimus aduerſus genethliacos & eos qui fato ſiderumque imperio nô-

ſtram voluntatem, actus, negotiaque, quaſi neceſſario huc illuc: ageremur, non autem libere, ſubiiciunt, pulcherri mam rationem Nondum enim venerat hora eius, nempe a ſe deſtinata ſuæ morti. Quandoquidem nemo alius illum adægit ad crucem quem propria voluntas. Itaque puſillum hoc temporis, quo cum eis diuerſabatur, non inſatum, neque in ſiderum præſcripta reñciendum, ſed in eum qui ſeipſum obtulit, quando voluit, Poteſtatem, inquit, habeo ponendi animam meam & poteſtatem habeo iterum ſumendi, & cætera. Vado, inquit, ad eum, qui miſit me, non ait, ad nutum ſiderum adigor, & quaſi impellor, ſed ipſe ego vado ipſe pergam ad patrem a quo legationem ſuſcæpi, quam & gnauiter exequor, etiamſi omnes in vniuerſum inſaniatis. Vihil enim veſtras inſidias, nihil moror furentes impetus, Equidem capillus de capite meo non peribit, niſi ipſe ego annuam. Quæretis me & non inuenietis, & cætera. Hæc ſententia ſemper ob oculos flagitioſis & perditis hominibus ponenda eſt. Qui propriæ ſalutis nullam curam videntur habere otiantur totos dies, & ſtertunt domi, alii deliciis bonam partem temporis perdunt, alii effuſioribus & exquiſitioribus menſis in cumbunt ſicq; miſeri ne ſemel quidem, diuinæ gratiæ ſeſe accommodant. His futurum eſt, quod iudæis euenit. Quandoquidem dei conſuetudo eſt offerre gratiam, cui vt te accommodes præcipit Eſai. 55. Quærite deum dum inueniri poteſt inuocate eum dum prope eſt. Et Dauid: Quærite faciem eius ſemper, id eſt, non differatis, neque prendinatores velitis eſſe. Nam maxime verum eſt hoc loco quod vulgo dicitur: Fronte capillata poſt hæc occaſio calua. Quærunt enim. & nunc Iudæi CHRISTVM, ſuſpirant Meſſihæ aduentum, ſed non inueniunt, ſed ſua ſpe; ſicuti lupi hi antes, fruſtrabuntur Reiecerunt enim eum dum præſentem ſe offerret, dum in vicibus, in plateis in Syagogis, palam ſe mundo ſeruatorem & verbis & rebus declararet. Ad idem habes quod Prouerb. 1. dicitur: Vocaui & renuiſtis & cætera. Proinde poſſunt hæc verba referri ad tempus, quo per Titum & Veſpaſianum Hieroſalyma deſtructa

Aduerſus genethliacos & qui fato cūcta tribuunt.

Eſa. 55.

Pſal. 104.

Prouer 1.

Quã periculoſũ ſit reſipiſcentiã protelare.

eſt,dum multi quærere Chriſtum ambierunt,ſed fruſtra. Neq; enim exauditi ſunt, Nam regnum gratiæ in genteſ tranſlatã erat,vt Paulus obprobrat Iudæis,& ita verum eſt quod ait Non addam vltra miſereri domini Iſrael,ſed obliuione obliuiſcar eorum ſequitur. Voca nomen eius,non populus meus,quia vos non populus meus,& ego non ero deus veſter. Non miſeretur deus Iſrael litieæ gentis vltra, non inter populum ſuum agnoſcit,quæ ſuum filium repudiauit,& dum potuit,reſipiſcere noluit Proinde hic vide quam periculoſum ſit,conuerſionem ad deum ad extrema procraſtinare ſata. Satius enim multo eſt, redire ad cor, dum vales,dum ſanus es,dum ex libero animo nullo adactus metu pœnarum,reſipiſcis,vt hortatur nos Sapiens In

Sapien.1

ſimplicitate cordis quærite illũ. Hoc eſt ſimplex cor quod eſt rectum. Rectum eſſe non poteſt,niſi ſit liberum. Liberum tum eſſe dignoſcitur,quando non ex triſtitia,ſed neq; ex neceſſitate,operaris,ſed alacri animo,& optimo.

Vbi ego ſum,vos non poteſtis venire,& cæt.

Quod bifariam exponunt authores, Primum vt referas ad diuinitatis naturam,in qua eſt æqualis cum patre,ad quod nullus hominum(ne quidem Iudæi increduli ſolũ) poteſt attingere Solus enim æqualis patri eſt Solus is eſt, qui non rapinam arbitratus eſt eſſe ſe æqualem deo. Alius eſt ſenſus,qui mihi magis probatur, vt referas ad gratiæ regnum,In quo erat Christus & dux,& ſupremus,ac omnium primus res,ad quod Iudæi increduli peruenire non potuerunt. Nam fides huius regni,eſt ianua Oportet enim accedentem credere. Verum Iudæi increduli maluerunt perſiſtere,& ita demum ſua culpa exules & extorres regni Chriſti facti ſunt. Regnum vero Chriſti, non eſt eſca & potus,ſed iuſtitia & pax,& gaudium in ſpiritu ſancto,quæ vniuerſa deſtituerunt pertinaces illos & abiectos Iudæos, ignorantes enim dei iuſtitiam,& ſuam volentes conſtituere iuſ Dei non ſunt ſubiecti. Et cũ Chriſtus totius legis perfectio ſit,qui Chriſtum repellit,legem ignorat,legem non obtinet. Vtrunq; igitur perdiderunt Iudæi per incredulitatem. **Dixerunt ergo Iudæi ad ſe,&c. Nunquid in diſpertionem gentium iturus eſt?** Duo hoc lo-

Hebr.11.

Rom.14.

Rom.16

ei obſeruabimus. Primum eum qui naufragium in fide fecerit dei myſteria, verba, ac oracula non poſſe intelligere. Eſt enim fides, vt diximus pauloante, omnium myſteriorum ianua. Qui igitur in fide corruit, & ſi multa quidē alias, eum tamen articulum fidei intelligere & perueſtigare non poteſt, in quem cæcutiens impegit, Si non credis in eucharistia Chriſtum, impoſsibile erit cætera capere, quæ huc pertinent. Si Sanctorum intercesſionem non credas, impoſsibile erit credere, communionem ſanctorum, quāquam interim accidere poteſt, vt Chriſtum dei filiū, mundi redemptorem credas. In id malum & Iudæi corruerunt Multa quidem de deo crediderunt, videlicet a deo docti, per Moſen, perq; prophetas, verum quia in Chriſtum eredere renuerunt, nihil eorum intelligunt, quæ Chriſtus inculcat. Omnia enim alio atque alio rapiunt. Igitur dicunt. Quis eſt hic ſermo quem dixit? Animalis enim homo non percipit quæ ſpiritus dei ſunt. Secundo, Iudæi hoc loco tacite, ac ignari contra ſe prophetant, quod gentes incircuncisæ eligendæ ſint, repudiatis Iudæis. Quanquam Chriſtus nihil dixerit de diſceſſu ſuo ad gentes, ſed habitu eius ad patrem per crucem, per mortem, quo ſubinde excæcatio Iudæorum ſequuta eſt, regni trāſlatio, ac legis, & ſacri Ephor. Sic igitur ſpiritibus etiam malis abutitur in commodum ſuum, ſinit aliquando furere, ſinit loqui, imo labra ora mouet, vt ea vel agant, vel dicant, quæ deus in ſuā gloriam, & bonorum vtilitatē conuertit. Sic & Caiphas prophetat, quanquam ignarus ſit paſsionis dominicæ. Quod hoc loco Iudæis vſu venit, prænunciant enim, quod paulopoſt ſpiritus ſancti miſſionem illam celebrem in die Penthecoſtes, per apoſtolos impletum eſt Quandoquidem illorum opera gentes crediderūt domino, vt verum ſit quod pſalmiſta habet Populus quem non cognouit ſeruiuit mihi, in auditu auris obediuit mihi Quo gentes ſignificantur, quæ ignorabant deum, diſtracti in varios & eos quidē ſuperſtitioſos ritus, quib⁹ ſuis diis ſacra orgia & victimas litabant. vbi vero audierunt euangelii tubam, reſipuerunt Hoc eſt quod alio loco dicitur. In Idumæam extendam calciamētū meum, mihi alienigenæ ſubditi ſunt. Idumæa,

1. Cor. 2.

Ioan. 11.

Pſal 17

ſanguinea interpretatur,ſignificans gentes infinitis peccatis obnoxias, atque conſperſas.Extendit vero deus calciamentum ſuum , id eſt,euangelium ſanctum , quo muniuntur affectus noſtri,ne corruant,neue ſe lædant. Hoc Euangelium pedibus diſcipulorum dilatū eſt in gentes. Eſa. 52.

Eſa 52. Quam pulchri pedes euangelizantium bona, euangelizan-

Ephe.6. tium pacem.Et Ephe.6 Calciati pedes in præparationem euangelii.His igitur pedibus iuit Chriſtus gentes docturus quanquam in propria perſona non ierit niſi ad oues , quæ perierunt domus iſrael . Quod vero huc nequibant venire Iudæi,cæcitas fuit in culpa.Illuſtrati enim fuerunt ſuperna lumine,ſed auerterunt oculos ſuos, ne viderent pellucentē iuſtitiæ & veritatis ſolem.**In nouiſsime autem die**

Leuit.23 **magno feſt.** Dies ille magnus eſt octauus dies feſti tabernaculorū,de quo Leuit.23. Octauus dies erit celeberrim⁹, atq; ſanctiſsimus,& offeretis holocauſtū domino, eſt enim cætus atq; collectæ quo notatur temporis cōmoditas Seruiuit enim Chriſtus tempori , atque ſeſe accommodauit eidem , vt nactus occaſionem , doctrinam ſuam in plenū adiutorium effunderet.**Si quis ſitit, veniat ad me.** Hunc locum tractauimus ſupra, quocirca paucis adſoluemus eundem . Omnes prophetæ indicāt in Chriſto plenitudinem eſſe omnis gratiæ,omnium donorum atque Chariſmatum,ſignificant etiam eundem eſſe, omnibus expoſitum,adeoq; obuiā,qui ſe cupiunt,qui anhelant,qui ſitiūt,

Eſa.23. atq; eſuriunt , Omnes enim influit fons exuberatiſsimus que inferne, quæ ſuperne degunt. Hinc toties hortatur vt ad ſe confugiamus Eſa 55. Omnes ſitientes venite ad

Eſa.12. aquas. Et in Eccle.15.Cibauit illum pane vitæ & intellectus,& aqua ſapientiæ ſalutaris potauit illū. Certe ſalutaris aqua illa eſt, quā e Chriſti latere hauriri iuſsit. Eſa.12. Haurietis aquas,inquit,de fontibus ſaluatoris, Qui autem id fiet inquies? Dicam, Cum Chriſto ſit plenitudo omniū bonorum omnium promiſsionum, conſolationū,deliciarum,diuitiarum,denique totius diuinitatis, vt teſtatur Paulus Iam ſi vis ſitim reſtringere rerum corporalium , vt diuitiarum, vt ægritudinis, ſanitatis, & miſeriarum reliqua

rum quibus ſurſum deorſumq; agitamur adito Chriſtum, adhibe eius verbum, ipſe enim eſt ſanitas noſtra, & poculum noſtrum, eſt diuitiæ, & quicquid tandem cupere, quicquid deſiderare poſſumus. Si hūc adieris fidelis eſt, ſeipſum negare nō poteſt. Beati enim qui eſuriunt & ſitiunt iuſtitiā, quoniam ipſi ſaturabuntur. Hoc modo in deſerto, patres noſtri ſeruati ſunt, qui circūierūt in melotis, in pellibus caprinis, q ſe ergaſtulis, eremi & vaſtæ ſolitudinis incluſerūt, nihil aliud ſitientes, quā cibum illum & potum quem Chriſtus promittit, & vberrime præſtat, modo accedas, modo efflagites, & ardentibus votis deſideres. Reſtringit Chriſtus & peccatorum ſitum, auaritiæ nimirum & libidinis, & ambitionis, ſi ſemel imbibitus fuerit, ſædat enim ſimul ac biberimus ardorem noſtrum, ſædat ac temperat refrigeratq; concupiſcentiæ flammam. Venter huius aquæ eſt cōſcientia pura, ac fœcibus peccatorū emūdata bibito vero gratiæ liquore, reuiuiſcit miſera, lætaq; abit, & cōſolata ita addit. Mat.5 Heb.11.

Qui credit in me, ſicut dicit ſcriptura. & cætera.

Hoc eſt, qui credit in me, meq; & amauerit, & imitatus fuerit, donabitur ſpiritu ſancto Qui flumen eſt copioſum irrigans credentem conſolatione, & viuificatione, id quod ſcripturis ſanctis non ſemel teſtatum eſt, & ſub fluminis aquarumq; omnibus ſignificatū. Exiſtimo enim inde finite hoc loci accipi nomen ſcripturæ quanquam ſint qui ac certum locum torqueant, nempe ad eum, qui eſt in .2. Paralipomenon decimoſexto, vbi ita habes. Oculi domini contemplantur vniuerſam terram, & præbent fortitudinem his, qui corde perfecto credunt in eum. Ego malo generatim intelligere non hoc ſolum loco vim ſpiritus CHRISTI deſignatam, ſed infinitis alijs, qui paſſim occurrunt. Eſai. enim habes quadrageſimoquarto Effundam aquas ſuper ſitientem, & fluenta ſuper aridam. Effundam ſpiritum meum ſuper ſemen tuum, & benedictionem meam ſuper ſtirpem tuam. Id certius eſt teſtimonium, quam quod ex Chronicorum libro profertur, ſi Hieronymo in Eſa. commentariis credimus. Ad idem pertinet & illud in die illa erit fons patens domui Dauid, & habitantibus Hieruſalem, in ablutionē peccatoris & menſtruatæ. Hic eſt ille fons, qui impetu ſuo & viua ſcaturi- 2.Par.16 Eſa.44.

gine totā eccleſiam implet,& lauachro regenerationis purificat, mundatq; ab omnibus inquinamentis conſcientias noſtras vt tandē fructificemus deo,& proferamus fructus vitæ æternæ dignos Ad idem eſt & illud prouerbi.5.

Pro.5 Bibe aquam de ciſterna tua,& fluenta putei tui. Deriuentur fontes tui foras,& in plateis aquas tuas diuide. Verba eſſe poſſunt ad Chriſtum,qui aquam vitæ æternæ e ciſterna diuinæ clementiæ hauſtam,in omnes deriuauit,omnibuſque impertitus eſt,ſine perſonarum delectu.

Hoc aūt dixit de ſpiritu,quem accepturi erant, &c. Euangeliſta dicit Chriſtum aquæ nomine,ſpiritum ſanctum ſignificare,ad quam interpretationem alludit & illud

Ro.5. Pauli: Charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per ſpiritum ſanctum,qui datus eſt nobis. Liquoris eſt fundi, & ſpergi,foriſq; deriuari,id quod ipſa charitas operatur,atq; efficit. Fundit enim ſe in Deum,& in proximum,ceu in duos riuos,in deum religione,in proximum miſericordia. Vtrumque autem vnus atque idem ſpiritus, corda noſtra

1 Cor.12 inhabitans,operatur. Fundit etiam ſpiritus ſanctus omnia dona,& vniuerſa ſpiritualia illa chariſmata, de quibus ad Corinthios Paulus Hæc inquit,o nia operatur vnus atq; idem ſpiritus,diuidens ſingulis prout vult.

Nōdū erat ſpūs dat9,qa nō erat Ieſ9 glorificat9.

Quod intellige de ſpiritus ſancti publica reuelatione in celebri illo conuentu centum & viginti hominum,quomodo antea nunquam apparuit. Nuſquam enim legimus antea congregatos homines accepto ſpirituſſancto, linguis omnium gentium loquutos, moxque in alios homines mutatos,multa de cœleſti philoſophia diſſeruiſſe, ædidiſſe,miracula, & alia præclara facinora. Seruatum eſt

Pſ.67. hoc beneficium ei tempori de quo dicitur: Aſcendens in altum captiuam duxit captiuitatem, dedit dona hominibus: Igitur ſpiritus ſanctus multos quidem ſanctos ante Chriſti glorificationem adflauit,vtpote Hiere. Dauidem, Mariam, Ioannem, Elizabetam,& omnes quotquot tandem doni cœleſtis participes facti ſunt,quemadmodum

& Petrus ait: Non voluntate humana allatam prophetiā Cur ſpūſ-
ſed ſpiritu ſancto inſpiratos & adflatos eos,qui ſanctas æ- ctūs nōdi
didere ſcripturas Idem enim ſpiritus qui orbem condidit, cat̄ dat'ni-
ferebatur ſuper aquas,qui Apoſtolis datus eſt,quē & Chri ſi poſtXpi
ſtus primum inſufflauit poſt reſurrectionis triūphū, deinde glorifica-
viſibili ſigno miſit. Verū non idē modus fuit apparitionis. tionē cum
Is enī qui in die Pentecoſtes factus eſt,multo maxime fuit tñ piusnō
celeber, admirabilis & ſuſpiciendus,non ita reliqui. Adde paucos im
quod hic modus ad hoc inſtitutus eſt, vt homines remiſſi- pleſſet.
onem peccatorū in omnes gentes diuulgarent, id quū ſuapte virtute non poſſent,opus erat adhibere veritatis dulcē & paracletū,qui intus ad credendū hominū mentes adduceret,& ne in deſperatione caderent, ſolaretur. Addendū & illud non aliud magis cōmodū,magiſq; opportunū tēp' dationi ſolēni deſignatū,quā hoc ipſum quo datus erat in linguis igneis. Ad hoc enim datus eſt ſpiritus ille ignea figura, vt hoīes ab amore ſæculi ad æterna adduceret bona, vt omnē concupiſcentiā reſtringeret,vt porro nos in Deū transferret ac transformaret,id quod oportuit fieri, poſt illud tēpus,quo cœlos conſcendit caput noſtrū. Igitur Mi- Mich 2.
cheas. Aſcendit iter pandens ante eos. Et Chriſtus: Ignem Luc.12.
veni mittere in terrā,& quid volo niſi vt ardeat? Et, Cū exal
tatus fuero a terra,omnia trahā ad meipſum. Itaque nos cu Ioan.12.
remus animos noſtros ad huius ſpiritus cœleſtis adflatū accōmodare,& vt nos imbuat rore benedictionis ſuæ, vt omnem libidinē extinguat,vt ad cœleſtiū rerū amorem nos incendat,id quod faxit omnium bonorum largitor pater & filius & ſpiritus ſanctus.

Feria tertia poſt dominicam de Paſſione. Ioannis. 7.

AMbulabat Ieſus in Galilæam, non enim volebat in Iudæam ambulare, & cætera. Semper chariſſimi ſe Chriſtus noſtræ imbecillitati accommodat. Quādoquidē ad hoc venit in mundū vt mo-

do Deū, modo hominem ſeſe declaret. Declarauit ſe deum mox vbi natus eſt, declaratus eſt & miraculorum poteſtate & vt Paulus ait, per reſurrectionem ex mortuis, per ſpiritum ſanctificationis. Hominis vero naturam & ſi alias, hoc tamen loco potiſſimo argumento commonſtrat (nolens ſe in manus hoſtium inſanientium conìicere, etiamſi citra incommodum potuiſſet) diuerſatus in Galilæam. Id futurum olim præuidit Hiere. 12. Dereliqui domum meam, dimiſi hæreditatem meam, dedi animam meam dilectam in manus inimicorum meorum. Ipſiſſima Chriſti hæreditas, bona ſunt quæ cum patre æterno habet communia, id eſt, quod deus eſt, quod rerum omnium opifex quod ſemper idem ſubſiſtit, de iis ait. Quod dedit mihi pater maius omnibus eſt, huius hæreditatis immemor videtur fuiſſe, dum noſtram aſſumeret naturam dum habitu offēderetur vt homo, id eſt, fugitans & cedens improbitati malorum. Proinde vbi voluit, dedit nihilominus dilectam animam ſuam in manus hoſtium, captus eſt, vbi voluit, detentius, quando voluit. Recte igitur, inquit Albinus. Non ipſe perdidit poteſtatem, ſed noſtram conſolatus eſt fragilitatem. Futurum enim erat quoſdam ſæuitiam tyrannorum pertæſos, ſeſe abſcondere, ne a perſequutoribus inuenirentur. Itaque ne illis probro eſſet fugitare neue latibulum obiiceretur, ipſe prior lauit, prior abſcondit ſe. Potuit enim in Iudæam concedere, etiamnum inuitis Iudæis potuit & ſeipſum ſeruare incolumen, verum maluit ſe noſtris accommodare imbecilitatibus, maluit aliquandiu latitare, ne deſperaremus, ſi quādo mors aut calamitas aut cætera mala humeris noſtris impendent. Dicit igitur Euangeliſta. Ambulabat Ieſus in Galilæam, & cę. Clam ſignificans emigrationem fidei a Iudæis ad gentes Nam Galilæa gētium vidit lucem magnam, inquit Eſai. 9. Ad idem ſpectat quod poſt reſurrectionem ſuam, præcipit, vt ſui eum in Galilæam præcedant. Etenim gentes ſe fidei ſubiecerunt, ad prædicationem Apoſtolorum, Pſal. 65. Oculi eius ad gentes reſpiciunt. Quod igitur alio ſeceſſit, nō metu neq; formidine, ſed diuino conſilio factū eſt Ita enim rebus ipſis voluit præſens declarare, quod Pau-

Ro 1. Ioan. 10. Eſa, 9. Mat. 28. Pſal. 65.

ſo poſt exequuturi erat, Apoſtoli, ſeſe ad gentes porro tranſferentes. Non enim volebat in Iudæam ire, quia quærebant eum interficere Iudæi.
Veritate Chriſtus ſibi multorum conciliauit inuidiam, id qđ vſu venit iis qui ꝓpugnatores ſũt veritatis. Nã obſequi um amicos, veritas odiũ parit. Chriſtus qui ipſa veritas erat, nõ ſecus, quã ad huius canonẽ vel viuere, vel docere potuit, hunc odiũ domeſticũ, hinc inſidiæ apud exteros, ſibi cõflauit. Ad eundẽ modũ & Hiere. moliti ſunt inſidias impii Iudæi, & aliis item & poſteris quoq;. Matt. 23. Lapidas eos q ad te miſſi ſunt. Et alibi: Quẽ eñi Prophetarũ nõ ſunt perſequuti. Addit Euangeliſta cauſſam, cur latuerit alioque diuerſatus ſit, quia quærebant eum Iudæi interficere. Cur ita? Nam ſabbatum ſoluebat, & dei filium ſe iactauit. Atqui hic magnifeſtario conſtat hos non amore iuſtitiæ & diuinæ gloriæ zelo adductos ſed odio, ſed id quod inuidia ſolet, qualeſcunque cauſſas prætexere, vt ſuam libidinem explerent. Tentarunt enim omnia, quæ excogitare potuerunt, media, ſed minime iuſta, æqua, & recta. Qui enim alteri ex inſidiis vitam eripere contendit, eo ipſo declarat ſe iniuſtam fouere cauſſam Veritas enim angulos neſcit, diuerticula non quærit ſed omnia palam & in aperto gerit. Contra qui male agit, odit lucem Cæterum hic nota, ſemper ſuo facto, Iudæos legis tranſgreſſores, cuius iniuriam vindicare in Chriſto tantabãt. Ita enim lex Exod. 21. Si quis per induſtriam percuſſerit proximum ſuum & per inſidias ab altari meo auellas eum, vt moriatur Condemnãtur hac lege Iudæi, qui innocenti inſidiantur, vitamque eripiunt, qualis fuit Chriſtus. Nam alias legimus, in iuſto bello, cauſ ſaque iuſta, inſidiis vti licitum, potiſsimum ſi iuſſio domini accedat, vt habes Ioſue. 8. Pone inſidias vbi poſt eam, id qđ & fecerũt & cæderũt regẽ, & vrbẽ Hai, & omnes qui hãc ĩhabitabãt occiderẽt. Idẽ exẽplũ & ĩ lib. Iudicũ & Reg. habes. Verũ id imitari nõ licuit Iudæis, cũ nõ ſubeſſet iuſ ſio dñi, neq; proide iuſta cauſſa Vtroq; eñi deſtituti erant. malis eñ artib⁹, ĩuidia & liuore corrupti, ĩ Xpi mortẽ cõſpirarũt. Erat aũt in proximo dies feſtus Iudæorum ſcenopegia. Feſta ſunt tabernaculorum, aſcynos

Ioan. 14
Matt. 23
Ioan. 3.
Exod 21
Ioſue. 8

quod eſt tabernaculum & pignyo, figo aut conglutino, inſtituta autem erant a quintodecimo die menſis ſeptimi, in hoc vt populus vicos deo rependeret, ſi quas poſſet gratitudinis, propter conuectas, fruges, fructuſque importatos. Ideo & tabernacula fiebant, & quaſi ſub dio agentes lætabantur. Vnde & Pſalmos quoſdam Dauid, qui inſcripti ſunt pro torcularibus quidam dicunt compoſitos eſſe in hanc diem. Nam tunc torcularia ſua implebant, & vuas exprimebant, vt ait Theo proptereaq; gratias agebant, & ſacras odas, hymnoſque decantabant. Talis eſt pſalmus octauus, &. 80. in quo ſic habes: Sumite pſalmum, & date

Pſal. 80. tympanum, pſalterium iucundum cum cithara, Bucci. in Neomenia tuba. Cur ita? quia cibauit eos ex adipe fruměti, & de petra melle ſutura. Ad idem pertinet & pſal. 83.

Pſal. 83. quo ita canit Propheta Quã dilecta tabernacula tua domi

Leuit 23 ne virtutum, concupiſ. & deficit anima mea. Porro de hoc feſto in Leuit. 23. Moſes ſic ait: Menſe ſeptimo celebrabitis feſtum, & habitabitis in vmbraculis ſeptem diebus, omnis qui eſt de genere Iſrael, manebit in tabernaculis, vt diſcãt poſteri veſtri, quod in tabernaculis habitare fecerim filios Iſrael, cũ educerem eos de terra Aegypti. Eſt igitur ratio feſti, beneficium accæptum quod repenſari nulla alia re quã gratiarũ actione, & laude poterat Id vtinam & nos Chriſtiani preſtaremus, qui non tantum iis beneficiis

Gratiarũ actio. affecti ſumus, quæ cum malis habemus cõmunia, ſed multo pluribus, & amplioribus quotidie afficimur, nos vix dignamur, vna hora gratias agere, illi totos ſeptem dies grati fuerunt. At inquiet quiſpiam. Nos reuelato Euangelio, perpetuo ferias agimus, perpetuo grati ſum⁹, id qui poteſt de ſe iactet, ego profecto non poſſum, nec etiam id quod poſſum, facio Factis enim menſuratur animi obſequium & in deum gratitudo, nõ ſolũ verbis ampulloſis. Si igitur volumus hoc feſtum recte, ſi religioſe celebrare, age, teipſum examines, teipſum inhabites, atque ex te metiri velis ipſo, quam gratus pro benefactis ſi creatori. Is eñi gratias agit & habet: qui ſeipſum in dei obſequium porro emancipat. Is vero, in tabernaculis & quaſi ſubdio habitat

Heb. 13. qui in mentem reuocat ea, quæ Paulus teſtatur, Non habe-

mus hic manentem ciuitatem, ſed futuram inquirimus Et item: Quandiu in hoc terreno habitaculo corporis noſtri geminus, domicilio noſtro, quod e cœlo eſt, ſuperindui deſiderantes. Quandoquidem certi ſumus, quod ſi terrenum hoc corporis noſtri domiciliũ deſtructũ fuerit, ædificationem ex deo habemus domicilium non manufactum, ſed æternum in cœlis, vt habet ad Corinth. Paulus Eſt ita q; quod imitemur, hoc loco, pulcherrimũ argumentum, & exemplum. Nempe illud, quod Patriarchæ, qui frequenti⁹ tabernacula & caſtra mouiſſe dicuntur, ac mutaſſe, nos edocent typo quodam, non eſſe hic figendos pedes, vbi omnia caduca ac plena diſcriminibus ſunt. Mouit Abraham caſtra, mouit tabernaculum ſuum. Sic & Iacob vir ſimplex habitauit in tabernaculis, ſic & alii, Ioſue, Dauid, & quotquot fuere viri cordati, non admodũ ſoliciti fuere, domos muros, ciuitateſq;, ac municiones terrenas extruere, probe iudicantes omnia eſſe tranſitoria & caduca, quemadmodũ docet. 1. Cor. 7. Paulus: Præterit enim figura huius mundi, tranſeuntq; vniuerſa quæ ſub ſole ſunt, & nihil eſt ſtabile, nihil, niſi ipſa veritas, & vnica virtus, eſt perpetuum. Vanitas, & vanitatũ tranſeuntiũ centina quædã inter mortales eſt. Id nobis tabernaculorum celeberrima feſtiuitate declaratur. Sumus enim peregrini & aduenæ, ſi hunc mundum cæmentarium ſpectes, Sin vero cœleſtem illam domũ quæ viuis ex lapidibus conſtructa eſt, ciues ſanctorũ & domeſtici dei. Quæ igitur ſurſum ſunt inquiramus, non quæ inferne. Tranſi hinc & vade in iudæam, & cætera. Hæc vox infidelitatis & arrogantiæ indicium eſt, infidelitatis eſt nõ credere in Chriſtum, qui probe nouerat, quod maxime omnium fuit conſultũ. Arrogantiæ vero & ambitionis ambire ex alienis factis glorioſã quandã fugacẽ, id quod cupiebant Chriſti fratres. Produit autem ex affectu carnis, hoc eſt ex iure propinquitatis, perinde atq; dicerẽt. Inſtat dies feſtus admodũ celeber, & ſolẽnis, hunc inter alienigenas tranſigere non expedit. Id enim gloriæ tuæ non minimam inureret infamiæ notam, ſiquidem hic latitares ſubtimidus. Perge igitur in Iudæam, adeoq; in regiam & florentiſſimã regni ciuitatem Solymã, qua plures ex ſi-

1 Cor. 5 Nõ habem⁹ hic manentẽ ciuitatem.

Gen 18

Gen. 25.

1 Cor. 7.

Ephe. 2.

Col 3

nitimis regionibus confluunt, illic habebis ampliſſimam aucupendæ gloriæ materiam. Noli negligere imprudentius propriam famam. Fratres hoc loco, intelligas cognatos (niſi eos volumus dicere, quos Ioſeph ex priore habuit vxore, fratres, id quod Theophyl. probatur, mihi vero necdũ ſa-
Hie.12. tiſfecit) virginis, quemadmodum & Abrahã, & Loth dicti ſunt fratres cum Abrahã patruus eſſet Loth. Et Labam & Iacob fratres dicti ſunt, cum Labam auũculus eſſet Iacob. Fratres itaq; domini, vel metu, vel inani gloria corrupti, non credebãt in Chriſtũ, etiã ſi fingãt credulitatẽ, id quod fere predixit Hiere. Fratres tui inquit ca.12. & domus patris tui, ſpreuerũt te, & ipſi clamauerũt poſt te. Noli credere quia loquẽtur ad te bona. Quæ verba eo tẽdũt, vt cognatos Chriſti incredulitatis arguant, qui ſic vrgent, ſic inſtãt vt pergat, ſe ipſũ declaraturus mundo. Qui enim humanam gloriã aucupare volũt in Chriſtũ ſynceriter affici. Chriſtoq; credere non poſſunt. Vt & diſcipuli tui videant. Diſcipulos eos vocant, qui in Iudæis crediderunt, quorum occaſione, ſic conſultant, ſicque inſtant, vt prodeat in lucem, ſeque in iudæam conferat. Venabantur enim non tam C H R I S T I, quam propriam gloriam. Vtcunque igitur conſultauerint, carnaliter ſtulteque conſulunt, ipſe enim qui ſciebat quid facto opus eſſet, talibus conſultoribus opus non habebat. Nemo quippe in occulto aliquid facit, & quærit ipſe in palam eſſe. Si hæc facit manifeſt. Volebant is verbis perſuadere C R I S T O. vt ſuæ authoritatis ſpecimen in regia Iudæa coram magiſtratibus & Iudæorum principibus exhiberet, vt gloria eius redderetur celebrior, vt maiorem diſcipulorum numerum ſua doctrina ac miraculis pareret. Videbatur enim multa quidem magnifice & mirabiliter ſed imprudenter agere. Vt pote coram agreſtibus & obſcuris hominibus, multa actitans, a quibus nullo honore, neque beneficio neque officio dignandus eſſet, vt ſit ſenſus, Nemo qui magnus haberi cupit, qualem te ex verbis & factis animaduertibus, ea in occulto facit, quibus ſibi amplam apud homines venari poſſit opinionem. Si de cœlo

deſcendiſti, ſi tantus vir es, ſi patrem in cœlo habes tutorem, quid metuis homines? quid in diuerticulis, quaſi profugus latitas? quur teipſum non vindicas? cur non ſtudes mundo fidei honoratior? Atqui hoc loco facile intelligere poſſumus, quantum malum eſt inanis gloria, quam inſidiari ſoleat etiam optimis viris, ſeque miſcere quamlibet præclare geſtis. Reliquerant diſcipuli domum; parentes poſſeſſiones, ſed needum hos reliquerat vermis ille letiferus inanis & arrogantis gloriæ. Videri volebant etiam-num ſui magiſtri authoritate honorationes. Nos itaque hanc viperam, ſimul ac irrepſerit iugulemus, eique caput amputemus ne totum corpus bonum operum inficiat, dicamus cū Dauide. Non nobis dn̄e non nobis ſed nomini tuo da gloriā, Et item illud: Soli Deo honor & gloria Imitantur horū diſcipulorum arrogantiam, quotquot ex præclaris præceptoribus ſibi laudem aucupari volunt, cū interim nihil ipſi, quod eruditum ſit ac ingenuum præſtare queant. Quemadmodum & Phariſæi, Nos inquiunt Moſi ſumus, cum tamen nec Moſen intelligerēt, nec quæ præcepit obſeruarent. Dixit eis Ieſus. Tempus meum nondum aduenit, tempus vere veſtrum ſemper eſt paratum. Idem fere reſpondet matri. Nondum venit hora mea, id eſt, nondum tempus emenſum eſt, quod non ex veſtro conſilio, ſed ex patris decerto pendet,, hoc vero eſt tempus crucis & mortis, quo me toti mundo declarabit eſſe ſuum adamatum & chariſſimum filium pater. Hoc tempus & ſi ignominia plenum videatur, addet tum mihi gloriam & cōparabit perpetuam laudem Lu. 24 Oportuit pati Chriſtum, & ita intrare in gloriā ſuā, poteſt & ita intelligi. Chriſti tempus, quo decreuerat aſcendere, ſeipſum manifeſtare, & mundo innoteſcere, needum aduenisse quando cōſultoribus ſuis ire libitum erat: vt indicaret, humilitatē præcedere debere gloriā, & honorē, quemadmodum ſapiens ait. Prouer, 15 Gloriam precedit humilitas. & alibi Humilem ſpū̄ ſuſcipiet gloria. Humilis erat Chriſtus, & quaſi ignobilis, ante latitare voluit, antea furori, Iudæorū cedere, & ita demū opportuno ſe mūdo manifeſta-

Inanis gloria q̄ī ſidiet turbo nis viris. oræ clare que geſtis

Pſal. 113.

1. Tim, 1.

Ioan 2.

Luc. 24.

Humilitas præcedit gloriā

Prouer. 15.

re tempore, Hoc enim ſuum tempus appellat, Apoſtolorum vero tempus illud eſt, quod ſemper opportunū mundo videtur. Quo videlicet mundus, quæ ſua ſunt quærit, ſua ſtudia ſectatur, amat promouet, Non poteſt mundus odiſſe vos, me autem odit, quia ego teſtimoniū perhibeo de illo quia opera eius mala ſunt.

Veritas odiū parit. Pulchra ſententia, & quam iugiter ob oculos ponere debet verbi miniſter, ſi quando incurrit odium, dum arguit flagitioſos, dum taxat vitia, dum damnat peccata. Mūdus enim eos execratur, & quaſi abomiuatur, qui ſequuntur ſolitudinem, qui patris gloriam ſpectant, qui ab ea quæ in mundo eſt, concupiſcentia, homines auocant, qui id præſtant, quod præcipit Ioan. Nolite diligere mundum, neque ea quæ in mundo ſunt Et item, Si quis diligit mundū, non eſt charitas dei in illo. Quis enim eum diligere, quis erga hunc bene affici poteſt, qui in maligno poſitus eſt totus: Dicitur ergo, Non poteſt odiſſe vos, qui videlicet illi adſimiles eſtis. Nam ita vbiq; cōpertū eſt, vt ſimilem ſuo applaudat ſimili. Iam cum morum ſimilitudo ad amorē conglutinet mirificeque animos copulet, nemo eſt, qui mirari debeat, cur veritatis doctorē abominētur impii, cur deteſtētur magnates, Chriſtus vero ipſiſſima veritas, non ſolum eo ſibi inuidiam magnatum & principū conciliauit, quod eorum externa & manifeſtaria flagitia, quæ nemo non nouit eſſe mala, arguit, ſed etiam interius latentem hypocriſim, odium & alia quæ tacitus ab iis gerebantur, ſcrutabatur. Id quod multo maxime dānauit & execratus eſt. Idē omnibus contingit, qui, quod vulgo dicitur, rē acu tangūt vulnuſque lateris pungunt principum ac magiſtratuum, Si enim ſacerdotum auaritiam, ſi latentia Monachorum vitia vel obiter tangas deum immortalem, quam hic vociferantur, quam inſaniunt, Tolle, inquit, tolle, abige e ciuitatibus hunc verbi miniſtrum, aduerſatur enim operibus noſtris, id eſt impoſturas noſtras obprobrat nobis palam.

1. Ioan. 2.

1. Ioan. 3. Sic ſemper verū eſt, quod ait poeta: Obſequium amicos, veritas odium parit. Et. 1. Ioann. 3. Nolite mirari fratres, ſi odit vos mundus. Semper enim mundus miris ſtratagematibus, miris arietibus aduerſus ſpiritum & dei verbum pu-

Vitia ꝓdi nolunt.

Galat. 4.

gnat. Id quod in Iſmael & Iſaac licet cernere Vide Paulum Gala 4. Mundi igitur nomine vitia intelligas, quæ argui nolunt, nec facile ſe in lucem prodi permittunt, ne videlicet ab omnibus vitentur. Ea enim eſt flagitiorum & omnium criminum natura. ſi prodas, ſi palam traducas, ſi adhibeas ad lucernam, quod ſua ipſorum turpitudine diſplicere incipiunt. Ita ipſe ad cordis tui abdita, & id ipſum non ſecus ſe habere offendes Cæterum, eo etiam diſcipulorum conſultatio & vana & carnalis fuit, quod quamuis amice quidem viderentur monere Chriſtum, vt ſeſe in Iudæam conferret, famæque aucupandæ ſtuderet, non tamen mediis id congruentibus fieri volebant. Volebant enim gloria gloriam, & laude laudem comparari, id quod impoſſibile eſt. Vera enim ad gloriam æternm duraturam via eſt humilitas, crux, ignominia, ſui contemptus, hac via itur ad patris gloriam, hac cælos conſcendimus, vt ſuperius dictum eſt. Verum, hanc a tergo relinquere volebant fratres eius. Idē fere malum contigit duobus fratribus, ergo audiunt neſcitis, quid petatis. Et Petro dehortanti a crucis ignominia, ob id audiuit · Abi retro Satan, quia es mihi ſcandalon . Nemo igitur ſe exiſtimet ſimul in præſenti, & in futuro gloria affi ciendū. Vos aſcendite ad diem feſtum hunc, ego non aſcen.

Triūphus tiumpho nō acquiritur apud Deum ſen ſui cōtemptu.

Matth. 16

Recte inquit, ad diem feſtū hunc, vbi videlicet gloria mundi ſpectatur, vbi in deliciis viuitur, vbi nihil æternū, nihil quod manſurum ſit cogitatur, ne dicam agitur . Declarat hoc verbo & factoq; Chriſtus, ſe nolle ſequi vmbras legis Quandoquidem ad id venit, vt in ſe impleat ac legem perficiat, quæ hactenus pedagogus fuit. Prædixit hoc olim futurum Eſa. Odi inquit, & proieci ſolemnitates veſtras, etſi obtuleritis mihi holocauſta & ſacrificia non accipiā. Legales hic damnantur cærimoniæ, quas & refellit Pau. non vno loco maxime tamen in epiſtola ad Hebræos. Itaq; verba Chriſti ſic accipiēda ſunt. Vos igitur qui vmbris adhuc hæreticis, qui Synagogæ filii & dici & haberi vultis. agite veſtros dies feſtos, ego cui vmbræ minimæ arrident, imo qui has tollere veni, non ad eum modū ferias facias acturus ſum, Tempus vero meum nondum impletum

Eſa. 1

Primo,quod Chriſtus aſcendit,ad diem feſtum,non incon ſtantiæ,ſed prudentiæ,& diuini conſilii fuit. Alia enim & alia ratione Chriſtus,alia fratres aſcenderunt. Aſcēdit ille docturus & patris voluntatem exequutus Patris voluntas fuit,docere ſalubriter, vt habet Aug corrigere hominū errata,de feſto æterno monere amorem ſæculi huius proſcendere & in deum affectus noſtros conuerte, ſolaque illa bona ſpectare,quæ perpetuo duratura ſunt Hanc legationem grauiter. Chriſtus exequutus eſt hacque ad ſacras ferias ratione aſcendit. Hi vero aſcenderunt acturi vmbras quas ſua præſentia ſubſtulit Chriſtus. Aſcenderunt,inquā cupidi inanis gloriæ,quam ex magiſtri gloria aucupari inſtituerant,Secundo aſcendit occulte, & quaſi furtim,quia diuina virtus in eo latuit,nec omnibus manifeſta erat. Induit enim noſtrā perſonā & noſtras infirmitates,potuiſſet quidem manifeſta potentia aduerſariis occurrere, ſed nobis parum profuiſſet,Itaque docuit nos,ne præcipites ingeramus nos emergentibus periculis, ſemper petentes. Et ne nos inducas in tentationē. Sed libera nos a malo Tertio, occultæ aſcendit,nō requirebat hominū fauores,nō pōpis ſæculi & ſtipantium ſe turbarum obſequiis oblectabatur, eoque nec comitatū ſecū diſcipulorū habere voluit,Omnia hæc Eſa. vno verbo complectitur. Vere tu es deus abſconditus. Et item In humilitate iudicium ſublatum eſt. Quarto,cum necdum opus ſibi concreditum exequutus eſſet in cruce,voluit interim legi etiamnum obſequi,ne quam calumniandi anſam aduerſariis præberet Erat autem lex, Exo.23. Ter in anno apparebit omne maſculinum coram domino deo tuo. Quod igitur ad ferias tabernaculorum aſcendit obedientia eſt paterni mandati, & reuerentia legis a ſe datæ, quo noſtram paruicacitatem percutit. Nos grauiter exequimur quæ nobis deitus demandata ſunt, ſpernimus(quod multo deterius eſt) & maiorum decreta negligimus proprias a nobis ædita leges. Non ſumus igitur veri imitatores Chriſti,qui num legi obediendum ſit nū parendū cicto magiſtratuū,diſquirimus. Neq; enim legū examinatores ſumus conſtituti,ſed prius exequutores.

Mat. 7.

Eſa.45.

Exo.23

Iudæi quærebant eum & dicebant,Vbi eſt ille.

Hinc intellige Chriſtum non fruſtra occulte ad feſtum aſcē diſſe, ne in principio feſti, priuſquā deſideratus & cognitus ab aliis eſſet, inſidiis circūuenire tur, ſeq; cogeretur ſubducere mox initio. Quærunt vbi ille, qui ſabbatum violat, qui ſibi diuinitatis nomen arrogat, qui noſtra nobis peccata obiicit? Et murmur multum erat in turbis de eo.

Quod ait murmur, recte quadrat ad rem ipſam, nam confuſanea ædebatur vox quædam, perinde atq; ſolet ſtrepitus aquæ læniter decurentis ædi. Varius enim ſermo de

Eſa. 5. Chriſto omnium domino, & optimo magiſtro ferebatur, aliis ſeductor habitus eſt, quos iampridem Ieſu gloria ma-

Oſe. 7. le habuit, atq; ii clarius ſonabant, qui ex illorum fuerūt numero, de quibus eſa. 5. Væ qui dicitis malum bonum, & bonum malum, ponentes lucem tenebras, &c. Aduerſus quos intonat Oſe. Væ eis qui reſilierunt a me, redemi eos, ipſi autem aduerſus me falſa loquuti ſunt. Latuit hos veritatis

Hiere. 8 pulchritudo, latuit diuina, quæ in Chriſto erat potentia. qua potuit dum voluit, prodire in lucem. Quanquam interim ſe ſapientes exiſtimarent, ſed quid ait Hiere. 8 Vere mendacium operatus eſt ſtylus ſcribarum, confuſi ſunt ſapientes, perterriti & capti ſunt, & ſapientia nulla eſt in eis. Quærunt igitur dominum, ſed male neque quo oportet modo, eoque non inueniunt. Nam vbi Eſa. præcepit quærere

Eſa. 55 dominum, addit & modum. Derelinquat impius viam ſuā. & vir iniquus cogitationes ſuas, &cæ. Deſine igitur ab ira, & derelinque furorem, ſiquidem dominum inuenire volueris. Nemo enim in ſpiritu ſancto poteſt dicere anathema Ieſu, neque male loqui poteſt de domino, qui particeps eſt diuini numinis, qui Chriſti virtutem habet cognitam. Alii aliud de Ieſu ſurrabant, nempe populares, qui manſuetudinem ac beneficia experti erant, clancularis ſermonibus teſtantur hunc eſſe virum quidem bonum, indignū cui per inſidias vitam eripiant principes, & quod Cyril. ait: Pene rectam de illo ſententiam efferunt, non poſſe putantes opera dei, quenquam facere, niſi aut deus ipſe natura ſit, aut dei particeps, & gratia plenus, & idcirco bonus ac innocens. Cæterum hic vide qualia iudicia ſubit iudex viuorum & mortuorū. Vnuſquiſq; enim ſuæ prudentiæ ſpe.

cimen exhibebat, nemo tamen palam audebat hunc probum & innocentem pronunciare, ne confeſsione Chriſti e Synagoga eiiceretur. Qui iam volet Chriſti diſcipulus haberi, aliorum de ſe iudicia etiamnum mala ac perverſa patienter ferat, non fremebunda ira reſiſtat, non indignabundus in alios furiat, ſed ſinat mundum, vt velit, fu rere. Meminerit quod ait Paulus: Chriſti bonus odor ſumus, aliis odor vitæ in vitam, aliis odor mortis in mortem. Et item. Vt ſeductores & veraces. Inter verba igitur laudantium & vituperantiũ, vt ait Grego. vir ſanctus, ad animum recurrendum eſt, examinanda conſcientia eſt, & vita anteacta diſpicienda. Si falſa ſunt quæ loquuntur te aliena mendacia non commaculant, vt ſurdus pertranſeas, id quod alicubi ſe feciſſe fatetur Dauid Ego tanquam ſurdus nõ audiebã, & ſicut mutus non aperiens os ſuum, Et factus ſum ſicut homo non audiens, & non habens in ore ſuo redargutiones, Si in vero opprobrant, doleas te anſam obtrectandi, hoſtibus tuis præbuiſſe, & patienter eo magis ferendum, quo maior culpa a te commiſſa eſt. Semperque caueto ne vel oculus, vel pes, vel manus tua, tibi, aliiſq; ruinæ fiat occaſio, id vbi feceris, ſinas mundum iudicare, & dicito cum Paulo: mihi pro minimo eſt, vt a vobis iudicer aut ab humano die Nemo tamen palam loquebatur de illo, propter metum Iudæorum: & cætera. Colligit ex hoc verbo Cyril. argumentum, plæbem plus nimio ſubiectam fuiſſe phariſæis & principibus. Quia nec laudare quidem, quod laudandum putant, palam audiebant Eoq; & perditionis eorũ, rationes relaturi ſunt, vt Hiere. indicat. c. 12. Paſtores multi demoliti ſunt vineam meam conculcauerunt partem meam, dederunt portionem meam meam deſiderabilem, in deſertum ſolitudinis, poſuerunt eam in diſſipationem. Diſsipauerunt quidem principes vineam domini Sabaoth Iſraeliticum populum, quando ſtudio, data opera, & animi peruerſitate abalienauerunt ſubditorum mentes a Chriſto, quem tamen oportuit ad Chriſtum mittere ceu legitimum & hæredem, & doctorem. metuo id vſu non ſemel & noſtro ſæculo euenire, quando multi ſuorum principum & magiſtratuum metu aut hæ-

Qui velit chriſti diſcipul' eſſe aliorũ de ſe iudicia ſpnet.

2. Cor. 3.

Pſal. 37.

1. Cor. 4.

Hier. 12.

reſes amplectuntur, aut imitantur, aut etiam abuſus ambitione, & auaritia inuectos, probant. Qui eo grauiores dabunt pœnas, quo facilius ſua authoritate potuerunt coercere ab ouibus Chriſti lupos rapaces. Atqui hic in faciem obſiſtendum eſſet malis principibus, & dicendum cõſtanter cum Petro: Melius eſt obœdire deo, quam hominibus Nolo tamẽ, vt hac ratione rebellionem moliaris aduerſus magiſtratus, Male enim debes, ferre iniuriã æquo animo, quã tuapte temeritate tumuluari aduerſus eos q̃ ĩ ſublimitate cõſtituti ſũt. Satis ſit tibi, nõ aſſẽtiri malis dogmatis.

Feria quarta poſt dominicam de paſſione. Euang. Ioannis. 10.

Zach. 6. FActa ſunt encænia Hieroſolymis, & hyems erat. Zacharias chariſsimi ait. c. 6. Ecce vir oriẽs nomen eius, & ſubter eum orietur & ædificabit templum domino, & ipſe extruet templũ domino, & ipſe portabat gloriam, & ſedebit, & dominabitur ſuper ſolio ſuo, & erit ſacerdos ſuper ſolio ſuo, & cõſiliũ pacis erit inter illos duos. Quanquam hunc locum alio torqueant Iudæi, nempe ad Zorobabel, & Ieſum filium Ioſedech, tamen ſi Hierony. cæteriſque maioribus noſtris credimus, multo eſt accõmodacior in Chriſtũ quã in quemuis alium. Eſt enim Chri-

Eſa 4. ſtus vir oriens i germen. Eſa 4. In die illa erit germen

Hiere. 23. domini in magnificentia. Et Hiere. 23. Ecce dies veniet dicit dominus, & ſuſcitabo Dauid germen iuſtũ, & reg rex, & ſapiens erit. Quæ omnia æquiſsimo iure & ordine in Chriſtum tendunt, qui e terra illa benedicta, virginali ſcilicet prodiit, quando veritas de terra orta eſt. Subter hunc Chriſtum virum vtriq; a deo & hominibus probatũ, ſemper orientem, extructa eſt eccleſia viuentium & credentiũ quado in cruce ex latere fluxit ſangu s & aqua, Is, templũ domino de viuis lapidibus extruxit, incipiẽs a Iudæorum templo ſuam doctrinã deriuare in oẽs homines, qui eum ſuſcæperunt. Qui ſubinde accæpit virtutem & decorem, &

Apoc. 5. fortitudinem, vt in Apocalypſi habet Ioan. ſeditq; aliquot diebus In ſolio eccleſiæ, & virga oris ſui hanc optime gubernatus eſt. Dominans etiamnum in medio inimicorum

Pſal. 106.

ſuorum. Fuit autem & ſacerdos dextris eius, vt legunt ſeptuaginta. Quo ſignificatur Chriſtum & regem & pontificem eſſe, qui omnia reſtituat ac renouet, noſq; cum patre vnum efficiat, vt ſit ipſe pax noſtra, qui fecit vtraq; vnū. Proinde hæ omnes tam illuſtres, tamq; inſignes conditiones etſi alias, in hac tamē euangelica lectiōe palam manifeſtantur, id quod in enarratione euadet perſpicacius.

Facta ſunt encęnia. Pluratiuo numero dicuntur encænia innouationes & reſtaurationes. Feſta videlicet quibus celebrabatur templi innouatio ſeu dedicatio, quādo videlicet templum ſacratum erat & deo dicatum. Notandum vero id quod omnibus probatur authoribus, templum illud in Hieruſalem ter ſacratum, ſeu etiam inſtauratum. Principio a Salomone, cum magna gloria, & totius regni pace. id quod in 3. Reg. 8. habes. Facta eſt autem hæc dædicatio autumni tempore, menſe ſextili videlicet. Secundo a Zorobabel Ieſu ſacerdote magno, & reliquis filiis tranſmigrationis Babylonycæ, verno tempore extructum & innouatū eſt 1. Eſdræ. 6. Tertio, a Machabæis hyemis tempore, id quod habes 1. Machabæ. 4. Et apud Ioſeph. libr anti. 12 c. 14. Celebrauit, inquit, Iudas cum ciuibus ſuis pro renouatione templi, ſacrificia per dies octo nullum deliciarum genus omittens, & legem poſuerūt, vt poſteri per octo dies hāc renouationem templi celebrarēt in mēſe Caſleu, qui eſt apud nos Nouēbris, vnde & hoc loco dicitur quod hyems erat. Non grauatur autem Ieſus hunc traditioni, etiamſi ex lege non prodierit ſeſe ſummittere, indicans, & nos plæraq; multa obſeruare debere, quæ ſcripta non ſunt, & templa ea inuiſere, vbi non iam ſanguis vitulorum peccata expiat ſed ſacer ille ſanguis agni immaculati Ieſu Chriſti, quem ſacerdos exhibet præſentem. Voluit & Chriſtus nobis exemplo ſuo prælucere, ac docere, quod feriis ſacris maxime diuinis rebus incumbendum eſt, tunc pſalmi & hymni Deo decantandi ſunt, & Chriſti populus de iis inſtruendus, quæ ad dei religionem, & ad proximi vtilitatē pertinent. Si vero hic allegoriam ſpectes, vera templi dedicatio in nobis eſt, quando per baptiſmum abluimur a ſordibus peccati, & inſerimur Chriſto per fidem, expul-

Tēplum illud Hyeroſolymitanū ter cōſecratū legitur.

3. Reg. 8
1. Eſ. 6
1. Mat. 4

Xpi exemplo feriis ſacris maxime diuinis incūbēdum.

Allegoria

ſis cunctis & expurgatis vitiis omnibus ſpũalibus, quibus magis inquinatur animus, quam quacunque re quamlibet immunda templum lapideum, poteſt inquinari, vt habet Paulus.1.Cor.6. An neſcitis, quod corpus veſtrum, alii habent membra veſtra, templum ſunt ſpiritus ſancti, qui in vobis eſt, quam habetis a Deo? O bambulat in huius templi porticu Deus multo libentius, quam olim in domo lapidea Nam porticus Salomonis, ambulacra illa & atria erant in quibus potentiſſimus rex ad orandum deum ſtabat, ita & in nobis diuerſari non grauabitur, ſi mundi, ſi ſanctiſſimus., ſi in Chriſti nomine conueniamus, & non ſint in nobis ſciſmata, neque diſſentiones, neque reliquæ ſpurciſſimorum affectuum alluuiones. Ita enim habet in

1.Cor.6. ſecunda epiſtola ad Corinth Pau Quæ ſocietas luci ad tenebras Quis autem conſenſus templo dei cum idolis? Vos eni eſtis tẽplum dei, ſicut dicit deus, quoniã inhabitabo in illis, & inambulabo inter eos, & ero illorum deus, & ipſi erunt mihi populus, ſequitur. Exite de medio eorũm & immundum ne detigeritis & ego recipiam vos. Additur vero hyems erat, tempus videlicet Iudæorum animis & frigiditati conueniens. Nam vbi abundauit iniquitas, refrixit in eis Euangelicæ gratiæ charitas, & fere extincta fuit

Deu.28 torpore & inertia, id eſt quod dominus eis per Moſen intentatus erat. Percutet te dominus egeſtate febre, & frigore, frigidas ſequebantur cærimonias, hinc æſtum diuinæ, miſericordiæ ſentire non poterant, id quod iis ſolet accidere, qui indurauerunt facies ſuas, ſuper glaciem & chyſtallum, quos ſolis calor emollire non poteſt.

Circundederunt eum Iudæi. Cur ita? Vt ſe Chriſtum confiteretur, & ita demum quaſi Auguſto repugnantem, & imperium vſurpantem, præſidis poteſtati traderent puniendum. Semper enim inſidias ſtruere, ſeuper in ſermone capere contendunt, non enim circundant alia ratione Chriſtum, quam vt hunc accuſent apud tribunal præſidis. Quod per prophetam olim prædictum eſt. In eo dum conuenirent ſimul aduerſum me, accipere animam meam conſiliati ſunt. Et item Aduerſum me lætati ſunt & cõuenerunt, tentauerunt me ſubſanauerunt me, inquiunt ergo.

Quouſque animam noſtram tollis? Id eſt ſuſpenſos relinquis,& detines?Si,inquiunt,es Chriſtus dicito nobis,putabant Chriſtum temporario regnaturum, eoque omnes ſcripturas torſerunt,quas a moſe & Prophetis didicerunt. Quarum e numero iſta fuit. Et regnabit rex & faciet iudicium & iuſticiam. Et iſta: Ego autem conſtitutus ſum rex ab eo ſuper Sion montem ſanctum eius. Cæterum, Chriſtus hunc apparatum faſtidire ſeſe ſatis declarauit, cum ante præſidem ſtaret Regnum, inquit, meum non eſt de hoc mundo. Et dauid: Pauper ſum ego, & in laboribus a iuuentute mea. Rex enim fuit, ſed manſuetus, ſed iuxta mundi opinionem humilis, ſedens, inquit Zacharias ſuper aſinam & pullum filium ſubiugalis,& ipſe Pauper. Omnis igitur quæſtio Iudæorum, partim ſubdola fuit, partim captioſa, plenaque inſidiis,& ſycophantiis, ſatis enim ex ſcripturis diſcere potuerunt, qualis,& quando futurus eſſet Chriſtus, quia humilis & pauper iuxta & abiectus, porroque contemptus. Loquor vobis & non creditis. Verbum enim erat patri coæternum, cui maxime oportuit adhibere fidem, ſed ipſi interim infidelitate obæcati, nec loquenti crediderunt, nec opera, quæ ſermoni ſigilla erant, attendere voluerunt, quæ ſi attendiſſent, facile coniectura hunc dei filium, mundique ſeruatorem intelligere potuiſſent. Verum illi, oculos ſuos in ſolum contemptibilem habitum,& abiectā conditionem coniecerunt, vt verum ſit quod poſt Eſa. Paulus obiicit Iudæis. Tota die expandi manus meas ad populum non credentem, ſed contradicentem mihi. Opera quę ego facio, ipſa ſunt quæ teſti. perhi. de me,& cęte. Mittit eos ad miracula fidei, ac verbi ſigilla. ea enī ſunt, quæ teſtimoniū perhibēt de ipſo, ſicut per Eſa. 35. fuit prædictū. Tūc aperientur oculi cæcorum,& aures ſurdorū patebūt, tunc ſaliet ſicut ceruus claud⁹,& aperta erit lingua mutorū. Vides quos ad ſuæ doctrinæ teſtimonium adhibet teſtes, ni mirū opera, id eſt, miracula & potēta admodū inſolita, q̄ oīa in patris gloriā retulit, nihil ſibi imputās, etiamſi iure poſſit Iam ſi quem audis rara quædam & inſolita, atq; communi intelli-

Hier 23. Pſal. 2 Io. 18 Pſal. 87. Zach. 9. Ro. 10 Eſa. 63 Eſa. 35 Nouā doctrinā noua decent miracula tāq̄ veritatis ſigill.

gentiæ aduerſantia prædicare, ſi quem audis noua aduerſus Eccleſiæ ſacroſanctas ſanctiores inuehere dogmata, exige audacter ſigillum, exige doctrinæ teſtem. Neque enim ſatis fuerit ſolem fidem adhibere, ſcripturam teſtem, quanquam ex hac potiſſimum argumenta petenda ſint, adducere, niſi adſint inſolita quædam opera, quaſi ſigilla dogmatum nouorum. Sic MOSES, AARON, IOSVE, HIEREMIAS, CHRISTVS, PAVLVS, & quotquot tandem cœleſtem tradiderunt Philoſophiam, verbo ſuo portenta quædam ac ſigna addiderunt, id eſt, quod

Mar. vlti. ait Marcus. Illi autem profecti, prædicauerunt vbique domino cooperante & ſermonem confirmante ſequentibus ſignis. Audiant hæc, qui tam propenſis animis nuper exortis & natis de Euchariſtia, de ſanctorum cultu, & reliquis id generis dogmatis adhærent, atque a communibus ſ dei regulis deflectunt. Quod enim nobis ſuæ doctrinæ ſignum ædunt, quo roborari queat? Verum de iis alias.

Sed vos non creditis, quia non eſtis ex ouibus meis. Cauſſam cur non credant addit: quia non eſtis ex ouibus meis. Oues enim CHRISTI ſimplici ex animo paſtoris vocem ſequuntur, non tendunt inſidias luporum more, ſed amant, diligunt, & ſequuntur, quorſum verſus voluerit paſtor. Cæterum, nulla eſt ſimi-

Cur X pi ri ouibus cōparētur litudo rerum corporalium ſic fidelibus accommoda, vt illa, qua ouibus adſimiles dicuntur, quandoquidem vt inter omnia animantia, ouis innocentior eſt, ita decet & Chriſtianum, non reluctari, non ſequi alienum, non diſquirere, cur paſtores ita præcipiant ſic dirigāt, ſic gregē præcedant, ſatis illi fuerit, vt paſtoris vocem ſequatur, vt ſit docilis, vt luporum inſidias, id eſt hæreticorum, declinet. Talem ouiculam ſe Dauid agnoſcit, ſic audientem, ſic ſequen-

Pſal.43. tem paſtorem. Nos autem populus tuus, & oues paſcue

Ibidem.6 tuæ. Et item Aeſtimati ſumus ſicut oues occiſionis. Et item: Adiuuit pauperem de inopia, & poſuit ſicut oues familias. Poſuit videlicet in corpore ſuo alias paſtores, alios doctores, proinde alias oues, quæ obœdiant, ſequanturque paſtorum decreta variis dotibus ac donis adorna-

tas, perinde atque familiæ hominum, gubernantur ac diſtribuuntur ordine quodam pulcherrimo, ſic Chriſtus ſuam inſtituit Eccleſiam Sed proh dolor, ſunt, qui Chriſti familiam miſere lacerant ac per varios anfractus dogmatum diſpergunt, vt verum ſit quod per Ezech, queritur domin⁹. Diſperſæ ſunt oues meæ, eo quod non eſſet paſtor, & factæ ſunt in deuorationem omnium beſtiarum agri, & diſperſæ ſunt. Errauerunt greges mei in cunctis montibus, & in vniuerſo mõte excelſo, & nõ erat qui requireret, nõ, inquã, erat qui requireret. Igitur ſubdit: Ecce ego ipſe requiram oues meas, & viſitabo eas ſicut viſitat paſtor gregem ſuum, & liberabo eas de omnibus locis. Paſtores, ſecundũ Hiero. epiſcopi, præſbyteri, diacones & Eccleſiarum angeli ſunt, qui ad gregis dominici cuſtodiam & directionem conſtituti ſunt. Verum multi eorum magis deglubere gregem quam paſcere videntur, negligunt oues dirigere negligunt. quod infirmum eſt roborare nolunt. Solam lanam, & lac quærunt, & ſuis commodis, non ſaluti ouiũ, ſtudent, Quod & Dauid teſtatur · Qui deuorant plebem meã ſicut eſcã panis Quales ſunt, qui ſacerdotia væno exponũt, qui tot reſeruationes, vt vocant, reales & mentales ad ſuas crumenas ſarcinãdas excogitant. Qui cum deberent dirigere oues vita & doctrina in ſalutis ſemitas, deuorãt, perdũt ac mactant. Quoq; multo deterius, beſtias agri, id eſt, impẽdentes hæreticos a caulis dominicis non arcent, quo fit, vt diſpergatur miſere grex domini, perque abrupta incedat. Væ illis paſtoribus, væ Epiſcopis, & Eccleſiarum præfectis, vere aduerſus hos alius quiſpiam ſic exclamat. O paſtor & idolum, id eſt, nomine & titulo paſtor es re vere ipſa idolum quoddam mutum, & quouis ſaxo durius, omnibus videlicet ſpiritualibus membris orbatum. Ignoſcite viri Eccleſiaſtici, quod ſic libera oratione aduerſus portenta illa exclamo. Nam ſi intus rem perpendamus, nos ſumus in cauſſa, quod oues Chriſti tot vitiis, totque hæreticorum erroribus diſperguntur: Atque vtinam tandem poſt tot ſtrages ouium, poſt perditas infinitas animas, poſt tantas in Eccleſiam, in Deum, in diuos congeſtas impietates, ac blaſphemias, redeamus ad cor, noſtroque

Cõtra malos paſtores,

Ezech. 34.

Pſal. 13.

officio, probe defūgamur. Paſcentes videlicet gregem domini, non deuorantes, neque luporū morſibus permittentes. Adſit Chriſtus paſtor ille bonus, & ſuas aliquando oues inuiſet, refocillet, requirat, vt pollicitus eſt. Sequantur & vocem oues verorum paſtorum, fugiantque alienos.

Oues meæ vocem meam audi, & cog. eas. & cę.

Ex hoc loco licet manifeſte colligere, non de quibuſlibet fidelibus, & credentibus hic loqui Chriſtum, ſed de iis ſolum, qui gratuito dei munere ad æternam vitam prædeſtinati ſunt, qui videlicet liuore non ſunt corrupti, qui ambitione non ſunt turgidi, qui huius mundi cupiditatibus nō ſunt vitiat[i], & omnino de iis qui de iuſſa exequuntur. Si enim vis ad vitam ingredi, ſerua mandata. Hæc enim vox

Matt.19. Chriſti eſt quam non ſolum fide arripere, ſed etiamnum operibus exequi oportet, Vox Chriſti eſt: Dimitte & dimittetur vobis. Date & dabitur vobis, & Date eleemoſynā

Luc 6 & omnia munda erunt vobis, Qui ad has voces Chriſti

Ibidē 11. iiſque adſimiles aduigilat, ad Chriſti oues pertinet, quamlibet iuxta ſæculi iudicium, abiectus videatur, Cognoſco

De proui eas, id eſt, qui mihi obſequūtur, qui ad paſcua æternæ ſatie

dētia de. tatis boni paſtoris imitando veſtigia perueniūt. Ergo eos qui in ſe credere noluerunt dixit, nō eſſe de ouibus ſuis. Quandoquidē vidit eos iam æternæ damnationi paratos, nec precio ſui ſanguinis ad perpetuam vitam comparandos. Agnoſcit autē ſuos, vſitato ſcripturæ more, quo agnoſcere pro eligere ponitur, gratuita beneuolentia. Vnde Paulus Nouit dominus qui ſunt eius, & Dauid Nouit domin[us]

Pſal.1. viam iuſtorum, id eſt, probat & deſtinat æternæ vitæ. Vn-

Ephe.1. de & Paul. Ephe 1. Elegit nos ante mundi conſtitutionem vt eſſemus ſancti & immaculati in cōſpectu eius, nō inquit coram mundo tantum in ſpeciem, ſed coram deo qui corda examinat, & renes. Neſcire vero ea dicitur deus, quæ non probat, quæ abiicit, quæ æternæ vitæ indigna iudicat, & certo condamnandos prouidit, id quod non ex præſcio

Matt.7. deo, ſed ex noſtro vitio fit, Matthæi 7. Diſcedite omnes operarii iniquitatis, quia neſcio vos. Eodem modo repul-

Matt.25 ſam paſſæ ſunt & ſtultæ virgines. Amen, inquit, dico vobis, neſcio vos, id eſt, veſtra facta ac opera indignos vos

indicant æternæ fœlicitatis. Non enim exhibuiſtis vos incorruptos corã deo etiamſi coram mundo in ſpecie oſtentaueritis opera veſtra bona. Nec peribunt in æternum, nec rapiet eas. Id eſt, illi non interibunt, qui ad æternam vitã præ ordinati, hanc bonis & præclaris factis ambiunt, pietate ſcilicet, mãſuetudine, & vitæ innocentia. Neque enim poſſunt tales interire, qui ſeruatorem habent Chriſtum, Sap.3. Viſi ſunt oculis inſipientiũ mori, illi aũt ſunt in pace. Et ſpes illorum immortalitate plena eſt. Et Dauid. Patientia pauperum non peribit in finem Cur autem non peribunt, addit. Quia nemo rapiet eas de manibus meis. Iuſtorum enim animæ in manu dei ſunt, & non tangit illos tormentum mortis Manus dei, Chriſti auguſtiſima & poteſtas, qua ſternere hoſtes potuit, qua iacentes erigere, ſeruere pios aduerſus omnes tyrannos poteſt Iob Nemo eſt qui de manu poſſit eripere. Et, Dauid: Firmetur manus tua, & exaltetur dextera tua, & mox. Manus enim mea auxiliabitur ei, & brachium meum con. Non poſſunt aduerſus hanc Chriſti omnipotentiſſimam manum vllæ inferorum portæ, non tyrannorum tribunalia, carceres, gladii aculei, exilia, non etiam vlla poteſtas. Satanæ. qua fortes illos athletas Apoſtolos, martyres, virgines nõ ſemel aggreſſus eſt, modo minis, mõ terroribus, modo ſæculi dignitatibus e manibus dei eripere moliens, ſed fruſtra ſemper. ſirmiter enim ſtãt. Chriſti verba Nemo rapiet eas manibus meis, Habet & mundus ſuam manum, ſed debilem ſed imbellem, ſed mancam, ſi ad Chriſti manum conferas. Habet opes, diuitias, delicias & quicquid animos quamlibet excelſos, ſolet corrumpere: multo vero fortior & dextera domini. Vnde Dauid Dextera domini fecit virtutem, dextera domini exaltauit me nõ moriar, ſed viuam. Idẽ agnouit & ſponſa, in Canticis dum ait Læua eius ſub capite meo, & dextera illius amplex. Ingens ex hoc loco pro afflictis eſt conſolatio Quicquid enim procellarũ, quicquid tormentorum afflictio accidat, ſi ſub manu domini viuit, tutus & ſeruatus eſt etiam ſi deſperationis inſultus vrgeat. 1. Io.3. Etſi reprehenderit (alii legunt cõdemnet.) nos cor noſtrum, maior eſt deus corde noſtro, vtpote qui chirogra-

Prædeſtinatorũ ſecuritas.

Sap.3.

Iob,10.

Pſal.88

Pſal.117

Can.2. 7

1. Ioan.

pſal 45. phum crucì adfixit,atq; deleuit,ne pereamus. Agnouit ac
1.Ioã.4. interius hanc expertus eſt conſolationem Dauid:deus noſter refugiũ & virtus,adiutor in tribulationibus quæ inuenerunt nos nimis. Propterea non timebimus dum turbabitur terra & cæt.Et.1 Ioan.4,Vos ex deo eſtis & viciſtis eos,quoniam maior eſt qui in vobis eſt,quẽ qui in mũdo eſt. Cura igitur quanto maxime vales,vt vocem Chriſti audias,vt ſequaris,vt teipſum ex manibus,in quibus te deſcripſit, non excutías,ſiquidem ſeruari velis.Inſcripſit enim te manibus proprijs,.ſeu papyraceis chartis,non atramento,aut carbone aut ſtylo ferreo,ſed ſanguine proprio ne vnquam delearis,ſi modo velis,ſi fide amoreque adhæreas.Ipſe enim eſt vitæ noſtræ & largitor & propugnator, ſi ipſi nos non expugnemus.Quod dedit mihi pater maius omnibus eſt. de man . patris meis nemo ra. & cæt..Quod illi pater dedit maius omnibus eſt,haud dubium.Dedit autem illi eſſe mediatorem Dei & hominum,& vt ſit vnigenitus filius,nec natura diſſimi_
Ioan.1. lis,nec virtute inferior, nec tempore poſterior, quia coæte nus & coæqualis,id quod gignendo obtigit, & hoc eſt maius omnibus. Hoc dum exprimere vellet Io .ait:In principio erat verbum,& cæ.& Deus erat verbum, & hoc omnibus donis ac dotibus omnium creaturarũ præſtantius eſt nempe vt ſim verbum eius, quo ſe mundo declarauit,vt ſim vnigenitus filius eius,in quo bene complacuit vt ſim ſplendor lucis eius omnia illuſtrans, purgans, & inflammans.Ideo autem nemo rapiet de manibus meis,nam abſolutum inter me & patrem poteſtatis conſortium eſt & ſum mus voluntatis conſenſus. Patris enim poteſtas mea eſt, gloria patris mea eſt, diuinitas patris mea eſt. Breuiter, ego & pater,communia poſſidemus bona, vna enim manus eſt vtriuſque,vna diuinitas,vna maieſtas,& ea omniũ auguſtiſſima,vna æternitas ac vita.Ideo ſubdit,

Ego & pater vnum ſumus.Hoc verborum reſponſo non ſolum Iudæorum quæſtioni ſatis facit,ſed omnes in vniuerſum hæreticos qui perperam de Chriſti diuinitate ſcripſerunt,damnat.Sabellicus vnam patris & filii perſo-

ſam affirmans confutatur, quando ait: Ego & pater, vbi apertiſſime duæ indicantur perſonæ, patris & filii. Eſt enim in diuinis diſtinctio perſonarum, addens vero, vnum ſumus identitatem, vt vocant ſubſtantiæ oſtendit, vna enī vtriuſque eſt ſubſtantia & viſa. vna & æqualis diuinitas, qua ſententia corruit Arrii dogma qui filium patre facit inferiorem, alteriuſque naturæ. Sed & Ioann. in ſua Canonica, totum hūc ſoluit nōdum, dicens. Tres eſſe in cœlo, qui teſtimonium ferant, patrē & filium & ſpiritum ſanctum, & ii tres, inquit vnum ſunt, nō perſona, ſed ſubſtātia, id quod & neutrum genus inſinuat Poſſumus hoc loci triplicem vnitatem diſtinguere. Prima naturæ eſt, quæ coaleſcit, ex eo quod vna ſubſtantia tribus communicatus, eſtque in tribus vna eſſentia, vna diuinitas, vna & par æqualitas Secunda eſt vnitas dei formitatis, qua participatione diuinitatis creaturis communicata, in deum tranſeunt ac tranſferuntur, ſeruata ſuæ naturæ veritate, homines perinde atq; ignitum ferrum efficacia ignis, fit igni forme, eſtque hæc admirabilis & ſumma quædam vnitas, qua tunc erimus participes quando videbimus deum ſecuti eſt, de quo Ioā. 17. Pater ſancte ſerua eos, in nomine tuo, quos dediſti mihi, vt ſint vnū, ſicut & nos. Inſeruntur enim rationales creaturæ atq; intime coniunguntur, ipſi creatori participatione deitatis. Quæ ſubinde propius accedit, ad ineffabilem patris & filii & ſpiritusſancti vnionē, quæ omnium ſuprema eſt, omnium & veriſſima & perfectiſſima. Tertia eſt vnitas cōſenſionis & volūtatis, quæ nō ex eo coaleſcit, quod ſunt & exiſtunt conſpirantia, ſeu conſentanea, ſed ex eo quod volunt, hoc eſt, ea demum vera eſt animorum conſenſio, vbi eſt idem velle & idem nolle Solet hæc in malis quoque inueniri, vt habet Dauid Principes conuenerūt, in vnum, verum de hac nihil ad rem Eſt enī infamis & omnibus modis execranda hæc vnitas. Cuius exordium eſt caro, & ea quæ ex hac oritur concupiſcentia malorum omnium radix. Cæterum alia quædam eſt animorum conſenſio, quæ in bonum vergit, quæ ex virtutibus coaleſcit, cuius copula eſt amor, quamlibet ſeparatas res copulans ac ſocians, cuiuſmodi fuit in prophetis & patriarchis omnibus. Ecce, in-

1. Ioan. 5.

Triplex vnitas.

1. Ioan. 5.
Ioan. 17.

Cōſenſio animorū duplex.

Pſal.132. quid Dauid,quam bonum,& quam iucundum habitare fratres in vnū. Sic & Apoſtolis & CHRISTI fidelibus ſub exordio naſcentis Eccleſiæ fuit cor vnum & anima vna, de

1 Cor.6. qua eſt illud PAVLI: Qui adhæret deo, vnus ſpiritus efficitur cum eo Hac oportet nos eſſe concordes, ſi modo vnā patris hæreditatem poſſidere volumus. Nā qui animis, qui voluntate ac ſtudio diſſident, etiam ampliſſimas poſſeſſiones diſſipare & prodigere ſolent. Quibus vero conſenſione conuenit voluntatū ii parua non tam poſſidere, quam modico ſumptu augere poſſunt. Verū de hac vnione, chriſti verba proprie non intelliguntur, ſed de ea quæ eſt naturæ, qua pater & verbum, vnum natura ſunt. **Suſtulerunt ergo lapides.** Cur tollunt lapides Iudæi? Nimirum quia ſaxis duriores ſunt, cordaq; lapidea geſtant. Re-

Act.7. cte igitur ait Stephanus, Duræ ceruicis, ſemper reſtitiſtis ſpiritui ſancto, quemadmodum & patres veſtri, id quod hoc loco aduerſus prophetatum dominum moliuntur. Verum, necdum aderat tempus morti deſtinatū. CHRISTVS ſua potentia ac nutu lapidantium brachia cohibuit. Pergit autem & hanc eorum malitiam placidis verbis corrigere, & emendare. Neq; enim manifeſta diſſimulanda ſunt crimina, ne peccati reus & conſcius arguaris alieni, neque

Rom.1. enim ſolum facientes, ſed etiam conſentientes, digni ſunt

Pſa.58 morte, vt habet Paulus. Et Eſa. Clama neceſſes, & annuncia populo meo ſcelera eorum & do. Iacob peccata eorum

Exec 3. & Et Ezech. Si non annunciaueris impio iniquitatem ſuam

Ibidem.33 ſanguinem eius de manu tua requiram. Igitur. **Multa bona opera oſtendi vobis ex patre meo.** Hoc pharmaco implacabilem eorum animum, mitigare volebat CHRISTVS, reuocans eis in mentem, quæ illis præſtitit beneficia, quæ non tumultuaria lapidatione, ſed fide, ſed officio compenſanda erant. Non enim ad lapides ſed ad dei laudem, ad gratiarum actionem conferre ſeſe debuerant, id eſt quod ait, multa bona opera vobis impēdi ſanando infirmos, placendo famelicos, reuocando, ab errore deuios, & ſanam doctrinam citra delectum omnibus impartiendo. Quin nihil aliud ab ea hora qua cæpi officium meum exequi, quam vobis veſtriſque neceſſitatibus

iuuandis meditatus ſum Omne enim meum ſtudium, omnis ſolicitudo tota ipſa poteſtas, tota authoritas vobis, gratis deſuadit. Non igitur in me, qui nihil dignum morte ægi, ſed in publicos, maleficos lapidibus ſæuiendum eſt. Bis hoc facto delinquunt Iudæi. Semel quod ſine iuris ordine Chriſtum lapidare volunt etiam ſi fingant, ſe iuſtam cauſſam habere non pœna omnis, officio iudicis exequenda eſt, id quod Moſes iuſſit obſeruari, & iura quoq; humana occinunt, Sed & Chriſtus ait, Omnis qui accipit gladium gladio peribit, ſignificans nulli, niſi magiſtratui, gladii vſum & miniſterium conceſſum. Eadem, & PAVLVS, Imitantur hos Iudæos ſicariis latrones, & alii quicunque tandem innoxium ſanguinem, ſeu etiam noxium, propria authoritate] effundunt, Secundo eo etiam peccant quod contra leges & iura gratitudinis malefacta repēdunt, Retalianda enim ſunt officia officiis, benefacta benefactis, etiam apud Ethnicos præceptores. Verum Iudæi. Retribuebant mala pro bonis ſterilitatem animæ meæ, id quod in vehementem ſtuporem adduxit Hiero. vnde dicit: Nunquid redditur pro bono malum, quia foderunt &c. Sic Demetrius fædifragus factus eſt reſcindens omnia pacta quæ cum Ionatha & Iudæis pepigit, & non retribuit ei (dicit textus) ſecundum beneficia, quæ ſibi tribuerat, ſed vexauit eum valde. Eſt autem hoc vitium naturæ aduerſum, adeo vt animantia quæq; ſuos benefactores agnoſcant, mutuo enim ſe mulicabunt, eoque magis arguendi Iudæi, quod. cum eſſent multis a Chriſto affecti beneficiis, nihil niſi maledicta rependunt, interim tamen ſuæ inſaniæ legis zelum prætexerunt, dicentes. De bono opere non lapidamus te, &c. Scelus exiſtimant Chriſtum perpetraſſe quod veritatem confeſſus erat cum ipſi interim grauiore ſoluere inuoluerentur, qui CHRISTI diuinitatem operibus metiri poterant, & per inſaniā neglexerunt, ac contempſerunt. Cæterum Chriſtus intentatum cumen, ſic abs ſe depulit, vt & illorum ferociam verbis atrocioribus amplius non irritaret, vt nihilo ſecus ſibi vindicaret, quod negare non oportuit, nec debuit, nempe eſſe filium dei. Non enim debuit veritatem, cum opportunū eſſet diſſimulare

Mat 26.

Pſal. 34

Hiere. 18.

1. Mac. 11.

Ingratitudinis vitiū etiam naturæ contrariū eſt.

ſcetur ex te ſanctum domino vocabitur,& vocabitur filius dei qui eſt ſanctus ſanctorum. Vel ſanctificauit.i. ſegregauit & deo conſecrauit, vt ſi ſacrificium medullatum, & porro in ara crucis concrematū. Hoc enim ſanctū dicitur quod deo offertur & conſecratur. Exo .13. Sanctifica mihi omnem primogenitum. Primogenitus & patris & matris imo & vnigenitus fuit Chriſtus, potuit igitur citra vllā diuinæ maieſtatis læſionem ſe dei filium appellare, Nam & oraculis Prophetarum Meſſihas deus vocatur. Eſa 9 Deus fortis, pater futuri ſæculi princeps pacis. Et Hierem 23. Hoc eſt nomen quod vocabunt eum Deus iuſtus noſter Sic igitur ex multis ſcripturæ locis potuere, Iudæi intelligere Chriſtum minime iniurium patri, quod ſe dei filium teſtatus eſt, quum fuerit verbum & logos patris. non iam ab orbe condito, ſed etiam ante omnem creaturam primogenitus. Ante omnem creaturam, inquit, ego parturiebar. Et Dauid: Ex vtero ante luciferum genui te Filius meus es tu. Si non facio opera patris mei nolite credere mihi. Si autem facio. Solemus cauſſam ex effectibus dignoſcere, artificem ex opere, arborem fructu vt habet CHRISTI, ſententia, deniq; quodlibet viuens, operibus ipſis, a non viuenti dignoſcitur. Si igitur inquit CHRISTVS quæ facio non videntur dei expri mere poteſtatem in me, ſi non videntur homine eſſe maiora, ſi non habent diuinæ virtutis ſpecimen, nolite credere me deum eſſe, verbum patris deiq; naturalem filium Verum cum ipſis operibus dignoſcere poteſtis, me eum eſſe qui ſua virtute pellat languores, viuificet mortuos ſeruet ægrotos veſtra culpa in cæcitate permanetis. Alioqui ſi crederetis operibus, iam & mihi & patri facile crederetis Ego enim in patre & pater in me operatur, vteq; alteri indiuidua ſocietate cohæret. Neque hic a me, neq; ab ipſo ſeparari poſſum, id fide non humana rōe diſcis. Niſi enim credideritis quo ego ſum, non intelligetis, Initio igitur credendum eſt, vt itelligas, quid ſit dei filius, & quo modo ſit ī patre filius & nihilominus hypoſtaſi differat ab eo. Cæterum hoc loci habes, vbi voculam illam (ſolus) admittere potes. Id eſt, quomodo pater ſit in filio, & filius in pa-

Exod.13

Eſa.9.

Hiere.23

Prou.8

Pſal.109.

Eſa.7

ere ſine confuſione, ſola fide intelligitur, id quod in multis dogmatis in quibus idem eſt iudicium eademque cenſura intelligitur, non autem valet, neque admittitur, ſi addas eam
Iaco.2. vocem ad opera. Neque ſola fides, ſine operibus bonis etiã
Roma.2. num ab homine factis, ſufficit ad ſalutẽ, ſi Iacobo & Paulo, imo & Chriſto alicubi credimus. Vt cognoſcatis quod pater in me eſt, & ego in eo. Semper pater in filio eſt ſuſtantia, natura, gratia adoptione Nam nũquã nõ eſt filius ille dilectus, i quo complacuit patri Sed vtinã & nos ſola adoptione, non natura aliquando reuera dicere poſſemus, pater in me eſt, filius quoq; & ſpiritus ſanctus in me eſt, & viciſſim ego in eo. Certum enim eſt diuinam quandam energiam in nobis eſſe, vt ſimus, vt operemur, vt dignos fructus vitæ æternæ proferamus Nos vero plærunq; procul abſumus a deo, Nam longe a peccatoribus ſalus
Pſal.118 Hie.17 ait Dauid. Et recedentes a te in terra ſcribentur. Poſſumus quidem coniectura quadam dicere, dedit nobis arrabonem ſpiritum, Corda noſtra in habitantem, dedit pignus ſalutis æternæ. ſed tunc vere dicimus, ſi manſerimus in charitate, ſi rebus, factiſq; eius mandata exequamur. Qui enĩ diligit me, Inquit Chriſtus, ſermones meos ſeruabit. & pa.m.di.ſequitur, Et manſionem faciemus apud illum. Is igitur iactet ſe in deo eſſe, qui exequitur quod deus iuſſit, alioqui ſi Ioãni credimus, ſi quis dixerit ſe in deo eſſe, & mandata eius non ſeruat, mendax eſt. Verũ filius ſemper in deo patre fuit qui perpetuo ea quæ illi, erant bene placita exequuturus eſt ſemperque ab eo genitus eſt.

Feria quinta poſt dominicam de paſſione. Luc̨. vii.

Rogabat Ieſum quidem phariſæus, vt manducaret cum illo. &c. Exemplar nobis chariſſimi vere pœnitentis animæ, ob oculos ponitur in peccatrice illa infami, & omnibus modis exhibilanda, ſi phariſæo credimus, Sin vero Chriſto, vt par eſt, nemo ea magis idonea ad euangelium Chriſti, nemo dignior. Videtur enĩ mihi in hoc factum congruere, quod in canticis. Spon-
Cant.6 ſus comprecatur ac hortatur ſponſam. Reuertere inquit, re-

uertere, ſunamitis reuertere, vt intueamur te. Hoc verbo duo ſignificantur. Alterum quod videtur in peccatore poſitum, id eſt vt ſe ad dominum omnibus, quibus poteſt, viribus contendat conferre. Exigit enim dominus animi propenſionem quando dicit. Reuertere .i. deſine ab ira, & derelinque furorem, id enim a nobis exigit deus, id requirit, vt veteris vitæ conſuetudinem relinquamus. Quantum vere poſthabemus, ſi & pœniteat & pudeat veteris vitæ in peccatis tranſactæ Pœnitet vero, ſi quando omnẽ occaſionem fugiamus, ſi tempus, locum, perſonas, cauſas denique omnes non ſecus atq; toxicum immedicabile vitemus. Nã quandiu verſaris apud impios, nihil eſt quod te cõuerſum ad deum iactare poſſis. Qui enim tetigerit picem, inquinabitur ab illa. Et Dauid. Cum peruerſo peruerteris. Qui igitur volet cõſequi dei gratiã, qui ſuperne illuſtrari deſiderat, hoc vnum cogitet, vt reuertatur animo, reuertatur adniſu, & animi propenſione, Id vbi fecerit, iam lux ſentitur, quæ antea liberum arbitrium extimulauit, quæ ad cõuerſionem præluxit, ideo ſubdit ſponſus vt intueamur te. Intuetur deus omnia interiora noſtra, ſeu iuſti, ſeu impii ſimus. Nam in omni loco, oculi domini contemplãtur bonos & malos. Multo tamen aliter intuetur iuſtos, ſeſe ab errore ad veritatem, ab impietate ad pietatem, a tenebris ad lucem conuertentes, aliter qui data opera auertunt ſe a diuino lumine. Hos videt & condemnat, illos probat & adiuuat, adeoq; ad ſe blandiuſcule trahit. Vnde in Canti. Trahe me poſt te, in odorem vnguentorum tuorum currimus. Sic & traxit & ſuo tractu atq; illapſu intuitus eſt Petrum Sic latronem in cruce ad ſe traxit ita etiam hanc peccatricem. Cõuertit enim ſe ad mulierẽ. id eſt, ſuſcepit infirmã conſcientiã & radix gratiæ illuſtratã traxit, roborauit:

Pſal.14. | vera pœnitentia. | Cõtagio morum. | Pſal.17. | Pro.15.

Rogabat Ieſum quidam e Phariſęis. & cætera.

Plenum eſt hoc ſpectaculum, in quo phariſæi ædibus exibit, ſpiritualiũ bonorum. in ſumma enim duo deſcribuntur, quæ ex diametro pugnant Nam vere pœnitentiæ modus in peccatrice adumbratus eſt, quæ metu, pudore, ac ſolitudine plena, ingerit ſe cõuiuio turgidi Phariſæi, nõ antea a lachrymis ceſſans, quam audiat abſolutionem

a Chriſto Deinde deſcribitur phariſæus faſtu & dolo plenus inflatur iuſtitiæ propriæ amore, exiſtimat ſe tãto hoſpite dignum, cui tamẽ interim hoſpitalitatis neglexit impendere officia, quem interim cõtemnit, cuius & facta tãquam impia diiudicat. Offenditur enim tum in IESV admittente meretricem, tum in meretriculæ impudentia, feſtucã in alieno cernens oculo, trabes vero arrogantiæ inmoris, & ſpiritualis ſuperbiæ minime animaduertit, eoque fit, vt nihil illi remittatur. Nam cordium ſcrutator eſt deus atq; ſumma Euangelii eſt Colligimus mox in initio Chriſti & humanitatem & clementiam, & rarum quandam erga omnes quam libet profanos & abominabiles ciuilitatem. Expoſitus enim erat ad omnem congreſſum, nihil præ ſe ferẽt auſteritatis. Subnotauit hoc vno verbo Paulus. Exinaniuit ſemetipſum formam ſerui accipiens, in qua omnibus ſe præbuit communem, omnibus euangelicæ gratiæ mu-
Sap. 11. nus impertit, qui ſimplicitate cordis, ac credulitate animi accedebant, vt vere dixit Sapiens Misereris omnium, quia omnia potes, & diſſimulas peccata hominum propter pœnitentiam, & nihil odiſti eorum quæ feciſti. Neminẽ igitur a ſe abiicit, niſi qui oblatũ dei munus ſpernit, & aſpernatur, aut certe per ſocordidiam negligit, Phariſæus homo
Ro. 10. ſanctitatis opinione turgidus, legis peritus, iuſtitia propria inſignis, eorum typum gerit, de quibus Roma. 10. Volentes ſuam iuſti. conſtituere, iuſtitiæ dei non ſubiecti Huius tamen tam ambitioſi ac ſuperciliosi hominis domũ Chri-
1. Ti. 1. ſtus non eſt dedignatus ingredi, nam omnium cauſa natus eſt. Hinc Paulus ait. Fidelis ſermo, & omni acceptione dignus, quoniam Ieſus venit in mũdum peccatores ſaluos
Zac. 9. facere, quorum primus ego ſum. Si vt peccatores ſeruaret mundum ingreſſus eſt, multo magis debuit ſe omnibus obuium exhibere. Ecce, inquit Zacha. rex tuus manſuetus & demiſſus. Sed hic obſerua non ſat eſſe externis operibus obſequi Chriſto, parare pauperibus conuiuium, hoſpitalẽ eſſe, veſtire nudum, & alia id generis facere, quæ externæ Chriſti membris impendi poſſunt, niſi adſit animus ſyncerus & ab omni tumore, faſtu, ac malitia purgatus Inſtruxit phariſæus conuiuium, vt opinari facile eſt, opiparum,

& plane ſplendidum,interim tamen,quum non ex animi ſynceritate idfecerit,nihil reportat meriti, nihil meretur gratiæ,nihil fructus cõſequitur.Similis nimirũ illis,aduerſus quos Eſa.Ecce in die ieiunii veſtri inuenitur voluntas veſtra,& omnes debitores veſtros repetitis. Tũc enim voluntas noſtra inuenitur in nobis,ſiquidem noſtra commoda ſpectemus,ſi ex noſtris operibus,ceu ex nobis,ſiue gratiæ adminicuo prodierint,gloriemur,& turgeamus,ſi quoq; aliorum errata acrius diſpiciamus,quaſi nos cæteris iuſtiores ſimus, omnia hæc ſunt indicia voluntatis noſtræ.i. indicia ſunt carnis,quæ ſibi arrogare audet,quod in dei benignitatem referre oportuit. Non igitur probat hunc turgidum animum deus,ſed execratur,ſed abiicit. Metuo plures eſſe,qui hoc morbo Phariſaico laborant, eoq; perdere omnem operam & impenſa,&(quod dici ſolet)littus arare. Qñ noſtra ĩ nobis voluntas inueniatur

Et ecce mulier quæ fuit in ciuitate peccatrix. Nolo anxius inquirere quot Mariæ fuerint, quæ Chriſti pedes vnxerunt. Nam alias de hac re paucis ſententiam meam teſtatus ſum Eadem autem repetere,& ſi non ſemel liceat,non tamen ſemper decorum eſt,neque citra auditorum nauſeam fieri poteſt Eſto igitur hæc meretrix eadem ſit quæ apud Ioannem idem opus circa caput,& totum corpus exibuit,non ita magni tamen momenti eſt,vt optimas horas in ea diſputatione labi patiamur. Verbi ſiquidẽ miniſter ſic inſtituere debet orationem, vt id quod præcipit Paulus.Omnia cedant ad ædificationem,ad conſolationẽ & exhortationem, quæ tria ſi præſtiterimns,ſatis noſtro officio videbimur feciſſe. Magis autem nos ædificabit hiſtoriæ allegorias,energiamq; eruere, quam de incognita & inexplicabili genealogia incerta quædam & ambigua prouunciare, maxime autem poſuerit proſcriptum in peccatrice, pœnitentiæ veræ mundum imitari, id quo fiat commodius, introſpiciamus, primo mulieris huius ſtatum. Fatendum enim hanc mulierem infamem,quamlibet animam peccatricem ſignificare, quæ ſe peccando a ſummo bono auertit ad res,porro putidas,caducas, & quibuſlibet ſtercoribus ſpurciores Nihil enim peccato fœdius,nihil abominabilius excogitari poteſt.Quãdoqui- 1.Cor.14

dem qui peccat, non tam a deo ſe ablegat, quã gratia priuat
Iohe.1. ſtercoribus inquinat. Oſe. Computruerunt, vt iumenta, in ſtercore ſuo. Et prouerb. 14 Miſeros facit populos peccatũ ideſt vere contẽptibiles, & omnibus modis aſpernandos, ac porro infœlices efficit peccatum, eos, qui reſipiſcere no lunt, qui ſic in facecs detruſi ſunt, ſic hærent in vitiorũ cœno, vt nulla re, nullaue ope erui, quam ſuperna valeant. Ta-
Thre.1. les fuerunt, quos in Threnis illachrimat. Hiere. Virgines eius ſqualidæ, & ipſa oppreſſa amaritudine. Et item. Egreſ-
Aię decus ſus eſt a filia Syon omnis decor eius. Omnis enim pulchritudo animæ, abintus eſt, quã amittimus vno peccato, adeo vt nihil in nobis ſit quod decorũ, quod honeſtũ ſit. Animæ
Hier.3 noſtræ decor gratia eſt, gratia vbi ceſſerit vitiis, turpius nihil dici poteſt, hac peccatricæ anima, Hiere. Leua nunc in circuitu oculos tuos, & vide nunc vbi proſtrata ſis, fons mulieris meretricis facta eſt tibi, & noluiſti erubeſcere.
Hic eſt ille miſerrimus & plane deſperatiſſimus ſtatus, in quo nõ viuit, ſed mortua proſtrata iacet miſera conſcientia priuata gratia, onuſta peccatis, humi repẽs, nihil ſublime, nihil egregium cogitans, neq; agens, ſed quaſi in ſterquilinio ſeipſam quaq; verſum volitãs, donec ſol iuſtitiæ illuſtrauerit animæ latebras, quę vbi ſenſerit, atq; agnouerit, mox ſe erigit, mox pudeſit, moxq; erratorũ pœnitet, hinc ſubditur. Vt cognouit quod Ieſus accubuit in
Ro.10 domo Phariſæi Sed quo pacto cognouit Ieſum in domo Phariſæi accumbere? Per verbum, atq; famam. Fides enim ex auditu, auditus autem per verbum Chriſti. Quod
Chriſti clementia. vero illud verbum fuerit, qua imbuta ac inſtructa concipit de Ieſu benignitate, fiduciam, ſancta quadam impudentia irrumpens ædes Phariſæi, neq; euangeliſta, neq; alias indicatum legimus. Aeſtimo tamen fuiſſe hoc verbũ, quod facilis ac blandus erat erga delinquentes, quod neminem a ſe repellebat, quamlibet peccatis inquinatum, ſed omnibus condonabat noxam, reſtituebat ablata, reddebat deperdita, ac omnibus in vniuerſis prædicabat peccatorum remiſſionem. Hæc enim fama vniuerſam Iudæam peruaſit, qua multi publicani & meretrices tracti, adierũt Chriſtũ. Talis tamq; ſalubris & fauſta fuit illa concio, quam apud

Matthæum legimus. Venite ad me omnes qui laboratis & onerati eſtis,& ego reficiam vos. Et illa qua ſuam clementiam oſtenſurus,mox in initio ſui regni clamat. Pœnitentiam agite, appropinquabit enim regnum cœlorum. Hoc enim eſt verbum ſaluificum quo medebatur omnium morbis. Audiuit ſubinde quod alicubi teſtatus eſt Publicani & meretrices præcedent vos in reg. Vicit igitur ardor animi omnem fœmineum pudorem, inquieta eſt vagatur, multoq; magis ſolicita eſt, vt Ieſu animarum medico animum detegat mœrenté,quã hactenus fuit ſæculi deliciiſin hiãs,& procis placens. Neſcit enim moras amor dei, neſcit tarda molimina, ſpiritus ſancti gratia, inquit Ambroſi. Maxime vero delicto trahitur, ſi ab eo adamatur, qui ſemper præſto eſt benefacere, qui omnis boni & voluptatis fõs & origo eſt. Itaq; ſi Chriſti delicias interius perſentiſcat aĩa quicquid hacten⁹ dilexit, in auſeã vertitur, deſipit eĩ mũd⁹ deſipit & oĩs carnalis voluptas nec antea,quieſcit, quã potitur cupitis amplexibus ſpõſæ. Id in Cãticis verborũ qbuſdã inuolueris aperit ſpõſa, Oleũ effuſum nomẽ tuum, id eſt miſericordiæ & clemẽtiæ fœlix quoddã unctũ, nos traxit nos illexit vt te ſequamur, te omnibus ſtudiis & conatibus amplectamur. In odorem enim vnguẽtorũ tuorũ currimus. Vngentarius erat Chriſtus, variaque pro criminum varietate pharmaca exibuit aliis ſeuera, aliis dulcia alii admodum lænia, ſingulis tamen ſalubria adhibens, vt erat medicus omnium, qui viuunt, peritiſſimus. Prædicauit auaris, date eleemoſynam, prædicauit hypocritis, mũda prius quod intus eſt, aliis item verbis traxit carnis ac libidinis inquinatos, aliis alios. Verum hæc peccatrix odore tracta eſt ſuauiſſimo ac lætiſſimo, qui per omnes ciuitates ſpargebantur. Nempe quod is eſſet, qui omnes in conſortium ſuum admitteret, omnibus regnum cœlorum promitteret, modo crederent, fideque ambirent, & amore poſſiderent. Opinor eam dixiſſe, per noctem in lectulo meo quæſiui quem diligit anima mea, quæſiui & non inueni. Surgam & circuibo ciuitatem, ſequitur, Paulatum cum pertranſiſſem eos, inueni quẽ diligit anima mea. Si Chriſtũ inuenire volumus, e cœno vitiorũ ſurgendũ eſt, pertranſeũ-

Mat.11
Mat.4
Mat.21.
Canti 1.
Luc.11.
Mat.13
Cant 3.

di denique hi ſunt, qui nobis in Dei itinere obſiſtũt, parentes, amici, & quotquot tendem nos a veritatis itinere auocare moliuntur, etiam dulciſſima vxor, etiam literarum
Pſal.123. ſtudium, etiam pecuniarũ laquei, vt vere poſſimus, dicere, Laqueus contritus eſt, & nos liberati ſumus. Iam quo non deſpondeamus animum, ob vitam in vitiis tranſactã, ſepæ huius peccatricis exemplum in mentem reuocemus. Reuocemus & verbum Prophetæ, Cõuertimini filii reuertẽtes dicit dominus, quia ego vir veſter. Felix qui ĩ impietatis non eſt prolapſus, vt dicat, nolo agnoſcere peccatum meum, nolo intelligere errorem, Sunt enim nonnulli, qui ſuum errorem excuſare audent, qui, cum cauteriatam habeant & aduſtam conſcientiam, quamlibet manifeſta flagitia pallio quodam, & periſomate tegunt. Aduerſus quos Hieremias, Percuſiſti eos & non doluerunt, atriuiſti eos & renuerunt accipere diſciplinam, noluerunt reuerti. Et item Iniquitates noſtræ declinauerunt hæc, & peccata noſtra prohibuerunt bonum a nobis. Eadem Eſai. obiicit. 59. populo Iſraelitico. Auerſi ſumus ne iremus poſt tergum Dei noſtri. Laborant hac impietate omnes, qui errata ſua nõ ſolum non agnoſcunt, ſed excuſant, ſed quod omnium deploratiſſimum eſt defendunt, quales ſunt omnes hæretici, & ſciſmatici, qui ſectas perditiõis eccleſiæ Chriſti inuehunt. Tales enim ſuſtinet & patitur eccleſia, ingemiſcẽs & dolens ex ſeſe prodiiſſe, qui ſecus docent, quam vniuerſalis eccleſia credit. **Attulit alabaſtrum vnguenti.**

Aduerſũ eos q ſuũ ipſorũ delictũ agnoſcere recuſant.

Hiere.5.

Ibidem

Eſa.59.

Quod habuit in ſe oblectamenta carnis, tot de ſe inuenit holocauſta inquit Grego ſignificans, hanc debere eſſe regulam animæ reſipiſcentis, vt videlicet, omnes delitias priſtinæ vitæ frangat, atque ad Chriſti pedes effundat, tum etiam membra vniuerſa quæ inhoneſtæ voluptatis inſtrumenta fuere, in eius obſequium conuertat, quam ſic adamar, ſic deperit, vt dicat, Nunciate dilecto, quia amore langueo. Si enim vere reſipiſcas, oportet Pauli iuxta canonem, tuam penitentiam inſtituas, quam habes Roma. 6. Sicut exhibuiſtis membra veſtra ſeruire iniuſtitiæ ad iniquitatem, &c. Qui itaque cum peccatrice peccatum ſuum agnouit, iam in conſpectu domini effundat. Effundite coram

Quomodo inſtituẽda pœnitẽtia.

Cant. 5.

Roma 6.

Pſal.61.

illo, inquit dauid, corda veſtra. Et Iohel 2. Conuertimini Iohel.2.
in toto corde veſtro, Scindite corda veſtra, & nō veſtimē
ta. Effunde & cordis tui fœtorem, non tantum in aures Cōfeſſio
domini, qui omnia nouit, antequam illi aperias, ſed etiam-
num in illius aures, qui te rurſus per viuum Dei verbum
e mortis faucibus reſuſcitet, qui medicinam ſingulis mor-
bis opportunam adhibere valeat. Nam ita habes in Leui-
tico Pronūciet peccatum ſuum, & orabit pro eo ſacerdos
Et in Euangelio. Ite oſtendite vos ſacerdotibus. Oſtendi
te inquam vos, non aliena peccata opprobrātes. ſeu etiam Leu.17.
cōnfitentes, ſed iniquitates veſtras retegite, vt pateant ei,
qui legatione, condonandi delicta, Dei fungitur, Hoc enim
indicauit hæc mulier Chriſtum audiens, a quo primaria
authoritas remittendi peccata, in poſteros deriuata eſt.
Quod vero mulier hæc a tergo ſtetit pudoris ac verecun-
diæ iudicium eſt. Sic & publicanus Euangelicus ſtabat a
longe veritus proprius accedere. Eſt enim ſancta hæc ve- Verecun-
recundia & confuſæ mentis imago, adeo pœnitentibus ne dia.
ceſſaria, vt niſi adſit nihil condonationis reportabit.
Pſalm.43. tota die verecundia mea contra me eſt, & con-
fuſio faciei meæ cooperauit me. A tergo igitur ſtetit corpo Pſal 43.
re mulier, ſed in mente erat ſeruatoris, ſtetit meticuloſa &
rea mortis, opprobriis repleta. Cæterum quamquam ea
confuſio, qua metuis & reuereris dominum, ſancta ſit, &
ad veram reſipiſcentiam neceſſaria, non tamen ſic con-
fundi oportet, vt ſileas, quæ dicēda ſunt eaq; occulteſque,
olim coram angelis publicitus recitenda. Eſt enim confu-
ſio adducens peccatum, & eſt confuſio adducens gloriam
& gratiam, inquit Sapi. Eccl.4. Ideo ſubdit confitenda eſſe Pudor in-
delicta Non confundaris confiteri delicta tua, & ne ſub- utilis.
iicias te omni hoī, pro'pctō Id qđ ego intelligo, nō eſſe ad Eccle.4.
quālibet pro remedio ſalubri recurredē medicū. Sūt eñ plæ
riq; ſacerdotes, cæci & duces cæcorum. Sunt alii, multo in- Haud ci-
firmiores ſpiritu, quā ii q ſua vulnera detegūt. Eſt & quoſ- tra delectū
dā offēdere, qui plus nimio emungūt, non edificantes con- cuilibet
ſcientiam, ſed ſcrupis inquietantes, ac turbātes. Sunt & plæ quid vis
riq; quorū infinitus eſt numerus, qu ad ſolos numos nō cōfitēdū
ad animam manū porrigunt, proq; buccello panis verita-

tem vendunt,diſsimulant ad maxima principũ, negotiatorum,ciuium vita,vt interrim ſuis cenſibus nonnihil accreſcat. Igitur inter tot mercenarios, qui ſolum ſua commoda ſpectant,diſpicicias quem potes diligentiſsime, quis verus paſtor ſit,quis nihil aliud quã ſalutẽ tuã quærat. Nõ igitur te propter peccatũ omni homini, id eſt, cuilibet cõfeſsionario ſubiicias,ne ambo in foueam præcipitemini.

Lachrymis cæpit rigare pedes eius. Oculos quos antea ſpectaculis & ſcæniciis ludis inquinauerat,quos per ſæculi vanitatem obcæcauerat,quos ad turpitudinem ſoli

Lachrymæ.

ta erat ſtibio depingere, ſalubri lachrymarum imbre expurgauit. Solet enim per hunc ſenſum, non ſemel mors intrare,vtriuſq; pluſquam letiferum interiora noſtram ingredi. Quem ſalubriter licebit expiare lachrymis. Ita & Dauid, Lauabo per ſingulas noctes lectum meũ, lachrymis meis ſtratum meũ rigabo. Et item: Exitus aquarũ deduxerunt oculi mei,adcedit, quod Iudiht ait: Indulgentiã eius fuſis lachrymis poſtulemus. Noti ſunt Threni Hieremiæ, Plorans plorauit,inquit, & lachrymæ eius in maxil.eius. Et item.2. Deduc quaſi torrentẽ lachrymas per diem & noctem,nõ des requiẽ tibi,neq; taceat pupilla oculi tui. Notæ ſunt & illæ lachrymæ,ad quas alibi idem hortatur. Filia populi mei, accingere cilitio, & conſpergere cinere. Luctum vnigeniti fac tibi,planctum amarũ. Vtinã ad has voces & nobis lachrymæ ſi non corporis,ſaltẽ cordis erumperent. Laua inquit Eſai. a malitia cor tuum. Gloſſa quædam hoc loci habet. Maria ſoror Lazari bis eodem functa eſt officio, ſemel in Galilæa,ſecundo in Bethania,ibi pedes,hic caput. Sic fidelis anima prius ad pedes prouoluitur domini,miſericordiæ operibus,pauperum inopiam ſubleuans, tum caput vngit,quando miſericordia domini viciſſim vngitur, vt ſemper ſecura eſſe poſſit.

Pſal.6.

Pſal.118

Thren.1

Ibidẽ.2.

Hiere.6.

Hiere.4.

Capillis terſit capitis ſui. Id eſt, vt Gregorii imitemur,charitate externa erga proximum accenſa in pauperes fuit miſericors, ſuperfluos cibos,& veſtimenta, & reliqua diſtribuens, Quod inquit Chriſtus, Supereſt, date eleemoſynam, & omnia munda erunt vobis. Nam ſicut aqua ignem, ſic eleemoſyna extinguit peccata, pauca no-

Lucæ 11.

Eccle.3.

biſ ſufficerent, ſi quiſq; ſibi ipſi ſufficeret. Initium enim vitæ hominis aqua, panis veſtimentum, & domus protegens turpitudinē. Iam quod reliquū eſt, largire pauperibus, frāge eſurienti panē tuū, & egenos vagoſq; introduc in domum. His enim capillis tergitur caput noſtrum Chriſtus. Nam quod vni ex minimis meis feciſtis, mihi feciſtis. Hos capillos vt abiiciamus in Hiere. Tonde capillum tuum, & proiice, & ſume planctum, id eſt, frange eſurienti panem, da populum vel frigidæ aquæ ſitienti, proiice ad inopes & miſere afflictos viſcera miſericordiæ. Natura. paucis cōtenta. Eſai 58. Matt 25 Hiere.7.

Et oſculabatur pedes eius. Obſerua amoris vehementiam, & improbitatē ardoris. Recte dicitur in Cantic. Fortis eſt, vt mors, dilectio. Et, En dilectus meus loquitur mihi. Loquebatur intus ſpōſus, traxit, excepit, arriſit, id vbi ſenſit peccatrix porro in oſcula fuit. Oſculo enim declarant amantes mutuum amorem, id quod imitatur hæc mulier. Omnia enim quæ geſſit ſymbola amicitiæ fuere. Cantic.1. Oſculetur me oſculo oris ſui, in gratiam redite anhelabat, quæ exoſculari a ſponſo poſtulauit. Igitur præcipit Paulus Salutare inuicem in oſculo ſancto. Recte in oſculo ſancto ſe excipere debent fideles non turbi & Venereo vt mutuum amicitiæ & fidei officium oſtendatur. Canti.8 Oſculum Canti.1.

Vnguento vngebat. Erat vnguentum hoc eximium maximoq; precio paratū, quo ſignificatur vt bene operando, bonæ opinionis odore ac famæ alios reſpergamus, & ad probe agēdū noſtro alios excitemus exemplo. Nobis enim conſcientia ſi quidē ſufficit, ſed aliis fama inculpata neceſſaria eſt, vt videliſcet ita inſtituam' vitā noſtrā, ne cui ſimus offendiculo. Id ſiquidem preſtiterimus, ingenue licebit cū Paulo dicere Chriſti bonus odor ſumus, aliis quidē odor vitæ in vitā &c. Spargitur hoc vnguētū p oēs eccleſiæ angulos vt bū aīaduertit ſponſa. Oleū inquit, effuſū nomē tuū quo nomine nō tā miſericordiæ diuinæ liquorē quā præclara pietatis opera deſignata ſūt. Si ;dē ſctē, et religioſe, iuſte & pie vitā noſtrā, ſine querela trāſigamus, Hoc eſt qd Eccle indicat.7. Melius eſt nomē bonū, quam vnguenta precioſa 1.Cor.2. Canti.1. Eccle.7

Vidēs aūt Phariſæus. &c. Hic ſi eſſet Propheta.

Audiuimus chariſſimi pœnitētiæ regulas aliquot. quas nobis peccatrix graphice ob oculos effigiauit, improbitate quadā & ſancta impudētia irrumpens in regnum cœlorum qualis ſit nunc Phariſæus iuſtitiarius ille, & arrogantia tumens, ex iis quæ Euangeliſta ſubdit, facile perpendere poſſumus. Sunt enim nōnulli hoīes plus nimio ſuperſtitioſi, aſpernantes præ ſe oēs qui externis laruis operum nō ſunt conſpicui. Quorum ſi animum internoſcas, nihil offendes quod verā pietatē ſapiat, quod bona opera ex charitate elicita ſpiret, interim etiā morbo quodā incurabili liuoris, ac odii hypocriſeoſq; laborant. Tales inquiunt, ſi quē reſipiſcentē viderint, Hic ſi eſſet Propheta, &cæt. In numer. 5. legimus, Præcipe filiis Iſrael, vt eiiciant de caſtris omnem le-
Leuit. 5 proſum, & qui ſemine fluit, pollutuſq; eſt ſuper mortuo, tā maſculum quā fœminam. Idem fere Leuit. 5. Si tetigerit quicquā de īmūditia hoīs, iuxta omnē impuritatē qua pollui ſolēt, oblitaq; poſtea ſubiacebit delicto. Ex his atq; aliis locis colligebant Phariſæi: falſæ iuſtitiæ faſtu corrupti, ſe pollui, ac cōtaminari ſi cū Publicanis & peccatoribꝰ colloquerētur. Non intelligētes quæ ſancta ſunt, coinquinari nō poſſe, niſi vitiorū contagionē ſponte participent. Habitauit in Sodomis Loth, & nō eſt pollutus, & pleriq; alii viri
Gene. 39 ſancti, in medio nationis prauæ ſplēdide ſeſe habuerunt. Quanquam non oībus id tutū ſit. Sūt enim imbeciliores nōnulli, qui prauorum factis coinquinari facile poſſint, ac illis dicitur, Sancti eſtote, quoniā & ego ſanctus ſum. Et
Lebi. 19. item, Exite de medio eorum populꝰ meus, & immundū ne tetigeritis. Verū talis non erat Chriſtus. Nihil ergo illi immunditiæ, ex conſortio & colloquio peccatricis mulieris accidere potuit, nemo hūc cōtaminari vel factis vel quanlibet turpibus operibus valebat, qui in hoc venit in mundū, in hoc mortuus eſt, vt ſuo ſanguine inquinatos & ſanctificaret & ab omni inquinamento abſtergere. Lauit enim nos a peccatis noſtris, inquit Ioan. in ſanguine ſuo. Et ad Hebr. Paulus. Quanto magis ſanguinis Chriſti mūdabit conſcientias noſtras, & cæt. Id ſentiens mulier importunam ſe ingeſſit conuiuio. Reſpondens Ieſus dixit ad illum. Simon habeo tibi aliquid dicere.

Apoc 1.
Hebr. 9.

Parabola vtitur Chriſtus.propemodum rei ob oculos poſitæ accommoda Nam tria licebit in hoc cõuiuio obſeruare.Primo iudicẽ,qui omni vitio caret,deũ,qui corda ſcrutatur & facta, operaque noſtra quali ex animo proficiſcãtur perpendit.Tutatur hic ſemper ſuos, defendit confugientes ad ſe,recipit,quoſlibet in ſuum conſortium, qui in illum credunt,qui amant,qui factis ſe & credere & amare declarant.Secundo adeſt peccatrix ſuum erratum agnoſcens ſibiipſi eo magis diſplicens quo grauius peccauit, quo longius a deo antea receſſit,irrũpit hæc amore erga Chriſtum accenſa,ad conuiuiũ,agnoſcit culpã,factiſq; declarat animi mœrorẽ,declarat & propenſum in Chriſtum ſtudium, iamque incipit verũ eſſe,quod ait Petrus, Charitas operit multitudinẽ peccatorum.Debuit hæc multa Chriſto, ſed tamen veniã ac cõdonationem vera confeſſio meretur.Tertio adeſt conuiuio Phariſæus,iuſtitia externa tumidus, & plus nimio fidens ſuis viriculis, calumnians etiamnum Chriſti oĩm ſeruatoris benignitatẽ,faſtidiens quoq; peccatricẽ ſeu immundã,cũ ipſe interim inuidus eſſet,obtrectator eſſet famæ ab alienæ arrogans quoq; & ambitioue corruptus, Debuit & hic Chriſto fidem,ſed non præſtitit, debuit pro peccatis pœnam,ſed ſoluendo non erat,atque huc tota parabola adhibetur,quam tamen ad viuum expendere non poſſumus,neq; debemus,opinor.ſi Aug credimus Satis enĩ fuerit eã accõmodare præſenti cauſſæ, & rei propoſitæ.Agit igitur Chriſtus hoc ænigmate,vt Simonis ſuperbũ animũ retũdat.vt porro peccatorẽ eſſe & hũc commõſtret, eoq; gratia egere Omnes enim peccauerunt & egent gratia Dei igitur ait.Duo debitores erant cuidam fœneratori.Comparat Simonem & peccatricem CHRISTVS eo quod obſtricti erant ære alieno,Ille quidem pauca videbatur debere iuxta hominũ æſtimationẽ,hæc vero multis erat obnoxia criminibus,non tam in oculos aliorum quam propriis. Fœnerator deus eſt, qui ad vſuram collocauit omnia dona ſua, alii quidem quinque talenta,alii duo,alii vnum tribuens. Verum multis modis contingit nos domini pecuniam prodigere, inque profanos vſus expendere,eoque magis debitores conſtringimur,quo minus lucri

1.Pet 4.

Rom.3.

Mat.25

reportamus,minuſq; fœnoris in theſauros domini reponimus.Credidit hic nobis multa, nos pauca rependimus. Imo beneficia magnifica ingratitudine repẽſamus. Quod ait alterum debuiſſe denarios quingentos, alterum quinquaginta ſignificat quinq; ſenſibus nos hæc debita cõtraxiſſe. Omnes enim qui peccamus, ſenſoriis inſtrumentis abutimur, alius tamen alio magis. Sunt enim qui ſeipſos dedunt vitiis,prorſuſq; proſtituunt & corpus & animam Sunt rurſus qui in ſpeciem ſancti videntur, interius tamen pleni ſunt ſtercore & putredine iræ, odii,liuoris Hi quinquaginta debere videntur,humano iudicio,alii vero quingenta,vtriq;tũ deo pctores ſunt,vtriq; gratia ac liberalitate creditoris indigent,quanquam vtriq; id ipſum non animaduertant quocirca alteri condonatur noxa, alteri, qui non agnoſcit,qui ſeipſum non humiliat,qui non amat,non eſt officioſus, minime condonatur. **Non habentibus**

Nemo ſuis viribus pro peccatio ſoluendo eſt.

illis vnde redderent,donauit vtriuſq;. Nemo enĩ ſuis viribus excluſa dei benignitate ſoluendo eſt, nemo poteſt ex ſe ſatiſfacere pro peccatis, niſi illi gratia Dei ſuppeditet vires, & præſidium Non enim ſumus ſufficientes ex

2.Cor 3.

nobis tanquam ex nobis ſed ſufficientia noſtra ex DEO eſt. Et item. Quid enim habes quod non accepiſti? Iam ſi accæpimus,donum dei eſt,ſi donum dei eſt, non ex nobis perinde atque ex nobis,proficiſcitur, ſed ex præueniente & cooperante gratia, cui potiſſimum ferri acceptam oportuit & conuerſionem noſtram & ſatiſfactoria opera. Agit hoc multis argumentis PAVLVS, quando dicit: Non ex operibus iuſtitiæ quæ fecimus nos,ſed ſecundũ magnã

Titum.3.

miſericordiam ſuam,ſaluos nos fecit Et item ad Ephe. Dei

Ephe.2.

enim donum eſt,non ex operibus,ne quis glorietur,& cæ.

Quibus liquido conſtat,& Chriſtum & Paulum, loqui de

ſatiſfactio

eo ſtatu,quo peccatores ſumus,alienique a deo,non autem de eo, quo amici dei ſumus, perque fidem Chriſto inſititii facti.In eo ſiquidem ſtatu, quo gratiam conſequuti bene operamur,multis modis, ſatiſfacimus reddimuſque quod debemus.Reddimus enim deo,quod dei eſt, & quod Cæſaris Cæſari, deo animam & corpus, præces, vota & id genus alia ex charitate erumpentia opera, Redde inquit

Dauid,altiſſimo vota tua Et item. Quid retribuam domino Calicem ſalutaris accipiam,Vota mea domino reddam Pſal.49.
in conſpectu omnis populi ſui.Et Oſee.14. Reddemus vitulos labiorum noſtrorum.Eccl 5.Si quid voueris deo ne moreris reddere Quo etiam colligimus longo interuallo eos ab errare a vero,qui nihil poſſe reddi a nobis deo, autumant. Reddimus enim deo vitam noſtram, & præces,vitulos ſcilicet labiorum noſtrorum. Cui enim iuſtius, cui dignius omnia noſtra reddenda ſunt,atq; offerenda,quam illi,a quo mutuum accæpimus: Reddimus etiamnum deo ieiunia,quibus ſubinde cooperante gratia abſtergũtur peccata,nam dominus teſtatur.Date eleemoſinam & oïa munda erunt vobis. Atqui hic vides eleemoſynas mũdare peccata ſicuti & alibi eleemoſynis redimi præcipiuntur. Reddimus ſecundo proximo honorem, vectigal, amorem, officium denique noſtrum,quod illi lege amicitiæ debemus, Rom.13. Reddite omnibus debita, cui vectigal, vectigal cui tributũ,tributũ,Itẽ reddimus cũ Zacheo,ſi quẽ defraudauimus quadruplum,Sic & Deut.24. præcipit Moſes de reddendo pignore.Si inquit, pauper eſt, non pernoctabit apud te pignus,ſed ſtatim reddes ei ante ſolis occaſum,vt dormiens in veſtimento ſuo benedicat tibi, & habeas iuſtitiam coram deo tuo. Idem de mercede reddenda mercenario.Eadem,inquit,die reddes ei præcium laboris ſui ante ſolis occaſum.Ex iis conſtat,eos mendaces eſſe, falſoſque ſcripturæ interpretes,qui nihil diſtinguunt inter ſtatũ peccati & gratiæ.Si in peccatis degas , reddere quidem potes multa quæ proximo debes,reddere & nonnulla potes,quæ Deo debes,nempe viſibilem cærimoniam, interim tamen nihil tibi ad æternam fœlicitatem proficis, nihil inde lucri nihil præmii neque fructus reportabis Igitur Chriſtus. Nõ habentibus vnde redderent. Cur ita? Quia animam perperam æri obſtrinxiſti alieno,quia vænundatus es ſub peccato. Iam, quoniam ſub peccato vænundatus es nihil deo dignum repenſare niſi liberes ſeruatoris beneficio, potes Hoc eſt quod ait,cõdonauit vtriſq;,intellige per Chriſtum qui eſt ſatiſfactio noſtra,& redemptio. Roman 8. Proprio filio ſuo non pepercit deus,ſed pro nobis omnibus tradi-

Oſee.14. Eccle 5. Luc.11. Danie.4. Roma.13. Lucæ.19 Deut 24 Roma. 8.

Coloſſ.2. dit illum, Et ad Col.2. loquens de efficacia crucis, & condonatione erratorum, ita habet. Vos enim mortui eſſetis in delictis & præputio carnis veſtræ cõuiuificauit cum illo, donans vobis omnia delicta. Cura igitur in Chrrſto, vt ſis cũ reddere meritorie multa potes, quæ antea mortuus non valebas. Quis eum plus diligit? Reſpon. Aeſtimo quia is cui plus donauit Bene quidem & optime. Habet hic gloſſa ordi, ſecundum homines plus fortaſſe offendit, qui plus debuit, ſed miſericordia domini cauſſa mutatur, vt amplius diligat, qui amplius debuit, ſi tamẽ gratiam conſequatur. Exigit enim gratitudo vt etiam vehementius ames, a quo tot beneficiis es affectus, qui minus peccaſſe videtur Proinde colligunt hoc loci, multi Chriſtianũ hominem multis rationibus deo obſtrictum, multoque magis quem gentilem & ethnicum, deo obnoxium. Idem forſan de eo qui potiora gratiæ & operationis dona recæpit. Dũ enim augentur dona, rationes etiam donorum creſcunt. inquit Greg. Recte iudicaſti Probat Chriſtus Symonis increduli adeoq; hypocritæ & arrogantiſſimi iudicium quaſi rectum, & æquitati conſentaneum, quo ſequitur aduerſus ſciſmaticos huius ſæculi, non omnia infidelium hominum opera eſſe peccata, imo eſſe quædam a peccati reatu immunia, porroque aliena, vtpote quæ a recta ratione vel elicita ſunt, vel exequutioni demandata, neq; enim interiit recti & honeſti iudicium in mortalibus omnibus, id quod cernere licet in philoſophis pleriſque & aliis item Reipub. moderatoribus Sequitur ſecundo, hominem extra gratiam poſitum, multa & agere & dicere, quæ de genere morũ bona ſunt, iuſta ac naturali legi conſona, id quod huius Simonis iudicium probat. & Chriſtus in Euangelio. Si igitur vos cum ſitis mali noſtis bona data dare filiis veſtris & cætę. Ita multos eſt inuenire ieiunatores, multos verbi miniſtros, pleroſque ſæculi iudices, compluresex philoſophis qui pleraque multa obſeruent, quorum nomine commendandi ſunt, etiamſi nihil illis hinc mercedis ſperandum ſit a deo Damnatur autem hic phariſæus ſua propria ſententia ſecũ ferẽs quo intereat, ſuſpendaturq;, ſunẽ,

Non oĩa ſfidelium hoim opera ẽ peccata.

Matth.7.

Conuerſus ad mulierem ait,&c. Cõuertit ſe animi propenſione,vt erigeret mœſtam ac mœrore confectã totq; indiciis teſtantem priſtinæ vitæpœnitudinem Deinde numerat officium peccatricis fœminæ,quod certe non erat vulgare,nec animi oſcitantis indiciũ,Oia enim q̃ ægit argumẽta fuere immẽſi cuiuſdã erga chriſtũ amoris id quod ex ſuperioribus conſtat Hinc Chriſtus Fœlix fauſtũque pronũciat nuncium,quo ſimul declarat omnem noxã condonatã.

Propter quod dico tibi remittuntur ei peccata multa.&c.Cui autem minus re.mi.diligit,

Arguit tacite phariſæorum frigidam erga deum dilectionẽ Quicquid enim faciunt non ex animi proficiſcitur ſynceritate,ſed ambitione & arroganti quadã oſtentatione ſui Videbantur enim ſibiipſis iuſti,& tales omnino, qui nullis peccatis eſſent obnoxii,eoq; frigidus deum proximũq; amabant Neq; enim putabant ſe multum habere, quod ignoſceret Deus,qui ſibi munditiam animi, & condonationem peccatorum ex propriis operibus pollicebantur, id eſt ex craſſis & externis ſolum operibus legis Moſi. At qui in hoc fallebãt maxime ſe ipſos, eoque iure optimo a Deo repudiati ſunt. Remittuntur tibi peccata tua, Fœlix abſolutio,remittuntur tibi peccata tua,ſed non ſine præcibus,non ſine lachrymis, non ſine multis etiamnum externis operibus impetrata,quenquam interim gratia gratis ſit impartita,& non ex operibus legis diſtributa. Quandoquidem ſi rem altius perpendas , habes primo verbum ſalutis quod in aures increbuit peccatricis,nempe illud, venite ad me oẽs qui laboratis & onerati eſtis. Secundo,habes liberi arbitrii conatum,oblatæ gratiæ ſeſe accommodantem & medicum adeuntem, qui præſto erat ſingulis morbis ſalubria pharmaca exhibere. Venit igitur ad domum phariſæi,irrupit imprudẽter quidem ſed fœliciter cõuiuio. Tertio amat vehementius medicum, id quod ſignis nutibuſq; declarat. Tota enim ardet ac amore Xpi flagrat. Hinc lachrymæ hinc oſcula,hinc alia humanitatis & dilectionis prodiere officia Atque hoc eſt quod ait. Remittuntur ei peccata multa. quoniam dilexit multum . Dili-

Quibus rationib' Madalena a Xpo abſolutioné meruit. Match 11

Rom. 8. gentibus enim deum omnia cooperantur in bonū. Proinde hic, vides quam fœliciter huic ceſſerit peccatorum magnitudo. Quarto, indignationem perpende hypocritarum & eorum dominum qui ſibi iuſti videntur, qui præ ſe cæteros aſpernantur, cæteris dei dona, & clementiam inuident, quales etiam hoc tempore multos licet cernere, qui veros hypocritas agunt, dum ad aliorum fœlicitatem torquentur. Cæterum vno Chriſti verbo damnantur, Væ vobis phariſæi & ſcribæ, qui iuſtificatis vos coram hominibus. Ex hoc numero fuere & conuiuatores illi, qui tacitus

Eſa. 43 Chriſti verba arguebant. Quis eſt hic qui peccata dimittit? Ignorabant enim miſeri lateutem in Chriſto diuinitatis vim & potentiam, qua vere dicere potuit. Ego de', qui deleo iniquitates. Quinto obſerua iudicis clemētiam in peccatores & reſipiſcentes. Nihil enim moratur phariſæorum temeritatem. non authoritatem extimeſcit eorum qui omnibus erant admirationi, ſed conſtanter pro peccatrice pronunciat. Remittunrur ei peccata. Recenſet & beneficia, demumque lætam domum remittit. **Fides tua te ſaluam fecit, vade in pace.** Cur ſaluam fecit? Quia quem dilexit anima ſua, quia dilectionem operibus de-

Inter fidē ac charitatē differētia. claraauit, quia illachrymauit propriam infœlicitatem, quia rigat, extergit, oſculatur, vngit, quæ omnia charitatis ſunt argumenta. Proinde hic vides, quanto interuallo diſſideant a vero, qui omnem ſalutem id ſolam fidem reiiciunt. Neq; enim dicit Chriſtus, ſola fides te fecit ſaluā, ſed antea

1. Cor. 13 fatetur illi cō donata multa, quoniā dilexit multū. Charitas igitur eſt quæ omnia credit, quæ omnia ſperat, oīa operatur, non ſola fides, cui non ſummam, ſed imam ſalutis portionem tribuimus. Nam ſumma ſalutis eſt dilectio, vt enim plenitudo legis eſt dileſtio, ſic & plenitudo fœlicitatis & vinculum perfectionis exiſtit. Idem enim munus, idem officium vtrobiq; exercet, & legem perficiens, & fœlicitatē

Cur xp̄s ſalutē toties fidei tribuerit. conſumans, id quod nuſquam fidei tributū legimus. Cur igitur inquit quiſpiam, toties ſalutem fidei tribuit Chriſtus? Dixit alibi, & idem repetere non pigebit. Quia rebelles Iudæos a Moſe, ad ſe reuocare volebat. Ipſe enim erat propheta ille magnus, quem fore prædixit Moſes. Ipſe ſemen

illud benedictum, in quo omnes conſequuturi benedictionem erāt. Id quum ratione depræhendi non poſsit, humana, fide arripi oportuit, eoq; factum eſt, vt toties in fidem reiiciat ſalutem, toties replicet fides tua te ſeruauit. Oportet accedentem Iudæum & gentilem credere, quod Chriſtus ſit mundi ſeruator, quod mediator ſit dei & hominum, quod totius legis ſit finis & ſumma. Secundo, in fidem reiicit ſalutis noſtræ arcanā energiam, ne quis ſe ſuis viribus ſolum indepiſci exiſtimet, quod ex dei munere pendet. Hoc eſt quod Paulus teſtatur. Non ego, ſed gratia dei mecum. Et item. Sufficientia noſtra ex deo eſt. Et in Ioanne Chriſtus. Sine me nihil, poteſtis facere. Ideo toties Dauid replicat. Fortitudo mea & laus mea dominus, & factus eſt mihi in ſalutem. Et niſi quia dominus adiuuiſſet me, paulominus habitaſſet in inferno anima mea. Et factus eſt dominus firmamentum meum, & refugium meum. Similier & illud. In te inimicos noſtros ventilabimus cornu. Non dixit noſtra virtute aut induſtria inimicos ventilabimus cornu, ſed in te, atque tua dextera, tuaque potentia expugnabimus omnes aduerſarios noſtros. Vides omnia hic in deum reiici tanquam in authorē victoriæ, & ſaluris. Quod vero addit hoc loci Chriſtus: Vade in pace, idem eſt cum illo: quod alibi teſtatur: In me habebitis requiem. Et item. Inuenietis requiem animabus veſtris, qui videlicet ante cō ſcientiæ ſtimulis excarnificati fuiſtis. Largiatur nobis hāc pacem omnium bonorum largitor Chriſtus, qui eſt pax noſtra, & totius ſalutis baſis. Amen.

Hebr. 10. Noſtra victoria ex dei munere pendet. 1. Cor. 15. Ioan. 15. Pſal. 117. Ibidē. 17. Io. 16. Mat. 11.

Feria ſexta poſt dominicam de paſſione Euang. Ioan. xi.

CONgregauerunt pontifices & phariſæi conſilium, & dicebant. Nemo eſt chariſſimi magis ab omnibus damnandus, quam is, qui pro benefactis mala repenſat. Ideo in Prou. 17. Sapiens. Qui reddit mala pro bonis, non recedet malum de domo eius. Ingrati enim ſpes, inquit alius, tanquam hybernalis glacies tabeſcet, & diſperiet tāquā aqua ſupuacua, id quod vſu ingratiſsimis

Prou. 17 Eccle.

Iudæis venit. Illi ſiquidem cum memores beneficiorum dei debuerāt eſſe quibus omnifariam erant a deo op. max. affecti malum Chriſto machinātur, eoque impietatis ſunt prolapſi, vt illi mortem meditentur, qui mortuos reuocauit ad vitam, verum noluit deus tantum ſcelus ſinere multum, quando id quod effugere tentabant periculi, omnes in vniuerſum comprehendit, adeoq; inuoluit, vt & regnum & ſacerdotium amiſerint. Recte igitur alicubi, inquit Lactantius: non conſtare homini ratio pietatis poteſt, ſi cœleſtibus beneficiis extiterit ingratus, quod nō eſt vtiq; ſapiētis. Obligatio enim eſt ad præſtita beneficia talis, qualibus ſumus affecti beneficiis, id cum animaduertere potuiſſent ſcribæ & phariſæi, maiori odio prægrauantur, id quod tota hac lectione euangelica probatur. Ergo.

Colligerunt pontifices & phariſæi concilium. Conſultandi gratia ac cōſpirandi in mortē Chriſti coeunt in vnum phariſæi & ſcribæ, ceu primores populi inuidiæ
Pſal. 2 ſtimulis acti, quanquā hanc ſuam ſanguinariam conſultationem publicæ ſalutis prætexant incolumitate. Quæ rabies ſic eos tenuit, ſicq; perſuaſit, vt non niſi occiſo ſeruatore omnium Ieſu ſe Iudaicam gentem ſeruare poſſe autumarent. Prædixit hoc fore olim Dauid: Quare, inquit, fremuerunt gentes, & populi meditati ſunt inania. Aſtite-
Pſal. 32. runt reges terræ. Recte at meditati ſunt inania. Nihil enim inanius quam aduerſus Ieſum meditari, aduerſus ſalutem conſultare, ac in concionem coire. Dominus enim diſsipat
Gen. 49. conſilia gen. reprobat autem cogitationes populorum, & reprobat con. principum, Cur ita? quia inania ſunt, quia fragilia ſunt, & inſipientia. Ideirco olim vaticinatus eſt ſanctus patriarcha Iacob, Symeon & Leui vaſa iniquitatis bellantia, In Hebræo dicit Hiero. haberi vaſa iniquitatis arma eorum, in arcanum eorum ne intret anima mea. & in conuentu eorum ne deſoletur gloria mea, quia in furore ſuo interfecerunt virum, & in libidine ſua ſuffoderunt murum. Quæ omnia in Chriſtum, ſi allegoriam ſpectes, recta tendūt. Is enim vir ille eſt, de quo Eſa. Nouum
Here. 31. faciet dominus ſuper terram, fœmina circundabit virum. Qui itidem & murus eſt, & antemurale noſtrum, adeoque

totius ſalutis noſtræ tutiſſimum aſylum.Is itaque eſtquem occidere impii cõſultāt,quā cõſultationē,vt impiā, vt ſceleſtiſſimā,vir ſanctus execratur,ac damnat ſubdens. Maledictus furor eorũ, quia pertinax, & indignatio illorum, quia dura.Dauidem eos in Iacob & diſpergā eos in Iſrael Nemo Iudæis pertinacior,nemo magis rebellis ſi Stephano credimus.Duri corde vos ſemper reſtitiſtis ſpiritui ſancto,quēadmodum & patres veſtri At vero,quā animaduertendi ſint pœna,audi Dauidē eos. Separati enī ſunt in diē furoris dñi,atq; a teſtamento Dei,adeoq; adulciſſimis pro miſſionibus diuiſi & ab alienati,perq; totum orbem diſperſi,vagi,& errabūdi Imitentur hos Iudæorum ſcribas,quot quot tandem improborum cõſpirāt mortē,infamiā,ac cõſuſionem,quales multos habet mũdus.Gene.37.Ecce ſomniator veni,venite occidamus eum,& mittamus in ciſternam veterem.Idem habes in Iudæis qui in necem Pauli conſpirauerunt. Act.23.Deuotione deuouimus nos nihil guſtaturos donec occidamus eum.Idem nõ ſemel inueni Dauidi regi omnium,quifuerunt optimo. Quoties enim in huius necem Saul, quoties achitofel,aliiq; complures cõiurarũt? Verum dñs hũc eripuit de ore leonis in quod fere īciderat. Habet & noſtrũ ſæculum eiuſcemodi cõſpiratores,quorum alter alteri mortem intentat, aliis aliud euenire ſolet.Videmus manifeſtam infamiam non ſemel probis hominibus irrogari atq; inuri,vel hinc ſuam turpitudinem vel purgēt,vel tergāt.Recte notauit hoc vitium propheta. Omnis frater fraudulenter incedit.Et alius item: Inimici hominis domeſtici eius.Id vſu venit multis monachis, qui aduerſus ſuos præpoſitos miramachinātur.Eodem morbo & pleriqꝫ ſacerdotum & principum multi laborant,alii enim a pontifice ,a quo ſacris initiati ſunt,deficiunt, alii aduerſus Cæſarem multa impudentia ſeſe erigunt,ſunt etiam inter infamem plebem, qui aduerſus dominos ſuos legitimos inſurgunt, id quod ſuo malo didicerunt ruſtici ſuperioribus annis interfecti. Non igitur iniuria damnantur, qui pharatreas vel fractiones adinueniunt. Quandoquidem hoc criminis non tam CHRISTIANIS,quam Ethnicis damnabile eſt, nec modo iure pontificio, ſed etiam exteris legibus prohibitum.Cæterum & cõſentientes alicu-

Act.7

De cõſpiratoribus ſanguiſugis.

Gene.37

Act.23

Hier.9

Mat.10.

biſ notantur,& qui eo corrupti ſunt,vt infames in nullius accuſationem admittẽdi ſunt,Capitalis eſt,ſi aduerſus Imperatoriam coniures maieſtatem , ſin vero aduerſus eos conſpires ,qui verbum tibi ſalutis adminiſtrant,qui te in ſalutis viam dirigunt , multo maiore ſupplicio dignus eris.Inuaſit hoc immedicabile crimen multorum principum conſiliarios,multoſque ſic ſibi mancipauit, vt cui hodie be ne cras peſſime velint, peſſime & inſidientur, vitamque eripiant. Quid facimus?Quia hic homo multa ſigna facit. Semper ſolet inuidia aliorum marceſcere fœlicitate , id quod hoc loco licet cernere. Inuidebant enim gloriæ Chriſti, quam multis modis apud vulgum obſcurare conati ſunt. Quærunt quid faciemus,id antea non ſemel ex Chriſto diſcere potuerunt. Docuit enim quid facto

Ioan 6. opus eſſet,ſiquidem ſalutem indipiſci vellent.Hoc, inquit, eſt opus Dei vt credatis. Multa,inquiunt,ſigna hic homo facit.q.d.hoc eſt,quod nos angit,hoc torquet animos noſtros,quod magnificis factis celebrior quotidie euadit atque illuſtrior redditur.Si dimittimus eum ſic.oēs credent in eum,&c. Per inuidiam cauſſantur regnum affectare,& prætexunt publicam vtilitatem , eam videlicet. Si enim Chriſtus regnum inuaſerit, famaque rei innotuerit,ſuſpicabuntur rebellionem nos molliri,adeoque ab Romanorum Imperio & obœdientia velle deficere, hinc collecto exercitu nos adorentur,inuadent vrbem , vaſtabunt locum,& gentem tollent omnem . Proinde iis icommodis maturius occurrendum eſt. Sic ſolet ſemper in rebus pub.fieri,vbi odio,& malis auſpicii adminiſtratur res metu enim delinquitur, quæruntur præſidia humana,coniuratur aduerſus innocentes,tolluntur e medio probi ac cordati viri, quorum conſilio & reſponſis,adiutari ſolent & multo fœlicius gubernari,quam tyrannide.quam potentia. Teſtis eſt Salomon, Eccleſi.7. Ciuitas parua & pauci vi-

Eccl.7 ri in ea,venit contra eam rex magn⁹,& vallauit eam extruxitque munitiones per gyrum. & perfecta eſt obſidio, iuuentuſq; eſt in ea vir pauper & ſapiēs,& liberauit vrbē per ſapiētiam ſuam,nam melior eſt ſapiētia quā arma bellica.

Neque igitur ſi boni viri ſi vates celeberrimi, ſi philoſophi Reipub. præſint, in cauſſa eſſe poteſt exterminii imminentis, nam & Plato optabat aut philoſophos præeſſe, aut eos qui Rebuspub. præſunt philoſophari, ſed ſi in ciuitate tyranni habenas ac gubernacula teneāt, ſi impii & iniquiſſimi ſiccarii, prædones, ac adulatores principibus a conſiliis ſint, iam actum erit de regno, actum de imperio toto. Quo modo facta eſt meretrix ciuitas fidelis, inquit Eſai. 1. plena iudicii, Iuſtitia habitauit in ea, nunc autem homicidæ. Principes tui ſocii furum infideles, omnes diligunt munera, ſequuntur retributiones. Hacque ratione teſtatur dominus ciuitatem ſolo adæquatam, quod mali præſint, quod ſacra profanant, quod ſacerdotia veno exponant, quod viduam pupillumque opprimant. Ego inquit conteram ſceleratos & peccatores ſimul, & qui dereliquærunt dominum conſumentur. Eandem & Ezech. 7. rationem aſſignat demolitionis regni. Fac concluſionē, quoniam terra plena eſt iudicio ſanguinum & ciuitas plena iniquitate. Et adducam peſſimos de gentibus, & poſſidebunt domos eorum, ſequitur. Rex lugebit, & principes induentur mœrore, & manus populi terræ conturbabuntur. Secundum viam eorum faciam eis. Non igitur quod Chriſtus fidem docuit, quod arguit criminoſos, quod ſanitatem præſtitit infirmis, quod mortuos reſuſcitauit, deſtructioni anſā præbuit, ſed quia docentem repudiarunt Iudæi, eieceruntque verum hæredem extra vineam, igitur mali male perditi ſunt. Sic & olim factum eſſe, teſtantur captiuitates Babylonicæ. 4. Reg. 25. & Antiochæ. 1. Mach. 1. Aſtipulantur iis omnes prophetæ, & prophetarum dominus Chriſtus. Id circo, inquit, relinquetur vobis domus veſtra deſerta. Et in Luca. Circundabunt te inimici tui valo, & cæ. ſequitur, eo quod non cognoueris tempus viſitationis tuæ.

Vnus autem ex ipſis, Caiphas nomine, cum eſſet pontifex anni illius. Recte dixit olim Eſai. Iniqui ſunt cœtus veſtri. Coactum enim erat conſilium ſed iniuſtis, ſed inquiſſimis auſpiciis, iam, & qui præerant comitiis, mali erant, ac ſcelerati, ambitione turgidi, auaritia corruptiſſimi, liuore ac odio aduſti, id ex trib⁹ licet colligere.

Eſa 1.
Eſa. 1
Ezec. 7
4 reg. 25
1. Marc. 5
Lu. 19
Trib⁹ rōnis ōndit ĩiquū fuiſſe phariſeorū aduerſ⁹ Chriſtū cōſilium.

Primo Caiphas, Pontificia ſibi munia, pecunia coemerat, quo manifeſtario in legem MOSI deliquit, quæ præcipit vnum ſummum pontificem toto æuo ſuo præficiendum, quo mortuo, in locum patris ſuccedere debuit filius, ſacerdotiumque adminiſtrare, vt habes Exo 28. ſicque e-
Exo 28. rat Pontificium ſub id temporis perpetuum. Verum Iudæi ambitione ducti, illud annuum fecerunt, pecuniaque ſibi ſinguli venditabant a Romanis. Hanc morum corruptelam Synagogæ irrepſiſſe pleri que multi hiſtorici enarrant,
2.Mac.4 ſed & in. 2. Macha. 4. nonnulli, data pecunia prægrandi ad ſacerdotia contendiſſe leguntur. Quod malum auaritiæ & ambitionis vtinam cum Synagoga interiſſet: nec noſtros Epiſcopos & ſacerdotes, qui tot numis ſibi ſacerdotia parant, occupaſſet. Numis enim & pecuniæ parant omnia Romæ ac patent, id qui nolet credere, interroget eos, qui annata, vt vocant, colligunt, qui condonationibus omnem expiſcantur theſaurum, qui denique omnia ſacerdotia væno exponunt, atqui hic vnus abuſus tolendus eſſet in Conciliis ſacroſanctis. Secundo deliquit Caiphas, quod iuſtitiam ſubuertit, pronuncians innocentem morte ple-
Deu.16. ctendum ſine cauſſæ conitione, id quod non vno loco vetitum erat. Præcæpit enim Moſes Deutero. 16. Quod iuſtum eſt iuſte exequere. Non igitur erat tolendus CHRISTVS, etiamſi regnum temporarium, id quod falſum, occupaſſet, multo igitur hoc Caipha iuſtior fuit Nicode-
Io. 7 mus, qui ait: Nunquid lex noſtra iudicat hominem, niſi prius audierit ab ipſo. & cognouerit quid faciat? Verum hic Caiphas neque examinato Ieſu, neque adhibitis teſtibus neque deductis cauſſarum meritis, mortis reum pronunciat Chriſtum. Non eſt hic ordo iuris quamquam & hunc Caipham multi tyrannorum imitentur, & principes magiſtratus, id quod nos multis in concionibus teſtati ſumus. Verum, nemo eſt, qui ſuum errorem agnoſcat, multo pauciores, qui corrigant, pauciſſimi, qui patienter monentem ferant. Tertio, eo etiam offendit in iuſtitiam & æquitatem, quod peſſimi concilii author fuit. Is videlicet, qui potuit ex authoritate alios a temerariis auſibus & conatibus cohibere Ipſe enim cæteris ſceleratior fuit, imma-

nior,ac præcipitatior ad ſcelus nefandum & facinus inexpiabile,eoque maiore reatu obnoxius, frigidam eis ſuffūdebat,verumq; eſt quod ait Propheta Princeps poſtulat, & iudex in reddendo eſt. Verū ,miſer hic pontifex incidit in ſcylā cupiens vitare charybdim . Metuebat Roma. Iudæam incurſuros,ſi Chriſtum ſineret viuere, hinc conſu- Miche. 7.
litque peſsima, vt tollant e medio Chriſtum,ne in deuaſtationem tota gens abeat . Sed infœlix bis atque tertio in deterius exitium incidit, id quod paulo āte prædictum erat. Cadent in ore gladii,inquit Chriſtus, & captiui ducentur in omnes gentes.Ex iis , facile eſt intelligere, hanc Caiphæ conſulationem, multis modis fuiſſe impiem,fuiſſe iniquā, & omnino explodendam , quamquam huic omnes ſubſcriberent, vt verum ſit quod ait propheta :Facienti nequiſſimum conſilium reuoluetur in ipſum. Hoc au- Eccle, 27.
tem a ſemetipſo non dixit, ſed cum eſſet Pontifex anni illius. Quia Ieſus moritur⁹ erat, &c. Verba ſunt Euāgeliſtæ, quibus interpretatur & ac cōmodat Caiphæ cōſultationem,ad Chriſti mortem, quam noſtri ob ſalutē ſuſtinuit, non quod vere Propheta eſſet Caiphas,ſed ita vaticinatur, vt aſina Balaā, ipſe neſcius futurorū,ignaruſque earū rerum quæ ſpiritus ſanctus,vocibus ſignificari voluit.Animus enim Pontificis impius fuit, & porro ſanguinarius,ac incredulus,nihil aliud quā Chriſti mortem intendens, ne qua inde foret materies belli Romani. Veruntamen ac voce tanquam organo ſalutis Deus viſus eſt.Talis fuit & illa prephetia Sāguis eius ſuper Matt.27.
nos & ſuper filios noſtros . Abutitur enim Deus vaſis iræ ad oſtenſionem gloriæ ſuæ, id quod patet in Pharaone , vt habet Rom.9. Paulus Quod vero Euangeliſta ait Cum Rom.9.
eſſet pontifex anni illius, hoc ſignificari poteſt mea quidem ſententia, quod ex pontifice olim oportuit expectare ſententiæ ſenſuram.Id enim dignitatis deferebatur ſacerdotibus, vt cenſerent atque decernerēt , in rebus ambiguis quid facto opus eſſet Legem inquit Propheta,ex ore eius Malac.2.
requirent Obſerua hoc loco,non eſſe gloriandum de donis Dei quātūlibet eximiis niſi ex fide & charitate obtineā

De gratuitis dei donis quātū libet eximiis non eſſe gloriandum. tur & ad Dei gloriam exigantur. Eximium enim donum eſt prophetiæ ſpiritus, nihil tamen hic profuerit ad ſalutē, niſi adſit gratia ad dilectionis gratuitæ ſpiritus, quo omnia viuificantur, nam & Baal nefarius, inter prophetas adnumeratur, & tamen extra Dei fauorem, viticinatus eſt, idem de illis dicendum, aduerſus quos horrendo illa vox intonabit. Multi dicent mihi in illa die. Domine, nonne in nomine tuo prophetauimus, & dæmonia eiecimus?
Mat.7. ſequitur, tunc confitebor illis, quia neſcio vos, Diſcedite a me omnes operarii iniquitatis: Neque igitur magni pendendum, ſi multis a Deo dotibus inſignitus ſis, niſi adſit
1. Cor.13. charitas 1. Cor 13. Etſi habuero omnem prophetiam, charitatem autem non habuero, nihil ſum. Deſtitutus erat iniquus & ambitioſus pontifex charitate, deſtitutus & fide in Chriſtum, nihil igitur illi profuit vaticiniū Quanquam vti diximus propheta non fuerit, ſed ſpiritus ſanctus plectro linguæ in ſuum commodum vſus eſt. Erat enī Chriſtus oppetiturus mortem non tam pro Iudæis, quam pro omnibus in vniuerſum ouibus ſuis. Has enim in vnum ouile congregare voluit, vt ſubinde eſſet vnum ouile & vnus paſtor, Secundò, obſeruandum ne peſſimis conſi-
Eccle.27. liis aliis imponamus. Facienti enim peſsimum conſilium reuoluetur in ipſum, id quod in Aman licet videre, in proprio enim patibulo, quod Iudæo Mardochæo extruxerat, interiit, de quo Eſa. etiam habes. 19. Sapientes conſiliarii dederunt inſipiens conſilium. Tales ſunt noſtrorum prin-
Eſa,19. cipum conſiliarii, quales fuerunt Pharaonis, & aliorum tyrannorum, qui fidelem populum miſere afflixerunt. Incidit hoc malum & in noſtra ſæcula, quibus inuerſa ſunt omnia, id quod malis conſultoribus debemus. Sed quid aduerſus hos Iob ait? Conſilium, inquit, impiorum diſſipat dominus. Et Dauid, reprobat conſilia principum

Iesus autem iam non palam ambulabat apud Iudæos, & cæte. Non formidinis, ſed prudentiæ fuit

Quando licitum ſit fugere. diuerſari alibi Chriſtū. Noluit enim irritatiores eos reddere, qui iam plus ſatis irritati fuerunt, & exacerbati. Quo ſimul & nobis exemplum præbuit, vt ſi quando nos audi-
Matt.10, tores, vna ciuitate pellūt, ad aliam confugiamus, Matt.10.

Si vos perſequuti fuerint in vna ciuitate,fugite ad aliam
nam vbi non eſt auditus, ne effundas ſermonem.Id vero Eccle,32
agendum,ſi quando Reipub.non impendet ex luporũ cru-
delitate,periculum.Si enim gregi dominico lupi,ſi hæretici Ioan.10
immineant.tunc anima ponenda eſt pro ouibus Bonus enĩ
paſtor animam ſuam dat pro ouibus ſuis Declarat etiam Act.13
Chriſtus hoc exemplo,reliquendam olim Iudæorum gen-
tem,&gratia ac dei peculiari præſidio deſtituendam. En,
inquit. Paulus,quia indignos vos iudicatis æternæ vitæ,
conuertimur ad gentes Idem infœlicitatis contingit mul-
tis,qui de ſunt gratiæ Dei,qui oblatam gratiam,aut negli-
gunt,aut contemnunt. Quales ſunt monachorum compuſ-
culi, qui . Dei immemores, ſeſe vitiis dedunt, fugit ab iis
Chriſtus,ſeq; aliis offert,qui ſeſe gratiæ accommodant:Igi
tur monet Paulus,ne quis deſit gratiæ Dei. Sunt & alii ple-
riq; ſæculi negotiatores.

Sabbato ante dominicam Palmarum

Euang. Io. 12.

NVnc anima mea turbata eſt. Lectio huius Euangelii incidit in Sabbatum quod diem palmarum præcedit,idque non iniuria. Nanque tota hebdomada,acturi ſumus anniuerſarium dominicæ paſſionis diem Eſa 26
memorialeq; videlicet perpetuum, quo ſeruati ſumus, & in libertatem filiorum Dei aſſerti. De qua re, ita habes.26 Pſal 101
Eſa. Nomen tuum & memoriale tuum in deſiderio animæ. Anima mea deſiderauit te in nocte,ſed & in ſpiritu meo,in præcordiis meis, de mane vigilabo ad te. Et Dauid idem fore intelligit. Memoriale tuum in generatione & generationem Quale vero illud ſit futurum, mox ſubaperit. Tu exurgens domine misereberis Sion, quia tempus miſerendi eius, quia venit tempus Memoriale itaque Dei in nobis perpetuum erit, ſiquidem in animum reuocemus,quæ noſtri ob cauſam egregia facinora exanclatus eſt Chriſtus,id & ſi ſemper faciendum, eo tamen potiſſunum præſtemus oportet tempore,quo ipſe paſſus quo æs alienum ſoluit,quo reddidit quænon debebat Hoc vero

fœliciſſimum eſt tempus, quod iamiam inſtat, in quo omnibus poſt poſitis morti Chriſti vacãdum eſt.quę eſt memoriale illud fœliciſſimum,in quo anima noſtra,cor noſtrum,& omnia deniq; interiora noſtra ferias ſacras, adeo q; ſabbatiſmum quandam celebrabunt Eſt autem quædã mortis Chriſti & paſſionis horrendæ prælibatio in hac lectione deſcripta. **Nunc inquit anima mea turbata eſt.** Intellige volentem turbatam eſſe animam Chriſti. Nam oblatus eſt, quia voluit. Quanquam enim CHRISTVS,ab ipſis in cunabulis, imo ex vtero, perfrueretur diuina viſione & perennitatis deliciis, ſi eã partem ſpectes, quæ primas in eo obtinuit,quam Theologi portionem ſuperiorem vocant, ſinebantur tamen inferiores animæ vires,ſeſe erga ſua obiecta naturali quodam modo exercere ita vt ſitiret, vt frigeret, vt etiam horreret ad corporis pulcherrimi refugeret incommoda Ea enim ratione declarauit ſe verum hominem,quod indoluit, ac exhorruit mortem, Ideo.Paulus Heb.2 Debuit per omnia fratribus aſſimilari,vt miſericors fieret & fidelis pontifex ad Deum,& vt propitiaret delicta populi In eo enim in quo paſſus eſt ipſe & tentatus,potens eſt & eis qui tentantur auxiliari. Itaque quod paulo ante dicebat mortem ac crucem eſſe viam ad glorificationem,id modo exemplo ſuo approbat. Tentatur enim neq; id ſolum,ſed & a patre iuuatur ac conſolatur,vt ſciamus,ſi quando animam propter Chriſtum perdamus,ſi afficiamur morte, ſiti, æſtu, infamia, fore vt conſolemur a patre,non aliter atq; filiũ conſolatus eſt Eſt enim pater appellatus Deus totius conſolationis qui conſolatur nos in omni tribulatione & Anguſt noſtra quantumlibet igitur ſæuiat,vel mundus,vel caro,certo apud nos decernamus fore,vt olim ſimus conſolandi,ſi durauerimus animos noſtros fiducia in dei promiſſa,ſi non deſpondeamus inter anguſtias animum. Sic Suſanna in media infamia, adeoq; morti adiudicata,fiduciam non reiecit in alium quã in deum. Ita & aliorum diuorum compluſculi Ideo Paul. Heb.12. Per patientiam curramus ad propoſitum nobis certamen,aſpicientes in authorem fidei,& conſummatorẽ Ieſum qui propoſito ſibi gaudio,ſuſtinuit crucem, confuſione contempta. Et ad

Hebr.2

Conſtãtes diuiã tẽdẽ cõſolatur miſeratio.

Daniel.13.
Heb.12

Corin. Perſequutionem patimur & ſuſtinemus. Ideo Chriſtus vbi hortatus eſt ad crucis tolerationem, ſubindicat ſe quoque hac via ad patris gloriam perueniſſe. Ne quis æmulus aut Momus obſtrepat, multa nobis de cruce, deque perdenda vita ingeminas multaque inculcas, re vero ipſa, eadem non præſtas, quæ doces, dicititaq; Nunc anima mea turbata eſt, ad imminentis paſſionis cruciatus ſpectans, eo que horreſcens. Verum, ne quis exiſtimet hanc turbationẽ & affectuum in Chriſto perturbationem, a ſuo ſtatu rationem proſtrauiſſe, id quod nobis accidere plerunque ſolet ait. Et quid dicam? Pater ſaluifica me ex hac hora, ſed propterea veni in horam hanc. Idem eſt, ac ſi diceret, ſiquidem tibi patri placet, libera me ab hora mortis inſtantis, & iam propediem ſubeunde. Verum, ſin aliter a te decretum eſt mihi parendum quidẽ, tibi imperandum, propterea enim in hanc horam veni, vt mortem ſubeam, hoſtia futurus pro totius mundi ſalute. Sic & in horto precatus eſt. Pater, ſi poſſibile eſt, tranſeat a me calix iſte. Veruntamen, non ſicut ego volo, ſed ſicut tu, &cæ Ad eum modum omnes preces noſtras inſtituamus, oportet, id eſt, vt diuinæ voluntati ſimus conformes, quæ ſi nos perpetuo velit eſſe cæcos, perpetuo miſeros perpetuo variis afflictionibus affectos, obuiis a nobis brachiis atque manibus excipienda Semper enim dicendum eſt. Propterea veni in hanc horam, vt patiar, vt humilier, vt porro in nihilũ redigar, id enim peccata mea commeruere. Ita exoſculatur diuinæ voluntatis beneplacitum Dauid, quando dicit: In capite libri ſcriptum eſt de me:, vt facerem voluntatem tuam. Deus meus volui, & legem tuam in medio cordis mei. Totis enim ſcripturis ſanctis aliud nihil reuelatur, quam vt noſtram voluntatem ad diuinæ voluntatis, quæ omnium eſt rectiſſima, canonem dirigamus. Eo enim huc venimus, eoque hic agimus, vt ad huius regulam, & opera, & actus, & motus omnes inſtituamus. Deus meus, inquit DAVID, volui, atque hanc legem, in medio cordis mei, non modo in ore, vt hypocritæ, circũfero Sed Proh dolor, ſecus multo nos agimus, ſecus & viuimus, nemoque minus diuinæ Pſal. 39.

Pſal. 118. obſequitur voluntati, quam homo, ſiue cœlum, ſiue terrã, ſiue etiamnum in iis degentia ſpectemus. Ordinatione, inquit Dauid, tua perſeuerat dies, ſic tempora omnia, ſic quæ ſuis temporibus mouentur, & naſcuntur Solus homo aduerſatur diuinis decretis. Pater clarifica nomen tuum. Simpliciter ego hunc locum intelligo ad eum modum, vt petat patris nomen clarificari filius .i. ſeipſum declarari mundo non quidem ad ſui oſtentationem, ſed ad patris gloriam. Etenim patris nomen & character atque ipſiſſima, vt ita dicam idea eſt filius, quo ſe paterna mens mundo inſinuauit, & veluti in ſpeculo expreſſit. Eſt enim filius verum illud ac mirificum nomen quo omnia creata & recreata ſunt, nomen videlicet a ſæculis abſcõditum, terribile, & omnibus ſuſpiciendum, de quo in Prou. Sapiens:

Prou. 30. Quod nomen eſt eius, & quod nomen filii eius, ſi noſti? Omnis ſermo dei ignitus clypeus eſt omnibus ſperantibus in ſe. Audis hic per nomen idem ſignificari, quod ſermo ſignificat, ſeu logos, quam vocem & in Ioannis Euan.

Ioan. 1. legimus, In principio erat verbum, & verbum erat apud deum. Illuſtratur hoc nomen per totum orbem terrarum

Malac. 1. Iuxta illud Mala 1. In omni loco ſacrificatur & offertur nomini meo oblatio munda. Flagitat autem filius paterni

Roma. 1. nomini .i. paternæ bonitatis, potentiæ declarationem per reſurrectionem ex mortuis, id quod & factum eſt, vt Ro. 1. teſtatur Paul. Ideo ſubditur hic. Venit ergo vox de cœlo, dicens, Et clarificaui, & iterum clarificabo. Scire oportet trifariam filium clarificatum a patre. Primũ dũ prædicaret, miraculis multis teſtificans atq; obſignans verbũ ſalutis noſtræ. Lucæ viceſimoquarto. qui erat vir potẽs in opere & ſermone, & ſignis multis. Secundo morte ſtupendis ſignis declarans hunc eſſe dei filium, & totius creaturæ dominum. Igitur cẽturio, viſo terræmotu, audita etiam voce ingente qua efflauit animam, ait. Vere filius dei erat iſte, maxime vero oſtenſus eſt eſſe filius dei, quod ſuapte virtute reſurrexit a mortuis, Ero, inquit Oſeas, mors tua o mors Et iterum. Viuiſicabit nos poſt tres dies, & cætera. Tertio quod omnibus creaturis, etiamnum cœleſti-

Trifariam declaratus eſt filius a pătre.

Luc. 24.

Oſee. 13.

bus & infernis pater filium ſuum atq; verbum præfert, ad Phili. 2. Dedit illi nomen quod eſt ſuper omne nomen, vt in nomine Ieſu flectatur omne genu. Eſt enim Chriſti nomen totum per orbem celeberrimum, tantæq; potentiæ vt ad huius inuocationem pellantur dæmones, ſanctificentur ſacramenta omnia, ſalutemq; conſequantur quotquot tandem credunt Act. 4. Non eſt aliud nomen in quo oporteat nos ſaluos fieri. De hoc nomine omnes Prophetæ vaticinati ſunt Dauid ait. Sanctum & terribile nomen eius, Et Salomon huius filius, Turris fortiſſima nomen domini, Fortiſſimum enim ac tutiſſimũ aſylum eſt nomen domini, ſi aduerſariis obiicias, ſi tecum, pugnaturus in aciem adhibeas ſi te hoc nomine conſignes, velit nolit, fugere aduerſarius cogitur. Declaratur hoc nomen non modo in Iudæa, vt olim, quando iactabant ita Iudæi, Notus in Iudæa deus, in Iſrael magnum nomen eius ſed ab ortu ſolis vſque ad occaſum magnum eſt nomen eius in gentibus. Id quod Apoſtolorum opera factum eſt. Quando in omnem terram exiuit ſonus eorum, Quando in nomine Chriſti prædicata eſt remiſſio peccatorum non ſolum in vna gente Iudaica, ſed inter eas quoq; nationes, quę Paulo ante dei nomen ludibrio, & oſtentui habuerunt. Illuſtratur hoc idem primum nomen in hunc vſque diem miris ſignis & portentis quando ad huius inuocationem ſancti viri mortuos exuſcitant, leproſos mundant, morbos omnigenos curant, multaque id generis alia beneficia credentibus præſtant In nomine, inquit, meo dæmonia eiicient Et item, Quicquid petieritis in nomine meo, fieret vobis. Clarificauit igitur pater nomen ſuum in ortu clarificauit in doctrina, in ſermone, in obitu, deniq; vſq; nunc illũſtrius reddit vt vere petimus in quotidiana præcatione. Sanctificetur nomen tuum, in nobis videlicet, & omnibus creaturis.

Philip. 2. Act. 4 Pſal. 11 Pro. 18. Pſal. 75 Malac. 1 Pſal. 18 Mac. vlt.

Turba autem quæ ſtabat, &c. Semper varia iudicia vulgus de diuinis rebus concipit, Alii enim tonitruum factum eſſe, alii angulum loquutum ei opinabantur, Qui imperitiores erant, & craſſiores, obliti verborum, quanquã articulata eſſent, putabant tonitruum factum, quo alludere ad legis dationem videbantur. Verum Paulus Heb. 12.

Matth. 6 Hebr. 12.

ait. Nō acceſſiſtis ad tractabilem,& acceſſibilem ignem & turbinem, & caliginem, & procellam, & tubæ ſonum, & vocem verborum,ſed paulo poſt ait,acceſſiſtis ad ſion mōtem & ad ciuitatem dei viuentis, Hieruſalem cœleſte. Alii vero verborum quidem pronunciationem tenebant. quorſum vero tenderent.quidue iis ſignificaretur, non ita intellexerunt vt habet Theophy. Cæterum arbitrabantur angelum quempiam Chriſto,perinde atq; patribus loquutum,& ii needum ſatis intellexerunt. Erat enim hæc vox a tota Trinitate effícta & euulgata,etiamſi patri tribuatur ceu propria. Pergit vero Chriſtus nubilum conſcientiæ, veritatis fulgore depellens.**Non propter me hęc vox venit,ſed propter vos.** Id eſt,vt credatis facta eſt, ad vos quoq; conſolandos,ſi quando tētatio imminet, modo excelſo animo ac confidenti omnia tolleretis. Sic Dauid, Expecta dominum viriliter age,& confortetur cor tuum,
Pſal 26. In mediis enim fluctibus adeſſe ſolet diuina conſolatio, piis & iuſtis adeoq; afflictis ob Dei amorem hominibus, Faciet enim cum tentatione prouentum, vt poſſitis ſuſtine-
1.Cor. 10. re,inquit Paulus Exemplo Abrahæ ad conſtantiam animi adduci poſſumus Is enim, dum iam iugulum teneret,gladiumq; vibraret,audiuit angelum cœlitus conſolantē. Ne extendas manum in filium. Nunc cognoui quodquod ti-
Gene.22. meas dominum.Idem cernere licet in Dauide,in martyribus,adeoq; in hoc tempore,quod certe multis eſt moleſtiſſimum,ſanctis hominibus,non tamen ob id deſperant
Heb.10 Nolite inquit Paul.amittere confidentiam veſtram,quæ magnam habet remunerationē.**Nunc iudicium eſt mundi,nunc princeps huius mundi eiicietur foras.**
Duplex iudicium Iudicium duplex legimus.Vnum extremum,quod in fine celebrabitur mundi,ad quod omnes ſiſtendi ſumus, vt re-
2. Cor.5. ferat vnuſquiſque prout geſſit in corpore proprio.ſiue bonum ſiue malum.Alterum iudicium reuelatum eſt in cruce,quando Chriſtus ſuſtulit chirographum damnationis noſtræ affixitque cruci damnans in proprio ſuo corpore, & peccatum & authorem mortis.Habuit enim antea quam Chriſti illuxit virtus & gratia hominibus, peccatum ſua periſomata,habuit ſuffugia multa,adeo vt etiam manifeſta

flagitia, in multorum cordibus deliteſcerent. At vbi venit Chriſtus re tecta eſt malicia peccati damnatus eſt mundus qui deum cognoſcere noluit damnatus eſt erroris, adeo vt in foribus iã mox deprehẽdatur. Ipſis Retexit enim Chriſtus ſuo verbo, ac ſpiritu (quem credentibus impertitus eſt) malitiam, ac peccati Tyrannidem. Ioan. 16. Spiritus ſanctus arguet mundum de iudicio, iuſtitia, & de peccato. Hoc loco, peccati nomine non ſolum intelligas ea, quæ Magiſtratus quoq; damnat, vt ſunt ſectæ, cædes, furta, adulteria ſed & ea quæ multis viſa ſunt eximiã facinora, qualia ſunt plæraq; multa externa opera Phariſæorum & hypocritarũ, quę mundus ob cæcitatem damnare non potuit. Aduerſus quæ longius diſputat Chriſtus Matthæi ſexto Attendite ne iuſtitiam veſtram faciatis coram hominibus, &c. Foris apparetis hominibus ieiunantes &c. Quæ eo damnantur quod ex corrupto affectu proficiſcantur. Quod vero addidit, Principem mundi huius eiiciendum, non intelligas diabolũ eſſe vel authorem, vel moderatorem mundi huius cæmentarii, id quod impie Manichæis viſum eſt. Sed hoc loco, nota, a Satana teneri captiua, & impelli ad omnia vitiorũ genera, corda omnium hominum, in quibus non eſt ſpiritus dei. Dominatur enim Mammon diuitiis dominatur Belial diſcordibus, Beelzebub liuore percitis, alii aliis principibus vitiorũ obſequuntur. Habent enim ſingula vitia ſuos duces, qui miſeros homines vel incendunt, vel impellunt ad præcipitium. niſi initia mox reſiſtant, fideq; ad ſultus excipiantur: Itaq; ſinguli principes damnantur impietatis, & eiiciuntur foras per xp̃m verbum quo portæ inferorũ deſtructæ ſunt. Id vt intelligamus de vno atq; altero exemplum ſumito, Hoc verbo, Nemo poteſt duobus dominis ſeruire. Et item, Vendite quæ poſſidetis, iudicatur ac condẽnatur Mãmon. Quod vero dicit, Sũt eunuchi qui ſe caſtrauerũt propter regnũ cœlorũ, dãnatur aſmodeus Et itẽ de aliis, nẽpe ſupbia ambitione, odio, dicere poſſumus vitiis Cedunt enim oĩa vitia potentiſſimo verbo dei, ſi recte tractetur, ſi intus ſuſcipiatur, ſi ſeruetur & opere exequamur, frangitur huius verbi potentia, diaboli Tyrannis ac porro deſtruitur, id quod non tam hoc loci, quam alibi indicat, dicens:

Ioan. 16

Multa dãnatur⁹ eſt. Xp̃s, quæ iudicibus hui⁹ ſęculi vidẽtur valde bõa

Matth. 6

Quõ cuiq; vitio ſu⁹ ſtygi⁹ pri ceps præfectꝰ ſit atq; dei verbo ꝓcul expellatur.

Matth. 6.

Luc. 12.

Matt. 19.

Mat.12. Cum fortis armatus cuſtodit atrium ſuum,in pace ſunt omnia quæ poſſidet.Si autem fortior ſuperne. oĩa arma, in quibus cõfidebat,auferet,& ſpolia illius diſtribuet. Superauit
2.Cor.4 enim Chriſtus & mortem,& peccatũ mortis aculeũ,& dæmonẽ quoq; authorẽ,& oĩm malorũ incentorem,qui in ſecũda epiſtola ad Corint.Deus huius ſæculi nominatur,qui captiua tenet corda malorũ, ne illuceſcat eis euangelii lux. Vbi vero illuxerit verbũ dei,tenebræ ignorationis & impietatis pellũtur,& ita demũ ſubacto ſatana,eiectoq; foras regnare incipit Chriſtus,fidei cognitione,amore,metu dei
Iaco.1. odioq; deſideriorum carnis in anima noſtra Sic in exor-
Ephe.6. dio eccleſiæ naſcentis ex infidelium cordibus pulſu eſt, ſic quoque indies ex noſtris animis pellitur,atq; per Chriſti gratiam eiiciuntur,ſiquidem id præſtemus quod iubet Iacobus,Reſiſtite diabolo,& fugiet a vobis.& Paul State ſuccincti lumbos veſtros.Et item· Sumite armaturam dei,&c.

Et ego ſi exaltatus fuero a terra,omnia traham ad meipſum,&c Exaltationẽ crucis,in qua ſublatus eſt
Cor .1. vocauit.Quamuis enim ſtultitia hæc viſa eſt mundo, maximaque demiſſio, & filii dei exinanitio exaltatio tamen
Quibus æquiſſimo iure dici poteſt. Primo, quia ea ſibi commeruit
rõib'crux nomen quod eſt ſuper omne nomen, vt in nomine I E S V -
xpi exalta omne genu flectatur, cæleſt.terr. &c. Ceſſit enim exaltatio
tio dici Chriſti.in maximã gloriã & perpetuam laudem. ſecun-
meruit. do,ea exaltatus eſt,quod ærem expiaret,aduerſariaſq; pote
Phil 2. ſtates,quorũ habitatio in ære fertur eſſe,expugnaret. Tertio,vt animos noſtros ĩ altũ,ab imis corriperet noſq; futuræ beatitudinis commonefaceret,qui hactenus oculos noſtros menteſq; humi defiximus,qui inſuper humi repimus
Ioan.3. nõ ſecus quã muta pecora Ad idẽ eſt illud Io.3 Sicut Moſes exaltauit ſerpentem in deſerto,ita exaltari oportet filiũ hominis vt omnis qui credit in ipſum non pereat, ſed habeat
De diui- vitã æternam.Quod vero addit omnia trahã ad meipſum,
no tractu ſimpliciter intelligo.i.eos traham,qui ſeſe gratiæ accõmodãt,qui vocẽ vocãtis ſequũtur,qui hoc agũt quod in canticis ſponſa, Trahe me poſt te, notat gratiã præuenientem adeoq; extimulantem,addens vero,curremus in odorẽ vnguentorum tuorum,aſſentionem ac liberi arbitrii conatum

oſtendit. Trahit enim vnũquemq; ſua voluptas. Voluptas vero noſtra præcipua in Chriſto repoſita eſt omnis, nam in eo ſunt omnes theſauri ſapientiæ & ſcientiæ dei repoſiti Ipſe enim eſt cella vinaria, & officina pigmẽtaria, ad quã ægroti confugiamus oportet, ſi ſanitatem cõſequi volum⁹, igitur trahit ad ſe omnes volentes videlicet trahi, & dicto obſequentes. Quem enim non alliceret dulciſsima illa, ac fœliciſſima vox, Venite adme omnes qui laboratis. Et illa; Remittuntur tibi peccata tua. O iucundiſſimæ voces diuini tractus. Talis eſt & illa. Omnes ſitientes venite ad aquas Et illa quoque. Guſtate & videte quoniam ſuauis eſt dominus. Senſit hanc vocem, ac ſequutus eſt, qui ait: Quam magna multitudo dulcedinis tuæ domine, &cæt. Imitatus eſt hanc vocem Zachæus, ſequutus eſt Matthæ⁹, & plerique omnes imitati ſunt, qui in Chriſtum crediderunt, hoc enim eſt ſuſtolli in altum, exaltari a terra, conſcẽdere in crucem Sic in Canticis ſponſa Dixi, Conſcendam in palmam, & apprehendam fructus eius. Palma arbor eſt triumphi & victoriæ (ſi Plinio credimus) crucem deſignans, qua Chriſtus triumphauit & explanauit aereas poteſtates, hanc nos conſcendamus deguſtantes eius ſaluberrimos & ſuauiſsimos fructus Fructus enim eius dulcis gutturi meo. Nemo eſt qui noſcat, niſi qui ſentit, qui percipit, qui interius paſcitur quanta eſt in cruce ſuauitas, quanta dulcedo, ac ſpiritualis voluptas. Declarauit Chriſtus hac exaltatione ſuam mortem pro omnium ſalute deſignatam quidem etiamſi pauci ſint qui hanc aſſequentur. Non enim omnes credunt Euangelio, nec omnes inuitantis vocem ſequuntur, ſed magis ad fabulas gerris ſeculis inaniores ſeſe conuertunt Reſpondit ei turba. Nos audiuimus ex lege, quoniam Chriſtus manet inæternum Nomine legis hoc loco nõ modo quinque Moſi libri, ſed totum vetus teſtamentum intelligitur, etiamnum pſalmi, prophetæ, & hiſtoriæ. In prophetis autem non vno loco, Chriſti regnum prædicatur æternum, Eſa.9. dicitur inter reliqua quæ Chriſto attribuuntur. Multiplicabitur eius imperium & pacis eius non erit finis. Et daniel.9. Poteſtas

Matt 11. Ibidẽ.9. Eſa.55. Pſal 33. Can.7. Can.2. Rom.10. Eſa.9.

eius, poteſtas æterna, quæ non auferetur, & regnum quod non corrumpetur. Et Dauid. Tu es ſacerdos in æternum ſecundum ordinem Melchi. Conſtringere nituntur Iudæi Chriſtum ſyllogiſmo quodam cornuto, quaſi contradictorio, eo videlicet aut eum non eſſe Meſſiam, aut nō exaltandum e terra & moriturum. Quandoquidem de Chriſti regno ſcriptum ſit, quod ſit māſurum æternum, & perpetuo duraturum. Sed hic videamus, qui capiantur miſeri ſuis propriis technis, quas tetēderūt chriſto. Sentiūt enim Chriſti regnum eſſe ciuile ac mundanum, eoque minime duraturū, & tamen velint nolint, cogūtur fateri, dñm æternum manſurum. Regni enim eius non erit finis. Falluntur aūt miſeri ac impingunt ex eo quod exiſtimant, reſtituendā priſtinā dignitatem regalis ſceptri, Chriſto authore, id qđ falſiſſimū. Regnū meū, īquit Chriſtus, nō eſt de hoc mūdo. Teſtatur hoc tota ſcriptura, docens Chriſti regnū adminiſtrationē eſſe internā, hoc eſt, in ſpū, ſpiritualē nō externā, que in potētia carnis cōſiſtit. Interna vero ī iuſtificatione impii pficitur, ī pace & trāqllitate cōſcientiæ quō Xpi regnū incorruptibile ac perpetuum eſt, Sedebūt enī electi in pulchritudine pacis & opulēta requie. De hoc regno Pau. Regnū dei nō eſt eſca & pot⁹. ſ. nō cōſtitit in externa pōpa ſed eſt pax, iuſtitia, gaudium in ſpiritu ſancto. Atqui hæc perpetuo durāt in electis, nunquam enim non erunt iuſti nunquam non afficientur ſpirituali & pace & gaudio.

Chriſti regnū ſpirituale & æternū nō aūt mūdi hui⁹ & caducum.

Luc. 1.

Io 18.

Eſa. 33.

Rom. 14.

Dixit ergo ei Ieſus, Adhuc modicū lumē, &c. Poteſt hic loc⁹ bifariā ītelligi. Primo vt ītelligam⁹ adhuc breui tempore pdicandū verbū, quo animas ſeruare ac ſanare poteſt fidelium. Lucerna, inquit Dauid, pedibus meis verbum tuum, & lumē ſemitis meis. Dirigit enim Chriſtus nos ſuo verbo, atq; colluſtrat, ne erremus, ne vnquā obdormiamus. Pſal. Illumina oculos meos ne vnquā obdormiam in morte. Hoc paululum manſit apud Iudæos, nam breui extinguendum per mortem erat. Voluit igitur Chriſtus vt Iudæi occaſione vterentur dū ſe ſe opportunam offerebat, nam poſterior occaſio calua vnde eſt illud Eſa. Quærite dñm dū inueniri poteſt, inuocate eum dum prope eſt. Et illud hoc loco Dū lucē habetis credite in lu. vt fil. Et Pau.

Pſal. 118.

Pſal.

Præſenti occaſione & oblata ocyus vtēdum.

Eſa. 55

Dum tempus habemus. operemur bonum ad omnes, maxi- Gal. 6.
me autem ad domeſt. Secundo ſenſus eſt, adhuc modicum
lumen in vobis eſt. i habetis quidam aliquantam ſcriptura-
rum cognitionem, qua intelligitis Chriſtum ęternum man
ſurum regnumq; eius durabile ſemper. Verum non diſcer-
nitis iter eā, quæ morti obnoxia eſt naturam, & eam, q̄ om
nis corruptionis eſt expers, humana enim natura obnoxia
eſt morti, deitas minime, vtriuſq; tamen naturæ conditionē
animaduertere ex ſcripturis licebit. Aeternam ex ſuperiori-
bus collige, mortalem ex aliis locis. Foderunt inquit Da-
uid, manus meas & pedes meos, & di. omnia oſſa. Et, Infi-
xus ſum in limo profūdi, & virtus mea infirmata eſt. Et Eſa: Pſal. 21.
53. Tanquam ouis ad occiſionem ducetur, & reliqua quæ ſe Eſa. 53
quuntur, quibus manifeſte carnis infirmitas colligitur. igi-
tur puſillum lumen in eis eſt, quod accendi iubet, & in iu-
ſtam flammam exuſcitari præcipit. Dum lucem habetis, id
eſt, aliquātam ſcripturæ notionem, accedite ad eam. i. Chri
ſtum, & illuminamini, &c. Chriſtus enim declarat, ac myſte
ria ſcripturæ aperit, & ſenſum, vt intelligamus ea, quæ in le Luc 24.
ge, Pſalmis, & prophetis de eo ſcripta ſunt.

Hæc locutus eſt Ieſus, & abijt & abſc. ſe. & cæte.

Rurſus ſe prudenter erga fidei hoſtes gerit, abſcondit enim ſe ab iis, qui verbis illius irritatiores fiebant, qui inſidias ac mortem intentabant Quo ſimul & noſtræ conſuluit imbecillitati, & Iudęorum ceſſit improbitati, & nihilo ſecus ſuę poteſtati nihil detraxit. Quod enim ceſſit malitiæ, non minus poteſtatis fuit ſpontaneæ, quam quod ſeipſum dedit in manus hoſtium.

Dominica Palmarum.
Matthæi. 21.

CVm appropiquaſſet Hieroſolymis & ve-
niſſet Bethphage. xp̄s Math 5. ait Nō veni ſol- Mat. 5.
uere legē, ſed adimplere, ea & de prophetarū oracu
lis dicere poſſumus, quod ea ſuo aduētu adipleuit,
Erant autem quædam in prophetis prædicta, quæ miniſte-
rium cōcernebāt verbi atq; prædicationis mun⁹, quod illi

concreditum a patre erat, quædam corporis dignitatem, ac naturæ humanæ conditionem, nonnulla prædicta erant Eccleſiæ ſtatum futurum ſpirantia, plæraq; multa in noſtri ædificationem ac imitationem,& conſolationem. Hoc eſt
Ro.15 quod Roma.15.dicitur. Quæcunq; ſcripta ſunt ad noſtram doctrinã ſcripta ſunt, vt per patientiam & conſolationem ſcripturarum ſpem habeamus. Ita quod hodie geſtum, quod eccleſia orthodoxa quotannis renouat, non tã noſtri inſtitutio, quã cõſolatio fuit & doctrina ſalutifera, quã ſi imitemur, præclarius nihil a nobis præſtari poteſt, Chriſto teſte qui ait. non eſt diſcipulus ſupra magiſtrum, ſufficit diſcipulo ſi ſit ſicut magiſter eius. Sat enim fuerit ſi vel minimũ Chriſti exemplum ſequamur, hoc autem eſt, humilitatis exemplũ, quod quemq; alias, tamen hoc die potiſſimum exhibuit, id quod lectione hac facile perſpiciemus. Habet aũt ita, Cũ appropinquaſſet. Tractandũ eſt primum res hyſtorica, hoc eſt, ipſa litera, deinde allegoria petenda. Quod igitur Chriſtus a Hierico veniens, ſe in Hieruſalem cõtulit, declarauit ſe volẽtẽ ire in mortẽ, quod vero aliquoties ſe periculo ſubduxit, quod vt heſterno ſermone audiuimus, ſe abſcõdit, non formidantis propriam mortem fuit indicium, ſed ſeruantis a patre definitum tempus, ac no-
Eſa.53 ſtræ imbecillitati cõſulentis. Oblatus enim eſt, quia voluit.

Veniſſet Bethphage. Viculus erat ſacerdotum ſitus
ps.47. Hiere.31 in monte Olиueti, de quo monte Pſal. Mons in quo beneplacitum eſt Deo habitare in eo. Et Hiere 31. Benedicat tibi dominus pulchritudo iuſtitiæ, mons ſanctus. Fluxit ex hoc domini monte dulciſſimum iuſtitiæ, ac miſericordiæ oleum, quod mox ſeipſo erat effuſurus ipſiſſima miſericordia Chriſtus, vt vere prædixit propheta Iohel.3. In die illa
Iohel.3. ſtillabunt montes dulcedinem, & colles fluent lacte, id eſt
nemine ẽe dulcedine gratiæ fluent, quam indipiſcimur a Chriſto.
vere verbi miniſtrũ niſi a deo mittatur Miſit duos diſcipulos dicens eis, Ite in caſt. Iuxta literam collige, neminem eſſe vere Apoſtolum neq; prophetam, neque verbi miniſtrum, niſi ab alio miſſum.
Ro.10 Rom.10. Quomodo prædicabunt niſi mittantur. Et Ioan.
Io.20. 20. Sicut miſit me pater & ego mitto vos. Quotquot igitur ſeipſos mittũt, quotquot a prophanis principibus, mo-

derandis plebibus intruduntur, venientes dicũtur & fures ac latrones. Currebant inquit, Hie. & non mittebant eos. Et Hie 23.
Paulus. Nemo ſibi aſſumat honorẽ, niſi qui vocatur a deo, Heb 5
vt Aaron, Fugiat quiſque munus ac verbi miniſteriũ, niſi a legitima poteſtate in hoc deſignatus ſit. Exemplo ſint Apoſtoli, & Paulus in omnibus epiſtolis teſtatur, ſe non ſuapte poteſtate veniſſe, ſed a deo accitum, adeoque vocatum. Sic & Apoſtoli quoſdam miſerunt, eiſque verbi miniſteriũ crediderunt, non principes profani, non magiſtratus ſæculi.

Statim inuenietis aſinam alligatam & pullum cum ea, Soluite & adducite mihi, & cætera.

Hæc omnia declarant diuinæ naturæ in CHRISTO energiam. Quippe quod futura certo prædixit, quod ſolus iuſſit animalia, quaſi ex ſuapte imperio, omnia agens quæ voluit. Hac tamen pompa eximiam humilitatem oſtendit, vtpote qui aſello, non equo auro (quo Reges adornare ſolent, ſuos caballos) adornato vectus eſt, eoque non proprio, ſed multorum vſibus addicto. Hinc DAVID: Pauper ſum ego & egenus. Eſt autem hoc facto Prophetia in Pſal. 39.
Gene. 49. Impleta, ſecundum interpretationem. 70. Ligans Gene 49.
ad vitem pullum ſuum, & ad vineam aſinam ſuam. Vitis CHRISTVS eſt. Ioan. 15 Ego ſum vitis vera huic viti pul- Ioan. 15.
lus aſinæ ſubiugali alligatus eſt, & ſubiectus non equus aliquis adornatus auro, vt regiam decebat magnificentiam. Quod vero vtrunque animal ad Chriſtum adducunt, non intelligas ob id, quod vtrunque vſus ſit id enim Hieronym. turpiſſimum autumauit ſed, quod altero nimirum pullo indomito, propter allegoriam quam paulopoſt audiemus. Itaque ſua tam humili pompa factum mundi deriſit Chriſtus ſecundum illud. Aſcenſor equi non ſaluabit animam ſuam. Amos. 2. Nec enim in fortitudine equi volũtatem habebit neque in tibiis viri, beneplacitum eſt illi, ſed in hu- Amos. 2.
miliato & contricto ſpiritu. Id quod ſequens prophetia declarat. Hoc totum factum eſt. Zacha. verba ſecundũ Hierony. ſunt ab Euangeliſta non nihil variata. Ita enim Zach. 9.
habent 9. Exulta filia Sion, iubila filia Hieruſalem, Ecce rex tuus veniet tibi, iuſtus & ſaluator ipſe pauper, & aſcendet ſuper aſinam, & ſuper pullum ſuũ aſinæ. Septuaginta

habent, ipſe menſuetus & aſcendens ſupur ſubiugalem, & pullum nouum, & paucis interpoſitis, loquetur pacem gentibus & poteſtas eius a mari vſque ad mare. Et item. Tu quoque in ſanguine teſtamenti tui, emiſiſti vinctos tuos de lacu, in quo non eſt equa. Quæ omnia mira emphaſi Chriſti regnum propriiſſimæ deſinant. Emphaſis eſt in eo, quod ait, exulta vehementer, iubila. Itemq; & in eo, quod ſignanter dicit, rex tuus, tibi & iuſtus ipſe ſedens ipſe manſuetus, humilis, pauper, omnia afflitam conſolentur cōſcientiam, ſignificanturque nobis adblandiri Deum per filium ſuum, qui ſic ſe demittit, & noſtræ imbecillitati accommodat, ipſe enim eſt rex regum & dominus dominantium, vnde &

Hiere.23 Hiere. Regnabit rex & ſapiens erit, & faciet iudicium & iuſtitiam in terra, diſcreuit ſuo verbo inter pecus & pecus,

Heb 4 & impium Iudæum & gentilem. Viuus enim ſermo Dei & efficax, diſcretorque cogitationum, diuidens etiam medullas ſpiritus noſtri a carne, addit, venit tibi. Nobis enim

Prou.8. datus eſt, nobis natus eſt. Prouerb.8. Delitiæ meæ eſſe cum

Eſa.66. filiis hominum. Igitur Eſai.66 Ecce ego declinabo in vos ſicut flumen, pacem, & tanquam torrentem inundentem gloriam gentium Eſt & ſaluator. IESVS vocatus eſt, quod interpretatur angelus dicens. Ipſe enim ſaluum faciet populum a peccatis eorum. Manſuetus, id enim eſt, quod ad ſe omnes traxit homines, quod erat comis, omnibus blandus, omnibus quamlibet profanis iuxta ſæculi æſtimatio-

Mat.11. nem expoſitus, Diſcite, inquit, a me, quia mitis ſum & humilis corde. Eoque factum eſt, vt omnes ad hunc confugerint, huius præſidia requiſierint, efflagitauerint opem.

Euntes autem diſcipuli, fecerunt ſicut præcepit illis Ieſus, & adduxerunt aſinam, & cetera.

Quanta aī promptitudine oporteat Dei mandata exequi.

Hic obedientia probatur diſcipulorum, nihil enim cunctati ſunt neque CHRISTI diffiſi præcepto ſed plena fiducia ſperabant fore id, quod prædixit eis IESVS. Sic oportet nos exequi Dei iuſſa, non deſpicere, qualia præcipiat, aut cur. Neque enim nos Deus cōſtituit ſuorum præceptorum examinatores, inquit Chryſoſto. ſed exequutores, alio-

Ioan vlti. qui ſi curioſius diſquirere volumus, audiemus quod Petro

obiectum eſt. Quid ad te? Tu me ſequere. Age igitur, reſpõdeamus oportet, ſiquidem diſcipuli CHRISTI & dici & haberi volumus, quod filii Iſrael Moſi Exodi.24. Omnia quæ loquutus eſt dominus, faciemus. Et item quod paul' reſpondit CHRISTO Domine quid me vis facere? Proinde non modo ſimplici ex animo, CHRISTI obſequuti ſunt iuſſis, ſed etiam pro maiori gloria proque abundentiori pompa pullum palliis propris ſternunt, adornantq; cæteraque omnia quæ aguntad pompam quanquam pertinent, vt videlicet hac nouitate CHRISTVS totius vrbis animos in ſe concitaret. Turbæ vero quæ præcedebant & quæ ſequebantur clamabant dicentes, Oſanna. Triumphalis hæc acclamantis populi vox eaque ingeminata ad CHRISTI gloriam pertinet. Cupiunt autem turbæ augeri CHRISTI regnum, ac confirmari Regis venientis tanta cum pompa imperium. Oſãna inquiunt, id eſt, ſaluifica, vel obſecro domine ſalutem imperti, beneque proſperare, quod captum eſt regnum, filio Dauid. Fortuna videtur autem aggratulari vt homini, & clamare vt aſſertori Iſrael. Proinde hæc verba ex Pſalmo.117. ſunt petita, vbi ita habes. O domine ſaluum me fac, o domine bene proſperare, benedictus qui venit in nomine domini, vel vt Symmachus habet, Obſecro domine, ſalutem imperti nobis, vel filio Dauid. Quemadmodum ſolemus victori occinere encomium laudis victoria parta, hoſtibuſque fuſis & proſtratis, ita & hic populus videtur bene ominari CHRISTO, Sic & id libro Samuelis dicitur, quod Saul dederunt mille, & Dauid decem milia. Proinde diuus Hieronimus in epiſtola ad Damaſum teſtatur hunc pſalmum decantatum quotidie in Synagogis Iudaicis, eoque fuiſſe notiorem populo addit etiam Iudæos, inter proprietatis linguæ ſuæ, & interiectionem habere, quam dum Deum precaturi ſunt, interponunt, ad vehementiorem affectus expreſſionem, perinde atque nos, vah. heu, pape, & id genus aliis interiectionibus variis vtimur. Sic itaque Iudæi precaturi Deum, Ana. domine, quod. 70. o domine, Symmachus apertius Obſecro domine, dixere, Hoſiah vero ſaluifica aut ſalu

Exo,24.

Act 9.

Pſal:117

1.Reg.18

tem imperti. Iam claret Ana interiectionem deprecantis eſſe, cui ſi addamus Hoſia ex duobus vnum coaleſcit nomen, quod Euangeliſtæ non ſunt interpretati, non aliter quam pleraque alia. Hactenus ſummatim perſtrinximus, quæ fuſius tractat Hierony. Populus igitur quanquam neſcius diuinæ energiæ, hoc tamen encomio excipit Chriſtũ ſignificans omnem ſalutem in ipſum, ceu ſacram anchoram reiiciendam. Porro quantus fuit populi plauſus, tanta
Pſal 117. fuit & prophetæ gratulatio clamantis, Hæc dies quã fecit dominus, exultemus & lætemur in ea. Benedictus inquiũt
Mar 11, qui venit in nomine dñi. Marcus addit Benedictũ regnum
Luc 19. quod venit, patris noſtri Dauid Lucas, Benedictus qui venit rex in nomine domini, pax in cœlo, & gloria in excel-
Ioan. 12 ſis. Ioannes, Rex Iſrael. Quibus omnibus intus penſicularis noui regni auſpicia deſcribi facile animaduertere poſſumus. & nouus quidam rex, noua ſubinde lex, nouus cultus, & cærimonia, Quæ vniuerſa augeri exoptabant populi, perinde atq; dicerent, Inclytum ſit regnum eius, qui tot nobis portenta, tot beneficia exhibuit, ſitq; glorioſum ac ſtabile, & omnino tale, quod æternum perſeueret, atq; duret, quo iter diaboli Tyrannis quouis Phalaride truculẽtior, porró corruat, porro deuaſtetur, ac deſtruatur, Cæterum qđ tum craſſus ille populus ac neſcius impendit Chriſto, nos certis quibuſdam ſymbolis hodie geſtum declaramus, id quod ſtatione, palmis conſecratis, cantu, aliiſq; piis ritibus ſignificamus. Omnia enim quæ hoc die agũtur in Chriſtũ propriiſſime transferũtur, ſeu literam, ſeu ſpiritum ſpectemus. Verum de hiſtoria ſatis ſuperq; iam ſi al-
Allego. tiorẽ allegoriã indagauerimus, non minus fructus & vtilitatis ſub verborũ cortice latet, quã ſub rudi litera. Eſt ig. ẽ primo obſeruandum, quod dñs e Bethphage (qui viculus erat ſacerdotũ, & ſecundũ Hieron. domus maxillarũ vel bucæ interpretatur) diſcipulos miſit, ſignificat, fidẽ eſſe feli-
Rom. 10. citatis baſim Corde enim creditur ad iuſtitiam, ore autem cõfeſſio fit ad ſalutẽ Eſt enim ipſi fides qua introducimur in domum eccleſiæ, qua confitemur domino, quoniam bonus, quoniam in ſæculum miſericordia eius. Secundo, haud procul diſsitus erat ab oliueti monte. Diximus hunc

montem typum gerere Chriſti, ac gratiæ, quæ e viuo latice ſcatere dignoſcitur, lapis vero, Chriſti latus eſt, ex quo fluxit oleum miſericordiæ, ſanguis videlicet & aqua, qua abluimur, adeoque a peccatis noſtris expiamur, Hoc eſt quod iob 29 teſtatur. Petra fundebat mihi riuos olei. Et Pſa'm 22. Dominus regit me & nihil mihi deerit, ſequitur, Impinguaſti in oleo caput meum Impinguatur anima noſtra oleo gratiæ, quę e CHRISTI latere, qui petra eſt abunde ſatis effuſa eſt igitur Oſee .14 Erit quaſi oliua gloria eius. Tertio quod mittit diſcipulos Euangelii vox eſt, qua ſoluimur, adeoq; ad CHRISTVM dicimur Miſit enim verbum ſuum. & ſanauit eos. Et item in Canticis, Vox dilecti mei pulſantis. Quod duo deſtinauit huic operi exequenda geminā charitatem, quam verbo dei diſcimus, ſignificat. Quarto, inueniunt aſinam multorum vſibus deputatam loris aſſuetam, & oneribus ferendis exercitatam & pullum ſubiugalis, laſciuientem, nec locis rectum (vt habet Lucas) ſed præcoribus in voraginibus ac præcipitiis obambulantem. Aſina populum ſignificat. Iudaicum, qui multis legis oneribus confractus, & extinuatus erat. Actuum 15. Nec nos nec patres noſtri potuerunt portare onus. Et Matthæi. Nos portauimus pondus diei & æſtus. Hoc onus excuſſit CHRISTVS, adeo vt Paul' dicat. State & nolite iterū iugo ſeruitutis contineri Igitur enim factus eſt ſub lege, vt eos qui ſub lege erant redimet, Intellexerat illud fore Eſa quando ait caput. 9. Iugum enim oneris eius, & virgam humeri eius, & ſceptrum exactoris eius ſuperaſti; & apertius ca. 10. Erit die illa, auferetur onus eius de humero tuo & iugum eius de collo tuo. & computreſcit iugum a facie olei. Id eſt, legis maledictum, quo tenebantur. Iudæi obnoxiis, auferetur per Chriſtum, qui aliud nobis multo iucundius atque leuius onus impoſuit, Matthæi vndecimo, Iugum enim meum ſuaue eſt. & onus meum leue Lex indicat gratiam, terret conſcientias, decretis infinitis interminatur tot pœnas, totque maledicta. Contra Chriſtus, adblanditur reſipiſcentibus, largitur gratiam, ſuppeditat ſemetipſum nobis, imo abſoluit a legis cærimoniis, condonat ſi quid peccatum eſt, atque in ſeipſum noſtra

Iob. 29
Pſal 22
Oſee. 14.
Pſal 106.
Canti 5
Act. 25
Matth. 20
Gala 5
Eſa. 9
Euangelii ac legis diſcrimen.
Matt. 11

peccata tranſfert, deniq; oībus omnino modis clæmens eſt miſericos & indulgens, hanceque ſuam beneuolentiam non ſolum Iudæis, ſed & Græcis & Scytis, & Barbaris, atq; a Deo alienis gentibus vniuerſis impartitur. Huic in ſidet pullo indomito & loris inſue to, id eſt, gentili populo, qui hactenus præ foribus eccleſiæ obambulauit, hactenus inter vepreta, & dumeta idololatrie diuerſatus eſt.

Iob.11. Iob. 11. Vir vanus in ſuperciam erigitur, & quaſi pullum onagri ſe natum liberum putat. Onos Græce aſinus eſt petulans & agreſtis, animal pigrum ac iners, quo noīe gentiles porro, & oēs qui a deo abalienati ſunt, ſignificantur, Verum vbi per dei verbū ſoluti ſumus, iā Chriſtus nos dirigere, iā in viam veritatis reducere incipit, iam pabulum celeberrimum adminiſtrare, id eſt. verbū ſalutis æternæ, quo

Mat.4 paſcimur ac reficimus Mathæ 4 Fœlix qui iumentum efficitur Chriſti, fœlix & omnino perbeatus, qui rectorem ac poſſeſſorem habet Ieſum. Tale iumentū fuit Dauid. Vt iumentū factus ſum apud te, & ego ſemper tecū. Et item.

Pſal.35 Homīes & iumēta ſaluabis domine. Quinto, palliis ſternūt pullum cui incidere debet Chriſtus, quo nomine, authore Hiero. vel virtuti doctrina, vel ediſſertio ſcripturarum, & dogmatum, cœleſtiū varietas intelligetur. Paratur enim ac adornatur aīa fidelis populi ſalutari doctrina, et ſeſſorem Chriſtum ferat Proinde antea quam is nobis ſuam ſedem collocauerit, multi ſibi dominatū in nos vendicāt, Venus, luxus odium, & id genus alii Tyranni, qui nos porro expoliant, & omni virtutū & conſcientiarum ornatu nudāt, eoq; fit vt frigeamus miſeri, & algeamus Vbi vero induti ſumus Chriſtum, per batiſmi lauacrum, turpido noſtra tegitur pellitur frigu, & æſtus propulſatur. Apocal 3 Sua-

Apoca.3 deo tibi emere a me aurum ignitum, probatū, vt locuples fias, & veſtimentis albis induaris, vt non adpareat confuſio nuditatis tuæ: Aurum ignitum, eloquia domini ſunt ig-

Verbum D.i. ne ſpiritu ſancti probata, quibus ditatur animus, quibus & veſtitur, ne nuditas eius appareat. Eſa. 52. Induere veſtimento gloriæ tuæ. Sexto non caret myſterio, quod vulgus

Eze.52 expoliauit ſe veſtibus propriis, eaſque Chriſto ſubſtrauit, certe hoc facto declarans veterem Adamum eſſe expoliam

dum eum actibus ſuis Collo. 3. Expoliantes vos veterem hominem cum actibus ſuis, & induentes nonum, eum qui renouatur in agnitionem dei. Et ad Epheſ. 4. Deponite vos ſecundum priſtinam conuerſationem, veterem hominem ſecundum deſideria carnis. Quid vero veteris hominis nomine intelligat mox ſubiudicat, deponentes mendacium, & reliqua quæ ſequuntur, quæ carnis ſunt reliquiæ, & authoramenta. Hæc in quam ſunt exuenda nobis, ſuntque Chriſti pedibus calcanda, neque alius eſt qui hæc reſarcire, qui expurgare poſſit, quam IESVS Id quod in Zacharia. Tertio denotatur, quod Ieſus indutus erat veſtibus ſordidis. Veſtes ſordidæ pctā noſtra ſūt. Pſal Omnes ſicut veſtimentum veteraſcent. Eſai. nono. Veſtimē tum mixtum ſanguine erit in conbuſtione. Siue igitur præcedamus Chriſtum, ſeu ſequamur, abiicienda hæc peregrina veſtimenta. Neque enim agnoſcit nos Chriſtus in peregrina, ſed in propria ac nuptiali veſte, hinc dicit. Quomodo huc intraſti, non habens veſtem nuptialem Septimo in hac celebri pompa, etiamnum myſtice impletur pphetæ oraculum. Ecce rex tuus venit tibi. Nempe credenti & obuiam ſponſo eunti Vxor enim eius, inquit Ioannes, præparauit ſe. Quid vero aliud eſt præparare ſe, niſi gratiæ accommodare? CHRISTVM vero venire, nihil aliud eſt quem ſpiritum conferre, quo rapiuntur & tranſſermantur animi noſtri ad complectenda cœleſtia, & quo ſedātur & pacātur afflictæ conſcientiæ. Ideoq; exultant & lætantur ad Chriſti ingreſſum, eriguntur q; ad regis promiſſa Parit enim hic rex vbi ſemel noſtros animos poſſederit, pacem parit iuſticiam. efficit & humilitatem, & oēs in vniuerſū virtutes, quibus excolitur aīa largiter, Octauo, acclamatio ſequitur populi & fauſtum illud, Io triumphe, Oſāna, filio Dauid, Ob ſecro ſaluifica domīe, ſuccurre domine, tibi eñ ferimus filio Dauid accæptum noſtrum ſalutem, tibi dicam' oēm operam, omne ſtudium noſtrum. Inclytus ergo ſies ac glorioſus in nobis, & ſolus potens, ſolus laudatus, & quod ait Propheta. Benedictus qui venit in nomine domini, rex iſrael, qui aſſerturus nos & in libertatem reuocatur' es Euangelicæ veritatis. Tertium eñ eſt hoc loci, noui cuiuſ-

Col. 3.

Qui per veterē hominē ītelligatur. Ephe. 4.

Zach. 3.
Pſal. 129.
Eſa. 9.

peccata tranſfert, deniq; oĩbus omnino modis clæmens eſt miſericos & indulgens, hancque ſuam beneuolentiam non ſolum Iudæis, ſed & Græcis & Scytis, & Barbaris, atq; a Deo alienis gentibus vniuerſis impartitur. Huic in ſidet pullo indomito & loris inſue to, id eſt, gentili popu-

Iob.11. lo, qui hactenus præ foribus eccleſiæ obambulauit, hactenus inter vepreta, & dumeta idololatriæ diuerſatus eſt. Iob. 11. Vir vanus in ſuperciam erigitur, & quaſi pullum onagri ſe natum liberum putat. Onos Græce aſinus eſt petulans & agreſtis, animal pigrum ac iners, quo noĩe gentiles porro, & oẽs qui a deo abalienati ſunt, ſignificantur, Verum vbi per dei verbũ ſoluti ſumus, iã Chriſtus nos dirigere, iã in viam veritatis reducere incipit, iam pabulum celeberrimum adminiſtrare, id eſt. verbũ ſalutis æternæ, quo

Mat.4 paſcimur ac reficimus Mathæ 4 Fœlix qui iumentum effi citur Chriſti, fœlix & omnino perbeatus, qui rectorem ac poſſeſſorem habet Ieſum. Tale iumentũ fuit Dauid. Vt iumentũ factus ſum apud te, & ego ſemper tecũ. Et item.

Pſal.35 Homĩes & iumẽta ſaluabis domine. Quinto, palliis ſternũt pullum cui incidere debet Chriſtus, quo nomine, authore Hiero. vel virtuti doctrina, vel ediſſertio ſcripturarum, & dogmatum, cœleſtiũ varietas intelligetur. Paratur enim ac adornatur aĩa fidelis populi ſalutari doctrina, et ſeſſorem Chriſtum ferat Proinde antea quam is nobis ſuam ſedem collocauerit, multi ſibi dominatũ in nos vendicãt, Venus, luxus odium, & id genus alii Tyranni, qui nos porro expoliant, & omni virtutũ & conſcientiarum ornatu nudãt, eoq; fit vt frigeamus miſeri, & algeamus Vbi vero induti ſumus Chriſtum, per batiſmi lauacrum, turpido noſtra tegitur pellitur frigu, & æſtus propulſatur. Apocal 3 Sua-

Apoca.3 deo tibi emere a me aurum ignitum, probatũ, vt locuples fias, & veſtimentis albis induaris, vt non adpareat confuſio nuditatis tuæ: Aurum ignitum, eloquia domini ſunt ig-

Verbum D.i. ne ſpiritu ſancti probata, quibus ditatur animus, quibus & veſtitur, ne nuditas eius appareat. Eſa. 52. Induere veſtimento gloriæ tuæ. Sexto non caret myſterio, quod vulgus

Eze.52 expoliauit ſe veſtibus propriis, eaſque Chriſto ſubſtrauit, certe hoc facto declarans veterem Adamum eſſe expoliam

dum eum actibus ſuis Collo. 3.Expoliantes vos veterem hominem cum actibus ſuis, & induentes nouum, eum qui renouatur in agnitionem dei. Et ad Epheſ. 4. Deponite vos ſecundum priſtinam conuerſationem, veterem hominem ſecundum deſideria carnis. Quid vero veteris hominis nomine intelligat mox ſubiudicat, deponentes mendacium, & reliqua quæ ſequuntur, quæ carnis ſunt reliquiæ, & authoramenta. Hæc in quam ſunt exuenda nobis, ſuntque Chriſti pedibus calcanda, neque alius eſt qui hæc reſarcire, qui expurgare poſſit, quam IESVS Id quod in Zacharia. Tertio denotatur, quod Ieſus indutus erat veſtibus ſordidis. Veſtes ſordidæ pctã noſtra ſũt. Pſal Omnes ſicut veſtimentum veteraſcent. Eſai. nono. Veſtimẽtum mixtum ſanguine erit in conbuſtione. Siue igitur præcedamus Chriſtum, ſeu ſequamur, abiicienda hæc peregrina veſtimenta. Neque enim agnoſcit nos Chriſtus in peregrina, ſed in propria ac nuptiali veſte, hinc dicit. Quomodo huc intraſti, non habens veſtem nuptialem: ſeptimo in hac celebri pompa, etiamnum myſtice impletur pphetæ oraculum. Ecce rex tuus venit tibi. Nempe credenti & obuiam ſponſo eunti Vxor enim eius, inquit Ioannes, præparauit ſe. Quid vero aliud eſt præparare ſe, niſi gratiæ accommodare? CHRISTVM vero venire, nihil aliud eſt quàm ſpiritum conferre, quo rapiuntur & tranſfermantur animi noſtri ad complectenda cœleſtia, & quo ſedãtur & pacãtur afflictæ conſcientiæ. Ideoq; exultant & lætantur ad Chriſti ingreſſum, eriguntur q; ad regis promiſſa Parit enim hic rex vbi ſemel noſtros animos poſſederit, pacem parit iuſtitiam, efficit & humilitatem, & oẽs in vniuerſũ virtutes, quibus excolitur aĩa largiter, Octauo, acclamatio ſequitur populi & fauſtum illud, Io triumphe, Oſãna, filio Dauid, Ob ſecro ſaluifica domĩe, ſuccurre domine, tibi eñ ferimus filio Dauid accæptum noſtrum ſalutem, tibi dicam' oẽm operam, omne ſtudium noſtrum. Inclytus ergo ſies ac glorioſus in nobis, & ſolus potens, ſolus laudatus, & quod ait Propheta. Benedictus qui venit in nomine domini, rex iſrael, qui aſſerturus nos & in libertatem reuocatur' es Euangelicæ veritatis. Tertium eñ eſt hoc loci, noui cuiuſ-

Col.3. Qui per veterẽ hominẽ itel ligatur. Ephe.4. Zach.3. Pſal.129. Eſa.9.

dam regni auſpicia deſcribi, nouum quendam regem feſtis acclamationibus excipi, qui diaboli regnum in nobis (quod & Tyrannide & inuaſit & occupauit) exscindat. Eſt hæc gratulatio frequens in illorum animis, qui excipiunt Chriſtum, Gratulantur enim ſe ereptos eſſe a captiuitate Babylonica Ideoq; Dauid: Hæc dies quam fecit dominus exultemus & lætemur in ea. Bene enim ominantur CHRISTO, auguſtiſſimum eius regnum cupiunt eſſe illi deputāt ac omnia ferunt accepta, a quo in libertatem aſſerti ſunt. Tale regnum mox ſubdit Chriſtus. Ex ore infantium & lactentium perfeciſti laudem etiam Et Dauid Aperite mihi portas iuſtitiæ, ingreſſus in eas confitebor domino, hæc porta domini iuſti intrabunt in eam. Proinde hæc eſt omnium, qui ſe a peccatis liberatos ſentiunt, acclamatio. Atqui hoc eſt, quod per typum hodie agimus, occinentes omnes Benedictus qui venit, &c.

Pſal.117

Pſal.8.

Ibidem 117.

Feria ſecunda poſt dominicam. Palmarum. Ioan. 12

Vehemēs Chriſti ad paſſionem deſiderium.

IEſus ergo āte ſex dies Paſchę venit Bethaniā. &c. Eſſent quidem nobis multa myſteria chariſſimi auditores, hiſce dieb⁹ declarādā, ſi nō obſiſteret negotiorum turba & tēporis breuitas. Quanquam autem hac ratione, paucis cogamur nos abſoluere, volo tamen id præſtare quod poſſum pro temporis ratione. Inſtante igitur die paſchatis, maior cœpit Chriſtum ſeruatorem noſtrum vrgere charitas. Deſiderio, inquit, deſideraui hoc paſcha manducare vobiſcum. Hæc vox ingentis eſt ac vehementis affectus, quo in nos accenſus eſt Chriſtus Auget enim, quod ait, deſiderium ſe habuiſſe, quod & vetus finiret & nouum inſtitueret ac ſanciret teſtamentum. Quis vnquā tam deſideranter acceſsit ad epulas, aut certe expetiit exquiſitos & opiparos cibos, quam Chriſtus noſtram ſalutem? Quam proinde ſine ſanguinis effuſione efficere non potuit. Heb. 9. Omnia pene in ſanguine ſecundū legem mundantur, & ſine ſanguinis effuſione non fit remiſsio. Itaque quo magis hora inſtabat patre deſtinata morti, eo maior exarſit in Chriſti corde charitas ad hāc

Hebr. 9.

ipſam obeundam, adeo vt neſcio quid in eo magis miran-dum, deſideriũ quod vrgebat, an mors ipſa, qua dilectiſſi-ma illa anima a corpore obceſſit. Vtrũq; enim comparat in Canticis ſpiritus ſanctus. Fortis, inquit, eſt vt mors di- Cantic.8. lectio Morte vero vt nihil eſt fortius, nihil vehementius, ita & dilectioni, qua mortem oppetiit. Maiorem, inquit, Chriſtus dilectionem nemo habet, quam vt animam ſuam Ioan.15. po, &c Igitur ante ſex dies paſchæ, quo agnus immolan-dus ſeparabatur, venit Bethaniam Exod.12 Ita habes. De- Exod.12 cima die menſis huius, tollet vnuſquiſque agnum per fami-lias & domos ſuas, ſequitur paucis interpoſitis, iuxta quẽ ritum tolletis & hœdum, & ſeruabitis eum vſque ad quar-tamdecimã diem menſis huius. Hoc igitur die, quo Chri-ſtus Simonis hoſpes erat & conuiua, paſchalis ſolemnita tis prælibabant auſpicia, epulariq; ſplendide conſueuerunt Quadrat autem perbelle hic dies præparationi futuræ mor tis, qua expiaturus noſtra crimina erat IESVS. Nam quem-admodũ ſex diebus deus creationis opus inſtituit, ita quo q; ſex ſeſe parat diebus Chriſtus, vt nos reſtauret in opus redemptionis. Ad allegoriam etiam pertinet, quod Mar-cus ait: hanc cœnam in domo leproſi cuiuſdam Simonis inſtructam quanquam ſint qui alteram exiſtiment, quorum e numero videtur Chryſoſt. eſſe, ego tamen malo cum mul tis, has in re eandem credere quam diuerſam, Quod ve-ro Matthæus & Marcus huic nonnulla præmittunt, quæ poſterius geſta ſunt neminem permoueat. Moris eſt ſcri-pturæ, per recapitulationẽ multa dicere, neq; etiã ordinem rei geſtæ, & temporis perpetuo, ſat enim fuerit, ſi facta fide liter narrent, id quod & præſtiterunt abunde ſatis. Adde, Euangeliſtas mortis Chriſti occaſionem multiplicẽ deſcri-bere inſtituiſſe. Vna autem & ea quidem præcipua occaſio, fuit auaritia, quæ Iudæ oculos porro excæcauerat, erat igi tur hæc ipſa & Matthæo & Marco inſerenda Quanquam igitur antea dicat Matthæus poſt biduum paſcha fiet, tũq; mox inſerat hanc hiſtoriam, quaſi poſterius poſterioreque tempore geſtam, non tamen temporis ordinem obſerua-re ſed veritatem rei geſtæ digerere voluit. Poſtremo & il-lud annotandum hunc Simonem non eſſe eundem, de quo

Lucæ.7. in Luca legimus qui dixerat, Hic ſi eſſet propheta, ſciret vtiq; quæ & qualis,eſſet hæc mulier,nã is phariſæus erat, hoſtis Chriſti, & calumnior. Hic vero Chriſti amicus fuit liberaliſſimus Bethaniæ(vbi & Marthæ & lazari, at-
Allegoria q; Mariæ domus erat) habita. Iam vt allegoriam explicemus. Venit Ieſus Bethaniam, ſecundum Hiero in domum obœdientiæ.Filius enim patri vſq; ad mortem obœdiens fuit Io. 4. Meus cibus eſt,vt faciam voluntaté eius,
Ioannis.4 qui miſit me,quo nos inſtructos reddit, ne qua ratione obedire Eccleſiæ(quæ mater noſtra eſt,domuſq; eorum, qui catalogo cœleſtium inſcripti ſunt) detrectemus. Si enim Eccleſiæ non obœdierimus ſumus quibuſlibet ethnicis deteriores.Secũdo, Simon leproſus catholicũ populũ ſignificat,nã hic Simon antea lepra fuit infectus,qua per Chriſtum mundatus eſt nomine tamen priſtino permanente, quemadmodum & Matthæus a priſtino vitio & officio publicanus deſignatur,quum tamen publicanus eſſe defierit,itaq; leproſus ſolũ cognomento dicitur, non reipſa, ſic & credentes in Chriſtũ,adeoq; peccata ſua cum. Simone qui confitentes dicetur,agnoſcentes,id merentur a Chriſto vt eis peccata non imputentur, vt porro remittentur, & nihilo ſecus peccatores dicuntur 1.Io.1. Si dixerimus quia peccatum non habemus,ipſi nos ſeducimus, & veritas in nobis non eſt Agnoſcit enĩ vere credens ſe perpetuo eſſe peccatorem.i. eſſe æternæ mortis filium,eſſe reum planeq; indignũ pane,quo veſcitur ac agnoſcit confitetur ſeſe quãuis lepra abominabiliorem, ſi modo gratiam in ſe agnoſcat ac ſentia operanté.Proinde non grauatim fert, ſi peccator appelletur,ſi leproſus,ſi publicanus,ſi meretrix,ſi quouis latrone indignior habeatur. Talem ſe exiſtimat Pau-

Vere pœnités ſe ſe perpetuo agnoſcit & confitetur peccatoré quãuis iãdiu per Chriſtum ablu ta ſint peccata eius. Matthæ.9 1.Ioann.1.

1.Timo.1. lus,quando ait.Ego ſum minimus apoſtolorum. Et ad Timotheum.Fidelis ſermo & omni acceptione dignus, quoniam Ieſus Chriſtus venit in hunc mundũ peccatores ſal-
Pſalm. 21. uos facere quorum primus ego ſum. Imo & innocentiſſimus Ieſus ſeipſum talem vice noſtra vocat. Ego, inquit ſum vermis & non homo, abiectio plebis. Qui tale quid de ſe iudicat q ſic ſe ab iicit,ſic abominatur.CHRISTVM hoſpitio meretur ſuſpicere, meretur habere conuiuatorem

Fecerunt autem ei ibi cœnam, & Martha, miniſtrabat, Lazarus vero. Oĩa hæc declarant reſurrectionis veritatem & Marthæ ſedulitatem, ac hoſpitalitatis gratiam commendant. Aderat ſiquidem Lazarus ne diſcipuli, qui non ſemel audiuerant hinc Chriſtum per mortem abiturum, animum prorſus deſponderent, ſed ſpem futuræ reſurrectionis, Lazari exemplo, conciperent. Quod vero Martha miniſtrabat, mulieris declarat propẽſiſſimum in CHRISTVM ſtudium vbiq; enim legitur miniſtraſſe legitur officiôſa fuiſſe. Sic quic volueris chriſti eſſe diſcipulus, Chriſto in pauperibus miniſtret. Quod enim inquit, vni ex minimis meis feciſtis, mihi feciſtis. Id ſi p̃ſtiterit, audiat Chriſtum promittentem. Vbi ego ſum illic & miniſter meus erit. Ioan.12 Maria ergo accæpit libram vnguẽti, nardi piſtici precioſi. Marcus addit ſpicati Matthæus alabaſtrum ponit. Quod genus marmoris eſt perlucidi, & coloribus diſtincti, ex quo fiebant vaſa vngẽtaria, piſtis autem græce, latinæ fidem ſignificat, vt intelligamus non vile fuiſſe, neq; adulterium vnguentum, quale in myrotheciis plerunque conficere ſolent pigmentarii noſtri ſed optimum, ſed præcioſum & ex nardo confectum, Eſt autem nardus frutex graui & craſſa radice, ſed breui & nigra quamuis pingui, folio paruo & denſo Nardum ſpicatum opinor ob id dici, quod ex ſpiſis factum eſt, nam aliud ex foliis confici ſolet. Adhibetur non tam refrigerandis corporibus, quam pugnando pectori & coleræ, ſignificat vero, fidem charitatis & operum feracem. Nam hæc eſt, quæ reſtringit calorem concupiſcentiæ, purgatq; peccatorum reliquias. Actuum decimoquinto. Fide purificans corda, & Cantico 1. Dum eſſet rex in acubitu ſuo, nardus mea dedit odorem ſuũ. Quam propheriam ad hanc cœnam ſi expenderis, nihi accommodari melius poteſt. Nam CHRISTO, in accubitu ſuo, id eſt, Eccleſia militante, recumbente, nardus noſtra ac fides arridit, quod offertur gratiæ munus, qua accepta & intus adeoque in penetralibus noſtris diffuſa, ſimul diffunditur & ſpiri-

Alabaſtrũ quid.

Nardi deſcriptio.

Act. 15

Cantico. 1

tus Chriſti, quo purgantur peccata, condonatur noxa, & accenduntur corda. Proinde vt hæc fides ſit deo grata, ferax operum exiſtat oportet, nam nardus præcioſa fuit, qua Chriſtus vnctus eſt fides enim ſine operibus mortua eſt, oportet & ſelectam eſſe, adeoq; puriſſimam, non adulterinam, fidem noſtram, qualem habent hæretici & ſciſmatici, qui modo hoc, modo illud dogma ſuſcipiunt, proq; ſuo

Heb 13 arbitratu acceptant vel reiiciunt quidlibet, vt habet Hiero.

Peregrinæ doctrinæ q̄ dicātur. ſed audiant ii quod Paulus præcipit. Doctrinis variis & peregrinis nolite abduci Variæ doctrinæ & peregrinæ ſunt, quæ aduerſus Euchariſtiam inuehūtur, imo quæ vniuerſalis eccleſiæ & ritus & conſuetudines eneruant, & inuertunt, quales ſunt omnium Lutheranorum & Zuinglianorum dogmata. Qui quāquā deum venerari ſe iactent, qu inquam Chriſti gratia hærere videantur, cum tamen eccleſiaſticos ritus eccleſiæq; decreta ſua propria temeritate immutent, adulterinæ ſunt nationes & ſemen Chanaan.

Iaco:2 Nihil enim profuerit vno dogmate fateri Chriſtum, ſi in altero claudices. Nam offendens in vno, factus eſt omnium reus inquit Iacobus. **Vnxit pedes eius. & exterſit capillis ſuis.** Vngere pedes; eſt operibus miſericordiæ inopiam miſerorū ſubleuare vbi ſcias (id quod alias quoque teſtati ſumus) hanc mulierem bis vnxiſſe Ieſum, ſemel caput, vt intelligas caput noſtrum, id eſt, principalem in nobis portionem, in deum dirigendam, ſiquidem ab eo mercedem expectamus. Matth. 6. Tu autem cum ieiunas vnge

Mat 6 caput tuum, Secundo, pedes vnxit, ne exiſtimes tibi animum paratum ſufficere, ſi adſit exequendi facultas. Neque enim ſatis eſt, te eſſe piſticum, niſi & opere exequaris quæ iubentur, id quod hoc loco conſtat, vbi pedes vnguntur id eſt, opera miſericordiæ in pauperes & miſeros exhibentur, igitur etiam capillis exterſit, id eſt, eleemoſynis peccata redemit.

Danie 4 Danie 4. Peccata tua eleemoſynis redime. Et Luc. Quod

Luc.11 ſupereſt, Date elemoſynam, & omnia munda erunt vobis. Addunt alii duo euangeliſtæ

Et fracto alabaſtro, effudit ſuper caput ipſius recūbētis & dom⁹ repleta ē ex odore vnguēti.

Hic tria habes, Primum, quod fregit vas vnguentarium ſuper caput Chriſti, vt intelligas omnem animi propenſionem, ſtudium, fidem denique & externa opera in Chriſti honorem effundenda, eique deputanda, a quo mutuo recipimus. Regerenda enim ſunt oĩa opera noſtra in Chriſtum authorem, & omnis boni largitorem, vt vere in nobis impleatur, quod Petrus ait. In omnibus honorificetur deus, per Ieſum Chriſtum dominum noſtrum. Et Dauid Non nobis domine non nobis, ſed nomini tuo da gloriã. Nomẽ dei Chriſtus eſt, qui dei verbum & ſermo eſt, quo toti mundo diuina innoteſcit largitas. Secũdo, quod Chriſto recũbẽte ſeu accũbente hæc effuſio facta eſt, inſinuatio eſt humilitatis. Chriſtus enim paſſus eſt, ante ſe a peccatrice tangi, modo ab expurgata idem ipſum ſuſtinet. Sola enim humilitas eſt, quæ non patitur repulſam, quæ libere adit, libereque accedit, nihil trepidans, nihil formidans, neq; abdubitans. Et tu quanto maiores, humilia te in omnibus, inquit Eccleſiaſticus. Igitur in Mat. 19 Sinite paruulos venire ad me, talium eſt enim regnum cœlorum Paruuli, humiles ſpiritu ſunt, qui non adflantur, neque aduerſus proximum ſuum eriguntur. Noli, inquit Paulus, altum ſapere, ſed time. Ad eum modũ mulier ſanguifl ua tetigit Chriſtum, & ſaluafacta eſt. Tertio teſtatur Ioannes domum ex vnguenti effuſione repletam totam, quo nomine bonam intelligas famam, quæ conſequitur vnctionem. Chriſti enim bonus odor ſumus, aliis enim odor vitæ in vitam, aliis mortis in mortem, nihil enim melius, nihil pcioſius honeſto nomine viris euãgelicis. Neſcitur autem hoc ipſum ex vitæ integritate & doctrinæ veritate, quaſi ex duobus viuis & mundiſsimis fontibus. Qui enim apud oẽs bene audire voluerit, id agat ſedulo oportet, vt non tã a malo, ſed ab oĩ, qđ ſpeciẽ habet mali, abſtineat. Deinde ſic ſermões ſuos inſtituat, vt omnes ædificet fideles, & credentes in Chriſtũ. Oportet enim epiſcopum, & verbi quemlibet miniſtrum, eſſe irrepræhenſibilem. Oportet ſcire, qđ doceat, & qualiter, vt ædificet, & conſoletur auditores.

Oĩa opera noſtra in Chriſti honorem eſſe regerenda.

1. Pet 4.

Pſal. 113.

humilitas

Eccle. 3.

Mat. 19.

2. Cor 2.

nomen bonum vnde naſcatur.

1. Theſ. 5

Dicit ergo vnus ex diſcipulis eius Iudas Scariothes. Quare hoc vnguentum & cætera.

hæredibus relinquunt auari. Aduerſus quos Ezechiel .18. Si vir fuerit iuſtus,& fecerit iudicium & iuſtitiam,ſequitur Pignus debitori reddiderit,per vim rapuerit,panem eſurienti dederit,nudum aperuit veſtimento ,& ad vſuram non commodauerit ,amplius non acceperit,ſequitur Hic iuſt⁹ eſt, vita viuet dicit dominus deus. Eſt hæc manus aperienda pauperibus & debitoribus, cum Zachæo Domine,inquit, ecce dimidium bonorum meorum do pauperibus, & ſi quid aliquem defraudaui, reddo quadruplum. Vtraque vero amputanda eſt,ſi vel nobis, vel aliis occaſionem ruinæ preſtat, & cætera Habuit vtranq; manum auaritia & ſacrilegio infectam Iudas,rapuit enī aliena,& ea quæ pauperibus erant deputata, & retinuit quoque quæ furtim ſuſtulit,atque ita nec reſtituit, etiamnum quæ male parta erant, nec largitus eſt propria.Hinc euangeliſta.Fur erat, & loculos habuit. Secundo,quibus cura rei domeſticæ concredita eſt. Hoc exemplum ob oculos ponant, ne creditoribus ſua auferant,reſque dominorum male prodigant, maleque diſpenſent. Audiant enim, Redde rationem villicationis tuæ. Neque minimum eſt vitium, infidelitet æs concreditum diſpenſare quanquam multos eſt offendere, qui multis modis delinquant, pecunia excæcante eos. Igitur paulus auaritiam teſtatur eſſe radicem omnium malorum Ideo que ſtirpitu euellendam, ſi bonorū omniū largitori adhærere volumus. Laborauit hoc vitio Ananias, cum Saphyra, Actuum.5.de prætio agri diuenditi nonnihil ſurripiens, & in ſua lucra conuertens, hinc obiurgatus a Petro audit, Anania,cur tentauit Satanas cor tuum, mentiri te ſpiritui ſancto,& fraudare de prætio agri? Multi inueniuntur, qui hoc crimen in aulis principum imitantur,ex iis qui publicis muniis,publicíſque ærariis præfecti ſunt. Auferunt enim ac compilant non tam principes ipſos, quam miſerum popellam, eumque ſic eneruant, vt vix oſſa cuti cohæreant. Væ,inquit Amos,vaccæ pingues, qui calumniam facitis egenis, & confringitis pauperes.Et paulopoſt. Separati eſtis in diem malum: Qui enim ſe pauperum ſubſtantia ſuffarcinant,in diem reſeruantur vltionis domini,audientque quod Achab obprobratum eſt, Inuaſiſti & occidiſti,

Ezechi.

Luce.19.

Luce.16. cōtra eos qui domitorū ſuorum bona male diſpenſant.

Actuum.5

Amos .4.

3.Regū 21

Adqd xp̄s Apoſtoli, eccleſia, loculos habeat.

inſuper & addes Deteſtantur hi Iudæi ſcelus, rebus tamen ipſis, multo ſunt Iuda ſceleratiores. Tertio, habes, hoc loco CHISTVM marſupia ad pauperum vſus, habuiſſe adeo que ad ſubleuanda & neceſſitatem diſcipulorum & miſerorum inopiam. Quomodo in exordio naſcentis Eccleſiæ collectæ leguntur factæ, & in communem theſaurum pecuniæ multæ repoſitæ. Sed ad quam vſum? Audi Ambroſi Aurum habet Eccleſia, non vt ſeruet, ſed vt eroget & ſubueniat in neceſſitatibus. Ad idem quod Hieronym. ait. gloria Epiſcopi eſt pauperũ opibus prouidere, ignominia ſacerdotis, eſt proprijs ſtudere diuitiis. Quarto, obſeruandũ, quod quanquam Iudas traditurus eſſet CHRISTVM, non tamen idipſũ palam traduxit IESVS, quin etiam furta, & pecuniarum peculatum non opprobrauit, ſed tacitus coarguit, ſignis atque multis indicijs ac officiis, quibus corruptum auaritia animum reuocare ſtuduit. Quo nos inſtruxit, tolerandos aliquandiu eſſe malos & interim omnia tentenda, vt eos ab errore citra famæ traductionem reuocemus. Tu bonus es, inquit Auguſt. tolera malum. Nam & Chriſtus Iudam, cum ſciret furem eſſe tolerauit, & ad prædicandum miſit eique cum aliis Euchariſtiam dedit.

Qñ mali reſecandi ſint.

Proinde hæc ſententia tunc obtinet, quando mali alios ſuo contagio non inquinant. Alioqui reſecandæ ſunt putridæ carnes, & ouis morbida e dominiis cauſis abiicienda, eſt vt inquit Hierony. Et Paulus? Auferte malum ex vobis ipſis. Quod vero Iudas trecentis denariis diuendite maluit, quam ſic ſine vllo fructu prodegere, arguit auaros homines, nihil curare futura, nullamque ſpem habere mercedis promiſſæ. Teſtatur enim Chriſtus: Si quis recipit prophetam in nomine prophetæ mercedem prophetæ ac. Et, qui recipit iuſtum in nomine iuſti, mercedem iuſti accipiet. Iam ſi quis iuſtum ac prophetam recipit in nomine prophetæ non perdit mercedem multo maxime, merces maxima, repoſita eſt iis, qui Chriſtum ſuſcipiunt, qui in hunc ſunt liberales. Id miſer præ cupiditatis morbo animaduertere non valuit. Simili inſania dicuntur multi, qui hoc ſæculo, quod omnium eſt auariſſimum, Euangelicis concionatoribus dignam ſtipem ſurripiunt, quaſi omnia

1. Cor. 5.

Mat. 10.

Dixit eis Ieſus. Sinite illam, vt in diem ſepulturę meæ ſeruet illud. Senſus eſt non prohibendam mulierē, ſed ſinendam, id impendere honoris vino, quod morituro non licebit. Igitur præuenit vngere corpus Chriſti, ſignificans, ſepulturam glorioſam quidem futuram, iuxta vaticinium, Eſa. Et ſepulchrum eius glorioſum. Igitur Matthæus & Marcus, ita habent. Quod habuit hæc fecit, præuenit vngere corpus meum in ſepulturam. Item, vbicunque prædicatum fuerit Euangelium in toto mundo, & quod fecerit hæc narrabitur in memoriam eius, id eſt, vbicunque tendam terrarum increbuerit huius mulieris factum, dicetur quod eo ipſo declarauit ſepulturam meam honorificam futuram, eius igitur, ad ſepulturam referendum, non ad mulierem Pauperes enim ſemper habebitis vobiſcum, me autem non ſemper habebitis. Id intelligas, quod & corporis p̄ſentiam, qua abiit in cœlum, quo vero ad inuiſibilem energiam, adeoque ad Euchariſtiæ ſacramentum, perpetuo nobiſcum erit. Matthæi vlti Ego vobiſcum ſum vſque ad conſummationem ſæculi. Abiturus enim erat mox a nobis per crucem, Ioann. 12 Modicum & non videbitis me, manſurus tamen in ſpiritu, quam accæpturi erant in arabonem credentes in ipſum, manſurus & in carnis & ſanguinis myſteriis. Notabis hoc loci aduerſus bonorum operum oſores, qui pro ſano ore omnia externa opera damnare audent, pulcherrimum locum quando Chriſtus dicit: Opus bonum operata eſt in me, Quod vero illud fuerit ipſe expreſſit, præuenit vngere corpus meum. Non igitur fidem hoc loco, ſed externam vnctionem, opus bonum vocat quanquam hoc ipſum ex fide profectum fuerit, Ad idem hortatur Paulus, Dum tempus habemus operemur bonum ad omnes, & cætera. Et item: Bonum facientes non deficiamus. Et in Prouerb. 10. Sapiens: Opus iuſti ad vitam. Cæterum quod vulgarium pauperum copiam ſemper nos habituros aſſerit, ſignificare voluit, miſericordiæ viſcera iis maxime eſſe impertienda qui maxime egent. Pulchræ hoc Sydrach Eccleſiæ, 12 declarat dicens: Si benefeceris, ſcito cui feceris

Eſa. 11
Mar. 16.
Mar. 14.
Mat. vl.
Io. 16.
Taxantur bonorum operum oſores
Gal. 6
Pro. 16.
Quibus potiſſimū ſint miſericordiæ viſcera exhibenda

ris, & erit gratia in bonis tuis multa. Benefac iuſto, & inuenies retributionem magnam, & ſi non ab ipſo, certe a domino. Da miſericordi, & ne ſuſcipias peccatorem. Da bono & non receperis peccatorem. Benefac humili & ne dederis impio Quo notantur validi & bene robuſti mē dici, qualeſcunque tandem ſint, ſi non ſunt boni, ſi non ſunt digni pane quo veſcuntur, id eſt, ſi ſint impii, ſi auari, ſi liuore, ira, odioque, ac fœdis vitiis inquinati, illis tum tribuas, qui indigentiam ſuam prodere non audent, interim tamen ſe Deo deuotos produnt. Habes & hoc loco, pietatis opus prædicandum, & multis laudibus extollendum, nā ſicut MARIA toto orbi, quo eſt Eccleſia diffuſa, laudem commeruit de obſequio Chriſto impenſo, ita Iudas (ſi Bedæ credimus) vituperio dignus habetur. Proinde ita intelligas Chriſti verbum, Dicetur quod fecerit in memoriam eius, erit tibi Pronomen eius ad MARIAM, non ad ſe

Eccle. 31. pulturam referendum. Sic & in Eccle. 31. Ideo ſtabilita ſunt bona illius in domino, & eleemoſynas illius enarra-

Eccl. 44. bit omnis Eccleſia ſanctorum. Ad idem. 44. Corpora eorum in pace ſepulta ſunt & nomen eorum viuet in generatione & generationē, Sapientiam ipſorum narrent populi, & laudem eorum nunciet Eccleſia. Accedit & illud Dauid, Diſperſit dedit pauperibus, iuſtitia eius manet in ſæculum ſæculi. Iuſtitia videlicet non modo fidei, ſed etiam operum, de qua agit, ea quidem manet apud poſteros, quando illuſtria illa facta laudentur, quando laudibus attollantur condignis, id quod in Mariæ præclaro opere licet videre. Opus, inquit Chriſtus, bonum operata eſt in me, non malum, non peccato vlli obnoxium, vt fingunt hæretici. Vbi ſcias tria eſſe id quod ſæpe diximus) genera operum.

Tria ſunt operū genera. Triinū eſt eorū quod a Deo ſeparat, de quo habes in ſapiētia, opera eorum inutilia. Et in Prouer. 11. Impius facit opus

Prou. 11 inſtabile. Inſtabile eſt omne opus, quod non ex fide, quæ

Eſa. 41 baſis operū eſt proficiſcitur. Eſa. Opus veſtrum ex eo quod non eſt, id eſt, ex nihilo, ſeu hypocriſi quæ non eſt firma,

Iob 8 neq; duratura. Spes enim hypocritæ peribit. Ad hoc genus omī peccatorū opera redigūtur, ſeu interna ſint, qualia ſunt incredulitas, liuor, maleuolētia, arrogātia, ſeu externa qua-

lia ſunt luxus, Venus iniuſtitia, tyrannis, adulterium, ſcortatio, & id genus alia Secundum genus eſt operum illorum quæ ſuapte natura bona ſunt, vt eſt Deum diligere, orare in ſpiritu & veritate, ſemper ſurſum contendere, ſemper perpetuoque peccata deteſtari, deinde & fiducia & ſpe bona Deo adhærere, quale erat illius opus, qui ait. Mihi adhærere Deo bonum eſt. De quo Eſa. Opus illius pax, id eſt conſcientiæ tranquillitas hoc nobiſcum Deus operatur noſque plerunque ad ſe trahit. 44 Opus meum coram Deo meo. Tertium operum genus ad medium, quod alii indifferens vocant, eo quod & a malis & a bonis fieri non ſemel poteſt Medium opus eſt ieiunare, eleemoſynas largiri, vngere CHRISTI pedes, & id genus alia facere, ſi accedat fides per charitatem operans, iam bonum eſt meritorium eſt, laude ac corona dignum eſt, tale fuit hoc loci MARIAE opus. Igitur opus bonum operata eſt. Talia ſunt eorum opera, qui ex charitate ducti, pſallunt in choro, pauperem ſuſcipiunt hoſpitio, nudũ veſtiunt, & cætera.

Pſal. 72 Eſa 49. Eſa. 32.

Feria tertia poſt dominicam palmarum.

Hiere. 11.

TV domine demonſtraſti mihi & cognoui, & cetera. Incidit hæc lectio maiorum noſtrorum authoritate, in hanc feriam quæ phaſe Iudæorum biduo præceſſit, nam vt concors habet omnium orthodoxorum ſententia, hoc die CHRISTVS (ne ſui plene deiicerentur, animumque deſponderent, ſi ſubito & inopinato videret dominum rapi ad ſupplicium, quum toties prædixerit ſe vltro veniſſe in mundum, vltroque hinc abiturum) ſeorſum apud ſuos & Apoſtolos & diſcipulos ac deuotas mulieres aduerſus eſt, ſolatuſque & verbo & conſuetudine, corporalique præſentia. Igitur inquiunt, dum ita intereſſent familiari colloquio Chriſti Euangeliſtæ, Erat Paſcha & azyma, hoc eſt, dies feſtus azymorum, qui dicitur Paſcha, quam magna obſeruatione celebrabant Iudæi, quotanniſq; ritibus renoxabant, id quod nos

ſuo dicemus loco. Hunc itaque diem ſic prædicit Ieſus, vt habet Matthæus: Scitio quia poſt biduum paſcha fiet, & filius hominis tradetur, vt crucifigatur. Perinde atque diceret: Satis vobis compertum eſt, quo tempore phaſe veſtrum. quo olim agnus immaculatus, & anniculus, comeſtus eſt, quo inſuper ab angelo interfectore, eiuſdem agni ſanguine, poſtibus illito ſeruati eſtis, marique tranſmiſſo, hoſtes veſtros, aquis præfocari vidiſtis, hoc inquam tempus vos minime latere in confeſſo eſt. Quandoquidem ſitis in eo agnum illum typicum comeſturi. Verum, ego, qui agnus ſum porro innoncens ac innoxius, veſtri ac omnium cauſſa offerendus ſum, crucique ignominioſe adfigendus, vt vetus phaſe in nouum quoddam tranſeat, ſitque vere phaſe domini, id eſt, tranſitus quidam de vita ad mortem, rurſuſque de morte ad incorruptiſsimum viuendi modum, quem mea morte inſtituam & veluti ob oculos delineabo. Itaque hoc eſt quod & Hieremias in hac ſacra lectiõe graphice depingit, ad eum qui ſequitur modum. Tu autem domine demonſtraſti. Vbi ſcias oportet, quoſdam omnia quæ hoc capite continentur, in Hierem. torquere. Qui populo interminatus eſt, ob ſcelera & idololatriæ crimen, pœnam mox futuram, ac deſæuituram in impios & ſceleratos homines, eoque vaticinio ſibi & odium & inuidiam conciliauit. Hinc illi mortem,

Amos. 5. hinc carcerem intentabant, nam qui arguit criminoſos, odium incurrit, ait Chriſoſt. & Amos. 5. Odio habuerunt arguentem in porta. Verum, hæc expoſitio etiamſi non videatur coacta, ſed germana, poſſunt tamen huius lectionis verba propriiſsime in Chriſtũ referri, qui Iudæos non vno loco arguit hypocriſeôs, impietatis, & cæcitatis, hinc ſibi mortem intentabant, hinc inſidias moliti ſunt, multiſque vicibus conſpirabant modos varios excogitantes, qui e medio raperent IESVM. Hoc eſt quod Propheta

Hiere. 11. paulo ante præmittens ait: Inuenta eſt coniuratio in viris Iuda, & in habitatoribus Hieru. ita tranſtulit poſt Symmachum Hieron Septuaginta vero & aquila habent, caligatio, quod in idem recidit. Eſt autem coniuratio (authore Hiero.) quando non ſubito, neque fortuito, ſed paratis inſi

Coniurationis deſcriptio.

dis & coniuratione quadam tenditur ad delictum, & parimente, parique ſtudio id agitur, vt deo neglecto ac contempto, quiſq; viam ſuam incedat ſibi idolum quoddam erigat, & a ſe veritatem repellat. Id quod CHRISTO docente vſu venit Iudæis. Conſpirarunt enim nõ ſemel in ei' mortem, vt manifeſte teſtatur Ioannes. Et Dauid: Supra dorſum meum fabricauerunt peccatores, prolongauerunt iniquitatem ſibi. Et item. Funes peccatorum circomplexi ſunt me, Phariſæos & Scribas intelligit, qui CHRISTO impoſuerunt multa crimina, quanquam innocentiſſimo, vt ſi qua poſſent arte, hunc mortis reum agerent, ciuitate pellerent, & regno. Notat ſcelus, & Ezech. 22. Viri detractores fuerunt in te ad effundendum ſanguinem & ſuper montes comederunt in te, ſcelus operati ſunt in medio tui. Quale vero illud ſcelus ſit, PAVLO poſt ſubdit. Coniuratio prophetarum in medio eius. Sicut leo rugiens, rapiensque prædam, animas deuorauerunt, opes & precia acceperunt, ſacerdotes eius contempſerunt legem meam, & polluerunt ſanctuaria mea. Quæ omnia fere obprobrauit CHRISTVS, Matth. 23. Phariſæis. Væ, inquit, vobis ſcribæ & phareſæi, quia pleni eſtis rapinæ, & iniquitate, ſepulchris adſimiles dealbatis, qui comeditis domo viduarum, ac pauperem in abſcondito deuoratis. Idem chrimẽ, ſi adeſſet xps exprobraturus multis & ſacerdotibus & monachis eſſet, ii maxime, qui inceſtis manibus ſacris orgia tractãt, qui fœda libidine conſpurcati dei legem a tergo relinquunt, ſeque omnibus vitiis dedunt, eoq; fit, vt animas ſuo malo exemplo occidãt, pro quibus mortuus eſt Chriſtus opes ſibi ac diuitias multas coaceruant, vt nihil intereſſe dixeris, inter ſacros & prefanos, imo inuenies ſceleratiores multos qui oleata ſunt, iis qui i ſæculo degere videtur, atq; ob id notãter dixit Propheta inter Prophetas repertẽ coniurationẽ. Suſpiciunt vulgares ac pendent ex ore Chriſti, ſecus Phariſæi & Scribæ. Hi enim ad occidendũ eũ primoribus magis ac magis coniurant, qui credere, alioq; ad credendum incitare debuerant. Proinde ſeu in Iudæorum primores, ſeu noſtri ſæculi impios homines, verba Prophetæ referas, non poſſunt Chriſtum malorũ inſidiæ latitare, hinc addit.

Pſal. 128
Ezec 22.
Matt. 23.

de & victima a vinco diducitur, ſeu vincio, quod victricibus manibus vincerentur hoſtiæ mactandæ. Chriſtus vero ſeipſum & vinciens & offerens hoſtiam (non quamlibet, ſed agni immaculati & ſacratiſſimi corporis ſui, & ſanguinis præcioſiſſimi, qua triumphauit hoſtes ſuos, mundique huius principem) nunc, inquit iudicium eſt mundi, nunc princeps huius mundi eiicietur foras. Senſit hanc CHRISTI potentiam, ac energiam Ioannes in Apocalyp. Vicit Leo de tribu Iuda, radix DAVID. Igitur addunt angeli Dignus eſt agnus qui occiſus eſt accipere deuinitatem & virtutem, & ſapientiam, & fortitudinem. Et Ioan. 1. Ecce agnus Dei qui tollit peccata mundi. Cur igitur immolatus eſt? cur ad victimam ductus? Quia tollit peccata, auſert iniquitates noſtras, condonat delicta, & quod aduerſum nos erat chirographum damnationis, ſuo ſanguine delet porroque abſtergit. Vicit in ſuo ſanguine CHRITVS ſæuientem Leuiathan, omneſque aereas poteſtates fudit & proſtrauit. Merito igitur illi deputamus virtutem, merito illi occinimus encomiū laudis, & Io. triumphe. Idem agnoſcit Eſa. Quis eſt iſte qui venit de Edom, tinctis veſt. de Boſra. Iſte glorioſus in ſtola ſua? Et item. Quaſi agnus coram tondente ſe obmutuit. Proinde tam Eſa. quam Hiere. typicum in lege agnum paſchalem reſpiciunt, cuius ſanguis ſignum erat angelo, ne filios Iſraelitas occideret, ſed domos omnes pertranſiret, quarum poſtes agni ſanguine illiti eſſent, ita huius agni innocentiſſimi ſanguis, pignus eſt ſalutis æternæ, ne, qui ſunt eo aſperſi, ab exterminatore angelo occidantur, neve pereant. Habemus etiam hic Chriſti regnum eſſe humile, eſſe ſpirituale, aliis, non ſibi prodeſſe. Nam delatus eſt ad victimam, non vt ſui gratia, ſed aliorum triumpharet, alioſque ſua victima eriperet ac in perfectam libertatem aſſereret. Qui autem Chriſtus hoc die dixit. Scitis quia poſt biduum paſcha fiet. Pauca adnotemus de agni paſchalis immolatione Primo, agnum hunc, certum eſt ſignificare Chriſtum. 1. Cor 5. Paſcha noſtrum immolatus eſt Chriſtus, deinde quia corporale paſcha erat, id eſt tranſitus. neceſſum eſt typum eſſe paſchatos æterni Educebantur enim filii Iſrael ex Aegypto, vt benedictio

Margin notes: Io. 12. — Apoc 5. — Io. 1. — Eſa. 63. — De agni paſchalis immolatione. 1. Cor. 5.

nem aſſequerentur,que olim patribus facta erat,, quanquā ea benedictione nemo a peccatis abſoluebatur, erat igitur futuræ,id eſt ſpiritualis benedictionis imago.Eph.1.Qui be
1.Cor. 10. nedixit nos in omni benedictione ſpirituali, &c. id eſt, quod.1.Corinth 10.teſtatur Paulus Patres noſtros omnes ſub nube ſuiſſe,omnes in Moſe baptiſatos in mari, ſequitur bibebant autem de ſpiritali conſequente eos petra, petrā,autem erat Chriſtus.Secūdo ex Aegypto per mare profectio baptiſmum ſignificat,quo nos tingimur & abluimur adeoque CHRISTO inauthoramur Eſt enim mare rubrum Chriſti morte ſanctificatum baptiſma ſacrum perinde atque Iordanis ſuo beneficio ſeruauit filios Iſrael, & quaſi ſanctificauit.Rom.6.Quicunque baptizati ſumus in Chriſto Ieſu,in monte ipſius baptizati ſumus. Conſepulti enim ſumus cum illo per baptiſmum in montem i vt pecca to mortui iuſtitiæ viuamus,Tranſitus enim ille de Aegypto per rubri maris vadunt,nihil certius potuit, quam noſtrum de vitiis ad vitam incorruptibilem, ſtatum ſignifica-
Ephe.2. re.Quo tranſferimur de diaboli poteſtate in regnum adoptionis filiorum dei.Ephe.2.Cum eſſemus peccati mortui,
Coloſſ.1. conuiuificauit nos in CHRISTO, & apertius de hoc ſtatu,ad Coloſſ.1.Qui eripuit nos de poteſtate tenebrarum & tranſtulit in regnum filii dilectionis ſuæ, in quo habemus redemptionem & remiſſionem peccatorum. Equidem id ſua profectione & eductione Moſes efficere non pouit, quamuis potenti manu eduxerit populum, vt peccata condonaret,vt plenam donaret libertatem ſuo populo,.præſtitit ad CHRISTVS ſemel ſua morte,præſtat quotidie in regenerationis ſacramento. Tertio quod moſes iubet vicinos Iſraelitas accerſiri,ſi vna domus non ſit edendo agno ſatis,quodque addit, vniuerſa multitudo Paulo inferius ſignificat Iudæos & gentes in authoratos per mor-
Act,10 tem CHRISTI fidei vnius ſacramenti. In veritate, inquit PETRVS, comperi.quia apud DEVM non eſt acceptio perſonarum Et PAVLVS: Quotquot in CHRISTO, baptizati eſtis,CHRISTVM induſtis intellige
1.Cor.10 ſiue Græcus, ſiue Schyta, ſiue Iudæus ſit. Omnes enim vnum ſumus,qui de vno pane & de vno calice. participā

mus. Nam omnes peccauerunt, & egét gratia dei. Gratia au-tem & veritas per CHRISTVM facta eſt Ioan. 1. Communis igitur omnibus factus eſt principatus CHRISTI communis panis, & potus omnibus ſufficiens, Quarto, agnus erat ſine macula, maſculus, anniculus, quæ omnia Chriſti important innocentiam, & maſculinum animum id eſt, conſtantem ac virilem, adeoque aduerſus Tyrannum noſtrum infractum, erga nos autem anniculus erat, benignus erat, miſericors Eſa. 53. Virum ſcientem infirmitatem. Ob id alicubi nobis ingerit ſui clæmentiam, & fiduciam Confidite, inquit, ego vici mundum. Quod immaculatus fuerit, non vno loco ſcripturæ teſtantur. Qui peccatum, inquit PETRVS. non fecit, nec inuentus eſt dolus in ore eius. Et Pſalm Speciosus forma præ filiis hominum. Eſt nobis anniculus, id eſt, blandus, & quaſi imbecilis factus, quanndo exinaniuit ſemetipſum formam ſerui accipiens, & infantis mors, ad omnia paratus, omnibus expoſitus. Idem fere ſignificat quod ſubdit, iuxta quem ritum tolletis & hœdum, id eſt, de grege accipietis. Siquidem. Chriſtus ex numero fratrum accæptus eſt, & datus nobis. Eſa. 9 Paruulus natus eſt nobis & filius datus eſt nobis. Omnia nobis profuerunt non propriæ angelis. Heb 1. Nuſquam angelos apprehendit, ſed ſemen Abrahæ. Vnde debuit fratribus per omnia aſſimilari intellige citra peccati labeculas, quibus non decuit eum contaminari, qui aliorum crimina abſtergere venit. Quinto ait, immolabit. quid audio, num per nos. Chriſtus immolandus eſt, num rurſus mactandus, & membratim dilaniandus. Neutiquam Semel enim mortuus eſt, iam non moritur, ſemel quoque ſeipſum viſibiliter in cruce obtulit, ad multorum exhaurienda peccata, inquit PAVLVS. Proinde per nos quotidie inuiſibiliter offertur, in euchariſtia, dum potentia verbi, ſeipſum præſentiſſimum exhibet cooperante miniſtro, & myſteriorum diſpenſatore verba conſecrationis pronunciante. tum offertur, ac rurſus miro quodam & inaudito modo litatur, ac immolatur, id eſt, quod præcipit Dauid, Sacrificate ſacrificium iuſtitiæ, & ſperate in domino. Et Malac. In omni loco offertur nomini meo oblatio mun-

Roma. 3. Ioan. 1. Eſa 53 Ioan. 16 1. Pet. 2 Pſa. 44 Eſa. 9 Heb. 1. Pſal. 4. Malac 1.

omnium vitiorum per Chriſtum, ad cuius crucem,& nos mortificare & cruditatem noſtram dequoquere debemus, idabunde ſatis docet Paulus. Accedit quod qui edendis carnibus illis idoneus eſſe debet inteſtina omnia caput & pedes vorabit,id eſt,interioris hominis curam agere,id que præſtare ſuis adfectibus coercendis debet. quod ait Paulus: Qui Chriſti ſunt carnem ſuam crucifixa.cum vitiis & concupiſcentiis .Et item, Mortificate membra veſtra quæ ſunt ſupra ter.Id ſi præſtiterimus iam idonei ſumus,vt de carnibus agni edamus Caro, inquit CHRISTVS mea vere eſt cibus,& ſang meus vere eſt potus.Et.i. Cor.11.Probet autem ſeipſum homo,& ſic de pane illo edat & de calice bibat,&c.Probet,adeoque ſeipſum,quanta maxime poteſt cura,examinet homo,ſi crudus ſit ſi aqua vitiorum carnalium fœdatus,deinde ſi omnia inteſtina igne ſpiritu' ſancti,conſumpſerit,ita vt nihil ſit reliqui quod carnem ſpiret,quod voluptatem ac libidinem redoleat. Omnia enim noſtra igne voranda & incendenda ſunt .Octauo præcipitur vt edāta zymos panes,cum . lactucis agreſtibus,vel acidis herbis.Hoc PAVLVS interpretatur. Ita que epulemur non infermento veteri neque in fermēto nequitiæ & malitiæ,ſed in azymis ſynceritatis & veritatis Panes igitur azymi vita eſt in corrupta . Nam de corruptione vitæ eo loci certum eſt Paulum diſputare . Corrumpere enim potuit vnius ſcortatio(quæ fermenti noīe intelligitur)multorū ſynceritatē.Igitur ſeparauit, hunc ne cæteros inquinaret a cōſortio fidelīū.Alibi etiā Chriſtus fermētū hypocriſim vocat notans eos qui ſub titulo ſanctimoniæ aliis imponunt,falſaque doctrina corrumpunt Noſtrum ſteriras erit, ſi digne carnem agat eſſe volumus , vetus fermentum nequitiæ expurgare, miſcereque noſtræ conuerſationi acidas herbas,id eſt, caſtigationem carnis noſtræ , vt in ſpiritus ſeruitutem redigatur. Id quanquam ſit,acidum, quanquam carni ſubacerbum videatur, eſt tamen ſaluberrimum aduerſus libidinem pharmacum .Nono, renes, inquit , veſtros accingetis, Id CHRISTVS quoque præcipit Sint lumbi veſtri præcincti , & lucernæ ardentes in ma. veſtris Et Petrus . Popter quod ſuccincti lumbos mentis veſtræ,

Galat.5
Coloſſ.3
Ioan.6.
1.Cor.11
1.Cor.5
Vitæ au-
Lucæ.12
1.Petr.1.

ſob ie & perfecte ſperate in eam,quæ vobis offertur gratia Lumbos(ait Gregori.)reſtringimus,quando carnis luxuriam per continentiam cohibemus,frænaq; carni,ne laſciuiatim mittimus & lora.Omnia hæc declarant auſteritatem vitæ,quæ Chriſtianis per crucem iniūcta eſt,adeoq; impoſita,vt nō iā nobis ſed Chriſto ſed iuſtitiæ,ſed innocētiæ viuam⁹, decimo,tenētes baculos in manib⁹ veſtris, calciati pedibus,hoc eſt quod præcipit Ephe.6. Paul.Sta-
Ephe.6. te ſuccincti lumbos veſtros in veritate, & induti loricam iuſtitiæ,& calceati pedes in præparationem euangelii pacis,in omnibus ſumentes ſcutum fidei,&cet.Vniuerſa hæc declarant,quid nobis in militia Chriſtiana agendum eſt: Standum enim eſt,excipiēda ſunt ſcuta, & aduerſariorum ignita tela,obſeruandæ excubiæ,nec vnquam a certamine ceſſandum.Militia enim eſt vita noſtra, non quies nec ſomnus,ſi iam militia eſt,ſi perdius atque pernox hoſtes
Iob 7. noſtri aduigilant,cur nos paleſtra cedimus?cur non indies aduigilamus?State,inquit alibi Paulus,& nolite iugum ducere cum infidelibus.Stare hominis eſt,in malitia & bellicis tumultibus exercitati,eiuſmodi omnes nos voluit eſſe Xp̄s.Vigilate,inquit,& orate,&ce Sequitur in propheta.

Et non cognoui. Si præcedentibus coherere volumus ſenſus eſt,Non cognoui id,diſſimulaui me intelligere eorum artes,fraudes,& dolos,eoque ſæpe fugiam ini,ſæpe in deſertum ſeceſſi,& in Ephren ac Bethania quaſi profugus a patria excors,diuerſatus ſum Ioan.11.I E S V S ergo iam
Ioan.11 non palam ambulabat apud iudæos ſed abiit in regionē iuxta deſertum,in ciuitatem quæ dicitur Ephrem, & ibi morabatur quaſi neſcius, quid molirentur aduerſus eum Iudæi,cum interim illi a patre eſſet reuelatum, vt ſupra te ſtatus eſt.Alius ſenſus a Hieronymo obſeruatus eſt. Non cognoui,id eſt,non agnoui in me peccatum,nec me peccati reum eſſe ſciebam, & tamen vt omnium damnatiſſimus
2.Cor.5. iudicatus ſum,& condemnatus,eo modo videtur P A V-L S V dicere.2.Corinth.5 Qui cum non cognoniſſet peccatum pro nobis peccatum factus eſt Vbi alii ita habent,vt
Pſal.34. ſenſus ex verbis Diuidis erutus videatur. Quæ ignorabam interrogabant me. Quorum nomine accuſabar, me inno-

xium ſciebam, etiamſi ſuſcitarentur. Quid feciſti & me omnes reum mortis damnarent. Reus eſt mortis, quanquam reus non fuerim. Sic & Paulus dicit, Nihil mihi conſcius ſum. Id quod multo iuſtius dicere potus ipſa innocentia & veritas Chriſtus, nihil enim ſibi cõſcius erat qui dixit. Venit princeps mundi huius, & in me non habet quicquam, quanquam pro nobis maledictum & peccatum factus ſit. Atque hic vide dei erga nos clæmentiam, qua ſic nos adamauit, ſic dilexit, vt proprium filium neglexiſſe videatur Romanorum octauo. Proprio filio ſuo non pepercit, ſed dedit pro nobis, & cætera. Tertius ſenſus hic eſſe poteſt, vt non cognoſcere, ſequentibus, ſine vllo periodo cohærere poſsit, quaſi diceret, non approbaui eorum aduerſum me conſilia, cum impia fuerint. Sic & Matthæi ſeptimo, dicitur Non noui vos, eorum conſilia non probat, ſed diſsipat dominus, qui aduerſus deum meditantur inania, de quibus Pſalm. 20. Quoniam declinauerunt in te mala, cogitauerunt conſilia, quæ non potuerunt ſtabilire.

Mat. 26.
Ioan. 14.
Rom. 8.
Mat. 7.
Pſal. 20.

Mittamus lignũ in panem eius. Poteſt eſſe Hyppallage, verborumq; ſubalternatio, vt ſit ſenſus. Mittamus Panem eius, corpus videlicet in lignum crucis, id quod & fecerunt. Panis enim nomine caro Chriſti intelligitur. Ioannis ſexto. Ego ſum panis viuus, qui de cœlo deſcendi. Prælibauit hunc panem Iacob. Gene. quadrageſimonono. Aſer pinguis panis eius, & præbebit delicias regibus. Et Pſalm. Panem angelorum manducauit homo. Hic paſsis in vtero virginis coctus eſt, in toto mundo, per verbum euangelii, comeſtus eſt. in crucis vero patibulo conſumptus, & porro in multas partes diſtributus. Lignum vere in quod hic panis mittitur, quove diſpenſatur eſurientibus, crux eſt, in quam corpus Chriſti adi adfixum fuit. De hoc ligno ita habes. Sapien. decimoquarto. Benedictum lignũ per quod fit iuſtitia Iuſtitia in cruce facta eſt, quando dæmones, qui tyrannide totum occupauerunt genus humanum, expoliati ſunt, & palam traducti. Colloſſenſ. 2. Expolians principatus & poteſtates, traduxit confidenter palam triumphans illos in ſemetipſo. Eſt enim crux virga illa regia & ſceptrum imperii Chriſti, qua cohibet Ty-

Ioan. 6.
Gen. 49.
Pſal. 77.
Sapi. 14.
Col. 2.

Pſal.109. rannidem hoſtium noſtrorum, Virgam, ait Dauid, virtutis ſuæ mittet dñs, dominare in medio inimicorũ ſuorum. **Eradamus eum de terra viuentium, & nomen eius non memorabitur.** Eadem fere machinantur fanatici illi, de quibus in libro Sapi. cap. 2. Venite opprimamus virum iuſtum, quoniam inutilis eſt nobis, & con-
Sap.2. trarius eſt operibus noſtris grauis eſt nobis ad videndum, &c. Proinde quo plus contendunt obſeruare Chriſti nomen, eo euadit illuſtrius, ſieq; increbreſcit, magis vt omnis lingua, velit, nolit, confiteatur. Philip 2. Dedit illi nomen, quod eſt ſuper omne nomẽ. Et alibi Dauid. In omnẽ terram exiuit ſonus eorũ. Sonꝰ apoſtolorũ. Euãgeliũ & promiſsio, imo etiã eſt exhibitio gratię & condonationis, gratia; vero per Chriſtum data eſt. id quod & gentes, & Græci, & totus fatetur orbis. Agnoſcunt enim omnes hunc eſſe, & vitæ, & gratiæ largitorem, & totius ſalutis authorum, etiãſi inſaniant Iudæi. **Tu autem domine ſabaoth, probas renes & corda, videam vltionem tuam ex eis.** Senſus duplex eſſe poteſt. Primus, & is probatur Hierony. vt ſit oratio Chriſti ad patrem, cui omnia in confeſſo
Luc.23. ſunt, cui innocentia Chriſti Iudæorumque pertinacia ac malitia compertiſsimo ſunt, qua dei iram malorum omnium vindecem imprecatur vt deſæuiat in eos, qui in ſcelere perſeuerant, & non in eos, qui vertuntur ad pœnitentiam, Pro iis enim ita patri ſupplicat: Pater ignoſce illis, quia neſciunt quid faciunt, qui ita exponunt, verbis maxime adnituntur. Alius eſt ſenſus, qui alicubi Auguſti. arridet. Videã vltionem ex eis, quaſi certo prædicat, quæ deſtinata ſunt, certoque euentura. Præuiderat enim Chriſtus,
Pſal.78. dei in Iudæos deſæuituram iram, id quod animo commiſeranti prædicit futurum. Sic & Aſaphr. in Pſalm. Vindica domine ſanguinem ſanctorum tuorum. Non vindictam
Rom.12. petentis animi ſunt, cum id alicubi deus & paulus prohibuerit. Mihi, inquit, vindictam, & ego retribuam eis, ſed quod certo futurum erat prædicentis. Sic & Chriſtus vltionem quam futuram nouerat, prædicit vt vel pœnæ terrore iamiam impendentis a malis conatibus cohibeantur,

Tibi reuelaui cauſſam meam. Reuelat filius patri cauſſam mortis ſuæ, id quod non modo in cruce, ſed etiã paulo ante mortem ſuam fecit, quando ait, Pater ſaluifica me ex hac hora. In cruce vero, Deus deus meus, vt quid dereliquiſti me Et opprobria exprobrantium tibi ceciderũt ſuper me Et item, Saluum me fac deus, quoniam intrauerũt aquæ vſque ad animam meam. Itemque Iudica me domine, quoniam ego in innocentia mea ingreſſus ſum. Quibus omnibus ſuam declarat innocentiam, declarat ſe non ſuo merito, ſed alieno ſcelere cruci adfixum. Ipſe enim innocẽs, noſtram tulit noxam, nobis mortuus eſt, nobis paſſus eſt. Id qđ patri confitetur, dicens. Tibi re. cauſſam meam. Meam inquam, quia fratrum meorum, quorum nomine patior, ac ſuſtineo.

ps.21. Ro 15 ps.42

Feria quarta poſt dominicam palmarum. Eſai liij.

QVis credidit auditui noſtro, & brachium domini cui reuelatum eſt? Si rem gratam deo facere volumus, id agamus oportet, quod alicubi præcipit Chriſtus in Ioanne, Colligite fragmenta, ne pereant. Equidem nobis omnia Chriſti fragmina & verborum, & factorum, & potiſſimum tormentorum colligenda ſunt. Nobis enim relicta ſunt nobiſque repoſita ſunt. Senſit id Paulus, quando ait: Hoc ſentite in vobis quod & in xpo Ieſu, id eſt, interius trinitate, interi percipite, qua animi propenſione, quo affectu qualia, quantaque, dein qua ratione perpeſſus ſit Horum enim omnium nos vult eſſe collectores & coaceruatores, alioqui ſi pereant væ nobis, noſtro enim malo pereunt, quæ tam generoſo ſunt precio comparate. PETRVS. Non enim auro vel argento de vana veſtra conuerſatione, ſed precioſo ſanguine agni immaculati liberati eſtis. Itaque qui heſterno die legimus aliquot fragmenta paſſionis dominicæ & phaſe præclariſſimi ex Hieremia, hodie qualia legere oporteat ex Eſaia quoque diſcimus. Principio tamen noſſe operepræcium fuerit hoc die (qui cœnam vltimam præceſſit) rurſus concilium iniiſſe Iudæorum primores

Fragmẽta paſſiõis ac tormentorũ xpi eſſe colligenda.

1. Pet. 1.

apud Caipham Sacerdotum omnium principem. Et aliis quidem alia conſultentibus, omnibus tamen viſum eſt & commodum & reipub. conducibile, vitæ datorem, morti dare quamquam commodius exiſtiment tempus obſeruandum, Nam ita ferre habet Matthæus. Tunc congregati ſunt principes ſacerdotum & ſeniores populi, in atrium principis ſacerdotum, qui dicebatur Caiphas, & conſilium fecerunt vt Ieſum dolo tenerent & occiderent. Dicebant autem, Non in die feſto, ne tumultus fieret in populo. Lucas addit, Timebant vero plæbem. Proinde hoc die exagitauit Satan Iudæ cor, qui vnus fuit ex ſceleſtis illis duodecim Apoſtolis, impulitque hunc miſerum hominem, ad proderdum Ieſum ſola pecuniæ cupiditas. Doluit autem quæſtus iacturam factam in vnguenti effuſione tam prodiga tanquam liberari. Pactuſque de precio, ſpopondit de operam omnem præſtiturum, quam poſſet, vt ſine tumultu, vitæ authorem homicidis traderet, Multi viri & eruditione & ſanctimonia præclari, hoc die autumant Ieſum non palam diuerſarum in regia ciuita, ſed Bethaniæ menſiſſe partim vt Iudæi liberius de eius morte conſultarent, partim vt religioſas matronas maxime vero matrem, & eas quæ eum a Galilæa ſecutæ fuerant, ſolaretur, fructum mortis & reſurrectionis gloriam exponeret. Nequæ enim decuit ſic abire diuaricari CHRISTVM optimum & obſequentiſſimum filium a matre (quæ hunc omnium maximo venerabatur affectu) vt porro non ſalutaret, non obſirmaret in fide, non hortaretur ad conſtantiam. Iubet enim honorem impendi parentibus, præcipit lugendum cum lugentibus, ad alia non ſemel officia pietatis, alios cohortatur Iam cum cœpit facere, & docere nemo ad dubitet hunc, erga matrem mœſtiſſimam, fuiſſe multo propenſiorem, quã nos quamlibet erga parentes parentiſſimos Proinde ad hæc ipſa myſteria, & præclara facinora tota Epiſtolæ lectio tendit. Ita enim habet Eſa. Quis credidit auditui noſtro, & brachium domini cui reuelatum eſt? Initium huius lectionis tractatur a Paulo. Roma. 10. arguitque eo loci Iudæorum incredulitatem,

Mat. 26
Mat. 26.
Ioan. 12.
Exo. 20.
Ephe. 6.

Non, inquit, omnes credunt Euangelio. Eſa. enim dicit. Domine quis credidit auditui noſtro? Ergo fides ex auditu, auditus autem per verbum Chriſti, id eſt, verbum fidei, vt paulo ante teſtatus eſt. Verbum vero fidei vocat lætum ſalutis nuncium, quod omnibus offertur in nomine Chriſti, id quod Iudæorum bona pars repudiauit. Igitur Propheta admirans ait: Domine quis credidit auditui noſtro, tam fauſto tanque læto nuncio, quo omnibus in Meſſiæ nomine promittimus ſalutem? Iam quod ſubdit, & brachium domini cui reuelatum eſt, alludit ad potentiam crucis, quæ non omnibus innotuit, ſed teſtibus præordinatis a deo, ſed iis qui fide tantum bonum, tamque magnificum nuncium arripiunt. Brachio enim totum fere propugnamus corpus, quo nomine nemo iuſtius, quam Chriſtus ſignificatur, is enim pro toto corpore, quod eſt eccleſia, aduerſus triformem hoſtem pugnauit, eumque vicit, ac porro proſtrauit, Pſal. ſaluauit ſibi dextera eius, & brachium ſanctum eius. Et in ſuo Cantico MARIA: Fecit potentiam in brachio ſuo. Quæ omnia propriiſſime in Chriſtum competunt Potentiam vero hanc non omnes agnoſcunt, neque ſentiunt, neque igitur iniuria Propheta ait Brachium domini cui reuelatum eſt? illis nimirum qui humiles ſunt, qui etiam ſi ſint ſanctiſſimi hominum oculis, ſe tamen viliſſimos & omnium abiectiſſimos reputant Mat. 11. Abſcondiſti hæc a ſapient, & pru. & reuelaſti ea paruulis.

Xp̄s cur brachium dn̄i dicatur.

Pſal. 67.

Luc. 2

Mat. 11.

Et aſcendet ſicut virgultum coram eo, & ſicut radix de terra ſitienti. Notat Chriſti innocētiam, nam tener erat & paruulorum more innoxius a viris. Vnde ſeptuaginta habent, Annunciamus quaſi paruulum in conſpectu eius. Paruulus erat Chriſtus, vitæ & morum innocentia, planeque deſiderabilis, quanquam interim eius vis ac virtus multis abdita eſſet. Sicut enim arboris totius vis in radice ſita eſt, quæ terra occulitur, ita ſub humanitatis infirmitate, virtus quædam præſtantiſſima latuit, Hoc eſt quod ſubdit Propheta. Et radix eius de terra ſitienti. Terra ſitiens ſeu inuia, integritatem ſignificat virginis, quæ nullo ſemine humano hactenus fuit culta, nullumque de ſe antea fructum produxit. Pſalmo Veritas de terra orta

Simile.

Pſal 84. eſt, & iuſtitia de cœlo proſpexit. Protulit nobis hæc benedicta, & omnium ſacratiſſima terra virgam protulit &
Iſa.11 florem, & lilium conuallium, & fructum ſaluberrimum,
Simile. de qua re, quaſi gradatim, ita pronunciat Eſaias. Egredietur virga de radice Ieſſe, & flos de radice eius aſcendet, & requieſcet, &c. Iam & radix, vt ex ſe pullulat, protruditq; virgultum, paruulamque arborem, ita & CHRISTI regnum initio quidem ſenſim cœpit radices figere, paruulos quodam fructus producere, vbi vero per orbem terrarum crucis potentia innotuit, multum fructus horreis dominicis intulit. Illud quoq; eſt in radice, ac virgulto obſeruandum quod viret perpetuo, nec antea fructus producit, quã fere emoriatur in terra. Ita & de CHRISTO habemus, niſi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit.
Ioan.12. Ipſe & granum & radix in qua viget & efficacia ſpiritualis vitæ. Cæterum, ſi quæ dicta ſunt, noſtro accommodamus ſæculo, nihil eſt quod magis in hoc conueniat, quam hæc Prophetæ querela. Quis credit auditui noſtro? Pauci enim ſunt, qui Euangelio Chriſti obtemperent, pauci qui veritati agnitæ aſſentiantur. Deridetur enim iuſti ſimplicitas,
Iob 12: & odio habent increduli eos, qui ſe corripiunt, Siue enim minis territis, ſiue promiſſionibus dulciſſimis inuites & allicias, nemo eſt qui credat, qui ſequatur, Cum tamen interim exclamet Dauid, Hodie ſi vocem eius audieritis, nolite obdurare corda veſtra. Non eſt ei ſpecies neque
Pſal.94. decor. Et vidimus eum, & non erat ei aſpectus & deſi. deſpect. & nouiſ. virorum. Omnia hęc ar-
de xp̃i hu guunt CHRISTI regnum in gloriam, ſi externam laruam
militate & ſpectes. Si quidem nemo magis humiliatus quam CHRI-
quod. STVS, nemo hoc inferior, nemo vilior viſus eſt tota, maxi
huius mũ me vero dum mortem obiret. Philippen. 2. Qui cum in for-
di regnum ma Dei eſſet non rapinam arbitratus eſt eſſe ſe æqualem
nõ elege- DEO, id eſt, cum candor eſſet lucis æternæ, & ſpeculum ſi-
rit. ne macula, & quod Dauid. Specioſus forma præ filiis hoĩm.
Philip 2 Paſſus tamen eſt ſe contemni, abiici, rideri, perinde atque
Sap.7 latro eſſet. Vbi vero contemptus fuerit, ita in commenta-
ps.44 riis teſtatur Hieronymus, Deſpect⁹ erat & ignobilis quã:

do pendebat in cruce, & factus pro nobis maledictum peccata noſtra portabat. Inclytus autem quando ad paſſionem eius terra contremuit, ſaxa dirupta ſunt, & fugiente ſole, æternam noctem elementa timuerunt. Canticor. quinto. Dilectus meus candidus & ru. electus ex milibus. Totus enim erat deformis, totus ſqualidus, nihil q; non eſſet in eo teterrimum, ſi corporis afflictiones ſpectes. Candidus tamen virtute, innocentia, & animi conſtantia, electus vero ex milibus. Siquidem ipſe primogenitus non tam omnis creaturæ, quam ex mortuis. Mira itaque eſt in omnibus verbis emphaſis, ſi intus perpendas quid ſibi velint ſingula verba. Non eſt, inquit, ei ſpecies, neq; decor, id eſt vix hominem dixeris, vt interim ſileam decorum, & talem, qui omnes pulchritudine & elegantia præſtat, Ad Emphaſim etiam pertinet, quod ait, Videmus eum, & non erat ei aſpectus, & illud quoque auget abiectionem, deſideraui- mus eum deſpect. & nouiſ. virorum, qui nullius eſt momenti. Vtpote qui omnium eſt nouiſsimus, cum in veritate ſit a & ô, principium & finis, ſummoq; loco & honore dignus. Eandem CHRISTI indignitatem & Dauid admiratur Quid, inquit, eſt homo quia innotuiſti ei, aut filius hominis, quia reputas eum? Minuiſti eum paulominus ab angelis. Et Eſa. Quis eſt iſte qui venit in Edom, tinctis veſtibus de Boſraat. Ille formoſus id ſtola ſua. Et iterum Dauid in CHRISTI perſona. Ego autem ſum vermis & non homo, opprobrium hominum, & abiectio plebis. Nihil poteſt probrioſius dici, quam eum eſſe vermem, & plebis abiectionem, quem pater gloria & honore honeſtauit, quem ſupra angelorum omnium choros, ad dexteram ſuam collocauit. Virum dolorũ, & ſcientem infirmitatem. Siue homo in plaga (vt habet. 70.) quo verum corpus & animam demonſtrat Propheta in CHRISTO, contra hæreticos complures, qui id auſi ſunt inficias ire, Homo, inquit, qui ſciat ferre infirmitates animi videlicet conſtantia, quam illi diuinitatis natura ſuppeditauit. Semper enim ſeipſo CHRISTVS euaſit robuſtior, ſemper conſtantior cum certamine redditus eſt, donec animam eſflaret. Et recte qui-

Cao. 5
Eſa. 53.
Pſal. 8.
Eſa. 63.
Pſal. 21.

deinde ait, Virum ſcientē ferre infirmitatē. Quandoquidem
noſtræ militiæ & anteſignanus fuit Chriſtus, & agonothe-
ta, cuius erat in acie perſiſtere, fortiterq; agere, etiamſi oēs
a ſcaima reiicerent. Eius enim exemplo multi certaturi
erant, multi præclara geſtaturi prælia, operæprecium ob
id fuit hunc durare in paleſtra. Sic & Paulus ſe virum glo
Philip.4. riatur, Scio, inquit, abundare ſcio & penuriam pati, omnia
poſſum in eo qui me confortat Chriſtus. Vides in quo &
per quē in acie cōſtitit, nimirum per Chriſtū, perq; Chri-
ſti gratiam, & exemplum, quod imitabatur præclarus vir
Eadem fere & Petrus Chriſtus paſſus eſt pro nobis & cæte.
1.Pet.2. Quaſi abſconditus vultus eius, & deſpec. vn-
de nec re. Notat diuinam naturam in cortice latere hu-
manæ imbecilitatis, qua factum eſt vt abditus eſſet Dei
Quū va- filius, nec ita a multis agnitus. Eſaias. 45 Vere tu es deus
riis ratio- abſconditus. Deus Iſrael ſaluator. Ad idem Matthæi. 11.
nibus Abſcōdiſti hæc a ſapienti, & pruden. & reuelaſti ea paruu.
Chriſtus Diuinitatis ſuæ naturam notat, quæ abſtruſa & abdita
dominus multis videbatur, quanquam hanc Chriſtus præclaris de-
dicatur ab clararit factis, mortuos ſuſcitando, leproſos mundando,
bſcōditur & aliis morbis occupatos, potentia diuinæ naturæ ſanan-
Eſa 45. do. igitur ad opera alicubi reuocat Iudæos Si mihi non
Matt 11. vultis credere, operibus credite. Ipſa ſunt quæ teſtimonium
Ioan.10. reddunt de me. Et Roma 1. Qui declaratus eſt eſſe filius
Dei in virtute, ſecundum ſpiritum ſanctificationis ex re-
ſurrectione mortuorum Secundo Chriſti abſcondita fuit
energia curandis animabus profuit, non enim ſolū diui
nitatis virtus ſe prodidit, in eo quod corporibus ſanitatem.
præſtitit laborantibus, ſed quod animas hominum cura-
uit, quod lætum ſalutis nuncium omnibus obtulit, dicens,
Remittuntur tibi peccata tua Hæc vis atq; potentia ſolis
iis innotuit, qui crediderunt, qui fide oblatū gratiæ munus
Rom 1. arripuerunt. Ro.1. Euangeliū, inquit, Virtus eſt in ſalutem
Matt.1. omni credenti, & Matthę 1. Ipſe enim ſaluum faciet popu-
lum ſuum a peccatis eorum. Hæc virtus vt manifeſtata e-
rat humilibus, ita incredulis, & ſeipſos ſuapte ſponte auer
1.Cor.4. tentibus, abſtruſa fuit. Pulchre annotauit hoc.2. Corin.4.
Paulus. Quod ſi etiam opertum eſt Euangelium noſtrum

in iis qui pereunt operum eſt, in quibus deus huius ſæculi excæcauit mentes infidelium, vt non fulgeat illuminatio Euangelii gloriæ Chriſti. Nomine Euangelii remiſſionem ac condonationem peccatorum intelligas, quem Chriſto authore aſſequimur. Hæc cæcis & arte dæmonum præſtigiatis hominibus abſcondita ac tecta eſt vſque in hanc horam. Tecta etiamnum omnibus, qui ſe ſolis operibus, ſuis externis, quamlibet ſplendidis, quamlibet in ſpeciem iuſtis, ſine Chriſto exiſtimaut ſalutem poſſe conſequi; quales ſunt omnes hypocritæ & iuſtitiarii, qui a ſuis operibus excludunt Chriſtum, quique ſibi fœlicitatem nō Chriſto depurant. Tertio opertus eſt Chriſtus, ſi humilitatis formam, ſi habitum ſpectes, id quod paulo ante teſtati ſumus. Quis enim hunc regem, quis Dei filium credere quis omnium rerum plaſtem agnoſceret eſſe, qui vix cerni præ ſalapis, & ſputis, & fœdis excrementis poteſt. Horret enim oculus eos inſpicere qui terram faciem protendunt multo tamen maxime, ſi itidem & primoribus plæbis, ſi a Magiſtratibus contemnatur. Igitur addit Prophe Vnde nec reputauimus eum. Nō reputabant Chriſtū, qui dixerūt, Tolle tolle crucifige eum. Vere languores noſtros ipſe, tulit, & dolores noſtros ipſe portauit.

Doles ergo domine IESV, inquit Ambro. non tua ſed me a vulnera, id quod nolo intelligas, vt hæretici autumāt CHRISTVM non vere, ſed putatiue doluiſſe. toto cœlo eſt hoc commentum a veritate alienum. Vere enim languet CHRISTVS, vere dolet, vere incommoda noſtra cauſſa illata ſenſit. Matt. 29. Triſtis eſt anima mea vſque ad mortem Et Ioan. 12. ipſe teſtatur, Nunc anima mea turbata eſt, Declarauit hunc animi dolorem tremor corporis, declarauit & horror animi declarauere & guttæ ſanguinis, & ſudor ille totam terram & veſtes omnes irrigans, quem in horto ex paſſionis horrore effudit. Cœpit inquit Euangeliſta, contriſtari, pauere, & mœſtus eſſe. Omnia hæc argumenta ſunt animi omnifariam anxii & mœrore confecti, Idem licet animaduertere in Pſal 142 Quia perſequutus eſt inimicus animam meam, humiliauit in terra vitam meam, ſequitur; Anxiatus eſt in me ſpiritus

Q. Chriſt noſtros dolores ſenſerit.

Matt. 26 Ioan. 12

Pſal. 124 Pſal. eod.

meus,in me turbatum eſt cor meum. Recte autem dixit Propheta, CHRISTVM noſtros tuliſſe dolores, noſtros paſſum languores. Nam noſtra mala in ipſum reiecta a patre ſunt. Vide ergo quid CHRISTVS nobis factus ſit. Certe redemptor, certe malorum noſtrorum omnium baiulus, tulit ſitim noſtram, eſuriem noſtram, mortem quoque, denique & peccata noſtra, cum tamen interim nec mortem commeruit, nec vllius, peccati reus fuerit Id quod Paulo poſt audiemus. **Nos putauimus eũ quaſi leproſum, & percuſſum a Deo.** Sic mundus ſemper peſſime iudicat de bonorum afflictionibus, Exiſtimat enim afflictiones omnes diuinæ iræ eſſe argumenta, neque vllos putat affligi, qui id non commeruerunt Probat id tota Iob historia, probant & hæc Eſa. verba Nos putauimus eum a Deo percuſſum, propter propria intellige peccata Quandoquidem vix vllus vnquam ſic humiliatus, ſic afflictus eſt, vt hic qui ſe Dei filium iactauit, qui innocentem ſe prædicauit. Atqui hac ratione colligere volunt, conſcium hunc alicuius criminis ſibi, propter quod Dei in eum deſæuiat ira. Adde Iudæorum hanc fuiſſe vocem, qua CHRISTVM, modo in Deum blaſphemum, modo legis ſubuerſorem, modo meretricum amicum, deinde & ſeditiorum, & quaſi magica arte imbutum, clamabant. Hinc illæ voces, In Beelzebub, principe demoniorum eiicit dæmones. Et ille De bono opere non lapidamus te, ſed tu cum homo ſis, teipſum facis deum Et item turba, Dæmonium habes Et item, Blaſphemauit, & cæte. Hinc eum morte dignum & æquiſſimo iure Deo percuſſum vociferantur. Poteſt & hæc vox eſſe Prophetarum ac virorum iuſtorum, tantam indignitatem admirantium, qua afficiebatur ipſa innocentia dei filius. Quemadmodum & angeli dum cœlos conſcenderet, admirari cœperunt, & dicere, Quis eſt iſte qui venit de Edom? & cætera, Et in pſalm. Quis eſt iſte rex gloriæ Dominus fortis & potens, dominus potens in prælio.

Sẽper de iuſtorũ afflictiõib' mũdus ſiniſtri iudicat.

Matt 12. Ioan. 10.

Pſal. 23

Ipſe vulneratus eſt propter iniquitates noſtras. Hæc eſt vero confeſſio ſalutis, agnoſcere, quorum

nomine Chriſtus paſſus eſt, id eſt, propter nos. Præcipua enim paſſionis cauſſa fuit peccata noſtra, etiamſi ſecus oblatrent Iudæi. Siquidem nos ſumus, qui hunc e cœlis, adeoque e ſinu patris diſcedere, coegimus: nos ſumus quorum cauſſa natus eſt, quorum cauſſa docuit, quorum nomine peccata in ſe ipſo condonauit. Alieni enim inſurrexerunt ſuis vitiis in CHRISTVM, aliena ipſe exhauſit peccata non propria. tuam videlicet & meam culpam. Pſal no quinquageſimooctauo Quia ecce cœperunt animam meam, irruerunt in me fortes. Neque iniquitas mea, neque peccatum meum, ſine iniquitate cucurri & direxi ſine iniquitate vedelicet propria cucurrit CHRISTVS, & viam ſalutis direxit ac parauit. Signanter autem dixit, iniquitates pluratiuo numero, & noſtras eodem ſignificans multa in nobis, crimina præceſſiſſe, quæ non niſi vulneribus CHRISTI, ſeu ſaluberrimis malagmatis, ſanari poterant Deliquimus omnes enim, omnibus membris a Dei mandatis defecimus, alius capite, alius oculis, alius item pedibus plerique toto corpore Igitur vulneratus atque attritus CHRISTVS, tota eſt mebrorum compagine. Vnde ſupra capite .I. ita habes, Omnes caput languidum, & omne cor mœrens. A planta pedis vſque ad verticem capitis, non eſt in eo ſanitas. In nobis enim vulnus & liuor & plaga tumens. In CHRISTO (vt iuſtum malagma noſtris morbis adhiberet) verbera videlicet, plage, & vulnera. Foderunt manus CHRISTI milites, vt pedum noſtrorum ac manum vulnera curaret, &, quod Hiero. ait, Attritus eſt ſiue infirmatus propter ſcelera noſtra, vt factus pro nobis maledictum, nos a maledicto liberaret. Vnde bene addit Propheta.

Pſal. 58

Cur Chriſtus cis mebris paſſus ſit

Eſa. 1

Galat. 3

Diſciplina pacis noſtræ ſupra eum. Quod enim nos, pro noſtris ſceleribus debeamus ſuſtinere, ille pro nobis paſſus eſt, pacificans per ſanguinē crucis ſuæ ſiue quæ in terra ſiue quæ ī cœlis ſunt Ipſe enī eſt pax noſtra quæ fecit vtraq; vnū. Diſciplina hoc in loco, flagellum eſt, quo nos cedendi eramus, id eſt debitum, & damnationis decretum quo omnes tenebamur obnoxii, quālibet iuſti & ſācti & innocentes videremur, Omnes enim declinauerunt &

Ephe. 2
Col. 2

egent gratia dei,ſicq; declinauerunt,vt nemo eſſet,qui manum inter vtrumque poneret. Verum deus noſtros miſeratus languores,pacis miſit caduceatorem. De hac re habe-
Rom.5. mus ad eum fere modum Roman 5 Iuſtificati ergo ex fide pacem habeamus ad deum,per dominum noſtrum IESVM CHRISTVM,per quem habemus acceſſum,per fidem in gratiam iſtam,& paulo inferius,Cum inimici eſſemus,reconciliati ſumus deo,per mortem filii eius. Diſciplina itaque pacis noſtræ,mors Chriſti eſt,qua nos deo recōciliauit is,qui,peccatum non fecit, nec inuentus eſt dolus
Roma.5. in lingua eius,Qui peccata noſtra ipſe pertulit in corpore ſuo ſuper lignum,vt peccatis mortui iuſtitiæ viuamus, cu-
1.Pet.2. ius liuore ſanati ſumus. 1.Pet.2. Omnes nos quaſi oues errauimus, vnuſquiſque in via ſua declina, & dominus poſuit in eo iniquitatem om. Videntur mihi,ſi quid valeo per Chriſti ſpiritum tria in iis verbis indicari. Primo peccata quædam, quæ ex imbecillitate ſeu etiam ignoratione commiſimus. Oues enim non perperam aberrant,a legitimis paſcuis,ſed ſimplicitate ac ignauia quadam,ſeducuntur potius,eoque facilius hic morbus ignoſcitur,faciliuſque medetur Pſal 117. Errauiſicut ouis quæ periit Atque ob id neglecta multitudine ouium in deſerto clæmens paſtor vnam quæſiuit,inuentamque humeris propriis ad ouile adeoque ad electorum gregem reduxit. id quod non ſolum in Euangelio relatum eſt,ſed etiam in Ezech. dominus teſtatur. Ecce ego ipſe requiram oues meas,& viſitabo eas,ſicut viſitat paſtor gregem ſuum,itemque educam eas de populis,& congregabo eas
1.Pet 2. de terris ſequitur In paſcuis vberrimis paſcam eas. Idem habet Pet. Eratis aliquando ſicut oues erran. ſed conuerſi eſtis nunc ad paſ. & epiſcopum animarum veſtrarum. Et Io.10. Ego ſum paſtor bonus,ego cognoſco oues meas & vitam æternam do eis. Alterum quod animaduertimus eſt,quorumdam ad delinquendum malitia, Vnuſquiſque, inquit,a via ſua declinauit. Quæ enim errare, plerumque inſcitus errant non data opera,qui declinat,non ſemel declinat malitia,& ex animi ſententia, peccat quales ſunt, qui

Quidam aberrent, ex ignorātia vel imbecillitate & oues has requirit dominus.

Pſal.118.

Ezec.34

Quidam malitia a via recta declinant

cognita peccati & gratiæ natura offendunt ſeque, peccatis inuoluunt, de quibus Sapi. Excæcauit eos malitia eorũ. Tertium, quod nos ab alienatos a deo ad priſtinam vitæ integritatem reuocat, eſt dei miſericordia, qua noſtræ imbecillitati vires ſuppeditat. Imo ipſe quod nos ferre non poſſumus, ſua potentia ac benignitate fert ac tolerat, ideo ſubdit & dominus poſuit in eo omnium noſtrum iniquitates. Verum, inquies, cur ita? Cur in eo poſuit iniquitates qui peccatum non fecit? Quia ferre peccata ne cœlum quidem ſatis potens eſt. Tam enim graue eſt, tam intolerabile omne peccatum, quod cœlum terramque, aeraque rumpat Cœlum, Luc. 10. Videbam Satanam tanquam fulgur de cœlo cadentem. Terra tremuit & quieuit, Sola crux Chriſti ferre potuit mundi ſcelera. Siquidem voluimus animaduertere peccati tyrannidem, nemo hominum, nemo deorum, neque vllus etiamnum angelorum, vel minimum peccatorum ferre poteſt, ſemper enim deorſum ſuo pondere tendet. Solus CHRISTVS potuit, quod nemo alius, Ad hoc enim in mundum venit, vt portaret noſtra onera. Venite ad me omnes, inquit qui laboratis & onerati eſtis, & ego reficiam vos. Hac voce ad ſe omnes accerſit, omnes rapit etiam nolentes aliquoties. Exemplo eſt Paulus, qui audit. Durum eſt tibi contra ſtimulum recalcitrare contenderet, interim tamen vocatur a domino, interim, humiliatur & conuertitur. Tulit, imo & ſuſtulit huius peccatum CHRISTVS, tulit & omnium aliorum qui in ſe credunt, fidemque operibus exhibent. Ad hoc enim venit, vt eſſet propiciatio pro peccatis noſtris vt eſſet redemptio noſtra & ſanctificatio, & ſatiſfactio. In noſtrũ enim commodum omnia quæ CHRISTVS geſſit, ceſſerunt. Nobis filium pater tradidit, nobis meruit, nobis ipſe lucrum fecit. Qui pro nobis omnibus tradidit illum. Quomodo non etiam cum illo omnia nobis donauit? Multa ſunt hoc loci in faſciculum amoris legenda, quæ nos in deum transformant & rapiunt. Dominus, inquit Eſai. poſuit in omnium iniquitates, nõ in nobis, nec in noſtris meritis, nec in noſtras regerit vires, qui deliquimus, ſed in proprium, adeoque in naturalem filium ſuum, id quod

Sapien. 2.

Cur deus pater oĩm noſtrũ peccata pdi-cti filii, ſui humeris impoſuerit.

Lucæ, 10.

Peccati pondus.

Pſalmus.

Matth. 11.

Act. 9.

Roma. 8.

maximum & ſummum diuini amoris erga nos fuit argumentum. At inquies ſi omnium tulit peccata, ſi pro omnibus, ſatis fecit, nemo ergo damnabitur, nemo non aſſequetur regnum cœlorum. Eiuſcemodi ſolent impii homines ſuam prætexere malitiam hypocriſi, perinde atq; iam porro peccandum eſſet, porroque vitiis ſeruiendum, quem

Ro.6 admodum ad Ro.9. diſputat Paulus. Quid ergo dicemus manebimus in peccato, vt gratia abundet? Abſit. Quid enim mortui ſumus peccato quomodo adhuc viuemus in illo? Id obſeruarent atque apud ſe miſeri homines perpenderent, quod eo magis bonis eſt inſudandum operibus quo magis ſe gratia Chriſti in libertatem aſſertos ſentiunt, id quod toto hoc capite probat Paul Sicut, inquit, exhibuiſtis membra veſtra ſeruire iniuſtitiæ, ita exhibete membra veſtra ſeruire iuſtitiæ. Quiſquis igitur ſibi Chriſti mortem

Quamuis Chriſtus omniũ tulerit peccata, non tamẽ oẽs ſalutẽ cõſequũtur.

Roma.6. vult prodeſſe id moliatur oportet, vt peccatis mortuus, iuſtitiæ, viuat, vt crucem iugiter ferat poſt Chriſtum vt quod prauis moribus corruptum eſt, bonis ac pietatis operibus ſarciat. Itaque quamuis Chriſtus omnium expiauerit peccata, non tamen omnes ſalutem conſequuntur æternam, id quod non imputandum Chriſto, ſed noſtræ inertiæ, noſtræ malitiæ, & improbis facinoribus Recte igitur dixit in calicis benedicti porrectione. Qui pro multis effundetur in remiſſionem peccatorum. Et Heb 9. CHRISTVS ſe

Hebre 9. mel oblatus eſt ad multorum exhaurienda peccata, Non, inquit, ad exhaurienda omnium peccata, etiamſi pro om-

Rom.10. nibus fuit, ac æs alienum ſoluit. Nam non omnes credunt

Matt.15. Euangelio, nec omnes obſequuntur diuinis iuſſis, quibus præcipit. Si vis ad vitam ingredi ſerua mandata. Proinde non omnes veſte nuptiali ſunt induti, igitur multi ſunt vo-

1.Ioan.3. cati ad fidem. pauci vero electi. Pauci equidem, qui id rebus factiſq; exprimant quod verbis ſunt polliciti. Sed qui ait Ioannes? Diligamus nos non verbo ſolum, ſed opere & veritate. Ne igitur ipſe tibi imponas, etiam atq; etiam rogo, de fide tua, nam etſi habeas omnẽ fidem, ita vt montes transferas, nihil tibi proderit niſi adſit charitas. niſi adſint & opera bona. Oblatus eſt quia ipſe voluit, & non aperuit os ſuum. Bene habet hic Hiero. Non

neceſſitate, ſed voluntate CHRISTVM ſubiiſſe mortẽ id quod eo colligitur, quod toties prædixit ſe prodẽdũ hoſtibus prædixit & paſſiõis fere totius ordinẽ, & locũ, & crudelitatem. Ecce aſcendimus Hieſolymam, & filius hominis tradetur princip. &cæt. Et ad PETRVM qui crucis nomine offendebatur, Vade poſt me Satana, es mihi ſcandalum, quia non ſapis ea quæ dei ſunt, ſed quæ hominum, & ad omnes apoſtolos. Omnes in hac nocte in me ſcanda. Accedit quod vltro ſe hoſtibus obtulit, dicens: Quẽ quæritis Et in Ioan Poteſtatem habeo ponendi animam meam, & poteſtatem habeo iterum ſumendi eam. Et Dauid in Pſal. In capite libri ſcriptum eſt de me vt facerem voluntatem tuam deus meus volui. & cætera. Quæ omnia declarant ſpontaneum Chriſti ad mortem animum. Nemo enim hunc adegit, niſi & patris, & ſui ipſius ſpontanea voluntas. Bene igitur & optime dixit Oblatus, quia ipſe voluit id eſt, quando deſtinatum a patre tempus circumactum fuit, tunc oblatus eſt, ſeque ipſum tradidit in manus hoſtium. Vbi obſeruandum Chriſtum primo a patre generi humano oblatum, adeoque noſtri cauſſa in mundum miſſum, vt noſtrum negotium, non ſuum ageret. Io 16. Exiui a patre, & veni in mundum. Et Ro. 8, Qui proprio filio ſuo nõ pepercit, ſed pro nobis oĩbus tradidit illum. Venit itaque in mundum ex patris, imo totius trinitatis decreto, nullo noſtro merito, ſed dei decreto, & clæmenti patris voluntate, qua in nos propenſus erat. Ioan. 3. Sic deus dilexit mundum vt filium ſuum vnigenitum daret. Secundo a ſeipſo prompta & obſequenti voluntate oblatus eſt. Non grauatus eſt ſeſe nobis begnignus filius porro donare poſt quam ita viſum eſt patri. DEVS, inquit, meus volui. Non vllas paſſus moras, vbi audio tuæ voluntatis decretum En præſto ſum, en obuius ſum, paratuſque ſubire non modo flagella nec ſolum vulgares pœnas, ſed probroſam mortem ſed crucis maledictum. Maledictus enim omnis qui pendet in ligno, Ita Moſes aliquando pronunciauit, verum in me vertatur patet hoc maledictum, mea morte hoc expiandum eſt quo oẽs erant obnoxii. De hac prompta & expedita voluntate habes pulcherrimum exemplum in horto.

Mat 22. Matt 16 Mat 14. Ioan. 10 Pſal. 10. A quibus Chriſtus fuerit morti traditus. Ioan. 16 Rom. 8 Ioan. 3 Pſa 39 Gala. 3.

Non inquit mea,ſed tua voluntas fiat. Tertio, oblatus eſt
a Iuda, quem auaritia torſit, & ad prodendum induxit,
Id quod hoc die factum eſſe,paulo ante teſtati ſumus,hoc
enim die abiit ad pontifices(hac ratione congregatos,vt
Ieſum morti darent) Iudas Iſcariotes paciſcentes. Quid
vultis,inquit,mihi dare,& ego eum vobis tradam? Audio
quidem vos nihil aliud,quam CHRISTI mortem meditati
hinc vos aggregatos intelligo,hinc audio excogitare qui-
bus id modis exequi poſſitis.Itaq; ſi quid mea opera hac
in conſultatione præſtare poſſum,præſto ſum ego illic,quē
ſibi in apoſtolorū ſe legit,cui rei pecuniariç quoq; curā de-
Pſal.49 dit,quem vnice veneratur.En malignum & impietatis ple-
1.Tim.6 num animum,id quod Dauid fere prædixit. Qui edebat
panes meos, magnificabit ſuper me ſupplantationem. Vi-
de quantum malum,imo quam peſſimum & omnium ma-
lorum radix ſit auaritia,impulit hæc Iudam, vt magiſtrum
omnium innocentiſſimum traderet. Sic Ananiam quoque
& Saphiram dementauit,& compluſculos aliorum. Po-
ſtremo oblatus eſt & a Pilato,de quo ita habes.Ieſum au-
tem flagellis cæſum tradidit voluntati eorum. Quorū? Ni-
mirum Iudæorum & omnium hominum, quorum pecca-
ta exauſit Chriſtus.noſtris enim voluntatibus traditus eſt.
Rom.5 Nos ſumus quorum manibus Chriſtus coronatus eſt.quo
rum manibus crucifixus eſt,paſſus eſt,totoq; corpore di-
laniatus eſt,noſtris erratis atq; vitiis cōſputus eſt ludibrio
que habitus. Teſtatur enim alicubi Paulus. Etenim cum
inimici eſſemus ſecundum tempus. Quid eſt cum inimici
eſſemus Id eſt,impii dei hoſtes. Quid enim infandius a no-
bis fieri potuit,quem omnem crudelitatem in dei filium ex
ercere. Crudelitas autem nulla maior in deū fuit,quam no-
ſtris peccatis innocentem ſanguinem adigere in crucē Ad-
ſit nobis pius ille Ieſus,rurſuſq; ſe patri pro noſtris offerat,
veniamq; precetur.

Feria quinta cœnæ dominicæ.

Euang. Ioann. xiii.

ANte diem feſtum Paſchæ ſciens IESVS quia venit hora eius,vt tranſ. & cætera,

Heſterno die audiſtis præclariſſimi auditores, qualem ſe geſſit Chriſtus in morte, audiuiſtis & obiter artes & dolos malos, quibus Iudæorum primores in Chriſti necem cõſpirauere, deinde & Iudæ animum cupiditate corruptum hoc die rurſus exordiemur paſſionis myſteria ex eiuſdem prophetæ oraculis Oblatus, inquit, eſt, quia voluit, & non aperuit os ſuum. Recte hæc in huius diei competunt myſteria, nam & hoc die oblatus eſt Chriſtus, quando cœnantibus diſcipulis accæpit panem, & gratias agens patri, ait Accipite & comedite hoc eſt corpus meũ, & cæ. Etenim hic dies eſt, quando ait, Deſiderio deſideraui hoc paſcha manducare vobiſcũ, antequã patiar, & paulopoſt. Hoc facite in meam commemorationem. Duo itaque hoc loco obſeruabis typici agni immolationem finem deinde noui agni myſticam ſignificationem & præſentiſsimam exhibitionem, quocia legis inuolucra ceſſauere, & abrogata ſunt, Agnus enim typic⁹ chriſtum, qui verus eſt agnus dei, delineauit. Chriſt⁹ aũt bifariã cõſiderandus eſt. Primo quatenus myſtici corporis caput, a quo omne datum optimum, omneq; donum perfectum, in corpus ipſum, quod eſt eccleſia, deriuatur, de qua re Paulus 1. Cor. 10. Omnes qui de vno pane, & de vno calice participamus, ſcilicet ad idẽ corpus & caput (quod Chriſtus eſt) pertinemus Alio modo, nõ tam myſtice, quã (vt ita dixerim) realiter ob oculos ponendus eſt Chriſtus, & præſentiſsime, ſub panis vinique ſpeciebus, Qui modo porro ab omnium hominum iudicio ac ratiõe fugit Nemo enim eſt q̃ capere queat, quonã modo præſens ſit Chriſtus in euchariſtia, etiamſi multi ſe hinc torſerint, multi de hac re multa ſcripſerint, & poſteris tradiderint. Sola enim fides ſuppetias noſtræ imbecillitati latura eſt, fides inquam in verba Chriſti adeoque in verborum energiam, quibus teſtatur hoc eſſe, quod manibus porrigit, corpus ſuum ipſiſsimum, hunc quoq; ſanguinem, quem effuſurus ſit in multorum redemptionẽ. Proinde huc verba Eſa. propriiſsime referri poſſunt Oblatus eſt quia voluit. Oblatus nimirum in cœna, quando ſeipſum præſentiſsimum ſub panis & vini ſpeciebus exhibuit. Hoc inquit, eſt corpus meum, non vt hæretici fingunt, ſignum

Matt. 26

1. Cor. 10

Chriſtum vere eẽ in Euchariſtiæ ſacramẽto non noſtri cerebri fantaſia, ſed fide aſſequimur.

Quod ipſiſſimum Xpi cor

pus & ſanguis in ſacramento ſit. corporis mei aut ſanguinis mei indiciũ, ſed ipſum & corpus & ſanguis veriſsimus. Hoc ipſum quod pro vobis tradetur, & qui pro vobis effundetur ſanguis. Huc pertinet, quod Paulus eum mortis reum agit, qui indigne tam ſa-
1.Cor.11. cri myſteria ſumit. Qui, inquit, indigne ſumit, iudicium ſibi manducat & bibit, non diiudicans corpus domini. Audis hic corpus domini toties inculcari a Paulo, & ſanguinem. Quin & Chriſtus apud Ioannem, eam eſſe carnem quã daturus ſit pro mundi vita teſtatur. Neq; igitur ſignũ ſolum eſt, ſed ſub viſibili ſigno, verus Chriſtus, vera Chriſti caro, verusq; ſanguis ſubeſt. Idq; nulla alia, quã ea virtute, qua omnia condidit. Cæterũ ſi hæc tam abſtruſa nequeas deprehendere, age, obſecro, intellectum tuum in obſequium Chriſti & eccleſiæ orthodoxæ captiues. Chriſti verbis eccleſia tota ſubſcribit, ingenue conteſtans carnem & ſanguinem Chriſti vi verborum adeſſe, imo veram panis & vini in corpus Chriſti conuerſionem. Huic fidei ſi tuum corpus calculũ adiicias, nihil ſaluti tuę incommodare, nihil obeſſe poteſt. Offert nobis ſeipſum Chriſtus in Euchariſtia, adeoq; præſentem ſuo ipſius verbo exhibet, modo in hæc myſteria operetur, qui legitima functione poteſt, .i. qui in ordinem Melchiſedech aſſumptus & cõſecratus eſt. Quales ſunt oẽs Apoſtoli, qualis erat & Paulus, & Timotheus, & quotquot tandem legitime in horum locum deputati ſunt. Merito igitur hoc die ſacrificium a ſummo omnium ſacerdote inſtitutũ eſt. Hæc, inquit, facite in meã commemorationem. Iam quæ alia geſsit eodem quoq; die, partim ex hac lectione diſcimus, partim in Ioãne, cæteriſq; Euangeliſtis legimus. Itaq; ad eum modũ habet Ioannes.

Ante diem feſtum Paſchæ ſciens Ieſus quod venit hora eius &cæ. Hic vides quam reſpondeat veritas figuræ. Vetus phaſe præceſsit, hocq; die auſpicatum eſt celebrari, vt Exodus habet, nouum ſequitur. Quo Chriſtus tranſiret ex hoc mundo, & ad patrẽ (vnde fuerat profectus) rediret. Declarat autem euangeliſta, nihil incognitum Chriſto fuiſſe, ſciens enim paſſus eſt, præſciuſq; fuit hore a patre deſtinatæ. Præterea non caret myſterio quod in ſolenni die pati voluit, quo videlicet eius mors eſſet ce-

lebrior,multorumq; cordibus infigeretur, quod multis eo ram agebatur. Porro ſi allegoriam ſpectes,nobis perpetuo, ex hoc mundo ad patrē eundū eſt. Semper enim phaſe celebrandū,& ad ſuperna cōſcendendū,vt ad ſabbatiſmū dei perueniamus. Ibūt enim de virtute in virtutē,donec videatur deus in Syon Si filii Iſrael poſt agni immolationem traiecto Iordane,veniūt in eremū,nō ſecus nobis faciendum, poſteaquā corporis Xp̄i participes facti ſumus,iā oīa hui⁹ mūdi fluxa & caduca traiiciam⁹,ac porro ꝓpiciam⁹,vti eo poſſimus cōmodius diuinis īhærere rebus Huc pertinet qđ Deut.4 dixit Moſes. Tranſibitis & poſſidebitis terrā egregiam. Vos,inquit,trāſibitis,oīa videlicet q̄ caduca ſunt,volubilia,& trāſitoria calcabitis,priuſq; a vobis ꝓiicietis Id eſt,quod Pau notauit. Reliquū eſt,vt quā habēt vxores tāq̄ nō habētes ſint,&c Præterit enī figura huius mūdi. Iā ſi oīa a tergo relinquamus,ſi caduca quæq; reſpuamus, poſſidebimus terrā egregiā,eā videlicet terrā de qua Dauid: Portio mea dn̄e ī terra viuētiū. Quod vero vita noſtra tota trāſitus quidā ſit & phaſe,nō vno legim⁹ ſcripturæ loco Eccle. 3. ita habes. Oīa tēpus habēt & ſuis ſpatiis tranſeūt vniuerſa,tp̄s ridēdi,tēpus flendi,& reliqua q̄ eo loco diſſerit concionator ille egregi⁹,q̄ ſi intus pēdamus,nihil eſt hoc mūdo fugacius,nihil fragilius. Recte igit̄ & Dauid hāc volubilitatē & vēram viciſſitudinē animaduertens ait. Et cuſtodia in nocte,q̄ pro nihilo habentur eorum anni erunt. Mane ſicut herba tranſeat,mane floreat,& tranſeat,veſperi decidat,induret & areſcat,& mox. Oēs dies noſtri defecerunt Anni noſtri ſicut aranea meditabuntur,quæ videlicet ſeuiſſimo ictu rumpi poſſunt. Sapere id malum,ſed ſerius,impii cæperunt homines,vt habet Philo. Sap.2. Tranſibit vita noſtra tanquam veſtigium nubis,& ſicut nebula diſſoluetur. Et paulo inferius. Tranſierunt omnia illa tanquam vmbra,& tanquam nuncius præcurrens. Idem in Iob habes 7. Dies mei velocius trāſierūt quā a texēte tela ſucciditur, & cōſumpti ſunt abſq; vlla ſpe. Memēto quia vētus eſt vita mea. Proinde ſi hanc miſerā cōditionem ob oculos poſuerimus,nihil eſt quod nos morari in mundo poſſit,nihil quod oblectari valeat,niſi porro vel fanatici ſimus vel ſtipites. Adeſt ſem-

Pſal.83.
Deu.4.
1.Cor.7.
Vita hoīs miſera & breuis.
Eccl.3
pſ.89.

pet hora, qua de mundo fragili ad patrem luminum tendamus apud quẽ nulla eſt viciſſitudo rerũ nulla tranſmutatio, ſed omnia ſub æternitatis æuo, eodem in ſtatu ſubſiſtunt. Cæterum hoc mõ nobis cum Chriſto phaſe celebrandũ eſt.

Cũ dilexiſſet ſuos qui erant ĩ mũdo in finẽ, &c.

De dei dilectione erga nos. Plena ſunt hæc verba cõſolationis, quibus Euãgeliſta duo teſtatur in Chriſto fuiſſe. Cauſſam, quam ob oculos poſuit, imminente deſtinato a patre, tempore, eo firmius & intimius quo citius intellexit ſuam mortem imminere Cum inquit, dilexiſſet ſuos. Dilectione Dei patris miſſus eſt in mũdum Chriſtus patris vero charitatem ſequutus eſt filius, qui vt ſuos a principio præcipua dilectione eſt complexus, ita ad finem vſq; durauit, donec vinceret peccatum, mortẽ, & maledictiones omnes in ſeipſo triumpharet, atqui illud erat ſecundũ, quod hæc dilectio non fuit vulgaris videlicet, non momentanea, ſed ardens, ſed perpetua, ſed talis qualem

Cant. 8. deſcribit in Cant. ſponſa Fortis eſt, vt mors dilectio. Etenim immenſa ſua charitate huc adductus eſt pater, vt filium

1. Ioan. 4 daret, eoque cõdonaret omnia. 1. Ioan 4. In hoc apparuit charitas dei in nobis, quod filium ſuum vnigenitũ miſit deus in mundum, vt viuamus per eum. In hoc eſt charitas, non quod nos dilexerimus deum, ſed quod ipſe prior dilexit nos, & miſit filium ſuum, propitiationem pro peccatis noſtris. Propitiationem hanc in filio exequutus eſt, quando factus obœdiens patri vſque ad mortem, mortem crucis prompta voluntate ingentique deſiderio ſuſti-

1. Ioan. 15 nuit. De hac dilectione ita apud Ioan. 15 habes Maiorem caritatem nemo habet, quam vt animam ſuam ponat quis pro amicis ſuis Collige argumentum, ex hoc pro dilectione & modo & duratione. Neque enim Deus horariam ſolam dilectionem, ſed perpetuam, ſed ſemper duraturam exigit. In finem, inquit, dilexit eos, non ſolum dum vocaret, dum in ſortem apoſtolici muneris diligeret, ſed in finem vſque vite dilexit. **Et cœna facta, cum diabolus iam miſiſſet in cor Iudæ.** Non deſcribit Ioannes modum cœnæ, neque Eucharistiæ inſtitutionem, quod

ab aliis Euangeliſtis (poſt quos ipſi ſuum Euangelium ſcripſit) ſatis copioſe deſcripta fuerit eſtque alio ſermone nobis de iis rebus ſatis ſuperq; dictum, quocirca ſola ea tractemus, quorum meminit hæc Euangelii lectio ait enim.

Cum diabolus iam immiſiſſet in cor.

Notantur quidam pc̃ti grad⁹ in traditione facta per Iudã.

Vide quid in impiorũ cordibus operatur diabolus. Gradus enim quoſdã licet in Iudæ pc̃tõ obſeruare. Principio indignatur ad pdigationẽ vnguenti effuſi. Vt quid, inquit, perditio hæc? Secundo cupiditate cæcatur, quæ omnium malorum radix eſt. Hæc, eo impietatis perpulit diſcipulum vt magiſtrum, & dominum traderet in manus hoſtium. Tertio meditatur varios, exequendi malam mentem, modos; obſeruat locos & tempora ac ſeceſſus Chriſti. Quarto conſultat cum improbis homicidis Iudæis, paſciciturque de precio. Hæc omnia permittente Deo fiunt, qui vno cogitatu obſiſtere potuiſſet improbis conatibus, ſi ita collibitũ fuiſſet, noſtræque ſaluti commodum. Proinde id eſt, quod Act. 2. ſcribitur, Ieſum traditum definito conſilio, & præſcientia Dei. Etenim decreuit Deus, vt filius pateretur, perque crucem, perque reſurrectionem nos in libertatẽ filiorũ Dei aſſereret, noſque ab omnibus maledictis legis liberaret. Interim tamen non adægit Iudam inuitum, vt proderet, neque Iudæos, vt mortis reũm damnarent Ieſum, ſed Satan neſcius diuini conſilii, iis ſuis organis abuſus eſt, inuidia ac liuore percitus, vt perderet Chriſtum, ac de memoria viuentium deleret. Itaque is vbi perpendit (multis enim id potuit indiciis, vt præfati ſumus) Iudæ cor ad prodendum Chriſtum agitari noctes atque dies, quib⁹ id propoſiti exequatur, varios excogitare modos, adeſt, frigidãque ſuffundit, extimulat, animum alioqui iampridem furentem, magis vrget, vt quod cœpit, perficiat. Sic enim ſolet malus ille dæmon technas expendere, exordiri, telas vt capiat incautos, maxime vero omnem timorem Dei extrudat: Sic miſerum Iudam adiit, varioſque prodendi modos illi ſuggeſſit, adeoq; ad patrãdũ facinus induxit, Idẽ hodie quoque agit in vaſis iræ diuinæ, quorum alia libidine dominandi, alia cupiditate, alia aggreditur liuore. Recte ob id dicitur in Eſa. 54. Ecce ego creaui fabrum ſuflantem

Act. 2

Impugnatio dæmonis.

Eſa. 54.

tiam & gloriã, oĩa ex Chriſto expectanda ſunt. Gratiã enĩ dabit dñs & gloria dabit dñs. Sed per quẽ? per eũ de quo Ioan. 1 De plenitudine eius accæpimus omnes, gratiam pro gratia. Eſt igitur nobis ſemper adeũdus cũ ingenti fiducia Chriſtus, nã penes hũc ſalutis noſtræ cardo, & ſũma, initium & finis, & oĩa deniq; repoſita ſunt. Nã hæc eſt voluntas patris mei q miſit me, ne qd perdã ex oĩbus quæ dedit mihi, & vt oĩs qui vidit filium & credit in eum, habeat vitam æternam.

Pſal. 83
Io. 1.
Ioan. 6.

Surgit a cæna, & ponit veſtimenta ſua, & cum accæpiſſet linteum præcinxit ſe. Hæc oĩa declarant Chriſti humilitatem, nã ſi cõferamus perſonæ dignitatem, cum officio ac munere, in quod ſe volens deiecit. nihil poteſt dici demiſſius. Perſona ſiquidem diuinitatis erat organum, lauare vero lutoſos hominum pedes, humilitatis extremæ fuit indicium, Cæterum, ſi perpendamus quibus lauit pedes facile diſcere poterimus, quã ſe deiecer e Chriſtus, quam omni no factus ſit omnium virorum nouiſſimus, alius enim proditor fuit, alter futurus abiurator, omnes abnegatores & tranſfugæ futuri, omnes dei ingratis beneficiis, potiſſimum vero Iudas omnium ſcelaratiſſim⁹ Atqui horum omnium factus eſt ſeruus Voluit autẽ hac ſua deiectione, omnem ambitionis & arrogantiæ affectum, radicitus e mentibus noſtris euellere, inquit Cyril. maxime vero ex eorũ animis, qui cœnæ dominicæ participes fieri cupiunt. Igitur, quanquam inſtructa eſſet cœna, & omnia parata, non tamen antea corpus ſuum & ſanguinem impertit, quam abluat ſordes corporis, quã ſe linteo præcingat, quam ab humilitatis exemplum ſuos reuocet. Ponit veſtimenta, veterem Adamum ſignificans exuendum Præcingit vero ſe linteo, de quo Eſa. 11. Fides cinctorium renum eius. Oportet enim accedentem ad tam ſtupenda myſteria credere quia eſt, & quod pſens eſt, quod nõ iã panẽ ſed corpus Xpi ſũpturus eſt. Cuius caro imolãda erat pro mundi vita Adſit huic linteo animus porro humiliatus & ſibi ipſi diſplicens, ſeq; ipſum infra omnem creaturã dei ſciens, exemplo Chriſti, qui cum eſſet æterni patris æternus & omniũ digniſſimus filius, exinaniuit tamẽ ſeipſũ formã ſerui accipiens, & omnia quamlibet abiectiſſima aggre-

Xpi humilitas.

dicens. Vt enim matulam porrigere, ita & pedes lauare ſordidum admodum munus eſt, fit autem multo ſordidius & abiectus, ſi indignis & longe aliud meritis, a digniſſimo domino impendatur. Cura quocirca CHRISTVM imitari, Teque ipſum humiliari, cum Centurione & dicere

Mat 8.

Domine non ſum dignus vt intres ſub tectum meum.

Gene .18

Deinde miſit aquam in peluim, & cœpit lauare pedes diſcip. Solebant veteres. Hebræi hoſpitibus & amicis lauare pedes vt habes Gēſi. decimooctauo. De.

Gene. 19

Abraham qui angelis dixit: Domine ſi inueni gratiam in oculis tuis ſequitur: Afferam pauxillum aquæ, & lauentur pedes veſtri, & requieſcite ſub arbore, & mox. 19. de. Loth

1. Tim. 5.

Lauate pedes veſtros, & mane proficiſcimini in viam veſtram. Et de vidua diligenda ait Paulus. Si ſanctorum pedes lauit. Quo colligimus quanta fuit apud veteres (quorū nomine gloriantur Chriſtiani) hoſpitalitatis cura, quāta diligentia, adeo enim hoſpitales erant, vt non ſolum hoſpicio dignarentur confugientes, ſed etiam inuitarent ac omnia quæ charitatis & humanitatis eſſe poterant, impartirent liberali ac volenti animo. Iam ex hac CHRISTI lectione, dixi ſignificari, puritatem affectuum, quos oportet purgare lachrymis, antea quam corporis CHRISTI, menſæque dominicæ participes reddamus. Lauamini, inquit Eſa. mundi eſtote, auferte ma-

Eſa. 1.

lum cogitationum veſtrarum. Et Dauid Lauabo per ſin-

Pſal 31.

gulas noctes lectum meum, lachrymis meis ſtratum meum rigabo. Qui iam digne volet cœnam dominicam ſumere, curet ab omni contagio ſe expiare, abluat ſordes & labeculas omnes, quas ex terrenis rebus contraxit. Abluat manus, id eſt, opera, abluat & pedes, affectus ipſos, deinde & caput, animi intentionem, vt videlicet, aliud nihil niſi CHRISTVM ſpectet. Proinde nemo exiſtimet ſe ſuis viribus hanc puritatem poſſe aſſequi, adſit enim CHRISTVS, ſuamque nobis gratiam infundat, qua lachrymæ noſtræ, & omnis tum interior tum exterior lotio, valet. Solus enim CHRISTVS inter mortales omnes, nullas contraxit labeculas, eoque ipſe ſolus eſt, quo expiamur & purgāmur a vitiis. Ipſe enim aquam mittit

Quæ ſint abluenda vt digne Chriſti corpus & ſanguinē participemus.

in peluim,id eſt conſcientiam noſtrã. Lauat & affectus ſuo ſanguine, vt in Apocal.habes. Lauit nos a peccatis noſtris in ſanguine ſuo. Venit ergo ad Simonem Petrum & dicit ei Petrus, Domine tu mihi lauas pedes? Contentio hæc Chriſti & Petri indicat in Petro ſummam erga magiſtrum reuerentiam. Neque enim familiaritate & conſuetudine quotidiana reddebatur Petrus vel audacior vel honoris CHRISTI negligentior, contra, multis vſu venire ſolet, qui vbi aliquandiu ſimul diuerſati ſunt, alter alterum vel negligit, vel contemnit, vt vere communi teritur adagio. Nimia familiaritas parit contemptum. Verum non ita accidit, inter Chriſti diſcipulos. Quanquam enim ſe CHRISTVS vt viliſſimum quoddam mancipium infra omnes deiecerit, quamuis ſe comem & modeſtiſſimum erga quoſlibet, exibuerit, omnibus omnia factus, non tamen contemnitur a ſuis Quin ea humiliatio acuit in eis authoritatem, & ſummam erga Chriſti reuerentiam, id quod in Petro licet videre. Quanquam hanc dilectionem non debuerit aduerſari Petrus, ſed magis imitari, ſed patris agnoſcere voluntatem agere gratias, pro clementia tanta, ſentire idem in ſe, quod Chriſtus præſens geſſit. Id eſt, quod PAVLVS præcipit. Hoc enim ſentire in nobis, quod in Chriſto Ieſu. Sic & Sapiens ait. Quanto maiores, humilia te in omnibus. Et Chriſtus: Ego in medio veſtri ſum, ſicut qui miniſtrat, id quod mox audies. Quod ego facio tu neſcis modo, ſcies autem poſtea. Arguitur ignorãtia PETRVS quemadmodum & alibi. Vade poſt me Satana, es mihi ſcandalũ. Neſciebat enim PETRVS myſteria, quæ hoc facto chriſti deſignabantur, quod nec dum eſſet ſapientiæ ſpiritu donatus, quemadmodum & multa alia ignorabant, donec ſpiritus veritatis omnem veritatem aperiret. Quod igitur Chriſtus fecit, quod ſe ſic demiſit, exemplum dedit iis, qui cæteris præfecti ſunt, vt diſcant humiliari, vt intelligant ſe miniſtros non dominos ouium Chriſti eſſe. Qui enim maior eſt veſtrum, ſit ſicut qui miniſtrat. Hoc poſtea dicit PETRVS, quando omnium commodis inſeruit

[Margin: Apoc. 1 — Cõtra illos qui ob familiarẽ cõſuetudinem ſibi exhibitã proximũ vel negligũt vel cõtemnunt. — Philip 2 — Matt 16 — Matt. 22 — 1. Pet. 2.]

Hoc eſt quod idem ait Chriſtus paſſus eſt pro nobis vobis relinquens exemplum vt ſequamini veſtigia eius.

Dixit ei petrus, Non lauabis mihi pedes in æternum. Non fuit hæc excuſatio pertinaciæ(vt mea quidem fert ſententia)iudicium quanquam imprudentius, quam oportuit,reſpondit,ſed humilitatis,& reuerentiæ erga Chriſtū.Indigniorē enī ſe PETRVS iudicabat,quā vt a tali magiſtro,tantus peccator,tanqȝ villis vermiculus,lauaretur.Non intellexit bonus ille Petrus,ſe non aliter,quā Chriſti ſanguine mundandum,eoqȝ ſic reſiſti, ſic reclamat humiliationi.Sic & alibi abiecit a ſe Ieſum. Recede a me domine quia homo peccator ſum.Proinde ſi nos peccatores agnoſcimus,ſi ſordibus criminum contaminatos, non abigendus,ſed precibus ac ſingultibus accerſendus eſt CHRISTVS Pſal.Lauabis me,& ſuper niuē dealbabor.

Dixit ei Ieſus, Si non lauero te, non habebis partem mecum. Id quod non tam de externa lotione quam interna intelligimus.Imo potiſſimum ad internam animi puritatem refertur, quo ſimul inteligimus lotionis fructum Fructus eius eſt,ſanctificatio noſtra, ſanctificatio vero noſtra,aſperſione ſanguinis fit Chriſti. Proinde hanc vocat Chriſtus,partem ſuā & id æquiſſimo iure Ipſe enim eſt,qui ſuo liuore nos ſanauit.Ipſe eſt in quem omnis noſtra immundicia recidit.Eſa.teſte. Dominus,inquit, poſuit omnium iniquitates in eo.Idem agnouit regius prophe ta Dauid.Dominus pars hæreditatis meæ & calicis mei, tu es qui reſtitues hæreditatem meam mihi.Hoc loci hæreditatis noīe,idem intelligas,quod calicis,& patris nomenclatura importat.Erat enim certa quædam æternæ fœlicitatis portio nuncupata primis parentibus, & oībus ex eis propagandis,hanc patrem miſeri per vnius tranſgretionē amiſimus oēs.Venit Chriſtus & quod fraude & dolo ablatū erat,veluti poſtliminio,reſtituit nobis, certáqȝ fidelibus portionem deſignauit,& ceu hæreditario iure nuncupauit: Hæc portio domini dicitur,quē iuſtificante Chriſto indipiſcimur. Ro.8 Quod ſi filii,& hæredes,hæredes quidem Dei, cohæredes aūt CHRISTI. Reſpondit ei Petrus,

Eſa.53. (margin, beside "ſtra immundicia recidit")
Pſal.16 (margin, beside "ta Dauid")
Rom 8 (margin, beside "Dei, cohæredes")

Dñe non tantum pedes meos, ſed & ma. & cap. De obœdientia.
Hæc eſt vox veræ obœdientiæ, quam exigit deus quamli bet enim indignum videatur, quod præcipit Deus, quod eius miniſter decernit, noſtrum tamen eſt diuinis obſe qui iuſsis. Hactenus Petrus renuit ſe a Chriſto lauari, iam ſe to tum illi ſubiicit, totum dedit. Non reluctatur Chriſto non moratur exhibere pedes, nudare quoq; pergit caput, certò ſciens meliorem eſſe obedientiam, quam victimam. Ita & Paulus, quanquam fidelium expugnator, ac primus fidei hoſtis, vbi tamen Chriſti ſenſit vocem offert ſe totum deo, Domine, inquit, quid me vis facere Non cauſſatur neque queritur virium imbecillitatem, ſed ſe totum offert Deo vo canti, planeq; diuinæ voluntati committit. Idē nobis agen dũ quod Petrus, quod Paulus egit, aliud nihil reſponden dũ quam quod in Mattheo legimus Ita pater quoniam ſic placitũ fuit ante te. Dimittamus ſemper ſupercilũ, erectũ que aduerſus Dei iuſſa animũ ſubmittamus dicẽtes. Quoniã placitũ fuit ante te. Recte igitur Chryſoſt. Conſtituit te dñs ſui mandati exequutorem, non examinatorem & diſcuſſorem. Cæterum quid nomine pedum & capitis & manuũ ſignificatur, paulo ante teſtati ſumus. Iam & nos non ſecus offeramus hæc tria Chriſto expiatori. Pedes enim noſtri & affectus quibus ad aſtra itur, corruptiſsimi proh dolor ſunt, multiſq; mẽdis inquinati. Cã. Laui pedes meos quomodo inquinabo illos? Manus vero noſtræ plenæ ſunt ſanguine & inceſtis operib⁹, ſi intus perpendamus Eſa Oẽs iuſtitiæ noſtræ, quaſi pannus menſtruatæ. Caput vero quo nõie ratio intelligitur, quale fuerit, Eſa. quoq; fatetur. Caput meũ doleo. Et itẽ: A plãta pedũ vſq; ad verticẽ capitis, non eſt in eo ſanitas. Nihil enim in nobis non ſauciũ, nihil nõ inquinatũ fuit, Omnes enim declinauerunt & egẽt gratia dei Gratia vero qua abluimur, per Chriſtũ nobis cõtingit, ſi illi aĩm offeramus obuiũ, ſi obuiis manibus oblatam gratiã excipiamus, imo ſi nos ipſos abnegemus, cũ Petro, Dñe, inquit, nõ tantum pe. &c. Qui lotus eſt non indi get niſi vt pedes lauet, ſed eſt mundus totus, Duo hic annotanda ex Auguſti. & Chryſoſt. ſunt. Pri-

Act. 9.

Matt 11.

Can. 5.

Eſa 1.

& 64.

Eſa 1.

Rom. 3.

Oẽs ſordes in ſacro baptiſmatis lauacro abluũtur. mum omnes ſordes ablui in ſacro baptiſmatis lauacro. Ea enim ratione regeneratio dicitur ad vitam ſpiritualem Iam regenerati ſunt, nihil eſt in eis labecularum, nihil ſordium, quo circa ſi mox euaſerint baptizati recenter nihil morari ab ingreſſu cœli poteſt. Non peccatum originis, quod ab Adamo in nos propagatum, gratia Chriſti, cui inſerimur, remiſſum eſt, Nec etiam proprium, quum necdum adſi, vt ſupponimus. Quiſquis igitur ſic euadit, mundus eſt totus ſeu paruulus ille & infans, ſeu grandioris ætatis ſit. Sin vero in mundo aliquanto ſubinde tempore degat, cum mundus totus in maligno poſitus ſit non ſemel affectus inquinat, quamlibet in ſacro lauacro expurgatos.

Affect' etiam poſt baptiſmũ purgãdos eſſe. Secundum itaque quod obſeruamus, eſt horum affectuum puritas, quædam & expurgatio, quam Euangelica exigit perfectio. Neque enim ſatis eſt Chriſto inſititium per baptiſmum ſacrum quemlibet eſſe factum, non ſatis eſt ſemel renouatum ad vitæ ſpiritualis ſtatum, niſi etiam ſtudeamus peccatorum reliquias, adeoque ipſa quæ rurſus cõtraximus vitia, expiare. Sunt enim reliquiæ peccati in pedibus noſtris. i. in affectibus, quibus agimur & ferimur ſurſum deorſũque, proinde ii mortificandi atq; mundandi ſunt. Atqui hoc eſt quod toties inculcat Paulus nos quidem fide iuſtificatos, perque baptiſmum inſititios Chriſto

Roma.7. factos, eoque nihil in nobis damnationis eſſe, interim tamen eſſe legem quandam in membris noſtris repugnantem legi mentis noſtræ, quæ ſpiritui, per Chriſti gratiam

Roma 8. Coloſſ.3. ſubiiciẽda eſt. Huc tendit quod ait: Nihil damnationis eſt iis qui ſunt in Chriſto Ieſu. Et item: Sanctificate & portate deum in corpore veſtro. Et mortificate membra veſtra quæ ſunt ſuper terram, & reliqua quæ omnia iis præſcribuntur, qui quamuis per batiſma ſacrum abluti quidem & ſanctificati fuerant, remanſit tamen in eiſdem aduſtio quædam & ſcoria, vt vocant, atque veſtigium quoddam ſatis ſæuum, quod facile monſtrare potuit criminibus viam nequitiæ & iniquitatis. Ad idem eſt illud Ioan. Si dixeri-

1.Ioan.1. mus quia peccatum non habemus, nos ipſos ſeducimus, & veritas in nobis non eſt. Nomine peccati aut paruas & quotidianas ſine quibus vita noſtra tranſigi non poteſt ma-

culas, aut peccatorum reliquias, vel certe reatum & obligationem ad pœnam temporariã, intellige. Cæterum hoc peccatum hæq; reliquiæ lauantur per Christi ſanguinem. Lauantur & operibus pœnitentiæ vt Pſa. Lauabo per ſingulas noctes lectum meum. Sanguis tamen Christi, lotio omnium & mundiſſima & efficaciſſima, quã niſi noſtris precibus, noſtris operibus, denique noſtræ lotioni permiſceamus immundi ſumus oẽs, omniaq; noſtra contaminata ſunt, ceu menſtruus pannus, lauandi ſunt pedes, abluendæ manus, caput quoq; vngendum, ſed in Christi ſanguine. Apoc 7. Hi ſunt qui venerunt de tribulatione magna & lauerunt ſtolas ſuas, & dealbauerunt eas in ſanguine agni. Si afflictiones, ſi martyrium non niſi in Christi ſanguine lauatur, multo magis opera pœnitentiæ, quamlibet in ſpeciem iuſta videantur, ex huius ſanguinis aſperſione pulchritudinem ac decorem recipiunt, Maxime vero hoc ſanguine expianda ſunt vitia noſtra, reliquiæ peccatorum & reatus ipſe, quo miſeri obſtricti ſumus, ad ſatiſfactionem Cæterum de hac re locupletiſſime habemus. Heb. 9. Sanguis Christi qui per ſpiritum ſanctum ſemetipſum obtulit immaculatum deo, emundauit conſcientiam noſtram ab operibus mortuis, ad ſeruiendum deo viuenti. Et vos mundi eſtis, ſed non omnes, Sciebat enim, quis nam eſſet qui traderet eum. &c. Exponit Euangeliſta Christi verba, dicens ea referri in Iudam. quo prodendus erat. Vos, inquit mundi eſtis. i. quamquam in vobis reliquiæ delitescant peccatorum, quam quam bona pars incorruptior ſit non tamen ex equo omnes eſtis mundi adeoque a peſſimis affectibus immunes, Tangit autem Christus Iudæ conſcientiam, vt reſipiſcat, redeatq; ad cor. Quo etiam colligimus Christi manſuetudinem. Non enim quamquam præſcius eſſet, quid facturus eſſet Iudas, prodidit nomen cæteris, neq; a lotione, nec a ſacra cœna imo ne a corporis ſui communione excluſit, repulit, tantum verbis tangit conſcientiam. Non enim eſtis mundi omnes, Et item, Væ homini per quem filius hominis traditur. Bonum erat ei ſi natus non fuiſſet. Et, Quod facis

Pſalm. 6.

Omnia in Chriſti ſã guine eſſe lauanda

Apoca.

Hebr. 9.

ſac citius, multiſque aliis dulciſsimis verbis, viſus eſt ſcele roſum hominem reuocare, ſed ſurdo cecinit, adeoque nihil profecit, vt benignitate CHRISTI redderetur peruicacior, Id quod fieri ſolet iis qui dei gratiam abiiciunt qui nollũt intelligere, nolunt ad dominum reuerti, vt ſanentur. Proinde hoc loco arguendi ſunt concionatores, & alii, qui non ſemel multa imprudentia occulta peccata, palam detegunt, adeo vt etiam perſonas traducant & palam palamque infament. Laborant multi hoc morbo, vtriuſque ſexus qui vbi viderint vel audierint, alterius crimen, mox in ganicæis, in theatris, tum etiam in omnibus vicis iactant, qui alterius famam vel eleuent vel obſcurent. Aduerſus quos ſic intonat Petrus, Charitas operit multitudinem peccatorum. Operit, id eſt, tegit, non retegit proximi peccatum, non iactat apud vulgus, ſed magis, modo adſit charitas iactatum excuſat, ne quam infamiæ notam proximus incurrat. Laborant proinde hoc miſerabili morbo Monachorum pleriquе, qui ſe mendaciter apud ſæculum traducunt, omnia arcana omnibus reuelantes. Sic qui libellis æditis familiam certam, aut patriam, aut gentem, infamiæ notam inurunt. Qualis eſt is qui nuper ſcripſit familiaria colloquia, Eraſmus Roterodamus, homo alioqui petulantiſsimi calami, id quod colloquiis familiaribus ſatis declaratur. In quibus non tam impia, quam falſa, & manifeſtaria mendacia aduerſus certas quaſdã familias Chriſtianæ reipub. excogitauit, Taceo alia, quibus cerimoniis eccleſiæ, ſuum robur adimit. Quæ qualia ſint, oculatus lector facile perpendere poteſt. Certe multo ſatius eſſet Apuleium vel Plautum, vel Terentium, aut etiam Lucianum prælegere iuuenibus, quam eiuſcemodi libros, quibus non tam mores ingenui quam fides corrumpitur. Corrumpunt enim bonos mores, colloquia praua, Verum de iis alias. Poſtquam ergo lauit pedes, Scitis quid fecerim, & cætera. Si allegoriam petis, intellige CHRISTVM veſtimenta immortalitatis non antea recepiſſe, quam redemptionis opus in cruce, quo nos purgati & a peccato expiati ſumus perfecerit. Eo enim confecto, ſtolam induit gloriæ & honoris, & incor-

Taxantur ſuſurrõnes & obtrectatores.

1. Pet. 4.

Allegoria

ruptionis Eſai. Quis eſt iſte qui venit de Edom, & cæt. Iſte Eſa. 53
formoſus in ſtola ſua. Quod vero addit, Scitis quid fecerim vobis, ad finem vſque, verba ſunt, quibus nos ad ſui imitationem inuitat. Vt enim CHRISTVS, qui magiſter erat & dominus omnium, ſe infra omnes abiecit, noſtrique cauſſa & cœnam inſtituit, & pedes lauit, & ſacram Euchariſtiam ſubinde daturus erat, ita & nos qui fratres ſumus, nobis mutuis officiis & beneficiis inſeruire debemus. Arguit a maiore ad minus. Siquidem dominus, quem omnes expaueſcunt, demitit ſe infra omnes, fit omnium ſeruus qui viliſſimi etiamnum exiſtũt, multo magis ſe deiicere debẽt ſerui, humiliari, & alter alterius vicem in ſuſcipere. Id quiſquis fecerit, peſtem ambitionis, iræ & liuoris porro amputabit, porroque abiiciet. Simile eſt ei, ad quod nos Paulus ad Coloſſenſes tertio hortatur. Donantes vobiſmet ipſis, ſi quis aduerſus aliquem habet querelam, ſicut & dominus donauit vobis, ita & vos. Et videamus chariſſimi, quanta ſolicitudine CHRISTVS contendit nobis ſui imitationem infigere, noſq; ad mutuam beneuolentiam & mutuam condonationem prouocare. Addit enim Ioannes. Amen amen dico vobis non eſt ſeruus maior domino ſuo, neque Apoſtolus eſt maior eo, qui miſit illum. Si hæc ſcitis, beati eritis, ſi feceritis ea. Bene optime inquit, Si hæc ſcitis beati eritis, non modo quia creditis, ſed ſi feceritis, ſiquidem rebus factiſq; exequuti fueritis ea. Neque igitur ſat fuerit CHRISTVM ſe offerre nobis, non ſatis eſt hunc fide arripere ſi non fidei ſigillum & fructus addas. Beatitudo enim hæc non in omnes, ſed in eos maxime competit, qui ſimili modeſtia, ſimilique humilitate ac beneuolentia, omnibus omnia fiunt, id quod non ſola fide, ſed etiam operibus externis conſtat fieri. Si enim ſuperciliosus ſis ſi, arrogans, ſi faſtu ambitioneque turgeas, nihil tibi proderit CHRISTVM lauiſſe pedes, imo oberit loτio, quemadmodum Iudæ proditori, qui non melior, ſed beneficus CHRISTI deterior euaſit. Beati igitur non ſolum qui audiunt, ſed qui faciunt voluntatem patris. Matth ſeptimo.

Coloſſ 3

Matth. 7

Sabbato ſancto paſchæ.

BEnedixit die ſeptimo (deus) & ſanctificauit illum, quia in ipſo ceſſauerat ab omni opere ſuo, quod creauit deus vt faceret.

Ita habet Moſes Gene.2. Quanquam certa ſit nobis hodie lectio euangelii ab eccleſia propoſita, cum tamen eius hyſtoria magis ſequenti diei congruat hanc ipſam in ſequẽtem diem enarrandã optimo iure differre poſſumus, eaque pro exilitate ingenii noſtri tractare, quæ hoc ſacro ſabbato, patrata ſunt. Ea vero ſunt in tria genera maximo interuallo diſcreta myſteriorum. Primum genus eorum eſt quæ patrarunt, iniquitatis operarii homines, & filii tenebrarum Iudæi, qui quanquam in crucem adægerint Chri-
Matt.27 ſtum, non ſatis tamen æſtimabant crudelitatis & in viuum & mortuum exenclatum, niſi ſepulchro vigiles aliquot, Satelletiumque adderent, pluſquam cruentum. Recordati inquiunt ſumus ad Pilatum, impoſtorem hunc toties iactaſſe, totieſq; inculcaſſe, ſe poſt triduum reſurrecturum, Iubeat igitur præſul adhiberi ſepulchro cuſtodes, ne qua elabi poſſit, aut certe ne furtim, nobis neſcitis, mediiſq; noctibus, furentur eum diſcipuli, perſuadeantq; inerti populo, hũc e viuis ad ſuperos rediiſſe, fiatque error poſtremus priore peior. Itaque impetrãt, his orationibus quod cupiũt interim deſtinatũ dei conſilium impedire nequeunt. Colligite optimi auditores, in ſanientiũ furorem. Recordati inquiunt, ſumus, quod ſurrecturũ ſuis promiſit, quod & nobis ſignum efflagitantibus dixit, Sicut Ionas fuit in vẽtre
Mat.12 ceti tribus diebus & tribus noctibus, ſic erit & filius hominis in corde terræ. Matth.12. Recordantur miſeri verborum Chriſti, ſed in malum proprium. Non enim reſipiſcunt, neque verbis dei acquieſcunt, quales & hodie cõplureis inuenire licet, qui ſecum quidem dei verba reputãt ſed ſine vllo fructu. Neque enim interius vim ac energiam ſentiunt, ſed porro vt ſtipites inſenſibiles permanent, ſed indureſcunt magis ac magis, modoſque excogitant quibus ſua malefacta tegant, quibus proborum famam & gloriam

commaculent & obſcurent. Sed linquamus hominum impiorum errata, ipſi ſuam ſecum ferant (qui pœnas dabunt) ipſorum turpitudinē ac impietatē. Proinde hic habes genus operum quoddam malorum, quo in genere ſe mali exercent maxime, de quibus dicitur. Odiſti omnes qui operantur iniquitatem. Quo ſatis conſtat deum non eſſe authorem mali, quandoquidem id, cuius author eſt, nō odio ſed amore perſequatur. Hic vero audis quod odit, quod execratur iniquitatem. Ad idem eſt illud Sapientis decimoquarto. Similiter autem odio ſunt deo impius & impietas eius. Mali igitur conſiliis, quo Iudæi adeunt Pilatum, petentes vt ſepulchrum cuſtodiatur, non deus niſi permittendo, ſed mala peruerſaque voluntas author eſt, alioqui non diceret, Eſaias. Væ filii deſertores dicit dominus, vt faceretis conſilium, & non ex me, & ordiremini telam, & non per ſpiritum meum, vt adderetis peccatum ſuper peccatum. Secundum genus myſteriorum, tres illas perturbatas concernit mulieres, quæ parauerunt aromata, & varia eaque precioſa vnguenta, ad IESV corpus vngendum. De quibus ita habes apud Lucam. Et reuertentes parauerunt aromata, & vnguenta & ſabbato quidem ſiluerunt ſecundum mandatum. Quo conſtat has mulieres, fidem, quidem habuiſſe de Chriſto, ſed admodum imbecillem & exiguam. Nam ex Dauide diſcere potuerunt, corpus Chriſti non interitum. Non dabis ſanctum tuum videre corruptionē, ait. Proinde hoc honoris, hocq; officii deferre volebant IESV ni fallor, vt homini ſancto, & omnibus modis ſuſpiciēdo viro. Nihil enim magni adhuc tribuere videbantur CHRISTO, non quod filius dei, quod & ſpiritu, & corpore incorruptibilis eſſet, quod ſuū corpus ipſius perpetuo a vermibus ſeruari immune poſſet, ſed illud ſolum tribuebant, quod propheta eſſet, quod dei electus, deoque charus, cui merito hoc deberetur officii, Irrepſit aūt hæc incredulitas non modo in mulierum, ſed etiam virorum animos, ex ſcandalo crucis, id quod antea, fore prædixit CHRISTVS Omnes, inquit, ſcandalū patiemini in me in iſta nocte Atqui, inquiet quiſpiam, nū igitur officium mulierum damnabile & mortiferum eſt,

Pſal. 5.
Sapi. 14
Eſa. 30.
Luc. 23.
Pſal. 15.
Matt. 26.

nõ oĩa ex quum in fide naufragium fecerint? Reſpondendum pat-
terna infi- cis, non omnia opera externa eſſe peccata, etiam infideli-
delĩũ opa um, multo minus eorum quorũ fides eſt imbecilla, niſi ta-
eſſe pc̃tã. lia ſunt, quæ auertunt nos a deo, quibus vel in deum, vel in proximum peccatur. Si enim eleemoſynis quiſpiam peccatis obſtrictus, pauperum inopiam ſubleuat in largiendo non peccat, quandoquidem ea faciat quæ a deo iuſſa ſunt, ſed potius in negligendo ſe diuinæ gratiæ adflatibus accommodare. Non igitur vngendo corpus, quum id apud Iudæos eſſet receptiſſimum, peccauere mulieres, & alii viri religioſi, ſed quod infirmiores ex ſcãdalo crucis, adeoque
Matt.16 ex morte facti ſunt Chriſti, in fide non erant integri. Antea
Ioan.11 enim & Petrus confeſſus eſt filium dei hunc eſſe. Et Martha ait. Tu es filius dei viui, qui in hunc mundum veniſti. Vbi vero viderunt ſatis hunc ceſſiſſe, poſteaquã audierunt, vocem illam tremulam. Pater in manus tuas commendo ſpiritum meum, iam tum abdubitare incipiunt, num is ſit Meſſias, & verus dei filius, quem ſe eſſe palam profeſſus erat, non tam ipſe, quam aliorum compluſculi. Atque hic vides quale opꝰ fuerit hæc vnctio, quotoq; interuallo diſcreta ab ea, quam Maria in domo Simonis leproſi impenderat. Erat certe meo quidem iudicio, opus (vt noſtri vocant Theologi) indifferens nec malum porro, nec bonum omnibus circunſtantiis, Potuit itaque opus dici de genere bonorum moralium. Quorum pleraque nec vitæ æternæ meritoria ſunt, quum non adſit fides per charitatem operans nec gehennæ deputanda. Nemo igitur exiſtimet ſe in omni opere bono de genere morali peccare, ſint adſit animi peruerſitas. Qua præſente, ſi quod adeſt peccatũ, non ipſis operibus, ſed hominum negligentiæ, & malitiæ tribuendũ Verum de iis alias tota hac quadrageſima plæraq; multa diximus. Tertium genus eorum eſt, myſteriorum, de quibus in ſermonis proloquio exorſi ſumus, ad eum modum, Benedixit deus diei ſeptimo, & cætera. In quibus eruendis aliquandiu nobis deſudandum erit, Vbi annotandum. Moſen ſic præfatum. Compleuit deus die Sabbati opus ſuum quod fecerat. Quod intelligas, quod ad perfectionem porro omne opus quod deſtinarat, deduxit adeo vt

nulli rei deeſſet quippiã, quod ad perfectionem pertineret. Nam dei perfecta ſunt opera. Perfectio vero hæc eo coaleſcit, ſi rei cuilibet ſua inſit forma, & energia, atq; vis quædam, ſimile ſibi producendi. Quam vim alicubi Auguſtinus primordiales rationes, quę rebus ipſis congenitæ ſunt appellat. Si enim quælibet res in ſuo genere erat a ſommo omnium plaſte condita, vt ſui ſimile, id quod ſummæ perfectionis eſt indicium, cooperante prima cauſſa, poſſit ex ſe producere, quemadmodum ignis ſuapte natura, & congenita vi, poteſt ad ſui ſimilitudinem aurum, argentum, lapides, ligna, & id genus reliqua, quæ naturæ conſentanea ſunt igni; conuertere, & calefacere algentia, ita & in cæteris elementis, & animantibus denique omnibus, Atqui rebus ita diſpoſitis omnibus, conquieſcere dicitur de in ſeipſo. Quanquam interim, totam mundi machinam iugiter gubernet & moderetur, id quod filius teſtatur in Ioanne. Vſque modo pater meus operatur & ego operor. Quod intelligas oportet, de opere gubernationis, & adminiſtrationis totius reipublicæ diuinæ. Quandoquidem ſi deus vel ad punctum (vt ita dicam) temporis, ſuam detrectaret creatis rebus cooperationem, nihil porro eſſent res, tantum abeſt, vt operari poſſent. Operatur enim Deus pater omnia in omnibus, iuxta conſilium voluntatis ſuæ, conſilium vero voluntatis ſuæ eſt, cooperari ſibi creaturas quaſdam, quemadmodum cauſæ ſecundæ adiunguntur primis. Ita per ignem calefacit, per ſolem generat, per hominem qui viuum eſt organum, & ſibi ſimile generat, & pleraque alia ac ſui gloriam exequitur. Dei, inquit Paulus, cooperatores ſumus. Ex iis (vt ad rem redeamus) conſtat tria hoc die Sabbati, quæ ex Geneſeos principio colliguntur, ab opifice ſummo effecta. Primum, rerum omnium in ſuo perfectionis eſſe, finalis quædam productio. Secundum, earumdem rerum ad certos vſus deſtinatio. Tertium, id quod potiſſimum eſt, certi finis præfixio Primo itaque habemus. Deum ſeptimo die omnia compleſſe iuxta genus intellige ſuum, atque ſpeciem, quam illi indidit, ad ſimile producendum. Id quod & ſi in totam trinitatẽ æquiſſimo iure competat, ſi creationis opus ſpectes, multo maxi

Deu. 32.

Ioan. 5.

Ephe. 1.

1. Cor. 3.

Quō Xp̄s me tamen in Chriſtum , qui eſt patris verbum, quod ad
op⁹ patris hoc miſſum eſt, vt omnia reſtauraret in ſemetipſo, omnia
ad qđ miſ in integrum ceu poſt liminio reſtituat Miſit enim verbum
ſus fuerat ſuum & ſanauit eos.Et 1.Ioan 1. Quod vidimus, quod au-
adimple- diuimus an vobis quod manus noſtræ contrectauerunt. Et
uerit. item poſt Eſaiam eloquentiſſimus PAVLVS. Romano.
Pſal. 106 9.Verbum abbreuiatum faciet dominus ſuper terram. Ab-
1.Ioan.1. breuiatum eſt, quando ait in cruce, Conſummatum eſt,
Rom 9. quando opus in quo illum pater deſtinauit compleuit. Et
Ioan.17. Ioan. 17. Ego clarificaui te ſuper terram , opus conſummaui quod dediſti mihi, vt faciam . Obiuit CHRISTVS omnem functionem,quam illi concredidit pater, nihil non tentans,nihil non agens, quod non crederet vel ad patris gloriam,vel ad hominum ſalutem. Id enim vocat opus ſuum , quemadmodum & alibi cibum ſuum volun-
Ioan.4. tatem patris appellat. Meus,inquit eſt vt faciam volun-
Pſal. 73. tatem eius qui miſit me,de quo opere & Dauid. Operatus eſt ſalutem in medio terræ.Proinde vt olim in rerum productione adeoque perfectione, rebus omnibus vis quædā inſerta eſt, qua ſe ad ſui ſimile efficiendum exerant, ita & filius , ſuo verbo atque doctrina Euangelica,omnia reſtituit,vim quoque indidit omnibus fere ſacramentis vt ſimile quiddam efficerent,ſi modo verbum accederet ad elementum.Quid enim aliud eſt ſacramentum, quam inuiſibilis
Sacramen energiæ viſibilis forma. Latet itaque in ipſis ſenſibilibus
tum quid ſignis & rebus vis quædam qua animæ ſanctificantur & Chriſto inſeruntur Vim hanc, vt benedixit Paulus,Deus operatur. Hic enim eſt qui baptizat, hic qui abſoluit qui manus ſacerdotibus imponit ,qui in ſortem domini deſignat,qui vngit oleo,denique qui cæteris ſacris organis
Ioan.5 in noſtrum commodum pro ſuo arbitratu vtitur.Bene igitur optime Chriſtus ait ,Vſque modo pater meus operatur & ego operor Ipſe enim operatur in nobis iuſtitiam, &redemptionem , & ſanctificationem, & omnia denique quæ nobis expediunt.Cæterum vt Deus in rerum conditione primaria,ac completione,ſumma vſus eſt ſapientia, id quod & ordo earum & pulchritudo,& in penetralibus delitefcent vis illa,ac reliqua quoque ſatis commoſtrant,

ita & in filio, reſtaurens vniuerſa, quæ condidit. Maxime vero fuit prudentiæ, rebus ſingulis ſuum ordinem deſtinare, ne confuſione, Dei opus perturbaretur. Hac prudentia ſapientiſſimus quoque filius vſus Eccleſiæ ſuæ quoſdam quidem dedit Apoſtolos, alios autem doctores, alios vero paſtores in conſummationem miniſteriorum. Varia igitur miniſteria varios exigunt miniſtros, & myſteriorum diſpenſatores, ad conſummationem inquit, ſacrorum munerum intellige, vt ſinguli ſuis officiis deputati, quanta maxima poſſent opera curarent, ne corpus Chriſti reſq; publica Chriſtiana, a Chriſti auſpicata, & pulcherrimo ordine diſpoſita ac digeſta, falſis alieniſque dogmatis interturbaretur ac confunderetur. Atque hæc omnia & vniuerſa queq;, quorum noie hanc prouinciam ſuſcæpit Chriſti æterni patris filius. Sexto die conſumauit, ac porro die ſeptimo compleuit. Miſit Apoſtolos ſuos, dedit poteſtatem calcandi ſerpentes, inſtituit nouam rempub. quam ſuo ſanguine ſacrauit, ac ab omnibus profani. gentibus ſegregauit. Ego, inquit, eligi vos de mundo, recte igitur dictum eſt, opus, quod dediſti mihi conſummaui. Et compleuit De⁹ die ſeptimo. Compleuit nimirum per filium, ſuum, qui fact⁹ eſt nobis completio & plenitudo legis & redemptio, & oïa denique omnibus. Porro vt Satanas ille callidiſſim⁹ ſuō aſtu & vafricia primis noſtris primogenitoribus impoſuit, atque a deo auertit. miſeràq; toti generi humano ſeruitutem inuexit, ſic (quo ars arte deluderetur) ſapientia patris, verbum videlicet incarnatum, plæraq; multa & ea quidā egregia geſſit facinora, qbus falſus eſt ſerpens ille perditiſſim⁹. Oīm aūt maxime ſapientiæ inditium fuit, ſub imbecillitate carnis, diuinam latitare naturam, deliteſcere potentiam, & aculeum quendam (vt ita dicā) diuinitatis abſcondi, quo tādē pūgeretur & expūgeretur huius mundi princeps ictus & percuſſus a filio. Obiecit enim illi carnem ad lacerandā ceu eſcam quandam, perinde atque hamo inuoluitur vermiculus, quam vbi deglutire vellet, capitur miſer, & e pelago extrahitur, nec modo extragitur, ſed exenteratur, & explanatur porro, vt habet Paulus, & Iob. Nunquid potes Leuiathan extrahere hamo? Perinde atque diceret, ne-

Ephe 4.

Ioan. 15.

Ibidem. 17

Quō Satanas captus ſit a Xpo domino.

mo hominum hoc potuit, quandoquidem nemo mundus a ſorde, præter eum qui manum conſereret cum vtroq; ſeque ipſum eſcam noſtram faceret, qua Leuiathan ipſum extraheret. Et nota vbi nos Leuiathan, legimus, aliqui ex Græco draconem legunt, qui nec hamo capitur, nec fune ligatur, nec a furore ſuo compeſcitur, neque a conatu retrahitur, ſic Draco iſte magnus. qui hactenus nos occupauit, hactenus ineſcauit, nulla humana arte, nullis viribus aut aſtutiis compræhendi potuit nec compeſci, a ſolo enim Chriſto vincitur, ligatur. Hinc habes 4. Regum. 18. Ponam circulum in naribus tuis, & hamum in labiis tuis, & reducam te in via per quam veniſti. Metaphora a bubalis deducta, qui circulo in naribus iniecto ducuntur. Vncinum igitur ſeu circulum naribus Leuiathan iniicere, eſt furorem

Ioan. 12. eius compeſcere, & ab impiis conatibus retrahere. Id quod præſtitit Chriſtus, Ioan. Nunc princeps huius mundi eiicietur foras. Ipſe eſt qui traduxit eum palam, qui ſpolia eius diripuit, ipſe eſt, qui nos in priſtinam libertatem reſtituit, ipſe eſt qui Draconem conculcauit, & quod habet fides noſtra, ad hoc ad inferos deſcendit, vt non tam diabolum in mundo, quam apud inferos vinciret, ſuperaret. Id quod hoc die, nemo eſt qui dubitet eſſe factum. Deſcendit enim ſanctiſſima anima eius heſterno die vbi a corpore abceſſit, ad inferiores partes terræ, pulſauit inferni por-

Pſal. 23. tas, vt ait Dauid. Tolite portas principes veſtras, ingreſſa eſt victrix futura, perinde atque vicit in cruce. Non quo obiret inferni gehênæ pœnas ſed quo ſuæ diuinitatis vim declararet, illiſque ſe cum maximo gaudio inſinuaret, qui

Eſa. 64. regionem & vmbram mortis incolebant, qui multis ante ſæ

Pſal. 13 culis in eam vſq; horam, flagrantiſſimis deſideriis exclamare non ceſſauere, Veni ad liberandū nos domine Deus virtutum. Et item, Vtinam rumperes cœlum & deſcenderes. Eoque pertinet totus Pſalmus. 15. Qui ipſi Chriſto inſcriptus eſt in quo ita habes, Prouidebam dominum in conſpectu meo ſemper, quoniam a dextris eſt mihi ne com. Et, Quoniam non derelinques animam meam in inferno, nec dabis ſanctum tuum videre corruptionem. Notas mihi feciſti vias vitæ, & reliqua. Quæ oīa conſtanter in Chriſtum

refert Petrus in Apoſtolicis Actis. Ad idem eſt & Pſal. 29. Pſal. 1.
Exaltabo te Deus meus rex, quoniam ſuſcepiſti me, nec de
lectaſti inimic os meos ſuper me. Domine eduxiſti ab infer
no animam meã, ſaluaſti me a deſ. Ad veſperã demorabitur
fletus, & ad matutinum lætitia. Ad veſperum enim he-
ſternũ ab omnibus fidelibus lugubri voce clamatum eſt,
Mortuus eſt Ieſus, mortuus eſt innocens. Efflauit animam
Chriſtus. Verum ad matutinum dominicæ diei ingẽs ex-
oritur lætitia omnibus acclamantibus, Euge euge, Io triũ
phe Chriſto, victori, Chriſto laudes & gloriæ Encomium
& verum illud Oſanna. Cæterum hic vidimus quãtis my-
ſteriis plena ſunt omnia, quæ in hunc diem celleberrimum
referri poſſunt, ſatis de primo. Secundum, quod ex Moſe Ad quid
diſcim' iis verbis inſinua tur. Benedixit diei ſeptimo & ſã- De' bene
ctificauit illum. Receptum eſt in ſanctis ſcripturis ad hoc dicat crea
benedicere Deũ creaturis, vt ſeſe propagent ſingulæ, Dei- turis.
q; bonitatem, ac munificentiam (qua omnibus ſuas dotes
largitus eſt) erga omnibus declarẽt, omnibuſque ſe ĩſinuẽt.
Neque eni ſatis eſt res eſſe conditas, neque modo ſufficit Duplex
eas gubernari a Deo opt. maxi. niſi & ipſe res, ſibi ſimile rerum p-
proferre valeant ac ſtudeant. Eſt aũt duplex rerũ propaga pagatio.
tio. Altera eſt naturæ, de qua Gen. 1 Benedixitq; illis Deus, Gene 1.
& ait, Creſcite & multiplicamini & replete terram. Eadem
lex & Moſi datur, & cæteris filiis, quibus terrena promit-
tũtur. Craſſo enim & carnali populo craſſæ benedictiones
& promiſſiones & præcepta dantur. Verum de hac benedi
ctione nihil ad rem. Neque enim hanc magnopere pende-
re debet Chriſtianus (vt ait Hierony. aduerſus Iouini &
Vigilan) qui audit, Tempus breue eſt reliquum eſt, vt qui 1. Cor. 7.
habent vxores, quanquam non habentes ſint Et item, Væ Mat. 2.
prægnãtibus & nutrientibus in illis diebus. Eſt igitur al-
tera propagatio, gratię multo excelentior, multoque fœcun
dior, ac Deo gratior, cuius author Chriſtus eſt, vt prioris Ioan. 1.
Adamus. Ioan. 1. Non ex ſanguinibus, neque ex voluntate
te carnis, neque ex voluntate viri ſed ex Deo nati ſunt Quæ
vero ex Deo naſcuntur, vt perpetuo durent, vt radices ſu-
as fortiter figant, neue ad ſolis ardorem intereant, aut alia
quauis incommoditate emoriantur, antea quam gran-

¶ Nemo deſcant in Chriſto, oportet cum Chriſto ſepeliri, & mor-
multũ fru tem experiri, omni acconito acerbotẽ, veterem carnem sũ
ƈt ficabit vitiis ac concupiſcentiis oportet reſtringere, vt Deo ſan-
Chriſto q̃ ƈtificari poſſint. Quemadmodum enim Chriſtus non an-
pri⁹ Chri- tea per orbem terrarum ſuas propagines extendit, quã ſei-
ſto per ſui pſum en mortem dediſſet ita & nos non antea fruƈtifica-
mortifica bimus Deo, fruƈtuſque vitæ æterne dignos producemus,
tionẽ nõ quam mortificati fuerimus, quam ſepulte & vitiis omni-
fuerit cõ- bus enecati. Ioan. 12. Niſi granum frumenti cadens in ter-
mortuus ram mortuũ fuerit, ipſum ſolũ manet, Si aũt mortuum fue-
& cõſepul rit, multũ fruƈtũ affert. Eadem fere habes apud Paul Ro 6.
tus. Cõſepulti enim ſumus cũ illo per baptiſmum in mortẽ, vt
Ioan 12. quomodo Chriſtus ſurrexit a mortuis, per gloriam patris
Roma. 6 ita & nos in nouitate vitæ ambulemus. Deinde addit ve-
teris hominis interitũ, addit deſtruƈtionem corporis pecca-
ti, concupiſcentiarũ & reliquarũ omniũ eſſe faciendã, vt
in nouã vitã reſtituamur nouęque vitę opera perficiamus.
Ad hoc igitur inſerti ſumus per crucem Chriſto, ad hoc cũ
ipſo ſepulti ſumus, vt oĩa in nobis vitia emoriantur, vtque
id agamus quod ad Corin. idẽ ait. Sicut portamus imagi-
1. Cor. 15. nẽ terreni, portemus & imaginẽ cœleſtis, id tũ fiet, ſi tridu
um agamus in terræ viſcerib⁹. Tribus enim diebus & tribus
noƈtibus fuit in ſepulchro Chriſtus, vt Oſee prædixit, Vi-
Oſee. 6. uificabit nos poſt duos dies, & in die tertia ſuſcitabit nos
& viuemus in conſpeƈtu, eius ſciemus, ſequemurq; illum.
Primus dies paraſceue dicitur, quo præparamus corda no-
1. Reg. 7. ſtra, ad excipiendũ rediuiuũ Chriſtũ, lachrymis, precibus
ac aliis pietatis & charitatis obſequiis Præparate, inquit,
corda veſtra domino. Docet hanc ſacram paraſceuem Ba-
Ioan, 1 ptiſta Ioannes Ego vox clamantis in deſerto, dirigite viẽ
domini Et item, Facite dignos fruƈtus pœnitentiæ. Parat
Matt 3. ſe Chriſtus paremus & nos illũ obuiis excipere manibus
expurgantes vetus fermẽtũ, veteriſq; hominis corruptiſsi-
Chriſtus mos mores, vt nouari poſſumus & mẽte & ſpiritu. Secũdus
ĩ patiẽtia dies integrum eſt ſabbatũ, quo delituit in ſepulchro Chri-
ciuſq; au- ſtus, ſignificãs ſacras illis ferias, quib⁹ anima auxilium dei
xiliũ expe tus expeƈtat, non deſperans quamlibet moretur, quamli-
ƈtãdũ eſt. bet tardet ſponſus. Expeƈtabam, inquit Dauid, eum qui

me ſaluum fecit a puſillani, ſpiritus & tempeſtate. Expectat & ambit atq; deſideriis flagrat, non deſpondens animum, non ceſſans a prece & a lachrymis, tota inquit die ac nocte non tacebunt Eſa. 62 Certe ſi perſeuerauerit pulſans, ſurget etiamnū media nocte, & quotquot habet neceſſarios panes dabit. Hac in patrem fiducia, hacq; ſpe & Chriſtus fulcitus eſt, quando dixit, Non dereliques aiam meam in inferno. Et, Domine eduxiſti ab inferno animam, meam. Oportet enim nos fidere Deo, etiam in mediis gehennæ ignibus, dū in vita ſumus Quoties enim incurrūt peccata in animū, quoties in deſperationis baratrum ptrahere nituntur non deſpōdendus eſt animus, ſed obfirmandus facto & promiſſione. Chriſti, qui ſeipſum e mortuis exuſcitauit, & nos quoque ſecum, ſi modo, illi fidamus. ſi adhæreamus illi, qui noſtram mortē ſua morte ſuperauit. Qualem nobis fiduciam ingerit & Paulus: Quia propter rē mortificamur tota die, æſtimati ſumus ſicut oues occiſionis Sed in iis omnibus ſuperamus, propter eū, qui dilexit nos. Et item Dauid, de* redimet animam meam de manu inferi Et, Eruiſti animam meam ex inferno inferiori Quæ nobis ſpem ingerunt perſeuerādi in pœnitētiæ ſtatū & conſolationis conſequēdæ, ſi præſtiterimus ad finē vſque. Tertius dies eſt, mane illud reſurrectionis & gaudii ac lætitiæ, quod nobis tum contingit, quando ſolutis doloribus inferni & pœnarum metu reiecto, iam libertate per Chriſtum donati ſumus Agnoſcimus hoc die. Dei erga nos clementiam, qua eripuit nos de manu inferi, adeo q; in vocem laudis prorūpimus, dicentes, Hac dies, quam fecit dominus, exultem*, & lætemur in ea. Ideoq; Oſeas, & vidimus, & ſciemus, nempe gratiam in nobis operantem & ſequemur dominū, itaq; mox, Quaſi diluculum præparatus eſt egreſſus eius, & veniet nobis quaſi imber tēporaneus. Et paulo poſt, Miſericordia veſtra quaſi nubes matutina, & quaſi ros mane pertranſiens. Quæ oīa ſi intus perpendamus, & Chriſtum diluculo reſurgentem, & nos illi congratulātes, cōpetere poſſunt, Itaq; ſi in hoc triduo duremus, ſi hoc itinere trium dierum incedamus, erit profecto miſericordia dei, ceu ros, pertranſiens cordis noſtri

Pſal. 54. Eſa. 62. Luc. 11. Rom. 8. Pſal. 48. Pſal 117. Oſee. 6.

¶ Nemo multũ fructificabit Chriſto qui prius Chriſto per ſui mortificationẽ nõ fuerit cõmortuus & cõſepultus. deſeant in Chriſto, oportet cum Chriſto ſepeliri, & mortem experiri, omni aconito acerbiorẽ, veterem carnem sũ vitiis ac concupiſcentiis oportet reſtringere, vt Deo ſanctificari poſſint. Quemadmodum enim Chriſtus non antea per orbem terrarum ſuas propagines extendit, quã ſeipſum en mortem dediſſet: ita & nos non antea fructificabimus Deo, fructuſque vitæ æternę dignos producemus, quam mortificati fuerimus, quam ſepulte & vitiis omnibus enecati. Ioan. 12. Niſi granum frumenti cadens in terram mortuũ fuerit, ipſum ſolũ manet, Si aũt mortuum fuerit, multũ fructũ affert. Eadem fere habes apud Paul Ro 6. Cõſepulti enim ſumus cũ illo per baptiſmum in mortẽ, vt

Ioan 12. quomodo Chriſtus ſurrexit a mortuis, per gloriam patris

Roma. 6 ita & nos in nouitate vitæ ambulemus. Deinde addit veteris hominis interitũ, addit deſtructionem corporis peccati, concupiſcentiarũ & reliquarũ omniũ eſſe faciendã, vt in nouã vitã reſtituamur nouęque vitę opera perficiamus. Ad hoc igitur inſerti ſumus per crucem Chriſto, ad hoc cũ ipſo ſepulti ſumus, vt oĩa in nobis vitia emoriantur, vtque id agamus quod ad Corin. idẽ ait. Sicut portamus imagi-

1. Cor. 15. nã terreni, portemus & imaginẽ cœleſtis, id tũ fiet, ſi tridu um agamus in terræ viſcerib'. Tribus enim diebus & tribus noctibus fuit in ſepulchro Chriſtus, vt Oſee prædixit, Vi-

Oſee. 6. uificabit nos poſt duos dies, & in die tertia ſuſcitabit nos & viuemus in conſpectu, eius ſciemus, ſequemurq; illum. Primus dies paraſceue dicitur, quo præparamus corda no-

1. Reg. 7. ſtra, ad excipiendũ rediuiuũ Chriſtũ, lachrymis, precibus ac aliis pietatis & charitatis obſequiis Præparate, inquit, corda veſtra domino. Docet hanc ſacram paraſceuem Ba-

Ioan, 1 ptiſta Ioannes Ego vox clamantis in deſerto, dirigite viã domini Et item, Facite dignos fructus pœnitentiæ. Parat

Matt 3. ſe Chriſtus paremus & nos illũ obuiis excipere manibus expurgantes vetus fermẽtũ, veteriſq; hominiſ corruptiſſimos mores, vt nouari poſſimus & mẽte & ſpiritu. Secũdus dies integrum eſt ſabbatũ, quo delituit in ſepulchro Chriſtus, ſignificãs ſacras illis ferias, quib' anima auxilium dei tus expectat, non deſperans quamlibet moretur, quamlibet tardet ſponſus. Expectabam, inquit Dauid, cum qui

Chriſtus ĩ patiẽtia eiuſq; auxiliũ expectãdũ eſt.

me ſaluum fecit a puſillani, ſpiritus & tempeſtate. Expe- Pſal.54.
ctat & ambit atq; deſideriis flagrat, non deſpondens animum, non ceſſans a prece & a lachrymis, tota inquit die ac nocte non tacebunt Eſa.62 Certe ſi perſeuerauerit pulſans, ſurget etiamnũ media nocte, & quotquot habet neceſſarios panes dabit. Hac in patrem fiducia, hacq; ſpe & Chriſtus fulcitus eſt, quando dixit, Non dereliques aiam meam in inferno. Et, Domine eduxiſti ab inferno animam, meam. Oportet enim nos fidere Deo etiam in mediis gehennæ ignibus, dũ in vita ſumus Quoties enim incurrũt peccata in animũ, quoties in deſperationis baratrum ptrahere nituntur non deſpõdendus eſt animus, ſed obfirmandus facto & promiſſione. Chriſti, qui ſeipſum e mortuis exuſcitauit, & nos quoque ſecum, ſi modo, illi fidamus. ſi adhæreamus illi, qui noſtram mortẽ ſua morte ſuperauit. Qualem nobis fiduciam ingerit & Paulus: Quia propter tẽ mortificamur tota die, æſtimati ſumus ſicut oues occiſionis Sed in iis omnibus ſuperamus, propter eũ, qui dilexit nos. Et item Dauid, de⁹ redimet animam meam de manu inferi Et, Eruiſti animam meam ex inferno inferiori Quæ nobis ſpem ingerunt perſeuerãdi in pœnitẽtiæ ſtatũ & conſolationis conſequẽdæ, ſi præſtiterimus ad finẽ vſque. Tertius dies eſt, mane illud reſurrectionis & gaudii ac lætitiæ, quod nobis tum contingit, quando ſolutis doloribus inferni & pœnarum metu reiecto, iam libertate per Chriſtum donati ſumus Agnoſcimus hoc die. Dei erga nos clementiam, qua eripuit nos de manũ inferi, adeo q; in vocem laudis prorũpimus, dicentes, Hac dies, quam fecit dominus, exultem⁹, & lætemur in ea. Ideoq; Oſeas, & videmus, & ſciemus, nempe gratiam in nobis operantem & ſequemur dominũ, itaq; mox, Quaſi diluculum præparatus eſt egreſſus eius, & veniet nobis quaſi imber tẽporaneus. Et paulo poſt, Miſericordia veſtra quaſi nubes matutina, & quaſi ros mane pertranſiens. Quæ oĩa ſi intus perpendamus, & Chriſtum diluculo reſurgentem, & nos illi congratulãtes, cõpetere poſſunt, Itaq; ſi in hoc triduo duremus, ſi hoc itinere trium dierum incedamus, erit profecto miſericordia dei, ceu ros, pertranſiens cordis noſtri

Eſa.62.
Luc.11.
Rom.8.
Pſal.48.
Pſal 117.
Oſee.6.

ſiccitatem, irrigabitq; deuia quæque vt fructificare poſſimus,& fructus adferre æternæ vitæ dignos. Ad hoc enī benedixit Deus diei ſeptimo,ad hoc ſanctificauit eundem,vt eamus & fructum afferamus,& fructus, noſter maneat Id

Ephe.1. ſignificantius aperuit ad Epheſios Paulus. Qui inquit. Benedixit nos omni benedictione ſpirituali in cœleſtibus in CHRISTO ,ſicut elegit nos in ipſo,ante mūdi cōſtitutionem vt eſſemus ſancti & immaculati in conſpectu eius, in

Ephe 2. charitate & 2 ca Ipſius enim ſumus factura creati in Chriſto ieſu,in operibus bonis,quæ præparauit deus,vt in illis ambulemus. His enim deſtinati ſumus atq; mancipati (qui Chriſto inſerti ſumus) operibus quæ de⁹ per gratiam ſuam operatur in nobis,quibus nos prælucere vult omnibus hominibus,quibus multiplicari,& augeri nos cupit. Tertium quod verbis thematis indicatur, eſt finis certi deſtinatio

Requies affect⁹ noſtri vbi ſit expectanda. Quæ enim hactenus tractauimus ad media fere pertinent quæ vero ſubſequuntur,ea ſunt, quæ maximopere appetere debemus. Ea vero ſunt feriæ & requies affectus noſter, vt videlicet non in ſe neque in vlla citra deum creatura cōquieſcat, ſed in deo ceu proprio, & omnium vltimo obiecto Eſt enim hic ſcopus ,ad quē dirigere oportet & cogitatus omnes, & affectus, & ſtudia cuncta, & opera deniq; vniuerſa. Neq; ab hoc ſcopo,vel latum digitum dimouere licebit, neque vlla ratione deflectere. Id eſt, quod Moſes ,ait Deum cōquieuiſſe die ſeptimo ab omni opere quod patrarat. Si intus hæc perſpicias verba, magis quid a nobis exigat D E V S,quam quid intra ſua penetralia agat, in-

Pſal.101. telliges. Requieuit enim perpetuo ī ſeipſo ſatur omniū rerū deus, neque ſus neq; deorſum agitatur, ſed eodem ſemper fertur æternitatis pūcto,ac periodo Nolo ergo exiſtimes iam primum quaſi laboribus defatigatū,eundem requieuiſſe. Idem enī ipſe manet, & immutabilis ſemper,eodemque ſemper fertur,id eſt,intra ſeipſum Itaque ad nos referamus oportet Sabbati requiem,& ab operibus nouis condendis ceſſationem. Noſtrum enim erit diem feſtum agere domino,feriaſque ſacras celebrare. Quas tum celebrabimus feſtiuiſſime,ſiquidem non Iudæorum more totos dies inani otio tranſigamus, ſi non delitescamus domi perpetuo

quemadmodum ſutor iners,ſed ſi quando, id quod Dauid ait. Cogitationes noſtræ diem feſtum agant domino ſi a vitii ceſſemus, ſi non tam cognitione, quam amore adhæreamus domino. Id ſi præſtiterimus, erit requies quædam ex requie, & Sabbatum ex Sabbato. Eo pertinent omnia quæ de diei Subbati paſſim in ſacris liberis præcipiũtur. Sex enim diebus operandum eſt nobis, quemadmodum & Chriſtus, aliquot ante diebus verbo doctrinæ ſuæ operatus eſt viam veritatis docendo. poſtea pro omnium ſalute mortem obiit, deinde requieuit, In pace, inquit Dauid dormiam & requieſcam. Significat itaque hæc Chriſti in ſepulchro requies, futuræ fœlicitatis æterna & ſemper manſuras delicias quibus adeptis iam anima conquieſcit in ſummi boni fruitione, quam nunquam amiſſura eſt, qua ſemel adepta, nihil eſt, quod ambiat amplius. Satiabor, inquit Dauid, cum apparuerit gloria tua. Et item. Hæc requies mea in ſæculum ſæculi, hic habitabo quoniã elegi eam Pulchre hanc requiem delineauit ad Hebræos quarto Paulus, quando oſtendit Iudæorum pleroſque non intraſſe Dei requiem, terram videlicet promiſſionis, quam pollicitus erat Deus patribus. Quoſdam etiam ingreſſos, qui fidem operibus expreſſerũt, ſimili quodã modo & nos (quos fides præcedit comitatur vero ac cooperatur charitas, ſequuntur opera) requies quædam & Sabbatiſmus dei expectat. Hinc dicit, Itaq; relinquitur Sabbatiſmus populo Dei Qui enim ingreſſus eſt in requiem eius, etiam ipſe requieuit ab operibus ſuis, ſicut & a ſuis Deus, feſtinemus ergo ingredi in requiem illam, vt ne in idipſum quis incidat incredulitatis exemplum. Quo vult ſignificare, requiẽ quandã eſſe perpetuã, quam non alias adipiſcimur, quã ſi a malis operibus feriemur, ſi reſipiſcamus. Quieſcite, inquit Propheta, agere peruerſe, diſcite benefacere. Quies igitur in ſepulchro, ferias illas celebres ſignificat a pc̃tis, quas multo ſatius eſt celebrare, quã oĩm Iudæorum Sabbatiſma & neomenias, & paſca, quod & Propheta alicubi Eſai. indicat, dicens, Si auerteris a Sabbato pedem tuum, & facere voluntatem tuam, in die ſancto meo, & vocaberis Sabbatum delicatũ ſãctũ dñi glorioſum, & glorificaueris eũ dũ nõ ſa

Pſal. 16. Pſal. 131 Heb. 4. Eſa. 1 Eſa. 58

quis ſitpo cias vias tuas, ſequitur. Tunc delectaberis in dño. Quibus
pulo Chri abunde ſatis declarat, qui ſit ſabbatiſmus populi Chriſtia-
ſtiano ſab ni, nempe non facere voluntatem ſuam, frangere eſurienti
batiſmus. panem ſoluere impietatis colligationes, & deprimentes pec
catorum faſciculos, rumpere peccatorum item catenas &
laqueos, deniq; feriari a vitiis, vacare & videre quoniam
ſuauis eſt dominus, Id ſi præſtiterimus, futurum eſt, vt re-
quies oriatur ex requie. Requies videlicet æterna, ex requie
conſcienciæ, que tũ ferias agit domino, & ſacras celebra
neomenias ſi paccata ſit, ſi a vitiis criminibuſq; immunis
ſit, Id quod idem Propheta in. 66 ca. elegãtiſſime deſcri-
Eſa. 66 bit Ecce, inquit dominus, ego declinabo ſuper eam (aĩam
videlicet culpa vacantẽ (quaſi fluuiũ pacis, & quaſi torren-
tem inundantẽ gloriam gentiũ, quam ſuggetis, Videbitis
& gaudebit cor veſtrum, & oſſa veſtra quaſi herba germi-
nabunt ſequitur, Et erit menſis ex menſe, & ſabbatum ex
ſabbato Mira fidelium conſolatio ſiquidem ſentiri poſſit,
erit inquit, ſabbatum ex ſabbato. Nimirum iis, qui ſe gra-
uæ accõmodauerunt, qua pacantur conſcientiæ, vitiis alio-
qui confuſæ & perturbatæ. Quæ ſi pacatæ fuerint in eis iu
cundiſſime deliciatur ſponſus, conquieſcit & refocillatur.
Eritque reciproca quædam inter animam & Chriſtum vo-
luptas, qua ſe citro vltroq; exoſculãtur. Ruit enim in am-
plexus ſponſi, anima dicens. Dilectus meus mihi & ego
Canti. 2 illi, intra vbera mea commorabitur Excipit hanc obuiis
manibus ſponſus, ſeq; illi totum offert, dedit & emãcipat
atque hic eſt primus ſabbatiſmus electorum, quem alius ſe
quitur multo iucundior, multoque ſuauior. Nempe is, de
Pſal. 131 quod Dauid, Hæc requies mea in ſæculum ſæculi, hic
habitabo, quoniam elegi eam. Quando videlicet auditura
eſt anima vt requieſcat a laboribus ſuis. Quando abſter-
get deus omnem lachrymam ab oculis electorum, omnem
ablaturus incommoditatem. Proinde hic finis eſt, & no-
ſtri appetitus telos, vltra quem progredi non licet, neque
Pſal. 16 libet. Satiabor ait Dauid, cum apparuerit gloria tua. Ad
quam requiem & gloriam IESVS ille animarum quies &
ſalus perpetua nos perducat Cui ſit laus, & honor, & virtus
& victoria, & gratiarum actio in ſæcula, Amen.

MONOTESSERON
Paſſionis domini noſtri Ieſu Ghriſti.

HAEC omnia liber vitæ, teſtamentuma lciſſimi,
& agnitio veritatis. Ita fere habet Sydrach ille
Ecclesiaſticus ca. 24. Tractauimus hoc thema Eccle. 24
chariſſimi multis iam menſibus maxime vero
hac ſacra Quadrageſima libro Geneſeos quem
pro veſtra ædificatione enarrare conati ſumus (præmiſi-
mus, more, quo ſolent concionatores, & verbi miniſtri, cer-
tum aliquod ſuis orationibus præmittere thema quod
ſubinde expendunt perq; locos diducunt, vt eo poſſit fir-
mius auditorum animis inhærere. Quanquã vero ex libro
ſit delectum, quem a Iudæorũ canone Hebræi abiiciunt, nõ
potuit tamen non amplecti ego verba, quæ non tam Moſi
quam Prophetis, quam Euangelio, quam canonicis omni-
bus libris, fideiq; dogmatis verbis tum ſenſu & veri-
tate reſpondent. Neque enim magni refert in Hebræo cano
ne non eſſe librum ſeu authorem, alioqui & Euangelia, &
Paulus & Apoſtolorum ſcripta refutanda nobis ſunt ſatis
mihi fuerit, ſi modo Eccleſiæ authoritate author probetur
& res ipſa materiaque libri non ſit omnino impia, aut certe
non prohibentur, id quod in hoc authore cernere licet, po
tiſſimum vero in verbis thematis, quæ ſi intus penitiusq;
diſpicias, nihil tam eſt ſcripturæ ſanctæ vicinum, nihil ſic
affinitate coniunctũ, quam hæc ipſa, id quod manifeſtius
fiet, ſi nucleum eruamus, ait itaque, hæc omnia liber vitæ,
teſtamentum altiſſimi, & agnitio veritatis. Quicquid in
cruce Chriſti miſteriorum continetur, totum in iiſe ipſis 1, Cor. 1.
verbis, in compendium redigitur, ac quaſi in ſumma de-
ſcribitur. Quemadmodum enim crux Chriſti ſtultitia vi-
ſa eſt philoſophis, & ſcandalum Iudæis, omnibus tamen
ſalutem & iuſtificationem ac redemptionem adeoq; vitam
ipſam ſuppeditat, ita & plerunq; codex ſeu liber, qui exte-
rius quidem nihil præ ſe fert manificum nihil egregium

quacunq; die comederis morte morieris. Propagata eſt in nos & mors & infernus quoq; vnius in obediētia. Verū oī hæc mala vnus obœdientia ſublata ſunt. Suſtulit maledictum ipſum, ipſe qui factus eſt pro nobis maledictum & anathema, & omnium peripſema. Ego, inquit, ſum vermis & non homo. Cur ita? vt omnes in meipſo ad vitam & gloriam reuocem. Igitur alicubi in Ioanne ait: Ego veni vt vitam habeant & abundantius habeant. Et in Prou. Solomōis Qui me inuenerit, inueniet vitam, & hauriet ſalutem a domino. De hac vita Eſa. 4. Sanctus vocabitur omnis, qui inſcriptus fuerit in vita in Hieruſalem. Ad eum ſe modum inſcriptum gloriatur PAVLVS. Viuo ego iā nō ego, viuit vero in me CHRISTVS. Et. Mihi viuere Chriſtus eſt, & mori lucrū. Arripitur huius libri inſcriptio fide per charitatem operante. Iuſtus enim ex fide viuit, id eſt, ex fide crucis, quæ vitam, quæ ſalutem noſtram, deſtructa morte effecit, Ego inquit, ſum vita & reſurrectio. Addit Sydrach ſecundo loco. Teſtamentum altiſſimi hæc omnia cōtinere, quæ videlicet in cruce geſta ſunt. Id quod melius intelligamus, operepreciuni fuerit duo teſtamenti nomine ſignificari. Semel vtriuſque inſtrumenti ſcripturam, quæ non ſemel de CHRISTI morte nos certiores reddit Vnde ad Galat. PAVLVS: Hæc ſunt duo teſtamenta. Vnum quidem in monte Sina. in ſeruitutem generans quæ eſt Agar & ſeruit cum filiis ſuis. De altero ad Hebræos etiam diſſerit Hoc teſtamentum quod teſtabor ad illos, poſt dies illos dicit dominus. Dabo leges meas in cordibus eorum & in mentibus eorum ſuperſcribam eas, & peccatorum & iniquitatum eorum iam non recordabor amplius. Sufficienter enim Chriſtus tulit peccata noſtra ſatiſq; fecit, igitur nō recordatur deus iniquitatū noſtrarū neq; expetit vindictā ſi modo deſcriptum legis opus in cordibus noſtris circunferamus. Inſcripſit hic non ſtylo ferreo, ſed digito dei viui, ſed ſanguine proprio paſſionis ſuæ impreſſit energiam fructum & vtilitatem. Summa vero vtilitas, ac mortis Chriſti potentia, eſt in nouo inſtrumento nobis ob oculos poſita. i. remiſſio peccatornm & condonatio quoq; æris alieni quod male olioqui protoplaſtes noſter Adamus contra

Galat. 3. 1. Cor. 4. Pſal. 71. Ioan. 10. Prouer. 8 Eſa, 4. Galat. 2. Philip. 1. Roma. 1. Ioan. 11. Rom. 11.

tatem teſtamento nuncupatum, ſi nanciſci, ſi poſsidere volumus, fide quidẽ remiſsio peccatorum arripienda eſt ; & reliqua quoque præſtanda ſunt, quæ teſtator iuſsit. Si enim non credideris fruſtra gloriaris de promiſsionẽ, deq; teſtamenti nuncupatione. Iam ſi maxime credas, omnemque fiduciam in Chriſtum colloces, non autem reliqua exequaris, quæ ad legata pertinent, exhæres eſto Degeneres enim filii, æquiſsimo iure a patre exhæredantur, id quod placitis humanis quoq; ſancitum eſt, & nos, ſiquidem participes teſtamenti eſſe volumus, ea exequamur quæ iuſsit. Quandoquidem conditionale fere eſt, quod condidit teſtamentum Chriſtus Si credideris, & ſi vis ad vitam ingredi. Et item. Sic deus dilexit mundũ, vt omnis qui credit in illũ nõ pereat, ſed habeat vitam æternam. Vt igitur hæreditatem adſequaris, adfer fidem per charitatem operantem, exequere patris voluntatem, ne tuo proprio vitio amittas, quod tanto ſanguine comparatum eſt Filii enim promittitur hæreditas, ſed legitimis, ſed obſequentibus, ſed paterna iuſſa exequentibus. Venio ad tertiam thematis partem, in qua dicitur & agnitio veritatis, id quod ego ad eum modũ intelligo. Et Chriſti cruce omnem retegi, oĩa arcana, adeoque abſtruſa reſerari, quæ antea multis modis fuere tecta, & ſub inuolucris abſconſa. CHRISTVS enim cuiuſlibet doctrinæ notitiæ ſcientiæ, immo & diuinæ profecto & prophanæ philoſophiæ eſt theſaurus, & abyſſus. Hic hic nobis in cruce apertus eſt, teſte Paulo. Nihil aliud arbitratus ſum ſcire inter vos, niſi Ieſum Chriſtum, & hunc crucifixum, in quo ſunt omnes theſauri ſapientiæ & ſcientiæ repoſiti. Et item Ioannes Lex per Moſen data eſt, gratia & veritas per Ieſum Chriſtum facta eſt. Obſcura erat lex ingenita vobis, acceſsit ad hanc Moſi lex, ſed parum attulit luminis. Neque enim omnem hominẽ perinde atque Chriſtus, ſed ſolum Iudæos illuſtrauit, non ſe in orbem diffudit terrarũ. Notus, ait Dauid, in Iudæa deus, in Iſrael magnum nomen eius. Verum vbi venit plenitudo temporis, non tam Iudæus ſolum, ſed etiam græcus, ſed ſcytha, ſed quotquot credunt in dei filiũ, veritatis participes fiunt idque per patris æterni vnicum filium. Ipſe enim ſapientia

Matt. vlt.
Mat. 19
Ioan. 3
Gala. 5.
1. Cor. 2.
Coloſſ. 2
Ioan 1.
Pſal. 75.
Gal. 4.
1. Cor. 1

1 Cor.1. eſt,& ars patris,qua pater ſeipſum, omniaq; ſua declarauit mundo,qua callidi ſerpentis aſt⁹ & dolos aperuit, qua quæq; ſuperne, quæque inferne ſunt reſerauit. Et recte id quidem. Nam protoplaſtus ſcientiæ auidus, geſtu ligni vetiti lapſus eſt. Chriſtus vero,quo artem deluderet arte, per crucis ſtultitiam expoliauit atque triumphauit mundi huius principem,repulit ignorantiæ nubilum,ac tenebras erroris,quibus mundus totus occæcatus erat. Igitur Eſa Habitātibus in regionibus vmbræ mortis lux orta eſt eis. Omnia autē in lumine manifeſtantur. Deus,peccatum,mors, infernus,angeli,cum mali,tum boni. Atqui hæc vniuerſa in Chriſti morte mundo innotuerunt,id quod in Apocal. ſua Ioannes ſubindicauit, quando librum ſeptem ſigillis obſignatum vidit,quem nemo præter agnum de tribu Iuda exortum ſoluere potuit. Varia itaque per crucē veritatis mūdo hoībus angeliſque patuit,vt eū Ioāne ſimpliciter dicamus,ſeptem in ſigillis obſignatus erat liber,quæ ad eū fere modū ſacrarum literarū enarratores expendunt, vt ſit.

Eſa 9.
Ephe.5.

Librum ſeptē ſigillis obſignatū,de quo Ioā.ī ſua Apo. per mortem Criſti.eſſe ſolutum.

Primum ſigillum ſub quo latuit hactenus admirabilis ille rerum omnium plaſtes tectus. Quanquam tametſi ex viſibili & cæmentario hoc mūdo philoſphi ignouerint, non tñ ſicut deū glorificauerūt,ſed euanuerunt in cogitationibus ſuis: Haud multo ſecus,multis euenit Iudæis,qui lege quidem dei virtutem,tum etiā Meſſiam agnoſcere potuerint,agnitūque colere,interī tamen & ipſi queruntur Vere tu es deus abſconditus. Satis ne abſcōditus fuit,quādo ī nube,igne ſerpente,colūna,virga,& aliis id generis inuo lucrorū ſuā potētiā declarauit? Fecit,inquit Dauid,magnalia in Aegypto terribilia:& mirabilia ī mari rubro In deſerto quoq; hāc ipſam ſuā potētia multifariā oſtēdit. Ego, inquit,ſum deus tuus,qui eduxit te de Aegypto ī manu forti Sint hæc mirabilia,ſint potentia,multo potēti⁹ eſt quod admiratur Dauid. Qđ admirabile eſt nomē tuum in vniuerſa terra. Quod nomen putas? hoc ipſum quod verbum, quod logos,quod filius appellatur. Igitur ſubdit. Minuiſti eum paulominus ab angelis, gloria & honore. Et Pau. Nuſquā āgelos ad præhendit,ſed ſemen Abrahæ. Non hoc mirabile & a ſenſibus humanis alienū cum ſic deiici, ſic

Eſa 45.
Pſal.15.
Exo.20.
Pſal.8.
Heb.12.

minui, adeoque exinaniri, qui cæli terræque artifex eſt, vt non modo infra angelos ſe fateatur deiectum, ſed etiam-num ipſis vermibus inferiorem & abiectiorem. Vermis, inquit, ſum ego & non homo, id eſt, quidlibet aliud magis me dixeris, quam hominem. Cæterum quamlibet abiectus fuerit, interim tamen vim ſuam atque potentiam in Pharaonem exerit, interim noſtram ſalutem in fragili carne potentiſſime efficit, interim ſeſe porro noſtræ imbecillitati accommodat, non terret fulgure, non tonitru corruſcat, ſed blande, ſed leniter, ſed multa cum pietate, ſeſe nobis inſinuat. Teſtatur id ad Hebræ. Paul. Non acceſſiſtis ad tractabilem & acceſſibilem ignẽ, & turbinẽ, & caliginẽ, & procellã, & tubæ ſonũ, & vocem verborum, ſequitur, ſed acceſſiſtis ad Syon montem & ciuitatem dei viuentis. Hieruſalem cœleſtem, & multorũ miliũ angelorum frequentiã moxq;, & ad teſtamenti noui mediatorem Ieſum, & ſanguinis aſperſionẽ, melius loquentẽ quam Abel. Declarat iiſce verbis Paulus. Deũ porro nobis ablandiri per filium ſuum nolle iam mortem, ſed vt reſipiſcant ad vitam pœnitentes, eoq; filium deſtinaſſe ſeſe blande, qui comitet inſinuet, nõ terreat nos, ſed ſpem ingerat promiſſionis, & condonationis. Id quod omnium maxime admiratione dignum, deum videlicet immortalem, æternum, omnibus incommodis expertẽ ſic deiici, ſic abiici, ita demittere ſeipſum ad noſtram miſeriam rideri, omnium oculis obiici ſpectandũ, capi, cõſpui, occidi, mori, deniq; omnia ſuſtinere perinde atq; viliſſimum mancipiũ morti additum Præclare de hac re. Micheas iuxta dies antiquos, & ſecundum diem egreſſionis ſuæ de Aegypro, oſtendam eis mirabilia, videbũt gentes & cõfundẽtur ſuper fortitudine ſua, ponentq; manum ſuper os, & aures eorum ſurdæ erunt. Quis deus ſimilis tui, qui aufers iniquitatem, & tranſſers peccatum reliquiarum hæreditatis tuæ? Non immittet vltra furorem ſuum, quoniam volens miſericordiam eſt, reuertetur, & miſerebitur noſtri. Deponet iniqtates noſtras, & piiciet ĩ profundũ inferni. alii habẽt maris, q̃ oĩa huc quadrãt. Ipſe enĩ eduxit nos multo pclarius ex miſerãda & calamitoſa alioqui ſeruitute, Aegyptiaca, trãſferens in regnũ adoptionis gloriæ filiorum Dei

Ps. 21.
Heb. 12
Ezec. 18.
Miche. 7

Quo miraculo plures perculſi, digitum ori ſuo impoſuerunt,ſeque ipſos correxerunt. Reuertetur,inquit,& miſerebitur,quaſi iam aliquod ſæculis longe abierit,alioq; migrauerit. Verbum modo redierit ad nos viſendos,conſolendos,ſeruandos,quo vere non ſolum ſe Deum,ſed etiam clementem,ſed miſericordem,ſed benignum , ſed iniuriarum obliuiſcentem declarauit, Secundo,cruce alterum ſigillum nobis indicatur. Nimirum ſpiritus illi cœleſtes,qui quanquam CHRISTI morte non ſint ſeruati,& vtpote q antea gratia roborati,fœlices fuere,ac perbeati, multo tamen familiarius erga homines ſe poſt cruentem Chriſti mortem oſtenderunt, quam antea. Exemplo ſit IOANNES in ſua Apoca. qui volens angelo deferre honorem, audiuit. Vide ne feceris,conſeruus enim tuus ſum , & fratrum tuorum Prophetarum,& eorum qui ſeruant verba pphetiæ huius . Quo collige,nonnihil etiamnum ad angelos pertinere noſtram ſalutem. Nimirum qui ſe conſeruos noſtros vocant. Atqui nos per crucem,ſerui Chriſti facti ſumus, Chriſtoque inauthoritati, & inſititii facti, Accedit,angelos tam ſolicite Chriſto officioſos fuiſſe,vt eo nato multo cum tripudio cantauerint gloria in excelſis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis,eique in deſerto ſeruiuiſſe,ac deinde dum in agonia eſſe poſitus, iamiamque impendens inſpectaret diſcrimen , non defuiſſe legitur angelus, qui illum patris nomine ſolaretur . Quin ſi Eſa.33.credimus,cum iam ſæuam mortem obiiſſet, angeli pacis amare fiebant, Non quod triſtitiæ ac mœroris affectu permoueantur immortales illi ac inde mutabiles ſpiritus,ſed quo ſuo domino , vt par erat,famularentur,& obſequio eſſent etiam morienti. Cuius etſi morte non ſint ſeruati,eſt tamen horum ruina , vt bona pars teſtatur ſcripturæ,inſtaurata , per eos qui æternis ſedib' inferendi ſunt, mortales,atque electos homines. Ob id in euangelio Chriſtus: Gaudium eſt angelis in cœlo ſuper vno peccatore pœnitentiam agente. Eoq; etiam opinor tendit,quod angelus deſcendit ſecundum tempus de cœlo, mouebatq; aquam, & ſanabatur vnus. Quo nomine Chriſti paſſio recte intelligi poteſt,qua loti ſumus,abluti,& ab omnibus iquinamẽ-

Marginalia: Sigillũ ſecundum. — Apoc.22 — Luc.2 — Eſa:33 — Luc.15. — Ioan:5.

tis expiati atque purgati,modo nos ipſos huic ingeramus, perque ſacrū baptiſma inferamur.Eo quoque & illud perti net,quod mirabūdi angeli occurſitant triumphatori Chri-ſto atque occinunt quaſi encomium,victoriæ & Io.triumphe. Quis eſt iſte qui venit de Edom, tinctis veſtibus de Boſra? iſte formoſus in ſtola ſua,& reliqua. Ad idem eſt illud Quis eſt iſte rex gloriæ? Dominus fortis & potēs, do minus potens in prælio. Stupent enim eam naturam quæ illis abſimilis, nobis vero ſimillima eſt, ſupra aſtra tolli, ſedere ad dexteram patris reuereri ab omnibus, gloria & honore aliiſque ægregiis dotibus adornari. Omnia huic ſubiici & ſubdi& q̄ inferne,quæq; ſuperne proſtār,id quod multis verbis ad Philip.ait Paul. In nomine,inquit,Ieſu omne genu flectatur,cœleſt.terreſt & infer.Innotuis igitur āgelorū dignitas,innotuit ſedulitas, officium,& erga tuos amicitia quædam per Chriſti mortem,cui adfuiſſe pleroſq; nemo eſt qui ambigat. ſunt enim omnes adminiſtratorii ſpūs,miſſi propter eorum,qui ſalui fiēt,ſalutem,eoq; olim miniſterio angelorū lex Moſi obtigit,ꝓphetæ vaticināntur ædūt oracula,prædicunt futurā populi liberationē.Cui(vt dignū erat)ad extremum vſque inſeruire atque obſequi vo lebant,nō igitur fruſtra angelorum officium Chriſto vel na to vel tētato,vel tri umphanti inſumptum eſt.Qui enī legis initiis adfuere,debuerūt & finē & legis ſummam,quæ Chri ſtus eſt contēplari. Adſtāt triumphāti, gloriātur glorioſa morte domini,quāquā & malorū dæmonum & hominum quoq; peſſimorum indoleant artes,ingratitudinem,viceſq; peſſimas. Quippe qui ſic nequiter dominum gloriæ contemnunt,ſpernunt,rident,occidunt,id quod mox dicemus. Tertium,quod aperitur per crucem ſigillum,eſt mali dæmo nis aſtutia,ſimulq; ars,& dolus,deniq; impoſturæ omnes, qui miſero mortaliū generi peſſime impoſuit.Nemo enim hactenus potuit certius aperire,certiuſq; ob oculos ponere Satanæ illius mille artes,quam iis qui ars & ſapientia in creata patris,quām nemo fallere poteſt,nemoq;, vt qui ſit arcanorum ſcrutator, etiamnum fraudis & doli, & omnino omnis vafriciæ examinator,imponere poteſt, ſeu hominum ille ſit,ſeu dæmonum.Quanquam ſerpens ille tor-

Eſa.63
Pſ.23.
Pſ 2
Heb.1
Gal.3.
Tertiū ſigillum.

erroribus occæcatur,periclitabatur,atque ad Satanæ impe-
riũ pendebat,vbi vero is erectus eſſet & ſublatus in ſubli-
me non tam mundum ab errore,quam aera ab immundis
ſpiritibus,ſua luce purgauit,ob id haud iniuria totius mũ-
di ſe lucem quandam aſſerit Ego ſum lux mundi: Et quan- Ioan.9
diu ſum in mũdo,lux ſum mũdi.Antea tenebras obfuderat Ibidem,8
miſeris mortalibus cacodemon ille,dũ in multã & pernicio
ſum ſuperſtitionẽ multos induxit,eoque multos iugulauit,
ac plane in ſeruitutem redegit,vbi vero venit fortior eo ac
potentior,nos tam fortitudine,quam prudentia vſus eſt,in-
tulitq; omnia ſpolia & arma quibus confidebat. Id; quod
in Euangelio teſtantur,velint nolint,Dæmones,quãdo ita Matt.12
exclamant. Quid nobis & tibi Ieſu fili Dei?veniſti ante tem Ibidem 8
pus torquere nos? Verum de is alias pleraque multa. Pa-
tuit hoc ſigillo & infernus ipſe & cahos illud profundum,
vt alias fuſius. Quartum ex ordine ſigillum, dignitatem in Sigillum
ſe animæ complectitur, quæ quanquam ex operationibus quartum
vitalibus (ita enim vocat Ariſtoteles) cognoſcatur, ſunt
tamen adhuc & alia quædam aduentitia, que nos proprie
inducunt ad cognoſcendum quid ſit anima, quid ſpiritus,
quid caro, quantique æſtimetur apud DEVM optimum
maximum. Quæ vero præcipuum locum obtinent,ea ſunt
Dei erga nos clementia, quatanti noſtras animas fecit tam-
que magni pendit, vt nec ſibiipſi pepercerit. proprio enim Rom.8
Filio ſuo non pepercit DEVS,ſed pro nobis omnibus mi
ſit illum. Nobis, inquam, non ſibi, non angelis, nõ qui-
buſlibet animantibus & brutis. Miſit inquam ac tradidit
naturalem ſuum & vnicum Filium nobis. vt ipſo viuere-
mus, qui noſtra culpa,ipſo nos perdidimus. Perditio tua Oſee.13
ex te eſt o Iſrael,tãtummodo ex me ſalus tua. Interiit ani-
ma ſuo malo,quo ad bene eſſe gratuitũ,reuixit vero Chri-
ſto authore,eodem eſſe recuperato, quod perdidit. Imo ſi
Paulo credimus,abũdantiore parto. Si enim vnius delicto
multi mortui ſunt,multo magis gratia Dei & donum. in
gratia vnius hominis Ieſu CHRISTI in plures abun-
dauit. Atque id eſt,quod ait CHRISTVS: Ego veni Ioan.10.
vt vitam habeant,& abundantius habeant. Quo colligi-
mus quanti ſit anima noſtra pendenda quã tãtopere, tamq;

ſolicite Deus pater per filium ſuum curauit, reuocauit, ac inſtaurauit, planeque ſuo genuino architypo ad ſimilē reddidit, a quo ſe ſuo vitio abalienauit. Eoque duplex incommodum incurrit, alterum mentis cæcitatem quandam, & veri equique ignorationem, quæ tamen nō ex æquo oēs, ſed alios plus alios minus inuaſerat. Gentes fere oēs porro occuparat, inq; varios & eos etiamnum nefandos errores vſqueadeo deiecerat, vt ſimulachris, portentiſque eum (quo ſumma veritas colenda erat) honorem impenderent, id, quod

Rom.1. Rom 1. abunde pluſquā colligit Pau. Et ad Ephe. Non ambuletis ſicut gentes ambulant, in vanitate ſenſus ſui, tene-

Ephe 4. bris obſcuratum habentes intellectum, alienati a via Dei per ignorantiam. Cæterum Iudæis, etſi lege ſua innotuerit Deus (per legem enim cognitio peccati) non parum tamen multū ignoratiōis accidit. Id quod multis verbis epiſtola ad Ro. probatur. Quod enim quærebat Iſrael, hoc non eſt con-

Rom.11. ſecutus, electio autē eſt conſecuta, cæteri vero excæcati ſunt ſicut ſcriptum eſt. Dedit illis deus ſpiritū compūctionis, o-

Ibidem. culos vt non videant, aures ne audiant. Et mox cæcitas ex parte contigit in Iſrael. Denique quotquot erant ex primis illis parentibus propagati, in meridianam impegerunt lu-

Pſal.13. cem, miſereque palpauimus manu. Omnes enim inutiles facti ſunt, & diminuta eſt veri notio in filiis hominū, vſqueadeo iumentis ſimillimus euaſerat inſipientibus is, qui Dei

Gene.3 cupidus erat notionis, ſuggerente callidiſſimo Serpente. Eritis, inquit, ſicut Dii, ſcientes bonum & malum. Alterum deinde incommodum inuaſerat voluntatem, adeoque hanc extra ſuos limites extruſerat, vt non niſi noxia appeteret, idque dilligeret, quod affecutum ſui ſecum & pœnitudinem & turpitudinem adfert. Male enim omnes afficimur variiſque huc atque illuc impellimur adfectibus. Laxat alius frœna libidini, alius cupiditati patet, alter ambitione turget, ſunt qui aliis vitiis corrupti ſunt, non ſecus, quā ante

Geñ.6. generalem cataclyſmum, dum omnis caro corruperat viam

Pſal.13. & ſuam. Et non eſt qui faciat bonum, ne vnus quidem, inquit

Rom.3. Dauid. Quin & carnē ipſam, malum quoddam non ferendum inuaſit, id eſt, tyrannis ipſam carnem porro iugulans,

Rom.7. ac miſeræ ſeruituti ſubiciens. Queritur hoc Paulus. Non

habitat in me bonum, hoc eſt, in carne mea. Et caro concupiſcit aduerſus ſpiritum, ſpiritus aduerſus carnem Sentimus miſeri cæcitatem noſtram, ſentimus voluntatis peruerſitatem, & propenſiſſimum in omnem turpitudinem ſtudium, deinde & carnis experimur incendium, domeſticum videlicet hoſtem qui penetralia noſtra interturbat, nosque ad malum ſolicitat, inuitat, illicit. Cæterum, omnis hæc calamitas animæ imperium ſuſtulit, animam occæcauit, dementauit, ac plane occidit. Anima enim quæ peccauerit ipſa morietur. Venit Chriſtus, reſtituit animæ vitam reddidit priſtinam dignitatem, atq; ſuo Euāgelio colluſtrauit, vt cerneret quo pergendum illi, quidve eligendum quid amplectendū, quid vitandū, qua etiamnum lege caro domanda, id eſt, per crucem, Animalis enim homo non præcipit quæ ſunt arcana crucis, ſed ſpūalis is amplectitur is in eo libro noctes atq; dies verſatur, vt ſeipſū agnoſcat, qualis ſit per naturā, quā turpis euaſerit ſuapte culpa, quo authore redierit in gratiā ſeruatur ſit ad vitam, Eſt autem crux ipſa (etiamſi ſtulta ſit, ſi nubila videatur, & obſcura) lux ipſiſſima, quæ mundum illuminat, animamq; veritatis notione illuſtrat, affectus etiam noſtros ad ſe rapit, cogit, carnē plane necat Ego, inquit Chriſtus, ſi exaltatus fuero a terra, oīa traham ad meipſum. Hactenus traxit nos noſtra voluptas, illexit libido, ambitio, liuor, vbi vero mortuus eſt Chriſtus, trahimur ad caput noſtrum, quemadmodū teſtatur ipſe Vbicunq; fuerit corpus, ille congregabuntur & aquilæ Senſit id in Canticis amatoriis ſponſa. Oleum, inquiēs, effuſum nomē tuū. Et, Trahe me poſt te, cur. &c.

Gala 5 · *Ezech. 18* · *1. Cor. 2* · *Ioan 12.* · *Luc. 17.* · *Cant. 1*

Quinto ſigillo prodit peccati indignitas atque grauitas. nihil enim peccato grauius, nihil indigniꝰ, nihil magis diuinæ voluntati pugnans, id quanquā multis & ſcripturis, & exemplis cōſtet, ſitq; ſatis exploratū ſolo peccato nos auertia ſummo & optimo bono, atque ad fluxas caducasque & fœdas libidines labi, rapi, conuerti, ſatis tamen per crucem eius indignitas, magis atque magis in aprico poſita eſt. Ignorabatur antea, & quaſi mortuum in noſtris membris deliteſcebat, nec multis iudicabatur. Nō enī magnifecimus offenſam dei, quanquā infinitæ ſit malitiæ. Venit Chriſtus

Quintum ſigillum.

2.Cor.5 traduxit ipſum peccatum palam, omnibus eius malitiam
Roma.8 in proprio declarans corpore, factus pro nobis peccatum,
& habitu, & facie tenus, peccatoris laruam præ ſe ferens vt
Iob.9 iugulari ſub propria peccati ſpecie poſſit ad ipſum. Antea
enim nemo erat qui nos recõciliaret Deo, & vt Iob recte
ait, qui manum inter vtrũque poneret, cui ſubinde peccati
Epheſ.2 ſæuitia, ferocitas item & malitia porro cognita eſſet, venit
Coloſſ.2 caduceator noſter Chriſtus, qui eſt pax noſtra, i qui fecit
Ioã.1 vtraque vnũ, tollens, peccatũ & affligẽs illud cruci. Ecce,
Eſa.53 ait Ioãnes, agn⁹ dei, ecce qui tollit peccata mundi. Et.Eſa.
Ipſe peccata multorũ tulit, & vt Petrus addit, Qui peccata
1.Pet.2 noſtra ipſe pertulit in corpore ſuo ſemper lignũ, vt peccatis
mortui iuſtitiæ viuamus, cuius liuore ſanati ſumus, Nemo
potuit hoĩm, nemo angelorum, lege data, & ſtante diuino
decreto, æs alienũ, quo obſtricti eramus, remittere, nemo
obligationẽ & decreti ſyngraphũ tollere, delere noſq; mi-
ſerandos a ſeruitute eripere miſerãda, niſi qui peccatũ non
fecit. nec inuentus eſt dolus in ore eius. Hic tulit medio au
dacter ac intrepide affligens illud cruci, quo eſſet ſpectatu⁹
ab oĩbus Offenſus enĩ erat noſtris malis miſericors Deus
ſumma maieſtas, & infinitũ illud bonũ, adeoque alienatũ
a nobis numẽ cœleſte fuit, vt porro videremur neglecti, &
ſperni, porroq; contempti Tulit hanc infinitam offenſam
Chriſtus ſua morte, reconſiliauitq; nos clæmentiſſimo
1.Ioan.2 patri. Ipſe enim eſt propiciatio pro peccatis noſtris, non
pro noſtris autẽ, tantum, ſed etiam pro totius mundi ſalute.
Coloſſ.2 Sed quo modo tulit? qua arte inquã? ſeipſo, adeoq; crucis
ſtultitia ſuſtulit, quo aduerſum nos erat chirographum
damnationis. Tanti enim erat oneris, tam geſtatu diffici-
le, vt nõ modo hoĩes eius grauitatẽ & pondus, ſed ne cœ-
Eſa.14 lum quidẽ ferre potuerit, Simulatq; enim lucifer delique-
Gene.3 rat, eiectus eſt a facie Dei, & e paradiſo Adamus. Quorũ
alter in irrecuperabilem incidit caſum, alter ſolo mediato-
Matth.1 re & ſeruatore noſtro Chriſto ſeruatus eſt. Ipſe enim ſal-
uum fecit populũ a peccatis ſuis. Ipſe retulit errantẽ oui-
Heb.9 culã ad caulas domini Ipſe ſaucium hoĩem propris hume-
ris geſſit in diuerſorium, deníq; ipſe in ligno crucis, mul-
torũ exhauſit peccata, quantũque ad ſe pertinuit pro oĩbus

ſatis fecit, vt nemo iam deſperare poſſit, nemo perire, niſi incredulus fuerit, & tanti beneficii ingratus, ſeque ipſum perdat, vt iis factitant, qui neq; fide tantum bonũ arripiunt neq; bonis operibus ambiunt. Huc multa de legis imperfectione, quæ peccati tyrannidem, & legis ſufficientiam declarant, adduci poſſunt. Neminem ad perfectũ adduxit lex, imo per legem, etſi cognitio peccati fuerit, non tamen peccati interius & damnatio. Operibus enim legis non iuſtificamur, ſed fide in Chriſtũ, nulla legis ſacrificia nullæ victimæ, non vllæ cæremoniæ ſatis pro hominũ peccatis facere potuerũt, ſolus Chriſtus eſt propiciatio noſtra. Aggreſſus eſt hic peccatum ipſum, vicit non tam hoc, quã huius authorem, quo intrauit in orbem terrarũ, in ſeipſo vtrunq; mortificans, imo & legem ipſam ſepeliens. Vos inquit Paulus, mortificati eſtis legi, per corpus Chriſti, vt ſitis alterius, qui ex mortuis reſurrexit. Scripſit multa de hac re Paul⁹ Romanos & Hebræis. Sexto ſigillo aperta eſt mũdi fallacia, & fugax gloria, potiſſimũ inſanis illatrias quam Ioannes appellat cõcupiſcentiã oculorũ ſuperbiam vitæ, & carnis concupiſcentiam, iis enĩ organis malus ille dæmon vtitur ad hominũ deceptionẽ, multis modis imponit multis. Capit hũc voluptas illum pecuniarum cupiditas, alterũ libido, aliũ alia vitia irretiunt. Cruce vero omnia hæc (vt paulo antea diximus) explanata ſũt, & porro expuncta Obiecit Chriſtus diuitiis rerũ inopiã, dũ hinc abiret, mortemq; oppeteret, dicens per Iob. Nudus egreſſus ſum de vtero matris meæ, nudus reuertar illuc, huius recordari præcipit per Hieremiã. Recordare paupertatis meæ, abſynthii & fellis Huc pertinet qđ Paulus ait: Scitis gratiam dñi noſtri Ieſu Chriſti, qui cum diues eſſet, propter nos factus eſt egen⁹, vt illius inopia ditaremur, Tam enĩ extremæ fuit paupertatis ſiquidem omnia expenderimus, vt ne locum haberet, vbi caput ſuum reclinaret. Nolo altius hæc repetere, ſatis eſt mihi Chriſtum nudum ſemper inſpectare, ſitientem quoque ac ſpoliatum veſtibus intueri. Hac arte diuitiarum ſtimulos trucidat, docetque non eſſe illis fidendum, ſed quod Dauid ait: Diuitiæ ſi affluunt nolite cor apponere. Obiecit carnis illecebris ſputa, ſitim,

Hebræ. 7.
Rom 3.
Sap 2.
Rom 7.
Sigillum ſextum.
Iob. 1.
2. Cor. 8.
Math. 8.
Pſal. 61.

famem lachrymas vitæ auſteritatem,victus fru galitatẽ, af-
flictiones multiiugas,vigilias,denique proprii corporis con
temptum,quando ſola animi conſtantia,inter omnia incõ-
moda,ſemper ſe melior & conſtantior euaſit. Non fregit
hunc horror mortis,non ſputa Iudæorum,non flagra non
capiti impoſitum ſpineum diadema , non claui quoque
Eſai.50 Genas meus,inquit,non auerti,neque faciem ab increpan-
tibus & conſpuentibus in me. Num tibi hæc videntur ar-
gumenta aduerſus hominẽ ſeipſum negligentẽ, imo & in
diſcrimina præcipitantẽ ſeſe,adeoque ſuiipſius contemnen-
tem? Teſtatur alicubi Hiere.dedi dilectã animam meam in
Hiere.12 manus inimicorũ meorũ.Id ſi quis aliús maxime Chriſtus
de ſe gloriari potuit.Is enim & vitã & corpus ipſum quam
liber ſanctum in medios hoſtium cuneos coniecit,quo do-
ceremur nullam prorſus vel ſaltem minimam corporis cu-
ram eſſe habendã,ſed potius ſubiiciendũ ſpiritui, redigen-
dum flagris, inedia,ſiti,afflictione,in ſeruitutem ſpiritus.
Galat.5. Qui enim Chriſti ſunt,carnem ſuam crucifixerunt cum vi-
tiis & concupiſcentiis.Et item alibi PAVLVS:Non igitur
Roma.6. regnet peccatũ in veſtro mortali corpore.Non dixit non ſit
in vobis peccati tyrãnis qui vos exercitet,ſed ne regnet, ne
dominetur vobis ſi animũ ſolicitauerit.Obſiſtite per Chri-
ſti crucẽ,perque mortẽ ipſius quã ob oculos oportuit eſſe po
Coloſſ.3. ſitam,vt imitari poſſitis.Et alibi: Mortificate mẽbra veſtra
quæ ſunt ſuper terrã,iram &c.Aduerſus vitæ ſuperbiã, mũ
dique gloriam.Chriſtus crucis obiecit ignominiam , pro-
priique nominis & honoris infamiam.Nemo vnquam tam
Sapie.7. inglorius obiit,quã Chriſtus,nemo ſic humiliatus ſic con
1.Pet.1. temptus ita ab omnibus ludibrio habitus eſt,quam ille qui
candor eſt lucis æternæ,in quem angeli ſpectare deſiderant
Eſa.53. Eapropter radici de terra ſitienti exortæ comparatur. Et
aſcendet,inquit Eſayas,ſicut virgultum coram eo, & ſicut
radix de terra ſitienti Non eſt ei ſpecies neque decor Et vi-
dimus eum & non erat aſpectus & deſiderauimus eum de-
ſpectum & nouiſſimum virorum.Ad hæc PAVLVS.Qui
cum in forma dei eſſet, non rapinam ar. ſequitur. Humi-
Philip.2. lauit ſemetipſum formam ſerui accipiens,factus obœdi-
ens vſque ad mortem,mortem autem crucis. Non ſatis erat

Chriſto corpus mactare, niſi & ſpiritū & animam ipſam in poteſtatē hoſtium dederet,. Multi ſunt qui diuitias contemnunt, quod Socrates fecit, multi qui corpus, quod Romanorum plerique, propemodum pauci, qui ſeipſos.i. animam mactent, ac propriam, voluntatem ad alterius nutum & renutum exigant. Igitur Chriſtus · Qui amat animam ſuam perdet eam, id eſt mortificet ſe non tam corpore, quā ſpiritu, ſolūque ex alterius ſententia pendeat. Id ita pſtitit Chriſtus, vt nihil ſupra. Non inquit, veni vt facerē voluntatem meā, ſed eius qui miſit me: Et meus cibus eſt, vt faciā eius voluntatem qui miſit me patris Quanta id animi promptitudine præſtiterit, anxia illa oratione docemur, qua patrem orauit, vt non ſua, ſed patris voluntas fieret, prætulit hanc ſaluti propriæ, modo prodeſſe multis poſſit. In capite libri, ait Dauid, ſcriptum eſt de me, vt facerem voluntatem tuam. Deus meus voluit, Id eſt, tibi obſequi volui, non meis, neque priuatis commodis ſeruire. Non igitur magni refert ſi domum, ſi parentes, ſi diuitias quoque ac caruis illecebras a tergo relinquas, niſi etiamnum, tibiipſi renunciēs, Id vbi feceris, non miraberis gloriam mundi, non honorē, non dignitatē, non vllas voluptates, præter eas, quas crux ſuppeditat, deſiderabis. Verum de iis ſatis ſuperq;. Poſtremū, quod in ordine ſeptimū, & ſummū exiſtit ſigillum e cruce retectū, eſt æterna illa beatitudo, qua ſola fœlices ſumus quæ ante crucē, & ſi multis cognita fuit, nullis tamen patuit. At qui in cruce ianua, foreſq; oēs apertæ ſunt. Teſtis eſt Chriſtus pollicens Latroni, Hodie mecum eris in paradiſo. Qui enim aſcendit crucem, ipſe eſt qui deſcendit primum quidem in inferiores partes terræ, vt adimpleret omnia. Et Micheas. Aſcendit iter pandens ante eos vt videlicet niſi repaguli eſſet, quo rememoraremur a cœli īgreſſu. Aſcendit ipſe crucem, vt nos per hanc, ceu ſcalam Iacob conſcenderemus cœlum. Præ foribus paradiſi legimus rompheam verſatilem poſitam, quo ſignificari volunt crucem, per quem ſi deliciarum ortum, locunque voluptatis ingredi volumus, oportet carnem crucifigere imitatione Chriſti. Oportuit enim pati Chriſtum, & ita intrare in gloriam ſuā. Via ad cœlum vna eſt, & ea quidem rara, ac ſtri-

Ioan. 12.
Ioan. 6.
Ibidē. 4.
Matt. 26.
Pſal 39.
Sigillū ſeptimum.
Lucæ 23.
Ephe. 4.
Miche. 2.
Geneſi. 3.
Lucæ. 24.

ctа,paucіſq; arridet,velis tamen nolis,hac pergendum eſt,
2.Tim.2. ſi in gloriam euehi ambis.Si inquit Paulus,compatimur & conregnabimns,ſi conſcendere aſtra voles age bonæ in crucem antea conſcendas,in hac deliciæ reconditæ ſunt plus quam Sybariticæ,in hac hemetium illud mel, & fructus e-
Cantic.2. ius,inquit in Canticis ſponſa, dulcis gutturimeo, eoque
Roma.9 ſubdit.Aſcendam ad palmam, & apprehendam fructus. Quem fructum?eum nimirum de quo P A V L V S. Nunc vero liberati a peccato ſubaudi,per crucem,ſerui autem facti deo,habetis fructum veſtrum in ſanctificationem,finem vero vitam æternam. Stipendia enim peccati mors,gratia autem dei vita æterna,per Ieſum Chriſtum. Atqui hic fructus,hicq; finis nuſquam melius nuſquam certius, neque commodius quam in cruce apprehenditur, ſi in hanc conſcenderis affectu pietatis,ſi in hanc,totam fiduciam repoſueris,Ideſt,quod Paulus Chriſtum teſtatur eſſe pontifi-
Hebræ.9. cem futurorum bonorum, tabernaculum longæ præſtantius,longeq; auguſtius proprio ſanguine inſtauraſſe, per proprium. inquit ſanguinem introiuit in ſancta, æterna redemptione inuenta..Et alibi. Nos vero reuelata facie glo
2.Cor.3 riam domini ſpeculantes, in eandem imaginem transformamur,a claritate in claritatem, tanqnam a domini ſpiritu.Nihil non per crucem reuelatum eſt, ſi intus rem animaduertas,Deus,Chriſtus,homo,ſpiritus peccatum, mors Satanas,infernus,lex. Euangelium,gratia, gloria, denique & cærimonia omnis veteris teſtamenti , & quicquid erat vel boni vel mali.Iuſtiſſimo itaq; iure dixi hanc eſſe librũ vitæ,altiſſimi teſtamentum,pactum, fœdus, & veritatis omnis agnitionem . Sed iam hanc ob oculos depingamus, vt eo firmius amor Chriſti mentibus noſtris infigatur . Oro interim vos præclariſſimi auditores, vt ſi vnquam vos attentos exhibuiſtis, huc attendite animum veſtrum, ſtudia veſtra. Non enim abs re exclamat inter anguores chri-
Thren.1. ſtus. O vos omnes qui tranſitis per viam,attendite & videte,ſi eſt dolor ſimilis, ſicut dolor meus, quem non ob mea crimina,quæ nulla deſignaui,ſed ob veſtram ſalutem volens ſuſcæpi Aſpice,inquam mortalis quia tu mihi cauſſa doloris, tua me peccata torquent, tua flagellant vitia,

tua incredulitas cruci affigit. Nihil eſt a me ſceleris admiſſum, tu impie, tu nequiter, tu turpiter ægiſti, & ego luo. Ipſe enim vulneratus eſt propter ſcelera noſtra. Proinde nolo curioſas dinſtinctiones expectetis, hiſtoriam ſimpplicẽ enarrabo, nihil etiamnum morabor, locos certos & numerũ capitũ, ſed id agã, vt ex ordine referã, quid quatuor Euangeliſtæ de Chriſto moriente ſcripſerint, auſpicaturus ab eo loco, quo ait Ioannes. Egreſſus Ieſus & cæt. Reliqua enim ſatis, alias a me dicta ſunt. Dixit enim quo animo Chriſtus paſſus eſt, dixi qua occaſione traditus ſit, de proditiõe igitur atq; de cœna hactenus pleraq;, quid aliud quã vt paſſionẽ audiamus impræſentiarũ, eo enĩ conuenimus Audiamus in quã, non frigide, ſed flagrãti, ſed vigilãti aĩo. Sũt enĩ pleriq; multi, qui nullo cũ fructu, multa de Chriſto, & audiunt & legunt, ædunt ſubinde ſuſpira illachrymant. Verũ ſi ex aĩo hæ lachrymæ æderentur, inquit Bernardus, non iam facile in riſum ſoluerentur. Compariuntur Chriſto vt innocenti homini. vt iuſto atque optimo vero, ad earum mulierum ſimilitudinem, quæ Chriſtum de Hieruſalem flendo, ſequebantur, ab ipſo ad monitæ, vt ſeipſas liberoſque proprios flerent Quorum deuotio & ſi omnino non poſſit eſſe impia, non tamen eſt perfecta. Alium oportet huc adferas affectum, Nempe fidei, & ardentiſſimi amoris, vt videlicet intelligas tibi CHRISTVM mortuum tibi cæſum conſputum fatigatum, Nobis enim non ſibi laborauit, id vbi fide intellexeris, iam ipſe vna moriale: Ita Paulus, Mihi abſit gloriari niſi in cruce domini. Et mihi viuere xp̃s eſt & mori lucrũ, Vbi vero aĩaduerteris tui cauſſa pati xp̃m, caue ne gradũ figas, age, perge, adeq; ipſius cauſſa originem perpendito Id dũ facis, inuenies eſſe turpiſſimam mortis & iniuſtiſſimam cauſſam Nẽpe peccatum, neq; enĩ alia ratiõe xp̃s paſſus aſſẽtur, quã ꝑpter alienã noxã, ꝑpter alienã culpã. Id qđ Pau. nõ vno loco ſed multis agit Sed iam agnothetæ noſtri paleſtrica certamina ob oculos ponam⁹, ait enĩ Ioan. & cæteri quoq; ſuccinunt Mat. Mar. & Luc. quorũ nos verba, ponem⁹. Neq; enĩ pudet verba miſcere, quorũ eadẽ mens, idẽ animus exiſtit deniq;, qui eandẽ, eiſdẽ fere verbis tractãt rẽ: eandẽq; cõſcribũt hiſtoriã.

Eſa. 53
Luc. 23
Gala 6.
Philip. 1.

rit me ſimul cōmori tibi, nō te negabo. Similiter autē & oēs diſcipuli dixerūt. Neq; petrus, neq; cæteri diſcipuli vndecim (abierat enī iā proditor Iudas ad principes populi) mēdaciū cōmittebāt, neq; temeritate loquūtur, ſed ardēti amore accēſi ī Chriſtū, propriā ībecillitatē, & verborū dei infallibilē euētū. ob oculos ponere neglexerūt. Sed mox rei euētus ꝓbauit eos eſſe fragiles, ac ad reſiſtendū infirmos. Sic vſu euenire ſolet iis, qui viribus ꝓpriis putāt ſeſe poſſe victores vitiorū euadere, cū interim ex ſola gratia pēdeāt. Nō ego inqt, Paulus, ſed gratia dei mecū 1.Cor.15.

Et ibat trans torrentē Cedrō in mōtē oliuarū, ſecuti ſunt aūt illum diſcipuli. Tūc venit cum illis in villam cui; nomen Gethſemani, vbi erat ortus in quem introiuit ipſe & diſcipuli eius.

Gethſemani vallis pinguedinū dicitur, & ad radices montis olineti, iau thore Hierony: ī locis, recteq; cōuenit futuræ pugnæ. qua Chriſtus vt hoſtā triplicē vinceret, ſeipſū morti dedit. Morte vero Xp̄i pingueſcūt aīæ noſtræ atq; ſaginatur. Dauid, Sicut adipe & pinguedine repleatur aīa mea. Pinguis enim eſt panis Chriſti, & præbens delicias psal.62

Et cū perueniſſet ad locū dicit diſcipulis ſuis, Sedete hic, orate, ne intretis in tētationem, donec vadā illuc & orē. Præmunit eos atq; aduerſus iāiā impendentē pugnam obfirmat, docetq; quibus armis in afflictionibus Chriſtiano militi vtendū ſit. Arma enim noſtra nō carnalia ſunt, ſed ſpūalia. Potētia deo, inquit Paulus. i. præcationes in deum directe, quibus & viſibiles facile & inuiſibiles quoq; ſuperabimus hoſtes, ſi modo in fide, vt Iacobus pcipit poſtulemus. Et Chriſtus, Quicquid petieritis in noīe meo, credite, quia accipietis. Credēti enim oīa ſunt poſſibilia. Et itē Ioā. Hæc eſt victoria noſtra fides noſtra, ſi videlicet adſit dilectio, adſit, ingens erga deum deſideriū, deinde & cōſtātia animi. Nō enim mox re, ad tua vota, proq; tuo arbitratu e mediis ignibus eripit Deus, ſed diſſimulat ſpectās fidē, cōſtātiāq; hoīs, viriliter agitur age & expecta dñm, & cōfortetur cor tuū. Aderit dum non expectatur 2.cor.10 Iaco.1 Mar.11. Mar.9

litatem & ſalutē ob oculos ponēs Id quod erat liberale & maxime gratuitū miniſteriū nullis vnquā vt par eſt a nobis penſandum benefactis, factus etiamnum in ſimilitudinē hominum, vt quilibet alius obſcuro loco natus, adeo ſe demiſit ac deiecit, nihil præ ſe dignitatis, nihil potētiæ, nihil opū ferēs, vt alius quiſq; humilis & abiectæ ſortis homūtio, ſed nec id ſatis erat, habitu ac forma iuuentus vt homo, doluit enim, triſtabatur, frigebat, mœrebat, ac porro aīo rōneq; ob noſtra pctā cōfundebatur, perturbatur. Quo ſimul hūanæ naturæ declarauit veritatē, aduerſus hæreticos, qui idipſum inficiabantur. Verum nō dominabatur illi vſpiam, vlla triſtitia, neq; a culmine virtutis deiicit, vt nos ſæpe noſtro malo experimur. Adnotandum duo præcipue Chriſtum affeciſſe angore ſeu triſtitia. Alterū in animam graſſabatur ſeu toxicum quoddam aut certe belua quædam ferociſſima, id eſt peccatum, & offenſa quoq; dei quæ prope infinita erat, Suſcepit vtrumque in ſe CHRISTVS vſqueadeo, vt porro animum eius excarnificaret & exanimaret. Tam enim doluit ob noſtra peccata offenſam Dei, quæ infinita erat Huic ipſe infinitum oppoſuit & amorem & dolorem quo nos patri recōciliaret. Auxit anguorē, diſcipulorum ſcandalun, ingratitudo noſtra, Iudæorū quibus deſignatus erat nuncius ſalutis, cæcitas, Iudæ proditio & alia id generis quæ noluit eſſe admiſſa. Ea enim erant ſimpliciter nolita, eoque maius tormentum, maioremque crucem animo CHRISTI accumulabant. Omnes enim nos quaſi oues errauimus, vnuſquiſque in viam ſuam declinauit. Et dominus iniquitatem omniū poſuit in eo inquit Eſa. Ideo bene Ambro. Domine Ieſu doles nō tua vulnera, ſed mea crimina, id eſt, noſtrā ipſorū turpitudinem, & peccata, quibus obnoxii eramus, in teipſo ſentis, hæc aīam tuā, hęc ſpiritū quoq; lacerāt, rodūt, torquēt Eo pertinet illud Nūc triſtis eſt aīa mea. Nūc videlicet quo cæpi ī me perſentiſcere vim atq; potētiā pctī, deinde & irā dei iātā generi humano intētatā, & reliqua incōmoda quæ hoībus incūbebūt adeo ab alienatis, de quibus Paulus. Omnes naſcimur filii iræ, & egent gloria Dei. Alterum quo Chriſtus angebatur, modo ex animo, modo corporis qualitate & habitu, naſcebatur, imo ex vtriuſq; vicinitate. Solent enim ea quæ in

Duo pcipue Chriſtū mœrore affeceare

Eſa. 53

ſenſu ſunt,& animũ afficere,id quod Paulus ꝓbat,Didicit ex iis q̃ paſſus eſt obediẽtiã patri. Doctores ac Chriſti magiſtri,qui illũ ſub ferulam agebãt fuerũt claui,corona,crux & id genus alia organa quibus didicit quale malorum eſſet dolor,quale quid eſſet obedire patri,patriſq; exequi voluntatẽ. Nõ enim nõ potuit affici triſtibus obiectis,qui ſẽſum
Heb 5 habuit,ſatis probe iudicantem,clareq; omnia diiudicantẽ. Erat enim corpus illius(perinde atq; reliquæ vires oẽs) ſatis bene cõſtitutũ,erãt omnia membra ſana, erat & ſenſus viuaciſſimus,eo factũ eſt,vt facilius ea quæ gratia erãt probaret,q̃ vero ingrata damnaret. Vt ſciat, inquit Propheta, reprobare malum & eligere bonum. Qui locus non ſolum in malum culpæ ſed etiamnum pœnæ competit. Neq; enim ſtipes fuit porro ĩ paſſiõe,qui ex itinere fatigatus dicitur,
Eſa.7 qui ſiti laborat,qui ad ſepulchrũ Lazari fremit ſpiritu,plorat quoq;. Poſtremo non docuit etiamnũ,hunc expertẽ eſſe infirmitatis noſtræ,qui noſtri ob cauſſã venit. Debuit enĩ
Ioan.4 per omnia fratrib⁹ adſimilari, debuit omnium infirmitates
Ibid. 11 in ſe ſuſcipere,qui ſeruãdis omnibus venit,cæterum nõ decuit hunc eſſe Stoicũ,ſed peripateticũ. Senſit id qui ſub ei⁹
Heb.2 perſona inter cruciatus exclamat. Saluum me fac Deus, quoniã intrauerũt aquæ vſq; ad aĩam meã,infixus ſum in limo profundi,& non eſt ſubſtãtia Pauet itaq; ad mortis
Pſal.68. imminẽtis meditationẽ(quãdoquidem omnium terribiliũ terribiliſſimũ exiſtat) tãq̃,ad id,quod optime cõſtitutũ corpus ab aĩa,animã quoq; a corpore,crudeliſſima ac ignominioſiſſima morte,ſeparabit. Hoc eſt, quod Marcus ait, pauere & tædere,id eſt,expaueſcere,& expalleſcere,vt ii ſolẽt, qui morti iam adiudicati ſunt,impotenter angi, ac ſupramodũ ægreſcere cõſueuerũt, dum vel princeps expoſtulat, & iudex eſt in reddendo,lictorq; cruentum capulũ vibra, de quorũ numero fuit qui dixit, Timor & tremor venerũt ſuper me,& contexerunt me tenebræ. Et Hieremi. Fortis interficit gladius,& domi mors ſimilis eſt. Externæ ſenſit dolorem,ſenſit corporis incõuenientia Chriſtus algorem, ſputa,vulnera. Interius vero, quo certius horũ obiecta ap-
Miche.7 prehẽdit(apprehẽdit aũt certiſſime)eo magis proprii,cor-
Pſal.34. poris incõmoda ac vicẽ indoluit,potiſſimũ,cũ inter hoc &

aĩam ſumma eſſet amicitia. Dicit igitur, Triſtis eſt anima mea vſq; ad mortẽ. i. nõ ſecue angitur, nõ ſecus mœrore afficitur, quã ſi iãiam a corpore, quo cũ illa Germana ac fida amicitia atq; affinitas fuit adcedẽdũ foret Iam enim ob oculos poſita cũcta pericula, cũcta pctã, vniuerſa tormẽta omniũ hoĩm ſcãdalũ & ingratitudinẽ pſentiſſimecernebat.

Et ipſe auulſus eſt ab eis? Et cum proceſſiſſet paululum quantum iactus eſt lapidis, poſitis genibus, procidit ſuper terram, in faciem ſuam & orabat, vt ſi fieri poſſet, tranſiret ab eo hora. Et dixit, Abba mi pater, omnia tibi poſſibilia ſunt, ſi vis transfer calicem hunc a me. Veruntamen non quod ego volo, ſed quod tu vis. Non mea voluntas, ſed tua fiat.

Quod antea apud Matthæũ docuit, hoc loci rebus factiſq; declarauit. Dixit enim, Tu aũt cũ oraueris, intra cubiculum tuũ & clauſo oſtio ora patrẽ tuũ, & pater tuus qui videt in abſconſo reddet tibi Igitur auulſus eſt ab eis, ne gloriã propriã aucupari videretur Orãdo aũt formam ſerui declarauit ac præ ſe tulit. Ipſe enĩ ſi dei formã ſpectes, orandus eſt, ipſi gl̃ia & honor, & ſapiẽtia, & oĩa deniq; ferẽda accæpta, qui patri adſimilis eſt, idẽ cũ patre Deus, idẽ dominus, Verum nobis orat, vt nobis patitur, etiãſi hũana in eo natura mortẽ pertimeſcat, ſi horreat impẽdẽtia tormẽta Sed vide quã pie orat, quã religioſe quoq;, quãtis ẽt cũ ceremoniis, genua faciẽ in terrã deponit, quo hæretici noſtri ſæculi arguuntur, qui oẽm externũ cultũ & viſibilem cærimoniã proſternũt, cõfundũt, cõtẽnũt. Solũ, inquiũt, interiorem ſpiritũ exigit Deus Cur igitur Xp̃s tam ſolicite ſe ad orandum cõponit, cur genua flectit? Ora interĩ tamen ſpũ, orat patrem in veritate, dum huius gloriã noſtrã ſalutem ſpectat Hoc ẽ enim orare in ſpiritu & veritatem. Quod conditionẽ adiicit, tale quid eſt, ac ſi diceret, nolo mi pater tibi præſcribere leges, nolo te in arctum conſtringere & anguſtũ cogere locũ, vt pro mea humana voluntate, q̃ timet, q̃ horret mortẽ, me a morte abſoluas: Quin malo cedere, malo meam ad tuã beneplacẽtiſſimã corrigere & emẽdare ac exigere, quando

Mat. 6

1. Thim. 1.

Taxantur hæretici q viſibiles cærimonias damnant.

Ioan. 4

Locum hũc,ſi in Chriſtũ referas,ita intellige, ſpũs meus a-
deoque aĩus quo pĩ is volũtatẽ exequi volo,is obui⁹ atque
quaslibet afflictiones obeũdas parat⁹ eſt. Verũ hũana natu
ra,q̃ in me nobiliſsima eſt,ibecillis eſt,horret,ac morte ter-
retur. Sin ad apoſtolos accommodes,ſatis expoſitus eſt. Spũ
enim feruebãt,ac amore,eoq; iactabãt ſe nũquã negaturos, Luc.22.
interim tñ dũ inſtat pugna,dũ vigilãdũ eſt,dũ excubiæ ſer-
uãdæ ſunt,ivtramuis (quod dici ſolet) aurem dormitant.

Et dicit Petro, Simon dormis. Non potuiſti vna hora vigilare mecum? Hunc obiurgat iuſta ra
tione, quandoquidem præ cæteris gloriabundus dicit ſe
& in carcerem, & in mortem cum domino iturum.

Et iterũ abiẽs orauit dicẽs, Pater mi, ſi non põt hic calix tranſire niſi bibã illũ fiat voluntas tua.
Vide,quantis ſeptus fuerit angoribus Chriſtus, vndiq; il-
li anguſtiæ,domi foriſq; plurima mortis imago. Cæterum,
nemo eſt qui interim cõpatiatur,deſtitutuſq; oĩ hũano pſi-
dio ad ſolũ patrẽ confugit,cum hoc expoſtulat, hũc mœſto
aĩo affat, ad hũc fere modũ O mi pater,& ſi ſciã ita ſtatutũ,
vt mea morte hũanos caſus,lapſuſq; reſarciã,idq; mihi q-
dẽ gratiſsimũ ſit ſacrificare tibi, meque ipſum mactare in
odorẽ ſuauitatis,horreo tñ pater ſancte,quia imbecillitatẽ
ĩ me experior carnis. Intẽde igĩ orationi meæ & exaudi me. Pſal.142.
Anxiat⁹ enim eſt ĩ me ſpiritus me⁹,ĩ me turbatũ eſt cor meũ
Noſti ſæuitiã hoſtiũ, noſti furorẽ,cernis quantũ aduerſus Ibid.34.
me malignẽtur,quas technas,quas malas artes excogitarĩt.
Vide dñe ne ſileas,ne qñ diſcedas a me, quoniã tribulatio
pxima eſt,& nõ eſt q adiuuet,niſi tu ſolus,qui laborẽ & do
lorẽ cõſideras. Atqui ego ille tu⁹ vnigenitus,tibiq; vſqadeo
adamatus,vt diceris Hic eſt filius me⁹ dilectus ĩ quo mihi Matt.3.
bene cõplacui. Si tibi curæ ſim pater ſancte, ſaluifica me
ex hac hora, ſi me vſque amore proſequeris, adſis auxilio,
adſis ope tua. en ſolus ſum, omni humano & diuino de-
ſtitutus præſidio,niſi tu fueris adiutor in tribulatione, niſi
tu vires,animumq; imperterritũ ſuppedites. Proinde quãli
bet fugiat mortem caro,me tamẽ & tuæ benigniſsimæ volũ
tati totũ dedo, & lubens, quoq; omnia diſcrimina libido.

Et venit iterum, & inuenit eos dormientes, erant oculi eorum grauati,& ignorabant quid reſponderent lli. Et relictis illis iterum abiit, & orauit tertio eundem ſermonem dicens.

Nūquam abiiciendus eſt animus, Nōn deſtitit ab orando, etiāſi ſciret aliter definitum a patre, quo doceremur nūquā nos reſpondere debere animum, quālibet afflicti ſimus. Quod antea Chriſt⁹ verbo, idipſum modo exēplo cōprobat. Sæpe adhortatus erat ſuos ad perſeuerantiā, id ne fruſtra aut temere feciſſe videretur, iterat eandē precationē, eoſdē ædit ſingult⁹. Pater, inquit, mi. Ecce ignis & ligna, vbi eſt victima holocauſti? tum ille, deus

Gen.22. prouidebit, ita ſecū cōferūt Abraham & Iſaac, Pater æternus, & filius. En inquit, Ignis diuini amoris, quo ardeo totus Fortis enī eſt vt mors dilectio, En & ligna, quo noīe

Cant.8. ego hoīm pctā intelligo, ea enim erāt incendēda & Chriſti morte cremēda. Holocauſtū vero quod de⁹ prouidit, aīa & corp⁹ erat Chriſti. Vtrūq; enim obtulit, vtrūq; ī arā crucis

Pſal.4. ſubægit. i. quod iuſsit Dauid offerri, Sacrificate ſacrificium iuſtitiæ. Et factus in agonia prolixius orabat, & factus eſt ſudor eius, ſicut guttæ ſanguinis de currētis in terram, Apparuit aūt illi angelus de cœlo cōfortās eū. Agoniam vocat horrorem illū & affectionē, qua corripi ſolēt hoīes, iā imminēte atque vrgente graui diſcrimine, Id qd facile intelligere quiſque ex ſeipſo poteſt, domini in medus vndis huc atq; illuc ventorū īpulſu agitatur. Quid enim tū ſupereſt, quā vt porro concidat? extabeſcat? Hoc affectu dicit Iob, Tædet animā meam vitæ meæ. Et Suſanna, Anguſtiæ ſunt mihi vndiq;. Sed parū, id eſt, ſi ad Chriſti angorē conferas, nemo enim illo ma-

Iob.10. gis exhorruit, nemo magis expalluit. Erat in eo ratio vt vo-

Dani.1. cant & animus ad patiendū præſto, vrgebat hæc ſenſum, vrgebat inferiores vires vt amplecterentur alacriter mortis aculeū breui ſuperandū. Contra, ſenſus, quāquā nihil diuerſum a lege diuina appeteret, indoluit tamen ſeipſius vicē animaduertit ſe breui ab amiciſsimo hoſpite ſeparandum perpēdit ferociā Iudæorū, tū etiā mortis gen⁹ ignominio-

ſiſſimum,atrocitatéq;,& reliqua quibus examinari ſolent cũ hoſtibus cõgreſſuri.Inter hæc ingens oritur in Chriſto pugna,id qđ ſudor ille ſanguineus declarauit.Nõ eñ fruſtra nõ abs re dicitur,Factus eſt ſudor eius ſicut guttæ ſanguinis Solẽt hoĩes ſudare quidẽ aliis labore terrore perciti, ſed nemo ẽ,q ſãguinẽ ſudet.Solus Chriſtus ad mortis horrorẽ, peccati que aculeũ,ſanguinẽ ſudat,ſanguinẽ guttatĩ terræ infundit. Si hactenus nemo ad cõmiſeratiõnẽ excitus eſt,vel nũc te,tẽ horrẽdũ ſpectaculũ permoueat, animumque tuũ inflectat,ſaxeũ pectus emolliat.Attendite, inquit Hiere & videte,ſi eſt dolor ſicut dolor meus.q.d.Nemo vnquã tale qd in ſe expertus,nemo ſic mœrore,anxietate confectus eſt,vt ego,qĩnoeẽs ſũ Quod angelus illũ ſolatus,ſit, miniſterii & officii eſt potius,quã ſolatii.Retulit eñ illi q̃ paſſurus eſſet,quã atrociter & immaniter affigendus eruci; & reliqua oĩa que paſſus eſt,dũ ex ordĩe receẽſuiſſet ,ſubiecit,& fructũ & vtilitatẽ,q̃ hinc gñi hũano accumularentur Verũ inde nihil xpo ſolatii.q̃ pctm̃ nõ fecit,nec inuentus eſt dolus in ore eius:Nobis quidẽ motus eſt,vt nobis nat⁹ eſt.non ſibi. Tunc venit ad diſcipulos ſuos tertio, & ait illis.Dormite iam & requieſcite. Thre.1 1 Pet 2.
Orige.Chryſoſ.Hiero.quoq; ita hunc locum exponunt,vt dicãt Chriſtum diſcipulorũ compaſſũ imbellitati eoq; iuſſiſſe,vti aliquando & dormirent & quieſcerent.Cæteri ironiã dicunt in ſe cõtinere. q.d Hactenus nequiui ĩpetrare a vobis,vt paulisper mecum vigilaretis, nũc ipſa res docebit voſq; excitabit,veternũq; excutiet,vt excubias velitis nolitis obſeruetis. Sciebat autem & Iudas,qui tradebat eũ,locũ,quia frequenter Ieſus conuenerat illuc,cum diſcipulis ſuis. Hic ergo cum accæpiſſet cohortem,& a pontificibus & a Phariſæis miniſtros,venit illuc, cum laternis & facibus & armis. Cohortã accepit non Iudæorum ſed militũ a præſide,ſeruato ordine legitimæ poteſtatis,vt illis tenentibus,nullus auderet ne hiſcere quidem. Quinetiamſi qſpiã tẽtaret,cõtra tot præſidia nõ poſſet,Ita ſolẽt q veritate deſtituũtur,ad hũana cõfugere præſidia, vt vel multitu-

dine vincāt,qui ratiõe & iure nõ poſſũt.Id quod nõ ſemel ſed frequēter.Iudæi tētauerũt.Eadē laborauit īſania & iudas q cupiditate ductus xp̄m prodidit,q̄ vt efficeret, mõ Iudæorum,modo gentilium adiit iudices, ac magiſtratus.
Tunc dixit Ieſus diſcipulis ſuis,Sufficit,Ecce appropinquabit hora , & filius hominis tradetur in manus peccatorum,Surgite eamus,ecce appropinquabit qui me tradet,& prope eſt.
Poſteaq̄ aliquādiu ībelles illos,& meticuloſos diſcipulos, dormire permiſit,rurſus vrget,inſtat,extimulat, vt ſurgant, vt arma ſumāt,quibus pugnare queant.i vtobuiiciant hoſtib⁹.Eamus īquit.i.rebus & factis declaremus nos nõ metuere mortē.Id fiet cõmodiſſime,quidē nos priores,in palæſtrā deſcenderimus,noſq; hoſtē prouocauerimus ad arma.
Et adhuc eo loquente, Ecce venit iudas ſcarioth vnus de duodecim,& cum eo turba multa, cum gladiis & ſuſtib.& lignis,miſſi a ſummis ſacerdotibus & pricipib⁹ ſacerdo.& ſcribis & ſenioribus populi,Qui aũt tradidit eũ,dedit eis ſignum dicēs,Quēcũq; oſculat⁹ fuero ipſe eſt tenete eũ, & ducite caute,Iudas autem antecedebat eos.
Omnia hæc declarant Iudæ aīm fuiſſe deploratiſſimum, ac porro a Chriſto alienũ,vt qui cohorte militũ gregariorũ ſe muniuit,ſymboloque amicitiæ dominum proprium quo erat tot officiis & beneficiis affectus prodidit.
Et appropinquauit Ieſe,vt oſcularetur eũ.Et cũ veniſſet Ieſus ſciēs oīa quę ventura erāt ſup eũ, proceſſit,& dixit eis,Quē quæritis? Reſponderũt ei,Ieſum Nazarenũ.Dicit eis Ieſus,Ego ſum.
Hic manifeſte habes,Chriſtũ p̄ſciũ fuiſſe ſuæ poſſiōis,Sci-
Hebræ 4 ens inquit oīa,q̄ vētura erāt ſup eũ,Nihil hũc latere p̄t,qui ſcrutator eſt cordiũ,cuius cognitio penetrātior ē oī gladio ancipiti,Oīa enī nuda & apta ſunt oculis ei⁹.Q̄d vero Iudæi reſpondēt ſe Ieſũ Nazarenũ q̄rere,ex eodē affectu,quo Herodes q̄rere ſimulabat,p̄ficiſcitur. Vtrũq; vero Chriſt⁹ damnat,Quæretis me & nõ inuenietis, & in p̄cc̄ō veſtro

moriemini Si quæris Chriſtum, cura vt hūc nō pdas, neq; prodas, ſed ſerues, ſed teneas, & cū ſpōſa, in cubiculum matris, id eſt, eccleſiæ introducas. Ita q̄ſiuit, qui ait, Quærite dūm & viuet aīa veſtra. Itē. Quærite faciem eius ſemper. Quō quærendus ſit dominus

Dixit eis Ieſus, Ego ſum, Stabat autem & Iudas qui tradebat eū, cū ipſis, Vt ergo dixit eis, Ergo ſum abierūt retrorſum, & ceciderunt in terrā. Ioan. 8. Cant. 3. Pſal. 68. Ibi. 104

Vna voce tot feroces & fortes deiecit viros moriturus q̄d putamus faciet, in glīa patris pariturus, cū nō iā in humilitatis habitu, ſed in maieſtatis forma, ſe iudicē viuorum & mortuorū declarabit. Adhuc ſemel inquit, & ego mouebo non ſolum cœlum, ſed & terram. Væ miſeris mortalibus, qui expectant terribilē illam vocē. Ite maledicti in ignem æternum, & diſcedite a me omnes operarii iniquitatis Mat. 25. Ibidem. 7.

Iterum ergo interrogauit eos, Quem quæritis? Illi autē dixerunt, Ieſum Nazarenū. Reſpondit Ieſus Dixi vobis quia ego ſum. Si ergo me quæritis. ſinite hos abire, vt impleretur ſermo quem dixit, Quia quos dediſti mihi, nō perdidi ex eis quēquā. Agit clemētiſſimus Ieſus hoc loci veri paſtoris perſonā cuius eſt, ſi ingruat procella perſecutionis ꝓ ſuorū incolumitate, ſuū caput periculis obiicere, & illo quoad poteſt, ſe perdito, ſeruare Bonus enī paſtor animā ſuā dat pro ouibꝰ ſuis, id quod re ipſa Chriſtꝰ fecit igitur noluit ſuos capi, neq; in mortē duci, ne ob imbecillitatē fidei, inter tormēta fidē negaret. Solꝰ igitur periit filiꝰ ille pditionis id q; ſuo ipſiꝰ malo. Noluit enī agnoſcere vocē ad pœnitētiā abhortātis. Melius erat illi ſi natus non eſſet hō ille. Et, Væ hoī per quē tradetur. Ioan. 10 Mat. 26. Luc. 22.

In illa hora dixit Ieſus turbis & ad eos qui venerāt ad ſe principes ſacerdotū & magiſtratꝰ tēpli, & ſeniores. Tanquā ad latronem exiſtis, cū gladiis & fuſtibus, & lignis comprehendere me, cum quotidie vobiſcum fuerim docens in templo, & non me tenuiſtis. Sed hęc eſt hora veſtra & poteſtas tenebrarum.

d. Stultum eſt eum cum gladiis & fuſtibus, perinde atque ſicarius eſſet, quærere qui vltro ſe tradit, vltroque ſe hoſtibus dedat Quod vero dicit, hæc eſt poteſtas tenebrarum,
Ioan 3. ita accipe, quemadmodum Chriſtus interpretatur, Omnis qui male agit, odit lucem, & non venit ad lucem, vt non
Ephe. 5. arguantur opera eius. Et item Paulus. Fuiſtis aliquando tenebræ. Quiſquis enim male agit deum ſua flagitia ignorare malit, eoque latebras quærit, fugit lucē, ne deprehēdatur inſtigante ipſum malorum omniū incentore dæmone.

Et Iudas accedens ad Ieſum dixit, Aue Rabbi,
2. Re. 20, & oſculatus eſt eum. Dixitq; illi Ieſus, Amice ad quid veniſti? Iuda, oſculo filium hominis tradis. Exemplum hic Ioab & Amaſæ ob oculos ponitur. Vt enim Ioab ſubdole obſculatur Amaſam, fratremque appellitat, ita & Iudas Chriſtum. Qui tamen oſculum ſuſcipit, non quod doceat nos ſimulare, aliiſque amicum vocat, interim tamen peccati ac ſceleris commonefacit, vt reſipiſcat, quanquam fruſtra Huc multi loci tendunt, Simulator ore decipit amicum ſuum. Et item. Meliora ſunt vulnera diligentis, quam fraudulenta oſcula odientis. Et Dauid Qui edebat panes me, magnificauit ſuper me ſupplan. Et alibi, Et perſecutus eſt hominem mendicum & in opem, & compunctum corde mortificare. Et dilexit maledictionē & veniet ei, & noluit benedictionē, & elōgabitur ab eo

Proue 11, Ibid. 27. Pſal. 40. Ibid 10.

Tunc acceſſerunt & manus iniecerūt in Ieſum, & tente. eū. Hactenus non eſt agnitus ab eis, mox vero vbi voluit, vbi eos ſurgere e terra permiſit poſteaquam amici nomine diſcipulum proprium compellauit, oſculoque amicitiæ veteris ſymbolo dignat⁹ eſt, agnouerūt chriſtum, manuſque iniecerūt, ligauerū t quoque ne eorum manus, vt hactenus, euaderet. Mire hos loci, Chriſti animus excarnificatus eſt ex Iudæ proditione. Ceſſit enim in maximam optimi magiſtri ignominiam, a proprio diſcipulo quem tantis beneficiis affecerat, tradi.

Videntes autem ii qui circa ipſum erant, quod futurum erat, dixerunt ei. Domine ſi percuti-

mus in gladio? Vnus autem ex circunſtantibus ex iis, qui erant cũ Ieſu. Simon Petrus, habens gladiũ,& ecce extendens manum,eduxit eum,& percutiens ſeruum principis ſacerdotũ,ãputauit illi auriculã eius dexterã,Erat aũt nomen ſeruo Malchus.Dixit ergo Ieſus Petro,Conuerte gladiũ in locũ ſuũ,hoc eſt,in vaginã. Oĩs enim qui accipit gladiũ gladio peribit. An putas quia nõ pñ rogare patrẽ meũ, & exhibebit mihi pluſquã.xii.legiões angelorũ? Calicẽ quẽ dedit mihi pater,nõ vis vt bibã illũ? Qũo ergo implebuntur ſcripturæ,quia ſic oportet fieri? Et cũ tetigiſſet auriculã eius ſanauit eũ Hoc autẽ totum factum eſt,vt implerentur ſcript. prophetarum.

Multis hæc hiſtoria referta eſt doctrinis. & iis quidẽ ſaluberrimis.quas nos breui epilogo recẽſebimus. Primo quod diſcipuli quærunt,num liceat cruẽto ſe gladio defendere, animoque vindicandi retaliare iniuriam,indicant ſe immemores verborũ Chriſti,quibus p̃cipit.Si quis te percuſſerit in vllã maxillã,præbe ei & alterã. Et, orate pro calũniantibus vos, Alibi etiã obiugat eoſdẽ,dũ peterent ſibi poteſtatẽ fieri,vt ignis deſcenderet e cœlo,& conſumeret eos qui ſe repudiarunt Mauult enĩ Chriſtus nos ferre,nõ inferre iniuriã bene mereri de omnibus, bene precari omnibus.Id quod Paulus apertius diſſerit Nõ vos defẽdentes chariſſimi,ſed date locũ iræ. Et noli vinci a malo, ſed vince in bonũ malũ. Id veri Chriſtiani pectoris ſimulachrum eſt,pati omnia propter Euangelium,exiliũ, damna, ſcomata,conuitia, enſes, ignes denique mortem. Secundo,quod obiurgatur Petrus qui,non expectata Chriſti ſententia,confugit ad arma,notantur ſeditioſi & ſectarii, qui ſuapte temeritate gladium arripiunt, quum is non omnibus,ſed ſolis magiſtratibus conueniat.Conuerte gladium in vaginam.Et,Omnis qui accipit gladium, huc tendunt, vt e manibus noſtris enſes excutiant, & ſinamus eos bel-

Mat.5 Lucæ.9. Rom.12

Rom.13. la gerere, de quibus Paulus. Nō ſine cauſſa gladiū portat
Dei enī miniſter eſt, vindex in iram ei qui male agit. Qui
cunq; igitur ſeditiones in regnis adeoq; in ciuitatibus ex-
Deut.16 citant, eo ipſo gladio ſubiiciuntur, etiamſi iuſtā cauſſā præ
ſeferant. Quod enim iuſtū eſt, iuſte exequere. Conſtituti o-
lim ſunt reges, & iudices, & tribuni quorum authoritate
mali, ne remp. interturbarent publicis criminibus reprimē-
di ſunt, habeant ii carceres, habeant gladios, & cruces vt ma
los e medio, ne moltos contaminent, tollant. Caue ne ex eo-
rum manibus gladium eripias, ſi in dei legem non vis eſſe
iniurius, imo ſi non vis gladio perire. Non te liberat Chri-
ſti Euangeliū a magiſtratibus, ſed iuſtis ſublimitatibus iu-
ſtiſſimas ob cauſſas ſubiicit hos tu, vt dei miniſtros agno-
ſce, his vectigal, tributum pende i germanum cœleſtis phi-
loſophiæ indicium. Tertio quod Chriſtus de angelorū au-
xilio dicit, hunc habet ſenſum. Non mihi opus angelorum
copiis, multo minus hominū, qui imbelles porro eunt, ſi ad
angelorū robur conferas exemplo iſto de eo angelo qui in
4 Reg. 19 libro Reg. 4. noctu caſtra Aſſyriorum intrauit, & percuſſit
cētum octoginta quinq; milia hoīm. Id ſi vnus potuit mul
to maxime duodecim legiones, in quibus ſunt. 72000 qui-
bus omnium gentiū linguæ exprimuntur, hos mihi velim
Pſal.90 in auxiliū facile mittet pater. Atqui nolo, neq; enim iā pu-
gnandi tēpus, ſed patiendi. Ita enim a patre decretum eſt, vt
hinc fatis cedā, quod dum lubens & alacri animo facio, tu
ne pugnes, neq; defendas me. Noſtin ſcripturā. Cadent a la
tere tuo mille, & decem milia a dextris tuis? Id quod facile
impetratē, ſi nō ſecus, atq; tu exiſtimas, decretū eſſet. Atq;
ob id ſubdit Mar. Hoc totū factū eſt, vt impleretur ſcriptu-
ræ Prophetarū i. ex hoc facto conſequens erit impleri ſcri-
pturas & prophetarū oracula. quæ meā mortē iam infalli-
biliter pdixerunt futurā. Neq; enī par eſt, vt hos arguant
falſitatis impii hoīes, quarum per ora pater locutus eſt Id
tamen certo erit futurum, ſi non capiar, ſi non moriar, ſi
ipſe æs alienum non redimam Vbiq; enim promptum ani-
mum ad patiendum oſtendam oportet, vt mea paſſione aſ-
ſeram prophetarum dicta, Eſaias enim dixit: Tanquam
Eſa 53. ouis ad occiſionem ductus eſt, & non aperuit os ſuum.

Cohors ergo & tribunus,&, miniſtri Iudæorũ, cõprehenderũt Ieſum & ligauerũt eũ, & duxerunt, Tunc diſcipuli relinquentes eũ, oẽs fugerunt. Adoleſcens,autẽ quidã ſequebatur eum amictus ſindone, ſuper nudo. & tenuerunt eũ. At ille reiecta ſindone nudus profugit ab eis.

Hoc facto gladius anceps tranſuerberat pectus Chriſti. Alter ex oim diſcipulorũ defectione oritur,& iis quidẽ eſt acutiſſimus pertingitq; ad medulas ſpiritus. Aegerrime enim tulit,quod vidit hos in fugan verti,qui paulo ante ab eo non tam verbo,quã cibo propriæ carnis & ſanguinis pa ſti erant,quo fortiores in bello eſſent futuri. Alter enſis ex puſillorũ ſcandalo cuditur,quorũ alii ex diſcipulorũ caſu gloriabantur,alii vt ſeductorẽ ab omnibus expungendum rodebant poſtremo apud oẽs male audiebant hac ratione Chriſtus,id quod martyrũ hyſtoriis docemur,quibus,cum nihil haberent, quod tyranni oprobarent,hoc ſolum obſtrepuere,magiſtrũ a proprio diſcipulo proditũ, deinde ab omnibus deſertum.& inſtante morte derelictum Quis vero adoleſcens ille fugiens fuerit,cum ex textu colligi non poſſit non ita magni refert. Satis tamen conſtat hunc chriſti diſciplinis inſtitutum, alumnũq; fuiſſe alioqui nõ corripuiſſet fugam. Verum hic expoſtulare liceret cum Apoſtolis,qui antea ſe gladiis munierant duobus,ante tam cõſtanti animo pollicebantur auxilio ſe futuros Chriſto, ſe & in carcerem & mortem ituros,tantum abfuit,vt fugam meditarentur Sed in experti erant ibecillitatis proprię nõ dum enim induti erant virtute ex alto·Sunt qui hic digrediuntur,ad neſcio quas nænias de Ioanne & petro, deque aliorum migratione, quas ego non magnopere pendo. Liceat pictoribus atque poetis quidlibet,mihi ad ſcripturæ canonem quo ad poſſum loquendum eſt. Probabilius tamen eſt quoſdam ad Bethaniã, quoſdam ad propria conceſſiſſe Haud enim procul erat Bethania a Hieruſalem, & Chriſtus dum eorum fugam prædiceret, dixit vnumquemque reuerſurum ad propria Solus Petrus & Ioannes leguntur ſecuti,& alter quidem eminus alter cominus

At illi tenentes Ieſum,adduxerunt eum ad Annam primum, Erat enim ſocer Caiphæ qui erat pontifex anni illius. Erat autem Caiphas qui conſiliū dederat Iudæis,quia expedit vnum hominē mori pro populo. Mos erat iudæis.vt quē morte dignum iudicarent,vincirent,præſidiq; vinctū præſentarent. Idquod & in Chriſto obſeruare viſum eſt cōmodum, deinde,ne elaberetur, eum vinciunt.ſed opinor ſatis atrociter.Neq; enim abs re Iuda dixit,Ducite eum caute,ne fruſtra Chriſtus,Tanquā ad latronē exiſtis,cum gladiis & fuſtibus. neq; igitur vt vulgarem latronem aut ſicarium hunc adligant,& vinculis ſtringunt,ſed ferreis catenulis,quorum alias collo,alias manibus,alias corpori toto iniiciunt. Strāgulant interim alii guttur,alii digitos,vt afflicto corpore & iam cruore obſperſo afflictionē maiorem addant .Redeuntq; per torrentem cedron ,atq; trahūt per vadū,cœnoq; immergūt,ne qd deſit incrudelitatis. Quis vero fuerit hic Caiphas euangeliſta expoſuit.Nempe qui conſiliū in atrio pprio dedit,expedire reipub.vnum homuntionem e medio tolli,ne gēs tota periclitaretur,ne veperiret,ac Romanis in predē caderet.Hūc Caiphā ſcribit Ioſephus ſibi pontificiū cōparaſſe a principe Romano,ſed ita vt mō hic,modo An-
Nu.20 nas in munus Pontificium ſuccederet,id qd palam legem ſubuertebat:Ea enim præcipit,vt vnus ſit pontifex, ſuoque æuo ſacra adminiſtret,quo abcedente,alius ſecūdum legem ſurrogaretur.Idē malū quod in Chriſti tēpora incidit,& in Machabæorū tēpus,Multi enim tamē cōcēdebāt mercede
Mat.16: ſibi pōtificiis dignitatē cœmere.Faxit deus opt.max.ne & n
Ibidē.21 ſtros pōtifices occupauerit.Væno enī oīa expoſita ſunt & acerdotia,& ſacra quoq; & nihil eſt,quod nō pecuniæ obœdiat Quid Romæ faciam,inquit pœta,mentiri neſcio. Largitionibus,pcio præcario animo aguntur,ſcilicet hoc eſt gratis accipere,& gratis dare.Verum hos numularios vendentes & ementes,e ſuo templo eiecit Chriſtus.

Sequebatur autē Ieſum Simon Petrus & alius diſcipulus a longe.Diſcipulus aūt ille erat no-

tus pontifici,& introiuit cum Ieſu in atriũ pontificis. Petrus aũt ſtabat ad oſtium foris. Exiuit ergo diſcipulus alius qui erat notus pontifici, & dixit oſtiariæ,& introduxit petrum, & cum eſſet Petrus intro, ſedebat foras in atrio deorſum,& venit ancilla hoſtiaria, & vna ex ancillis ſummi ſacerdotis. Et cũ vidiſſet Petrũ ſedẽtẽ ad lumẽ,& ſe calefacientẽ, & eũ fuiſſet intuita, dixit, Et hic cũ illo erat. Acceſsit ergo ad eũ & & aſpiciens eũ dixit, Nũquid & tu ex diſcipulis es hoĩs iſti⁹? Nã & tu cũ Ieſu nazareno eras. At ille negauit eũ coram omnibus dicens, Mulier, nõ ſum neq; ſcio, neq; noui quid dicas, non noui illũ. Stabãt aũt ſerui & miniſtri ad prunas, quia frigus erat & calefaciebant ſe, Erat autem cum eis & Petrus, ſtans & calefaciens ſe, & exiens foras ante atrium, & gallus cantauit.

Obſeruandum hoc loci, quam feruens fuerit piſcator ille Petrus, quod Chriſtum ſecutus eſt, etiamnum in atriũ vſq; ſacerdotis corruptiſsimi, nihil veritus potentiã, nihil pertæſus enſes, minas, opprobria. Fortis enim eſt vt mors dilectio, inquit in canti ſponſa. Quãquã illi non vſqueadeo fœliciter ceſſerit. Quod vero Ioãnes audentius Petro intrauit eo factũ eſt, ſi Hiero. ad Principiã credimus, quia nobilis erat, & pontifici notus eoq; ob rẽ minus curabat Iudæorum ſæuitiam, ac tyrannidem. Cæterũ eſt, quiddam obſeruandũ in negatione. Petri Nempe hunc minus prudenter minuſq; caute cõmixtũ malorũ cotuberuio, vtpote qui necdum gratia obfirmatus erat, & in ſe ſociauit malis & perditiſsimis hominibus. Contra quod Dauid: cum ſancto ſanctus eris, & cũ peruerſo peruerteris. Vos itaq; iuuenes moneo, ne facile cum quibuſlibet fœdus, ne familiaritatem ineatis. Qui enim tetigerit picem, inquinabitur ab ea. Cauiſſet Petrũ prauorum conſuetudinem, cauſſet pontificis

Can. 8.

Petrus imprudẽter ſe miſcuit malis hominibus nõdũ gratia confirmatus.

Pſal. 17.

atrium,& reliqua vitaſſet,quæ illi ſcandalo eſſe potuerũt.
Eccle.13. Multi ſe torquent cum Petri negationibus.Sunt quidã qui in domo Annæ oẽs volũt eſſe factas alii contra, in domo Caiphæ.Itẽ ſunt,qui tribus vicibus negaſſe Petrũ autumãt Ego vero,vbicũq; tãdẽ cõſummatæ fuerint, q̃quidem id certo nõ cõſtet,quoad negandi modũ & vices, opinor Petrũ multis modis negaſſe Chriſtum, & in qualibet negatione multas perſonas(perinde atq; ſit in tumultu) locutas. Petrũq; modo intraſſe modo exiſſe, nunc ſe in atrium,nũc ad igne recepiſſe Forſam nõ tã ante primã noctis vigiliam,& galli cantationẽ,quã poſt ſecundam & tertiam multis vicibus negaſſe. Atqui de iis ſatis.Solum id te Petri negatio
1. Cor.10. doceat,vt ſi ſtas,videas ne cadas.Tu enim fide ſtas, vbi exi
2. Cor. ſtimas te firmiter ſtare,vna te mulieris vox deiiciet.

Pontifex ergo interrogauit Ieſum, de diſcipulis,& de doctrina eius, Reſpondit ei Ieſus. Ego palam locus ſum mundo. Ego ſemper docui in ſynagoga,& in tẽplo,quo oẽs iudęi cõueniunt & in occulto locutus ſum nihil.Quid me interrogas, interroga eos qui audierũt quid locutus ſum ipſis.Ecce hi ſciunt quæ dixeri m ego.

De duobus examinatur Chriſtus: ſed calumnioſe, ca' propter de altero ſolum reſpondet. Quo doceremus,ſi de abſentibus nihil boni,taceamus & errata . Nõ arrodamus eorum
Pſal.100. vitam,qui ſe defendere nequeunt. Detrahentem ſecreto proximo ſuo,eum hoc non edebam. Siluit de apoſtolis Chriſtus,ne eorum lapſum obiiceret ſceleratus pontifex, ne carperet,neue roderet. Doctrinã ſuam ita indicat, vt palã eam eam aſerat. Ego,inquit,palã locutus ſum mundo nõ quæſiui diuerticula, nõ angulos ſuſpectos, ſed modo in templo, modo in veſtris ipſorum ſcholis,adeoq; in ipſis triuiis , eã vera ſunt:docui,admodũ pauca clam,& in ſinum præcipuis quibuſdam amicis communicaui. In Prouerb.ait Salomon
Prou.1. Sapientia foris prædicat,in plateis dat vocem ſuam . In capite turbarum prædicat, in foribus portarum vrbis profert verba ſua dicens: Vſquequo paruuli diligitis infantiam?
Quod vero addit, Quod me interrogas,quin ex iis ſciſcite

ris,qui audierunt·Hunc habet ſenſum: Quod ſi tuã ipſius, aliorũq; cõſcientiam ſciſcitatus fueris, intelliges vera me dicere,& velitis nolitiſq; propria extimulati cõſcientia,veritati teſtimonium ferre cogimini,quod paratus ſum ſubire.modo abſit maleuolentia,abſit,odium & liuor. Quid enim ſi ipſe ego mihi patrociner,fatearq; quod verũ eſt dũ vos interim ſpernitis,ac meum teſtimonium perinde atque ſuſpectum contemnitis? Veſtrum ego & iudicium, & teſtimoniũ,& ſententiã quoq; paratus ſum ſubire,ſaltem corru ptus liuore & odio animus,quo erga me eſtis affecti,abſit.

Hęc aut cum dixiſſet vnus aſſiſtens miniſtrorũ, dedit alapã Ieſu dicẽs:¡Sic reſpondes pontifici?

Cædit dominum ſeruus,imo figmentum plaſtem ſuum, & rerum omnium opificem, viliſſimum mancipium, ſeruus inquam peccati,dignus,non tam qui flagris,ſed etiamnum ſcorpionibus cædatur, qui in crucem agatur, qui igne,en ſeque exanimetur. Indignitatis plena fuit hæc alapa,ſolaque in redimendo humano generi ſuffeciſſet,niſi ingens & inexhauſta erga nos dilectio Chriſti,ſe etiamnum in mortem impuliſſet Voluit enim totum ſeſe noſtri cauſſa ĩ mortem dare,quanquam interim cædentem ſatis modeſte,ne ſibi adblandiretur de ſua malitia,argueret,dicens.

Reſpõdit ei Ieſ⁹.Si male locut⁹ ſum teſtimoniũ perhibe de malo,ſi autem bene,quid me cędis. Mat.5

Non eſt cõtrariũ quod alibi pcipit,Si quis te percuſſerit in vnã maxillã,pbe ei & alterã. Quãdoquidẽ paratus erat & corpus totũ & aĩam ipſã pro nobis exponere. Profuerit eĩ aliquoties impiis & ſceleratis in faciem reſiſtere,ne ſe impu ne exiſtiment peccare,aliena rapere,iniuria afficere oẽs. Prou.26 Reſponde ſtulto iuxta ſtultitiam ſuam, ne ſibi ſapiens videatur. Ita repetere ſua licet,me male fidei poſſeſſor,ſibi iuſte,aliena bona ſe poſſidere & occupare exiſtimet. Niſi enim in faciem malos obiurges exiſtimabũt ſe porro ſine crimine eſſe Et miſit eum Annas ligatum ad Caiphã Pontificem,principem ſacerdotum. Et conuenerunt omnes ſacerdotes & ſcribæ, & ſeniores,

Petrus autem ſequebatur eum a longe, vſque in atrium principis ſacerdotum & ingreſſus intro ſedebat cũ miniſtris vt videret finem. Accenſo autem igne in medio atrij,& circunſedẽtib⁹ illis. Erat autem Petrus in medio eorum,& ſedebat cũ miniſtris & calefaciebat ſe ad ignem. Et poſt puſillũ exeũte illo ianuã, rurſus vidit eum alia ancilla, quę cum vidiſſet illum cæpit dicere circũſtantibus, Hic ex illis eſt. Et quia hic erat cũ Ieſu Nazareno, erat aũt Simõ Petrus ſtans & calefaciẽs ſe. Dixerũt ei, Nũquid & tu ex diſcipulis eius es? Et alius vidit eum & dixit. Et tu ex illis es, Petrus vero iterum negauit cum iuramento,& dixit. O homo non ſum, quia non noui eum. Et interuallo facto quaſi horæ vnius, alius quidã affirmabat dicens, Verę & hic cum illo erat, nã & Galilęus eſt. Et acceſſerunt qui aſtabant & dixerunt, Verę & tu ex illis es. Dixit ei vnus ex ſeruis pontificis, cognatus eius, cuius abſcidit Petrus auriculam, Non ego te vidi in horto cum illo? Tunc iterum negauit Petrus, & ait, Homo neſcio quid dicis, & cæpit deteſtari & anathematizare & iurare, quia neſcio hoĩem iſtum quẽ dicitis. Et continuo adhuc illo loquẽte gallus cantauit,& cõuerſus dominus reſpexit Petrum, Et recordat⁹ eſt Petrus verbi, qđ dixerat ei Ieſus, Priuſquam gallus cantet bis, ter me negabis,& egreſſus foras fleuit amare.

Miſſus eſt Chriſtus de iudice ad iudicẽ, perinde atq; reus eſſet, cũ omnium eſſet innocentiſſimus. Sequitur flagranti deſiderio Petrus, ſpectator poti⁹, quã actor. Agit tñ iterũ ſed ſuo malo, ignauiaq; vincitur. Confugit enim ad huma-

na præſidia verbum Chriſti non magnopere pendit, eoque ſibi ipſi permittitur, negat ſe Chriſtũ agnouiſſe, addit periurio execrationẽ, ac ſui ipſius anathema. Vides quib' gradibus ad extremũ malorũ prolapſus ſit, principio, contubernio ſe iungit malorum, nempe miniſtris pontificis, deinde Chriſti verbũ, quo ait, antequam gallus cãtet a tergo relinquit. Hoc enĩ illi ob oculos perpetuo fuiſſet ponẽdũ, ex hoc illi pẽdẽdũ, tũ etiã, vitãda malorũ cõſortia. Corrũpũt enim bonos mores colloquia praua. Poſtremum ſibiipſi precatur ominaturq; malum. Quaſi non corã paucis, ſed multis preſentibus, multiſq; ſciſcitãtibus, nõ vllam cum Ieſu conſuetudinem haberet, inficiatur quod fatendũ erat. Non ſic docuit Chriſtus, Qui me cõfeſſus fuerit coram hominibus, & filius hominis confitebitur illũ corã angelis dei, Qui vero me negauerit &c. Cæterũ omnia hæc mala ſola pœnitudine diluit Petrus, idq;, dum hunc cõtuitus eſſet oculis miſericordiæ piiſſimus Ieſus, mox enim diuertit a Iudæorũ conturbernio, infamemq; fęcem deſeruit, & fleuit amare, fudit lachrymas, ſed non niſi admonente domino. Nobis eodem quo Petro itinere incedendum, ſi quando Chriſtum malefactis negamus, ſi noſtris votis promiſſiſq; nõ reſpondemus, tum lachrymæ. tũ ſingultus ſunt ædẽdi Exitus aquarũ deduxerũt oculi mei, inqt Dauid, quia nõ cuſtodierũt legẽ tu. Et iterũ Lauabo per ſingulas noctes lectũ meum lachrymis meis ſtratũ meũ riga. Lauit Petrus atq; expiauit pectorũ labeculas lachrymis. Si tibi vis cõdonari noxã, imitare Petrũ, imitare & peccatricẽ, & cæteros quos turpitudinis factorũq; pœnituit. Audiũt enim, remittũtur tibi pctã tua Et idẽ. Noli flere Ob hoc autẽ permiſſus eſt Apoſtolorũ princeps labi, vt oibus cõdolere poſſet, vt ſciat & ſe infirmitate circundatũ, neue de ſua virtute pſumeret, ſed ſolo Dei pſidio penderet. Nõ enĩ ſumus ſufficiẽtes cogitare aliquid ex nobis, ſed ſufficiẽtia noſtra ex deo eſt, Et Paul. Qui ſtat videat ne cadat. Tu autẽ fide ſtas, noli altũ ſapere, ſed time. Si enĩ de' naturalibus ramis non pepercit, ne forte nec tibi parcat.

Quibus gradibus ad extremum malorum Petrus prolapſus ſit.

1.Cor.15

Matt.10

Pſal 118

Ibidem.6.

Matt 6.

Luce.7.

Cur Apoſtolorũ princeps Petrus labi permiſſus ſit.

1.Cor.3.

1.Cor 12.

Rom 11

Princeps autem ſacerdotum & omne conſilium quærebant falſum teſtimonium contra Ieſum vt eum morti traderent, & non inuenerunt

quia teſtimonia conuenientia non erant. Quaſi diceret, quia inter ſe non conſentiebant, hoc enim iudicio
Danie. 13 primum arguuntur falſa teſtimonia, ſi diuerſa & pugnantia dicant. Quo modo Daniel deprehendit ſenes populi calumniam Suſannæ impoſuiſſe, cum alius ſub ſchino, alius ſub pi
Quæ res diſcutienda ſit. no eam deprehenſam teſtaretur. Verū enim vero, ſi teſtes adducere voles, fac vt ſint incorrupti, vt idē, eodē modo referāt, deinde vt alii ſint qui agāt alii qui teſtētur, vtrūq; deſtituit Iudæos. Bene igitur Dauid, Aſtiterūt reges terræ, & prī
Pſal. 2. cipes cōuenerūt in vnū, aduerſus dominū. Et item, Sermoni
Ibid. 108 bus odii circūdederūt me. Et rurſus Sapiēs, Opprimamus vi
Sapiē. 2. rum iuſtū, & circūueniamus eū quoniā inutilis eſt nobis, & cōtrarius eſt operibus noſtris, & improperat nobis peccata legis, & diffamat in nos peccata diſciplinæ noſtræ. Eadē
Hiere. 18 fere Hiere. Venite & cogitemus cōtra Hiere. cogitationes. nō enim peribit lex a ſacerdote, neq; conſiliū a ſapiēte, nec ſermo a propheta. Venite & percutiamus eum lingua, & non attendamus ad vniuerſos ſermones eius.

Nouiſſime veniunt & duo falſi teſtes, & falſum teſtimonium ferebāt aduerſus eum dicētes, Hic dixit, quoniam nos audiuimus eum dicentem, Ego diſſoluam templum hoc manufactum, & poſt tridum aliud non manufactum, ædificabo. & non erat conueniens teſtimoniū eorum.

Falſi teſtes ſecundum Hierony. ſunt, quia & verba CHRISTI, & ſenſum inuenerunt. CHRISTVS de corpore
Ioan. 2 ſuo dixit, id quod verbum excitabo illud, palam indicat, illi teſtabantur de templo Iudaico, quod per Eſdram, ſeu Machabæos inſtauratum fuit, Itaque CHRISTVS dixit, excitabo, illi (quod ſolent Sycophantæ) dicunt, aliud non manufactum ædificabo. Totis enim phalangis horum teſtimonium a CHRISTI verbis differt. Atqui hic vide, quam nihil faciant ſuam legem Iudæi, vt innocentem e me
Exod. 23 dio tollant. Lex prohibet. Non dices falſum teſtimonium
Exo 20 Et idem in Exod. Non ſuſcipias vocem mendacii, vt pro
Ibidē, 23 impio dicas falſum teſtimonium. Teſtis enim falſus
Proue. 19. non erit impunitus, vt habet Salomon. Illi vero, vt furia

percutit, hinc inde ſibi ſuffragia comparant, vt innocentem CHRISTVM, mortis reum faciant, ſed competentia minime ſunt, quæ hactenus audiuimus.

Et exurgens ſummus ſacerdos in mediū interrogauit Ieſū dicens. Non reſpondes quicquā ad ea quę tibi obiiciuntur ab iјs?& quę iſti aduerſus te teſtificantur Ieſus autē tacebat &nihil reſpondit. Et rurſum ſummus ſacerdos interrogauit eum,& dixit ei. Adiuro te per Deum viuū, vt dicas nobis, ſi tu es Chriſtus filius Dei viui.

Hucuſq; ſiluit piiſſimus Ieſus indignos eos reputās ſua reſpōſione, tū etiā, quia a Sapiēs, Noli reſpondere ſtulto iuxta ſtultitiā ſuā, ne ſibi ſapiens videatur, deinde quia non ſunt margaritæ porcis obſpergendæ, ne cōuerſi dilacerēt nos. Lętatur enim homo in ſentētia oris ſui,& ſermo opportunus eſt optimus. Id obſeruare ſtuduit Chriſtus, vbi nomen audiuit, hocq; adiuratus eſſet, ob huius honorem adeoq; reuerentiam, deinde vt veritatem afferat, reſpondit. Prouer. 26 Matt. 7. Prouer. 15

Ieſus autem dixit illi, Tu dixiſti, Ego ſum. Verū tamē dico vobis a mō videbitis filiū hoīs ſedentē a dextris virtutis dei,& veniētē i nubib⁹ cęli.

Fatetur qđ eſt, quodq; requirunt, eoſque ꝑpꝛ a ipſorū ſententia conuincit. Tu inquit, dixiſti, quia ego ſum, ille videlicet de quo DAVID. Et ego primogenitum ponam illum, excel. præ regibus terræ. Et iterum, Ex vtero ante luciferum genui te: Et alibi, Dominus dixit ad me filius meus es tu, ego hodie genui te. Quæ omnia ad verbum in CHRISTVM competere probat PAVLVS,& ante hunc apud Matthæum, Chriſtus. Quid inquit, vobis videtur de Chriſto? Cuius filius eſt,&c. Hunc videbunt futurum non ea quidē forma qua coram ſtetit, ſed dotibus gloriæ potentiaq; Dei adornatum. Sedentem inquit, a dextris virtutis ſeu potentiæ DEI Ego inquam iam veſtro iudicio ſiſtor vt reus. verum erit, quando videbitis me ſedentē Ibid 109. Ibidem. a

in throno patris, adeoq; parentem in nubibus cœli, ſtipatum milibus cœleſtibus. Tum agnoſcetis, velitis nolitis.

Tunc princeps ſacerdotum ſcidit veſtimenta ſua, dicens, Quid adhuc deſideramus teſtes? blaſphemauit, quid vobis videtur? At illi reſpondentes dixerunt, Reus eſt mortis, Et omnes condemnauerunt eum reum eſſe mortis.

Conſueuerunt viri ſancti ob intolerabile malum, non ſemel ſcindere veſtes, quo declararēt animi dolorē, & ægritudinē quoq; ac commiſerationem erga alios, vt fratres Ioſeph. vbi cyphum in ore ſacci Beniamin depræhendit OEconomius familiæ Ioſippi, ſciderunt veſtimenta. Ita Ioſue. Iepte, Dauid, & Ezechias, & aliorum cōpluſculi. Iudæi vero non eodē animo ferebantur, quo reges ac principes illi religioſiſſi. Siquidem illi fingebāt zelū legis, ac Dei honorē, ii vero pectore pio dolēt dehoneſtari diuinā maieſtatem aut certe diſcrimē in quod coniectū ſe videbāt, grauiter ſe ferre oſtendebāt, prætexūt Iudæi zelū, quē non habent, vt videātur legis obſeruatores & alumni, cum tamē legē ipſi lacerent, peſſundent, contēnant. Imponunt Chriſto blaſphemiam, dānant hunc morte proſcribunt, id quod vere eſt eſſe blaſphemū & impium in Deum. Nō ergo Chriſtus, ſed qui Chriſtū dei negāt eſſe filium, blaſphemiæ nota aduſti ſunt. Hoc enī eſt negare, Deum eſſe Deum, quod impiorum eſt.

Gene. 44.
Nume. 14.
Iudic 11

Tūc expuerūt in faciē eius, & cęperūt quidā cōſpuere eum, & colaphis cædere, & viri qui tenebāt illū. illudebāt ei, cædentes, & velauerunt faciē eius, & percutiebant faciē eius & interrogabāt eum dicētes, Prophetiza nobis Chriſte, quis eſt, qui te percuſſit? Alij autem palmas in faciem eius dederunt, & miniſtri alapis eum cędebant. Et alia multa blaſphemantes dicebant in eum.

Si quem non mouent hæc vſqueadeo horrenda in Chriſtum iactata conuitia ac maledicta, is porro ſaxeus eſt, non homo, ſed quauis īcude durior. Arrige itaq; aures, adhibe aīm

ſingulaque tecũ reputa, q̃ tã diligenter narrant Euãgeliſtæ. Neque enĩ fruſtra, necque ſine cauſſa tã graphice oĩa ob oẽ culos ponũt, alii enĩ expuũt, alii conſpuũt, alii alapas, nonnulli colaphos plerique pugnos impingũt, multi illudũt ſũt qui faciẽ pulcherrimam inſtar ſtolidi hominis velãt. Vellicat hic barbã, ille capillũ, oẽs cõuitiis, opprobris, ſcõmatis maledictis, blaſphemis inceſſunt, ſilet vero ac omnia patitur excelſo animo chriſtus. Prædixit hanc ignominioſam contumeliam futuram Eſa. Ego autẽ non cõtradico inquit, retrorſum non abii: Corpus meum dedi percutientibus, & genas meas vellẽtibus, faciem meam nõ auerti ab increpãtibus & conſpuẽtibus me Septuaginta legerũt. Dorſum meum dedi ad flagella, & genas meas ad alapas. Flagellant Chriſtum ſputiis & exerementis Iudæi, flagellant cõtumelioſis obprobriis afficiũt maledictis. Ipſe vero fert toleratque ac durat obfirmans faciem ſuam perinde atque nihil horum ad ſe pertinet. Obſeruandum quod ait, Et alia multa blaſphemantes dicebãt. Ea nimirũ que ſpiritus ſanctus, ob immanitatẽ, per eos Euangeliſt. perq; calamũ noluit effũdere neq; chartis cõmiteret, ſuo vero tempore oĩa retegentur, nedabuntur, ac palam fient. Flagellant ac conuitiantur Chriſto, qui iiſce diebus malis, tot maledictis inceſſunt, Euchariſtiam, rodunt ſanctorum cultum, ſacramenta omnia profanant, blaſphemi videlicet & digni morte, pœna enim blaſphemantiũ eſt, ne patiamur eos viuere. Atque iis ludibriis tota nocte excarnificatur dulciſſimus ieſus ille nẽpe qui candidus eſt, & electus ex milibus, in cuius vultũ angeli deſiderant proſpicere, Velatur nempe, quam tãtis ſuſpiriis videre flagitabat Dauid, Oſtende inquit, mihi faciem tuam, & ſalutare tuum da nobis Et item, Vultus tuum deprecabũtur oẽs diuites plebis, Nemo hoc illuſtrior ne- tuo elegantior, ſeu corpus, ſeu animã ſpectes, Conſpuitur, qui ſputo illeuit oculos cæci, qui omne hominem illuminat venientem in hunc mundum, qui oculo ſuo contemplatur bonos & malos. Reliqua quiſque per ſe colligat, maxime vero caueat, ne proximum ſuum conuitiis, ſcomatibuſque afficiat. Qui enim dixerit fratri ſuo Rhaca, quod vanum ſiguificat, & abſque cerebro, is reus erit concilio,

Eſa. 50. Leui. 24. Cant. 5. 1. Pet. 1. Pſal. 79. Ibid. 44. Ioan. 9. Ibidẽ. 1. Prouer. 15. Matth. 5.

quiſatue ,gehennæ ignis. Proh miſeros nos,quoties in fra
trē noſtrū (qui Chriſti ſanguine ſeruatus)non tā has igno
miniæ plenas voces euomimus,quā multa eū iactura & fa
mæ & honoris,mendaciis,obtrectatione, maledicentia af-
ficimus. Et mane vt factus eſt dies cōuenerunt ſe-
niores plæbis,& oēs principes ſacerdotū,& ſcri-
bæ,& cōſiliū inierūt aduerſus Ieſū, vt eū morti
traderent.dicentes,Si tu es Chriſtus dic nobis
Et ait illis,Si vobis dixero,non credetis mihi ſi
autem interrogauero nō reſpondebitis,neq; di-
mittetis. Ex hoc antem erit filius hoīs, ſedens a
dexteris virtutis Dei Dixerunt aūt oēs,Tu ergo
es filius Dei? Qui ait.Vos dicitis,quia ego ſum.
At illi dixerunt,quid adhuc deſideramus teſti-
monium? Ipſi enim audiuimus de ore eius,
Concedunt domum Iudæorū principes,lictoribus quibuſ-
dam ac perditiſſimis beluonibus Chriſtum committētes,vt
tota nocte illū cōuitiis inceſſant,illi obprobrēt quod auſus
fuerit obiurgare Scribas & Phariſæos homines alioq & ſan
ctimonia,& eruditione celebres,deinde & præbeorū pri-
mores,quos oportuit reuereri,non arguere,neq; e tēplo fla
Matt.21 gellis eiicere,neq; traducere apd̄ inertē plæbem. Quod ma-
Ion,2 lum cū nō cauerit,eū multa manere tormenta, enſes ignes,
cruces Atqui hæc ſub nocte & in tenebris agūtur,vt probe
dixit Chriſt⁹,Hæc eſt hora veſtra,qua furere permittimini
& poteſtas tenebrarū,q̄ vos exagitat, inq; meū caput exti
mulat Bene huic calamitoſæ nocti, qua valde diuexatur
chriſtus,cōgruit,quod ait Dauid, Probaſti cor meū & viſi
Pſal.16 taſti nocte,igne me examinaſti,& nō eſt inuēta in me iniq-
tas,deo enī permittente viſitatus ac examinatus eſt Chriſt⁹
perinde atq; ſolēt malorū patratores,quæſtionibus exami-
nari atq; arceri,vt cooperatores ſuos atq; cōplices fateātur
eriminū,qui fuerint. Verū nulla in eo inuenta eſt iniquitas.
Solus enī hic peccatū neſciuit. Plorat tū in nocte,& lachry-
mæ eius in maxillis eius,nemo eſt qui cōſoletur eū ex oīb⁹
Tre.1 charis eius Impletur dolore, & anguſtia, atque parturiens

mulier ſolet, vt habet Eſa. Ideo ſubdit, Corrui cū audirem, cōturbatus ſū cū viderem, emarcuit cor meū, tenebræ ſtupe fecerūt me. Et mox, Cuſtos quid de nocte cuſtos qd de nocte. Quæ oīa ſi expēdas, facile in Chriſtū congruent. Vbi igitur tota nocte obprobriis ac cōtumeliis ſaturatꝰ eſt, vixq; ſpirare & paululū quieſcere conceſſum, rurſus a matutino tempore educitur, ſiſtiturq; iudicio eorum qui illū authoritate ac tyrannide opprime, nō liberare contendunt, Sciſcitātur calūnioſe, an Dei filiꝰ ſit, fatetur ingenue hocq; perpetuo inculcat. ſe Dei filiū eē. ſeq; olim pœna ſumpturū de malis, cōſeſſurūq; ad patris dexterā, qd tā anxie quærāt ait, cū neq; fide tamē bonū arripere, neq; ſe vt innocētē abſoluere velit, Hic rurſus piaculū admittit Chriſtus qd veritatem fatetur. Siccine impii Iudæi, magis atq; magis cæci duratis? Et ſurgēs oīs multitudo eorum vincientes Ieſum, & vinctum duxerunt eum a Caipha & adduxerunt illum ad Pilatum. Vincitur vt Ioſeph ac Sanſon Chriſtus, vt noſtra vulcanea vincula rūpat, Dirupiſti inquit Dauid, vīcula mea, tibi ſacrificabo hoſtiā laudis, Et itē, Dominꝰ ſoluit cōpeditos, dñs illuminat cæcos. Victos nos tenuit Satanas, pedeſq; noſtros īcippū cōſtinxit, vt habet Iob. Sed rupit vīcula noſtra Chriſtus, eduxitq; vinctos ſuos, in ſanguine teſtamenti, de lacu in quo non erat aqua, & trāſtulit in regnum filiorum Dei. Tunc videns Iudas: qui eum tradidit, quod damnatus eſſet, pœnitētia ductus, rettulit triginta argenteos, principibus ſacerdotum & ſenioribus dicens, Peccaui tradens ſanguinem iuſtum, At illi dixerunt, Quid ad nos, tu videris, & proiectis argenteis in templum receſſit, & abiēs laqueo ſe ſuſpendit. Principes aūt ſacerdotum, accepitis argenteis dixerunt, Non licet eos mittere in corbonam, quia preciū ſanguinis eſt. Conſilio aūt inito, emerunt ex illis agrum figuli in ſepulturam peregrinorum,

Pſal 115.
1. Ilib 45.
Zach 9.

propter hoc vocatus eſt ager ille Acheldemach hoc eſt ager ſanguinis, vſq; in hodiernũ diem : Tunc impletum eſt, quod dictum eſt per Hieremiam Prophetam dicentem. Et acceperunt triginta argenteos, precium appreciati quem ap-

Matt.7, preciauerunt a filiis Iſrael, & dederunt eos in agrum figuli, ſicut conſtituit mihi dominus.

De Iudæ pœnitentia, quæ ſine ſpe veniæ fuit, ſolus Matthæus ſcribit, dicens hunc pœnitudine ductum, pecuniam reddidiſſe. Et vide inquit Chryſo. veritatẽ vndique fulgentẽ, proditor aduerſus ſeipſum teſtatur, & eorũ qui dãnauerunt opilat ora. Peccaui inquit, tradens ſanguinem iuſtum, multo vero magis peccauerunt, qui emerunt, ſi Hilario credimus. Tu ſiquidẽ confiteri vis peccata, ne animũ deſpon-

Ezec.18: deas, ſed oẽm fiduciã in verbũ promiſſionis reponas. Non te in barathrũ inferni tua crimina deiiciant, ſed ſpẽ conci-

Act.1. pito de immenſa dei miſericordia, qua pronior eſt ad condonandũ peccata, quã ad puniẽdũ, ſi reſipiſcas. Nolo enĩ mortẽ peccatoris, ſed magis, vt cõuertatur, & viuat, ait per Ezechielẽ dominus. Secundo, quod laqueo ſe ſuſpendit, ita diducit Petrus in actis. Et quidẽ. ſ. Iudas poſſedit agrum de

Pſal.108. mercede iniquitatis, & ſuſpenſus crepuit medius, & diffuſa ſunt omnia viſcera eius, & notũ factũ eſt oĩbus habitantibus in Hieruſalem, ita vt appellaretur ager ille lingua eorũ alchedemach, hoc eſt, ager ſanguinis. Lege Pſalm. 108. maxime eũ locũ diabolus ſtet a dextris eius. Et oratio eius fiat in peccatũ. Fiant filii eius orphani Non ſunt iſta optantis. ſed prædicentis, quæ certo euenient, quæq; olim futura ſunt, oracula. Neq; enĩ precatur Dauid, vt deſperet Iudas, vt ſeipſum iugulet vt exulent filii, vt alii cedat miniſterium Apoſtolatus ſed id cernit futurũ, atq; a deo ita decretũ, quo circa ſe diuinæ accõmodat voluntati. Quo vero tẽpore ſeſe Iudas ſuſpẽderit varie, loquũtur docti & eruditi viri, quanquã id me nõ torqueat, cũ ſcriptum nõ ſit. Siue igitur mox vbi Pilato traditus eſſet. Chriſtus ſeipſũ ſuſpẽderit, id quod multis probatur. ſiue vbi aĩaduertit hunc mortis ſubiiſſe ſententiã, id quod vero affinius eſt, cũ Mat. dicat. Tunc vi-

dens Iudas quod dãnatus eſſet, nimirũ Pontio Pilato pronunciante ſententiam, & inſanis miniſtris multo crudelius exequentibus, quod iniquiſſe præceptũ erat atq; a deo chriſto mortuo, pœnitudine ductus cum cæteris, qui percutiebant pectora ſua, quanquã eo infœlicior cæteris, quod animum deſpondit, retulitque preciũ ſanguinis, dicens. Peccaui, neque enim opinor, tam facile induratum animum potuiſſe, ad ſaltem ad traditionem reſipuerit, niſi tot ſignis & portentis (quæ tum in morte, tum poſt funeſta fata, ædita ſunt) coactus fuiſſet. Ita fere & Pharao & Achab, & Niniuite reſipuiſſe dicuntur, quanquam nihil eis ipſa profuerit reſipiſcentia Ad eundem album & Cain refertur Tertio, quoad teſtimonium Hierem. Et accæperunt triginta argen. id in Hebræo non haberi teſtatur diuus Hieronym in eo libro cui titulus eſt de op. ge. interpre ſed in Zacharia.11. aliis multo atque aliis verbis & ordine quoque inuerſo. Id quo cum ex vulgata, tum ex Septua. æditione licet animaduertere. Vbi enim Hieron. legit proiice illos ad ſtatuarium decorum precium, quo appreciatus ſum ab eis, pro quo in Hebræo habetur ad plaſten ſeu fictorem, ſeu figulum vt noſtræ æditioni reſpondeat. Septua. legerunt conflatorium. Sunt qui dicunt, vt Orig. culpam ſcribarum cõmutatum nomen. Verum id Hieron. non probat, aut certe, vt alii volunt ex apocryphis Hierem. ſeu occultes Cabale decerpta, id quod non vſque a deo cordatio ibus arridet, vt Euangeliſta in citando ſerio oraculo, vſus ſit Apocryphis. Potuit tamen eſſe vt Zacha. binomius fuerit, ſicuti Barachias Matthæus. Simon. Iſrael, & aliorum compluſculi. Gloſ. refert aliquos codices non habere, niſi per Prophetam, vnde ſecreto dei conſilio factum putant, vt Matthæo nomen Hierę. pro Zacharia occurreret, vt diſcamus, omnes Prophetas vno ore locutos, atque tantam inter eos concordiam vt vni deputetur congrue, quod ab alio dicitur, vt ſingula ſint omnium & omnia ſingulorum. Eſt enim vnus totius ſcripturæ ſacræ author, qui modo per hunc, modo per iſtum eandem pronunciat ſententiam eademque prædicit oracula. Reſpondent ii denarii ad precium, quo Ioſippus a fratribus ſuis. Hiſmaelitis venditus eſt, ſi eidem Hierony.

credimus, in queſ. ſuper Geneſim. Quarto, quod Phariſæi noluerunt illud proiicere ſeu reponere in Gazophylacium, quia precium ſanguinis declarat eorum hypócryſim & ſimulatam ſanctitatem, quam vbique prætexunt, vt ſuum virus eo commodius iuſinuent, vt recte eis Chriſtus opprobrat, Væ vobis Scribæ & Phariſ. qui decimatis men-

Mat.23. tum & anethum, & relinquitis maiora legis, iuſtitiã, miſericordiam. Pluris enim faciebãt traditiones hominum, quam dei mandata, proinde in ſolis externis rebus fœlicitatem conſtituebant, intus ſepulchris dealbatis adſimiles.

Erat autẽ mane adducunt ergo Ieſum vt prętorium, & ipſi non introierunt prętoriũ vt non contaminarentur, ſed vt manducarent paſcha.

Mat.9. Eadem ratione qua nolebant æs cruentũ mittere in publicum ærariũ, nolunt commerciũ habere cum ethnico hoïe .i. vt ſuas traditiones, diuinæ legi pferant ſuãq; vbiq; oſtentent ſanctimoniã, iactent iuſtitiam, interius tamen vocaui,

Exiuit ergo ad eos Pilatus foras, & dixit, Quam accuſationẽ affertis aduerſus hoïem hunc? Reſponderunt & dixerunt eí. Si non eſſet hic malefactor, non tibi tradidiſſemus eum. Dixit eis Pilatus, Accipite eũ vos, & ſecundũ legem veſtrã iudicate eſt. Ironia eſt, q. d. Si ſufficit veſtra examinatio, ſufficiat & ſnĩa, Ego vero iudex cõſtitut⁹ ſũ a Ro. vt ſingulorũ cãs diligẽtiſſime igrã, teſtes, actã meritaq; diſpiciã nec ãtea ꝑnũciẽ, quã ſatis ſupq; inſtruct⁹ fueri de veritate.

Dixerunt ergo Iudęi, Nobis non licet interficere quẽquam, vt ſermo Ieſu impleretur, quem dixit, ſignificans qua morte eſſet moriturus.

Gen.40. Benequidem. Nam ablatum erat Iudæis ſceptrũ regni, &
Mat.20 iudiciaria poteſtas, iuxta illud, Non auferetur ſceptrum
Pſal.50. de Iuda, & dux de femore eius, Deinde vt verax inueniretur,
Ro.3. qui ſe tradendũ gentibus prædixerat. Matt.20. vt enim iuſtificetur in ſermonibus ſuis deus, ſuis non deeſt promiſſis, etiamſi nos nó tam deo, quã nobis ipſis deſimus ſæpe.

Ieſus autē ſtetit ante præſidē, & accuſabant eū ſummi ſacerdotes in multis dicentes, Hunc inuenimus ſubuertentē gentē noſtram & prohibentē tributa dari Cæſari, & dicētē ſe Chriſtum regē eſſe. Et cū accuſaretur a principibus ſacerdotū & ſenioribus, nihil reſpondit. Tunc dicit illi pilat⁹, Nō reſpōdes quicquā? Vides ī quātis te accuſant, Non audis quanta aduerſū te dicūt teſtiōnia? Ieſus aūt non reſpondebat ei ad vllū verbū, ita vt miraretur Pilat⁹ præſes vehemēter. Introiuit igitur iterū Pilatus in pretoriū & vocauit Ieſum, & dixit ei, Tu es rex Iudæorum?

Satis ſe æquiter & prudenter in initio geſſit Pilatus, id quod palam hiſtoria ipſa teſtatur quanquam enim a Primoribus accuſaretur Chriſtus, non tamen ſubitam eueſtigio tulit ſententiam, ſed clanculum accerſito Ieſu, examinat eum de intentato crimine. Publicitus noluit, ob furorem Iudæorum, clam licuit, & interius, Examinatur, autem de vno quaſi crimine. Nempe quod ſe regem iactauerit, id crimen ob id non erat ferendum, quod Cæſaris læderet maieſtatem quandoquidem a tempore Pompei, regium diadema ablatum erat Iudæis, quod ſi Chriſtus ſibi arrogaſſet, iuſtam videbantur anſam habere accuſandi. Verum, quanquā Chriſtus rex fuerit, cauit tamen vſque adeo ſuſpicionem etiamnum, regii nominis & dignitatis, vt dum omnibus ſuffragiis hunc in regem deligere vellent, in deſertum concederet. Porro quod de aliis nihil ſciſcitatur Pilatus, eo factū eſt quod ſciuerit vtrunque eſſe calumnioſum mendacium, potiſſimū vero ſecūdū quod īponūt, ex ſuis miniſtris didicit eſſe adfictū mendacium. Ita enim non tam pro deo, ſed etiam pro Cæſare reſpondit Chriſtus quando ſciſcitabātur Si licet tributum dare Cæſari vel non. Reddite quæ ſunt Cæſaris Cæſari & quæ ſunt Dei Deo. Primum vero ob id non magnopere pendit, quod eſſe de legi cærimoniis, de quibus nihil ad Pilatum, niſi hinc rebellio aduerſus Cæſarem molitus fuiſſe. Ioan. 6

Reſpondit Ieſus, A temetipſo hoc dicis, an alii tibi dixerunt de me? Reſpondit Pilatus, Nunquid ego Iudæus ſum? Gens tua & pontifices tui tradiderunt te mihi, Quid feciſti?

Senſ. ſunt, a meipſo hæc internoſcere non poſſum. Nempe qui Ethnicus ſum, neq; in lege, neq; in prophetis exercitatus, Iudæi vtrũq; callent, quorũ ex genere te ſerũt prognatum, te accuſant temeritatis, tibique leſæ maieſtatis crimen imponunt. Quod piaculum ſi abſtergere potes, nos æquo animo audiemus. Quid igitur malorum deſignaſti?

Reſpondit ei Ieſus, Regnum meum non eſt de hoc mundo. Si ex hoc mundo eſſet regnum meum, miniſtri mei vtiq; decertarent, vt non traderet Iudæis, nunc autem regnum meum non eſt, hinc, Dicit itaque Pilatus. Ergo rex es tu? Reſpondit Ieſus. Tu dicis, quia rex ſum ego in hoc natus ſum, & ad hoc veni in mundum vt teſtimonium perhibeam veritati, Om-

¶duplex regnum. Matt.10 nis qui eſt ex veritate audit vocem meam. Dicit ei Pilatus, Quid eſt veritas? Duplex hoc loco regnum indicat Chriſtus. Alterum prophanum, de quo eſt illud Reges gentium dominantur eorum. Et item. Regnum meũ non eſt de hoc mundo, id quod ſua ſponte conſtat, nam nullo ſtipatus milite Chriſtus venit, totus obſcurus & humilis, atque iuxta externam laruem inglorius. Alterum eſt ſpiritus, quo ipſe ſua gratia in nobis regnat, no-

Lux.17 ſtraſque vires ſuo imperio ſubiicit de quo eſt illud Regnũ

Rom.14 dei eſt intra vos. Et, regnum dei non eſt eſca & potus, ſed gaudium, pax, iuſtitia. Nemo in huius regni militiam inſcribi poteſt, niſi credat in Chriſtum, fide enim inſerimur Chriſto, adeoque in authoramur. Qui ſub huius regni imperatore Chriſto militat, nullam Cæſari Romano iniuriam facit, non aufert illi deadema, non ſceptrum tollit. nõ vetat pendere tributa atque vectigal Quin iubes ſubeſt, nõ tam propter pacem Reipublic. quã propter conſcientiam, de qua

multa Paulus ad Ro.13. Et Petrus, quod itaq; Chriſtus ait,
ſe ad hoc miſſum, vt veritati teſtimonium perhibeat, & qui Ro.13
veritatem amplecti velit, eum Chriſti vocẽ amplecti, ita in-
telligẽdum, quod veritas ipſa quæ multis modis obſcurata
fuit, a tenebris vindicetur, prodeatq; in lucẽ Ea vero eſt, vt
oĩs qui credit ĩ illũ nõ pereat, ſed habeat vitã æter. Pilatus
vero ĩterrogãs, nõ ſatis idoneus fuit diſcipul⁹, neq; igitur Ioan.3
illi innotuit, neq; illuxit veritas, Oportet ei accedẽtẽ cred. Heb.11

Et cũ hoc dixiſſet, iterum exiuit ad Iudęos, & ait ad principes ſacerdotum & turbas. Ego nihil inuenio cauſſę in hoc hoĩe. At illi inualeſcebant dicentes. Commouit populum, docens per vniuerſam Iudęam, incipiens a Galilęa vſq; huc. Pilatus autem audiens Galilęam interrogauit ſi homo Galilęus eſſet. Et vt cognouit quod de Herodis poteſtate eſſet, remiſit eum ad Herodẽ. qui & ipſe Hieroſolymis erat ijs diebus

Id minime oportuit, nam ſi nihil noxæ, neq; criminis animaduertit in Chriſto, abſoluendus porro erat. non ad alterum iudicem multo crudeliorem & inquiorem mittendus. Quanquam eo excuſari poſſit, quod exiſtimabat Herodem facile propenſum, ad liberandum hominem innocentem a calumniis, qui ſuæ ditionis eſſet. Erat enim Xp̃s in Galilæa nutritus ac bonam ætatis ſuæ partem in ea tranſægerat.

Herodes autem viſo Ieſu gauiſus eſt valde. Erat enim cupiens ex multo tempore eum videre, eo quod audierat multa de eo, & ſperabat ſignum aliquod ex eo fieri. Interrogabat autem illum multis ſermonibus, & ipſe nihil illi reſpondit. Stabant autem principes ſacerdotum & Scribæ conſtanter accuſantes illum. Spreuit autem illum Herodes cum exercitu ſuo, & illuſit, indutum veſte alba, & remiſit ad Pilatum.

Ducebatur Herodes curioſitate, non veritatis zelo, ob id in

dignus cui Chriſtus reſponderet, indignus etiamnum vllo præclaro facto, atq; inſigni aliquo portento. Noluit enim Chriſtus regibus applaudere, vt noſtratium multi faciunt, qui vix interrogati de rebus arcanis, eueſtigio ſeſe prodũt & quicquid in buccã venerit ineptiſſime effundunt. Palpant interim, & vitia non corrigunt, ſed augent & nutriunt Cõtra Xp̃s maluit tacere, maluit rideri, quam ſine fructu & vtilitate loqui. Induitur igitur perinde atq; fatuus eſſet veſte non qua dignus erat, ſed qua ab omnibus luderetur.

Cõtra magnatũ palpatores.

Et facti ſunt amici Herodes & pilatus ipſa die. Nam antea erant inimici adinuicem.

Iungũt fœdera amicitiæ iniquiſſimi iudices, vt ĩnoxiũ effundãt ſanguinẽ, ſed fruſtra. Breui enim poſtrupta ſunt. Non enim eſt pax impiis dicit dominus. Caue ne vnquam auxiliares copias iũgas cũ improbis, alioqui audies, quod Propheta obprobrauit Ioſaphat. Impio præbes auxilium, & iis qui oderunt dominum, amicitia iungeris, & idcirco iram quidem domini merebaris, ſed bona opera inuenta ſunt in te. Monet Salomon filiũ ſuũ ne cum iis copias iungat, qui inſidiantur ſanguini, qui abſcondunt aduerſus inſontẽ tẽdiculas, qui dicunt: deglutiamus eũ, ſicuti infernus viuentẽ, Fili, inquit, mi ne ambules cũ eis, ꝓhibe pedẽ tuũ.

Eſa. 57
2. Par. 19
Prouer. 1

Pilatus autem conuocatis principibus ſacerdotum & magiſtr. & plæbe, dixit ad illos, Obtuliſti mihi hunc hominem quaſi auertentem populum, & ecce ego coram vobis interrogãs nullam cauſſam inuenio in homine iſto, ex iis in quibus eum accuſatis, ſed neq; Herodes. Nam remiſi vos ad illũ, & ecce nihil dignum morte actum eſt ei emendatum ergo dimittam illum.

Velint nolint impii cogũtur pro veritate pronunciare aliquoties, id quod & Pilato vſu venit. Ingenue eĩ fatetur, neq; ſe, neq; Herodẽ, vllam mortis cauſſam in Chriſto reppe riſſe, palãq; pronũciat Nihil dignũ morte inuenio. Cur igitur emẽdari voluit? Cur accuſatores pœna talionis non affecit? Ipſius enĩ erat adminiſtrare iuſtitiã, iuſtitiæ vero eſt

inſontẽ liberare, parcere ſubiectis, debellare ſuperbos, in eos gladiũ exercere, qui facinoroſis factionibus omnia turbant. Id quod Chriſtum non feciſſe, vel ipſe iudex teſtatur.

Per diẽ autem feſtũ ſeu ſolennẽ? neceſſe habebat preſes dimittere illis vnum ex vinctis, quencunque petiſſent. Habebat tunc vinctũ inſignẽ qui dicebatur Barrabas latro, qui cum ſeditioſis erat vinctus, propter ſeditionem quandam factam in ciuitate, & in ſeditinne fecerat homicidiam. Cõgregatis autem illis dixit Pilatus. Eſt autem vobis conſuetudo, vt vnum dimittam vobis in paſcha, Quem vultis ergo dimittam vobis? Barrabam an Ieſum regem Iudæorum, qui dicitur CHRISVVS? Sciebat enim quod per inuidiam tradidiſſent eum ſummi ſacerdotes.

Innoluiſſe hanc conſuetudinẽ ferunt hac ratione, qđ angelus dñi, interfectis Aegyptiorũ primogenitis. Iſraelitis pepercit. Hinc & Pilatus vulgari hac cõſuetudine duct⁹ populi beneuolẽtiã captare voluit. Duos diuerſæ ſortis hoĩes in mediũ ſtatuit, alterũ innocentẽ, vitæ ſeruatorẽ, & inter deũ hoĩeſq; ſatis omniũ caduceatorẽ. Alterũ cõtra ſicariũ, ſeditioſum, homicidã, totiq; populo inuiſum, indigna certe cõparatio. Quæ enim cõparatio Chriſti ad Belial? luci ad tenebras? vitæ ad mortẽ? Auget vero peccati crimẽ, quod non ignoratione, ſed ſciẽtia deliquit. Chriſtũq; morti adiudicauit. Sciebat eñi quod per inuidiã tradidiſſent eũ. Id ſi vero eſt conſonũ nõ tuliſſet in quam contra Chriſtũ ſentẽtiam,

Principes autẽ ſacerdotũ, & ſeniores, perſuaſerunt populus, vt peterẽt Barrabam, Ieſum vero perderent, & vt magis Barrabam, dimitteret eis.

Hoc morbo plerią; laborant, quorum ſuffragiis conſtituũtur publicarum rerum adminiſtratores. Præferunt enim indignum plerumq; optimo & honeſtiſſimo viro modo talẽ rebus præficiãt publicis, qui eorum ſeruiat libidini, qui in

Oſee 8 noſcenter dãnet, noxios abſoluat. Corrũpnut electores miris
Eſa,1. impoſturis modo numis, modo præcibus, deinde etiam va-
Nu.25. nis pollicitationib', aduerſus quos in Oſee clamat. Princi-
pes exciterũt, & nõ ex me. Et item principes tui infideles, ſo
cii furum ac digni videlicet, quos Moſes orientem ſolẽ ſu-
ſpenderet, quo omnibus eorum nequitia eſſet ſpectatior.

Et cum aſcendiſſet turba, cępit rogare, ſicut ſem per faciebat eis. Pilatus autem reſpondit eis & dixit. Quem vultis vobis de duobus dimitti? Exclamauit autem ſimul vniuerſa turba dicens, Non hunc ſed tolle hunc, & dimitte nobis Barrabam, Pilatus autem iterum reſpondens volens dimittere Ieſum, ait illis, Quid ergo vultis faciam de ieſu Regi iudæorum, qui dicitur Chriſtus? At illi ſucclamabant omnes dicentes, Crucifige, crucifige eum Pilatus vero pręſes tertio dixit ad illos. Quid enim male fecit iſte? Nullam cauſam mortis inuenio in eo.

Quod hoc loci dicitur. Cum aſcendiſſet, intellige eũ acclamaſſet inſana turba, ſimul cũ principibus, in necẽ Ieſu pedibus acmanibus conſpirans. Malens filium Belial, Chriſti loco deligere, præferre mortem vitæ, bono malum tenebras lu
Eſa 5. ci. Sed væ illis, qui dicunt bonum malum, &c. ait Eſaias. Id
Hiere. 8 eſt, quod Hie. prædixit futurum, Eligent magis mortẽ quam
Ibidem. 2 vitam, omnes qui reſidui fuerint, de generatione hac peſſima. Et alibi Facta eſt mihi hæreditas mea, quaſi leo in ſylua, dederunt ſuper me vocem ſuam. Rurſuſque Eſa. Filios e-
Eſai.1. nutriui & educaui & exaltaui, ipſi autem ſpreuerunt me Væ genti peccatrici populo graui in iniquitate, ſemini nequam filiis ſceleratis. Dereliquerunt dominum. Obſerua hoc loci, quam anxie tulit CHRISTVS has ſceleratiſſimas voces. Nempe quod ſe, vitæ & omnis boni largitorem vidit, æquari homicidæ inſigni ac infami.

Tũc ergo apprehẽdit Pilatus ieſum, & flagellauit. Tũc milites pręſidis ſuſcipientes ieſum, du-

xerunt eum in atrium prætorii, Et congregauerunt ad eum vniuerſam cohortem, & exuentes eũ, induũt eũ purpura ſeu chlamidem coccineã circundederunt ei & plectentes coronam de ſpinis. imponentes capiti eius, & poſuerunt arundinem in dextera eius? & veniebant ed eum, & genu flexo ante eũ illudebant ei, & cœperũt ſalutare eũ dicentes, Aue rex Iudæorũ. Et dabant ei alapas, & expuentes cõſpuebãt eũ & acceperunt arundinem, & percutiebãt caput eius arundine.
In canticis Sponſa ait, Egredimini filiæ Hieruſalem, & videte regem Salomonis in diademate quo coronauit eũ mater ſua, non vtique virgo illa ſemper incorrupta Maria, ſed crudelis illa nouerca Synagoga quæ huic nõ gemmeum, nõ aureum, neq; argenteũ diadema. ſed ſpineũ impoſuit. Egrediamur mei optimi & nobiliſſimi auditores, & horrendum hoc ſpectaculũ, cruẽtãq; hãc ſcœnã ob oculos ſubiiciamus Cant. 3.
Subiicitur huic ſcœnæ hircus quidã emiſſarius, ſubitur, pelle detrahitur, ſpoliatur veſte cãdida, qua rexit eũ Deipara virgo, turpiter cõſpuitur, ſpecioſus forma præ filiis hoĩm. Huchuc intẽdite aĩm, intẽdite omnia cõſilia veſtra ſtudia quoq; cõuertite, & ſeu præſentes & ſpectatores ſcænæ fueritis, ludũ ipſum intus ac in cute introſpicite. Silenus enim Pſal. 44.
eſt Chriſtus, egregiã hactenus formã præ ſe tulit, & homine quidẽ dignã, quãquã ſuæ dignitati imparẽ, verum deducite atque explicate ſilenum hunc, id dum facitis, nihil offendens quod hominẽ ſpiret. Vidimus inquit Eſa eum & non erat ei aſpectus, & reputauimus eum nouiſſimum virorum. Eſa. 53
Abſconditus erat vultus eius & deſpectus, & reputauimus eum quaſi leproſum & percuſſum a Deo, & humiliatum, Siquidem ſingula tecum repute, niſi ſaxæus ſis, miſereri neceſſum eſt Chriſto ac compati. Spoliatur primum veſte alba, ſeu chlamyde, vt Ioſeph, deinde propriis exuitur, id quod pudet, non tam videre quam dicere, ad hæc adligatur columnæ, altant impietatis miniſtri, cohors tribunus plebis, ſubinde flagellant vepribus, flagris quoque ac catẽ

nulis eūti? Ipſa diſcerpitur, laniatur, ſanguineque ac cruo-
Eſa 1. re oſpergitur, totus in corpore mādet toto, nihil eſt in pul-
cherrimo corpore, non ſaucium. nihil non verberibus, pla-
gis, liuore obſitum, vt bene prædixit Eſa. A planta pedis
vſque ad verticem capitis non eſt in eo ſanitas. Sed nec eo
crudelitatis contenti fanatici homines addunt & capiti dia-
dema, non gemmeum vt dixi, ſed duriſſimis ex vepribus
contextum, id tremendo ac venerabili capiti imprimunt.
Et milites inquit Ioannes, plectentes coronam de ſpinis im
poſuerunt capiti eius, vulneratur hinc facies tota, aures
quoque ac lacerti, deinde eouſque pertingit, vt cerebrum
cum ſanguine eliciat. Senſit olim hanc miſerandam Chri-
Pſal. 72 ſti lanienam Dauid, eoque exclamat, Et fui flagellatus tota
Eſa. 50 die, & caſtigatio mea in matutino. Et Eſa Corpus meū dedi
Ibid. 53 percutientibus & ge.m.e.vel. Itemq; Ipſe vulneratus eſt pro-
pter iniquitates noſtras, attritus eſt propter ſcelera noſtra,
cuius liuore ſanati ſumus. Addunt & regii ſceptri loco, arun
dinem in manu, quo declarare volunt regni inanitatē, quod
ſibi arrogauerat CRISTVS, ne quid videlicet deeſſet
ignominiarum & contumeliarum, Poſtremo conuitiantur,
ludunt, rident, ſpuunt, expuunt, exerant, in glorioſam
illam faciem de qua legis, Candor eſt lucis æternæ, & ſpe-
Sapien 7 culum ſine macula. Et facies tua decora, Et item dile-
Canti. 5. ctus meus candidus & rubicundus, electus ex millibus.
Petit alicubi propheta, Oſtende nobis domine faciem tuam
Pſal. 79 & ſalui erimus Alibi etiam ait, Vultum tuum deprærea-
Pſal. 44 buntur omnes diuites plebis. Contra in hac laniena vides,
nemo eſt hic hunc agnoſcat, nemo qui reuereatur, tantum
abeſt honore, gloria, & reuerentia, vt per erat afficiant.
Quin ſi pio viro Bernardo credimus, Caput angelicis
tremendum ſpiritibus, denſitate ſpinarum pungitur. Fa-
cies, præ filiis hominum elegans, ſputis Iudæorum detur-
patur, oculi ſole lucidiores, caligant morte, aures quæ an-
gelicos cantus audiunt, peccatorum adſultibus irritantur &
reliqua q̃ ipſe tu facile animaduertere potes, ſi ſingula qq;
introſpicias, potiſſimum vero ſi habitum obſerues digni-
tatemque perſonne, quæ ad oēs voces, adeoq; ad omnia tor
mēta excipienda, ſeipſā offert, exponit. Si cauſām quoque

vulneratus enim eſt,ſed propter delicta noſtra,imo noſtra delicta hunc flagellant,hunc coronant,conſpuunt,rident, ſubſannant.Iã & miniſtrorũ perpendæ vtilitatẽ cõparanda ſunt inniceın hæc vniuerſa,& ita demum colligendus eſt fa ſciculus myrrhæ,quã intra,vbera tua reponas.Neq; enĩ vllo pacto guttulæ illæ ſacerrimæ fruſtra ſinendæ ſunt vt defluant vt pereant,ſed religioſe ſed multo ſtudio comparãdæ,vt terram cordis tui irrigent,vt hanc germinare faciant. Id eſt quod ait Dauid,ĩ ſtillicidus eius lætabitur germinãs Ps.64
Hoc eſt vnguentũ illud propemodũ præcioſum & elegans deſcendẽs a capite in barbam Aaron,ac deinde oram,veſtimenti eius influens.Hoc malagmate ſanantur vulnera noſtra,plagæ quoq; ac quicquid in nobis fuerit ſauciũ. Quo Ps.132
verum textum apertius intelligas,obſerua cohortem ruſticã nam militum manum ſignificare,quam plerique cohortem ob id vocitant,quod ſe ad bella gerenda cohortari ſoleant, deinde etiamnum cohereant,& manus citro vltroque conferant. Coccus vero granum eſt,hinc coccinea, quaſi variæ tincta maxime rubea,quæ lucem quandam addunt colori,Chlamys pallium eſt militare quo ſignificatur, & veſtem ipſam & colorem quoque,ac formam plurimum facere ad ludibrium,& ignominiam.vt pote, quod vir prius iuxta & illuſtris,impiorum veſtem geſtaret,eoque magis ludibrio haberetur.

Et poſtquã illuſerunt ei,exiuit iterũ Pilatus foras & dicit eis. Ecce adduco eum vobis foras, vt cognoſcatis,quia in eo,nullam inuenio cauſſam. Exiuit ergo Ieſus,portans ſpineam coronam,& purpureũ veſtimentum & dicit eis, ECCE HOMO.Audis perpetuo inculcari innocentiam Ieſu,Non inquit,inuenio in eo cauſſam, etiamſi crimen verberibus elicere,ac tortura cõmederim.Quin etiã ſi quid deliquit,ſatis ſuperq; examinatus eſt ſuopteq; ſãguine expiatus.Cæterũ nõ obiter tibi hæc tractãda eſt ſcæna. Adducit Chriſtũ foras,exhibet hunc omnibus ſpectandũ fatetur quoq; innocentiam,abſoluit a crimine intentato. Egreditur vero Chriſtus non clarus imperio,neq; milite ſti

patus, neq; diademate regia maieſtate digno illuſtris, ſed
Qđ hæc porro abiectus, contemptus, ac omniũ infirm'. Quod vero
vox, Ecce addit Ecce homo, ad multos referri poteſt, Ad iudeos in
Homo ad ſanientes ac porro furiẽtes, iis enĩ Chriſtus vt homo id eſt
multos re vt fœnum exhibitus & obiectus eſt. Oĩs enim caro fœnum
ferẽda ſit. Chriſt' autem carne indut' eſt. Fœnũ igitur ipe erat, & ſti-
Eſa. 40. pula quauis vilior. Vt igitur aĩos iudeorũ ſedaret Pilatus,
Ecce, inquit, homo. Id eſt, ecce quã viliter & ignominioſe
eĩ (qui ſibi imperii gubernacula veſtro iudicio arrogauit) ex
animatus eſt, adeoq; vobis obiectus. Quid in eo dignũ re-
Ps. 128 ge? Planenihil. Videtis quã ſit flagris cæſ', pĩde atq; ſeru'
eſſet, vt bene antea locutus eſt, qui dixit Dauid, Supra dor
ſum meum fabricauerunt pctõres. Secundo, Vox hæc in to
tum humanum genus pertinet q. d En quanta pro te homo
patior, quã variis examinor periculis, quã multis ſubiicior
incommodis, huc animos veſtros, huc ſtudia omnia cõuer-
tite, vt vel ſic tandẽ reſipiſcatis, & veterem hoĩem exuatis.
Ego me exui, ego nudum corpus pœnis ac ſuppliciis obie-
ci, nihilq; nõ perpeſſus ſum, vt vos ſanarẽ, voſq; noua im-
mortalitatis ſtola induerem. Vos hæc vulnera mea permo-
ueant, vos aberratis corona capiti implexa, vos arundo ca-
lamuſq; inanis, corrigat, emendet, denıq; vos flagella cohi
beant Oĩa enim hæc veſtro noĩe ſubii, paratus ad ſæuiora
crucis ſupplicia. Tertio, ſi quis velit torquere poſſunt eſſe
ad virginẽ Dei parã (quam tum ſpectaſſe primum ſuum dul
ciſſimum natum, probabile multis videtur) ea verba dire-
cta. En, inquit Pilatus, mulier homo ille, quem te ferunt ge-
nuiſſe, vide num filius tuus ſit. Horrenda ſpectatu res, & al
ta mente reponenda, virginem porro teneram non concidiſ-
Gene. 37 ſe, & prorſus exanimatam, alludit hoc miſerẽdũ & cruen-
tum ſpectaculum ad id, quod in Geneſi de Ioſeph fratri-
bus dicitur, qui poteſt intinctam tunicam in hœdi ſangui-
ne, nũciauerũt patri ſeni. Hãc inuenimus, vide vtrũ tunica
filii tui ſit, an non. At ille, Tunica filiũ mei eſt, fera peſſima
deuorauit filiũ meũ, ſciſſiſque veſtibus indutus eſt cilicio.
lugẽs filiũ ſuum multo tẽpore, Quanquã aũt nihil horũ de
virgine legamus, pie tñ & religioſe credi poteſt, eã non ve-
ſtes quidẽ, ſed cor virgineũ ſcidiſſe, luxiſſe filii miſerã vicẽ,

quē nouerat innoxiū,& porro pŕīs expertē, vacantenque oībus criminibus. Huc pertinet & illud Hiero. Plorās plorauit ī nocte,& lachrymæ eius in maxillis eius,nō eſt qui conſoletur eā,ex oībus charis eius. Et mox, Virgines eius ſqualidæ,& ipſa oppreſſa amaritudine. Et itē, Idcirco ego plorans & oculus meus deducens aquas,quia longe factus eſt a me conſolator meus,conuertens animam meam. Ad idē & illud, Deducant oculi mei lachrimam per noctem & diem & non taceant,quoniam contritione magna contrita eſt, virgo filia populi mei,plaga peſſima vehementer. Tota igitur doloribus tota amaritudine, ex filio ſpectato,impleta eſt Maria,flet,lacrymatur incēdite itaq; vniuerſi & videte virginis cor,quā anxiū ſit,quē plenū triſtitia,& cōmiſeratiōe in ꝓpriū filiū. Verū de hac re,fuſius alias,apud alios Thre.1 Thre.2

Cum ergo vidiſſent eum pontifices, & minſtri, clamabant dicentes, Crucifige crucifige eum Dicit eis Pilatus, Accipite eum vos & crucifigite ego enim non inuenio in eo cauſſam.

Non ſatiantur ſanguine Ieſu,qui totū necare, ac mactare volūt,Crucifige inquiūt,id vnū eſt quod expetimus. id oībus votis noſtris ante ferimus,vt in crucē adigatur Nobis quidē hæc pœna non fuerit ſatis, aliis volumus vt ſuppliciis afficiatur,alio genere mortis intereat neceſſum eſt. Grauis enim eſt nobis ad videndū. Neq; ſuæ matri,neque diſcipulis,neque Apoſtolis reſtituatur viuus. Eandē fere vocem & meretrix illa,in æmulam ſuā euomuit,de qua in.3.Regū libro legimus,quod poſteaquā rex Salomon, pronūciauit Diuidite infantē viuū in duas partes,moxq; quæ naturali fuit infantuli mater, Obſecro dn̄e date huic infantē viuum & nolite interficere eū,commota ſunt quippe viſcera ei ſuper filio ſuo. Cōtra, alter contendit, nec mihi nec tibi ſed diuidatur Ad hunc modū licet in præſenti ſpectaculo cernere Mallent Apoſtoli,qui corā erāt,mallet & pia mater & cæteri quoq; fideles ſeruatum malēt Chriſtū quā occidi & in crucē adigi,ſiquidē ita cōmodū gn̄i hūano eſſet. Cōtra,vtcūq; res cedat, mēbratim diuidi malint Iudæi. Neq;,inquiunt,vobis viuat,neq; nobis quoq; ſemel in crucē Sapien .2. 3. Reg.3.

adigatur, mortem obiturus, turpiſſimã, id eſt, quod longe
Hiere.11. ante prædixit Here. Inuenta eſt coniuratio in viris Iuda & in habitatoribus Hieruſalem, moxq; aliquanto poſt Mittamus lignum in panem eius, & eradamus eũ de terra viuétium, & nomen eius nôn memoretur amplius. Lignũ ſignificat crucẽ, quæ in panẽ, hoc eſt ĩ corpus Chriſti miſſa eſt qua contendebant hunc porro eradicare, ne vel nominis vlla in poſteros memoria deriuaretur. Quod rurſus Pilatus reſpõdit, vt ipſi eum iudicent, qui accuſarunt Ironia eſt. Ablatum enim erat Iudæis imperium, & ſceptrũ, adeoq; in Ro. trãſlatum, qui illis varios iudices, & magiſtratus præfecerunt, quorum ſubinde authoritate & iuſſu, renutu ac nutu omnes Iudæorum cauſæ ac controuerſiæ agebantur, ſolis illis craſſiſſimis cæremoniarum negotiis relictis.

Reſponderunt ei Iudæi. Nos legem habemus & ſecundum legem debet mori, quia filium Dei ſe fecit. Accuſant IESVM violatæ legis, vt eo facilius
Rom.1. animum iudicis inclinent, imponunt illi, quod Dei filium ſefecerit, qui non factus Dei eſt filius, ſed æternum genitus a patre, multiſque portentis declaratus, id quod Rom.
philip.2. ſcribit Pau Qui deſtinatus eſt filiis Dei in virtute ſecũdum ſpiritum ſanctificationis ex reſurrectione mortuorum. Et item ad Philip. Non rapinam arbitratus eſt eſſe ſe æqualem DEO. Et apertiſſimis verbis inſit Dauid. Dominus dixit ad me, filius meus es tu, ergo hodie genui te, hoc eſt, ante omnem creaturam, te meum filium genui. Quod alicubi itaque ſe Dei filium prædicat, non arrogantiæ adſcribendum, ſed veritati, quæ omnibus ante ponenda eſt. Veritatem vero dicens non eſt lapidibus, quemadmodum blaſphemi, obruendus, ſed ſequendus, ſed amplectendus, ſed reuerendus, & ab omnibus ſuſpiciendus, Secus Iudæi quietſi internoſcerent ſibi ablatum regium ſceptrum, nihilo tamen ſecus, audenter ſimul & impudenter pronunciant ſe legem habere, & ſecundum hanc debere, mori. Id ſententiæ, non Iudæorũ principes, ſed in Ro. competit magiſtratus. Horũ enim erat dicere ius, non ferociũ Iudæorum

Cum ergo audiſſet Pilatus hunc ſermonem

magis timuit, Et ingreſſus eſt prętorium iterũ, & dicit ad Ieſum vnde es tu? Ieſus autem reſponſum non dedit ei, Dicit ergo ei Pilatus. Mihi non loqueris? Neſcis quia poteſtatem habeo crucifigere te, & poteſtatẽ habeo dimittere te? Timor qui Pilatum inuaſerat, non erat filialis ſed ſeruus porro, ac pœnarum metu extortus. Metuebat eum ne forſam vel Iouis vel Martis, vel cæterorum deorum filium, du rius attrociuſque quem oportuit, tractaſſet: ſe ſpoliandum & imperio priuandum, exilioque damnandum. Summa enim fuit Ro. deorum cultura, licet ſuperſtitioſa prorſus execranda hinc pontifices, hinc aræ, foci, ſacra orgia, & reliquæ quoque dæmonum mille impoſturæ. Temeritatis vero fuit, quod ſub lit. Neſcis, quia poteſtatem habeo crucifigere te, & pote. habeo dimittere te? Volebat hoc temere dicto, extorquere reſponſum CHRISTI. Exiſtimabat enim hunc animi elatione ſilere, nec ſe dignum habere, cui reſponderetur, quod ſilentinm maiore impietate rumpere ſtudebat adeoq; inſtabat Pilatus. Mihi, inquit, non loqueris, in cuius manus incidiſti, cuius iudicio exhibitus es, penes quem ſumma ſalutis tuæ conſiſtit? In me enim ſitũ eſt, vt te abſolutũ, abire ſanum ſinam, Verum noluit Chriſtus mox reſpõdere, ſed ad cõmodius opportuniuſque tempus, verã reſponſionem diſtulit, id quod olim præuiderat. Eſa. Sicut ouis ad occi. adduc eſt, & ſicut agnus coram tõdente Eſa. 53. ſe obmutuit, ſic non aperuit os ſuũ, in humilitate iudicium eius ſublatum eſt. Et Pſalmógra Poſui ori meo cuſtodiam cũ conſiſteret peccator aduerſum me, obſurdui & hũiliatus ſum, & ſilui a bonis. Sileamus & nos, ſi quando inceſſimur calumnioſis fanaticorum hominum dicteriis. Silendo enim, ni veritas periclitetur, victores perſæpe euadimus, cõfunduntur hoſtes, & in furorem vertuntur.

Reſpondit Ieſus: Non haberes poteſtatẽ vllam aduerſus me, niſi tibi eſſet datum deſuper. Propterea qui me tradidit tibi maius peccatũ habet Et exinde quærebat Pilatus dimittere eum.

Corrigitur hac ſententia Pilati temeritas,qua dixit penes ſe eſſe occidendi & ſeruandi poteſtatem,id quod ita corrigit Chriſtus dicens,eum quidē eſſe iudicē,ſed aliena legatione defungi. Porro & eos quorū legatione fungeretur,non
Ro 13. a ſe,ſed aliunde imperii gubernacula tenere. ſcēpe a Deo. Non eſt enim magiſtratus,niſi a deo ipſum ſortiatur. Qui
Deut 16 vero a deo op.max.magiſtratū gerunt, niſi ſuo malo perire velint,quod iuſtū eſt,iuſte vt exequantur oportet. Alio-
Sapien.6 qui audient: Potentes potenter tormenta patientur. Et horrendū iudiciū in eos qui præſunt,potiſſimū ſi male præſint ſi in ſubditos tyrannidē exerceant,ſi reos abſoluant, damnent vero inſontes,id quod oportuit Pilatum obſeruaſſe & animaduertiſſe. Non enī debui iniquā ferre ſententiā,quū iudex non a tyrannide,ſed iuſtitia nomen vſurpet. Porro quanquā peccauerit Pilatus,& innoxiū ſuppliciis afficiens & calumniatores iuſtis pœnis non afficiens,multo tamen maxime peccauerunt Iudæi & Iudas, & quotquot erant in
Thren 1. mortem Chriſti coniurati hoſtes Peccatum inquit Hiere. peccauit Hieruſalē,propterea inſtabilis facta eſt,ipſa autem
Hier.17. gemens,& conuerſa eſt retrorſum. Alibi etiam teſtatur. Peccatū Iuda ſcriptū ſtylo ferreo in vngue adamantino, exaratum ſuper latitudinē cordis eorū,qui ſignificatur Iudæorū pertinax duricies,& veritatis agnitæ contumax animus, quo noluerunt bene merentem agnoſcere,nec Chriſti verbis credere ſed porro repulerunt & agnitam veritatem repudiarunt. Igitur inſtabilis facta eſt,retrorſumq; conuerſa idcirco & calamo ferreo inſculptum eſt,vngue adamātino,id eſt propriis ipſorum cordibus,id quod vel hoc loci animaduertere licet. Pilatus omnibus quibus potuit contendit modis abſoluere CHRISTVM, Contra ſcribæ & legiſperiti,principes ſacerdotum modo ad hæc modo ad illa cōfugiunt præſidia, clamantes. **Iudæi autem clamabant. Si hunc dimittis, non es amicus Cęſaris: Omnis enim qui ſe regem facit: contradicit Cæſari.**

Rurſus IESV crimen leſæ maieſtatis imponunt, quod tamen paulo ante ſatis ſuperq; exploſit Chriſtus dicens: Regnum ſuum non eſſe de hoc mundo,neque hac lege ſe veniſſe vt cum armorum ſtrepitu Iudæos in libertatem aſſe-

rat expulſis Ro.ſed vt ſpiritualiſſimo quodam & inuiſibili modo in penetralibus cordis noſtri regnet. Cæterum, Phariſæi id ex Zach.diſcere potuerunt,quem ita citat Matth. Diſcite filiæ Sion.Ecce rex tuus veniet tibi iuſtus & ſaluator ipſe pauper Poterant & exemplo Chriſti diſcere, qui dum ſuffragiis turbæ in regem deſignaretur, in deſertum conceſſit. Deinde nihil præ ſe tulit eximium & regio ſtemmate dignum præter ſolum verbum cœleſtis philoſophiæ quo omnibus etiam Moſi & Dauidi & omnibus item prophetis præſtabat. Reliqua omnis eius vita erat porro humilis & abiecta & homine inferior,ne dicam, rege.

Zach.9. Ioan.1.

Pilatus autem cum audiſſet hos ſermones, adduxit foras Ieſum, & ſedit pro tribunali in loco, qui dicitur lichoſtratos, Hæbraice autem Gabbata. Erat autem paraſceue paſchæ hora tertia vel quaſi ſexta.

Locus lapide ſtratus erat,& æditior,quo eſſet iudicio commodior. Quod vero Marcus ait fuiſſe tertiam horam alii fere ſextam,in ſe continet pugnantiæ. Neque enim audita erat ſexta,ſed iamiam inſtabat,deinde quod mediũ, vtriuſque extremi nomine aliquoties cenſeatur. Poſtremo, vt oſtenderent Iudæos multis vicibus deteriores & ſceleratiores militibus Ro,vt pote quod lingua antea dãnarent, quã milites hũc cruci affigerent,vcꝫ terqꝫ quaterqꝫ homicidæ.

Sedente aũt illo pro tribunali miſit ad eũ vxor eius dicens,Nihil tibi & iuſto illi, Multa enim paſſa ſum hodie,per viſum propter eum.

Confugit ad antiqua vaſcula,ad fraudis ſuæ impoſturarũqꝫ organa diabolus,vbi animaduertit partũ in lymbo lætitiam, qua geſtiebant de iamiam imminente liberatione, contendens,vt queãdmodum terrenũ Adamũ e paradiſo eiecit,ita ſecundi Adami,quo exulandus erat, mortem impediret,ne videlicet mortis imperium amitteret quod iniuſte multis ſæculis occupauerat. Atqui vbiqꝫ audis Chriſti innocentiã,omnium iudicio iuſtus probatur, Iudæ Pilati huius vxoris,teſtium, Cẽturionis. Verum hoc vni illi cõtigit,quo certius foret,totum quod ille paſſus eſt,nõ ſibi Gene 3.

ſed nobis impenſum. Territa fuit vxor in ſomniis cacodæmonis, qui variis ſpectris muliebri ſexui imponere voluit verum ſero ſapiũt Phryges, ſerius venit quã oportuit, Deſtinatã a patre cælesti horã cõprendinare non potuit, ſuoq; ipſius gladio periit. Quadrat huic hiſtoriæ (qua malis ſuis
Pſal, 34. artibus, malus ille dæmon captus eſt) quod Dauid ei. Quoniam gratis abſconderunt mihi interitum laquei ſui ſupernacũe exprobrauerũt animã meam. Veniat illi laqueus quẽ ignorat, & captio, quam abſcondit apprehendat eum, & in laqueum cadat in idipſum, Et item, Lacum aperuit & effoditeum, & incidit in foueam quam fecit. Conuertetur dolor eius in caput eius. Id quod vſu venit hodie Satanæ.

Ibidem. 7. Et dicit Iudæis Pilatus. Ecce rex veſter. At illi magis clamabant dicentes, Crucifigatur, & inſtabant vocibus magnis, vt crucifigeretur, at clamabant, Tolle tolle, crucifige eum, & inualeſcebant voces eorum. Dicit eis Pilatus, Regem veſtrum crucifigam? Reſponderunt ei pontifices. Non habemus regem niſi Cæſarem.

Omnia hæc ingeminant vt iudicis animũ alioqui in Chriſti innocentiam ſatis propenſum, eoq; ad abſoluendũ proclinem, in ſuam ſententiam inclinent. Non habemus, inquiunt, regem niſi cęſarem. Agnoſcimus Rom. imperium, tributa illi pendimus, quod niſi in noſtram tuum calculum adieceris ſententiam, tibi rebellionis crimen contra Cæſarem impingemus. Senties, ſenties tuo malo quam male tuis rebus conſuleris, niſi hunc tot modis nobis damnatum ſemel e medio tollas, ſemelq; crucis ſupplicio dãnes. Quadrat in hunc locum quod Dauid ait. Quare fremuerunt
Pſalm, 2 gentes, & itẽ. Aſtiterunt reges terræ. & reliqua quæ ſequuntur, quæ vniuerſa Petrus in Apoſtolicis Actis in Chriſtum
Actuũ. 4. refert. Ita & illud, Surgentes teſtes iniqui quæ ignorabam
Pſal 34. interrogabant me. Diſſipati ſunt nec compuncti corde. Sequitur, Frenduerunt ſuper me dentibus ſuis. Moxque, Dilatauerunt ſuper me os ſuum, dixerunt euge euge viderũt oculi noſtri, paucisque interpoſitis, deuorabimus, nimirum Chriſtum, non contenti ſupplicis, flagris, conuitiis, & id

genus mile ſcômatû:quibus hactenus affectus eſt. Qui occidatur,deuoretur,nec nomé elatura eius neq; méoria vlla ſuperſit Non ſecus contigit Hiere.& pleriſq; aliis Proph.
Videns autem Pilatus quod nihil proficeret,ſed magis tumultus fieret,accepta aqua lauit man⁹ ſuas coram populo,dicens,Innocens ego ſum a ſanguine iuſti huius,vos videritis.

Perinde atq; iuxta Hiero diceret,Ego quidem innocentem liberare volui,verum,quia ſeditio oritur,& rebellionis crimen contra Cæſaré mihi impingitur,vt lauo manus,ita & conſcientiam Vox vera ſanguiné fundit,& quod deus ad Cain ait, Vox ſanguinis fratris veſtri e terra aduerſus parricidas clamitat,voſq; criminis reos arguit. Ego legis miſter ſú,quãtú ad me attinet,nô dãno innocenté,teſtes eſtis vos teſtis eſt hoc tribunal & quotquot a conſiliis præſto ſunt, poſtremo & manus ex aqua expiatæ & lotæ,teſtatur me nolle cruentis veſtris conatibus,moré gerere: Quod ſi morem geſſero inuitus,nolens in veſtram concedo ſententiam. Gene.4
Et reſpondens vniuerſus populus dixit Sanguis eius ſuper nos,& ſuper filios noſtros.

Horrenda profecto eſt hæc cæcitas,ſibi ipſi malû præcari. Quis enim tã ſibi ipſi malus vnquã, vt aliorû errata, in ſe corrigi cupiat? Atqui plebs hæc inſana ac varia,(quæ paulô ante Ieſu encomiû ſalutis occinuit)in ſeditioné verſa,in ſe ſuoſq; filios vindicé dei iram exeri cupit, modo pronû ciet pro ſe Pilatus,Sanguis,inquit,eius ſuper nos ſeu noxius ſeu innocens fuerit,nihil ita magni refert,modo effundatur noſtriſq; voluntatibus ſatisfiat. Siccine miſeri eſtis cæci vt impédas malû nô cernatis? Quin expletis menſurã patrû veſtrorû,vt non tã huius innocẽtiſſimi agni ſanguis quam & Abelis & omnium Prophetarû a vobis requiratur voſque accuſet,voſq; iuſto dei iudicio damnatos côuicat. Matt 23
Et tûc Pilat⁹ volés ſatiſfacere populo adiudicauit fieri petitioné eorû.Dimiſit aut illis Barrabã,eû qui propter ſeditioné & homicidiû miſſ⁹ fuerat in carceré,qué petebant,Ieſum flagellis

Ieſum tradidit voluntati eorũ vt crucifigeretur
Sunt qui huc multa corradũt, de ſẽtẽtiæ forma, quæ ergo
vt non damno, ita nec probare poſſum, quandoquidẽ ſcri-
pturæ authoritatem non habeo. Si tamen vlla forma ex ta-
bella pronũciata eſt, exiſtimo eandẽ fuiſſe quæ titulo cru-
cis inſcripta fuit: Nempe talem Ieſum Nazarenum regem
Iudæorum, iubemus principio, flagris cædi, ad vltimum
(quod iudæis accuſatoribus probatur) crucis ſubire ſup-
plicium. Adſis Chriſte zelotypos, adſis huic tribunali, te-
cunq; alta mente reputa, iniquam ſententiam animaduerti-
to qui ſint iudices, qui accuſatores, qui teſtes, quæ acta, vt
vocant & merita cauſarum. Iudicatur vt homicida, qui e
faucibus mortis nos eripuit interim tamen vt agnus corã
Eſa.53 tundente ſe, ſilet. Excipit truculentam ſententiam, demittit
atq; in terram defigit inclytam faciem. Abſoluitur quoque
reus, & ſeditioſus homicida, ipſi innocẽtiæ præfertur, mul
toq; iuſtior a tota multitudine ſẽfetur. Hinc voces illæ tru
culẽtæ, non hunc volumus, non hunc eligimus, ſed tolle
hunc, inq; crucem hunc figito. Hic habes verum dixiſſe
Eſa. Filios enutriui & æducaui, ipſi autem ſpreuerunt me.
Eſa.1. Dereliquerunt dominum, blaſphemauerunt ſanctum Iſrael
abalienati ſunt retrorſum Et mox de ciuitate. Iuſtitia ha-
bitauit in ea, nunc autem homicidæ. Sunt qui huc adnotãt
tres coronationes Chriſti, quarum prima adhibita eſt, vt
Iudæis ſatiſfieret: altera, poſt latam ſententiam, cum pro-
priis indueretur, quo melius ab omnibus cognoſceretur,
veſtibus, tertia, cum iam in lanienã adeoq; caluariã duct⁹,
cruci affigeretur. Sunt & alii qui hunc bis flagris cæſum
autumant, ſemel, qua Iudæorum ſædare voluit irritatos, &
veluti oeſtro percitos in xp̃m. aios, q̃ oim fuit acerbiſſima
& ſæuiſſima. Poſt quoq; iuxta Ro. leges, q̃ dãnatos vlti-
mo ſupplicio virgis cædere iubẽt Quorũ pietati nõ facie
refragor, imo ꝓbo virorũ ſãctorũ tã ſedulũ ſtudiũ erga ſup
plicia & mortẽ Chriſti. Oẽm enĩ lapidẽ mouere videntur,
vt hic Xp̃o gratẽtur, tãtũq; beneficiũ ferant acceptũ patri
quod vero dici Mar. Ieſũ volũtati eorũ traditũ poteſt mõ
in Iudæos, quorũ prauis conatib⁹ ſatiſfactũ erat iniqua ſẽ
tẽtia, mõ i miniſtros iudicii cõpetere. Nõ enĩ licuit Iudæis

exequi latã ſententiã, ſed Pilati miniſtris id delegatũ erat.

Tunc milites prẹſidis ſuſcipientes IESVM in prẹtorium, & poſtquam illuſerunt ei, exuerunt eum purpura, & induerunt eum veſtimentis ſuis, & educunt illum vt crucifigerent eum.

Illuditur rurſus piiſſim⁹ Ieſus, & probris afficitur, & quod Dauid ait Dolor meus renouat⁹ eſt. Exuitur purpura. qua nuper ludibrio habitus eſt, induitur ꝓpriis vt ab oib⁹ agno ſcatur. Nihil nõ excogitant malorũ ſcelerum miniſtri, quo xp̃m porro extinguãt, porroq; doloribus afficiãt. Obtinet vbiq; ſæua tyrannis imperiũ, ſuãq; vim in Chriſtũ exerit. Ps. 38

Ducebantur autem & alii duo nequam cum eo, vt interficerentur, & baiulans ſibi crucem, exiuit in eum qui dicitur caluariæ locum.

Multo eſt hæc põpa ab ea diuerſa, qua excipiebatur a turba occinẽte oſanna. Benedictus qui venit in noĩe domini. Hiſtoriã nouimus, & paucos ante dies ob oculos poſitã vidimus. Ducitur hic ĩnocẽs agn⁹ ad victimã, ducitur ad laniũ, antiquã repete figurã. qua hircus emiſſari⁹ mactatur, ĩ quẽ oĩa noſtra recidũt p̃ctã. Comitãtur duo ſceleratiſſimi homicidæ, mortis mancipia, innoxium agnum. Comitemur & nos, egrediamurq; extra caſtra, vt præcipit Paulus. Improperiũ eius portantes, locum adeamus Caluariæ, nõ iam religiorũ, neq; ſũmo ſacerdote dignũ, ſed prophanũ, execrandumq;. Baiulat ipſe ſibi crucem. i. noſtra peccata, noſtrãq; mortẽ, vt ſua morte tollat, euincat, atq; in ſeipſo triumphet Quis hic ſuſpitia, quis lachrymas cohibere põt? Aïaduertat qui volet, ſecũq; ipſe reputet, quãti hic eſt, qui ingreditur, quo milite ſtipatus, quo diademate inſignis, potiſſimũ cauſſa tibi interius verſanda. Et quidem ſi cauſſam noſſe velis, audi plenis verbis Petrum intonantem. Tradebat autem iudicanti ſe iniuſte, qui peccata noſtra ipſe pertulit in corpore ſuo ſuper lignum, vt peccatis mortui iuſtitiæ viuamus. Lege Euangelium paſtorem, qui humeris propriis errãtẽ ouẽ reduxit in proprias caulas, & ſatis intelligere poteris, te hãc ipſam eſſe quæ errauit, quæ in fauces luporum incidit. Ipſe ego inquit per Ezechielẽ, reducam oues meas,

Mat. 21. Leui. 16. Heb. 13. 1. Pet. 2. Luc. 15. Ezec. 34.

& quod infirmum cõſolidabo. Ipſe paſcã in locis viricub'.

Sequebatur autem illum multa turba populi & mulierũ, quę plãgebãt & lamẽtabãtur eum. Cõuerſus aũt ad illas Ieſus dixit, Filiæ Hieruſalem nolite flere ſuper me, ſed ſuper voſipſas flete, & ſuper filios veſtros. Quoniam ecce venient dies in quibus dicent. Beatę ſteriles, & ventres qui non genuerunt, & vbera quæ non lactauerunt, Tunc incipient dicere de montibus, Cadite ſuper nos, & collibus operite nos, Quia ſi in viridi ligno hęc faciunt, in arido quid fiet?

Ad eum fere modũ habet Lucas, quo ſignificare vult multos quidẽ fuiſſe, qui Chriſtũ ſequuti ſunt, ſed alio atq; longe diuerſo aĩo. Nã ſicut bene dixit Beda, alia mente mulieres religioſæ flent, ac innocentem lugent, alia Phariſæi & Scribæ obſtrepera ſtentoriaq; voce exclamant. Cruci affige. Et, Tolle, tolle eum. Illæ commiſeratione, ii vero inſano furore ducuntur, ſanguinemq; Chriſti ſitiunt. Quanquam interim Chriſtus has mulieres ad ſeipſas deplorandas reuocet. Nolite, ĩquit, flere ſuper me, ſed ſuper voſipſas Vos veſtrique principes dignas res lachrymis admittitis, eoq; vos, ædes veſtras, templũ quoq; hoc celeberrimũ, deniq; dulciſſimas proles longe grauiora manent ſupplicia. Quod malũ, neq; lachrymis vllis expiabitis, quãlibet inexhauſtis & multis. Quin venient dies, quibus dabitis pœnas alioqui grauiſſimas. Auferetur enim a vobis regnum, &

Mat. 21. dabitur gẽti facienti fructus, ſedebitiſq; ſine rege, ſine legis ſine Ephot, ſine Theraphin, ſine vllis diuinis præſidiis, venient enim Romani principes velitis nolitis, voſque in nihilũ porro redigẽt. multoq; magis deplorãdi eritis, quã olí veſtros miſerãdos caſus veſtrãq; ſubuerſionem, in ſuo Cinoth deplorauit Hieremias, dicens, Quomodo ſedet ſola,

Thre. 1. ciuitas plena populo, ſequitur. Omnes portæ eius deſtructæ, ſacerdotes eius gemẽtes, virgines eius ſqualidæ. Paruu

Ezec. 18. li eius ducti ſunt in captiuitatẽ, eritq; ea parabola veriſſi-

ma, qua dicitur, patres veſtri comederunt vuam acerbam, Tre. 5.
& dentes filiorum obſtupuerunt. Patres, inquient filii ve- Matt. 22.
ſtri peccauerunt, & non ſunt, & nos iniquitates eorũ portauimus: nos pœnas damus, eo quod non cognouimus tempus viſitationis noſtræ, quod verũ hæredẽ e vinea domini eiecimus, electũq; in crucẽ egimus. Sẽtietis, ſentietis credite mihi, diuinæ iræ vim ac pœnitentiã, quãdoquidẽ eo crudelitatis euaſura eſt obſidio, deinde & captiuitas ipſa, vt vos in extremã, quã ſemper horruiſtis ſeruitutem detrudat. Nec id exiſtimetis facile futurum, atque ſine multo incommodo veſtro euenturum, antea enim deſperabitis, voſmetipſos, antea ad montes, ad petrarum latebras confugientis, antea filios veſtros quanlibet adamatos, non iam dæmonibus, ſed vobiſipſis ſacrificabitis, veſtriſque dentibus præ famis magnitudine lacerabitis. Id qui nolit credere Ioſephũ legat. Quandoquidem ſi ego, qui vitis fructifera ſum in domo domini, qui nũquã emarcui, qui optimos fructus nunquam nõ produco, tã atrociter vobis iudicor, examinor, quid vobis qui aridi eſtis iamq; radicitus euulſi e naturali olea, putatis futurũ? Certe in opprobriũ eritis & deriſionem vicinis veſtris. quod induraueritis ceruicem veſtram, quod vos multis nominibus reos apud patrem arguere poſſum, me q; Pſal. 78.
nemo eſt, qui peccatorũ arguere poſſit. Contra ego omnes.

Exeuntes autẽ inuenerũt hoĩem quẽdã Cyrenæum noĩe Simonẽ, patrẽ Alexãdri Ruffi, prętereuntẽ, & venientẽ de villa, hũc apprehenderũt, & angariauerunt vt tolleret crucem eius, & impoſuerunt illi crucẽ portare poſt Ieſum. Obſeruandum Chriſtũ propriis humeris, id quod Eſa. & Ioannes narrant. ſuã ipſius crucem baiulaſſe aliquandiu. Vbi vero animaduertunt hũc e faſcina grauari, vtpote qui iam ferme exhauſtus erat, vt mortẽ accelerarent, iungunt illi baiulandæ ſociũ, quãquã renitẽtẽ, id q̃d peregrina voce ſignificãt angariarunt. Quam Suidas Perſicã exiſtimat, tranſlata autem ad quoſuis qui ſeruorũ aut iumentorum ritu, baiularent onera vt multi ſolent clitellarii, qui mallent, ſi liceret excutere onera & ſarcinas impoſitas clitellis, quã ferre quo fit vt flagris

& fuſtibus cogantur. Ita hic Simon Cyrenenſis (quæ Lybiæ eſt vrbs) ad ferendam crucem poſt Ieſum, adactus eſt. Metuo multi hunc ſequantur, qui propriam quam impoſuit Chriſtus nobis crucem, non niſi flagris coacti, portare volunt. Quales pleroſque inuenies, qui Monaſticem ad parẽtum amicorumque importunitatem ſunt profeſſi. Quibus ſatius multo fuiſſet veritatem non agnouiſſe, quam neceſſitati vſqueadeo ſeruire, vt vix vnquam liberam habeant conſcientiam. Contra quos Paulus, Non ex triſtitia ueque ex neceſſitate. **Et perducunt illum, & peruenerunt ad locum qui dicitur Golgatha Hebraice, quod eſt interpretatum Caluarie locus.** Golgatha Hierony. teſte. Siruin eſt, no. Hebræum, ſonat locum caluariæ, id eſt, quod in eo iacerent capita dannatornm, non ob caluitium Adæ quem mentiuntur ibi ſepultam, quum iuxta Ebron in libro Ioſue legatur ſepultus. **Et dabant bibere myrrhatum vinum cum felle mixtum. Et cum guſtaſſet, noluit bibere.** Opinor vinum quod dam elegans apparaſſe mulieres quaſdam, quæ hunc ſequebantur, & miniſtrabant, vt eo refocillaretur, & quantulaſcunque ſumeret vires. Verum perditiſſimi homines, quo eius mortem qualicumq; occaſione accellerarent. vinum acidum, aloe myrrhaq; corruptum dare malum. Hilarius enim legit vinũ. Chryſoſto. acetum, quia acidũ erat. & vel felle vel myrrha corruptũ. Ipſi vero fanatici homines, quod optimũ

n os. 2 erat, petiſſabant, vt bene ocaculo Amos prædictum erat, Vinum damnatorum bibebant, id, eſt, Chriſti, qui pluratiuo numero damnatorum dicitur, quod in hunc omnes damnati impegerint, omneſque liberandi ac in libertatem ſpiritus aſſerendi ſint. Multo aliter a Salomone decretum erat, in

Proue. 1. Prouerb. Date ſiceram mœrentibus, & vinum qui amaro ſunt animo, vt bibant & obliuiſcantur ægeſtatis ſuæ & dolores non reordenrur amplius. Contra ſceleratiſſimi milites ægerunt, addentes affliſtionem afflicto.

Et ibi crucifixerunt eum, & cum illo alios duos latrones, alium a dextris, & alterum á ſiniſtris eius, medium autem Ieſum, Et adimpleta

eſt ſcriptura quę dicit, Et cũ iniquis reputat⁹ ē.
Adeſte adeſte mei auditores, hucque omnes veſtros cogi- Eſa. 53
tatus omnes amici vires conuertite. Grande imo & horrē-
dum ſpectaculum, ob oculos noſtros paucis verbis Euan-
geliſtæ omnes ponunt. Duobus enim verbis ſe abſoluunt,
Et ibi crucifixerunt eum. Nolo exiſtimes, tam cito factum.
quam citu dicto, imo fuſius ibi omnia & exactius diſpi-
cienda ſunt. Principio igitur obſerua, rurſus exui Chri-
ſtum corona, veſtibuſque omnibus, hinc ſtillicidium toto
corpore ebullit, hinc cruore omnia conſperguntur, imo ci-
catrices omnes, plagæ quoq; ac vulnera flagris ſpiniſq; ac
repribus irrogata nouantur & in iuſtum riuulum exube-
rant. Notauit hoc duobus verbis in Threnis ſuis Hiere. Thre 1.
Multi enim ſunt gemitus mei, & cor meum mœrens. Et Ibid. 2.
item. Effuſum eſt in terra iecur meum, ſuper contritione fi- Ps. 68
lii populi mei. Et Dauid, Quoniã quē tu percuſſiſti, perſe-
cuti ſunt, & ſuper dolorē vulnerum meorum addiderunt.
Et illud, Vt intingatur pes tuus in ſanguine. Quibus colli-
gimus toto in corpore Chriſti, ſanguinē ſperſum, adeo vt Ibid. 57
etiã propriũ ī ſanguinē pedes ſuos tīxerit, ita manus, ita ca
put, ſic faciē, ſic oculos, deniq; & oīa membra ſanguine lita
erāt. Secũdo dũ ita nudatur Chriſtus, interī crux aptatur.
paratur locus infigendæ cruci, ſcalæ, claui, & quicquid erat
laniando corpori accommodum. Sedet ipſe interim ſoli-
tarius defixis humi oculis, cernitur ab omnib⁹, ridetur, hic
frontem exporrigit, ille frendet dentibus, alius intētat mi-
nas, enſes, lanceaſq; vibrat. Idem fore in Iob licet animad Iob 2.
uertere, quē diabolus tã ſæuo vlcere percuſſit, vt a planta pe
dis vſq; ad verticem capitis, nihil eſſet reliqui. Qui teſta ſa
niē radebat, ſedens in ſterquilinio. Dixit autē illi vxor ſua,
Adhuc tu permanes in innocentia tua? Verba ſunt adulte-
ræ Synagogæ aduerſus innoxium Chriſtum. Verum quid
ille? Nudus egreſſus ſum de vtero matris meæ, nudus re-
uertar illuc. Tertio, ſubeat in animum, & miſera illa con-
ditio, quod tot⁹ ſpoliatur veſtib⁹, nō quilibet, neq; obſcuro
loco nat⁹ quiſpiã, ſed æterni ætern⁹ patris filius, in quo nō
modo ſunt oēs theſauri ſapientiæ & ſcientiæ Dei repoſiti, Colo. 2.
ſed ipſa etiamnum plenitudo in hoc corporaliter deitatis

reſidet. Is is eſt, qui nudus hic ingloriusque moritur, nec qualiter morte, ſed turpiſſima, ſed ignominia pleniſſima. nec ob propria flagitia, ſed ob aliena, adeoque ob noſtram nequitiam, impietatem. Is is eſt quam coram cernis egenum, ac omnibus rebus deſtitutum, de quo legis, Domini
Pſ 23. eſt terra & plenitudo eius. Et item, Pulchritudo agri me-
Ibid. 49 cum eſt. Et item, Bonorum noſtrorum non indiges. Atqui
& item. 15. hic tantus, egeſtate fame, ſiti, nuditate premitur. Eo pertinet quod Hiere. ait. Recordare paupertatis meæ, abſynthii
Thre. 3 & fellis. Paul' ſuis Corinthiis, Cũ diues eſſet propter nos,
2 Cor. 8 factus eſt egenus, vt illius inopia diuites eſſemus. Quarto reuocanda eſt hiſtoria de ſerpente, quem palo affixit Mo-
Nume. 21 ſes, de quo habes & in Nume. & in Ioanne ad hunc mo-
Ioan. 3 dum, Sicut Moſes exaltauit ſerpentem in eremo, ita exaltari oportet filium hominis, vt omnis qui credit in ipſum nõ
Ioan. 12. pereat, ſed habeat vitam æternam. Itemq;, Cum exaltat' fuero a terra omnia traham ad meipſum. Non ergo te tua voluptas ad quiduis, ſed Chriſti crux ad crucem adeoque ad Chriſtum ipſiſſimum trahat. Ipſe enim eſt penes quem vita noſtra, ſpes quoque ac ſalus pendet. Ad hũc igitur nudũ nudus confugias oportet ſi modo ſanitatẽ cõſequi, ſi vitæ in-
Gene. 22. tegritati reſtitui velis. Habes hic multa de Iſaac immolatio-
Ibidem 3 ne, multa de ſanguine hirci, de cineribus vituli, de ligno vitæ quod in medio paradiſi poſitum, vitã præſtabat, quæ omnia ſi ad viuum expendere pergã, non mõ dies hæc ſed annus hic deficiet. Miſſa quocirca hæc facienda nobis ſunt & ſuis tẽporibus reſeruãda. Tuum eſt igitur optime auditor, ac Chriſtianæ frater, vt huc omnia ſtudia tua cõferas, ne au-
Prouer. 1 dias obiurgantem Chriſtum, Vocaui & renuiſtis. extendi manũ meã & non erat qui aſpiceret: Deſpexiſtis omne conſilium meum. Adito igitur miſericordiæ hunc thronum cũ fiducia, vt auxilium opportuno tẽpore aſſequatẽ. Haurietis inquit Eſa. aquas de fontib' ſaluatoris, & dicetis in illa die,
Eſa. 12 Confitemini domino. Cur ita? Quia operatus eſt ſalutem in medio terræ, quia ſuſtulit chirographum damnationis no-
Colo. 2. ſtræ factus pro nobis maledictũ, vt nos maledicto & ana-
Gala. 3. themate liberaret. Imo fact' eſt redẽptio, pax cõcordia. Hæc
1. Cor. 1. enim bona ſunt, quæ crux ipſa continet, hæc bona a Chri-

ſti vulneribus ceu viuo latice ſcatent, hinc eſt illud, Tranſire ad me omnes qui concupiſcitis me, & a generationibus meis adimplemini. Et illud, Domine apud te eſt fons vitæ. Ad ignominiam vero pertinet, quod ait Lucas, duos latrones ſimul cruci affixos, Marcus addit, medium autem Ieſum, vt videlicet & famam (quæ hactenus fuit inculpata) ex ſociis ſcelerum complicibus, inquinarent, perinde atque ipſe dux & ante ſignanus omnium eſſet Aiteſtē Eſai. Et cum ſceleratis reputatus eſt. Igitur enim formam ſerui accæpit, vt non ſecus quam ſeruus iudicari & damnari, vel ad flagra, vel ad mortē poſſet. Sunt qui aiūt, dum in altum crucem erigerent ſuppliciorum miniſtri, hanc rurſus terræ ælliſam vel forte, vel opera data ne ſe ſanguine vndiq; effluēte fœderent, eoq; caſu oēs neruos, venas, & vulnera ſimul inundaſſe, rupta, & conquaſſata, id quod cœleſtem patrem adeo offenderat vt iam deſtinaret totum humanum genus ſtirpitus delere ac euellere porro Quā iram deprecaturus optimus filius, qui ſe caduceatorē, ſequeſtrūque inter Deum hominesque ſuapte voluntate conſtituerat, ita infit, vt habet Lucas. Pater dimitte illis, non enim ſciunt quid faciunt. Hac oratione tum rotunda tamque lugubri commeruit Chriſtus condonationem eorum criminum, quæ omnes mortales mortis æternæ reos arguebant, potiſsimum vero adiratum numen aduerſus eos qui ſuppliciis iam ſæuis & atrocibus innocentem Dei filius affecerunt, placebat & reconciliabat quoque. Nullū enim flagitium, nullum piaculū quālibet impium, quālibet æternis flāmis expiendū, huic vel æquare poteſt, ſi Anſelmo pio alioqui iuxta & erudito viro credendū eſt, quo impii homines Dei & virginis filiū cruci affixerunt. Id quod ſatis erat Chriſto cognitū, eoq; pro ſuis crucifixoribus exorauit, &, vt Paulus ait, exauditus eſt pro ſua reuerentia. Non eñ potuit hunc pater cœleſtis non exaudire, qui perpetuo ſe diuinæ voluntati accommodauit, ac ſubiecit. Ignis ille diuini amoris Chriſti pectus adeo ſibi mancipauerat vt nihil niſi clæmentiā, nihil niſi fauorem erga nos & cōmiſerationē ſpiraret. Quo magis noſtra crimina contulit cum patris offenſa, eo magis ardore flagrabat, magiſq; compre-

Eccle. 24. Pſal. 35. Eſa. 53. Heb. 5.

Exod.32. cabatur patrē,vt ignoſceret,vt iratū animū, vindiceēq; poneret irā.Non multo ſecus ægit Moſes, quando proiectis fœderis tabulis,cōfractiſq;, ac deinde e medio ſublatis ſce-
Rom.3. lerum patratoribus,ſe vel e libro vitæ deleri petiit, vel noxam remitti ac cōdonari.Ita & Paulus optabat anathema eſſe a Chriſto pro fratrib⁹ ſuis Iudæis,& alii itē innumeri itidē fecere,qui maluerunt tēporaneas ſubire pœnas,quam aliorum interire animas, periclitari ſalutem .Sic Chriſtus maluit animā ſuā in manus tradere inimicorū ſuorū, quā perire nos,qui mortis ipſius cauſſa extitimus.Quāquā hoc dolendū ſit, hac precatione paucos admodū permotos & cōuerſos,neq; eīn ſe Phariſæi,neq; milites, imo,ne vulgus quidē,id qđ mox audiem⁹,ad fidē cōuerterūt. Solus vnus extitit latro qui a perfidia reſipuit,cæteri oēs ſub increduli tate concluſi ſunt.Nō hos innocētia(quæ principē cōmiſerandi locū tenet) ab incredulitate reuocauit,neq; conuertit ſupplex Chriſti oratio Pergunt,vt ſunt furore perciti oēs, & exclamāt,Vah qui deſtruis templum Dei Hoc exemplo tā inſigni diſcimus,magnā nobis cōdonandi errata proxi-
Heb.5. mis neceſsitatem impoſitā. Qn̄doquidē Chriſtus tā anxie pro ſuorū exorauit crucifixorū delictis. Verū Pōtifex erat. Pōtificis aūt eſt(ſi Paulo credimus)nō tā ꝓ ſe,ſed etiānū ꝓ ſuis ſacras litare hoſtias, proq; populo toto Itaq· ſi qn̄ & nos vel ſacrā hoſtiā litare,vel p̄ces fūdere,vel corpa noſtra in arā crucis offerre volumus, reddereq; vitulos labiorum noſtrorū id curemus oportet,vt anteaquā adeam⁹ ſacra,mē tē ab oī liuore,ac maleuolentia purgemus, quin reconcilie-
Rom 12. mur fratri noſtro,ponam⁹ irā,ponamus latēs odiū, linqua-
Matth.5 mus Deo vindictam.Nolite,inquit Paulus,reddere malum
Ibidē.18. pro malo.Et Chriſtus Si offers munus tuū ad altare, & ibi recor.&c.ſequitur:recōſiliare fratri tuo prius . Et itē . Ita & pater veſter cœleſtis faciet vobis, ſi non rem.vnuſq. Heus nos perditos hoīes,qui nō antea remittimus fraternā offēſam,quā mors miſerā animā ad Barathrum mittat.Nr̄a vitia,odiūque noſtrū,vſq;adeo inueteratū eſt,vt ne forcipe, neq; bipeni eliceree ex multorū cordib⁹ poſsis . Interim tū gloriamur Chriſtū nos īdutos, Xp̄o inauthoratos , Chriſtiq; ſanguine in libertatē filiorū Dei aſſertos, quāquā lō-

go interuallo abſumus a Chriſto. Addimus mala magis, impietatē impietati, dū nō ſatis exiſtimamus odiſſe fratrē, niſi etiānū illi, nihil nō moli, ominemur, ac precemur etiā Cadat inimicus me᷒ hodie in man᷒ hoſtiles, maſe pereat corripiatur furore, nunq̃ fœliciter illi cedat. Siccine eſt ꝓfiteri Euāgelium? Sicine eſt imitari Chriſtū Hoccine eſt exequi q̃ Chriſtus?orarꝫ pro inimicis, bene mereri de oībus, officio atq; bñficio afficere ēt eos, q vitā eripere q mortem intentare volunt. Scripſit autem & titulum Pilatus & impoſuerunt ſuper crucem, ſupra caput eius cauſſam ipſius ſcriptam, Hic eſt Ieſus Nazarenus rex Iudæorum. Hinc ergo titulum multi legerunt Iudæorum, quia prope ciuitatem erat locus, vbi crucifixus eſt IESVS & erat ſcriptum literis Græcis, Latinis, & Hebraicis. Dicebant ergo Pilato pontifices Iudæorum, Noli ſcribere rex Iudæorum, ſed quia ipſe dixit, Rex ſum Iudæorum Reſpondit Pilatus. Quod ſcripſii, ſcripſi. Ad notandum hoc loci, Pilatū, virū alioqui prudētē & peritum clanculū a ſe ſermen depellere, & in Iudæos reiicere, atq; ideo dicitur qđ accuſationē ſeu crimē inſcripſerit tabellæ, id ē n̄ notat vox illa cauſſam Græcæ, aitiam, Addit autem & titulum, ſeu inſcriptionē, ſeu epigraphe, ne exiſtimes facile ē ā inſcriptionē eē raddā, id qđ ſubinde & ea verba indicāt, quibus, dū vrgerēt Iudæorū cōpluſculi vt epigraphin mutaret Pilatus, conſtanti animo reſpondit, Quod ſcripſi, ſcripſi. Non ita facit Principū ¦noſtratiū vulgus, apud quos eſt, māda remandi, modicū ibi, modicū ibi, ¦expecta, reexpecta. Ipſis ethnicis videlicet peiores, eoque grauius ſubituri ſupplicium. Quodq; ſceleſtius multo eſt nō ſolum fœdera pactaq; ritæ inita reſcindūt, ſi vel in minimo ſe lædi itelligāt Verūetiam ſcribunt ac finguntleges, Singraphaq; iniuſta, vt pecuniam emulgeant, vt ſua marſupia repleant. Principes inquit Eſa. tui infideles, ſocii furum, omnes diligūt munera, ſequuntur retribu. Quotus enim ex eis non mu-

¦Noſtratiū prīcipū ex lucri odore incon-ſtantie

Eſa. 1.

tat ſententiam,quamlibet iuſtam,quotus non reuocat,non abrogat,non reſcribit,non cancella (agnoſcis enim technas,& ataneorum telas,quibus deuorant pauperem in abſ

Triũ linguarum Græcæ.& Latinę He breæque vtilitas.

condito)ſi modo ſuis cenſibus aliquid accumulare poſſit, ſi augere patrimoniũ poſſit? Quod vero titulus,Græce,Latine & Hebraice ſcriptus eſt, non eo pertinet quo multi torquent. Nempe vt is linguis ſolus nobis internoſcatur CHRISTVS,ſed quo declaretur,has linguas maximũ præſtare commodũ,expedire iter iis,qui ſcripturas interpretari pergunt,Deinde ꝙ Romanis & Latina & Græca lingua ſub id temporis eſſet familiariſſima· Erat enim Roma quaſi altera Græcia,id quod Latium totum imo & Gallia teſtatur. Quæ ſuo vulgari idiomati,multa cum Græce tum Latinæ miſcent. Quanquam ad has lingnas ſe non ita deuinxerit Deus,vt ne aliis quidem intelligeretur Quando & barbara natio,& Scytha & indus quoque ac Germanus,ſuo

Philip 2. Non cuiuis linguę ſacrũ celebrãdi ritũ permittẽdum.

idiomate hunc diſcant,& cognoſcant cognitum que & ament & collaudent. Omnis enim lingua confiteatur &c. Quo tamen non conſequitur ſacrum celebrãdi ritum,in quamlibet linguam vulgarem permutemus, ſacraque profanis miſceamus. Neq; enim ſunt arcana myſteria,maxime quæ ad ſacrũ illũ & myſticũ canonẽ ſpectant,ita traducenda,vt omnibus ludibrio habeantur. Atqui de hac re in locis noſtris communibus pleraque multa.

Poſtquam autem crucifixerunt eum,milites acceperunt veſtimenta eius,& fecerunt quatuor partes vnicuique militi partem,& tunicam,mittentes ſortẽ ſuper eis,quod quis tolleret, Erat autẽ tunica inconſutilis, deſuper contexta per totũ. Dixerunt ergo adinuicem Non ſcindamus eam ſed ſortiamur de illa cuius ſit, vt ſcriptura impleretur dicens. Partiti ſunt ſibi veſtimenta mea & [illegible] em meam miſerunt ſortem. Et milites [illegible] fecerunt & ſedentes ſeruabant eum. [illegible] attinent,nulla interpretatione quũ ſint ſatis [illegible] expoſita,indigent Nemo enim non intel-

ligit quatuor fuiſſe ſuppliciorũ miniſtros,hoïes alioqui
perditiſſimos & amariſſimos. Vtpote qui Chriſti veſtes
perditi ſint,& ſorte inter ſe diſtribuerint, id quod oraculo
ꝑdictũ fuit a Dauide res id vate. Horũ enĩ erat voluntati
Xp̃s traditus. Significatũ eſt id piaculi in Canti. q̃n Spó- Pſal.21.
ſa in ſe ſpouſi trãsfert verba Percuſſerũt me & vulneraue- Can.5.
runt me,tulerũt palliũ meũ cuſtodes murorum. Quo nomi
ne ii deſignantur,de quibus hoc loci. Et ſedẽtes ſeruabant
eũ,ne videlicet vel ſuapte virtute e manibus eorum elabere
tur vel alieno præſidio,id eſt populũ expectantis, raperetur
Stabat enĩ populus expectãs inquit Lucas nimirum vt vi
deret finem,& ſi res male cederet, ipſe manus iniiceret in
ſcelerũ patratores potiſſimũ vero in Phariſæos,qui Chriſti
ſermonibus erãt notati. Allegoriam vero pertinet, quod
incõſutilẽ tunicã diuidere ac ſcindere noluerũt, quo facto
ecclesiã neſcii ſignificacãt. Neq; enĩ vllis ſectis,vel ſciſma-
tis eccleſia Chriſti ſcindẽda eſt, niſi ethnicis ſceleratiores
eſſe velimus. At vero quot ſunt qui hoc ſeculo calamito-
ſo hanc ſcindũt,arrodũt,lacerãt,patiuntur? Domine,inquit
Dauid Eccleſiæ nomine, quid multiplicati ſunt qui tribu
lant me,multi inſurgũt aduerſum me? Rapit ad ſe aliquo
tã partẽ eccleſiæ Lutherus,nonnullam Oecolampadius &
Zuinglius,maximã Eraſmus,quẽ ego eo inter hos mili-
tes Pilati reiicio,quod eodem Marte,eodẽq; ariete & ipſe
eccleſiæ cærimonias impetit,quo Lutheraui,niſi quod hic
locatur perpetuo,illi vero ſeriorẽ tractant, quaſi vero has Fides lu-
ſtrophas nemo intelligat, ac fides noſtra ludum patiatur, dũ nõ pa-
Id quod tamẽ hic Pilati miles ĩ familiarib⁹ illis colloquis titur.
palã facit Sed væ homini illi,per quẽ ſcãdalon venit. Ipſe
oua nidulo impoſuit alii excludunt, ipſe arma ſuppedita-
uit,aliiiis in perniciẽ ouiũ Chriſti abutũtur,ipſe frigidam
ſuffudit hoſtib⁹ eccleſiæ,interĩ tamẽ ſuã innocẽtiã(ſi Deus
velit)oĩbus inculcat,Sed nõ ſecus innocens,quã is qui di-
xit.Innocẽs ego ſum a ſanguine iuſti huius. Dei eiuſcemo- Matt.12.
di ſectariis Chriſtus, Qui non eſt mecum, contra me eſt. 2.Pet.2.
Et Petrus. Erunt in vobis magiſtri mendaces, qui intro-
ducẽt ſectas perditionis, ſequitur. Et multi ſequẽtur eorũ
luxurias,per quos via veritatis blaſphematur. Sed mittam⁹

has vipereas ſoboles, quæ matrē ī ipſo partu euiſcerāt iugulant, occidūt, dabunt ſuo iudici pœnas, niſi palinodiā olim̄ tecinerit. Non ego traduco hos tabulas, ipſi ſeſe traducunt & ſcriptis & calamo, ſatiſq; declarāt ſe ad vnam eccleſiā non pertinere, qui miſere huius pios alioqui & religioſos ritus conuitiis, ſcommatis, maledictis inceſſunt.

Prętereuntes autē blaſphemabant eū, mouentes capita ſua & dicentes. Vah qui deſtruis templum dei, & in triduo illud reædificas, ſalua temetipſū, ſi filius dęi es deſcende de cruce. Similiter & principes ſacerdotū deridebāt eum illudentes eū ad alterutrum cū ſcribis & ſenioribus dicebant. Alios ſaluos fecit, ſeipſum nō poteſt ſaluum facere. Si Chriſtus rex Iſrael eſt dei electus deſcendat nunc de cruce, videamus & credamus ei, confidit in deo, liberet eum nunc ſi vult. Dixit enim, quia dei filius ſum.

Ridetur Chriſtus & a vulgaribus, qui paulo ante obuiis hunc exceperunt vlnis, & a principibus ſcribiſq;, vt intelligamus oēs in Chriſti mortem coniuraſſe, eo oēs naſum ſuſpendere & dicteriis afficere, aliis aliud obſtreperat voce obiicientibus. Animo tamen ſemper eodem .i. male ſano

Cur chriſt[us] de cruce nō deſcenderit.

& furenti. Exigunt rurſum ſigna, ſed generationi huic peſſimæ, aliud nullum dabitur portentum niſi Ionæ Prophetæ. Neq; enim eo animo crucem conſcendit, vt ad inſanas voces deſcenderet, inquit Bernard. ſed ad finē vſq; in cruce duraret. Factus enim eſt obædiēs patri, non modo vſque

Philip. 2. ad conuitia, nec ſolum ad verbera ſed ad crucem, imo ad mortem vſque turpiſſimam. Acdidit multa hactenus & præ

Ioan. 5 clara ſigna Chriſtus, ad quæ confugere debuerant. Ope-

ibidem. 10 ra, ait, quæ ego facio in nomine patris mei, ipſa ſunt, quæ

Ioan. 10. pōt perhibent de me. Et, ſi mihi non vultis credere operibus credite. Et rurſus. Vos non creditis, quia non eſtis de ouibus meis. Imo ſermo meus, quo interpellaui pro volens patrem, non capit in vobis. duriores enim eſtis ſaxis. Adde ob id non deſcendiſſe Chriſtum, ne patientiæ virtutem

perdidiſſe diceretur, neue offendiculo nobis eſſet, ſi quan do vrgent mali ſi diſcrimina inſtant. Crux enim ſemper nobis ferenda. Qui non accipit crucem ſuam quotidie & ſe quitur me, non eſt me dignus. Moriendum igitur in cruce nec niſi alienis manibus, alienaque & opera & ope depo- nendi ſumus, vt benedixit Bernard. Sunt multi loci, qui ad hoc factum adduci poſſunt, ex Pſal. quos ipſe tu lector vi- deas, ſi libet, non enim omnia chartis committi poſſunt Huc enim pertinet quod Dauid ait. Aperuerunt ſuper me os ſuum, ſicut leo rapi. & rugiens. Item. Circundederunt me ca. Foderunt manus & ped. Et item in alio, factus ſum ſicut vas perditum, quoniam audiui vituperationem mul- torum commo. in delictis ſuis ignoſce. Eadem & Hiere. in Thren. Plauſerunt ſuper te manibus omnes tranſeuntes per viam ſibillauerunt & mouerunt capita ſua. Moxque. A- peruerunt ſuper te os ſuum oēs inimici tui ſibillauerunt & fremuerunt dentibus ſuis. Et dixerunt deuorabimus, En iſta dies quam expectabamus, inuenimus vidimus, &c.

Luc. 9. | Pſal 21. | Ibidē. 30. | Thre. 2.

Idipſum autem & latrones, qui crucifixi erant cum eo improperabant ei, & conuitiabantur ei.

Hieron. exiſtimat, prius vtrunque blaſphemaſſe Chriſtum deinde viſis portentis vnum credidiſſe, ita & vterq; popu- lus antea deum & verbis & factis conuitiis affecit. Verum gentilis, viſis portentis, manus Euangelio dedit, factuſque eſt diuinæ promiſſionis particeps.

Vnus autē de iis qui pendebant latronibus bla- ſphemauit eū dicēs. Si tu es Chriſtus ſaluum fac teipſū & nos. Reſpondēs aūt alter, increpabat eū dicens. Neq; tu times deū, quod in eadē dam natiōe es? Et nos quidem iuſte, nam digna factis recipimus, hic vero nihil mali geſſit. Et dicebat ad Ieſum, Domine memento mei dum vene- ris in regnum tuum. Et dixit illi Ieſus. Amen dico tibi, hodie mecum eris in paradiſo.

Atqui hic multo fuit peruicacior, alteroq; inſolētior, ideo inquit vnus ex eorū numero qui pendebat, conuitiabatur,

& quod infirmum cõſolidabo. Ipſe paſcã in locis virẽtib*.

Sequebatur autem illum multa turba populi & mulierũ, quę plãgebãt & lamẽtabãtur eum. Cõuerſus aũt ad illas Ieſus dixit, Filiæ Hieruſalem nolite flere ſuper me, ſed ſuper voſipſas flete, & ſuper filios veſtros. Quoniam ecce venient dies in quibus dicent. Beatę ſteriles, & ventres qui non genuerunt, & vbera quæ non lactauerunt, Tunc incipient dicere de montibus, Cadite ſuper nos, & collibus operite nos, Quia ſi in viridi ligno hęc faciunt, in arido quid fiet?

Ad eum fere modũ habet Lucas, quo ſignificare vult multos quidẽ fuiſſe, qui Chriſtũ ſequuti ſunt, ſed alio atq; longe diuerſo aĩo. Nã ſicut bene dixit Beda, alia mente mulieres religioſæ flent, ac innocentem lugent, alia Phariſæi & Scribæ obſtrepera ſtentoriaq; voce exclamant. Cruci affige. Et, Tolle, tolle eum. Illæ commiſeratione, ii vero inſano furore ducuntur, ſanguinemq; Chriſti ſitiunt. Quanquam interim Chriſtus has mulieres ad ſeipſas deplorandas reuocet. Nolite, ĩquit, flere ſuper me, ſed ſuper voſipſas Vos veſtrique principes dignas res lachrymis admittitis, eoq; vos, ædes veſtras, templũ quoq; hoc celeberrimũ, deniq; dulciſſimas proles longe grauiora manent ſupplicia. Quod malũ, neq; lachrymis vllis expiabitis, quãlibet inexhauſtis & multis. Quin venient dies, quibus dabitis pœnas alioqui grauiſſimas. Auferetur enim a vobis regnum, & dabitur gẽti facienti fructus, ſedebitiſq; ſine rege, ſine legis ſine Ephot, ſine Theraphin, ſine vllis diuinis præſidiis, venient enim Romani principes velitis nolitis, voſque in nihilũ porro redigẽt. multoq; magis deplorãdi eritis, quã olĩ veſtros miſerãdos caſus veſtrãq; ſubuerſionem, in ſuo Cinoth deplorauit Hieremias, dicens, Quomodo ſedet ſola, ciuitas plena populo, ſequitur. Omnes portæ eius deſtructæ, ſacerdotes eius gemẽtes, virgines eius ſqualidæ. Paruuli eius ducti ſunt in captiuitatẽ, eritq; ea parabola veriſſi-

Mat. 21.

Thre. 1.

Ezec. 18.

ma, qua dicitur, patres veſtri comederunt vuam acerbam, Tre.5.
& dentes filiorum obſtupuerunt. Patres, inquient filii ve- Matt.22.
ſtri peccauerunt, & non ſunt, & nos iniquitates eorũ portauimus: nos pœnas damus, eo quod non cognouimus tempus viſitationis noſtræ, quod verũ hæredẽ e vinea domini eiecimus, electũq; in crucẽ ægimus. Sẽtietis, ſentietis credi te mihi, diuinæ iræ vim ac pœnitentiã, quãdoquidẽ eo crudelitatis euaſura eſt obſidio, deinde & captiuitas ipſa, vt vos in extremã, quã ſemper horruiſtis ſeruitutem detrudat. Nec id exiſtimetis facile futurum, atque ſine multo incommodo veſtro euenturum, antea enim deſperabitis, voſmetipſos, antea ad montes, ad petrarum latebras confugientis, antea filios veſtros quanlibet adamatos, non iam dæmonibus, ſed vobiſipſis ſacrificabitis, veſtriſque dentibus præ famis magnitudine lacerabitis. Id qui nolit credere Ioſephũ legat. Quandoquidem ſi ego, qui vitis fructifera ſum in domo domini, qui nũquã emarcui, qui optimos fructus nunquam nõ produco, tã atrociter vobis iudicor, examinor, quid vobis qui aridi eſtis iamq; radicitus euulſi e naturali olea, putatis futurũ? Certe in opprobriũ eritis & deriſionem vicinis veſtris. quod indurauerítis ceruicem veſtram, quod vos multis nominibus reos apud patrem arguere poſſum, meq; Pſal.78.
nemo eſt, qui peccatorũ arguere poſſit. Contra ego omnes.

Exeuntes autẽ inuenerũt hoĩem quẽdã Cyrenæum noie Simonẽ, patrẽ Alexãdri Ruffi, prætereuntẽ, & venientẽ de villa, hũc apprehenderũt, & angariauerunt vt tolleret crucem eius, & impoſuerunt illi crucẽ portare poſt Ieſum. Obſeruandum Chriſtũ propriis humeris, id quod Eſa. & Ioannes narrant. ſuã ipſius crucem baiulaſſe aliquandiu. Vbi vero animaduertunt hũc e faſcina grauari, vtpote qui iam ferme exhauſtus erat, vt mortẽ accelerarent, iungunt illi baiulandæ ſocium, quãquã renitẽtẽ, id qđ peregrina voce ſignificãt angariarunt. Quam Suidas Perſicã exiſtimat, tranſlata autem ad quoſuis qui ſeruorũ aut iumentorum ritu, baiularent onera vt multi ſolent clitellarii, qui mallent, ſi liceret excutere onera & ſarcinas impoſitas clitellis, quã ferre quo fit vt flagris

& fuſtibus cogantur. Ita hic Simon Cyrenenſis (quæ Lybiæ eſt vrbs) ad ferendam crucem poſt Ieſum, adactus eſt. Metuo multi hunc ſequantur, qui propriam quam impoſuit Chriſtus nobis crucem, non niſi flagris coacti, portare volunt. Quales pleroſque inuenies, qui Monaſticem ad parentum amicorumque importunitatem ſunt profeſſi. Quibus ſatius multo fuiſſet veritatem non agnouiſſe, quam neceſſitati vſqueadeo ſeruire, vt vix vnquam liberam habeant conſcientiam. Contra quos Paulus, Non ex triſtitia ueque ex neceſſitate. **Et perducunt illum, & peruenerunt ad locum qui dicitur Golgatha Hebraice, quod eſt interpretatum Caluariæ locus.** Golgatha Hierony. teſte. Siruin eſt, no. Hebræum, ſonat locum caluariæ, id eſt, quod ibi iacerent capita damnatorum, non ob caluitium Adæ quem mentiuntur ibi ſepultam, quum iuxta Ebron in libro Ioſue legatur ſepultus. **Et dabant bibere myrrhatum vinum cum felle mixtum. Et cum guſtaſſet, noluit bibere.** Opinor vinum quoddam elegans apparaſſe mulieres quaſdam, quæ hunc ſequebantur, & miniſtrabant, vt eo refocillaretur, & quantulaſcunque ſumeret vires. Verum perditiſſimi homines, quo eius mortem qualicumq; occaſione accellerarent. vinum acidum, aloe myrrhaq; corruptum dare malum. Hilarius enim legit vinũ. Chryſoſto. acetum, quia acidũ erat. & vel felle vel myrrha corruptũ. Ipſi vero fanatici homines, quod optimũ

Hos. 2 erat, petiſſabant, vt bene ocaculo Amos prædictum erat, Vinum damnatorum bibebant, id eſt, Chriſti, qui pluratiuo numero damnatorum dicitur, quod in hunc omnes damnati impegerint, omneſque liberandi ac in libertatem ſpiritus aſſerendi ſint. Multo aliter a Salomone decretum erat, in

Prouer. 1. Prouerb. Date ſiceram mœrentibus, & vinum qui amaro ſunt animo, vt bibant & obliuiſcantur ægeſtatis ſuæ & dolores non recordenrur amplius. Contra ſceleratiſſimi milites ægerunt, addentes afflictionem afflicto.

Et ibi crucifixerunt eum, & cum illo alios duos latrones, alium a dextris, & alterum à ſiniſtris eius, medium autem Ieſum, Et adimpleta

eſt ſcriptura quę dicit, Et cũ iniquis reputat⁹ ē.

Adeſte adeſte mei auditores, hucque omnes veſtros cogitatus omnes amici vires conuertite. Grande imo & horrédum ſpectaculum, ob oculos noſtros paucis verbis Euangeliſtæ omnes ponunt. Duobus enim verbis ſe abſoluunt, Et ibi crucifixerunt eum. Nolo exiſtimes, tam cito factum. quam citu dicto, imo fuſius ibi omnia & exactius diſpicienda ſunt. Principio igitur obſerua, rurſus exui Chriſtum corona, veſtibuſque omnibus, hinc ſtillicidium toto corpore ebullit, hinc cruore omnia conſperguntur, imo cicatrices omnes, plagæ quoq; ac vulnera flagris ſpiniſq; ac vepribus irrogata nouantur & in iuſtum riuulum exuberant. Notauit hoc duobus verbis in Threnis ſuis Hiere. Multi enim ſunt gemitus mei, & cor meum mœrens. Et item. Effuſum eſt in terra iecur meum, ſuper contritione filii populi mei. Et Dauid, Quoniã quẽ tu percuſſiſti, perſecuti ſunt, & ſuper dolorẽ vulnerum meorum addiderunt. Et illud, Vt intingatur pes tuus in ſanguine. Quibus colligimus toto in corpore Chriſti, ſanguinẽ ſperſum, adeo vt etiã propriũ i ſanguinẽ pedes ſuos tixerit, ita manus, ita caput, ſic faciẽ, ſic oculos, deniq; & oĩa membra ſanguine lita erãt. Secũdo dũ ita nudatur Chriſtus, interĩ crux aptatur. paratur locus figendæ cruci, ſcalæ, claui, & quicquid erat laniando corpori accommodum. Sedet ipſe interim ſolitarius defixis humi oculis, cernitur ab omnib⁹, ridetur, hic frontem exporrigit, ille frendet dentibus, alius intẽtat minas, enſes, lanceaſq; vibrat. Idem fore in Iob licet animaduertere, quẽ diabolus tã ſæuo vlcere percuſſit, vt a planta pedis vſq; ad verticem capitis, nihil eſſet reliqui. Qui teſta ſaniẽ radebat, ſedens in ſterquilinio. Dixit autẽ illi vxor ſua, Adhuc tu permanes in innocentia tua? Verba ſunt adulteræ Synagogæ aduerſus innoxium Chriſtum. Verum quid ille? Nudus egreſſus ſum de vtero matris meæ, nudus reuertar illuc. Tertio, ſubeat in animum, & miſera illa conditio, quod tot⁹ ſpoliatur veſtib⁹, nõ quilibet, neq; obſcuro loco nat⁹ quiſpiã, ſed æterni ætern⁹ patris filius, in quo nõ modo ſunt oẽs theſauri ſapientiæ & ſcientiæ Dei repoſiti, ſed ipſa etiamnum plenitudo in hoc corporaliter deitatis

Eſa. 53

Thre 1.
Ibid. 2.
Ps. 68

Ibid. 67

Iob 2.

Colo. 2.

reſidet. Is is eſt, qui nudus hic ingloriusque moritur, nec
qualiter morte, ſed turpiſſima, ſed ignominia pleniſſima.
nec ob propria flagitia, ſed ob aliena, adeoque ob noſtram
nequitiam, impietatem . Is is eſt quam coram cernis ege-
num, ac omnibus rebus deſtitutum, de quo legis, Domini
Ps 23. eſt terra & plenitudo eius Et item, Pulchritudo agri me-
Ibid. 49 cum eſt. Et item, Bonorum noſtrorum non indiges. Atqui
& item. 15. hic tantus, egeſtate fame, ſiti, nuditate premitur, Eo perti-
net quod Hiere. ait Recordare paupertatis meæ, abſynthii
Thre. 3 & fellis. Paul' ſuis Corinthiis, Cũ diues eſſet propter nos,
2 Cor. 8 factus eſt egenus, vt illius inopia diuites eſſemus. Quarto
reuocanda eſt hiſtoria de ſerpente, quem palo affixit Mo-
Nume. 21 ſes, de quo habes & in Nume. & in Ioanne ad hunc mo-
Ioan. 3 dum, Sicut Moſes exaltauit ſerpentem in eremo, ita exalta-
ri oportet filium hominis, vt omnis qui credit in ipſum nõ
Ioan. 12. pereat, ſed habeat vitam æternam. Itemq;, Cum exaltat' fue
ro a terra omnia traham ad meipſum. Non ergo te tua vo-
luptas ad quiduis, ſed Chriſti crux ad crucem adeoque ad
Chriſtum ipſiſſimum trahat. Ipſe enim eſt penes quem vita
noſtra, ſpes quoque ac ſalus pendet. Ad hũc igitur nudũ nu
dus confugias oportet ſi modo ſanitatẽ cõſequi, ſi vitæ in-
Gene. 22. tegritati reſtitui velis. Habes hic multa de Iſaac immolatio-
Ibidem 3 ne, multa de ſanguine hirci, de cineribus vituli, de ligno vi
tæ quod in medio paradiſi poſitum, vitã præſtabat, quæ om
nia ſi ad viuum expendere pergã, non mõ dies hæc ſed an-
nus hic deficiet. Miſſa quocirca hæc facienda nobis ſunt &
ſuis tẽporibus reſeruãda Tuum eſt igitur optime auditor,
ac Chriſtianæ frater, vt huc omnia ſtudia tua cõferas, ne au
Prouer. 1 dias obiurgantem Chriſtum, Vocaui & renuiſtis. extendi
manũ meã & non erat qui aſpiceret: Deſpexiſtis omne con
ſilium meum. Adito igitur miſericordiæ hunc thronum cũ
fiducia, vt auxilium opportuno tẽpore aſſequare. Haurietis
inquit Eſa. aquas de fontib' ſaluatoris, & dicetis in illa die,
Eſa 12 Confitemini domino Cur ita? Quia operatus eſt ſalutem in
medio terræ, quia ſuſtulit chirographum damnationis no-
Colo. 2. ſtræ factus pro nobis maledictũ, vt nos maledicto & ana-
Gala. 3. themate liberaret Imo fact' eſt redẽptio, pax cõcordia. Hæc
1. Cor. 1. enim bona ſunt, quæ crux ipſa continet, hæc bona a Chri-

ſti vulneribus ceu viuo latice ſcatent, hinc eſt illud, Tranſite ad me omnes qui concupiſcitis me, & a generationibus meis adimplemini. Et illud, Domine apud te eſt fons vitæ. Ad ignominiam vero pertinet, quod ait Lucas, duos latrones ſimul cruci affixos, Marcus addit, medium autem Ieſum, vt videlicet & famam (quæ hactenus fuit inculpata) ex ſociis ſcelerum complicibus, inquinarent, perinde atque ipſe dux & ante ſignanus omnium eſſet Auteſtã Eſai. Et cum ſceleratis reputatus eſt. Igitur enim formam ſerui accæpit, vt non ſecus quam ſeruus iudicari & damnari, vel ad flagra, vel ad mortẽ poſſet. Sunt qui aiũt, dum in altum crucem erigerent ſuppliciorum miniſtri, hanc rurſus terræ ælliſam vel forte, vel opera data ne ſe ſanguine vndiq; effluẽte fœderent, eoq; caſu oẽs neruos, venas, & vulnera ſimul inundaſſe, rupta, & conquaſſata, id quod cœleſtem patrem adeo offenderat vt iam deſtinaret totum humanum genus ſtirpitus delere ac euellere porro Quã iram deprecaturus optimus filius, qui ſe caduceatorẽ, ſequeſtrũque inter Deum hominesque ſuapte voluntate conſtituerat, ita inſit, vt habet Lucas. **Pater dimitte illis, non enim ſciunt quid faciunt.** Hac oratione tum rotunda tamque lugubri commeruit Chriſtus condonationem eorum criminum, quæ omnes mortales mortis æternæ reos arguebant, potiſsimum vero aditatum numen aduerſus eos qui ſuppliciis iam ſæuis & atrocibus innocentem Dei filius affecerunt, placebat & reconciliabat quoque. Nullũ enim flagitium, nullum piaculũ quãlibet impium, quãlibet æternis flãmis expiendũ, huic vel æquare poteſt, ſi Anſelmo pio alioqui iuxta & erudito viro credendũ eſt, quo impii homines Dei & virginis filiũ cruci affixerunt. Id quod ſatis erat Chriſto cognitũ, eoq; pro ſuis crucifixoribus exorauit, &, vt Paulus ait, exauditus eſt pro ſua reuerentia. Non eñi potuit hunc pater cœleſtis non exaudire, qui perpetuo ſe diuinæ voluntati accommodauit, ac ſubiecit. Ignis ille diuini amoris Chriſti pectus adeo ſibi mancipauerat vt nihil niſi clæmentiã, nihil niſi fauorem erga nos & cõmiſerationẽ ſpiraret. Quo magis noſtra crimina contulit cum patris offenſa, eo magis ardore flagrabat, magiſq; compre-

Eccle. 24.

Pſal. 35.

Eſa. 53.

Heb. 5.

Exod.32. cabatur patrē,vt ignoſceret,vt iratū animū, vindicéq; poneret irā.Non multo ſecus ægit Moſes, quando proiectis fœderis tabulis,cōfractiſq;,ac deinde e medio ſublatis ſce-

Rom.3. lerum patratoribus,ſe vel e libro vitæ deleri petiit, vel noxam remitti ac cōdonari.Ita & Paulus optabat anathema eſſe a Chriſto pro fratrib⁹ ſuis Iudæis,& alii itē innumeri itidē fecere,qui maluerunt tēporaneas ſubire pœnas,quam aliorum interire animas, periclitari ſalutem .Sic Chriſtus maluit animā ſuā in manus tradere inimicorū ſuorū, quā perire nos,qui mortis ipſius cauſſa extitimus.Quāquā hoc dolendū ſit, hac precatione paucos admodū permotos & cōuerſos,neq; em̄ ſe Phariſæi,neq; milites, imo ne vulgus quidē,id qđ mox audiem⁹,ad fidē cōuerterūt. Solus vnus extitit latro qui a perfidia reſipuit,cæteri oēs ſub incredulitate concluſi ſunt.Nō hos innocētia(quæ principē cōmiſerandi locū tenet) ab incredulitate reuocauit,neq; conuertit ſupplex Chriſti oratio Pergunt,vt ſunt furore perciti oēs, & exclamāt,Vah qui deſtruis templum Dei Hoc exemplo tā inſigni diſcimus,magnā nobis cōdonandi errata proxi-

Heb.5. mis neceſſitatem impoſitā. Qn̄doquidē Chriſtus tā anxie pro ſuorū exorauit crucifixorū delictis. Verū Pōtifex erat. Pōtificis aūt eſt(ſi Paulo credimus)nō tā ꝑ ſe,ſed etiā nū ꝑ ſuis ſacras litare hoſtias, proq; populo toto Itaq; ſi qn̄ & nos vel ſacrā hoſtiā litare,vel p̄ces fūdere,vel corpa noſtra in arā crucis offerre volumus, reddereq; vitulos labiorum noſtrorū id curemus oportet,vt anteaquā adeam⁹ ſacra,mē tē ab oī liuore,ac maleuolentia purgemus, quin reconcilie-

Rom 12. mur fratri noſtro,ponam⁹ irā,ponamus latēs odiū, linqua-

Matth.5 mus Deo vindictam.Nolite,inquit Paulus,reddere malum

Ibidē.18. pro malo.Et Chriſtus Si offers munus tuū ad altare, & ibi recor.&c.ſequitur:recōſiliare fratri tuo prius . Et itē. Ita & pater veſter cœleſtis faciet vobis, ſi non rem.vnuſq. Heus nos perditos hoīes,qui nō antea remittimus fraternā offēſam,quā mors miſerā animā ad Barathrum mittat.Nr̄a vitia,odiūque noſtrū,vſq;adeo inueteratū eſt,vt ne forcipe, neq; bipēni elicere ex multorū cordib⁹ poſſis . Interim tā gloriamur Chriſtū nos īdutos, Xp̄o inauthoratos , Chriſtiq; ſanguine in libertatē filiorū Dei aſſertos , quāquā lō-

go interuallo abſumus a Chriſto. Addimus mala magis, impietatẽimpietati,dũ nõ ſatis exiſtimamus odiſſe fratrẽ, niſi etiãnũ illi,nihil nõ moli,ominemur,ac precemur etiã Cadat inimicus me' hodie in man' hoſtiles,maſe pereat corripiatur furore,nunq̃ fœliciter illi cedat.Siccine eſt ꝓfiteri Euãgelium? Siccine eſt imitari Chriſtũ Hoccine eſt exequi q̃ Chriſtus?orare pro inimicis,benemereri de oĩbus,officio atq; bñficio afficere ẽt eos,q vitã eripere q mortem intentare volunt.Scripſit autem & titulum Pilatus & impoſuerunt ſuper crucem,ſupra caput eius cauſſam ipſius ſcriptam, Hic eſt Ieſus Nazarenus rex Iudæorum. Hinc ergo titulum multi legerunt Iudæorum, quia prope ciuitatem erat locus,vbi crucifixus eſt IESVS & erat ſcriptum literis Græcis, Latinis, & Hebraicis. Dicebant ergo Pilato pontifices Iudæorum,Noli ſcribere rex Iudæorum,ſed quia ipſe dixit,Rex ſum Iudæorum Reſpondit Pilatus.Quod ſcripſi,ſcripſi.Ad notandum hoc loci, Pilatũ,virũ alioqui prudẽtẽ & peritum clanculũ a ſe ſerimen depellere,& in Iudæos reiicere,atq; ideo dicitur qđ accuſationẽ ſeu crimẽ inſcripſerit tabellæ,id eñ notat vox illa cauſſam Græcæ,aitiam,Addit autem & titulum,ſeu inſcriptionẽ,ſeu epigraphe ,ne exiſtimes facile eã inſcriptionẽ eẽ raddĩã,id qđ ſubinde & ea verba indicãt,quibus,dũ vrgerẽt Iudæorũ cõpluſculi vt epigraphin mutaret Pilatus,conſtanti animo reſpondit, Quod ſcripſi,ſcripſi.Non ita facit Principũ ¦noſtratiũ vulgus,apud quos eſt, mãda remandi,modicũ ibi,modicũ ibi,¦expecta, reexpecta. Ipſis ethnicis videlicet peiores,eoque grauius ſubituri ſupplicium.Quodq; ſceleſtius multo eſt nõ ſolum fœdera pactaq; ritæ inita reſcindũt, ſi vel in minimo ſe lædi itelligãt Verũetiam ſcribunt ac fingunt leges, Singraphaq; iniuſta,vt pecuniam emulgeant,vt ſua marſupia repleant.Principes inquit Eſa.tui infideles, ſocii furum, omnes diligũt munera, ſequuntur retribu. Quotus enim ex eis non mu-

¦Noſtratiũ prĩcipũ ex lucri odore inconſtantie

Eſa.1.

tat ſententiam,quamlibet iuſtam,quotus non reuocat,non abrogat,non reſcribit,non cancella (agnoſcis enim technas,& ataneorum telas,quibus deuorant pauperem in abſcondito)ſi modo ſuis cenſibus aliquid accumulare poſſit, ſi augere patrimoniū poſſit?Quod vero titulus,Græce,Latine & Hebraice ſcriptus eſt, non eo pertinet quo multi torquent. Nempe vt is linguis ſolus nobis internoſcatur CHRISTVS,ſed quo declaretur,has linguas maximū præſtare commodū,expedire iter iis,qui ſcripturas interpretari pergunt,Deinde ꝙ Romanis & Latina & Græca lingua ſub id temporis eſſet familiariſſima· Erat enim Roma quaſi altera Græcia,id quod Latium totum imo & Gallia teſtatur.Quæ ſuo vulgari idiomati,multa cum Græce tum Latinæ miſcent.Quanquam ad has lingnas ſe non ita deuinxerit Deus,vt ne aliis quidem intelligeretur Quando & barbara natio,& Scytha & indus quoque ac Germanus,ſuo idiomate hunc diſcant,& cognoſcant cognitum que & ament & collaudent. Omnis enim lingua confiteatur &c. Quo tamen non conſequitur ſacrum celebrādi ritum,in quamlibet linguam vulgarem permutemus, ſacraque prophanis miſceamus.Neq; enim ſunt arcana myſteria,maxime quæ ad ſacrū illū & myſticū canonē ſpectant,ita traducenda,vt omnibus ludibrio habeantur.Atqui de hac re in locis noſtris communibus pleraque multa.

Triū linguarum Græcæ & Latinę Hebreæque vtilitas.

Philip 2.

Non cuiuis linguę ſacrū celebrādi ritū permittendum.

Poſtquam autem crucifixerunt eum,milites acceperunt veſtimenta eius,& fecerunt quatuor parte vniculque militi partem,& tunicam,mittentes ſortē ſuper eis,quod quis tolleret, Erat autē tunica inconſutilis,deſuper contexta per totū. Dixerunt ergo adinuicem Non ſcindamus eam ſed ſortiamur de illa cuius ſit, vt ſcriptura impleretur dicens.Partiti ſunt ſibi veſtimenta mea & in veſtem meam miſerunt ſortem. Et milites quidē hæc fecerunt & ſedentes ſeruabant eum.

Quæ ad literā attinent,nulla interpretatione quū ſint ſatis obuia & oībus expoſita,indigent Nemo enim non intel-

ligit quatuor fuiſſe ſuppliciorũ miniſtros,hoĩes alioqui perditiſſimos & amariſſimos. Vtpote qui Chriſti veſtes perditi ſint,& forte inter ſe diſtribuerint, id quod oraculo pdictũ fuit a Dauide res id vate. Horũ eni erat voluntati Xps traditus. Significatũ eſt id piaculi in Canti. qñ Spõſa in ſe ſpouſi trãsfert verba Percuſſerũt me & vulnerauerunt me,tulerũt palliũ meũ cuſtodes murorum. Quo nomine ii deſignantur,de quibus hoc loci. Et ſedẽtes ſeruabant eũ,ne videlicet vel ſuapte virtute e manibus eorum elaberetur vel alieno præſidio,id eſt populũ expectantis, raperetur Stabat enĩ populus expectãs inquit Lucas nimirum vt videret finem,& ſi res male cederet, ipſe manus iniiceret in ſcelerũ patratores potiſſimũ vero in Phariſæos,qui Chriſti ſermonibus erãt notati. Allegoriam vero pertinet, quod incõſutilẽ tunicã diuidere ac ſcindere noluerũt, quo facto ecclẽſiã neſcii ſignigeacãt. Neq; enĩ vllis ſectis,vel ſciſmatis ecclesia Chriſti ſcindẽda eſt, niſi ethnicis ſceleratiores eſſe velimus. At vero quot ſunt qui hoc ſeculo calamitoſo hanc ſcindũt,arrodũt,lacerãt,patiuntur? Domine, inquit Dauid Eccleſiæ nomine, quid multiplicati ſunt qui tribulant me,multi inſurgũt aduerſum me? Rapit ad ſe aliquotã partẽ eccleſiæ Lutherus, nonnullam Oecolampadius & Zuinglius,maximã Eraſmus, quẽ ego eo inter hos milites Pilati reiicio,quod eodem Marte,eodẽq; ariete & ipſe eccleſiæ cærimonias impetit,quo Lutheram,niſi quod hic locatur perpetuo,illi vero ſerio rẽ tractant, quaſi vero has ſtrophas nemo intelligat, ac fides noſtra ludum patiatur, Id quod tamẽ hic Pilati miles ĩ familiarib⁹ illis colloquis palã facit. Sed væ homini illi,per quẽ ſcãdalon venit. Ipſe oua nidulo impoſuit alii excludunt, ipſe arma ſuppeditauit,aliiis in perniciẽ ouiũ Chriſti abutũtur,ipſe frigidam ſuffudit hoſtib⁹ eccleſiæ,interĩ tamẽ ſuã innocẽtiã (ſi Deus velit) oĩbus inculcat, Sed nõ ſecus innocens, quã is qui dixit. Innocẽs ego ſum a ſanguine iuſti huius. Dei eiuſcemodi ſectariis Chriſtus, Qui non eſt mecum, contra me eſt. Et Petrus. Erunt in vobis magiſtri mendaces, qui introducẽt ſectas perditionis, ſequitur. Et multi ſequẽtur eorũ luxurias,per quos via veritatis blaſphematur. Sed mittam⁹

Pſal. 21. Can. 5. Fides ludũ nõ patitur. Matt. 12. 2. Pet. 2.

perdidiſſe diceretur, neue offendiculo nobis eſſet, ſi quan do vrgent mali ſi diſcrimina inſtant. Crux enim ſemper nobis ferenda. Qui non accipit crucem ſuam quotidie & ſe quitur me, non eſt me dignus. Moriendum igitur in cruce nec niſi alienis manibus, alienaque & opera & ope deponendi ſumus, vt benedixit Bernard. Sunt multi loci, qui ad hoc factum adduci poſſunt, ex Pſal. quos ipſe tu lector videas, ſi libet, non enim omnia chartis committi poſſunt Huc enim pertinet quod Dauid ait. Aperuerunt ſuper me os ſuum, ſicut leo rapi. & rugiens. Item. Circundederunt me ca. Foderunt manus & ped. Et item in alio, factus ſum ſicut vas perditum, quoniam audiui vituperationem multorum commo. in delictis ſuis ignoſce. Eadem & Hiere. in Thren. Plauſerunt ſuper te manibus omnes tranſeuntes per viam ſibillauerunt & mouerunt capita ſua. Moxque. Aperuerunt ſuper te os ſuum oēs inimici tui ſibillauerunt & fremuerunt dentibus ſuis. Et dixerunt deuorabimus, En iſta dies quam expectabamus, inuenimus vidimus, &c.

Luc. 9.

Pſal 21.

Ibidē. 30.

Thre. 2.

Idipſum autem & latrones, qui crucifixi erant cum eo improperabant ei, & conuitiabantur ei.

Hieron. exiſtimat, prius vtrunque blaſphemaſſe Chriſtum deinde viſis portentis vnum credidiſſe, ita & vterq; populus antea deum & verbis & factis conuitiis affecit. Verum gentilis, viſis portentis, manus Euangelio dedit, factuſque eſt diuinæ promiſſionis particeps.

Vnus autē de iisqui pendebant latronibus blaſphemauit eū dicēs. Si tu es Chriſtus ſaluum fac teipſū & nos. Reſpondēs aūt alter, increpabat eū dicens. Neq; tu times deū, quod in eadē dam natiōe es? Et nos quidem iuſte, nam digna factis recipimus, hic vero nihil mali geſſit. Et dicebat ad Ieſum, Domine memento mei dum veneris in regnum tuum. Et dixit illi Ieſus. Amen dico tibi, hodie mecum eris in paradiſo.

Atqui hic multo fuit peruicacior, alteroq; inſolētior, ideo inquit vnus ex eorū numero qui pendebat, conuitiabatur,

Si tu,inquit,es Chriſtus ille, potens in opere & ſermone, adeoq; verbo inſtaurans vniuerſa,ipſum te ſerua, liberūq; iubeas abire. Quin & nos experiamur potentiā tuam, qua hactenus multis opē tuliſti. Interī dū hic dicteriis iacessit, dum ſcommatis lacerat mira dei clementia & benignitate alter reſipiſcit,agnoſcit errata, conſtantiq; animo conſortē obiurgat,dicens,Neq; tu times deum, Et nos quidē iuſte,nam digna factis recipimus,hic vero nihil mali fecit nihil deſignauit criminū Obſeruanda hoc loci duplex latronis confeſſio,altera erratore & ſcelerum, Digna inquit factis ſupplicia nos manent,noſq; examinant, hic vero & innocens eſt,& delictorū expers,quæ illi falſo imponuntur. Agnoſcit bonus hic & nobilis latro noxam propriā,vt iuſtitiæ iter expediat,id quod iuſſit Propheta iuſtus prior eſt accuſator ſui.Et item.Qui abſcondit ſcelera ſua nō dirigetur,qui vero ea cōfeſſus fuerit, miſericordia conſequetur.Reuocat in animum propriam turpitudinē, vt gratiæ aditus pateat. Egreſſus enim malitiæ inquit Ambroſius, virtutis ingreſſum operatur. Cæterum profuerit hanc confeſſionem,extremo ſupplicio damnatis,ob oculos ponere ne deſperēnt,ſed lubentes,ſiquidem rei ſint mortē ſubeāt. Fateantur quod verum,palamq; admiſſum eſt, non quærant perſonata.Hac ratione facile expiabunt crimina, ſi ſeipſos accuſēte,ſi cōplices crudelitatis ac malitiæ arguāt Altera confeſſio multo eſt ſalubrior.Nam ſi ſolum peccata tua ob oculos ponas nihil magni feciſti, imo proximus deſperationi es,animumque deſpondebis, niſi omnem fiduciam in Chriſtum reponas. Corde enim creditur ad iuſtitiam,ore autem confeſſio fit ad ſalutem Vt vero ſalutem conſequaris,adito plena fiducia thronum miſericordiæ.i. Chriſti crucē,inſta,vrge,vt memor ſit clementiæ, immemor iniuriæ,vt miſeram animam ſeruet,vt eripiat e mortis æternæ faucib',vt cœleſtis gratiæ participem faciat,id quod Euangelicus hic latro fecit, Domine memento mei dum veneris in regnum tuum. Agnoſce te quouis latrone ſceleratiorem,indignumque porro quem terra ferat, imo dignum quem dehiſcat,quem cum Chore. Dathan & Abiron abſorbeat.Ad eum modum reſipuit Manaſſes, Dauid

Gemina latronis confeſſio

Prou.18.

Ibid. 28.

Rom.10

Peccatrix, filius perditionis, de quo ita habes, Peccaui pater in cœlũ & corã te iã non ſum dignus vocari filius tu° Luc. 15
Magna fuit huius latronis fides, magna animi conſtantia, maior tormentis, ſeipſoq; excelſior. Non populi rabiẽ, non principũ authoritatẽ veritus ingenue clamitat, Ieſum innocẽtẽ, ſubindicat & regnũ quoddã, non iã humile vt hactenus ſed auguſtiſſimũ, ſed perpetuũ Regnũ, inquit Dauid, tuũ, regnũ oĩm ſæculorũ, & dominatio tua in oĩ generatiõe & generatione. Hoc regno in authorari voluit & inſeri per Chriſtũ, etiãſi idipſũ grauiſſime & inuidioſiſſime tulerint Iudæi. Paulo enim ante dixerunt ſe non habere regẽ niſi Cæſarem. Contra latro regnũ quoddam Chriſti conſtanter aſſerit in regnum inquit tuũ me iubeas inſcribi Verũ quid ad tã liberã confeſſionẽ Chriſtus Hodie mecũ eris in paradiſo. Alludit ad veterẽ voluptatis hortũ, quem alii gan, alii æden i. delitiæ interpretantur, in quẽ primus ille Adamus poſitus erat, ſed non proinde diu perſtitit, breui enim lapſus, perpetuæ ſeruituti ſubiecit & ſeſe, & totam poſteritatẽ a ſe propagatã. Verum non ſicut delictũ, ita & gratia imo abundantior gratia, Chriſto authore in nos propagata eſt. Id quod Latro, ſenſit, qui tum primum reſipuit, Chriſtiq; fauorẽ ac donũ ſenſit, quando viuere deſiit quando iamiam obeundum erat Nemo itaq; deſperandus cuius incertus eſt exitus, nemo quãlibet inueteratus deſpõdeat animum, quin reſipiſcat imitetur Latronem, agnoſcat errata, adeat medicũ, & vitæ largitorẽ Oret, vrgeat, inſtet Domine memento mei, quum iam ſis in regno tuo. Te regem adoro te prona mente, vultuq; demiſſo colo. Solũ id vnũ precibus meis omnibus antepono, vt mei memineris nõ dico vt ad dextram vel ſiniſtrã colloces, ſed memineris. Nam meminiſſe tuum adiuuiſſe eſt, Simulatque enim mei memineris, iam opem iam auxilium præſtitiſti. Id quod promiſsionis verbo ſignificatur, Hodie mecũ eris in paradiſo. Atuero, quẽ putamus paradiſum poſſeſſurus eſt Latro? Eũ nimirũ quẽ Xpi aĩa, vbicũque (id quod pollicitus erat) hæc fuit ſeu in limbo (vt vocant) patrũ ſeu in loco cui olim præerat Adamas ꝓtoplaſtus, adfuit latro, & comes Colo. 2
& collega, & beatitudinis particeps, Si enim in Chriſto eſt

Roma. 5

ſtas,qua dina foris prodit, & ſtuprum admiſit, ſed in filiũ commiſeratio,ſed ardẽs in filiũ propriũ dilectio. Fortis inquit eadem virgo,eſt vt mors dilectio. Nõ cedã nec gladiis,nec ſcõmatis,nec blaſphemiis, deterrebor,adero etiãnum morienti,quę hoc illi præſtiti quo mori poſsit.i. ſerui formã. Sed inquies, num ſpargebat crines?num vocibus implebat theatra,plateas,vicos,& compita? Ego, vtcũque alii ſentiant,nihil horũ tribuo. Mariæ. Stabat enim, & corpore,& aio infracto, & moribus quoq; honeſtiſsimis adornata,quãquã interĩ mœrore cõfecta, & amaritudine opplera, adeo vt non iam Noemi.i.pulchra ſed amara dicenda ſit,quãdoquidem amaritudine repleuit eam dominus.i. quod futurũ prædixit Symeon. Tuam ipſius animam pertrãſibit gladius doloris. Nõ inhæſit,ſed pertrãſiit gladius anceps pertingens ad diuiſionẽ animę& corporis. Mariæ. Etenim quod Chriſtus foris in corpore ipſa interius ſenſit, interius alta mẽte repoſuit,& cauſam mortis,& corporis quoque ſupplicia,denique & ingratitudinem noſtram Bene ait Hieron.& aliorum compluſculi, in partu quidem non ſenſiſſe dolorem virginem,ſed in morte filii, dolore,ac cõpaſſione abſorptam. Commota enim ſunt viſcera eius ſuper filio,quem ſic lacerum,ſic conſputum,adeo dilaniatum,porroque in nihilum redactum vidit. Stabat tamen interim fide,ac plena in deum fiducia, qua ſciebat futurum, vt hac crudeli morte ſeruandi eſſent omnes, qui crederent in filium. Id ob oculos poſuit virgo hoc ſolatii habuit,hac anchora nitebatur,alioqui iam actum fuiſſet,iamque animum virgineum deſpondiſſet Fides itaq in hac ſola virgine,ſub triduum hoc durauit,ſi modo Eſa.credimus. Torcular calcaui ſolus,& de gentibus non eſt vir mecum. Solus mortem oppetiit Chriſtus,ſolus inter conuitia, flagra,perſtitit immobilis,nemo illi ſuppetias tulit virorũ, nemo ex oĩbus charis eius adfuit. Sola mater perſtitit in fide, nihil addubitãs olim futurã redẽptionẽ generis humani ſi modo æs alienum exolueret filius vnice illi charus, Non, inquit, eſt vir mecũ,id quod nobis(qui barbati ſumus) probro, non fœmininis vitio datur, adfuit enim illi virgo, parata non tam miniſtrare, vt hactenus,quã ſeipſam filii loco impen-

Can.8.

Luc.2

Eſa.63.

Euangelio genui, quibus poteſtaté feci filios dei fieri, quorum nomine mortem occumbo. Hos inquam mihi adeo adamatos tuæ curæ commendo, tu eſto illis in matrem, vt ego extiti in magiſtrũ & dominum. Tuum erit, vt illorum vicem, miſeriam, calamitatem, in te ſuſcipias, & ita proſpicias vt apud patrem meum cœleſtem te non duram nouercam, ſed dulciſſimam interpellatricem, ſed piam, ſed benignam, ſed clementem matrem experiantur. At filios vero, En mater veſtra, en patrona, en ad quã confugiatis, ſi quando bella premunt, ſi adiratum ſenſeritis numen, ipſa vobis patrem, ipſa me filium facile reconciliabit, ſiquidé ad hanc pio animo, & ſupplici mente acceſſeritis. Siquidem dixeritis. Oſtende te eſſe matrem, omnes ex te pendemus. Nec eſt hic ſenſus a pietate alienus Quin hũc non vno, ſed multis locis amplectitur eccleſiaſticus chorus. Atqui ſatis de hac re. Ego te per hos o diua parens & virgo dolores. Supplice voce precor, ſcelerum mihi mole grauato. Haud aſperneris miſerantem reddere natum. Alii te rideant, alii negligant, in te ego virgo quaterq; miſerandus, totam meam ſpem repoſui. Tu Nicolai, tui memineris, dum ſæua mors inſtat, adſis vel tu ſola victrix, victor & ego ab ibo. Pia authoris ad virginé oró.

Erat autem fere hora ſexta, & facta hora ſexta. obſcuratus eſt ſol & tenebræ factę ſunt ſuper vniuerſam terram, vſque ad horam nonam.

Nihil eſt quod non compatiatur Chriſto morienti. Superiores creaturæ, a quibus omnia iſta infernæ mira quodam ordine reguntur, ſuam plaſtem agnoſcunt, perturbantur, ferre ignominiam nequeunt. Sol, aer, & reliqua perturbantur elementa. Solus homo indureſcit faciem ſuam, non compatitur, non agnoſcit, neque ſui creatoris vicem indolet. Variæ vero de tenebris ſentiunt doctores, ſunt qui putant vſqueadeo intenſas, vt nemo ſe loco mouere potuerit, quales erant in Aegypto, de quibus in Exodo habes. Extende manum tuam in cœlum, & ſint tenebræ ſuper terram Aegypti tam denſæ vt queant palpari, ſequiturque quod factæ ſũt horribiles tenebræ in vniuerſa terra Aegypti, tribus diebus nemo vidit fratrem ſuum, nec mouit ſe de lo- Exo 10.

co in quo erat Si tales fuiſſent eę tenebræ, quarum meminerunt Euangeliſtæ hoc loci, neq; milites, neq; etiamnum mulieres, potuiſſent ſe loco mouiſſe, quod palam aduerſatur hiſtoriæ & veritati. Origenes ſentit has non occupaſſe vniuerſum terrarum orbẽ, ſed Iudæã duntaxat Dionyſius Areopagites teſtatur ſe eaſdem in Aegypto animaduertiſſe. Hinc ara illa cui inſcriptum ignoto Deo, extructa erat & prodiit. Poſſibile tamen eſt eas multo fuiſſe intenſiores & cratiores in Iudæorũ ſolo, quã in circumiacentibus regionibus. Et autem Aegyptus haud procul diſſita a Iudæa eoque facilius iſtic animaduerſæ fuerunt, maxime Athenis quo tum philoſophiæ ſtudium floruit. Nota etiam has tenebras, deinde & ſolis deliquium non naturale fuiſſe, ſed porro naturæ pugnans, id quod Philoſophos in admirationem duxit, vt teſtus eſt locupletiſſ. Dioniſius.

Et circa horam nonam, exclamauit IESVS voce magna. dicens, Eloy. Eloy lamazabathani, quod eſt interpretatum, Deus meus, Deus meus, vt quid dereliquiſti me? Poſteaquam dulciſſimus Ieſus pro hoſtibus precatus eſt, vbi etiam Latroni pollicitus erat regnum, vbi matrem nobis commendauit, iam redit an patrem, ſeque illi porro effundit. O miſericordiarum inquiens, pleniſſime pater vbinam ſunt antique miſericordiæ tuæ, vbi pietatis viſcera, vbi fœdera,
Gene.15. pactaque cum Abraham, Iſaac, Iacob, inita, olimque ſaucita, Policitus es enim ſemen, quo benedicendæ eſſent oẽs gentes putabam hoc ſemine filium tuum tibi vnice charum
Pſal,30. ſignificatum, Verum vt video, vt ſentio, defecit iam virtus
&.68 mea, defecerunt anni mei a gemitibus, in nihilum enim redactus ſum, & neſciui, Raucæ factæ ſunt fauces meæ dum oro ad Deum meum, dum expando ad te manus meas. Quin mi obſeruandæ pater, cum nemo non exauditus ſit, qui ad te prono animo cõfugit. Nemo nõ ſeruatus qui opẽ tuam implorauit. Exaudiſti Dauid poſt ſtuprum pœnitentem, Audiui orationẽ tuam, vidi lachrymas tuas inquiens. Audiſti & Salomonem, domum nomini tuo dicantem. Et item alios innumeros. Solum ne filium non exaudies? Nũ in hunc ſolũ crudelis eris, qui erga oẽs miſericors

extitiſti? Gloriatur David ſe exauditum, ſe de ore leonis ereptum. Liceat & mihi vel paululum gloriari de præſentiſſima ope tua, pater ſancte, Serua me ex hac hora, nũc aĩa mea venter meus, & quicquid in me eſt viriuũ, exhauſtum eſt. Extabuit virtus mea, Tu mihi ne ſis formidini, eiuſcemodi potuit dicere, cum patrem tam anxie interpellaret. Ferunt multi Pſalmum. 21. totum a Chriſto in cruce decantatum, & lugubri voce dictum. Eadem enim verba, & hoc loci ab Euangeliſtis, & ibi a Dauide ponuntur paucis admodum variatis, quæ tamen ſenſum integrum relinquunt ita habet Pſalm Deus deus meus quare me dereliquiſti? Longe a ſalute mea verba delic. me. Et item, In te ſperauerunt patres noſtri, & liberaſti eos. Ruſuſque per Tabinoſim ſe porro demittit. Ego autem ſum vermis & non homo op. &. Aruit tanquam te. virtus mea. Ad idem eſt & Pſal. 68 Saluum me fac Deus quonam intrauerunt aquæ vſque ad animam meam, Infixus ſum in limo profundi, & non eſt ſubſtantia. Moxque, Deus tu ſcis inſipientiam meam, eadem eſt Tabinoſis, qua porro exinaniuit ac exuit ſe Chriſtus, inſipientem ſe vocitans, vermem, & quiduis aliud quam hominem Addit etiam cauſſam, Quoniam zelus domus tuæ comedit me. Eripe me de luto, vt non infigar & cæ Ad idẽ eſt & alius Pſal. 87 quo poſt exordium (quod plane idem eſt cum præcedentibus) ita infit in perſona Chriſti Propheta, Repleta eſt malis anima mea, & vita mea infer. appropin. Aeſt matus ſum cum deſcen. in lacum, factus ſum ſicut homo ſine adiutorio inter mortuos liber Et item Longe feciſti notos meos a me, oppoſuerunt me abominationem ſibi, Audis omnia plena eſſe mœrore plena (ſi externam faciem inſpectes) deſperatione, etiamſi neque Prophetæ, neq; Chriſt' hæc eo aĩo effuderit, vt deſperatus porro, & deiectus, Domine inquit in alio Pſal in voluntate tua præſtitiſti decori meo virtutẽ. Cõſcidiſti ſaccũ meum & circundediſti me letitia Adnitebatur igitur & Xp̃s, diuiſo promiſſo, perĩde atq; dixit, vt quod dereliquiſti me? Vtrũq; enĩ ad carnis ĩbecilitatẽ pertinet vt id quod hic colligere facillimũ erit, ſi naturã diuinã, ab hũana ſepares ſi rationẽ vtriuſque habeas, nõ quo hæc ab illa deſerta ſit

Pſal. 21.
Pſal. 68.
Pſal. 87
Pſal. 29

vnquam,ſed quo alterius potentia,ſine alterius imbecilli-
Rom.5 tate,ſatis intelligi,poſſit.Neq; enim Deus deū deſeruit,vt
fingunt hæretici neque animum deſpondit Chriſtus,qui
factus eſt nobis turris fortitudinis. Imo qui eſt ipſiſſima
ſpes noſtra,quæ nunquam confundit,ſed teſtatur ſe in me-
dium diſcrimen vitæ coniectum, adeoque detruſum,vt iā,
non liceat effugere, Erat enim traditus in manus inimico
rum,qui illi nihil aliud quā mortē accelerare moliebātur.
Senſit hoc mali animus ſenſit & caro,& ſpiritus quoque.
Adde & illud, Quanquam ea,quam ſuperiorem portio-,
nē vocant,æternis oblectaretur rebus non tamē hæc oble-
ctatio in vires exuberauit inferiores.Singulæ enim vires
ſibi ipſis permittebātur,vt videlicet & ſupernæ gaudio affi
cerentur,& infernæ quicquid erat naturæ incōmodum per
ſentirent, atqui ita demum factum eſt,vt in vna perſona,
& gaudium fuerit incredibile,& triſtitia ſumma. Deinde
& ſuppliciorum immanitas,ita ſenſum affecerat, vt nihil
eſſet reliqui.Id quod Dauid duobus verbis explicar,Infi-
xus ſum in limo profundi,& nō eſt ſubſtātia,id eſt defecit
caro mea,& cor meum, & anni mei inter medias lachry-
mas,quas vbertim ad te clæmentiſſimum patrē effundo.
Quin vſque adeo ſæuiunt in meā animā,quālibet innoxiā
vt vi quandam hanc e corpore pellere conentur.Oīa enim
membra lacerant,ſi qua in pater hanc deliteſcentem offen-
Pſal.37 dant,Vim faciebant qui querebant animam meam.Flagel-
lat & hoc Xpm quod nemo ex oībus erat quālibet familia
ritate deuīctus,quālibet magnificiis officiis ab eo affect⁹
qui īter tot diſcrimina ſolaretur,deſert⁹ a patre videbatur,
imo,pater illi offēſ⁹ nō recōciliat⁹ multis iudicabatur eoq;
ſic inter manus oſtiles,adeoq; inter tot rerum diſcrimina,
ſolus certabat,ſolus illachrimat,ſolus ipſū ſe ſolatur,triſtē
q; animū alloquitur,vt fortiter agat,vt cōſtanter oīa aggre
diatur,maxime & mortē ipſam, & aculeum quoq;,deniq;
Pſal.87 & authorem ipſum,id certaminis ſolus fert Chriſtus,id
notauit Dauid In me tranſierunt iræ tuæ,& terrores tui,cō
turbauerunt me,Circundederunt me ſicut aqua tota die cir-
cundederūt me ſimul,elongaſti a me amicū & proximū &
Thre.1. notos meos a miſeria.Et Hiere Infirmata eſt virtus mea,

dedit me dominu' in manu,de qua non potero ſurgere. Satis ex iis licet intelligere,quo pacto ſe deſeri queratur Chriſtus a patre. Nimirum vt ſingulæ animi vires ſibi ipſis permitte rētur nihil ex ſuperioribus in inferiores redundaret, quo do lor vehemens & triſtitia mitigari poſſet, interim tamen om nia incommoda irrogata clare,aperte,intelligerent, ſentirēt que ſine vllis inuolucris ſed præſentiſſime, ſed ſingula diſtinctiſsime,& expreſsiſsime Id quod paucis mortalibus vſu venire ſolet. Non enim appræhenderunt obiecta pericula,perinde atque Chriſtus, Cuius ſenſus,& intellectus,vt erat integer & ſanus, poterat diſcernere quodlibet, poterat inquam, cuiuſlibet vim, ac virtutem introſpicere incommodi & diſconuenientis, ſine vllius commodi & oblectationis permixtu. Legimus martyres quoſdam non magno pere feciſſe ignes,enſes,cruces,denique cætera omnia excelſo animo ſuperaſſe,quandoquidem aderat intus numē aderat robur & conſolatio diuina, quæ animū ſuppliciis abduxerat. In ſublimibus,inquit Vincentius,agor Et Tyburtius videor mihi non ſuper carbones incedere, ſed ſuper roſas. Multo ſecus euenit Chriſto,is enim & ſi perbeatus ſecūdū id quod in eo præcipuum obtinuit locum, eſſet non tamen ea voluptas quamlibet eſſet iucunda, in inferiores reſultauit vires Deliciabatur igitur pars ſuperior,ſed interius flagellabantur reliquæ,perinde atque deſertæ eſſent,ſpretæ, & contemptæ. Non quo diuinam poſuerit naturam, ſiquidem quod ſemel aſſumpſit,inquit Ambro.& Auguſti. nunquam depoſuit, ſed quo diuina potentia humanas vires ſineret omnifariam affligi,confici anguſtia,mœrore,triſtitia, &c.

Et quipiam de circunſtantibus audientes, dicebant,Ecce Heliā vocat iſte. Non omnium erat eadem ſentētia,nec eodē modo verba Chriſti intelligebātur ab omnib',Romani Hebræi ſermonis proprietatē ignorātes,dicere poterāt,En ad Heliç pſidia cōfugit, qui antea gloriat' eſt Deū ſe habere pſem. Si vero ex Iudæis prodiit,ironia potius eſt,quā aſſertio, Ridebātenim Xpm quācunque tandem ſeu Deū,id quod præ ſe ferebant, ſeu Heliam interpellaret.

Poſtea ſciens Ieſus quoniam omnia conſumata ſunt, vt conſumaretur ſcriptura dixit, Sitio

Verbum hoc, quod quintum in ordinem reiiciunt ſancti,
varie quoque tractant. Principio vt ad patrem referas, cu-
ius Chriſtus gloria, cuius vultum, deliciaſq; ſitiuit. Nihil
enim illi tam cordi erat, quam concedere, defuncto opere
Ioan 4. ac legatione, quam volens acceperat. Eo pertinet quod a-
libi teſtatur, Meus cibus eſt vt faciam voluntatem eius qui
Pſal 41. miſit me. Patris etenim expleta voluntate, quid reſtabat,
quam redire ad patrem, idquod multo deſiderio petiit ac
ambiit. Proinde hunc ſenſum indicat Pſal. 14. qui totus
in Chriſtum quadrat. Sitiuit anima mea ad Deum fontem
viuum quando veniam & apparebo ante faciem Dei? Fue-
runt mihi lachryme meæ panes die ac nocte, dum dicitur
mihi quotidie vbi eſt Deus tuus. Hæc inquam recordatus
ſum, & effudi in me animã meã, &c ſequitur. Quare triſtis
es anima mea, quin ſpera in Deo, qui me afflictum ſuo vul-
tu gaudio afficiet, ſuo tempore, nimirum parta victoria;
Dum confringũtur oſſa mea, exprobra mihi inimici mei,
dum dicunt mihi per ſingulos dies, vbi eſt Deus tuus. Nũ
tibi hæc omnia recta in Chriſtũ tendere proprieque de eo
dici, qui ſitit in cruce, videntur? Sitit Chriſtus, anhelat, ac
Pi oue. 13. ingenti deſiderio reuiſendi patrẽ tenetur, eoq; affligitur ma
gis ac magis. Nam ſpes quæ differtur, affligit animã. Secũ
do, ſi qualitatẽ corporis ſtatũq; animaduertas, non abs re
potuit exclamare Chriſtus, Sitio, Quandoquidẽ omnes vi
reſerant exhauſtæ, humidũ etiã illud radicale, conſumptũ
ſc laq; caro accutis oſſibus hærebat. Reputa tecũ quantum
in horto ſanguinis, quantũ inter flagella fuderit, quantum
Pſal. 21. elicuerit corona, quantum claui ipſi, quibus confoſſus erat.
Animaduertit id Dauid, Sicut aqua effuſus ſum, factum
Thre 4. eſt cor meum quaſi cæra liqueſcens, Aruit tanquam teſta
virtus mea, laboraui clamans, raucæ factæ ſunt fauces meæ
defecerunt oculi mei. Itemque & Hiere. Defecerunt præ la-
chrymis oculi mei, conturbata ſunt viſcera mea. Effuſum
eſt in terra iecur meũ, imo non tam iecur, quam cor, quam
Ioan. 4. oĩa interiora effuſa & cõminuta ſũt. Natura itaque cogẽte,
Chriſtus clamat. Sitio. Quẽadmodũ enim ex itinere fatiga-
Chriſti ſi- tus dixit, Mulier da mihi bibere, ita & hoc loci, ſiti reſtrin-
tis. gere cupiẽs, ait, Sitio. Adde tertio, magis Chriſtum ſitiuiſ-

noſtram iuſtitiã,noſtrã profectũ,adeoq; noſtrã ſalutẽ,quã ſitis propriæ reſtrictionem,Flagrabat piiſſimus ille Ieſus in terius,vt nos eriperet,non ſecus quam vbi dixit, Deſiderio deſideraui hoc Paſcha manducare vobiſcum.Idem deſiderium,idẽ durauit affectus erga nos liberãdos,donec expleret,qd illi cõcreditũ erat redẽptionis munus. Hic illi cibus fuit,hæc ſitis,hic potus quoq;,hæc voluptas ſumma,nos ĩ libertatẽ aſſerere,nos redimere,noſtrãq; ſitim, ſua morte, ſuoq; ſanguine reſtringere,Id eſt,quod nos blandiuſcule in uitat.Venite ad me omnes qui laboratis & onerati eſtis, & ego reficiam vos.Et Eſa.Oẽs ſitiẽtes venite ad aquas,& cæ. in Ioanne ad Samaritidem,Aqua quam ego dabo,fiet in eo fons ſalientis in vitam æternam. Sunt qui hæc verba , ſed coactius quam oportet,in Mariam dicta volunt, quaſi ab hac ſibi potũ vel aquæ vel lactis ſuppeditari petierit Chriſtus,atque hi mire deuoti ſunt,pii iuxta ac religioſi. Non damno pietatem,modo abſit ſuperſtitio,abſit & vis,quæ dei verbis infertur.Mauult Dei para illa virgo,ſe negligi quam hac ratione ſcripturas ſanctas torqueri,& eo rapi,quo non oportuit.Multa ſunt qui nos ad virginis amorem reuerentiam adeoq; viſibilem & inuiſibilem cultum inuitant,nihil opus eſt,vt ea verba torqueamus huc,quæ alio ſpectant.

Luc.22. Mat.11. Eſa.55 Ioan 4.

Vas ergo erat poſitum aceto plenum, & continuo currens vnus ex eis,acceptam ſpongiã, impleuit aceto,impoſuit arundini, dicens, Sinite videamus ſi veniat Helias ad deponendum illum.Illi aũt ſpongiam plenã aceto hyſopo circũponẽtes obtulerũt ori eius,Illucebãt autem ei & milites accedentes, & acetum offerentes ei dicentes . Si tu es rex Iudæorum ſaluum te fac, & dabant ei bibere. Cæteri vero dicebant, Sine videamus,ad veniat Helias liberans eam.

Audis quo potu refocillat exauſtas corporis vires. Nimirum acido,& non modo acido,ſed etiam felle corrupto, id quod paulo ante quoq; patrarunt flagitii,& nunc idẽ repetunt,vt eo citius moriatur.Quemadmodum Plutarchus de

Antonio refert, cui acetum adminiſtrabāt quo celerius ex vulnere moreretur, ita & milites pecunia Iudæorrum corrupti, nihil non crudelitatis in Chriſtum exercent. Verum longe ante id prædictum fuit, ita olim euenturum, quemad-
ps.68. modum res ipſa eueniſſe docuit. Nam Dauid ſic habet. Et
Thren.3 dederunt in eſcam meam, fel & in ſiti mea potauerunt me aceto. Et Hiere, quoque, Vetuſtam fecit pellem meam & carnem meam, contriuit omnia oſſa mea. Aedificauit in gyro meo, & circundedit me felle & labore, moxq;. Repleuit me amaritudinibus inebriauit me abſynthio. Confregit ad
Deu. 32 numerũ dentes meos, cibauit me cinere. Recordare igitur paupertatis meæ, & trāſgreſſionis, abſyntii & fellis. Moſes quoq;, Vua eorum vua fellis, & botrus amariſſimus. Fel dracorum vinum, & venenum aſpidum inſanabile. Offerũt autem acetum felle permixtum non vt ſitim reſtringant, ſed vt affligatur magis atq; magis etiamnum in tenerrimo organo, quo multis hactenus remedia contulit. Nempe cæ-
Ioan. co nato, quando luto oculos obleuit, atq; ſputo proprio oculos deliniuit vt viſum reciperet, deinde pleraq; multa tā egregie & docuit, & prefatus copioſiſſime fuit, quæ non felleam potionem, ſed exquiſitam, ſed dulciſſimam, potiſſimũ vero inter extremos cruciatus, requirebant. Non enim felle potandus erat, qui Iudeos introduxit in terram fluentem lac & melleum liquorem, quæ abundans quoq; erat vini,
Hie c.2. olei, frumenti, ſi Moſi, Dauidi credimus. Ob id Hiere obprobrat vineæ domini electæ. Quomodo conuerſa es mihi in amaritudinem: Reliqua ſua ſponte patent.

Cum ergo accepiſſet Ieſus acetũ dixit, Conſummatũ eſt Id ſi ad præcedentia referas, ita forte dicendum Cõſummata eſt prophetia, qua prædicitur me aceto potandum. Quoniã ego vires oẽs in opus quod a patre deman-
ps.102 datũ ſuſcepi, conſumpſi, nihilq; eſt in me reliqui virium, vt lõge ante teſtat' eſt Dauid. Oſſa mea ſicut cremiũ aruerunt percuſſus ſũ vt fœnũ, & aruit cor meũ, eo iam libere exclamare potuit, cõſũmatũ eſt Id eſt operi extrema manus adhibita eſt, iãq; abſoluetur, ita vt nihil ex me deſiderari poſſit. Terretur hac orõne quamlibet mœſta, humani generis hoſtis, Leuiathan ille, & vaferrimus inimicus, ſuumque ſibi

ablatum imperium ſenſit Iugulatur, occiditur, explanatur per Christũ, id eſt, quod Paulus ait. Expoliãs poteſtates & principatus, traduxit confidenter palam triumphans illos in ſemetipſo. Eo pertinet quod apud Ioannem gloriatur Chriſtus de victoria. Nunc iudicium eſt mundi, nunc princeps mundi huius eiicietur foras. Eiectus eſt pulſus e regno Satanas ſed in cruce, ſed in virga virtutis diuinæ. Pauebit inquit Propheta. Aſſur virga percuſſus. Et alius itẽ, Virgam virtutis ſuæ emittet dominus ex Sion, dominare in medio inimicorum ſuorum. Porro non ſolũ hæc Prophetica oracula, triumphuſque quem a malorum omnium incentore, a Satana reportauit Chriſtus, abſolutus eſt Sed quæcunq; ad vitæ ipſius inſtitutum, ad doctrinæ ſplendorem, deniq; ad Euangelicæ Philoſophiæ munus attinent, perfecta abſolutaq; euaſerunt. Id eſt, quod ingenue fatetur Chriſtus. Opus quod dediſti mihi, vt faciam conſumaui, Manifeſtaui nomẽ tuum hominibus, id eſt. Nihil eſt quod non tentaui, vt & tuam voluntatem (quam omnibus rebus antepono) explerem, & horum, quos dediſti mihi, ſalutem efficerem. Aggreſſus ſum etiamnum fortiſſimum illum Goliadum, quinq; lapidibus limpidiſſimis, quos e torrente tuli, deſcendi in palæſtram, proſtraui fudiq; hoſtem non iam vnius gentis, ſed totius, generis humani. Obieci illi corpus, obieci vulnera, flagella coronam, crucem ad extremum ſubii, vici, victorque euaſi. Nihil in me cruentus draco reperit, quod ſuum eſſet, eoque facilior de hoſte parta eſt victoria, impleui quod præſago ſpiritu olim prædictum eſt, Ipſum conteret caput tuum. Ipſum nimirum ſemen illud, in quo bene dicentur omnes tribus, & linguæ, & nationes, hoc caput callidum, caput vafrum, caput vtique varium, contriuit, iugulauit. Hoc eſt quod in Pſalm. agnoſcit Dauid. Super aſpidem & baſiliſcum ambulabis, & conculcabis leonem & Draconem. Iam igitur bellandi finis Io triumphe ſoli Chriſto occinẽdum eſt. Vicit, inquit Ioannes, leo de tribu Iuda, radix Dauid, vicit mundum, vicit & huius rectorem & principẽ, abſtulit arma, imo extermi-nauit Leuiathan, extrauit eum hamo carnis ſuæ Nihil illi profuit hominem primum decepiſſe, quando ſecundus

Coloſſ. 2.
Ioan. 12.
Eſa. 30.
Pſal. 103.
Ioan 17.
Cant. 3.
Pſal. 60.
Apoca. 5.

homo,cum quo nihil commune habuit, hūc expoliauit & ſuperauit,atqui.i.quod Chriſtus encomium canis victo riæ.Conſummatum eſt. Et clamans iterum voce magna Ieſus ait,Pater in manus tuas commendo,ſpiritum meum. Et hæc dicens inclinato capite, tradidit ſpiritum,ſeu expirauit. Proinde &

Heb.41. hic locus quo chriſtus aīam efflauit,ad eū modum a Paulo tractatur,ad Heb. Qui in diebus carnis ſuæ preces ſupplicationeſq;,ad eum qui poſſit eum ſaluum facere a morte, cum clamore valido & lachrymis offerens exauditus eſt pro ſua reuerentia,ſequitur, Didicit ex iis quæ paſſus eſt obœdientiā,& conſumatus factus eſt omnibus obtemperantibus ſibi cauſſa ſalutis æternæ moxq;,Neq; per ſangui

Hebræ.9. nem hircorum aut vitulorum, ſed per propriū ſanguinem, introiuit ſemel in ſancta æternaredēptione reperta. Itēq; Quemadmodū ſtatutum eſt hominibus ſemel mori, ſic & Chriſtus ſemel oblatus eſt,ad multorum exhaurienda peccata & rurſus. Vna oblatione conſumauit in ſempiternum ſanctificatos Hoc eſt enim tradere ſpiritum, offerre ſemet ipſum immaculatum deo,in redemptionē earum præuaricationum,quæ erant ſub priore teſtamento, quas nemo expiare quālibet iuſtus potuit Suſtulit hoc ſacrificio Chriſtus oēs veteris teſtamenti hoſtias,omnes victimas,omnia holocauſta denique & ipſum Aaronicum(quanquam hactenus & ſplendidum & magnificum) ſacerdotium aliudq; multo præſtantius multoque excellentius ſecundum ordinem Melchiſedecum inſtituit,Id quod multis argumentis non vno loco probat Paulus.Clamat vero Chriſtus vt intelligas,omnium corda permouenda ad huius mortem.

Ioan. 2. Ita dum Lazarum exuſcitauit,altius clamauit, Lazare veni foras. Quo ſignificat neminem mortis Tyrannidem

1.Reg.1. euincere,neminem ſuperare poſſe,niſi vitæ mortiſque clauem habet,de quo ita legis,Dominus viuificat & mortifi-

Oſee 13. cat,deducit ad inferos & reducit.Ero inquit Oſee, mors

Ibidē.6. tua o mors,ero morſus tuus inferne, Sua morte Chriſtus

Roma.8 mortē noſtram,imo & infernum deſtruxit,ita vt iam nihil damnati onis ſit iis,qui ſunt in Chriſto Ieſu.Corpus enim

peccati mortuũ eſt, ac cruci affixum, porroque diſſipatum & in lignum ſubactum, vt obeſſe non poſſit: Quo ſimul omnia reconciliauit, & quæ ſuperne & quæ inferne erant diſſipata. Factus enim eſt pax noſtra qui fecit vtraque vnũ. Et itẽ alibi Paulus. Q̃m quidem deus erat in Chriſto mundũ reconcilians ſibi, non reputans illis delicta ipſorum moxq́; Eum qui non nouerat peccatũ, pro nobis peccatũ fecit vt nos efficeremur iuſtitia dei ĩ ipſo. Verũ de iis ſatis ſuperq́; in ſuperioribus. Redeamus iã ad moriẽtem Chriſtũ deſpiciamus ſingula. Cõmendat ſpiritũ ſuũ patri, non quod metuat. Satanæ tyrannidem, quẽ iampridem iugulauit, Venit, inquit, princeps mũdi huius, & in me non habent quicquã, ſed nos qui membra eius ſumus patri cupit eſſe cõmendatiſſimos. Nobis enĩ colluctatio præſto eſt, aduerſus principes & poteſtates tenebrarũ harum, interdiuq́; pugnãdũ cũ hoſtibus atrociſſimis, quos non noſtra ope, neq́; vllis noſtris viribus ſuperare poſſumus, ſi deſit dei præſidiũ, Orat igitur chriſtus, vt pater miſericordiarũ nos inter luctandũ ſeruet, vt nos tueatur, vt penes nos victoria, penes hoſtes cõfuſio ſit. Atq́; hũc eſſe ſenſum huius ſanctiſſimæ præcationis vel eo Pſalmo cõſtat, quo hæc verba mutuata ſunt, Poſtea enim quã patri ſpiritũ cõmẽdauit, poſtquã ſe ſeruatũ gloriatur, animãq́; de neceſſitatibus adeoq́; de faucibus mortis erutam lætatur. Ita inquit. Defecit in dolore vita, Infirmata eſt in paupertate virtus mea, & oſſa mea conturbata ſunt. Super omnia factus ſum obprobriũ vicinis, & timor notis meis. Qui videbant me foras fugerunt a me. Et factus ſum tanquã vas perditũ. Omnia hæc imbecillitatẽ aſſumptæ naturæ declarãt, qua ſibi ipſi cõpatimur Xp̃s Non quo ſeipſum deſperet, aut animum deſpondeat, quum totam ſpem ſuam in patrẽ collocauerit. In te, inquit ſperabo domine, Deus meus es tu, in manibus tuis ſortes meæ. Et in certo & tutiſſimo p̃ſidii loco collocauit fiduciã ſuã, imo nos ſuas oues qui ſors dñi & funiculus hæreditatis ſuæ. Q̃d vero addit, Eripe me de manu inimicorum meorũ & illuſtra faciẽ tuam ſuper ſeruũ tuum, idẽ eſt cum eo quod in Ioan. præcatur. Et nunc tu clarifica me pater apud temet-

Ephes. 2. 2. Cor. 5. Ioan. 14. Ephe. 6. Pſal. 30. Deut. 5. Ioan. 17.

ipſum claritate quam habui antequã mundus fieret apud te. Quod proinde ſequitur in Pſal. propriæ declarat Chriſtum noſtra legatione functum apud patrem proq; membris magis quam pro ſe ſolicitum. Perfeciſti eis qui ſperãt
Ioan.17 in te. Abſcondes eos in tabernaculo tuo, a contradictione linguarum. Viriliter igitur agite & confortetur cor veſtrũ omnes qui ſperatis in domino. Eadem fere in Euangelio p̄catur. Ego pro eis rogo, non pro mũdo, ſed pro iis quos dediſti mihi, quia tui ſunt. Pater ſancte ſerua eos in nomine tuo, quos dediſti mihi, vt ſint vnum ſicut & nos. Item ſanctifica eos in veritate Ego pro eis ſanctifico ſeu offero & impendo meipſum, vt & ipſi ſint ſanctificati in veritate. Nõ pro eis rogo tantũ, ſed & pro iis qui crediturí ſunt per verbum eorum in me, vt omnes ſint vnum ſicut tu pater in me, & ego in te. Nobis igitur orat, nobis ſupplicat patri, nobis patitur, moritur, nos patri commendat. Nos enim ſumus Chriſti membra, nos ſpiritus, nos oculi, manus, pedes, deniq; vt omnia Chriſti patris ſunt, ita noſtra omnia Chriſto obnoxia ſunt. Nihil noſtrũ Chriſti non eſt Poſtremo hac tam lugubri tamque mœſta oratione Chriſtus non tam id agit vt nos patri commendet, quam vt omnia opera ſua patri ferat, accepta, dedicetq;. Aegit hactenus pleraq; multa in vita, ægit plurima in docendo, perpeſ
Ioan. 8. ſus eſt innumera in paſſione, nihil hinc ſuum quærit nihil ſibi, ſed patri totum dedicat. Ego, inquit, gloriam meam, non quæro, ſed eius qui miſit me patris. Vt igitur ſemel finiam ea, quæ in hunc locum competere volũt, declarat ſe humanam aſſumpſiſſe naturam Chriſtus, quod patrem in ſummo periculo conſtitutus agnoſcit implorat ac veneratur, noſtramque & vitam & ſalutem patri conſecrat totã,
Iaco. 1. omnia deinde fert patri accepta, quæ hactenus ægit, docuit, præclare geſſit, omnia illi deputat a quo omne datum optimum, & donum perfectum deſcendens a patre luminum, ad quem rurſus reuertitur, expleto ſalutis noſtræ munere, in quod deſtinatus erat. Adſis iam o anima mea, & te Chriſto, teq; patri perinde atq; Chriſtus commenda, adſit ille tibi, tueatur, defendat, qui huius mundi principem vicit, ſuperauit. Inſta, vrge, vt maxime adeſſe velit in

mortis congreſſu, quando iamiam abeundum tibi eſt, quā-do nihil tecum comitabitur, niſi vel paſſio Chriſti, vel mi-ſericordiæ opera. Sunt multæ huc preces piæ iuxta & ſan-ctæ cogitatæ, quas oportet ſæpius & interdiu, imo hora-tim in animum reuocare, vt tum ſint in procinctu, quan-do ſatis cedendum ineuitabilibus. Quarum in album illa repoſita eſt, Maria mater gratiæ. Et illa quæ D. Gregorio. aſcribitur. O domine Ieſu Chriſte, rogo te per amaritudi-nem paſſionis tuæ, &c. Sic igitur extrema te dies occupet, ſi ſæua mors immineat, hac prece innitere, ad hanc confugi-to, ſit hæc aſylum tuum, Pater in manus tuas commendo ſpiritum meum. In manus inquam tuas, ego qui ouis ſum Ioan. 10. cui dixiſti, Nemo rapiet eas de manu mea, & ego vitam æternam do eis. Nemo rogo pater ſancte, pater Infinitæ pietatis, e manu tua me rapiat, non profanus, non hæreti-cus, non humani generis hoſtis qui me deuorare quærit. Tu mihi eſto præſidii loco. Quieſcam ſub vmbra manus tuæ, alarum tuarum, ne me in deſperationis barathrum de-mergat, vel hac hora, qua ineuitabili neceſſitudini mihi ce dendum eſt. Tu me dextera tua protegas, tua me. ſiniſtra di rigat, tuæ me manus deducant & reducant.

Et ecce velum templi ſciſſum eſt in duas par-tes, a ſummo vſq; deorſum, Et terra mota eſt & petræ ſciſſę ſunt, & monumenta aperta ſunt & multa corpora ſanctorum qui dormierant ſurrexerunt. Et exeuntes de monumentis, poſt reſurrectionem ſuam venerunt in ſanctam ciui tatem & apparuerunt multis. Hoc loci perturbatio inferiorum creaturarum notatur, Velum templi ſcinditur quo ſignificatur, omnia veter. teſtamenti arcana ac myſte-ria quamlibet abſtruſa, morte CHRISTI eſſe retecta. 2. Cor. 1. In ipſo enim ſunt omnes promiſſiones, omnia inuolucra omnes item cærimoniæ impletæ, id quod paulo ante te-ſtatus eſt. Ideo etiam toties inculcant Euangeliſtæ, hæc fa-cta ac dicta eſſe vt implerentur ſcripturæ. Et Chriſtus in Lucā, Sic ſcriptum eſt, & ita oportuit pati Chriſtum, &c. Luc. 24. Et in alio loco. Nihil opertum eſt quod non reueletur, & Mat. 10.

2.Cor.4 occultum quod non ſciatur. Et Paulus. Quibus opertum eſt Euangelium noſtrum, iis qui pereunt tectum eſt aliis vero velamen reiectum eſt. Euangelium enim choruſcat, ac totum

Pſal.118 per orbem rutilat, fulget, & quod Dauid ait, intellectum dat paruulis. Quod vero terram motam, petraſque ſciſſas teſtatur Matthæus, noſtra ſaxea corda damnat, qui adclamantis Ieſu vocem non reſipiſcimus qui cum Pharaone indurati ſimul & occæcati ſumus. Aduerſus quos Dauid. Hodie

ps.94 ſi vocem eius audieritis, nolite obdurare corda veſtra. Vi-

Heb.4. uus enim eſt ſermo Dei, & efficax, & penetranſior omni gladio ancipiti, pertingens vſq; ad diuiſionem animæ & ſpiritus. De corporibus quæ reuixerunt, concors eſt orthodoxorum ſententia, diuos non ante reſurrexiſſe, quam Chriſtus dominus, primogenitus ex mortuis reſurgeret. Teſtes ſunt Orige. Hierony. Chriſoſt. Auguſt. Qui ſubinde credendi ſunt, domino aſcendente, ſimul cum corpore aſcendiſſe, vel certe alio modo, citra tamen ſenſum mortis & aculei, ſublatos in cœlum, aut poſteaquam Chriſti triumphum apud inferos teſtati ſunt, mortalibus euanuiſſe ab hominum aſpectibus. Verum nolumus certam de dubus rebus ferre ſententiam, vnuſquiſque hac in re, in ſuo ſenſu abundet.

Videns autem Centurio qui ex aduerſo ſtabat quia ſic clamans expiraſſet, & quod factum fuerat, glorificabat Deum dicens: Vere hic homo iuſtus erat. Et qui cum eo erant cuſtodientes IESVM, viſo terræmotu, & ijs quæ fiebant, timuerunt valde, dicentes. Vere filius Dei erat iſte. Et omnis turba eorum qui ſimul aderant ad ſpectaculum iſtud & videbant quæ fiebāt, percutientes pectora ſua reuertebantur.

Cēturio miles, turba agnoſcit Chriſtū filiū Dei, confitetur innocentē, tundit pectora. Soli Phariſæi genus alioqui hominibus diiſq; inuiſum, neq; agnoſcit, neq; reſipiſcit. Admiratur Cēturio ſic efflaſſe aīam, ſic tradidiſſe ſpiritū, tā ſtentoria (vt ea dixerī) exclamaſſe voce, vt cœlū terrāq;, aſtraq; percelleret, atq; ob id fatetur hūc iuſtū, fatentur & alii filiū

dei dolent hunc in crucem ſubactum, lugent mortuum.

Stabant autem omnes noti eius a longe hęc videntes. Erant autem ibi mulieres multę, de, longe conſpicientes, inter quas erat Maria Magdalene, & maria Iacobi minoris, & Ioſeph mater, & Salomę mater filiorum Zebedęi, Et cum eſſet in Galilęa ſequebatur eũ, & miniſtrabant ei & alię multę, quæ ſimul cum eo aſcenderant Hieroſolymam. Antea haud procul a cruce erant diſſiti amici. dum aſſaretur matrem ſuam Chriſtus, deinde aliũ ſe in locum contulerunt, non ita vicinum vt bene prædixit Dauid, Longe feciſti notos meos a me, poſuerunt me abominationem ſibi Et item. Elongaſti a me amicum & proximum, & notos meos a miſeria. Pſal. 87.

Iudęi autem quoniam paraſceue erat, vt non remanerent in cruce corpora ſabbato (erat enim magnus dies ille ſabbati) rogauerunt Pilatum vt frangerentur eorum crura, & tollerentur. Venerunt ergo milites & primi quidem fregerunt crura, & alterius qui crucifixus eſt cum eo. Ad Ieſum aũt cũ veniſſent, vt viderunt eũ mortuũ, nõ fregerũt ei⁹ crura, ſed vn⁹ militũ lãcea latus eius aperuit, & continuo exiuit ſanguis & aqua.

Sabbati reuerentiam prætexunt impii, cum interim aliud in animo gerant. Metuebant enim ob viſa miracula ſeditionem futuram in populo, & ſe in fama & bonis, adeoque in corpore periclitaturos, ſiquidẽ oẽs reſipiſcerent, vti aliquota pars & militum, & plæbeorum reſipiunt, maturãdũ ideo putãt, & ſepeliẽda corpora, Proinde ſanguis exiit & aqua quorũ alterum remiſsionis, alterũ ablutionis & ſymbolũ. Sanguine enim & vetus teſtamentum ſancitum eſt & firmatum, itidem oportuit & nouum ſanguine, non iam vitulorum, & iuuencæ ſanciri, ſed agni immaculati & incontaminati Ieſu Chriſti. Omnia, inquit Paulus, pene in ſan- Heb.

Ezech.36. guine ſecundum legem mundantur, & ſine ſanguinis effu‑
ſi one non fit remiſsio. Et Pauloante. Et ideo noui teſtamen
ti mediator eſt, & mox. Hic eſt ſanguis teſtamenti, quod
mandauit ad vos deus. Itaque militum vnus aperuit latus
Chriſti, vt ſanguis cordi introcluſus efflueret, vimq; oib⁹
ſacramentis præſtaret. Effluxit & aqua, de qua in Ezech.
Effundam ſuper vos aquam mundam, & munda ab omni‑
1.Ioan.5. bus inquinamentis veſtris. Id eſt quod in ſua canonica Io‑
annes teſtatur, Tres ſunt qui teſtimonium dant in terra ſpi
ritus, aqua, & ſanguis, & ii tres vnum ſunt. Vt igitur ex la‑
tere Adami protoplaſti noſtri eua prodiit, ita ex dormiente
in cruce Chriſto eccleſia ſponſa exoritur. Sed multo ſecus
hæc atque illa. Illa mox ſe per inobedientiam commacula‑
Ephe 5. uit, hæc ſine ruga præſtat, expiata ac purgata Chriſti cruo‑
re. Dilexit enim Chriſtus eccleſiam, non modo dũ in cruce
ageret animã, ſed etiãnũ poſt cruẽta fata ſeipſum tradidit ꝓ
ea, vt illã ſanctificaret, mundans eã lauacro aquæ in verbo
vitæ, vt exhiberet ipſe ſibi glorioſam eccleſiam non haben‑
tem maculam aut rugam, &cæ. Lege Paulum ad epheſios.

Et qui vidit teſtimoniũ ꝑhibuit, & verum eſt te‑
ſtimoniũ eius. Et ille ſcit q̃a vera dicit, vt & vos
credatis. Facta ſunt eni hæc vt ſcriptura imple‑
Exo.12. retur. Os nõ cõminuetis ex eo. Et iterum alia ſcri
ptura dicit. Videbunt in quem transfixerunt.

Hiero. legit cõpũxerũt, in Zacha & in lib de op. gen inter.
Zach.12. Quo collige, non admodũ referre qualibus verbis vtantur
prophetæ & Euãgeliſtæ, modo rẽ ipſam & ſenſum explicẽt.
Deinde obſerua non fabulas aniles, ſed ſcripturas docen‑
das pro ſuggeſto. Semper enim euangeliſtæ ſe ad ſcripturas
referunt. Multo ſecus faciunt plærique verbi miniſtri, qui
meras fabulas ipſis etiam gerris ſiculis inaniores docent.

Poſt hęc autẽ cum iam ſero eſſet factum, quia
erat paraſceue, quod eſt ante ſabbatum, ecce
venit quidam homo nobilis, diues, vir bonus
& iuſtus, qui erat Decurio, nomine Ioſep ab ari
mathia, ciuitate Iudæ, Hic non conſenſerat

conſilio & actibus eorum, qui expectabat & ipſe regnum dei, eo quod eſſet diſcipulus IESV, occultus autem propter metum Iudæorum Hic audacter introiuit & acceſſit ad Pylatum, & petiit corpus IESV, vt tolleret.

Decurio erat, quod nomē eſt dignitatis præſtātis, perinde atq; apud nos ſenatoris & proconſiliis nomina ſunt. Multa præclara euangeliſtæ de hoc viro prædicant, quod fuerit iuſt⁹, quod nō obſcuro loco nat⁹, quod locuples, quod Chriſti (quod omniū maximum erat) diſcipulus occultus, deinde ſpem habens diuinæ fœlicitatis, & regni, Erat itaq; authoritatis præcipuæ, eam ob rem audēter adiit Pilatum.

Pylatus autem mirabatur ſi iam obiiſſet, & accerſito Centurione, interrogauit eum ſi iā mortuus eſſet, & cum cognouiſſet a Centurione, donauit corpus Ioſeph. Tunc Pilatus iuſtit reddi corpus. Ioſeph autem mercatus ſyndonem, venit, & deponens eum, tulit corpus. Venit autem & Nicodemus, qui venerat ad Ieſum nocte primum, ferens mixturā myrrhæ, & aloes quaſi libras centum. Accæperunt ergo corpus Ieſu, & ligauerunt eum lintheis cum aromatibus, ſicut mos eſt Iudæis ſepelire. Et accæpto corpore: Ioſeph inuoluit illud in ſyndone mū da. Erat autem in loco vbi crucifixus eſt hortus, & in horto monumentum nouum, in quo nondum quiſquam poſitus erat. Ibi ergo propter paraſceuē Iudæorum, quia iuxta erat monumentum, poſuit illud, in monumēto ſuo nouo quod exciderat in petra, & aduoluit ſaxum magnum ad oſtium monumenti, & abiit.

Multa eſt in hac hiſtoria allegoria, quam in ſabbatum maiuimus repon: re diducēda, quam auditorū animos diutius

ſatis ſuperque id ipſum cõtemplari fuit mater mœſtiſſima
rum inuoluit ſindone conditumque aromatibus ſepeliuit. Eſa 11
Non erat hæc ſepultura obſcura, ſed ſatis glorioſa, iuxta o-
raculum Eſa Et erit ſepulchrum eius glorioſum, quamuis
ex imbecillitate fidei proficiſceretur. Neque a vermibus po
tuit & blattis corrumpi, cui vnita manſit diuinitas. Ad-
erat enim non tam animæ quam corpori ipſa diuina na-
tura Id quod ex Dauide conſtat, Non dabis ſanctum tuũ Pſal 15
videre corruptionem Et item, Cor meum & caro mea re-
quieſcent in ſpe. Cæterũ ſepultura alias fuſius tractata eſt.

Erat autẽ ibi Maria Madalenę, & altera Ma-
ria Ioſeph, & aſpiciebãt vbi poneretur, ſedẽtes
iuxta ſepulchrũ, Et dies erat paraſceues, & ſab-
batum illuceſcebat. Subſecutæ autem mulie-
res, quę cum venerunt de Galilæa venerunt;
& quẽadmodum poſitum erat corpus eius, & re
uertẽtes parauerũt aromata, & vnguẽta, & ſab-
bato quidem ſiluerunt, ſecundum mandatum.

Maxima in iis mulieribus declaratur fuiſſe conſtantia, quã
quam nondum abſoluta fides. Necdum enim intellexerunt
ſcripturas, quæ paſſim teſtabantur. Chriſtum e mortuis re-
uicturum Excidit & de Ionę ſignum, & commonitio Chri
ſti, qua dixit ſe poſt triduum rediturum, & ſeipſum reſuſci
taturum, Igitur parant aroma. Et quidem ſabbato deſerunt,
ne violare legis arguantur. Quo clanculum ſignificant ali-
um quendam eſſe longe præſtantiorem ſabbatiſſimũ, quo
Deus ĩ nobis quieſcit: cõplẽcto opere ſex dierũ recõciliatio Heb. 4
nis noſtræ De qua re multa Paulus ad Hebræos diſputat.

Altera autem die quæ eſt poſt paraſceuẽ, con-
uenerunt principes ſacerdotum & Phariſæi ad
Pilatũ, dicentes, Domine recordati ſumus quia
ſeductor ille dixit adhuc viuens, Poſt tres dies
reſurgam, Iube ergo cuſtodire ſepulchrum, vſ-
que in diẽ tertium, ne forte veniãt diſcipuli ei9,
& furentur eum, & dicant plębi ſurrexit a mor

ad corpus tum ad aīam(quæ in limbo multo cum gaudio verſabatur apud partes) pertinere dignoſcitur. Quandoquidem iuxta Dauidem Ibi cõfregit potentias, arcum, ſcutum & bellum quæ omnia ad victoriam pertinent,& triumphum, quo domuit Satanam, illum ſæuiſſimum hoſtem noſtrum, cui & omnia arma, omnem vim, atque adeo omnes inuoluturas (quibus mortalium generi callide impoſuit) abſtulit alligans & ferreis vinculis eundem obſtringens, ne poſt hac viſqueadeo in nos ſæuiat, Iſtud vero, quod ſubdit, Tu terribilis es,& quis reſiſtet tibi & tunc ira tua, propriiſſime aduerſus principes & Phariſæos dicitur, quos terruit dominus, quibus etiamnum addiratus eſt, adeo vt confutauerit,& palam traduxerit cum tenebrarum principe, ſed & illud, De cælo auditũ feciſti iudicium, terra tremuit & quieuit, in reſurrectione re ipſa oſtendit, quando terræ motus factus eſt magnus, adeo vt in ſtuporem verſi ſint milites. Ad qui ideo reliquiæ cogitationum noſtrarum diem feſtum, ſabbatum ex ſabbato agent domino, memores videlicet eius diei quo per Chriſti mortem egreſſi ſumus Aegyptum & in regnum filiorum Dei tranſlati Id quonam pacto factum ſit, ſatis ex iis quæ dicta ſunt, quamquam tumultuarie, conſtare poteſt, quæ qualia ſint, ſerio ſimplici animo & nobis & dicta ſunt, & apud fœliciſſimam Colonienſam vrbẽ, ad Chriſti laudã declamata, Anno domini trigeſimo ſupra ſeſquimillenum, ac demum ad multorum preces, per me ſucciſiuis operis cõgeſta, quæ tibi vt grata accæptaque ſint pietiſſime Ieſu, etiam atq; etiã ſuplex peccator oro, obſecro. Nolo enim in iiſce quicquam mihi laudis deputes ſed totũ Chriſto.

Metth. ii

Pſal 75

AD LECTOREM.

ROgo te quiſquis es optimæ lector, vt laborem hunc noſtrum, quem ſatis cernis fuiſſe extemporarium, boni conſulas, nec antea damnes, quod cominiſcui Euangeliſtarum verba, adeo q; confudi, vt facile depræhendere nequeas. quis, quid dixerit, nolui enim aliter ædere in lucem quam a me declamata erant. Atqui teſtis eſt inclyta illi Agrippina, me nunquam rarius, nunquam minus quam in exponenda Chriſti paſſione, locorum adduxiſſe in medium, multo mi-minus capitum diſtrinctionem, & numerum citaſſe. Tuarū igitur partium erit, vt ſi curioſius ſcire velis, cuius nam verba ſint euangeliſtæ, fontes ipſos conſulere, adeoque authores ipſos adcedere. Etſi quid eſt quod ſuo loco ordine poſitum addubites, nihil grauabor, ſi a mea opinione diſſentias, quando & ego a multarum diſſentiam, etiamſi ſileam Porro quo magis ſibi ſingula cohærerent, quæ mihi opportuna videbantur interſeri, nonnunquam atq; interieci, etiamnum textui aliquot coniunctiones quales ſunt Et, Seu, Etiam, etſi quæ aliæ ſunt, quas diligens lector ad primos obturus offendet. Neq; id tamen temere feci, neq; inconſulto Siquidē Auguſ Si Hiero. ſi Origenē, Chryſoſtō. Cyrillum & alios ſacrarum literarum præclaros antiſtites verſor, ſi lego, itidē eos feciſſe omnino dep̄hendo, cur vero mihi partes ac maiores non liceat imitari? quin vtinam omnes pro ſu a virili æmularentur, tum vitam tum eruditionē tum & iam phraſim & loquendi atque dicendi modum. Vtinam vel ſemel poneremus ſupercilium, agnoſceremus q; ex quo lapide exciſi ſumus. Intelligis Lector quid velim, fac vt tuis præcibus poſſim quod debeo, & ſi quid male velim id ſua pro clementia, Deus Opti. Max. antequam exequar, corrigat, emendet, impediat, ne aſſequar. Vale, Leodii Anno. 1533. Sexto decimo Kalendas Maii.

Finis adſit per Chriſtum dum
& mihi expedit & il-
li lubet.

NOn moriar vnquam bone Ieſu niſi me mihi reſtituas ipſum. Eia me fœlicem, dum te præſentem perpetuo ob oculos cõtemplatus ſum quo nihil vnquã potuit ſpiritui meo gratius obtingere, te videlicet habere cõſciẽtiæ meæ hoſpitem. Redeat etiam atq; etiam rogo, oro, obſecro priſtina mihi libertas, qua libero alioqui & expedito animo, & libuit & licuit tuum quondam verbũ verſare nocturna, verſare diurna manu. Non me demergat tempeſtas adſultuum, non irretiant mundi carniſq; illecebræ, ſolus tu mihi ſis aſylũ tutiſſimum, tu ſpes fortitudinis meæ Tua ope, mea vita ad regulã legis tuæ, adeoq; cœleſtis philoſophiæ dirigatur, tua crux mentem meam, voluntatem item, tam longo interuallo a tuo amore diſſitã, tibi recõciliet, adeoq; ad te reuocet, tibi me totum crucifigat, noſtri quam ſim varijs & ijs quidem grauiſſimis & moleſtiſſimis mancipatus muneribus, quæ vbi mecum reputo niſi te præſentem cernerem, tam meo maximo malo in nihilum porro redactus eſſem. Atqui in te domine ſperari, non confundar in æternũ tuum mihi verbũ ſit lucerna, crux tua, vitæ meæ defenſio, precor, exiſtat. Tu meũ ſpiritũ, tu animã, vbi hinc abceſſerit, iubeas ad te venire, nec ante iubeas quã ſatis ſuperque quod expiandũ in me nõ eſt, quod diluendum animaduertis, expiantum atq; deletũ fuerit, Eia ſuſcipe hanc meã precem lugubrem, & lachrymis interlitam clæmentiſſime Ieſu, & tum Nicolai peccatoris memineris, quando apud patrẽ cœleſtem tuo officio functus fueris id quod tum agis, ſi quando te mediatorem noſtrum monſtraueris.

Fiat fiat, domine IESV.

INDEX SECVNDVM SERIEM LITERARUM, QUO, QUICQUID IN MARGINIBUS ADNOTANDUM EST, MONSTRATUR.

A

A quibus Chriſtus fuerit morti traditus folio 278.
Ab Eccleſia deficere, ſtitire eſt. 11.
Ad gloriam humilitas viam ſternit. 84
Aduerſũ eos, qui ſuũ ipſorũ delictũ agnoſcere recuſãt. 241
Aduerſus Genethliacos, & qui cũcta fato tribuunt. 222
Aduerſus illos, qui pl⁹ æquo ſuis viriculis tribuunt. 199
Aduerſus iniquos iudices, & iuſtarũ cauſarũ ꝑlatores. 177
Aduerſus irritatos læſitate vtẽdum eſt. 217
Aduerſus malos principes huius temporis. 221
Aduerſus quæ nobis certamen ſit. 25
aduerſus Simoniacos. 45
Aduerſus Tyrannos. 85
Adulterina doctrina qui dinoſcatur. 129
Ad quid Chriſtus, Apoſtoli, Eccleſia loculos habeat. 264
Ad quid Deus benedicat creaturis. 220
Affectibus humanis parum tribuendum. 51
Affectũ amoris erga amicos nõ eſſe obſurdũ neq; inanẽ. 204
Affectus etiam poſt badeiſmum purgandos eſſe. 284
Alabaſtrum quid. 262
Alia chriſtus, alia Paulus ratione ieiunauit. 24
Aliis aliis de cauſis chriſtum ſe quuti ſunt. 161
Aliud fides eſt, aliud charitas. 12.
Anima a peccato expiata, recta cœlum petit. 89
Anima qũo mori dicatur. 56
Animæ decus. 240
Aqua vitæ quam dat dñs, tria in nobis operatur. 150
Auarus nõ ſaturatur diuitiis. 164
Authenticis eſſe inhærendũ 215
Authores imitandi. 52

B

Bifariam adulterium committitur. 156
Bifariam contingit in nos fratrẽ peccare. 126
Bifariã docet nos Chriſtus verbo factoq;. 167
Boni prædicatoris officiũ. 147
Bonis & malis cur mala inferãtur. 61

C

cælix chriſti qualis ſit. 83
canon quo doctrinæ veritatem metiri debemus. 174
canon alter quo probatur doctrina an ex Deo ſit: 174
canon examinandæ doctrinæ

tertius clxxvi
Cauendum ad hominibus. 172
Cæteros Apoſtolos neq; eiuſdẽ neq; tantæ authoritatis eſſe, vt eſt Petrus cxxxi
charitatis ordo quid exigat. 127
Certum damnationis futuræ ſignum xciii
Chriſti exẽplo etiis ſacris maxime diuinis incumbendũ. 232
chriſtũ cõtigere quis dicatur. 24
Chriſto abſente, qui qualeſq; ſimus lviii
chriſtus cur brachium domini dicatur cclxxiii
Chriſtus eccleſiæ cærimonias non demolitur, quamuis id Lutherii garriant cliii.
chriſtus & eccleſia non ſunt ſeparandi cxxxi
Chriſtus habet vitæ & mortis imperium clxxviii
Chriſti humilitas cclxxxii
chriſtus Ieſus eſt lapis ille angularis & fundamentum cii
Chriſtus in patientia, eiuſq; auxilium expectandum eſt cexc
Chriſtus limbum patrum euacuauit lxxxix
Chriſtum oculos ſuos leuare quid: clxii
Chriſtus operũ exanimator. 39
chriſtus quatinus in ieiunio quadrageſimæ imitandus xxvii
Chriſti regnum ſpirituale & æternum, non autem mundanum & caducum cclv
Chriſtianorum ſabbatiſmus in quibus conſiſtat. clxxvii
Chriſtus finit ſuos angl, conſtantibus adeſt xxiii
chriſtũ veræ eſſe in Euchariſtiæ ſacramẽto nõ noſtri cerebri fantaſia, ſed fide aſſequimur. cclxxix
Chriſtus vtriuſq; & vitæ & mortis author eſt cxliiii
Cibus ſuapte natura, animo nihil efficit. cxl
Comminatio aduerſus irriſores agnitæ veritatis huiuſque contemptores lxxiiii
Cognatus humanus ad ſalutem exigitur xvi
Concordia cxvi
Concupiſcentia. cxc
Confutantur qui omnia neceſſario euenire putant clxiii
Coniurationis deſcriptio cclxvi
Conſenſio animorũ duplex. 238
conſtantes diuina tandem conſolatur miſeratio ccli
contagio morum. 107. & 239
contra eos qui dominorũ ſuorũ bona male diſpenſant 264
contra eos qui negant penes Eccleſiæ miniſtros poteſtatem eſſe remittendi peccata ccvii
cõtra eos qui obturãt aures ſuas ne audiãt verbum domini. 206
contra eos qui viſibilem dei cultum exterminant 44
contra gulam. 88
contra illos qui negant ſanctos interpellare pro nobis 198
cõtra illos qui ob familiarẽ cõſuetudinẽ ſibi exhibirã, pximũ vel negligunt vel contemnunt. 283
cõtra inanem vulgi applauſũ. 41

Contra ineptos prælatos 80
Contra malos indoctoſq; monaſticæ vitæ viſitatores 128
Contra magnatū palpatores. 319
Contra malos paſtores. 28. 394
Contra profanos authores. 109
Contra quoſdam Eccleſiaſticorum abuſus cxxxvii
Conta veſtimentorum luxū. 88
Conuerti ad dominum quid. 2
Conuiuia celebrari quæ permittantur 88
Cor omnium diligentiſſime cuſtodiendum cxlii
Cordis purgatio xvii
Cordium non munerum ſpectator eſt deus xviii
Crucem tollere quid, lxxxi
Crucis & carnis duellum lxxxi
Crudelitas Iudæorum aduerſum prophetas. xcix
Cuilibet articulo fidei ſuū pene additū eſt miraculū ad noſtræ imbecillitats cōſolationē. 195
Cur apoſtolorum princeps Petrus labiis perſſus ſit 303
Cur Chriſtus de cruce non deſcē derit cccxxxii
Cur Chriſtus miracula fecerit 8
Cur Chriſtus mortem ſomnum appellauerit cxcvii
Cur Chriſtus nobis fidem commendet xii. & cclxvi
Cur Chriſtu non ſinerit dæmones loqui quis eſſet, & eaſdem ob cauſas Lutheranis debere imponi ſilentium cxlvi
Cur Chriſtus omnibus membris paſſus ſit cclxxii
Cur Chriſtus pœnis temporariis fuerit ſubiectus lvi
Cur xp̄s ſuū pſidiū ſubducat 21
Cur Chriſtus tentatus ſit. xxiii
Cur Chriſtiani ouibus cōpa. 233
Cur Deus pater omnium noſtrū peccata prædilecti filii ſui humeris impoſuerit cclxxvii
Cur Ieſus in terrā ſcripſerit. 157
Cur interim Apoſtoli permiſſi ſint labi. 84
Cur Iudæis prius prædicatum ſit euangelium. 70
Cur nos pœnis huius ſæculi affligamur lvi
Cur prima dies Quadrageſimæ dicta ſit dies cinerum 1
Cur ſancti dormire dicantur. 90
Cur ſpiritus ſanctus dictus ſit digitus dei. cxvii
Cur ſpiritus ſanctus non dicatur niſi poſt Chriſti glorificationem cum tamen non paucos impleſſet. 225

D

Damnati præteritorum tenent memoriam ix
De agni paſchalis immola. 268
De aqua exorcizata cli
Debet verbi miniſter aliquando ſeſe in ſolitudine recolligere & ſi quid labecularum contraxerit lachrymis purgare. cxlvi
De xp̄i humilitate, & quod huius mūdi régnū nō elegerit. 2 3
De Chriſti imitatione ccx
De cōſpiratoribus ſanguiſu 248
De Dei dilectione erga nos. 280
De ducatu cæcorum cxlii
De fructibus bonorum oper. 91

De generare. xlviii
De gratuitis dei donis quanuli-bet eximiis nō eſſe gloriādū 250
De clementia xcvi
De medicis cxxiii
Dei verbum qualem vitam in nobis operatur cxlviii
De miniſtris verbi diuini. ccxiiii
De morte ſecunda cxci
De obœdientia cclxxxiiii
Deponenda eſt peccatorum. 69
De prouidentia dei ccxxxiiii
De ſanctis. xlix
De ſanctorum reliquiis 24
De viuifico chriſti contactu. 192
Deum cur ſcriptura dicat viuere. 54
Deus neminem perdit, qui per ſpontaneum peccatum ſeipſum prius non perdiderit cx
Deus nos cognitione & dilectione præuenit lxi
Deus nūquā Iſraelitis defuit. 58
Deus tum internæ, tum externe ab homine colendus eſt. 188
Diaboli fraus xxxiii
Diabolus abdūcitur ſcriptura 32
Diabolus diuinitatis myſterium in chriſto ignorabat cxlv
Diabolus quo habeat nocendi modos. xxix
Dilectio dei vera, ferax eſt bonorum operum lxiii
Diuini verbi contemptus cxci
Diuerſi ieiunatores 5
Diuites lxxxvii
Diuitum famuli taxantur qui eſilium fragmenta inutiliter abiiciunt clxv
Dormire acquieſcere in domino quid. lv
Duabus rebus chriſtus authoritatem conciliauit 8
Duo dilectionis officia. cxxvi
Duo genera hominum in vita bona recipiunt xciii
Duo genera hypocrytarum 4
Duo genera hominum mortuos deplorantium 204
Duo genera peccantium ciii
Duo hominum genera ſanitati reſtituta xlvi
Duo hominum genera ſuſcipiūt Chriſtum. x
Duo in Chriſto per facile animaduertere licet, diuinam humanamq; naturam. cxxi
Duo pœnarum genera lii
Duo præcipue Chriſtum mœrore affecere 304
Duo quæ ſpem præſtant periclitantibus xxi
Duplex dei cultus cxxxix
Duplex hpſtium adſultus 24
Duplex ieiunium 1
Duplex iudicium ccliii
Duplex mors ccxvii
Duplex peccatum clxxxi
Duplex pœna 180
Duplex regnum cccxviii
Duplex rerum propagatio. 290
Duplex tribunal Chriſti 34
Duplices eſſe peccatores 177
Duplici ex fonte poteſt ſcaturire conſolationis opus xx.

E.

Eccleſia domus confeſſionis dicitur multis de cauſis. cxliii

Eccleſia non eſt inuiſibilis. 128
Eccleſiæ ieiunium Chriſtus non damnat, imo ieiunandi modũ ipſe præſcribit 4
Eſt in xp̃o ſciẽtia gemina. 267
Euan ac legis diſcerniculũ. 259
Examinandas eſſe viſiones. 66
Exequiarum honos tanquam opus pium & religioſum, cum ſub naturæ, tum lege Moſi de functis a viris ſanctis exhibitus eſt. 192.
F.
Fauor diuinus in ſolitudine acquirtur lxiiii
Fide inauthoramur Chriſto & eccleſiæ fidelium lxxxviii
Fidem habendam eccleſiæ. lxv
Fides ludum non patitur 332
Fides religionis oĩs initium. 152
Fides ſola non ſufficit 51
Filii cum parẽtibus puniuntur q̃n eorũ delicta imitantur. lvii
Fragmenta colligẽda quæ ſint 71
Fragmenta paſſionis tormentorum Chriſti eſſe colligenda. cclxxii.
G.
Genuina latronis confeſſio. 333
Genuino ſcripturæ ſenſu vtendum ad probationem cxxx iii.
Gulæ vitium, vt omnium malorum ſentina, vitandum xxix
H.
Haud citra delectũ cuilibet quid uis confitendum ccxlii
Hæreditatem Chriſti acquirere qui oporteat 100
Hæreticorum maledicta non eſſe metuenda cxxxiii
Hypocryta quis xvii. & cxxxviii
Hypocriſis quid 9
Homo ſibi permiſſus diu ſubſiſtere nequit. cvi
Honor potius pro dono, quam ſalutatiõe accipitur cxxxvi
Hoſpitalitas cxlvi
Huius vitæ miſeria ac inconſtantia. clxxxvi
Humilitas. x
Humilitas præcedit gloriam. ccxxviii
I.
Ieiunii a chriſto præſcriptio normaq; ii. & xxiii
Ieiuniũ & oratio homines diuinis adflatib' dignos reddit 26
Ignis infernalis 40
Ignorantia maxime in ſacerdotibus vituperatur. cxv
Impugnatio dæmonis cclxxxi
Inanis gloria quam inſidietur bõis viris præclareq; geſtis. 218
Incredulitas non ſola peccatum eſt. 52
Infirma paralytici fides eiuſque charitas lix
Infirmum oportet ſuum agnoſcere morbum. 9
Ingratis ſe ſubtrahit grã dei. 67
Ingratitudinis vitium, etiam naturæ contrarium eſt cexxxvii
In re deſperata ſpem eſſe concipiendã de diuinis promiſſis. 123
Inter fidem ac charitatem differentia ccxlvi
Interior dei cultus, extoris eſſe debet & norma & regula. cliii
Inutiles quæſtiones populo in ſacris concionibus non eſſe proponendas cxcv

Iratos docet Chriſtus eſſe declinandos lxi
Irgrata peccata, quæ mala faciant lxii
Iudicium dei terrificum xxxvi
Iuſtitia operum. xvi
Iuſtorum impiorumque retributio diuerſa. xxxix
L.
Lachrymæ. ccxlii
Laus humana 2
Lex cur puniat pctã publica 153
Liberum arbitrium. clvii
Libri conſcientiarũ aperiẽdi. 35
Librum ſept ẽ ſigillis obſignatũ de quo Ioan in Apoc. per mortem Chriſti eſſe ſolutum. 255.
Loci bñ la ratio, ac temporis 20
Longioris vitæ inanis pollicitatio cxci
Luctus quid 191
Lux duplex cclxxx
M.
Magna orationis vis 20
Manifeſtum ſanctorum intercesſionis argumentum ex Euangelii ſcriptura. cxliii
Mare in diuinis literis quid ſificet clxii
Maximam reue entiã debemus locis 159
Media quæ homini neceſſaria ad ſalutem 19
Mendici validi ad laborem cogendi. 88
Miracula ſanctitatem non efficiunt, cum ſine donum dei: gratuitum. clxxxv
Miraculi quando pet nda. 131
Miſericordia dei. 59
Modernorum hæreticorũ inter ſeſe cõtrouerſia ac pugna 184
Modus & quid ſit orandum 305
Montes ſancti qui dicantur 162.
Moſis & euangelii cærimoniarum differentia. cliii
Multa damnaturus eſt Chriſtus quæ iudicibus huius ſæculi videntur valde bona. ccliiii
Multiplex confeſſio. 12 cxliii
Multis mõis chrs cõſider. c. 210
Multis opus eſſe petbus pro peccatoris reſipiſcentia. 106
Multo aliam eſſe ſanctorum atq; nõſtram dormitionem 197
N.
Nardi deſcriptio. 262
Natura paucis contenta. 243
Neminem eſſe vere verbi, miniſtrum, niſi a deo mittatur. 256
Neminem ſanabat lex 58
Nemo exiſtimet fidem illam ſolam ſufficere qua deum tantum intelligamus 218
Nemo multũ fructificabit Chriſti qui prius Chriſto per ſui mortificationem non fuerit commortuus & ſepultus 290
Nemo ſine aſſenſu liberi ſui arbitrii ſaluatur, 60
Nemo ſuis viribus pro peccato, ſolueudo eſt. 244
Nemo vnquam Euangelicæ perfectionis ſummã ſeſe apprehendiſſe glorietur. cciii
Nihil moleſtius fert opro, quã aliorum obſequi mandatis. 124
Nomen bonũ vnde naſcat. 263

Non cuius linguæ ſacrum celebrandi ritum permittendum. cccxxxi
Non debem⁹ ab iis, qui extra ecclefiã ſunt Chriſtũ quærere. 73
Nõ eſſe cõtra ſcripturã raræ eruditionis viros doctores appellitari. 80
Non eſſe cuiuſlibet verbũ dei p̃dicare clxiiii
Non eſſe ſemper impi, & incredulis aperte reſpondendũ 171
Non ex æquo impios puniẽdos, neque iuſtos coronandos. lxii
Non habemus hic ciuitatem permanentem. ccxxvii
Non modo pater, ſed & Chriſt⁹ iuſtorum remunerator, xxxvii
Non nimis curioſe obiectam calumniam eſſe purgandam ccxvi
Non omni ſpiritui credendum cclxx.
Nõ oĩa infideliũ hominũ opera eſſe peccata. cxlv.& cclxxxvii
Non poteſt capillus amoueri capitis noſtri, niſi bona dei voluntate permittente. ccxiii
Non ſic a Chriſto condonata eſſe peccata, quin adeius exemplũ bonis operibus nos oporteat inſiſtere clix
Noſtra victoria ex dei munere pendet cxlvii
Noſtratium principum ex lucri odore inconſtantia cccxxxi
Notantur monachi vagi cxlvii
Notatur quidam peccati gradus in traditione facta per Iudam cclxxi
Notantur ſacrarum ædium contemptores lxi
Nouã doctrinã noua decẽt miracula tãquã veritatis ſigilla 233
Nulla perſonarũ, ſed magna meritorũ diſcretio apud deũ 123
Nũquã abiiciend⁹ eſt anim⁹. 305
Nũquã de diuinis præſidiis deſperandum clxv
Nunquam eſſe deſperandm, quanuis nos humana præſidia deſtituant. ccii

O.

Ob incredulitatem & ingratitudinẽ reuocatur beneficiũ ciri
officiũ neq; dignitas, neq; pompa nos deo cõiungit xi
Officiũ eorũ qui præſunt reipublicæ. ccxx
Oleum quid ſignificet v
Omnes morimur clxxxix
Omnes ſordes in ſacro baptiſmatis lauacro abluuntur. 284
Omnia in Chriſti ſanguine eſſe lauanda cclxxxv
Omnia noſtra præclare geſta in Chriſtum ſunt referenda cxx
Omnia noſtra ſtudia in Chriſtũ ſunt dirigenda iiii
Omnia opera noſtra in Chriſti honorẽ eſſe regerenda cclxiii
Omnia ſuperſtitio iudaicarũ obſeruationum eliditur cxl
Omnis peccator in duo delinquet cx
Omnis peccator man⁹ habet pedeſq; in bonum ligatos. 207
Opera externa & interna quæ ſint xvii

Oratitio quid ccv
Oſculum ccxliii
P.
Parabola quid lvii
Pauperes lxxxvi
Peccata pœnam merentur. lxii
Peccator ſi donum dei ignorat, peſperat de gratia. 150
Peccatum aliud aliud gignit, niſi mox patratum lachrymis dilua tur clxxvi
Per crucem itur ad gloriam 65
Peregrinæ doctrinæ quæ dican tur. cclxii
Perpetuo proximo noxã eſſe di mittendam, niſi facilitas ve- niæ occaſionem preſtet delin quendi 133
Per quæ quis peccauit, per hæc & punietur 92
Phariſæorum iuſtitia 17
Pœnæ temporariæ 55
Petr' imprudẽter ſe miſcuit ma- lis hominibus, nondum gratia confirmatus 331
Plantatio domini quæ ſit 142
Pleriq; fidem eſſe ſine charita- te 202
Pluris corpus quã animam faci mus cxxix
Pontificis officium 20
Prauorum conſuetudo 190
Præcipuum hominis non cere- brum, ſe cor 142
Prædeſtinatis num inſudandum bonis operibus 31
Prædeſtinatorum ſecuritas 135
Prælatorum negligentia taxatur 29
Præſenti occaſione & oblatu o- cyus vtendum 255
Præſtolatio 59
Præſumptio inanis 32
Primogenita Chriſto debentur 58
Primus ad gratiam grad' eſt hu militas 149
Præcipuum qui & loquor vobis pulchra huius difficultatis e- nodatio 74
Priora merita reſtituuntur pœni tenti. 112
Proborũ vita ſemper odioſa fuit improbis 220
Procul a iuſtitia quis dicat 105
Prophetarũ & Apoſtolorum ad inuicem collatio 154
Proximus non eſt temere vel cõ temnandus, vel iudicandus 155
Pudor inutilis. 242
Pulcherrima orandi forma. 196
Purgatorium. 41
Q.
Qua ratiõe Chriſtiano obſeruã dum ieiunium 27
Qua ſubiectam qui plæbem re- gula primates gubernare de- beant 85
Qualis qualis iudex eſt, ſi ſecun dum legem iudicat, bene indicat 159
Qua via ad patriam pergendum 83
Quam periculorum ſit reſipiſcẽ tiam porielare 232
Quam ſit pro inimicis orãdum 14

Quam timenda ſit iuſta eccleſiæ ſententia cxxxi
Quamuis Chriſtus omnium tulerit peccata, nô tamen omnes ſalutem conſequuntur 277
Quando excõmunicatione vtendum cxxix
Quãdo exorti qui dei paræ virginis debitũ detrectãt honorẽ, & quomodo a Chriſto in Euangelio damnentur 121
Quando licitum ſit fugere 150
Quando mali reſecandi ſint 264
Quãdo noſtra in nobis volũtas inueniatur 240
Quando potiſsimum præfectis ſudandum xxi
Quãta animi prõptitudine oporteat dei mandata exequi 257
Quantis malis obnoxius ſit animus hominis auari 263
Quantum abſint ab euangelio, qui vi magiſtratus in verbi miniſterium intruduntur 164
Quas hominum conſtitiunculas Chriſtus in euangelio abrogarit cxxxvii
Quatuor gradus quibus ad inferos deſcenditur 200
Quatuor portitores qui nos ad corporis mortẽ deferunt 190
Quatuor portitorrs qui nos deferunt ad animæ mortẽ, quæ ſecunda dicitur 150
Quatuor ſunt dilectionis grad° xiii
Quæ arma diaboli xxix
Quæ in nobis cõtulit chriſt° 37
Quemcunq; a corporis morbo eundem in anima ſanauit Chriſtus 176
Quæ membra Chriſti xxxvi
Quæſtio vtrum quis ob temporalẽ parentum neceſsitatẽ, religionem egredi poſsit cxxxviii
Quæ ſacramentum baptiſmi efficiant lviii
Quæ ſint abluẽda vt digne Chriſti corpus & ſanguinem participemus ccxcii
Quæ volũtas patris 29.&.76.
Qui ab eccleſia arcendi ſint. 150
Qui animam agunt, potius cõſolandi, quã terrendi. 203
Qui conterantur a lapide Chriſto ciii
Qui dicantur ſacræ ſcripturæ aliquid impie addere 135
quid e tẽplõ eiiciẽdi ſint. 160. 168
Qui hirci dicendi xxxvi
Qui peccent contra debitam fraternæ dilectionis correctionem 127
Qui populentur vineam domini
Quæ res diſcutienda ſit 303
Qui ſint filii regni, qui proiiciũtur in tenebras 11
Qui ſint peccatores illi, quos nõ exaudit deus 187
Qui velit chriſti diſcipulus eſſe aliorum de ſe iudicia contemnat 231
Qui veritatẽ a ſe repellit, interire neceſſe eſt 125
Quibus gradib° ad extremũ malorũ Petrus prolapſus ſis 303

Quibus notis oues Chriſti diſcernantur 30
Quibus potiſſimam ſint miſericordiæ viſcera exhibenda 283
Quibus potiſſimum præbendæ aures 94
Quibus rationibus crux Chriſti exaltatio dici meruerit 254
Quibus rationibus magdalena a Chriſto abſolutionem meruerit ccxlvi
Quibus rationibus vinea domini excolatur 98
Quibus rebus mundetur cor noſtrum cxlii
Quib' teſtimoniis fides eccleſiæ corroborata ſit 65
Quidam aberrant ex ignorãtia, vel imbecillitate,& oues has requirit dominus 276
Quidam certi ad deum conuertendi gradus 110
Quidam malitia a via recta declinant 276
Qui effectus ac beneficentiæ impendendum ſit inimicis 14
Quid faciendum cum tempus bene merendi vltroneum ſeſe obtulerit 182
Quid facies ſignificet in ſcriptura ſacra 6
Quid facto opus, ſi per dei verbum aliorum animos in cœleſtia ſurrigere voluerimus 161
Quid fides aliena aliis pſit 71
Quid in Chriſto, quid in nobis ſit facere voluntaté patris 154
Quid in locis deo ſacris agendum 44
Quid maxime in hoſtibus fidei vitandum 13
Qui per duos piſces ſignificetur, 167
Quid per fœnũ intelligatur 166
Quid per quinque panes ſignificetur 166
Quid per veterem hominem intelligatur 260
Quid ſabbati nomine ſignificetur & quid in eo vel licitũ, vel non licitum ſit operari 60
Quis ſit populo Chriſtiano ſabbatiſmus 292
Quis vere liber dicendus 29
Quis vere humilis 84
Quiſq; ob ſua ipſi' delicta punitur æternaliter 57
Quiſq; ſuum habet mœrendi tẽpus 197
Quo affectu oporteat nos inimicos proſequi 13
Quo cultu deus colendus 33
Quo cultu ſancti colendi Ibidẽ
Quo flecti oporteat affectum vere Chriſtiani 180
Quo pacto affectus noſter ſit corrigendus 4
Quo Chriſtus noſtros dolores ſenſerit 275
Quod hæc vox Ecce homo ad multos referenda ſit 228
Quod humanis affectibus Apoſtoli nõ caruerint, maxime ante ſuſcæptũ ſpiritũ ſanctũ 215
Quod ipſiſſimum chriſti corpus & ſanguis in ſacramẽto altaris eſt. 279

Quod Lutheriorũ cœtib' Chriſtus non interſit cxxxiii
Quo ob aliorum delicta interim temporaliter puniamur lvi
Quod ſi boni viri officiũ.cxxv
Quod ſit verum regnum 84
Quomodo Chriſtus opus patris,ad quod miſſus fuerat, ad impleuit. 238
Quomodo cibus in ſubſtãtiam aliti conuertatur. 142
Quomodo corrigendus ſit frater, cxxvi
Quomodo cuique vitio ſuus ſtygius pr̃iceps præfectus ſit atque Dei verbo ꝓcul expellatur. 254
Quomodo improborum conatus ſint refrenandi 129
Quomodo inſtituenda pœnitentia 241
Quomodo oporteat celebrare ſabbatum 291
Quomodo peccata ſibi mutuo concatenentur cxix
Quomodo quærendus ſit dominus 305
Quomodo Satanas captus ſit a Chriſto domino 289
Quomodo variis rationibus Chriſtus,Deus dicatur abſcon ditus 274
Quos debeamus habere, doctores 66
Quos oporteat ſuæ ſolitudinis habere comites 64
Quotquot extra eccleſiam ſunt magnam verbi Dei famam patiuntur 30

R.

Ratam nouamque doctrinã miraculis eſſe probandam 161
Raro,qui terrena ãbiũt,Dei verbum ſyncere diſpenſant 19
Rarus hereticos caſtus 120
Regnum Dei quid 61
Requies affectus noſtri, vbi ſit expectanda 161
Reſurrectio animalis rat'õis ductu non capitur,ſed fide creditur & intelligitur 194
Reſurrectio duplex 202

S

Sacerdoti confitendum 194
Sacramentum quid 238
Sanctiones ab eccleſia euulgatæ ad quid tendant 157
Scandalon quid 140
Scandalon ſemper vitendum. 28
Sciſma 186
Secreto orandum 302
Seipſa vitia pariunt 75
Semper de iuſtorum afflictionibus,mundus ſiniſtre iudicat, 275
Senſim in nobis fides gignitur, 124
Sentiunt quidã (pro quo quidẽ, male in margine habetur) naturalem conſanguinitatis affectũ manere apud inferos 94
Sequi Chriſtum quid 216
Sera pœnitentia 41
Seruare ſermonem Dei quid 217
Seruulis amor abiiciendus 22
Sigillũ ſecũdũ.296.tertiũ 297
Quartum.298. Quintum. 296
Sextum. 300. Septimum. 30

Similibus quatenus vtendū 123
Simulatores xlvii
Solet dominus ſuos ī mediis malis tanquam oblitus derelīquere, vt eoſdem mox poſtea exaltet glorioſus cxcvii
Solicitudo vii
Solutio quæſtionis, qui aqua ſpiritus ſit ire faciat, uerum & non ſitire xv
Spirituum apparitio 22
T.
Taxāt bonorū operū oſores. 265
Taxantur hæretici, qui viſibilis cæremonias damnant. cccv.
Taxantur qui neminem e mortuis redire afferunt 64
Taxantur ſuſurrones & obtrectatores ccclxxxv
Temerarium eſt dei opera ad perpendiculum vſque inueſtigare velle clxxxiiii
Temerarium iudicium ſubditorum in prælatos, qui malorum inuexit eccleſiæ. lxxvii
Templum illud Hieroſolymitanum ter conſecratū legitur. 232
Tempus anilibus fabulis in concione non eſſe terrendum xii
Tentantes Deum qui ſint. xxxi
Tentare Deum qui dicantur. 143
Tres erant Chriſti teſtes ccxii
Tria concinnatoribus obſeruanda ccxiiii
Tria genera hominum quærunt Chriſtum lxxii
Tria genera hominum, qui humanis viuūt mandatis. cxxxix
Tria neceſſaria ad bonū op⁹. 18
Tria ſunt operum genera. cclxv
Tribus rationibus oſtenditur, iniquum fuiſſe Phariſæorū aduerſus Chriſtū conſilium 149
Trifariam declaratus eſt filius a patre celii
Trifariā zelus diſtinguitur. 168
Triplex cathedra lxxvi
Triplex cōſenſionis modus. 131
Triplex Dei cultus clii
Triplex iuſtitia xvi
Triplex vnitas ccxxxvi
Triplicē ob cauſſam, dicitſe chriſtus lucem eſſe 208
Trium linguarum Græcæ, Latinæ Hebrææq; vtilitas cccxxxi
Triūph⁹ triūpho nō acquiritur apud deū, ſed ſui cōtēptui 229
V.
Varia ſeniorum Iudæorum decreta cxxxv
Vehemens chriſti ad paſſionem deſiderium cclx
Vera pœnitentia ccxxxix
Verbum Dei celix
Verbum dei publicitus eſſe prædicandum lvii
Verbū dei quod modis accipiatur quāq; habeat energiam 30
Vere pœnitens perpetuo ſeſe agnoſcit, & confitebitur p̄ſtōrē quamuis iamdiu per chriſtum ablata ſint peccata eius cclxi
Verecundia ccxlii
Viri peregrini qui ſint 82
Veritas odium parit 228
Verus ſubditus ſuperioris ſui præcepta diſcutit lxxvii
Vita hōis miſera & breuis 280

Vitæ auſteritas 270
Vitia prodi nolunt 228
Vnde Iudæi inimcos dixerint qdio habendos 13
Vnde ſumptum quod vtriuſque iuris decreta præsbyterorũ hæreticorumq; filios puniant 55
Vnguenta Chriſti quæ ſint 67
Vno articulo fidei ſine altero fides haberi poteſt. 202

E N alter(optime lector)Catalog9, nihil pręter ea quę poſita ſunt,ſed omnia compendioſius ſecundum ordinem Alphabeti continens.

A

Aberrare 276
Abuſus eccleſiæ 138
Adulatores 312
Adulterium 157
Aduerſa 62
Affectus 95.&.4.13.52
Agnus paſchalis 298
Alabaſtrum
Amor 23,&.205
Angor 22
Anima 58.&.90 240
Animus 236
Apoſtaſia 11
Apoſtoli 84.&.263
Applauſus 4
Aqua exorcizata 152
Aqua ſpiritus ibidem
Aqua vitæ eodem
Aſpicere 181
Auarus 165.&.263
Auſcultatio. 95
Auſteritas vitæ 270
Authores 52,&.109
Authoritas 8
Auxilium dei 57

B

Baptiſmus 58
Beneficentia 14
Bona presb. 94
Brachium dei 273

C

Calix Chriſti 183
Canon 175
Caro 125
Cathedra 77
Cærimoniæ 254.& 305
Certamen xxv
Charitas 12.&.128
Chriſti ſuſcæptio x
Chriſtiani 233
Chriſtus 145.&.189 267.275 122.103.210
Cibus cxli.&.cxliii
Clæmentia 96
Conatus xvi
Concio cxcvi
Concordia cxvii
Concupiſcentia cxci
Confeſſio cxlii.&.xliiii

Coniuratio. cclxvi
Conſcientia. xxxv
Conſenſus. cxxxii
Conſolatio. ccii
Conſpiratores. ccxlviii
Conſtantes. ccli
Conſtantia. xxii
Conſtantia chriſti. cccxxv
Conſtitutiones hu. cxxxvii
Conſuetudo mal. 191
Contactus. xxiiii
Contactus chriſti 193
Contagio. 108.&.239
Contemptus ſui. ccxxix
Contemptus verbi. 192.&.207
Conuerſio. ii
Conuiuia 88
Cor. xviii.&.cxliii
Corpus. cxxx
Crudelitas Iudæ. 100
Crux. 66.&.82.154
Cultus. 45 &.140.188.154.

D

Damnati. 11 & 92.
Damnatio. 94.& 254.
Degenerare xlviii
Dei dilectio. 280
Dei opera inueſ. 185
Dæmones. cxlvii
Deus lviii &.lxii
Deus abſcon. 274
Diabolus. 29.&.146
Dies cinerum. 1
Dilectio. xii.&.cxxvii
Diſpenſatores ma. cclxiiii
Diuites. 87
Doctores. 81.&.67
Doctrina Chriſti. 168
Doctrinæ pere. cclxii
Dona dei ccl
Dormire ſanctorum xc
Dormitio clxix
Duces cxlii
Duellum 82

E

Eccleſia lxv.&.cxxxii.126.144
Eleemoſyna 18
Euangelium cclvi
Euchariſtia 279
Examen. 39
Excommunicatio 130.& 132
Exequiæ. cxcii

F.

Facies vi
Famuli clxvi
Fœnum clxvii
Feſta. cxxxii
Fidei arti. cxcv
Fides.12.&.5.60.65.188.218.246
324
Fides aliena 72
Fides infor. cciii.&.xcvi
Fiducia 214.&.306
Flere mor. cciiii
Fragmenta 72 &.272
Fraterna cor. clxxii.&.cclxxii
Fructus oper. cxcix
Fuga. ccli

G.

Genethliaci. 222
Gloria ina. 227
Gula. 30.&.88

H.

Hereditas ci
Heretici lxxiii.& lxxi
Hereticus cxxi
Hypocryſis 3
Hypocrita cvii.&.cxxxix

Hypocritæ 4
Hirci xxxvi
Homo clxx iii.&.cvii
Honor cxxxvii
Hoſpitalitas xlvii
Hoſtis fidei xiii
Humilis lxxxv
Humilitas 10 & 14 150.228

I.

Ieiunium 2.& 3
Ieiunium eccleſiæ v
Ignis infer. xli
Ignorãtia. cli.& cxvi.cxxvi
Imitatio liiii
Imitatio chriſti ccxi
Improbi cx x
Incredulitas xxiii.&.liii
Infidelium opera ccxlv
Infirmi conſo. cciii
Infirmus ix
Ingratitudo ciii.&.ccxxxvii
Inimici xiii.&.xiiii
Iniuſtus cvii
Interpretes inept. cxxxvi
Irati lxii
Irriſores veritatis lxxv
Iudaiſmus cxli
Iudæorum decreta cxxxvi
Iudex clx
Iudices clxxviii
Iudicium cclii
Iudicium dei xxxvi
Iudicium teme. lxxviii
Iuſtitia xvi.&.xvii
Iuſtitiarii cxcix
Iuſtorum afflicti. cclxxv

L

Lachrymæ ccxlii
Laus vii
Lænitas ccxvii
Lex. 59 &.158.
Liberum arbitrium. 60.&.100
Libertas. xxvi
Limbus. xc
Linguarum peritia. cccxxiiii
Loca ſacra. clxix
Locus xx
Luctus. cxciii
Lutherani. cxlvii
Lutherii. cxxxiii
Lux ccviii
Luxuria. cvi

M.

Magdalena ccxlvi
Mali. cclxiiii
Mandata huma cxl
Mandatorum exeq. cclvii
Mare clxiii
Mariæ æmul. cxxxi
Medici. cxxiii
Membra Chriſti. xxxix
Mendici cxxiii
Mereri. clxxxiii
Merita. cxxiiii.
Miracula clxxxv
Miraculum. viii.& xxxii
Miſericordia lix.& cclxv
Monachi. cxlviii
Montes ſancti clxiii
Mors 190.&.191.198.218.
Mor ſecunda clxxxi

N.

Nardus. cclxii
Natura. ccxlii
Noua doctrina. cccxxiii

O.

Obœdientia. cxxv
Obſtinatio xxiiii

INDEX

Occaſio cclv
Oculos leu. clxiii
Officium. xi
Opera cvii.& cxxi.cclxiii
Operandum. clxi
Operandum genera cclxv
Opus. xvi
Opus bonum xviii
Oratio. 14.&.20.26.196 206.305
Oſculum. ccxliii
Oſores bon.opm. cclxv
Oues Chriſti. xxxvii

P.

Panes cxcvii
Parabola. lviii
Paſtores. ccxxxiii
Patria. 84
Pauperes. 87
Phariſæorũ conci. ccxlix
Peccare. cxxvii & cclxxvi
Peccator. 104 &.112 187 207
Peccatores. 187
Pctm. xl.lx lxi.lxiii.cxix
Pœna. 181
Pœnæ. lvi
Pœnitens. cxiii.&.cclxi
Pœnitentia. xlii.&.ccxli.ccxxxix
Perditio cii
Peregrini. lxxxix
Perfectio. ciiii
Periclitantes xxi
Petri authoritas. cxxxi
Petri lapſus.
Piſces. clxvii
Plantatio do. cxlii
Pontifex. xx
Populatores. xcvii
Portiores. 190
Prędeſtinati. xxxviii &.ccxxxiiii
Prædicatio. x
Prædicator .xix.&cxlvii.cxlviii
prædicatores 214.& 165 265 clxii.ccxv.
Prærfecti. xxi.&.ccxxi
Prælati. xx.&.lxx x
Præſidium. xxi
Præſtolatio. lx
Præſumptio. xxxii
Primates lxxxv
Primogenita. lix
Principes. ccxxi
Principum auaritia. cccxxiii
Probatio. xxxv
Probi. ccxx
Proſperitas. xciiii
Prouidentia. ccxxxiiii
Proximus. clvi
Pudor. ccxlii
Punitio. liiii &.lxiii.clviii
Purgatorium. xli
Puritas. xvii

Q.

Quadrageſima. xxvii
Quærere Chriſtum 73
Quieſcere: lvi

R.

Recollectio. cxlvii
Regnum. lxviii.& lxxxv. cccx
Regnum Chriſti. cclv
Religionis egreſ. cxxxix
Reliquiæ ſanct. xxiiii
Remiſſio. cxxxiiii
Remiſsio pec. ccvii
Remunerator. xxxviii
Reſipiſcentia. ccvi.& ccxxii
Reſponſio ctx.&.clxxii.ccxvii
Reſurrectio. cciii
Retributio. xl

S.
Sabbatiſmus. 178
Sabbatum. 16
Sacerdoti confit. 194
Sanatio. 177
Sancti. 24.& 49.98
Sancto intercesſ. cxlv
Sanctiones Eccl. cxxxviii
Sanites xlvi
Satiſfactio. ccxliiii
Scandalon. ccviii.& cxli
Sciſma. 186
Scriptio inter. clix
Sequi Chriſtũ. 162.&.211
Sermo Dei. ccxvii
Similia. cxxiiii
Simoniaci. xlv
Simulatores. xlvii
Societas illaudata, cccxii
Solitudo. 64.&.65
Solicitudo. vii
Spes. cci.&.ciii. clxvi
Spiritus. 22.&.172
Spũs ſctũs cxviii&.ccxxv
Studium iiii & ccxv
Subditus. 78
Superiores. 76
Suſceptio Chriſti. x
T.
Templum. xliiii.&.lxii
Templum Hiero. ccxxxii
Tempus. xx
Tempus meren. 198
Tentatio. 24.&.197
Tentare De. clxiiii
Tyranni. 85
Traditio Chriſti. 278
Trybunal Chriſti. xxxiiii
V.
Verbũ Dei. 30.&.58 &.149 celix.
Verbi contẽptores. 192.&. 207
Verecundia. 241
Veritas. ccxxviii
Veritatis irriſores. 75
Veſtitus. 88
Vectoria ccxlvii
Vineado. 99
Viri off. cxxvi
Viſiones. lxvii
Viſitatores. cxxviii
Vita preſb. 189.& 192.224 280.
Vnguenta. lxviii
Vnitas. ccxxxvii
Voluntas ccxxxix
Voluntas pa. 29.&.79. 155.
Z.
Zelus. 170

FINIS TABVLAE

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

356

RESTAURO del LIBRO ANTICO
Cav. G. DI GIACOMO
PESCARA

GIU. 1970